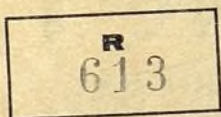

Ayuntamiento de Madrid

6

7th
4. 3. 3.

~~62-6~~

10-10

1000

Ayuntamiento de Madrid

S

In

o

SYLVAE NV- PTIALIS LIBRI SEX.

In quibus ex dictis Mater. materia Matrimonij, Do-
tium, Filiationis, Culterij, Originis, Successionis,
& Monitorialium plenissimè discutitur: Vnà cum re-
mediis ad sedandum factiones Guelphorum & Gie-
belinorum. Item modus iudicandi & exequendi ius-
sa Principum. Ad hæc, de authoritatibus Docto-
rum, priuilegiisque miserabilium personarum. Quæ
omnia ex quæstione, An nubendum sit, vel non, de-
sumpta sunt.

Ioanne Neuzano Astensi, Iuriconsulto
clarissimo, Authore.

*Omnia multò quàm antehac castigatiora: Indice etiam locupletissima,
ac Argumentis in singulos libros additis, auctiora reddita.*

MATVRA

LVGDVN.
APVD ANTONIVM
DE HARSY.

M. D. LXXII.

*For London
P. 1. 586*

que
nis,
se a
fan
tibi
Sm
à n
int
Sat
uit
fer
tua
qu
ru
ma
ve
à f
m
qu
vi
to
p
b
d
ta
n
C
f
P

DOMINO IOANNI NEVIZANO, ASTENSI

Iureconsulto pereximio, Achilles Alonius inter I. V.

Doct. minimus S. D.

HAbuisti aliquot ante annos, Ioānes Neuizane
vir clarissime, tuis genialibus atque ingeniali-
bus Nuptiis, in amœniflua illa tua Sylua, fre-
quentes quotquot palatum habent interioris homi-
nis, literariis pabulis, ac versatili libri gerulæq; men-
sæ additum, atque educitū. Qui, postquā absumptā
fames, & amor cōpressus edēdi, ita ad vnū hilaritūs
tibi applausere, vt Alcinoi Phæacū regis epulum à
Smyrneo Marone illustratū: & Didonis conuiuiū,
à nostrate Melesigene celebratū, lōgo postposuerit
interuallo. Quin etiam Macrobianum Auiēnū, qui
Saturnalitijs illas suas concœnationes, non dubita-
uit Agathonis conuiuiū antehabere, tibi facillē as-
sertabant cōcessurum. Erant siquidem nuptiæ illæ
tuæ, rerum omnium dap̄sili affluentiā cibariorū ex-
quisitione, in auditorum illecebrositate condimētō.
rum amœna ac saluari supra omnium expectationē
magnificæ. Castigato præterea ordine, singula absq;
vel minimo murmurillo, aut præposteritatis errore
à silentiosis accordatis ministris apponebantur pri-
mæ ac secundæ mensæ, lege non aberrante, vt anti-
quorum heroum continentia ac casta symposia ad
vnguē videare imitatus. Structores ipsi ac pocilla-
tores, Virgilianas illas centum famulas, totidēque
pares ætate ministros, longē antistabant. Propina-
bat siquidem Bartolus, stabat ad calices Baldus, eru-
dita chironomia. Fulg. Panor. & quidam alij minu-
tatim dissecabant edulia, quæ cæteri neoterici, qui
nostra aut paulò superiori ætate in iure non quali
Cicero, vrbanò scomate, coquo se fauturū respōdit,
sed politico, aliquid excogitauerunt, in mensam ex
promptuaria antiquorū cella ferebant. Apparatus
porro

numerosi

inedia

Uez. l. ix.

4. Aenod. l.

4. Bels. 224

4. 224

vide Ma.

Nuptiæ ma-

gnificæ inue-

ntio autho-

ris

abundanti

shinquerent

Felix inter-

pretatur.

amulfr

Ordo Nu-

pialis est i-

psa artifi-

ciosa rerum

dispositio

in opere.

Apparatus,
est elegans
elocutio.

porrò ipse (vt vno dicam verbo) totus regius, & ad
typum Virgiliani carminis cōquisitus. Arte labora
tæ vestes, ostroq; superbo: Ingens argentū mēsis, ce
latāq; in auro Dogmata sancta patrū: series longif
sima legū, per tot lecta viros antiqua ab origine iu
ris Nec minori diligentia abs te est obseruatū Var
ronianum præceptū, quod ex Satyris Menipeis apud
Gelliū legere est: interponēdos cōiuiis sermones,
nō super tortuosis rebus: sed iucundos, inuitabiles,
ac illecebra voluptatēq; vtibiles. Nam quibus iocis,
quā falsis ac lepidis salibus totū amcenasti conu
uium? Quin ne Heroica desideraretur serenitas, cū
mira omniū ablubescētia edisertasti: qua vehemēs
ac flagrās Giebelinæ ac Guelfæ factionis incendiū,
quo (proh rabies) tota in cineres it Italia, extingui
posset. His ita se habentibus, cœperunt numerosi
cōiuiæ tibi debere plurimum. Sed quoniam nō mi
nor est virtus quā querere parta tueri: tibi cauē
dū est, ne dū profusam munificētiā, ac prope pro
digētiā, in nimīā vertis atq; alteras parsimoniā,
priorū meritorum gratia amittatur. Est enim iā fa
ma cōstans, te prioribus nuptiis ampliores ac longē
ornatiores (si cōsummatas atq; absolutis rebus accē
sio fieri potest) superconcinnaſſe: te tamen inaudito
cōsilio atq; insolenti ad eas neminem admissurum.
Inhiant iam omnes priorū lubentia, ac gratia gratif
sima illecti: ac mox longa defessi expectatione, iam
acuminatis dētibus, ad pigmentata mellitāq; edulia
rabidāq; atq; hiulca orexi ad nectareā pocula suspi
rantes indignātur. Audio iā plerosque in hæc verba
in te inuehentes: Næ hic quidē bellus est inuitator?
qui dulcissima quæq; sibi seruauit Alij Epigramma
tici poëtæ te incessunt mordacitate. Dic mihi quis
furor est? turba spectāte vocata, Solus bōlētos Cæci
liane

liane voras. Itē, Verentana mihi misces, vbi Massica
potas. Te alij formicā Indicā appellāt, qui aurū ex
lurifconsultorum cauernis effodias, nec patiaris ab
hominibus auferri: iaculātur & alij in te poētæ An-
glici distichon: In præsēpe canis fœno nec vescitur
ipse, Nec permittit equus, qui cupit, illud edat. Ego
qui ob eā, quæ inter nos intercedit, amicitia, nō pos-
sum sine dolore de te malè audire, decreui summo-
pere te hortari, vt ad priorē tuā comitatem redeas,
pergāsque de mortalibus bene mereri: nec tam vt hoc
præstes, quā vt properē præstes, te hortatū volo.
Tū quod cōperēdinatio solet huiusmodi rebus flo-
rem, quo maximè placet, id est nouitatē, excutere: tū
quod, vt in Græcis est, *χρῆς ἀβραδην ἀχρῆς χρεῖς*.

Quod Ausonius ad sensum sic vertit. Gratia quæ tar-
da est, ingrata est gratia: nanque Si fieri properet gra-
tia, grata magis. Degā autē ego tibi potissimā labo-
ris partē, si tibi hominē indigitauero, quæ primi-
sentia ex tua nūcupatura honestatus, honestamēti
nō parū tuis afferet nuptiis. Is est Gabriel ille Lau-
dēsis diui nostri Principis Cācellarius, quē ob diui-
nū ingeniū, consiliū præsentiissimū, rerū omniscien-
tiam, gerendorū negotiorū dexteritatē, dicendi co-
piā propē fulminē, ac morū vitæque integritatē, cui
līsq; philosophiæ cōsummatā peritiā, Dux illustris
simus amplectitur. Cæteri Prīcipes (quos sæpe lega-
tionis munere adit) magni pendūt, mortales reliqui
venerātur. Is tibi assertor ac vindex comparatus, si
quē viderit tuis accubantē Nuptiis, ex his quibus
ob stomachi morositatē, etiā odoratissima pigmēta
putere solent: tanquā nō habētē indumētū nuptia-
le, in tenebras detrudet exteriores. Et tūc te vel rigi-
di legant Catōnes. Vale, & hæc magis in longū, ne
gaudia nostra morare. Ex ar. dib. nostris. M. D. XX. I

ILLVSTRI ET GENEROSO IV^a
 RISCOVSILTO D. GABRIELI DE LAV^a
de totius Sabau Ducatus Cancellario Ioan.
Nemica Astens. S. P. D.

PETIERVNT à me, Cancellarie illustris, & propè quo-
 tidianis cōiciis efflagitarunt plerique, vt lucubrationes
 & suppletiones quas ad Syluam meā otiosiori studio glo-
 meravi, in publicum ederē. Ingenuè fateor, repugnaui semper:
 adeò vt cōtra meos mores quibuldā sim visus nimis austerus.
 Non quòd me prateriret opus ipsum mutilum esse & mancū,
 quandoquidē impressorum incuria repentinē adeò emerferit,
 quòd fecit abortum; & si aliqui, In Syluam ne ligna feras: quia
 copiosa videretur, assererent Ego tamen illam introspicies cor-
 gebat dicere, quàm pauper Achaia nostra est Sed differebam,
 quia orium nō daretur; nec latitua consueta ob hos bellorum
 tumultus: nosti enim probè quòd sic scribentium ingenia mor-
 roribus, vt pisciculi retibus amiciuntur. Accedebat quorundā
 sinistra ad mulieres relatio, qui de bono opere & in cōmenda-
 tionē matrimonij, excuso me, nonnullas earū cōcitasset. Verū
 vnius Achillis Alioni iuriscōsulti diui principis nostri in ma-
 iori cōsilio Senatoris peruicit tandē comitas. Is enim est (vt pla-
 nè scis) qui sentit vt Pythagoras, diuidit vt Socrates, explicat vt
 Plato, implicat vt Aristoteles, vt Aeschines blanditur, vt Demo-
 sthenes irascitur, vernat vt Hortēsius, moratur vt Fabius, simu-
 lat vt Crassus, dissimulat vt Cæsar, dissuadet vt Appius, suadet
 vt Cato, persuadet vt Cicero, incitat vt Curio. Eius itaq; suasu
 & impulsu affectus, eas additiones, quę primū opus magnitu-
 dine superant, sub vexillo & clypeo D. tuæ in lucē emitto. Cū
 is sis qui ab omniū huius æui principū, & re & fama sapiētissi-
 me inter tot patriæ suæ procures iuriscōsultissimos ad tantæ
 dignitatis culmen (quāuis sapius recusatum) euectus sis, vltra
 quod nemo rogatus, sperare potest. nō amore patriæ: quia & si
 Oldradū, Martinum Caractū, Mapheum Veggium cæterosq;
 viros præstātissimos conciuēs habeas, cū Laudē sis: alienigena
 tamen es: nō auro, nō fauoribus, sed sola virtute: & gradatim
 spēs; reipub. bene gerēdæ tam eminēs scandisti solū. Suscipe
 igitur æquissime, Cæcellarie huius Syluæ nostræ lucos, nemo-
 ra, dumera, rubos, arbuta, saltus, truncos, stipites, arbores, ra-
 mos, caudices, surculos, subera, frondes, bettiarum lustra, atq;
 laubu

*nam plu-
 rimum
 valet in
 scribendo
 et acriter
 est hero-
 in 2. epist.
 a. m. p. r. n.
 i. p. r. o.*

latibulos passim cibum carpentium ex floribus, herbis, frugibus, & horum omnium incredibili multitudine atque infinita-
 bili varietate arboreis fructibus, pomis & glandibus è ramis
 patularum arborum ac flauis mellibus stillantibus, ex ilicibus
 gelidisque fontium perennitatibus ac perlucidis liquoribus
 amnium, ac viridissimo vestitu riparum, & inumbratarum frō-
 dibus speluncarum concauis altitudinibus immensitatibusque
 camporum, ingenti materierum authorum varietate niten-
 tium. Nulli quippe, quàm tibi, accommodatius hæc rerum &
 Doctorum, scientiarumque multiplicium congeries dicari po-
 test: cum omnium earum (mirabile dictu) peritissimus existas,
 quo à Sylua omnes obrectatorum incendia, aculeos, iacula, &
 secures facile possis auertere. Etenim si de religione sacrise
 literis, de militia, de curialium moribus secus ac deceat, in Syl-
 ua nostra dictum quispiam putat, quis rectius quàm tu dicere
 iudicium poterit: cum diuinas literas Græcas & Latinas, ne-
 dum familiarissimas habeas: sed pro magna portione memo-
 riæ teneas & militiæ & curiæ ritus, dum toties pro excellentissi-
 mo principe nostro legationis munere ad summum Pontificem
 & alios fungereris, omnes didiceris & calleas. In iure autem si
 quis me male sensisse arbitretur: vel repente nimis decidere, &
 præfatos Doctores omittere derideat: quis acutius quàm tu di-
 scutere poterit: qui & legedi cathedram & iudicandi tribunal
 tot annos insedisti. Si de historicis, rhetoricis & poetis fortè
 malè vel compendiosè nimis citatis, quis facilius & securius,
 quàm tu poterit dignoscere? qui tot eorum authorum & præ-
 fcorum & recentiorum adeò sensum & verba meministi, ut eum
 quispiam os adaperiat, tu statim vsque ad Plaudite, ac si librum
 coram legeres, formaliter & adamussim verba recenseres. Non
 immerito igitur si te (& licet inuitum) specti sectentur hono-
 res: & ut de Catone scribit Sallustius, quod minus gloriam ap-
 perebas, eò magis te gloria sequebatur. Suscipe, inquam, hila-
 ri fronte, vir in omni virtutum genere consummatissime, hoc
 munusculum: quamuis tanta indignum eminentia, amoris ex-
 ga te mei perpetuum testimonium & monumentum: tuerique si
 opus fuerit non didignare Et, ut apud Sidonium, Ioannes Ba-
 ptista Pius exorditur, ex Achillis Alioni conuiuio in Syluam
 quotiens placuerit iucundè ingredi.

Bonaventura de Ecclesia Iurium
professor Astensis, ad
lectorem.

Vtilius scripsere patres non nubere prisci:
Dulcius & multi, nihil fore connubijs.
Solarelictâ sinu deflens Ariadna marmo,
Non bene fallaci nupserat illa viro.
Oenonî rapuit pastorem Graia maritum:
Alcidem haud credens, Deïanira necat.
Helena siq; tori seruasset fœdera Graco,
Mœnia non Priami diruta magna forent.
Crudum cruda vocat nautam Medea Iasonem:
Diuidit Hysiphile mœsta coacta torum.
A Danaï nat is ingulantur nocte marui:
Aegyptus tanto crimine prole caret.
Sed Hypermestram laudat Linus ecce fidelem,
Quæ in suis paruit non pia sponsa patris.
Castum Penelopes thalamum conseruat Vlyssi,
Sola pudica iacet Briseis atque toro.
Quàm violare torum, primum Lucretia præbet
Candida crudeli pectora casta neci.
Nubere si prosit, si non & nubere, monstrat
Insignis doctor nunc Neuiranus, habe.
Ingenuosè docet quibus extet iuncta puella,
Quàm bene virq; toro sexus uterque legat.
Tutus esse puro non nubere: nam minus auctor
Nupsit, distinguat quicquid in hoc opere.

INDEX IN SEX SYLVAE

NUPTIALIS LIBROS, IN QVO

quid cognitu utile iucundumve per ordinem

alphabeti, notæq; arithmeticas primò

paginas, mox numeros margina-

les indicantes, facillè

reperias.

- A**bsentia summum remedium
est amoris, & loci mutatio
ne communiter mutatur men-
tis affectio 334.83
- Absentis fama non est præcipuè in
conuiuio rodenda 308.62
- Absurdū aliquñtolerari, vt euitetur
quod magis absurdū est 92.195
- Absurditas & iniquitas in inter-
pretandis legibus summopere
vitanda 92.193
- Accipe iniuste, quæ postea in pios
usus cōuertamus, nō licet 31.28
- Actus tollens debitum ordinem
proximi ad proximum nō po-
test fieri sine peccato 363.123
- Actus ad publicā vtilitatē factus
licet aliās sit reprobāndus, est ta-
men commendabilis 183.141
- Actuum humanorum duplex va-
riatio 120.231
- Acquisita permulierem constante
matrimonio præsumūtur acqui-
sita de bonis mariti 268.10
- Adiectiuū subsequēs duo substāti-
uā, vtrunquedeterminat 93.197
- Adolescentia est ætas gloriosior
190.108.9.109
- Aduertentiæ tres pro parentibus
filias dotantibus 173.81
- Aduersa fortuna plus quādoque
prodest quā prospera 261.10
- Aduocato verboso iudex potest
indicare silentium: & eidem nō
parenti multam dicere 9.18
- Aduocatus iuuenis confusor sæ-
pissimè est litium 423.6
- Aduocati multa possunt animarū
suarū pericula incurrere 565.14
- Adulterium natura turpe est 29.25
- Adulterarum finis qualis vtpluri-
mum esse soleat 31.27
- Adulterio nati aliquando exclu-
dunt legitimos à successione eis
debita 38.49
- Adulterium apud Gallos non esse
crimen capitale 55.90
- Adulterum posse impunè occidi,
cur statutum sit 50.79
- Adulterium matris in contume-
liam filiorum verti 33.35
- Adulterium poena capitali puniē-
dum est 55.89
- Aër temperatus multum confert
ingenio 466.47
- Ætas cur nunc breuior dicatur
25 343

I N D E X

- 341.97
 Aetates hominis suas habent mu-
 tationes 139.8
 Affinitas siue collateralitas nulla
 maior q̄ inter vir. & vxor 212.11
 Agnatorum vnum offendens, to-
 tam agnationem lædit 50.77
 Alexander dicitur lucerna ardens,
 cathedra iuris civilis, & aureus
 doctor 447.27
 Alternatio præsumitur in dubio
 fieri inter æqualia, vel parum di-
 stantia 14.125
 Amantis astutia diuersimodè con-
 sideratur 288.43
 Amātes vtplurimū sunt in suis stu-
 diis obstinati & excecati 290.45
 Amantis vita pœnosa dicitur &
 damnosa 264.14
 Amicus noster dici nō pōt. q̄ saluti
 & famæ nostræ insidiatur 30.26
 Amicus enim præualeat auro 210
 Amor verus non potest esse diui-
 sus 296.48
 Amor immoderatus nonnūquam
 vertitur in insaniam 61.110
 Amor & odium rectum impediūt
 ferre iudicium 403.165
 Amoris vis quanta sit 61.90
 Ampliatiōes & limitatiōes diuer-
 se ad l. sciāt. C. deleg. her. 14.53
 Ampliatur regulæ cōmunis opi-
 ne sequatur, etiā si aliquādo contra
 eam fuisset iudicatum 480.62
 Animalia in dotem cōsignata qua-
 liter sint in dotis restitutionem
 æstimanda 186.72
 Animalia multum coeuntia bre-
 uioris vitæ sunt 186.100
 Anima viri defuncti dicitur ex se-
 cundis nuptiis relictæ contri-
 stari 144.32
 Annulus qua ratione detur in de-
 sponsatione 212.13
 Appellatione ciuitatis quandoque
 venit comitatus 336.89
 Apostoli dictū dicentis, solutus es
 ab vxore, noli quætere vxorē.
 qualiter sit intelligendū 265.16
 Arare cum boue & asino quid sit
 367.127
 Argumētum ab euitando absurdo
 validum est in iure 92.192
 Argumentum ab vna re ad aliam
 quando valeat in iure 89.185
 Argumētum vnde dicatur 88.182
 Argumentum quid sit 88.183
 Argumentū à contrario sensu non
 semp̄ esse firmū in iure 01.213
 Argumētū ab etymologia vocabu-
 li est validū ī iure, atq; inibi plu-
 res locos videre potes, è qbus su-
 mūtur argumēta in iure 93.158
 Argumentū de bonitate scholaris
 ad bonitatē doctoratus admis-
 sibile est 462.41
 Afsiduitas in literis multum pro-
 dest, & ea deficiēte nō præsumi-
 tur quis in eis eminens 463.44
 Auaritia imitatoribus seu mini-
 stris Christi nō conuenit 72.137
 Auaritia reddit hoīes odiosos 369
 Auar⁹ nō præsumit fidelis 53.94
 Auarus non est in episcopum eli-
 gendus 308.61
 Auaritiæ suspicio in clericis est ab-
 horrenda 39.144
Beda orans pro pace Italiæ au-
 diuit diuinū responsum, Ta-
 Beda, quia Italia nunquā erit
 in pace 375.136
 Beneficiū nomine miserabilitatis

Impetrare volēs debet qualitatē
 miserabilitatis allegare 575.37
 Boni viri lites iudiciales execrant
 eligētes suū ius īdiscussū relin-
 quere q̄ liti se exponere 263.11
 Bona per viduā acquisita an p̄r-
 sumatur ex bonis defuncti que-
 sita 269.21
 Bonus vir quis dicatur 31.89
 Breue regnum dispendium est po-
 puli 394.53
 Breuitatis commendatio 8.16
 Breuitati quatenus studēdū 0.20
Casus à iure nō expressus aut
 decisus iudicis relinquiritur
 dispositioni 530.88
 Casus multi quibus benignè agē-
 dum est in dubio 580.46
 Casus dementis correctio est sā-
 pientis 28.21
 Castitas semel amissa recuperari
 non potest 55.91
 Calūniæ p̄sumptio tollitur per
 iuramentum 243.53
 Cauēdū est nō solum à malo, sed
 etiam à suspitione mali 313.87
 Causa formalis potius attēditur,
 quā materialis, & quā ob cau-
 sam 95.200
 Causa finalis potius considerāda
 est, q̄ causa impulsua 95.203
 Causa non debet per effectum de-
 hīri 871.181
 Causa cessāte, cessat effect. 96.205
 Cōnexitas an aliquid operetur in
 causis diuiduis 578.43
 Confessio extorta in quæst. nullis
 p̄cedētib⁹ iudiciis habita, nō
 p̄t reddi valida ex iudiciis post-
 quæst. superuenientibus 41.65
 Confessus se occidisse, sed ad de-

fensionem suam, an sit cōdem-
 nandus si nō probet defensio-
 nis causa occidisse 46.67
 Cōfessus in tortura, nō p̄cedēti-
 bus iudiciis sufficiētibus ad tor-
 turā, nō est cōdēnandus 44.63
 Cōfessio eius qui iniuste in carce-
 ratus est, non est sufficiens ad
 eum condemnandum 45.64
 Coniecturis non est locus in his
 quæ certa sunt 98.209
 Conscientia bona plurimū pro-
 dest in bello: diuinū enim pro-
 uocat auxilium 373.138
 Consiliarij principum sunt illu-
 stres 457.37
 Consuetudo habet vim decreti iu-
 stitiz 483.65
 Cōsulare habētes de rebus dubiis
 q̄d debeāt aīaduertere 541.105
 Cōstitut⁹ ī articulo mortis an pos-
 sit matrimoniū cōtrahere 135.8
 Contemptibilem effici clarū lau-
 dabilius est, quā clarū effici
 contemptibilem 368.128
 Continentia persuaderi potest im-
 perari non potest 65.116
 Continētiz perpetuz pœna nemi-
 ni est temerē iniūgēda 67.124
 Continētē esse, impossibile est ho-
 mini absque Dei auxilio 65.117
 Contraria contrariis curāda sunt
 400.59
 Contrariorum altero posito, alte-
 rum remouetur 100.211
 Copula carnalis an sit de essentia
 matrimonij: & an ætas aliquid
 in eo operetur 39.16
 Copula carnalis ante nuptias ha-
 bita, an matrimoniū subsequē-
 confirmet, ita quod Papa dispo-

INDEX.

fare in eo possit	136.12	annullat	135.7
Correlatiuorū altero existente ve ro, alterum etiam verū esse ne cesse est	102.114	Coitus cum vetula quā sit noci uus coeundi	161.57
Correctio fraterna debet esse ra tionabilis, discreta, quæ nō ten dat ad peccatum	322.74	Communis opinio non potest di ci partialis aut diuisa	506.74
Corpora coitu crescere impediū tur	191.109	Communis opinio excusat iudicē ab omni incommodo	481.63
Credulitas nimia, stultitia reputa tur	103.55	Communis opinio est insequēda non obstante veritate cōtrariæ opinionis	479.61
Cedere iuri sibi oblato nemo de bet	36.57	Cōmuni opinioni non statur qñ causa cōtra q̄ stat esset valde fa uorabilis & priuilegiata	505.73
Celeritas quandoq; præualet vir tuti in rebus bellicis	542.108	Cōmunis opinio conuinci potest per casum legis vel rationē cō cludentem	484.67
Choreæ nocturnæ sunt mulieribus imptinētes & periculosæ	309.63	Communis opinio rigorosa con funditur per aliam mitiorem & æquiorē	492.68
Circumstantiæ aliquot enumeratę p̄ quarū differētia facile dissol uūtur argumēta in iure	91.190	Cōcordia paruq; res crescūt, discor dia maxime dilabūtur	35.124
Ciuitas Venetiā illustis dicitur & paradisus deliciarum	476.59	Cōcubine noīe clerici acgrentes, dicūtur fraudare ecclesiā	68.129
Clamores immodicos in disputa tionibus maxime vitandos	2.2	Conditionem semel fuisse imple tam sufficit, licet implemētum non duret	97.207
Clausula iustificatiua in literis mo nitoriis apposita, minuit ipsarū vigorem	241.51	Conditiones in lege non subintel ligūtur sed exprimūtur	450.31
Clericus nō est cogēdus iurare se nō rediturū ad cōcubinā	64.114	Cōuersatio cū infamibus impudi citiæ suspiciōē inducit	311.65
Clericos raro de frigiditate cōque ri, atq; inibi quib⁹ rationib⁹ so leāt curari frigidi hoīes	69.130	D andū est hilariter & facie le ta & mediocriter	360.131
Clericus incorrigibilis tradendus est curiæ seculari	75.149	Dātes dānatus post mortē vt here ticus, & quā ob causam	70.132
Clericum adulterum occidēs, aut etiam aliās iniuria afficiens, an sit excommunicatus	58.100	Debitore principali debitum con sitēte an alius sciēs debeat pro palare	249.63
Clericos practicos Papiēsis variis in locis insectatur	69.3	Debitoribus in iudicio quare fa uendum sit	574.33
Coēundi impotētia matrimoniū		Decreto iniusto an sit parendum.	

5022

- 592.50
 Definitionē debere conuerti cum
 suo definitio, quomodo intelli-
 gendum 86.175
 Definitiones & declarationes ter-
 minorū initio cuiusq; discipli-
 nę explicandas esse 85.170
 Definitio à descriptiōe quid diffe-
 rat 87.79
 Definitio quid sit 85.172
 Definitiones in iure periculosas
 esse 86.173
 Definitio vt sit bona, quę sint ne-
 cessaria 86.174.76 & 178
 Deliberatio in iudiciis quid opere-
 tur 542.107
 Delicta non egrediuntur suos au-
 thores 67.126
 Delicta esse punienda 48.71
 Delictū præcipiens an tantū pec-
 cet quātum delinquens vel cō-
 mittens 330.83
 Denuntiātis dicto an sit standum
 242.52
 Denuntiatiōum species sunt qua-
 tuor 229.40
 Denuntiatiōes à marito faciēde
 ei, quē suspicatur esse adulterū
 vxoris sue, debēt fieri cū inter-
 uallo, nō vno eodēq; die 60.105
 Desiderare vltra vires fatuum est
 142.29
 Desistēs à lite an præsumatur de
 suo iure dubitare 562.10
 Desponsatio sine spe prolis nō di-
 citur matrimonium sed conu-
 bium 137.15
 Depositioni verisimili debet iu-
 dex adherere 556.124
 Determinatio duo determinabi-
 lia respiciens, debet ea determi-
 nare & qualiter 89.180
 Deū ppter tēporalia contemnere
 iniquū est & miserabile 330.84
 Deus post diluuiū statuit etiā ho-
 minis nō excedere tēpus centū
 & viginti annorum 192.1.1
 Deus solus scrutator cordiū est:
 potest tamen per indicia præsu-
 mi voluntas & intēctio alicuius
 an sit recta vel non 566.16
 Deus sapissimē reuelauit minori
 b⁹ q̄ abscondit maiorib⁹ 426.10
 Diabolus dicitur in peccatore tan-
 tā habere potestātē quantā ha-
 bet pastor ī suo pecore 403.166
 Dicere & non facere vituperabile
 est: facere autem & non dicere
 laudabile 393.151
 Dictum Matthæi xix. de non nu-
 bendo, intelligi debet de valen-
 tibus continere 256.1
 Dignitas vt plurimū inuidiam gi-
 gnit & scādālū inducit 397.156
 Dispositio vna non debet diuerso
 iure censi 90.187
 Dispositio l. cum qui duas. C. de
 adult. nō pcedit vbi matrimo-
 nium secundum esset cōtractū
 per errorem, & aliis diuersis ca-
 sibus num. seq. 289.44
 Disputatiōes moderatę nō sunt
 improbandę 2.3
 Dispositio l. j. C. de rap. virg. seue-
 rissima est, sed multas recipit li-
 mitationes 90.46
 Dissimilem sui diligere difficile
 est 140.20
 Ditiōr dicitur is qui prædia rusti-
 ca habet, quā q̄ urbana 169.64
 Diuisio

INDEX.

- Diuifio fieri debet per species op-
 pofitas 11.12
 Dives litigans cum paupere an te-
 neatur ei expēfas ad litigandū
 miniftrare 574.32
 Diuites quare timidiore in re bel-
 lica 87.146
 Diuitiz ad plura vtilē sunt in ma-
 trimonio, nec timēdum eſt nu-
 bere diuiti 353.111
 Diuitiz ianuā paradifi ſtrictā eſſi-
 ciūt & introitū difficilē 318.116
 Ditari quandoque præſtat quā-
 philoſophari, licet philoſophari
 dignius 357.105
 Docere de iure parti cōpetenti an
 quis teneatur 233.44
 Docere plus quā doceri fatui
 eſt 463.43
 Doctores iuuenes quare ſint in
 multis ſeniorib⁹ pferēdi 427.12
 Doctori ſibi in conſulendo cōtra-
 rio an ſit credendum 44.29
 Doctōr malus vix faciet bonum
 ſcholarem 475.46
 Doctōr ſine ſcientia eſt vt comes
 ſine comitatu 461.40
 Doctores nō debent ſe litibus iu-
 dicialibus immiſcere 563.11
 Doctōrum authoritas vim legis
 habere dicitur 432.14
 Doctōr legum legere incipiens re-
 cipit ſibi nomē clariffimi, ſi xx.
 ann. legit vocatur illuſtris, dux,
 vel comes 457.161
 Doctōri diſtinguenti ſtandum eſt
 tanquā magis veritati propin-
 quo 450.32
 Doctōri dicēti dicēti ſuū eſſe opi-
 nionē cōmunē, creditur 451.2
 Doctōratus gradū indignē ſuſci-
 piens peccat 470.54
 Doctrina Euangelica in æternum
 durabit: cui nec addēdum nec
 detrahendum eſt 390.148
 Doctrina & ſcientia mulieris, viſa
 eſt vitis prodeſſe, & labores eo-
 rum alleuiāſſe 359.118
 Dolus ille bonus dicitur quo ho-
 ſtis decipitur 375.135
 Dominiū rerū legatarū ſub diſſi-
 ctione non trāſit ad legatarīū
 ante electionem 114.216
 Domus non dicitur perfectā ſine
 vxore 216.18
 Donatio à ruſtico vxori nobili fa-
 ctā ob ſuz nobilitatis amiſſio-
 nem, an ſit valida & permanē-
 s 242.28
 Donum prolis ſummē eſt in ma-
 trimonio conſiderandū 108.8
 Dos quo caſu etiam relictis filiis
 reuertatur ad patrem 172.79
 Dotis cauſa poſſitne coram iudi-
 ce eccleſiaſtico agitari 37.47
 Dubiū rationale & circa legem
 difficilem quandoq; iudicē ex-
 cuſat à deciſiōe iudiciali 561.6
 Dubio ſtāte in cauſa iudex debet
 benigniorē amplecti viā 579.45
 Dubitatio ī ſingulis nō ſutilis 3.6
 Dubio ſtante ea opinio amplectē-
 da eſt quæ minus lædit ius cō-
 mune. Item eam per quā redi-
 mus ad ius antiquum 571.3
 Ducens vxorem pauperem, ponit
 in dono ſua paupertatem, ſi di-
 uitum impellatē 160.55
 Ducēs viduā ob ſuas diuitias ar-
 tiſſimū inci in ſe laqueū 161.56
 Duellum

I N D E X.

Duellum regulariter est prohibi-
tum 52.82

Ecclēsia est hodie ambitionis
veneno infecta 386.145

Ecclesia errare non potest 73.141

Ecclesia non quod sibi, sed quod
vniuersæ reipub. Christianæ
expedit, inspicere solet 72

Ecclesia benignius exigere solet,
ne videatur lucris tēporalibus
inhicare 72.138

Ecclesia potest multis de causis vi
uari, tam erga Deum quàm ho
mines 166.67

Edicta pœnalia præcipuè pœnam
spiritualem inferentia periculo
sa sunt, & euitanda est eorū mul
tiplicatio 323.7

Edictū principis de nō chorisan
do de nocte validum est 315.73

Effectus potius denominatur a
causa immediata & p̄pinq̄ua,
quàm a causa remota 95

Effectus aliquando non cessare
causa cessante 96.106.108

Electus ad distribuendū bona pau
peribus, an in casu necessitatis
possit pro se retinere 467.48

Emere fundū dotalē de pecuniis
dotalib⁹ ad quid sit vtile 167.68

Emendās subtiliter ab alio factū,
non minus est laudādus quàm
ipse author 6.10

Episcopus Papien fecit se portari
à diabolo vsque Romam, vt Pa
pe nūtiaret ne in crastinū eū
consecraret 385.142

Episcopus seu eius vicarius potest
cōcedere literas monitorias pe
tentibus vt res eorum detineā

tes restituant sub pœna excom
municationis 222.28

Episcopus potest p̄hibere ludos
hasardicos sub excōmunicatio
nis pœna 315.71

Episcop⁹ debet malos mores cor
rigere, ne sanguis ouīū de ma
nibus suis requiratur 314.68

Episcopus tantum astringitur ec
clesiæ suæ, quātum maritus v
xori 68.157

Error paruus à principio fit per
sæpe magnus in fine 301.51

Error cui non resistitur, approba
tur 364.125

Exempla declarant regulam, non
etiam restringunt 54.88

Exceptio stupri competit contra
relictam petentem dotis restitui
tionem 148.44

Excōmunicatio in genere tātum
operatur quātum excommuni
catio in specie 217.35

Experientia cuius sit nobilitatis &
potentiæ 206.7

Factiosi nō debēt in p̄uinciis
tolerari impunes 401.167

Factū infectū fieri non pōt 29.14

Fama bona thesaurus est inesti
mabilis 29.22

Familiaritas nimia semper debet
esse suspecta 332.86

Felicitas vera tria præsupponit
356.114

Filius à patre delatus ob delictum
mortē expiandū, mitius punit⁹
est, q̄ si ab alio accusaret 41.58

Filius in matrimonio natus, præ
sumitur potius legitim⁹ quàm
ex adulterio natus 39.51

Filia

I N D E X.

- Filia excedens xxv. annum potest
inconsulto patre nubere, & ad
eam dotādam cogere, etiam si
nupserit indigno 145.76
Filia præsumitur esse similis cōdi-
tionis cum matre 195.115
Flagitiosis hominibus parcens,
bonis nocet 49.74
Fictiones duæ circa vnū & idem
non concurrunt 105.217
Fœmina à multis maribus appeti-
ta, discordiarum vehemēs cau-
sa est 49.76
Fœminas nō succedere existētib⁹
maſculis, iuris diuini est 83.169
Fœminarum inconstantia nota-
tur 26.18
Fœmina cur citius apta sit nube-
re quā masculus 189.106
Fœtus facilius concipitur concur-
rente vtriusq; semine, quā ex
solius maris semine 40.54
Forma mediocris cōmuniter pla-
cet 185.99
Fornicationis peccatum antiqui-
tus minimū habebatur 262.24
Fortuna raro virtuti aduersatur
405.169
Forū rei qui est secularis sequi de-
bēs quo iure agere debet co-
ram iudice ecclesiastico 249.58
Fratres ex diuerso semine natos,
serē semper esse discordes 41.57
Fratrē dotās filiā de bonis patris
patre mortuo, alter frater ei cō-
putabit in partē suā 176.84
Fucamenta quo casu sint licita
178.87
Fūdus datus æstimandus in dotē,
intelligitur datus cū omnibus
suis oneribus 167.70
Furari aliqd p sibi debito si aliter
haberi nō pōt an sit licitū 232.43
Furem indicare an quis teneatur
aut cogatur 223.31
Furtum potest prohiberi sub pœ-
na excommunicationis 315.72
Futura ex præteritis colliguntur
75.148
GAudium longæuitatis causa
est 27.20
Genus & speciem nō eodem mo-
do accipi à Iurisperitis quo
à Dialecticis 108.221
Genus in iure tribus modis capi
108.220
Genere perempto, species eius pe-
rimi necesse est 10.219
Gloria & vindicta soli Deo com-
petunt, & humanæ fragilitati
non conueniunt 398.158
Gregorius Papa abscondi fecit &
occultari statuas antiquas Ro-
manorū, vt extingueret peregrini-
torū curiositatē, qui curiosita-
te potius Romam accedebant
quā mori religione 160.66
Gula plures occidit quā gladius
191.110
HÆreditas dicitur adēūtis à
tempore aditionis 178.81
Hēricus Imperator voluit vxorē
suā in quinquagesimo anno p-
gnātem publicē parere, ne ma-
le præsumeretur 138.17
Henricus Cotta à sacerdoti-
bus occisus, quod eis nuptias
prohibere vellent 72.136
Homicidium iandudum commiſ-
sum leuius puniendū est 57.96
Homicid

Homicidium posse permitti à lege ciuili ex causa	54.87	executione	245.5
Hominem omniū quæ creata sunt, esse nobilissimum	22.8	Impossibilia, aut quæ sunt maxime difficilia, ea non sunt in potestate hominis	66.120
Hominem nequā occidere interdum grauius est, quàm hominem innocentem	47.69	Impossibile neminè obligat	66.122
Hominem flagitiosum non est licitum defendere	47.68	Impossibile, & difficile, æquiparari	66.119
Homo non faciliè mutat mores.	64.113	Impudicitia reddit mulieres humiliores : & pudicitia insignis reddit eas imperiosas	283.36
Honestas omni lucro pferenda.	33	In maliuolam animam nō introibit sapientia	561.5
Honestatem violare an aliquo ea sit licitum	328.82	In connexis delictis absolutoria seu condemnatoria non extenditur de vno ad alium	377.41
Honorem suum cuius defendere permittitur	55.29	Incontinentiæ remedia	65.118
Hospes turpius eiicitur, quàm nō recipitur	21.4	Incontinētia mulierū nō est in cā nuptiarū: nā plures mulieres leguntur cōtinuisse q̃ viri	279.33
Hostium maxima copia visa est quandoq; à paucissimis debelata	388.147	Incestum ex matrimonio nonnūquam contingere	38.48
Humilitas fundamētum est fidei Christianæ	398.157	Incontinentia mulierū quandoq; excusabilis est	283.35
I dentitas rationis quid in interpretationibus operetur	336.90	Indefinita quādo æquipolleat vni uersali	110.223
Ignarus præsumitur qui paucopore studuit	470.53	Indistinctè volens casum aliquem decidere necesse est vt in cōsufionem labatur	452.33
Ignorantia est omnium errorum mater	24.4	Inducta ad vnū effectū nō debet operari contrarium	105.215
Illicito vti vt ad licitum perueniatur, an liceat	364.116	Infirmo nuptiæ sunt nociuæ: coitus enim vitam breuiat	133.2
Imaginatio in coitu prolis similitudinem, aut dissimilitudinem causat	191.92	Ingratus nō dicitur moraliter viuere	347.102
Impetrans secundo indulgentiam à principe, debet facere mentionem de priore	75.151	Iniuriam patienti qui nō fert opē, si potest, cēsetur fouere eū qui iniuriam facit	58.99
Impossibile nihil est nobis à Deo præceptum	66.121	Iniuria vni de familia facta totam familiam lædit	50.78
Impossibilitas excusat ab omni			b Insp

- nsipientia nihil est peius aut per-
 rulosius 20.12
 Interpretationi sanctorum inha-
 rendum est 71.142
 Inuidia in cultu vitanda in mulie-
 ribus 164.63
 Iram diuinam in se prouocat, qui
 veritatē opprimi prospiciēs cā
 pro viribus nō tueretur 547.117
 Italia anguillæ cōparatur, & qua-
 re 401.161
 Iteratio auget delictum 75.150
 Iudex debet esse virtute potens
 543.109
 Iudex debet in omnibus suis iudi-
 ciis diligenter veritatem inqui-
 rere 548.18
 Iudex præsūmēs testē esse sus-
 ctum debet eum cautē suis di-
 ctis inuoluere 551.20
 Iudex nō propterea crudelis exi-
 stimandus est, q̃ flagitiosos pu-
 niat 48.72
 Iudex debet habere salem sciētix
 & cōsciētix, aliās mēs eius dia-
 bolica esset & insipida 532.90
 Iudex quam opinionem sequi de-
 beat in iudicando 421.1
 Iudex debet diligere occultū pec-
 catorem sicut seipsum 229.36
 Iudex pōt ex causa recedere à cōi-
 opinio. & etiam à lege 500.70
 Iudex pōt pricipere litigantibus
 de possessione fundi, ne eū fun-
 dum ingrediatur, metu scilicet
 futuri inter eos dissidij 50.81
 Iudex qualiter se habere debeat
 in exequendo 589.48
 Iudex redditur excusabilis vbi exi-
 stēs in dubio eligit opinio. quā
 sua dicat conscientia 561.4
 Iudex tenetur occultum peccato-
 rem abscondere 228.27
 Iudex pōt est cuius pricipere ne-
 iter faciāt ante domum inimici
 ob suspicionem dissidij 70.80
 Iudex debet potius scandalū per-
 mittere quā veritatem omit-
 tere 547.156
 Iudex an semper debeat iudicare
 secundum allegata & probata:
 an vt sibi constat propriam cō-
 sequi conscientiam 551.121
 Iudex tenetur partibus concordia
 persuadere 562.8
 Iudex ecclesiasticus non debet de
 facili concedere denuntiationē
 priuatam 230.41
 Iudex malè iudicās quod damnū
 incurrat 540.102
 Iudex debet esse non iuris noua-
 tor, sed religiosissimus obser-
 uator 421.4
 Iudex cōi opinioe nō informatus
 sequatur text. legislatoris 559.1
 Iudex an & qñ possit licitè salariū
 recipere p̃ sua iudicatura 533.96
 Iudex ecclesiastic. an absq̃ simōia
 possit exigere salariū p̃ suo iudi-
 cio à partibus litigantibus 534
 Iudex ordinarius debet esse cōtē-
 tus stipendio principis 534.77
 Iudex debet aequitatem & verita-
 tem obseruare & se iudicio di-
 uino conformare 532.92
 Iud. debet avaritiā cauere: est em̃
 mater omniū vitiorum 533.93
 Iudex ecclesiasticus an omnino co-
 gnoscere debeat de re furtiua
 restituēda si via monitoria pro-
 cedatur.

I N D E X.

- cedatur 247.59
- Iudicans contra communem opinionem reputatur ignarus 422.3
- ~~Iudices & aduocati maiori prae-~~
~~mio digni sunt quam praedica-~~
~~tores 217.20~~
- Iudici an & quando & à quibus liceat pro iudicatura elcūlētā & poculenta capere 536.34
- Iudices priores eē debēt ad absolūēdū quā ad cōdēnādū 47.70
- Iudicis arbitrio remittitur inspicendum quæ sint personæ miserabiles 574.24
- Iudicium nō debet esse diuisum: nec literæ monitoriæ possunt incēptum diuidere 247.60
- Iudicium corruptū damnabilius est vsura 540.103
- Iura variari circūstātiis tēporum & moribus hoīm variantibus, non est inconueniens 71.133
- Iuramētū de veritate dicēda non extenditur ad penitus occulta. 237.46
- Iurisconsulto verba legis diligenter sunt ponderanda 85.171
- Iurisconsultum breuem esse oportet in consulendo 7.22
- Iurisperiti possunt dici philosophi 528.79
- Iurisperitus maioris est auctoritatis quā metaphysicus 528.86
- Iurisperitus praferendus est medico 529.87
- Iurisperit⁹ debet ante cōclusionē integrū possessionem de primo ad vltimū considerare 545.111
- Iustitia quare similitudine statere depingatur 541.104
- Iustitia dicitur omnium virtutū praelarissima 509.76
- Iustitia in multo praeualet medicinæ 510.77
- L** Aici si boni sunt, dicuntur ecclesiastici 72.139
- Laici non possunt statuere super matrimonio 360.120
- Laici possunt à clericis compelli vt veritatem dicant 227.34
- Laicos meliores esse quā clericos ecclesiā Dei destruit 71.135
- Laruarū vsus an & quando sit prohibitus 315.70
- Legatis factis vxori quare adiciatur clausula, donec castē & honestē vixerit 148.43
- Leges aptari solent ad ea quæ frequenter accidunt 99.211
- Leges non intelligens non debet eas allegare 454.54
- Legis ratio multum ad eius intellectum operatur 430.21
- Legis propriū est præcipere 302.52
- Legem nemo sibi ita imponere potest, quin ab ea liceat ei recedere 115.228
- Leno peioris dicitur conditionis quā diabolus 287.42
- Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi 108.218
- Lex civilis ad nihil aliud tēdit quā ad diuinorū præceptorum obseruantiam 520.80
- Lex civilis dicitur cū diuina concordare 508.75
- Lex Salica in Gallia 83.168
- Lex quintus. ff. de do. inter virum & vxorem. quibus casibus procedat, vel non. 270.22
- b 2 Lex

- Lex à ratione regulatur tanquam
ab anima 96.204
- Lætitia reddit principē qñq; leuē
ad illicitū cōcedendū: quo casu
cōcessio est habēda nulla 393.55
- Liber Speculatoris ab omnib⁹ cō
mendatur doctōribus 418.16
- Libertas thesaur⁹ inestimabilis 21
- Libido in sene execrabilis est, &
senex iuueni nubens dicitur fe
returum ducere 134.5
- Liberalitas nō dicitur esse in ho
mine necessitatē patiēte 185.97
- Licitū nō semp est hōcētū 314.67
- Linguae lubricitas nō est facilē ad
crimen trahenda 23.11
- Lites iudiciales euitādē sūt 562.9.
- Literæ monitoriæ cōcedi pñt cō
tra sciētes detētorē rei alienæ,
vt habeāt rē propalare 223.19
- Literæ monitoriæ concedi nō pos
sunt, vt cognoscēs furem tenea
tur ostendere 223.30
- Literæ sacræ non egent suppletio
nibus 68.128
- Literæ monitoriæ cōcedūt cō
tra testes quorū nomina igno
rātur, vt habeāt de veritate de
ponere 226.33
- Literæ monitoriæ si sint crimino
sæ vel diffamatoriæ non obli
gant 241.50
- Literæ monitoriæ à cōcedētis intē
tione sortiuntur effectū 244.55
- Literæ monitoriæ non procedunt
nisi pro occultis 239.48
- Literæ monitoriæ nō procedūt in
cōiuge nec in descēdētibus: quia
nō cogūt seiplos p̄dere 238.47
- Literæ monitoriæ vt vim habeāt
qb⁹ indigēt p̄bationib⁹ 249.62
- Literæ monitoriæ pñt sic cōcedi
vt etiā nō solū aliū sed & seipm
quis teneatur indicare 227.36
- Loquēs ad aurē, super eo suspicio
nem fraudis inducit 311.66
- Luxuria est substantiæ temporalis
destructiua 163.61
- M**agister nobilitatur per scho
lares, pater per filios, prę
ses per subditos 461.42
- Magistri persona debet erga suos
auditores esse honesta 458.38
- Maritus desistens ab accusatione
adulteriij ob lucrum dotis, cul
pandus est 33.32
- Mariti cautē procedūt in dorium
receptione, ne in restitutione
damnificentur 168.73
- Maritus & vxor debent esse corre
spondentis ætatis 139.19
- Maritus potest post consummatū
matrimonium ingredi religio
nem, propter manifestum adul
terium vxoris 78.156
- Marito non licet in vxorem atro
cius særeire 34.36
- Mariti caueāt ne in receptione do
tis p̄mittāt restituere augmen
tum seu antefactum 169.74
- Maritus scienter ducens vxorem
nō cognoscibilē, cogi pōst eam
dimittere, si de eius incontinen
tia constet 137.14
- Marito legāte vxori cētū si vidua
liter vixerit, & quinquagīta si nu
bat, nō tenet illa quinquagīta re
seruare filius primi viri 171.77
- Maritus occidēs adulterum an sit
puniendus 52.83.85. & 93
- Maritum

Maritū nihil tam lædit,quàm vxoris adulterium 32.30

Maritus adulterū cū vxore reperit in loco suspecto post trinā denuntiationem ei ritē factam, potest impunē occidere. 60.103

Maritus diuertere ab vxore debet, statim atq; eam adulterā esse intelligit 61.106.

Maritus ob panis vncti comestio nem multis versiculis à iuuenibus derisus,quid breuiter habeat respondere 340.93

Marito liceatne cōuocare amicos ad occidendū adulterum 57.98

Maritus patiēter ferens vxoris adulteriū,præsumitur leno 33.31

Maritus non debet locupletari cū iactura vxoris 173.80

Maritum corporis,sui potestatem non habere 21.6

Maritus nō debet tribus ex causis esse zelotypus 303.54

Maritus debet toti domui suæ dominari,& tam corporibus quàm bonis 267.17

Maritus adhibens iuuenem medicum pro curāda vxore an sit excusatus 426.11

Maritus expellens vxorē sine causa,indignus est qui lucretur dotem,quam aliās ex statuto lucraretur 35.41

Maritus quandoq; expellit vxorē causa dotis non solutæ 36.45

Maritus vxorē adulteram cognoscens etiam post peractam ab ea pœnitentiam,quibus incommo- dis afficiatur 67.127

Maritus vxorem expellens sine

causa tenetur ei consignare dotem 35.40

Maritus quāuis sit adulter, potest tamē adulterum cum vxore re- pertum post tres denuntiationes ritē factas,occidere 60.104

Marito an liceat in foro conscientie adulterum occidere 53.84

Maritus qua forma denūtiare possit ei quem suspicatur esse adul- terum vxoris suæ,ne cum ea col loquatur 59.102

Mater tutrix quæ propter secun- das nuptias amisit tutelam,an& quo casu pœnitere poterit vt re- assumat ipsam tutelam 153.51

Mater tenetur alere filiū spurium triennio 227.26

Matrimonij finis duplex,videlicet prolis procreatio, & fornicatio- nis euitatio 135.10

Matri non creditur asserenti se ex adultero filiū suscepisse 39.50

Matrimonio sedantur inimicitie 344.99

Matrimonium necessarium est vt fornicatio vitetur 218.21

Matrimonij subsidia & solatia co- gitans non timet onera 265.15

Matrimonium viro solamen est ob adiutorium quod præstat mu- lier viro suo 215.17

Matrimonium laudatur ob ami- citiam ex eo acquirendā. 110.10

Matrimonium non est homini sa- pienti seruitus 265.17

Matrimonium sola libidinis cau- sa contractū an sit verū 135.11

Matrimonium humano generi im- mortalitatem tribuit 203.1

b 3

Matri

I N D E X.

Matrimonij commoditas aut voluptas non discernit nationem vxoris	360.119	deranda	267.18
Matrimonium speciem esse seruitutis	21.5	Mens contrahentiū semper est inspicienda potius quam verba	568.20
Matrimonium dolo procuratum an sit validum	199.120	Mēs reātrix est dispositionū	566.15
Matrimonij bona tria sunt: videlicet, fides, proles, & sacramentū: & vno deficiente, non tenetur matrimonium	115.9	Mercator vix potest Deo placere, cum absq; mendacijs vis possit negotiatio talis exerceri	468.50
Matrimonium inter absentes contractum an errore diuitiarū vel pulchritudinis vitietur	162.58	Mercator dum est in actu mercantie, est vt persona miserabilis habenda	573.29
Matrimonium metu contractum nullum est, & à fortiori violentia	198.119	Meretrix ea dicēda est, quę se duobus aut tribus quæstus causa cōmiscet	74.145
Matrimonij onera periculis nauigantium comparantur	20.2	Meretricum raptus an sit punibilis	20.23
Matrimoniu à maioribus nostris fuit approbatū & laudatū	204.5	Metaphysici an sint Legistis præferendi vel æquiparandi	527.85
Matrimoniu est laudabile quia conernit publicā vtilitatē, & multiplicationē humani gñis	213.14	Milites contingit dupliciter itinerrare, more scilicet priuatorū, & tunc soluere debēt vt priuati: & more armatorū, & tunc modus eis indictus seruetur	382.142
Matrimoniu ratione institutoris dicitur dignissimum: item ratione loci & temporis	204.3	Milites & belligerātes dicunt diuine iustitię executores, vt à multis annis præteritis visum est	398.139
Matrimonium laudabile dicitur propter delectationē quam cōtinet	204.4	Milites Galli aut Christiani ī multis differunt à Turcanis	379.140
Matrimonium non debet claudicare	190.107	Minor an possit doctorari	428.14
Medicinæ ars nō est legali æquiparanda	516.8	Miranda canūt sed non credenda Poëtæ	448.28
Memoria dici potest inordinata & fatua	430.18	Modernorū exemplanos mouent ad matrimonium	205.6
Mēdaciū peccatum grauissimum est & contra naturam	272.25	Monachi claustra egressi, omnium hominū nequissimi sunt	64.112
Mens & voluntas testatoris est in testamentaria dispositione cōfideranda		Monitus nolens se corrigere, habendus est pro ethnico & publicano	77.153
		Monitorijs factis si moniti nō pareant, quid agendum	245.57
			Mores

I N D E X.

Mores hominum sæpe mutantur 140.12

Mors seruituti anteponenda 11.7

Mortem famę postponendā 22.34

Mulieres non esse admittendas ad regimen ciuitatis 21.9

Mulieres per sæpe solent à principi-
bus illicita impetrare : quapro-
pter talis cōcessio antequā exe-
quatur consideranda 193.56

Mulier otiosa & sua habens com-
moda faciliè præsumitur luxurio-
sa 160.8

Mulier multum potest ægroto vi-
ro prodesse 152.107

Mulier in vno vitiosa nō est omni-
no damnanda 181.37

Mulierum incontinentia 26.19

Mulieris prudentia multum mede-
ri solet vitiis maritorum 275.29

Mulier ex adulterio mariti lucra-
tur augmentum dotis 301.50

Mulieres multis gaudēt prægati-
uis quę nō sunt in viris : & si ipse
(vt faciūt viri) scribere auderēt,
viros ipsos confunderent 342.91

Mulier excedens curiositatem pul-
chritudinis aut veltiū & similiū
vanitatū, faciliè decipitur 307.59

Mulier tertio nubens præsumitur
lubrica & incontinens 144.35

Mulier vidua nubēs intra annum
luctus, efficitur infamis : similiter
& vir eam concupiscens 151.48

Mulier ob adulteriū perdit omne
ius quod habet in marito 79.158

Mulierū impudicitiam quādoque
conuenit dissimulare 327.80

Mulierum imperfectiones notan-
tur. 81.65

Muli res in Ecclesia sanctæ, in do-
mo^c demones, bubones in fene-
stris, picæ in porta, caprę in hor-
tis 349.104

Mulierē quæ à viro aufugit pro-
pter eius seuitiam, tenetur vir
etiam absentem alere 25.38

Mulier nobilis impudicē viuens
perdit nobilitatem 29.23

Mulier vt plurimū diligit illū q̄ flo-
rē suę virginitalis habuit 148.41

Mulieres quare fucamēris vt pro-
hibentur 178.83

Mulierum incontinentia non est
semper illis ascribenda 248.38

Mulierum proprietates 81.163

Mulieres dicuntur plus in coitu
delectari quā viri 280.34

Mulieris bonæ beatus vir 212.12

Mulierum incontinētia viris ascri-
benda 305.56

Mulierum stulticiam morbū esse
contagiosum 25.15

Mulierem nihil tam dedecorat,
quā adulterium 32.19

Mulier dans dotem bipertitam, vi-
delicet centum in pecunia, & cē-
tum in vestibus, an illa eadē ma-
rito defuncto recipiet 167.71

Mulier iuro marito nocturna cō-
uiuia frequētas, vel extra domū
pernoctās, pōt repudiari 310.64

Mulieres in plerisq; deterioris es-
se conditionis q̄ viros, & in ple-
risq; melioris cōditionis 81.164

Mulierū iēcōstātia nō est à viris nu-
bere volētib; cōsiderāda. est em̄
propriū humanæ naturæ 279.32

Mulieres prohibētur ingredi quā-
dam capellas ecclesiāru 81.166

b 4 Mul

INDEX

- Mulierum impudicitia multis rationib. est viris imputāda 328.81
- Mulieris pulchritudo in quibus consistat 182.93
- Mulierem doctam ducere periculosum est 186.101
- Mulierem castigās, operam ludit. 62.108
- Mulier regno præfici debet 82
- Mulieres quare sint molles 63.111
- Mulieres vt plurimū stultas esse. 22.10
- Mulier nobilis nubescum rustico, & ex eo filios præcās. an ad illos transibit matris nobilitas 142.16
- Mulierum malitia notatur 80.162
- Mulierem dicere scerorem lecti fa-
tuum est 351.105
- Mulieres multæ visæ sunt pruden-
tes, & suis viris bona cōsilia de-
disse 274.28
- Mulier hæres instituta si itra annū
luct⁹ nubat, indignā se reddit hac
instōne, & ea priuari debet 152.49
- Mulierū curiositas pōtrei domesti-
cæ iacturā magnā iducere 163.62
- Mulier multum quandoque iuuat
virum in quærendo & seruando
diuitias 352.106
- Mulier peccans cum alio viro, cre-
dens suum mortuum, qua pœna
mulctabitur 149.45
- Mulieres quare facilius inducātur
ad matrimoniū q̄ viri 20.3. & 37
- Mulieri licet à viro diuertere ob
nimiam eius sæuitiam 34.37
- Mulierum genus cōmuniter auar-
issimum 183.95
- Munera excecant oculos sapientū
& mutant verba iustorū 335.98
- Multa habens quandoque multis
eget 259.7
- Naturæ limites modicū trās-
grediens non est vituperan-
dus 306.58
- Natura gaudet æqualibus 141.241
- Natura cuiusq; act⁹ attēdit ex ori-
gine rei, nō ex accidente 95.202
- Natura humana prona est ad ma-
lum ab adolescentia 341.64
- Natura paucis ac vilibus vti lātā-
tur 259.6
- Necessitas non potest legis docto-
rem augere 467.49
- Neptunum frustra accusat qui ite-
rum naufragium facit 74.146
- Nobilitas parentū nō potest filio-
rum tenebras excludere 372.133
- Nobilitas fastum: fastus litem par-
it & arma, Lis odium: carpunt
hæc tria mortis iter 407.172
- Nobilis psumit liberalis 389.130
- Nobilitatis fauor magnus est 371.
132
- Nobilitas & rusticitas in quo disse-
rant vel cognoscantur 368.119
- Notitia totius vix haberi potest
nisi distinctis & cognitis eius
partibus 449.30
- Novitas regni nouitatem legis in-
ducit 295.154
- Nubēdi facultas quibus decenter
conueniat 132.1
- Nubere intendens, cauere debet à
valde diuite 159.54
- Nubere non esse vtile, disputatur
ex quorundam opinione 19.1
- Nubere meli⁹ est quàm vri 65.115
- Nubere esse vtile communior est
opinio 260.64
- Nuber

- Nubere cū affini prohibetur nisi cā publicæ utilitatis, & cum summi Pontificis dispensatione 199. 117
- Nubere vicino melius est quàm extraneo 194. 13
- Nulla fides pietas quæ viris qui castra sequuntur 477. 60
- Nuptiarum iteratio inhonesta dicitur, nec laudabilis 143. 31
- Nuptias sacerdotibus magna ratione sublatas, maiore ratione esse restituendas ex sententia Papæ Dii 71. 114
- Nuptiæ non debent esse coactæ nec violentæ: tales enim solent malum parere exitum 195. 4
- Nuptiis nihil hominibus est utilius: est enim seminarium generis humani 203. 2
- O**ccidens aliquem in ludo mitius est puniendus, quàm qui dolose occidit 57. 97
- Occidēs alium se defendēdo, quāvis modū inculpatae tutelæ excedat, mitius tñ puniendus est 56. 95
- Officiū publicū per partialitatem potētū exercens peccat. 409. 173
- Onera matrimonij facilliter à sapiente feruntur. 263. 12
- Onus matrimonij an sit adeo timendum, ut ipsius matrimonij intentum impediatur. 256. 2
- Opera multa sunt falsò aliis ascripta, ut Vergilio, priapismus &c. 345. 100
- Opientes volūt mulieres nudas videre anteq̃ eas despōsent 178. 89
- Opinio doctoris lege roborata præponenda est opinioni sine lege 424. 8
- Opinio Imperatorum non potest dici communis 424. 69
- Opinio communis ut particulari præponatur debet esse lege fulcirta 430. 20
- Opinio vni⁹ doctoris sancti sacre scripturæ autoritatib⁹ munita, præferenda est cōmuni 484. 66
- Opinio antiquorū sæpissimè emendatur à modernis 425. 9
- Opinionū differentiū illa sequenda est quæ est iuriū amica 560. 3
- Opinio quando dicatur communis 412. 5
- Opposita iuxta se posita magis apparent 37
- Ordinem difficiliorem esse inuentione 7. 11
- Ordinis diligenter obseruari quāta sit utilitas 5. 9
- Ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus 115. 227
- Osculum libidinosum peccatū est mortale, & an sit sufficiens ad inducendā dotis priuationē 271. 16
- Osculum par esse dicitur adulteriij 325. 68
- Ora si tollas petiere cupidinis arcus 261. 9
- Otium sine literis mors dicitur 263. 13
- P**apa an possit dispensare super matrimonio 76. 112. & 161
- Papa debet id prius facere quod aliis iubet 390. 149
- Papa potest dispensare cum coniugato, ut beneficium simplex teneat 98. 145
- Papa magistraliter loquens potest communem opi. cōfundere, non ob

- obstantibus quorūcunq; etiā do-
ctissimorū opinionibus 413.25
- Pape factum Dei factum reputari
78.155
- Papinianus cuius ingenium ab im-
peratore extollitur mortuus est
iuuenis 429.3
- Parentū assertio de filiis quid ope-
retur 41.56
- Parentum vitia ad filiis nocere de-
beant 214.16
- Paricidij legem quare Solon non
tulit 42.61
- Paritas in matrimonio quare sit
attendenda 141.22
- Partialitas in ciuitate est sicut ver-
mis in caseo 401.160
- Partialitas iustitiam impedire so-
let, per quam tamē iustitiam re-
gna consistunt 402.164
- Partialitas an sit peccatū 362.122
- Partialitas opus est satanæ, quod
ab omnib⁹ Christianis in baptis-
mo abiuratum est 372.114
- Partialitatis causa communiter est
fauoris aueritas quę pessimę est
consequentia 405.258
- Partialitatis peccatum qualiter sit
puniendum 410.175
- Partiales & factionis à curiis prin-
cipum sunt expellēdi ne alios in-
ficient 412.177
- Partialis dicitur in tēto animę pe-
riculo esse quanto est hæreticus.
410.174
- Pater stuprans filiam indignus est
nomine patris : quemadmodū
filius manus inferens patri indi-
gnus est nomine filij 42.60
- Pater an teneatur dotare filiā spu-
riam 222.27
- Patri parcitur qui non patefecerit
conspirationem filij cōtra prin-
cipem 42.59
- Pauperes si læta veniūt, ditissima
res est 258.5
- Pax certa præualeat speratę victo-
riæ 564.13
- Peccās per iracundiam mitius est
puniendus 56.94
- Peccatoris occulti propalatio po-
tius licentiam inducit peccandi
quām emendat 218.38
- Peccatum fornicationis reperitur
tam in veteri quām nouo testa-
mento punitum 272.17
- Peccatū qñq; impedit veritatis de-
cisionem & agnitionem 561.5
- Pecunia fideiussor est futurę neces-
sitaris 184.96
- Pecuniam dans pro obtinendo be-
neficio presumitur animum ha-
bere malefaciendi 533.95
- Periuero amplius non creditur 75
- Persona miserabilis an lite pēden-
te possit mutare litem 573.38
- Persona quę per se non potest sta-
re in iudicio, an dicatur misera-
bilis 575.36
- Personę miserales dicuntur esse
sub protectione iudicis ecclesia-
stici 578.44
- Personę miserabili fauendū & pa-
trocinandum est etiam sine sala-
rio 574.51
- Personis miserabilibus non est in
præiudiciū aliarū fauendū 573.28
- Persuadere minus malum an sit li-
citur vt maius euitetur 257.3
- Persuasio nimia quādoq; habetur
loco compulsionis 285.39
- Picturas curiosē inspicere vitio-

- sum est 183.94
 Politicæ gratia necesse est nubere
 vel religionem intrare 216.19
 Pœna mortis nemo plestēdus est
 ex solis coniecturis quantum-
 uis vrgentibus 57
 Pœna mortis ob crimē debita qui-
 bus casibus possit vitari, aut in
 longius tempus trahi 42.62
 Pœnæ secundò nubentium an ho-
 die sint in totū sublatae 171.78
 Pœnæ statuta contra secundò nu-
 bentes hodie procedunt cōtra
 viduas luxuriosas 150.46
 Pœnæ delinquentiū medicinæ ap-
 pellandæ sunt 48.73
 Poëtarū propriū est mētiri 346.101
 Pōtiffices multi hodie sunt in mul-
 tis reprehensibiles, & paucos san-
 ctos audiri. I ecclis, licet san-
 ctissimi vocent in terris 391.150
 Potestatem malis artibus acqui-
 sitam bonis moribus administra-
 ri difficile est 411.176
 Potestatis plenitudo non debet
 exerceri nisi discretionis clau-
 præmissa 594.58
 Potestatis plenitudo non extendi-
 tur ad iniquitatem 593.57
 Puella vel vidua patiens se stupra-
 ri, an eo veniat puniēda 216.22
 Pulchritudo semper est in magni-
 tudine corporis, formositas in
 magnitudine & paruitate 80.91
 Pulchritudo non debet virū à nu-
 ptis impedire, imò poti⁹ nubēda
 est formosa q̃ deformis 352.117
 Preces & priū æquiparant 295.40
 Præceptum, non occides, declara-
 tur per ius ciuile 53.86
 Pretio aliquam corrumpens, dici-
 tur vim intulisse 286.41
 Princeps quādoque plus volunta-
 te quā ratione mouet 592.52
 Principis rigor magnū p̃sepe pa-
 triæ inducit detrimētū 402.163
 Principes nō debēt perentii inue-
 recūda inhiatione sic cōstringi
 vt nō cōcedenda tribuāt 592.53
 Principum indebita rescripta præ-
 sumuntur per importunitatem
 concessa 503.54
 Principū rescripta an semp sint in
 executionib⁹ obseruāda 590.49
 Principum negotia sine subdito-
 rum odio tractare impossibile
 est 396.155
 Principibus licet à communi pro
 pace & repub. tuenda gabellas
 & alia pedagia recipere 338.100
 Principio malo inchoato, malū cō-
 sueuerūt exitū inducere 198.118
 Priuilegiū scholariiū gaudere vo-
 lens qualis esse debeat 475.57
 Probatio & fides testiū tota in iu-
 dicis arbitrio 555.122
 Probatio vincit præsumptionem
 270.23
 Probationē, qua reus crimē à se di-
 luere conat, nō oportet semper
 esse apertā, vt is absoluat 45.66
 Probatio admittitur cōtra filiū q̃
 nō sit legitimus, quāuis cōstan-
 te matrimonio sit natus 40.55
 Prodere seipsum nemo tenetur
 231.42
 Prohibētur multa nō q̃a mala de
 se, sed ad malū iducēcia 314.69
 Prolixitas orationis quē incōmo-
 da afferat 9.17
 Propal

- Propalatio virtute literæ monito-
riæ facta an possit iudicialiter
corâ ipso ppalante legi 248.61
- Prudentum & sapietum dicta nō
carēt ratione, & legis vim habe
re dicuntur 524.82
- Prudentis viri est vnumquodque
examinare prout natura requi-
rit 342.60
- Q**ualitas nō est sine subiecto:
quemadmodū nec motus
sine termino, nec accessorium
sine principali 110.230
- Qualitas coniugum quæ esse de-
beat 193. 12
- R**ara quæq; pretiosa sunt 40.
52
- Ratio est naturæ munitio 431.22
- Ratio naturalis quid legibus & ve-
ritati afferat 411.23
- Ratione adiuncti cōsequitur quis
ex persona alterius quod ex sua
non posset 576.39
- Recessus à iure cōmuni est odio-
sus, & reditus fauorabilis 571.25
- Regina Ioāna decapitari fecit ma-
ritum suum, quia non erant pa-
res 141.23
- Regula q̄ magis dignū trahit ad
se minus, an pcedat etiā nō ob-
stāte maioriāte minoris digni-
tatis 577.40
- Regula q̄ cōmunis opinio est se-
quēda, limitatur vbi esset in ter-
minis quæstionis quæ agitur 501.72
- Regula Quos Deus cōiunxit &c.
paritur limitationem 79.159
- Regula q̄ stāte doctorū varietate
sequatur cōmunis opinio, reci-
pit plures ampliationes 455.35
- Regula q̄ cōmunis opinio sequē-
da sit multas limitationes reci-
pit 482.64
- Regulas iuris ignorans in latā cul-
pā esse dicitur: secus de fallen-
tiis seu limitationibus 570.22
- Regulæ iuris in dubio adhæren-
dū est, & pro ea in iudiciis pro-
nuntiandum 570.21
- Regulis iurisconsultorū nō subia-
cēt q̄ spiritu Dei acta sūt 73.143
- Rei vnus vna definitio est 86.177
- Relationem secretā propalare an
quis cogat virtute literæ denū-
tioris vel monitoris 235.45
- Reprehensione dignus nō pōt alios
cōmodè reprehendere 300.49.
- Repetitio eiusdem rei est impro-
banda 9.19
- Res iudicata habet p. veritate &
tribuit ius non habet 543.110
- Res publica sine matrimonio sta-
re nō pōt: Spuriij enim & natura-
les nō faciūt rēpublicam 213.15
- Res parui pretij nō sunt via moni-
toria exigendæ 240.40
- Retū diuinarū contemplatio ma-
gnam seruo Dei iucunditatem
inducit 266.18
- Rēpublicā melius est p diuites
regi, quā per pauperes 355.113
- Res citius in pecuniā, quā pecu-
nia in rē conuerti videt 162.60
- Rēpublicā defendētib⁹ designatus
dicitur locus in cælo 377.137
- Rem quanque ex fine suo iudicari
106.116
- Requisita in iudice sex sunt 532.91
- Rusticū dicere nobilē, aut ecōtrā,
indecens

- indecens est & ineptum 141.75
Sacerdotum multitudo eos cō-
 temptibiles reddit 40.52
 Sapientum multitudo est orbis vi-
 gor & sanitas 476.58
 Scholaris debet septem habere cō-
 ditiones 472.55
 Scientia & diuitiæ vix simul possi-
 deri possunt 262.11
 Scientia tot habet inimicos quot
 sunt ignorantes 393.151
 Sciētia cuiusq; rei ex causis illius
 potissimū acquiritur 94.199
 Sciētia in omni etate est acq̃sibilis
 nec est etas ad hoc sēra 474.56
 Scientia non acquiritur nisi cum
 labore & diligentia 460.51
 Sciētia logicalis nō est ad iustitiæ
 obseruationē necessaria 525.83
 Scientia dialectices nō est legistæ
 necessaria 526.84
Senectus est tantum apta nuptiis,
 quantū bruma mēsisibus 134.6
 Senes lucēt experiētia. iuuenes a-
 stutia & īgenij sagacitate 429.7
 Senes in quo differāt à iuuenibus
 in materia cōsultationis 410.19
 Senectus inhabilis est ad studium
 424.7
Senex vxorē ducēs, dicitur potius
 mortē ducere, quā vxorē 133.3
 Senectus æquiparāt morbo 134.4
 Seni quare nubere non cōueniat
 137.13
Senibus decet viduitas 143.30
 Sententia lata per iudicem pecu-
 nia corruptum est ipso iure nul-
 la 539.101
Sententia lata breui tempore præ-
 sumitur defectuosa 542.106
 Sententia arbitri cōtra duos quo-
 rū vnus est clericus & alius lai-
 cus, an virtute connexitatis in
 duobus procedat 577.42
 Sētentia cōtra cōmunē opinionē
 lata nō sēmp dicit īiusta 500.71
 Simulatum non solet esse diutur-
 num 179.90
 Soboles prima cōmuniter ex secū-
 dis nuptiis iacturā patiūt 144.33
Societatem bonorū esse expeten-
 dam 25.16
 Socius inducens socium ad prodi-
 gendum bona sua, tenetur ei v-
 tili actione 26.17
 Solutiōes ad argumēta quales so-
 leant ab imperitiis dari 91.101
 Speciei vni proprium nō potest al-
 teri speciei conuenire 190.222
 Speculatori adhuc iuueni cōmissa
 fuit causa arduissima 428.15
 Sperma retentum efficitur vene-
 num 67.125
 Spiritus peruersus difficilē corri-
 gitur 337.92
 Spuriij & naturales nō faciūt rem
 publicam 113.15
 Stāte statuto quōd debeat positio-
 nibus cum iuramento simplici
 ter respōderi: potest talis respō-
 sio modificari 243.54
 Stāte doctoris varietate cui illius
 opinionū stabitur 446.16. vñq;
 ad num. 34. & 35
 Stante opinionū ambiguitate aut
 diuersitate, insequenda est mēs
 legis 559.2
 Stante statuto q̃ mulier succedat
 marito ī bonis gratia dotis quē
 sitis, nihilominus debet illa re-
 seruare

- seruare filiis primi mariti 171.76
 Stante dubio diuersis viis vtendū
 est diuersis causis exigentibus
 580.47
 Stantibus paribus probationibus
 quibus standum sit 571.24
 Stāte opinionū dubietate standū
 est saniori & sanctiori: & pu-
 gnādum est pro veritate 562.7
 Stāte societate an filia socij dota-
 bit ex bonis cōmunibus 176.83
 Statutum in vno eorum quā pari-
 bus pāsisbus ambulans statui
 debet & in altero 90.189
 Statutum peccati nutritiuum in-
 ualidum est 361.121
 Statutum quo cōtinetur quēcun-
 que homicidam capite plecten-
 dum esse, quā interpretationē
 recipiat 58.101
 Statuti dispositio pcedere potest
 etiā in casu ficto, si casus verus
 & fictus æquiparentur 336.91
 Statutū q̄ mulier lucretur augmē-
 tū dotis, intelligēdum est p̄ par-
 te p̄ qua dos soluta est 170.75
 Stuprator tenetur alere & educare
 prole ex stuprato genitā 221.25
 Stuprator quibus habeat satisfā-
 cere 220.24
 Stylus Romanæ curiæ fundari so-
 let in iure communi 126.32
 Subiecta talia sunt, qualia prædi-
 cata demonstrant 119.229
 Superabundātia diuitum & eccle-
 siarum deberet esse fomentum
 pauperum 165.65
 Supplicium pro veritate pati me-
 lius est, quā beneficium pro
 adulatione 592.51
- T**estes in iudicijs producti ca-
 uere debēt ne partib⁹ sed
 veritati faueant 54.8.119
 Testi singulari, si nobilis sit, potest
 fides adhiberi 555.1-3
 Testatoris voluntati cōtraueniēs
 dicitur pietatis iura violare
 568.69
 Timor communis iungit separa-
 tissimos 407.171
 Totum infert quamlibet sui par-
 tem 124.233
 Tradita in scholis discentiēda sunt
 in cameris & practicanda in cu-
 riis 464.45
 Traianum imperatoremeductū
 fuisse ex inferis 69.160
 Tutor trāsigere non potest de in-
 iuria illata patri pupilli aut ipsi
 pupillo, cum talis iniuria eis
 dedecus affert 33.33
 Turpes vxores, macellariorum ta-
 bulis alsimulantur 176.86
 Tyranno an sit tanquam præposi-
 to dyscolo parendum 406.170
- V**eniā facilitas malos ad pec-
 candum prouiores red-
 dit 49.75
 Veneno aliquē aggressus, punien-
 dus est, tamen non moriatur
 qui venenum sumpserit 36.44
 Venter mero æstuās facillē despu-
 mat in libidinem 307.60
 Venter pinguis pinguem sensum
 facit 469.52
 Verba nonnunquā à propria signi-
 ficatione detorquēda, vt eunt
 sensus absurdus 92.194.106
 Verba secundū subiectā materiā
 intelligenda 122.232
 Verba

- Verba in diffinitionibus propriè accipi debent 87.180
- Verba vno & eodẽ contextu cõprehẽta, sunt pariformiter intel ligenda 90.188
- Verborum superfluitas vitanda 8.15
- Verba interpretationẽ assument ex natura actus 114.224
- Verba ex qualitate eius psonæ, ad quã dirigunt temperanda 8.14
- Verba obscura in legẽdo sunt cui tãda 459.39
- Veritas disputando inuenitur 2.4
- Veritas dicitur in omnibus principatum habere 546.12
- Veritas nimium altercando amittitur 1.1
- Veritas examinata sese exeret 3.5. & 8
- Veritas omnia vincit, nec ab aliquo lædi potest 547.115
- Veritatis vis maxima 546.114
- Veritas mater est iustitiæ 546.113
- Veritas fūco verborum non indiget 8.13
- Veritatem in totum tacere quãdo que expedientius est quã in perfectẽ dicere 188.103
- Verum non potest ex falsis cõcludi 523.81
- Verum præsūmitur esse, quod cõmuniter accidit 89.110
- Vetulam reformare difficillimum est: iuuenem autem formare facile 146.37
- Vicissitudo rerum iucunda est, & nouitas commendationem habet 81.98
- Vidua secundo nubens habẽs ex primo viro filios, non potest secundo marito dare in dorẽ plũquã vni ex filiis primi mariti Vimonij 152.47
- dua nubens inimico primi mariti maximam defuncto dicitur facere iniuriam 144.34
- Vidua põt impetrare à superiore licentiã nubẽdi impune 154.52
- Vidua grauius peccat se prostituẽdo, quã virgo 148.42
- Vidua secundo nupta semper solet primi mariti facta obicere, licet etiam infestissimus 148.40
- Vidua vel pupillus an paupertate non concurrente dicantur personæ miserabiles 574.35
- Vidua dici potest illa quæ caret marito, licet nunquã fuerit nupta: vel quæ habet maritum sed inutilem, vel bannitum, vel absentem 573.30
- Vidua tutrix nubendo secundo viro perdit tutelã, nisi defunctus aliter disposuerit 153.50
- Viduam ducendo incurritur bigamia, & amittitur priuilegium clericale 147.38
- Vidua, pupilli, pauperum & similibus personarũ causæ qualiter sint in dubio decidẽdæ 573.27
- Vir diues, sanus, carẽs sobole propria & fraterna nõ prohibetur quicunq; voluerit mulieri nubere 189.104
- Vir debet præscauere si nubere intendit mulieri alienæ 187.102
- Vir quare timere debeat accipere mulierem formosam 176.85
- Vir nubere volens cum filia virgine

- ne cōsiderare habet si sit bene
educata 196.116
- Vir vitiosus nō potest commodē
vxorē p̄ æquali vitio redargue
re. Turpe enimest doctōricū
culpa redarguit ipsum 332.85
- Vir ducens diuitem cauere debet
ne ob dotis restitutionē filios
proprijs nudet 162.59
- Vir vxorem sibi parem accipiens
laudatur, licet contrariū faciēs
non sit vituperandus 353.109
- Virginitas mulieris attrahit ad se
vnicornu 344.98
- Virgines quare plus appetere di-
citur coitū quā viduē 148.39
- Viris potius ascribēda est inconti-
nētia quā mulieribus 293.47
- Viro quādoq; expeditius est vi-
duā accipere q̄ virginē 353.10
- Viro seni necessaria est vxor, sed
sibi similis 353.108
- Virtus dicitur tenere medium, &
habet duo extrema vitiosa: v-
num in deficiendo, aliud in su-
perabundando 277.31
- Virtus pietatis dicitur inesse plus
mulieribus quā viris. & ideo
illē dicūtur citius saluari quā
viri 277.30
- Virtus sine pecunia non multū
probatur 355.112
- Vitæ tenor conscientiam offendit
567.17
- Vitiis in mores trāseūtibus reme-
diū nullū adhiberi pōt 74.147
- Vitium maius est in forma, quā
in materia 95.201
- Vitium zelotypiæ multū nocere
potest in matrimonio 302.53
- Viuerē sub tyrannide dicitur qui
libera voce bonū publicum de-
fendere impeditur 402.162
- Vocās aliquem bonū hominem
potest iniuriarū teneri 324.76
- Voluntas testatoris potius inter-
pretatur secūdum ius commu-
ne quā secūdum cōsuetudi-
nem 572.26
- Vxor sequi dicitur viri sui condi-
tionem 142.27
- Vxor quæ diuertit à viro propter
eius sēuitiā, non tenetur redire
ad virum, nisi ille cauerit de nō
offendendo eam 35.38. & 42
- Vxor cuius qualitatis debet virū
exigere 189.105
- Vxor adultera multas, vt suas cu-
riositates & voluptates impleat,
cautelā adinuenit 167.69
- Vxoris cades detestabilior est
quouis alio homicidio 36.43
- Vxoris curam habere debent præ-
cipuē tria genera personarum
326.79
- Vxorē se accepturū si quis simpli-
citer iurauerit: intelligitur me-
diante dote congrua 37.46
- Vxores viris seruire debēt ex præ-
cepto Dei 82.167
- Vxorem adulteram dimittens, an
possit aliā ducere 61.107. & 123.
& 140. & 144
- Vxoratus in multis præferendus
est non vxorato 209.9
- Vulgi dictis non semper standum
est, quia p̄sepe sine ratione lo-
quitur 348.03

CLARISSIMI

IVRECONSULTI DOMI-
NI IOANNIS DE NEV-
zanis, ciuis Astensis,

SYLVA NVPTIALIS,
NVPER AB EODEM AVCTA ET
*recognita: in qua ex questione, An sit utile nubere,
plurimæ questiones in Practica quotidie occurrētes,
nondum examinatæ, copiosa breuitate enucleantur.*

ARGVMENTA.

- 1 Veritas nimium altercando amittitur.
- 2 Clamores immodicos in disputationibus maxime vitandos.
- 3 Disputationes moderatæ non sunt improbandæ.
- 4 Veritas disputando inuenitur.
- 5 Veritas examinata sese exerit. & num. 8.
- 6 Disputatio in singulis non inutilis.
- 7 Opposita iuxta se posita magis apparent.
- 9 Ordinis diligenter obseruati quanta sit vtilitas.
- 10 Emendans subtiliter ab alio factum, non minus est laudandus quam ipse author.
- 11 Ordinem difficiliorem esse inuentione.
- 12 Iurisconsultum breuem esse oportet in consulendo.
- 13 Veritas suo verborum non indiget.
- 14 Verba ex qualitate eius personæ, ad quam diriguntur, temperanda.
- 15 Verborum superfluitas vitanda.
- 16 Breuitatis commendatio.
- 17 Prolixitas orationis quæ incommoda afferat.
- 18 Aduocato verbosiori iudex potest indicere silentium: & eidem non parenti multam dicere.
- 19 Repetitio eiusdem rei est improbanda.
- 20 Breuitati quatenus studendum.
- 21 Diuisio fieri debet per species oppositas.

VI A† vt disputando ceruicosè & sophisticè
veritas obumbratur. glo. in clem. sæpe. vers. ex-
ceptiones. de verb. sign. l. ea est natura. ff. de reg.
iur. cum simi. Socin. lib. iij. consil. j. num. 2. hinc
Petrarcha epistol. vj. temerariū. & xj. ecce dicit
quod

A

quòd nimis altercādo veritas amittitur. & Lactātiū in ij. Di-
 uinarum Institut. quòd veritas à vulgo solet variis sermonib;
 2 dissipari. † Et nihil rectè geritur si cum clamore vincitur. ca.
 Osius. de elec. l. j. in si. C. de stud. liberal. lib. xj. Balin. c. licet.
 iij. not. de translat. episc. Lucas de pēna in l. j. C. de profes. qui
 in urb. Constant. l. ij. dicens se expertum, quòd veritas facilius
 inuenitur studio scripturæ, quàm disputatiōe verbali, quæ vix
 pōt. absq; tumultu procedere. facit Purpur. in rubr. C. de sum-
 ma Trinit. col. fin. & Spec. in tit. de requis. consil. col. fin. dum
 refert Clemētem Papam, qui volebat quòd aduocati irent ad
 allegādum in voce, & illud Apostoli ad Romanos xijj. Nō id
 contentionibus &c. Gilbertus in procemio Oeconomicae, in-
 cip. Severinus. dum ponit differētiās inter Philosophū & So-
 phistam: qui licet disputare nesciat, litigare tamen non desi-
 nit. Amadeus in dialogo de Amicitia. chart. xiiij. in fi. inuesti-
 gando quandoq; vocabulorū disceptationem. Cōdrus sermo.
 vij. char. iij. Politianus cēturia prima. cap. lxxvij. dum quærit,
 an debeamus dicere Vergilius, an Virgilius. & tamen vocabu-
 lorū disceptatio pertinacib; relinquēda est. secundū Tull. quē
 refert glo. in rub. ff. sol. matr. Ias. in §. sic itaque. col. ij. insti. de
 act. Baveria Institut. de testam. col. iij. Ideo Mirandula contra
 Astrologos. lib. v. cap. xij. ad fin. dicebat, quod contra stolidas
 opiniones non est disputandum. pro quo ad Hebr. iij. Et con-
 tra verbosos noli contendere verbis. gl. in l. ij. ff. de alien. iud.
 mut. cau. fac. Nec meretur audire veritatem, qui fraudulentè
 interrogat. Hieron. super Ezechielem faciunt quæ dicam in-
 3 frā pro Legistis cōtra Medicos. † Sic econtrā, moderatè dispu-
 tando, vt Dodus in Apolog. contra fratrem Samuel. chart. vij.
 non inutiliter exercētur ingenia. facit Greg. Nazian. in tit. de
 moderandis disput. Imò & Saluator noster in templo sedebat
 in medio Doctorum, audiens & interrogās eos. Lucæ ij. ante
 4 fin. † Et sic disputando facilius veritas inuenitur. l. mulierū. §.
 mista. ff. de muner. & hon. l. cum quidā. vbi Ias. vj. not. ff. de lib.
 & posth. prima verba text. in auth. vt def. seu funer. in l. Offi-
 lius. de leg. iij. in l. ij. §. his legibus. ff. de orig. iur. in l. diui fra-
 tres. ff. de iurē patron. in l. proximè. ff. de his quæ in test. delē.
 c. j. de eo qui sibi & hær. su. masc. vbi Præpos. col. j. subiicit q;
 vbi emergit grande dubium, nō debemus passim respondere,
 sed ponderare, & disputare articulum. quod bene debēt nota-
 re consulentes, secundū eum, facit Barba. in cap. pastoralis. §.
 quo

quoniā.col.ij.de rescrip. Calcan.consil.vij.col.j. Ponzinibius
 in tract.de lamiis.col.j.† Quia veritas sæpius examinata,ma-
 gis splendescit in lucem.c. grauem.xxxv.q.ix.gl. antepen.in c.
 cum Ioannes eremita.de fide instr. l.ii.in liubemus.C.de iud.
 col.ij. Specu.in tit.de aduoca. §. nunc tractemus. not.vij. quia
 virtus in infirmitate perficitur. ij. ad Corinth. xij. c. non omnis.
 v. q. v. & vexatio dat intellectū, Esaie xxviii. Hostien. in Sum-
 ma de poenit. & remis. §. quæ interrogationes.col. ij. hinc di-
 cebat Leonardus, quæ refert Cacialopus in tract. de modo stu-
 dendi. char. v. versicu. octauo consulo. quod nihil est quod ad-
 res subtile cognoscendas atq; dispiciendas plus valere possit,
 quàm disputatio. Et propterea sæpe dicebat Bal quod viā fer-
 ro aperit, qui per contraria transit. vt per eum in l. precibus. C.
 de impub.col.v. vers. modo cōtra. & in l. si pecuniam. ff. de con-
 dict. ob cau. Collegium Bononiense in cons. quod incipit, Ad
 eradicañ.col. j. facto. in q. præcedentiæ canonicorū & mona-
 chorum. Curtius Senior. consi. 50. col. ij. Et inquit Philosophus
 in iij. Metaphys. quod veritatem inquirentes, sine dubitatione
 similes sunt nescientibus quod ire debeat, & in vij. Ethic. quod
 non sufficit verū dicere, nisi etiā causa falsitatis assignetur. &
 in j. Topic. potentes ad vtranq; partē dubitare in singulis, spe-
 culabimur verū & falsum.† Et dicit ipse in prædicamento re-
 lationis, quod dubitare de singulis non est inutile. refert. gl. in
 l. iij. C. de sum. Trin. Bart. in proce. flor. §. & antea, Barbat.
 lib. iij. cōf. xl. elementissimū.col. j. Hadrianus. vj. Papa noster
 in Quodlibetis. q. vj. col. pen. & Sempronius apud Celestinā c.
 j. quod sōl reuerberatus fortius calefacit: & clauus repercussus
 fortius stringit.† Opposita enim iuxta se posita magis eluce-
 scunt, vt idē Philosophus in ij. de Cælo & Mūdo. & in j. Elen-
 chor. inquit: Positis iuxta se contrariis, maiora à minoribus
 discernuntur. & in ij. de Anima. quod considerans vnum oppo-
 sitorum, habet considerare & reliquum, & dicit tex. in l. ff. de
 his qui sunt sui vel alic. iuris quod cognito vno de contrariis,
 cognoscitur & reliquum. Et Hieron. in libr. contra Pelagia-
 nos, dicit, quod schola Socraticorum consueuerat adducere
 omnia quæ dici possent ex vtraque parte, vt magis perspicua
 fieret veritas. Refert, & plura alia adducit Rosarium Busti in
 secunda parte. serm. xxij. literas facit Amadeus in dialogo de
 Amicitia. char. xxij. & seq. dicens, quod nusquā veritas clarior
 eminet, quàm suo admota contrario. facit Calcan. consil. vij.

De utilitate
 disputatio-
 nis, & de Pō-
 zinibium in
 trac. de La-
 miis. colū. j.
 vbi allegat
 Augu. xxiij.
 q. vj. c. vi-
 des. vbi ra-
 tio vincit
 per disputa-
 tionis pu-
 gnā.

8 in princ. † Idcirco sæpe dicebat Ias. quòd nihil est tam obscu-
rum in iure, quin si deducatur in disputationem, veritas inue-
niatur. Et quòd propterea dum esset iuuenis, cùm dubitabat
de aliquo articulo in cursu lectionũ, ponebat de eo vnam con-
clusionem in circulis. pro quo Cacialup. in tract. de modo stu-
dendi. col. xiiij. Cāpanus in lib. de ingratitudine. chart. iij. refe-
rens Græcos omnia in certamen & controuersia deducere so-
lere: quòd ad vnamquaque rem aperiendam multũ valere ar-
bitratur: cum nihil sit tam obscurum atque abditum, quòd illa
disputandi consuetudo non adinueniat, apertissimẽq; demon-
stret. Et Ioan. Mirandula in Apologia, char. ij. dicit, quòd an-
tiquis & omnium ætatum Philosophis certissimum fuit nihil
ad consequendam quam quærebāt veritatem sibi esse potius,
quàm vt essent disputationis exercitatione frequentissimi. Et
inter illius opera Antonius Citadinus epistola incip. conclu-
siones. ad finẽ dum tractat de ente & vno dicit, quòd disputa-
tio est cribrũ veritatis, suauissimus animæ cibus. nihil habens
ingrati. Hadrianus Papa noster in Quodlibetis quæst. iij. col. j.
post Hieron. dicit, quòd nihil certius deprehenditur eo quòd
disputationis mente teritur. Bene facit Petrus Marsius in com-
mento Cicer. de Officiis. chart. ij. dum laudat Dialecticam &
disputationes Socratis. Et inter cæteras rationes quibus lex
Mahumeti dānatur, vna est: quia de lege sua disputari vetuit,
ne eius falsitas detegeretur. Papa Pius epist. vij. char. iij. & xv.
& xxvij. cùm doceat Apostolus: Omnia probate, quòd bonũ
est tenete. c. sancta. xv. dist. versic. inter scripta. Albertanus lib.
ij. de prudentia. col. fin. & in rubr. de probatione amicorum. &
dicit Fortunius in l. iurisdictionum. col. xxxix. ff. de pact. quòd
Cato Stoica inuestigatione ea sæpe sentiebat quæ a vulgo dis-
sentirent, & ea quidem verissima. hinc Salomonius in repeti-
s. responsa. instit. de iure nat. chart. x. dicit, quòd communes
opin. nascuntur, crescunt, senescunt & intereunt in scholis:
quia ibi de eis frequenter disputatur. Igitur in præsentī quæ-
stione disputatiuẽ procedendo ordinẽ obseruabimus: ne con-
tingat quòd de Rubricis feudalibus dicit Io. Blanchi. in Sum-
ma. char. fin. col. j. cap. quoniã. Ias. ante præludia feudalìa. col.
ij. cap. quæ sit. & ibi Claud. in Spec. col. j. dicẽtes quòd nō sunt
bene ordinatæ. Franc. Tigrini multa bona scripsit, sed disqua-
ternata. Ange. in l. si quis seruo. ff. de sol. & de tractatu Paradis
de syndicatu dicebat Picus, & dicit Hippoly. in l. vnus. §. co-
gnitu

Disputatio-
nis elegans
definitio.

Ordo.

gniturum. in fin. col. xiiij. ff. de quaest. q. ille tractatus est solennis, sed malè ordinatus. † bonū itaq; cōsistit in ordine, secundum August. & alios quos refert Lucas de Penna in l. ij. circa prin. C. de proxi. sac. scrip. lib. xij. quia scire quid facias, & nescire quo ordine facias, nō est perfectæ cognitionis: vt inquit Bal. in procem. flor. in princ. qui plura adducit: & eum refert Ias in l. Gallus. in ij. lect. in §. idem credendum. col. ij. ff. de liber. & posth. & in procem. sui commenti de iure emphyt. pro quo plura Anto. de Prato in tract. de secundis nupt. chart. iij. col. iij. & char. vij. colum. iij. Brūnus Asten. in tract. de forma, quando aliquid censeatur traditum pro forma: conclus. xv. in char. xl. col. iij. Barb. in c. cū dilecta. vbi Moder. in apostillis, col. x. de rescript. Greg. Nazianzenus in tract. de moderandis disputationib. pag. seu colū. x. frater Isidor. de regimine princ. li. j. c. vj. & Nauis stultifera char. cxliij. de corrupto ordine. & quæ referūt in procem. Cōsiliorū pro Monachis contra Canonicos, de præcedenti. quod incip. præcide. & quæ ibi August. Cano. in scrutinio dictorum consiliorū. hinc dicit Lancel. in l. nemo potest. col. v. ff. de leg. j. q. qui nō procedit ordinatè, dicitur ponere habenam in cauda. de quo Fulgos. reprehendit Odo. in l. mora. col. iij. ff. de vsur. & vbi non est ordo, ibi est cōfusio. Roch. de cōsue. char. xxvij. col. j. facit Philotheus Achilinus. in procem. sui Viridarij, char. ij. & dicit Angel. in l. j. §. nūc videamus. ff. de oper. no. nun. la piu bella cosa del mondo sie l'ordine. sine quo nihil potest cōmēdari: coza senza ordine, sie a modo de vno zebaldone. Et dicit Aret. cōf. lxvij. diligenter & maturè. col. j. q. sapiētis est ordinare, secundū Philosophū ij. Metaph. Insequamur igitur ordinē Pōtificis in c. si diligēt. de fo. cōp. vbi Maria. col. vij. vlt. not. & in c. literas. de restit. spol. cū si. vt Portius in §. singulorū. co. ij. inst. de rer. diuis. & Curt. senior cōf. lvj. super eo. iij. col. vers. his sic præmissis. scilicet referendo fundamēta partis cōtrariz. Et sic q. non sit vtile nubere. Deinde ponā fundamēta proopin. quā teneo, scilicet, Esse vtile nubere. Postremò respōdebo ad fundamenta adducta in oppositū: quia, vt dicit Isidorus. quē refert Spec. Viridarij li. j. c. clxxxvij. in prin. q. prius nostra firmemus, deinde obiecta cōfutemus. Nec excādescaūt nobiles & honeste matronæ, prout expertus iam didici, si in prima parte aliqua contra mulieres adducā: quoniā iste est mos disputatium: vt patet ex prædictis. & ex exēplis quæ refert Longolius in sua defen-

none habita Romæ, quæ incip. quodd char. xxj. dū loquitur de
 Carnead. Phauorino, & aliis. & chart. xxiiij. & char. xvij. dum
 loquitur de Cicerone, quia ex opposito in vltimis æque præua
 lent l pacta nouissima. C. de pac. quæ melius memoriæ retine
 tur. Card. in Clem. j. col. iij. de reliq. & ven. sanct. Plura contra
 viros adducam, adeo vt cum Syluam hanc contra mulieres vi
 ri inducere voluerint, inspiciant & ibi quæ viros attingunt: &
 potius silendi, quàm loquēdi materiā adinuenient. Quicquid
 sit, nihil nisi maiorum nostrorum dicta in scelestas & irratio
 nables personas inuenies: cōtra morigeratos verò & laudabi
 les, verbum nullum. Quomodo ergo quispiam mihi succēset,
 cum etiam sim merus relator? ergo excusandus. gl. in l. Gallus.
 §. idem credendū, in verbo, pronepos. ff. de lib. & posthu. cum
 sim. vt j. dicam, relationi in tātum vacauī, quodd si aliena dicta
 delerentur, charta alba remaneret. facit frater Thomas Illyri
 cus de potestate Papæ. char. iij. Et si solū adduxissem ea quæ
 faciunt pro mulieribus, potuisset lectori suspicio superuenire,
 prout in simili miratur. Aret. consi. clxv. sicut col. x. versi. venio
 ad vltimū. vel mihi dici, quodd si sciuissem quæ cōtra eas scripta
 sunt, nō ita de facili pro eis enuntiassem. Nequaquam enim fu
 giēda sunt, quæ priores disseruere: verum enitendū. vt melius
 quàm illi dicamus. Nam præterita in medio sunt: ipsis autē op
 portunē vt, singula conuenienter argumentari, recteq; distin
 guere, hoc sapientis est. Sunt verba Isocratis in oratione pane
 gyrica, incip. illos. char. j. pro quo l. j. §. sed neq; ex multitudine.
 C. de vet. iur. enuc. vbi ¶ qui subtiliter factum emendat, lau
 dabilior est eo qui primus adinuenit. concordat c. si Apostoli
 co. ante fin. de præben. lib. vj. glof. in auth. de mand. princip. in
 princip. in verbo, in suo. Fortunius in repet. l. legitima. col. ij.
 ff. de pact. Paul de Cast. in l. si filius qui patri. ante si. ff. de vulg.
 & pup. vbi dicit, quodd prætor præponebat edicta declarantia
 Ius ciuile. Laur. Valla in proēm. vj. Elegātiarum, Quinimò lo
 quens à seipso, corripitur tanquam gloriosus. Ioan. vij. ex quo
 nil dictū quin dictum prius. Alex. de Neuo contra Iudæos scē
 nerātes. col. xxvij. & nil sub sole nouū. Polycraticus in proēm.
 licet plura relicta videantur. Bald. in prologo Decret. colū. j.
 Et si noua inuenire non potero, sat erit, teste Salomone, ab
 aliis inuenta, vel cultu reddere blandiora, vel accumulatio
 ne huberiora, vt inuent & prosint cuiunque etiam fastidi
 to stomacho grauiorum lectioe. Sæpe enim post macellum
 & adi

& adipem. etiam blandissima oluscula & Auuiales pisciculi appetibiles sunt. & raro quoddam qui insistit inuentioni. possit vacare ordinationi. & eodē. † & difficilius est ordinatio. quam in inuentio. secundum Feli. in cap. quæ in ecclesiarum. de cōstit. in fi. facit Bald. in c. literis. iij. not. de rescrip. hęc enim est quæ honorē fecit Accurs. Spec. Io. And. Barto. Alex. Ias. Feli. & aliis qui hunc stylum sunt secuti. vt †. dicam loquendo de autoritate Io. And. quoniam dicta aliorum complexi sunt ordinatē. Et ita etiam dicit Petrarcha epistola vij. quid agendum. dum dicit. imitandas apes ex diuersis floribus legentes mella. & sic erit dulcis rerum mistura bonarum. Felin. in c. cum dilecti. in fi. col. v. de accusat. Non tamē quoddam velim vti longa recitatione. quia esset fastidiosa. & infidelis. & suspecta. vt solet culpari de hoc Barb. quem infra referam. sufficit enim referre in substantia. l. fin. C. de precib. imper. off. prout disputando resumimus argumenta aduersantis solum in effectu. Feli. in cap. & si conquestus. de simon. col. fi. Petrus de Lesnaudiē in tract. de Doct. iij. parte. q. xlvij. & eodē resumentem totum vt quandoque licet. secundum Igneum in rep. authent. ex causa. col. lx. dicam infra char. fin. vide Morum deridentē in repet. Vtopiz. char. xiiij. Et multa magna breuiter sunt dicenda. secundum Feli. in procem. Decret. allegando Valerium: quod est artificiosum. multa scilicet cōprehendere sub exiguo. Calcan. consil. lviij. visis consiliis. in princ. vbi allegat Ioan. And. in procemio Nouel. facit idem Ioan. And. in c. j. de sacr. non iter. † Et ita etiam faciunt consulentes. quos opus est precipuē vti breuitate. & substantialiter loqui. secundum Arcinum consilio xxxv. viso. col. j. qui idem tradit consil. lxxvj. diligenter. in princ. & cxix. procedendo. Et consil. suo vj. incip. viso instrumento. & liij. diligenter. col. j. dicit. quoddam qui rectē consulunt. veniunt ad rem sine multiloquio. & sine trasis. & generalibus quæ solent apponi ornatus causa. ne parū multa scire videatur. nec incipiunt ab ovo gemino. secundū cum consil. clxij. sicut col. vij. Et debet aduocatus esse pareus in verbis. in allegando pauca & bona. gl. in procem. Regularum Cancellariæ. not. in cap. tales. xxij. dist. quia ad veritatem probandam multis verbis opus non est. sed efficacibus. gl. & Ioan. And. in cap. cum sit. de æta. & qualit. Et dicit tex. in l. ita vulneratus. c. si ff. ad l. Aquil. vna contentus ero. pro quo facit l. si quis obrepserit. ff. de falsis. vbi Alber. & facit Bal. in l. precibus. C. de impub. & al. subf.

- dicā j. loco suo, quia veritatis simplex oratio. & dicit Codrus
 13 serm.v.incip. de pulchriore.char. j. quod † veritas non quærit
 fucum, non pigmenta, non cinnos;nec indiget veritas ver-
 borū adminiculis.l.j.C.fi vt se ab hered.abt.& cōsistit in pau-
 cis.c. odi.xxij.q.j.c.non mediocriter.de consec.dist.v. Et qui
 mauult doceri,quā deludi,rem quærit,nō verba:qui durus
 autē & indocilis est. moneri nequit,nisi verborum illecebris.
- 14 Hinc dicimus quod † verba sunt emittēda secūdū qualitatem
 personæ cui dirigitur. gl.in d.procem.Regularū Cancellariæ,
 arg.c.diffinimus.in fi.xvij.q.ij.& Greg.in Pastoralī,secūdum
 qualitātē auditorū debet formari sermo doctorū,& secūdū
 eam intelligūtur.l.plenū. §.Equitij. ff.de vsu.& hab. l.as in l.sti-
 pulatio ista. §.hi sunt. ff.de verb. oblig.ij.col.vbi ponit sex si-
 milia in l.diē functo. ff.de offi.assess.in l.si fundū sub cōditio-
 ne. §.qui fundū. ad fi. ff.de leg.j.not. in c.quamuis.col.xlvij.de
 pact.lib.vj.Corsing.lvj.sub verbo. conditio personæ. incipit,
 aliquis promittit. Hippol.in rub. C.de probat.col.v. Bonif.in
 tract. de nobilitate. iij parte. not.lvj. Quoniā sapiens ex paucis
 multa intelligit. glos.in auth. de consang. & vter. fratri. §. j. in
 ver. opinari. imō & d.Lælius de Gabrielib.intelligebat ad mo-
 tum laborū. de quo mētiōē facit Bar.in l.j. col.ij. ff.de verb.
- 15 obl. † Et propterea non debemus in sermonū foliis gloriari.
 c.Melchior. j.q.j. quia multitudo onerosa nihil habet honesti.
 §.fi.in auth.de referēdar. Imō in multiloquio nō deest pecca-
 tū.c.& si Christus. de iureiur. ppterea superflua debēt resecā-
 ri. §.quibus in j.consti.Codicis.& C. qui ad.in l.fi. quæ incipit,
 vt verborū inaniū captiōes. hinc Bart.Bal.& alij.in l.Gallus. §.
 quidā rectē. ff.de lib. & posth.reprehendūt Scauolā de super-
 fluitate: quia paucis semper agendū est.l.j. ff.de præscrip.verb.
 maximē in claris. Aret. cons. cliij. cōsultatio. secūdū Philoso-
 16 phum iij. Rhetor. vbi Cicer. ad fin. † Breuitas est delectabilis
 auditoribus, quia sensus auditus inter omnes sensus est valde
 attentiatiuus: quia gaudēt breuitate Moderni, vt etiā syllabam
 vnā non necessariā non apponāt. gl. j. in l.j. ff. quod metus cau-
 sa. cōs. vt latē Petr. de Lesnaudiere in tract. de Doct. iiii. parte.
 q.i. post mediū. Paris de Puteo in tract. de syndicatu. chart.v.
 de excels. aduoc. in princ. Et propterea Oldr. consi. xvii. quidam
 clericus. col. vi. inuehit cōtra Prouinciales, qui volunt scriptu-
 ram longam: quia sēpius res minus est intellecta longitudine,
 quā obscuritate narrationis. secūdum Ciceronē in primo
 Rhe

Rhetor. facit † quia longitudo scripturæ sæpe inuoluit mētem 17
 legentis. Aret. consil. lxxxij. quia multa. post principi. & ciiij. bre-
 uitas. & cliij. breuitate, nec superfluis agendum est. in l. hæc sti-
 pulatio. §. diuinus. ff. vt leg. nom. cau. & frustra multiplicamus
 sermones. l. pediculis. §. Labeo. ff. de aur. & arg. leg. † Et pro- 18
 pterea si aduocatus sit nimis longus, potest sibi iudex im-
 nere silentium. & si non obediat, cum priuare officio aduoca-
 tionis. gloss. in l. ex ea causa. ff. de postul. quam singul. dicit Pe-
 trus de Lesnaudiere, & Paris de Put in locis prædictis. Iason in
 l. j. ff. de offic. asses. col. j. vbi Niger colum. iij. maxime quando
 alius aduocatus iam plenè dixit: † quia repetitio est semper re 19
 probanda. l. ampliorem. quæ est fin. in §. in refutatoriis. C. de
 appell. quoniam adiectione non indiget plenitudo. cap. bene
 quidem. xcvi. dist. & superuacuis laborat impediis, qui solem
 certat facibus adiuuare. c. si omnia. vi. q. i. Et secundum Prouer-
 bium Hetruscum, dicuntur vendere solem de mense Augusti.
 Curtius Senior consil. lxxiii. antiquissimo. col. fin. vel solem lu-
 cerna ostendere. Morus in repetit. Vtopiæ. char. ii. facit illud
 Horatii, in syluam ne ligna feras. de quo Erasmus parte pri-
 ma Prouerb. cccccclv. & in iiii. parte, Prouerb. cxxx. vbi alle-
 gat Ouidium Elegiarum: Quid folia arboribus, pleno quid sy-
 dera coelo, In freta collectas alta quid addis aquas? reique de-
 monstratæ demonstrationem addere frustra est. l. i. in §. si. ff. de
 dot. præleg. Salomon. in repet. v. responso. char. viii. institu. de
 iur. nat. facit illud, Rem nulli obscurâ, nostræ nec vocis egen-
 tem. facit Bustus in Defensorio montis. in iiii. parte ii. tract. in
 princ. vbi etiam allegat Hieron. contra Rufinum, Ea quæ taces,
 omnes flagitant: ad ea respondes quæ nullus requirit. & sit in-
 iuria illi qui prius dixit. l. ii. C. de episc. aud. At alii dicunt quod
 in superfluis non proditur, nisi status. Bald. lib. ii. consil. c. fa-
 ctum super quo. col. ii. & verba perdere leue est: & quod repe-
 titur, censetur magis validum & famosum. l. i. C. de emend. cod.
 l. si. §. sed neq; diem. C. de vet. iure enunc. vbi dicitur, q; quâ
 doq; vnus etiam deterioris sententia potest in aliqua parte
 maiores superare: & magis integrum est iudicium quod pluri-
 morum sententiis confirmatur. lxxiii. dist. c. extra conscientiam.
 in ultimo prologo epistolarum Pauli ad Ro. vbi Paulus ad eos
 scribit, non q; minus accepissent à Petro, sed vt duobus Apo-
 stolis attestantibus eorum corroboraretur fides. Alexand. lib.
 iiii. cōf. lj. cum dicatur in princip. Landr. in addit. ad primum
 A 5 consil

consilium Bart. & quæ superabundant, implent cisternas sapientum. Bald. in l. fin. ad fi. C. de iure emphyt. facit cap. bonæ de confirm. vtil. vel inuti. l. non solent. ff. de reg. iur. Scrutinium chart. lxxxix. & quomodo toleretur superfluitas, Marian. Socin. in c. significantibus. col. j. de lib. ob. Maleretus in tract. de elect. char. xliiii. col. iiii. † Item intellige prædicta quando in breuib. potest declarari intentio voluntatis. l. j. §. j. ff. de hæredib. instit. l. verbum volo. vbi Bald. C. de fideicom. post glo. aliàs secus, ne propter breuem sermonem stemus in æquiuocol. lita fidei. ff. de iur. fis. Barto. & Bald. in l. si quis intentione ambigua. ff. de iudic. quia obscurus fio, dum breuis esse laboro. gl. in procm. ff. de iur. in §. penul. in verb. compedium in l. testamentum. C. de testam. quia sic studendum est breuitati, quod nullum damnum fiat intelligitur. Hieron. quem refert Nata. in clem. sap. de verb. sig. col. xvij. est in v. notabili. latè Barb. in cap. postulasti. col. vj. de foro cõpet. vbi dicit, quod per compendium non debet deueniri ad dispendium. cap. qualiter. el. ij. ad fin. de accusa. propterea dicimus, quod qui clarius exprimit, non vitur superfluitate. l. j. in fi. princ. C. de curat. fur. Felin. in c. quoniam. col. ix. vbi Decius col. j. de institut. Burgos in c. cum causa. col. j. de empt. & vend. gl. in j. Regula Cancellariz. Et quis non potest nimis clarè loqui, ad tollendū sophistcas dubitationes, saltè propter simplices & ignorantes. l. fin. C. de indic. vid. tol. Decius in c. significantibus de appell. in cõf. exij. col. ij. Hippol. in l. j. §. si seruū quasi. col. vj. ff. de quæstio. Gammarus in tract. de extensione. col. xxxij. Igneus in repet. authen. ex causa. col. xxxij. bene facit textus in l. cum virum. ante fin. C. de fideicom. vbi vltra verba testatoris, adducuntur adhuc probationes ad declarandum illius voluntatem, maxime si sumus in materia quotidiana: quia tunc est plenius attingendum. l. legau. ff. de liber. leg. cum sim. vt Cacialepus in repet. c. j. de seu. cog. in primis verbis. Perus. in præfatione repet. c. si pater. de testam. lib. vj. Anchar. in princip. rub. de regul. iur. lib. vj. Cepol. in authen. sed nouo iure. col. x. C. de seru. fugit. Igneus in repet. authen. ex causa colum. iij. C. de liber. præter. Barto. in l. apertissimi. C. de iudiciis. Et hæc cumlatio seruiet in exordiis Consiliorum & Lecturarū, quantū ad omnia contenta in hoc libro. & quæcunque dicta & facta mea submitto iudicio & correctioni sanctæ matris Ecclesiæ, cum protestatione, de quain c. damnamus. ante fin. de summa Trinit. & fide cathol.

cathol. quia sine præiudicio loqui inrêdo cuiuscunq; rectius
sentientis. l. Claudius Felix. ad finem. ff. qui pot. in pign. hab.
etiam quantumcunque iuuenis. imò anniculi. exemplo Augu-
stini in cap. si habes. circa medium. xxiii. quæst. iij. Et ne sine
diuisione procedamus propter illius utilitates, Ias. in rubr. in-
stitut. de act. in fin. Galiura. in l. stipulationum quædam. in ij.
not. ff. de verb. oblig. f. quæ ut sit bona, debet fieri per species
oppositas & contrarias: ut animalium aliud album, aliud ni-
grum. Ias. in §. actionum. primo not. institut. de act. & debet
esse bimbis siue reducibilis ad bimbis, secundum An-
gel. in §. omnium. Innoc. instit. de act. Barb. in cap. quoniam.
§. in aliis. ij. not. ut lit. non contest. Luc. de Penna. in l. omnes.
col. j. C. de decur. libr. x. Besutius in repet. l. re coniuncti. col. j.
j. Et sic debet fieri per membra, non per frustra. Bald. in l. i. ff.
de procurat. in secunda lectura. in principi. ne dicamur facere de
vno ceraso duos bolos. contra Lancel. in l. si donatione. col. ii.
C. de collat. Et tu qui vis intrare examen, vide diuisionem
Besutij in d. l. re coniuncti. colum. i. & si vis diuidere glossam
per frustra, vide vnā diuisionem Ias. in l. i. C. de instit. & sub-
stit. col. ii. super gloss. in verb. manifestum. Bald. in repet. l. Cel-
sus. col. xi. vers. venio nunc ad glossam. ff. de vsucap. impressa
post suum tit. de præscript. Et esto memor expedire partes per
viam oppositionis vel quæstionis, ut per legentes sextum De-
cretalium. Ego autem in diuisione huius Sylvar. non observa-
bo ista requisita. sed ponam vnā diuisionē gratia commodio-
ris allegationis, exemplo patrisfam. qui diuidit fundam gra-
tia commodioris culturæ quæ non inducit rerum pluralita-
tem. Ias. in l. re cōiuncti. col. xxix. vers. non obstat etiam si dice-
retur. de leg. iij. Diuido igitur in sex libros æquē principales.
In primo, adducā nouē fundamēta tenentiū quod non sit vti-
le nubere, subdēdo modū arguēdi iniure. In secundo, nouem
ampliationes cum vnica limitatione ad eorum conclusionem,
quod nō sit vtile nubere. In tertio, fundabo intentionē meam,
esse vtile nubere per duodecim argumēta, inserendo materiā
Monitorialiū. In quarto, respōdebo ad fundamēta & amplia-
tiones tenentiū oppositū, subiūgendo quomodo possent sedari
partialitates. In quinto, ponā quomodo debeat se index conti-
nere in iudicādo: & ibi plenē ponā regulā cum ampliationi-
bus & fallētiis, quod tenēda sit cōmunis opi. inserēdo puta de
authoritatibus aliquorū doctorū. In sexto, ponam quomodo
intel

Operis
diuiso.

intelligatur quæstio esse dubia, & quō tunc debeat iudex iudicare, & obedire rescripto principis. & de præcedentia Doct. & Medici, & de priuilegiis miserabiliū personarū, & de sibi ascribētibz dicta aliorū. Et cur potius in sex libros, quā in tres, & de dignitate & prærogatiua numerorum, vide per Baptistā Egnatiū in racemationibus. char. c. & seq. dū enumerat singulos dies hebdomadæ, & in tabula Claud. super Lucā de triplici viatore, in verb. numerus. & in tabula Macrobij. & Io. Montoloniū in Prōptuario Iuris: vltra quos de binario August. Canonius in scrutinio. char. vj. de ternario. Phileph. in epist. Ausonius Gallus in suo libr. Epigrāmatum, in c. de ternario. not. inc. tu bibe. Gilbertū in quæstioe ij. Oeconom. Philip char. xij. & ante eum frater Lud. Viualdus in Opere regali, de laudibus trium Liliorum. q. ij. vers. nono quia prolixum. vbi enumerat lxxiiij. laudes huius numeri. Vldar. Zafius in oratione incip. nō possum de quaternario. Codrus serm. vj. char. iij. Abb. Zacharias in serm. consil. Pisani, in fin. ij. chart. vbi de duodenario. de quinquenario, Bald. in procem Rex pacificus. col. vj. de senario. Io. Montaigne in tract. de bigamia. chart. iij. secunda parte. & in oratione Nicolai ad Alexandrum Papam pro Lucensibus. incip. vereor. col. ij. Codrus serm. iij. char. ij. de septenario, frater Ludouicus Viualdus in tract. de veritate contritionis. char. cxxxij. Gel. libr. iij. cap. x. Varro Gallicus in tract. vulgari exhortationis pacis. chart. xvij. Curtius Iunior in præfatione ad suum tractatum Feudorum, incip. optauī. col. j. dicens, reputatur aliis perfectior, sed nihil allegat.

A R G V M E N T A.

- 1 Nubere non esse vtile, disputatur ex quorundam opinione.
- 2 Matrimonij onera periculis nauigantium comparantur.
- 3 Mulieres quare facilius inducantur ad matrimonium, quā viri. & numer. 12.
- 4 Hospes turpius eicitur, quā non recipitur.
- 5 Matrimonium speciem esse seruitutis.
- 6 Maritum corporis sui potestatem non habere.
- 7 Mors seruituti anteponenda.
- Libertas thesaurus inæstimabilis.
- 8 Hominem omnium quæ creata sunt, esse nobilissimum.
- 9 Mulieres non esse admittendas ad regimen ciuitatis.
- 10 Mulieres vtpotimum stultas esse.
- 11 Linguae lubricitas non est facile ad crimen trahenda.
- 12 Insipientia nihil est peius aut periculosius.
- 14 Ignorantia est omnium errorum mater.

Mul

- 15 Mulierum stulticiam morbum esse contagiosum.
- 16 Societatem bonorum esse expetendam.
- 17 Socius inducens socium ad prodigendum bona sua, tenetur ei vtili actione.
- 18 Foeminarum inconstancia notatur.
- 19 Mulierum incontinentia.
- 20 Gaudium longæuitatis causa est.
- 21 Casus dementis, correctio est sapientis.
- 22 Fama bona thesaurus est inestimabilis.
- 23 Mulier nobilis impudicè viuens perdit nobilitatem.
- 24 Factum inestum fieri non potest.
- 25 Adulterium natura turpe est.
- 26 Amicus noster dici non potest, qui salutis & famæ nostræ insidiatur.
- 27 Adulterarum finis qualis vix plurimum esse solet.
- 28 Accipere iniuste, quæ postea in pios vsus conuertamus, non licet.
- 29 Mulierem nihil tam dedecorat, quàm adulterium.
- 30 Maritum nihil tam lædit, quàm vxoris adulterium.
- 31 Maritus patienter ferens vxoris adulterium, præsumitur leno.
- 32 Maritus desistens ab accusatione adulterij ob lucrum dotis, culpandus est.
- 33 Tutor transigere non potest de iniuria illata patri pupilli aut ipsi pupillo, cum talis iniuria eis dedecus afferat.
Honestas omni lucro præferenda.
- 34 Mortem famæ postponendam.
- 35 Adulterium matris in contumeliam filiorum verti.
- 36 Marito non licet in vxorem atrocius sæuire.
- 37 Mulieri licet à viro diuertere ob nimiam eius seuitiam.
- 38 Mulierem quæ à viro aufugit propter eius sæuitiam, tenetur vir etiam absentem alere.
- 39 Vxor quæ diuerit à viro propter eius seuitiam, non tenetur redire ad virum, nisi ille cauerit de non offendendo eam. & nu. 42.
- 40 Maritus vxorem expellens sine causa, tenetur ei consignare dotem.
- 41 Maritus expellens vxorem sine causa, indignus est qui lucretur dotem, quam alias ex statuto lucretur.
- 42 Vxoris cædes detestabilior est quouis alio homicidio.
- 44 Veneno aliquem aggressus, puniendus est, tametsi non moriatur, qui venenum iumpserit.
- 45 Maritus quandoque expellit vxorem causa dotis non solutæ.
- 46 Vxorem se accepturum si quis simpliciter iurauerit, intelligitur mediante dote congrua.
- 47 Dotis causa possitne coram iudice ecclesiastico agitari.
- 48 Incestum ex matrimonio nonnunquam contingere.
- 49 Adulterio nati aliquando excludunt legitimos à successione eis debita.
- 50 Matri non creditur asserenti se ex adulterio filium suscepisse.
- 51 Filius in matrimonio natus, præsumitur potius legitimus quàm ex adulterio natus.

- 52 Sacerdotum multitudo eos contemptibiles reddit.
 53 Rara quæque pretiosa sunt.
 54 Fœtus facilius concipitur concurrente utriusque semine, quàm ex solius maris semine.
 55 Probatio admittitur contra filium quòd non sit legitimus, quamvis constante matrimonio sit natus.
 56 Parentum assertio de filiis quid operetur.
 57 Fratres ex diverso semine natos, ferè semper esse discordes.
 58 Filius à patre delatus ob delictum morte expiandum, mitius puniendus est, quàm si ab alio accusaretur.
 59 Patri parcitur qui non patefecerit conspirationem filij contra principem.
 60 Pater stuprans filiam indignus est nomine patris: quemadmodum filius manus inferens patri, indignus est nomine filij.
 61 Parricidij legem quare Solon non tulerit.
 62 Poena mortis ob crimen debita quibus causis possit vitari, aut in longius tempus trahi.
 63 Confessio in tortura, non præcedentibus indicijis sufficientibus ad torturam, non est condemnandus.
 64 Confessio eius qui iniuste incarcerationis est, non est sufficiens ad eum condemnandum.
 65 Confessio extorta in quæstione nullis præcedentibus indicijis habita, non potest reddi valida ex indicijis post quæstionem superuenientibus.
 66 Probationem, qua reus crimen à se diluere conatur, non oportet semper esse apertam, ut is absolvatur.
 67 Confessus se occidisse, sed ad defensionem suam, an sit condemnandus, si non probet defensionis causa occidisse.
 68 Hominem flagitiosam non est licitum defendere,
 69 Hominem nequam occidere interdum grauius est, quàm hominem innocentem.
 70 Iudices proniores esse debet ad absoluedum, quàm ad cõdemnandum.
 71 Delicta esse punienda.
 72 Iudex non propterea crudelis existimandus est, quòd flagitiosos puniat.
 73 Poenæ delinquentium medicinæ appellandæ sunt.
 74 Flagitiosis hominibus parcens, bonis nocet.
 75 Veniæ facilitas malos ad peccandum proniores reddit.
 76 Fœmina à multis maribus appetita, discordiarum vehemens causa est.
 77 Agnatorum vnum offendens, totam agnationem lædit.
 78 Iniuria vni de familia facta totam familiam lædit.
 79 Adulterum posse impune occidi, cur statutum sit.
 80 Iudex potest cuius præcipere ne iter faciat ante domum inimici ob suspicionem disidij.
 81 Iudex potest præcipere litigantibus de possessione fundi, ne eum fundum ingrediantur, metu scilicet futuri inter eos disidij.
 82 Duellum regulariter est prohibitum.

Mati

- 83 Maritus occidens adulterum an sit puniendus. & num. 85. & 93.
 84 Marito an liceat in foro conscientie adulterum occidere.
 86 Præceptum, Non occides, declaratur per Ius civile.
 87 Homicidium posse permitti à lege civili ex causa.
 88 Exempla declarant regulam, non etiam restringunt.
 89 Adulterium poena capitali puniendum est.
 90 Adulterium apud Gallos non esse crimen capitale.
 91 Castitas semel amissa recuperari non potest.
 92 Honorem suum cuius defendere permittitur.
 94 Peccans per iracundiam mitius est puniendus.
 95 Occidens alium se defendendo, quamvis modum inculpatae tutelæ excedat, mitius tamen puniendus est.
 96 Homicidium iamdudum commissum lauius puniendum est.
 Poena mortis nemo plectendus est ex solis coniecturis quantumvis urgentibus.
 97 Occidēs aliquē in ludo mitius est puniendus, quàm q. dolose occidit.
 98 Marito an liceat cōvocare amicos ad occidendum adulterum.
 99 Iniuriam patienti qui non fert opem si potest, censetur fouere eum qui iniuriam facit.
 100 Clericum adulterum occidens, aut etiam aliās iniuria afficiens, an sit excommunicatus.
 101 Statutum quo continetur quemcunque homicidam capite plectendum esse, quam interpretationem recipiat.
 102 Maritus qua forma denunciare possit ei, quem suspicatur esse adulterum vxoris suæ, ne cum ea colloquatur.
 103 Maritus adulterum cum vxore reperiunt in loco suspecto post triam denunciationem ei ritè factam, potest impune occidere.
 104 Maritus quāvis sit adulter, potest tamen adulterum cum vxore reperiunt post tres denunciationes rite factas, occidere.
 105 Denunciationes à marito faciente ei, quem suspicatur esse adulterū vxoris suæ, debēt fieri cum intervallo, nō vno eodēmq; die.
 106 Maritus diuertere ab vxore debet, statim atque eam adulteram esse intelligit.
 107 Vxorem adulteram dimittens, an possit aliam ducere. & num. 119. & 123. & 140. & 144.
 108 Mulierum castigans, operam laudat.
 109 Amoris vis quanta sit.
 110 Amor immoderatus nonnunquam vertitur in insaniam.
 111 Mulieres quare sint molles.
 112 Monachi claustra egressi, omnium hominum nequissimi sunt.
 113 Homo non facile mutat mores.
 114 Clericus non est cogendus iurare se non rediturum ad concubinā.
 115 Nubere melius est, quàm vri.
 116 Continentia persuaderi potest, imperari non potest.
 117 Continentem esse, impossibile est homini absque Dei auxilio.
 118 Incontinentiæ remedia.
 120 Impossibile, & difficile, æquiparari,

Impo-

Impossibilia, aut quæ sunt maximè difficilia, ea non sunt in potestate hominis.

- 121 Impossibile nihil est nobis à Deo præceptum.
 122 Impossibile neminem obligat.
 124 Continentiæ perpetuæ pœna nemini est temerè iniungenda.
 125 Sperma retentum efficitur venenum.
 126 Delicta non egrediuntur suos autores.
 127 Maritus uxorem adulteram cognoscens, etiam post peractam ab ea penitentiam, quibus incommotis afficiatur.
 128 Literæ sacræ non egent suppletionibus.
 129 Concubinæ nomine clerici acquirentes, dicuntur fraudare Ecclesiam.
 130 Clericos rarò de frigiditate cõqueri, atque inibi quibus vacationibus soleant curari frigidi homines.
 131 Clericos practicus Papiensis variis in locis insectatur.
 132 Dantes damnatus post mortem vt hæreticus, & quam ob causam.
 133 Iura variari circumstantiis temporum & moribus hominũ variantibus, non est inconueniens.
 134 Nuptias sacerdotibus magna ratione sublatas, maiore ratione esse restituendas ex sententiâ Papæ Pij.
 135 Laicos meliores esse quàm clericos, Ecclesiam Dei destruit.
 136 Henricus Comes à sacerdotibus occisus, quòd eis nuptias prohibere vellet.
 137 Auaricia imitatoribus seu ministris Christi non conuenit.
 138 Ecclesia benignius exigere solet, ne videatur lucris temporalibus inhiare.
 Ecclesia non quod sibi, sed quod vniuersæ reipub. Christianæ expedit, inspicere solet.
 139 Laici si boni sint, dicuntur ecclesiastici.
 141 Ecclesia errare non potest.
 142 Interpretationi sanctorum inhærendum est.
 143 Regulis Iurifconsultorũ non subiacent quæ spiritu Dei acta sunt.
 145 Meretrix ea dicenda est, quæ se duobus aut tribus quæstus causa commiscet.
 146 Neptunum frustra accusat qui iterum naufragium facit.
 147 Vitiis in mores transeuntibus remedium nullum adhiberi potest.
 148 Futura ex præteritis colliguntur.
 149 Clericus incorrigibilis tradendus est Curie seculari.
 Periuro amplius non creditur.
 150 Iteratio augeat delictum.
 151 Impetrans secundò indulgentiam à principe, debet facere mentionem de priore.
 152 Papa an possit dispensare super matrimonio. & num. 161.
 153 Monius nolens se corrigere, habendus est pro Ethnico & Publicano.
 154 Papa potest dispensare cum coniugato vt beneficium simplex tenere possit.

Papæ

- 155 Papæ factum Dei factum reputari.
 156 Maritus potest post consummatum matrimonium ingredi religio-
 nem propter manifestum adulterium vxoris.
 157 Episcopus tantū astringitur Ecclesiæ suæ, quantum maritus vxori.
 158 Mulier ob adulterium perdit omne ius quod habet in marito.
 159 Regula, Quos Deus coniunxit &c. patitur limitationem.
 160 Traianum imperatorem eductum fuisse ex inferis.
 162 Mulierum malitia notatur.
 163 Mulierum proprietates.
 164 Mulieres in plerisque deterioris esse conditionis quàm viros, & in
 plerisque melioris conditionis.
 165 Mulierum imperfectiones notantur.
 166 Mulieres prohibentur ingredi quasdam capellas ecclesiarum.
 167 Vxores viris seruire debent ex præcepto Dei.
 Mulier regno præfici non debet.
 168 Lex Salica in Gallia.
 169 Fœminas non succedere existentibus masculis, iuris diuini est.
 170 Definitiones, & declarationes terminorum initio cuiusque discipli-
 næ explicandas esse.
 171 Iuriscōsulto verba legis diligenter sunt ponderanda.
 172 Definitio quid sit.
 173 Definitiones in iure periculosa esse.
 174 Definitio, vt sit bona, quæ sint necessaria. & num. 176. & 178.
 175 Definitione debere cōverti cū suo definito, quomodo intelligendū.
 177 Rei vnus vna definitio est.
 179 Definitio à descriptione quid differat.
 180 Verba in definitionibus propriè accipi debent.
 181 Causa non debet per effectum definiri.
 182 Argumentum vnde dicatur.
 183 Argumentum quid sit. & num. seq.
 185 Argumentum ab vna re ad aliam quando valeat in iure.
 186 Determinatio duo determinabilia respiciens debet ea determinare
 æqualiter.
 187 Dispositio vna non debet diuerso iure cēferi.
 188 Verba vno & eodem contextu comprehensa sunt pariformiter in-
 telligenda.
 189 Statutum in vno eorum quæ paribus passibus ambulant, statui de-
 bet & in altero.
 190 Circūstantiæ aliquot enumeratæ, pro quarum differentia facillè
 dissoluantur argumenta in iure.
 191 Solutiones ad argumenta quales soleant ab imperiis dari.
 192 Argumentum ab euitando absurdo validum est in iure.
 193 Absurditas & iniquitas in interpretandis legibus summopere vitan-
 da.
 194 Verba nonnunquam à propria significatione detorquenda, vt euitetur
 sensus absurdus, & num. 196.
 195 Absurdū aliquando tolerari, vt euitetur quod magis absurdum est.

- 197 Adiectiuum subsequens duo substantia, vtrunque determinat.
 198 Argumentum ab etymologia vocabuli est validum in iure: atque inibi plures locos videre potes, è quibus sumuntur argumenta in iure.
 199 Scientia cuiusque rei ex causis illius potissimum acquiritur.
 200 Causa formalis potius attenditur, quam materialis & quam ob causam.
 201 Vitium maius est in forma, quam in materia.
 Effectus potius denominatur à causa immediata & propinqua, quam à causa remota.
 202 Natura cuiusque actus attenditur ex origine rei, nō ex accidente.
 203 Causa finalis potius consideranda est, quam causa impulsiva.
 204 Lex à ratione regulatur tanquam ab anima.
 205 Causa cessante, cessat affectus.
 206 Effectum aliquando non cessare, causa cessante, & num. 208.
 207 Conditionem semel fuisse impletam sufficit, licet implementum non duret.
 209 Coniecturis non est locus in his quæ certa sunt.
 210 Verum præsumitur esse, quod communiter accidit.
 211 Leges aptari solent ad ea quæ frequenter accidunt.
 212 Contrariorum altero posito, alterum remouetur.
 213 Argumentum à contrario sensu non semper esse firmum in iure.
 214 Correlatiuorum altero existente vero, alterum etiam verum esse necesse est.
 215 Inducta ad vnum effectum non debent operari contrarium.
 216 Rem quemque ex fine suo iudicari.
 217 Fictiones duæ circa vnum & idem non concurrunt.
 218 Lex generaliter loquens debet generaliter intelligi.
 219 Genere perempto, species eius perimi necesse est.
 220 Genus in iure tribus modis capi.
 221 Genus & speciem non eodem modo accipi à Iurisconsultis quo à Dialecticis.
 222 Speciei vni proprium non potest alteri speciei conuenire.
 223 Indefinita quando æquipolleat vniuersali.
 224 Verba interpretationem assument ex natura actus.
 225 Alternatio præsumitur in dubio fieri inter æqualia, vel parum distantia.
 226 Dominium rerum legatarum sub disunctionem non transit ad legatarium ante electionem.
 227 Ordo verborum reducitur ad ordinem intellectus.
 228 Legē nemo sibi ita imponere potest, quin ab ea liceat ei recedere.
 229 Subiecta talia sunt, qualia prædicata demonstrant.
 230 Qualitas non est sine subiecto, quemadmodum nec motus sine termino, nec accessorium sine principali.
 231 Actuum humanorum duplex variatio.
 232 Verba secundum subiectam materiam intelligenda.
 233 Forum infert quamlibet sui partem.

DEVENIENDO igitur ad quæstionē nostrā quam post
Platonem qui fuit diuinus, & in cuius scriptis reperitur fermē
torū Euangelium Ioannis. scilicet, In principio erat verbū, &c.
vt Papa Pius ad Turcum epist. vij. chart. xij. Marsilius Ficinus
epistolarū lib. xij. char. cxiij. epist. inci. Frater Sanctes. Petrar-
cha epist. lxij. Fortunius, de iusti. & iur. col. l. latē examinarūt.
Arist. Plutarch. & Seneca, quos refert diuus Hieron. cōtra Io-
uinianum lib. j. c. xxx quod inscrip. scripserunt. Archiepiscop.
Floren. iij. parte Summæ. de statu coniug est in princip. Vola-
terraus Commentariorum Vrbanoz lib. xxx. in titulo, de
cōiugio. quis in eo veterum ritus, & quatuor seq. Codrus qui
refert Plutarchum ferm. iij. incip. Plutarchus. Mancinellus in
sermonib. lib. ix. tit. j. licet titulo seq. teneat contrarium. Vlder.
Hutten. in dialogo de Fortuna. char. x. & seq. Francis. Barbarus
in tract. de re vxoria. Gilbertus in quæstionibus, & cononiciis.
enumerat centum commoda, & c. incommoda matrimoni-
j. thorū maior pars & ferē omnes concludunt, non esse vile
nubere: adducētes Theophrastum, cuius dicta vbi suprà refert.
Hieronymus. & cap. xxvij. incip. sentio. & latius referuntur in
ultima parte Epistolarum eiusdem sancti, epist. lxxix. incip. lo-
qui prohibeor in Polycratice, lib. xij. c. xj. incip. sicut in Læer-
tio de vita & moribus Philosophorum: quæ etiam habentur in
Margarita Poetarum chart. cxiij. per Alb. de Rosate, in rubr.
C. de nupt. postquam ergo referuntur in tot locis, superfluum
esset in tanta librorum libertate hic ea transcribere.

CONELVSIO suprascriptorū est, Quod non sit vile nu-
bere. eandem opin. latē tenet Petrarca de vita solitaria, circa
fin. frater Iacob. Magnus in Sophologio sapientia, lib. ij. cap.
xvij. de regimine domus vxoris & filiorū. Clarius lib. x. c. xj.
quomodo cōiugia legitimē sint cōtrahēda gl. & Panor. allegā-
tes illud Philosophicū, de quo Valerius in vij. quodcumq; sece-
ris te pœnitebit in c. j. §. si. in fi. de sum. Trin. Polycraticus lib.
viij. c. xj. Imol. in c. tuz. de spōl. col. xij. Hent. Boich. & Præpo.
in c. commissum. iij. not. de sponsa. Io. Montaigne in tract. de
big. q. ij. col. ix. & seq. Luc. de Pēna in l. ij. C. quando & quibus
quar. pars deb. lib. x. in l. in sacris. col. ij. C. de proxim. sac. feri.
lib. xij. Petr. de Ferrar. in sua practica. in for. lib. quo vxor. ag.
ad do. in glosin verbo, vxor. colum. j. & alibi sæpe scribentes.
Pro ista parte primò adducit Hieronym. contra Iouinianum,
libro j. cap. vij. incip. maritorum. auctoritatem Saluatoris in

Conclusio
negatiua,
Nō est vile
nubere.

Autoritas
Philosophi.

Autoritas
Saluatoris.

B 2

Matth.

Matth. xix. cui cum discipuli respondissent, vxoris onere contemplato: Si tale est, inquit, non expedit nubere. Saluator replicauit, Rectè quidem sentitis. cap. omnes, xxxij. q. vij. cap. qui sitit. xxiiij. quæst. v. Matth. Bosius epist. j. chart. ij. & iij. vbi subiicit quòd fallitur, qui credit se Deo militare, dum vxori & liberis seruit. hinc Ant. de Prato. in tract. de secund. nupt. char. xvij. col. ij. dicit quòd non bene conueniunt lectura & lecteria. & Cicero, què refert Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris, in verbo, vxor. col. vij. dicebat, quòd nō poterat philosophiz pariter & vxori operam dare. vide ibi etiam in verbo. matrimonium.

Onera matrimonij.

- 2 ¶ Secundo allegatur pro ista parte. cap. nos nouimus. xvij. q. ij. vbi dicitur: nauigasti, id est, vxorē duxisti: propter magna onera matrimonij, quæ æquiparantur periculis quæ subeuntur nauigando. secundum Doct. prædictos. Petrarcha de remedijs triusque fortunæ, lib. j. dialogo lxxv. de coniugij claritate, & tribus dialogis sequentibus, & dialog. lxxvij. de natorum coniugio. nā qui nauigat mare, enarrat pericula maris, & audientes admirantur. Luc de Penna in l. quotiens. col. fin. C. de naufrag. lib. xj propterea dicimus quòd nauigatio semper est periculosa & incerta. Bald. in c. pastoralis. de offi. ord. col. ij. & est prouerb. Qui nescit orare, ascēdat mare. Hinc Aeneas Syluius epistola xxxvij. incip rem longè pro breui instructio est bene viuendi. dicit sufficere quòd quis seruet quæ Deo promisit, dū in procelloso mari aderat: vel dū in carcere, seu in lecto ægro-tans detineretur. Aliā ponit vitā Ioā Pici Mirādulæ. chart. vj. scilicet Christo mortē nostri amore perpeſſam præ oculis habere: propriamq; idēdē cogitādo semper cauebimus à vitiiis.
- 3 ¶ Mulieres enim facilius inducuntur ad matrimonia: quia nō sunt eis ita onerosa sicut viris. Socin. in l. qui fuerit. ante fin. ff. de condit. & demostra. tamen Mirandula, vbi suprà dicit matrimonium non esse ita durum, sicut militia, cū non habeat tantum seruitutis & periculi.

¶ Tercio allegat practicā Ferrar. vbi §. displicentiam mortis filiorum, & alia onera incogitata quæ Deus auertit ab oculis hominum, ne mundus destruat. propterea Thales, secundum Laërtium, interrogatus, cur vxorē non dūceret: Respondit, propter amorem filiorum. tempus tamen omnem eorum dolorem exportat, secundum Barb. in Ioannina. colum. lxxij. bene cogitant volentes nubere de amplis dotibus, & quòd lu-

craban

erabantur, & eis multa prosperè succedent: non autem de malo euentu. l. inter stipulâtem. §. sacram. ff. de verb. oblig. Sed si secundum cogitationes hominū omnia succederent, ego multa cogitarem, dicit Signor. consil. vlt. col. v. & Apostolus j. ad Cor. cap. vij. Es solutus ab vxore, noli quærere vxorem: habes vxorem, noli quærere solutionem: quia ¶ turpius eicitur, quā non admittitur hospes. c. quemadmodum §. alioquin. de iureiur. glo. fin. in cap. literas. de restit. spol. Vxoratus enim dicitur esse in igne. cap. vir cum propria. xxxij. q. iij. Præpos. in ca. rursus. col. v. qui cler. vel. vouen.

Authoritas
Apostoli.

¶ Quarto allegatur, quia ¶ matrimonium est species seruitutis. l. ij. ff. de lib. ho. exhib. Claud. in l. j. in fin. princ. ff. de verb. oblig. Dec. consil. cxxxij. col. ij. & est dura seruitus, secundum Bald. in l. in bonæ fidei. col. j. C. de reb. cred. Lādul. in vita Christi, parte ij. c. x. litera c. Pet. Subert. in vinea Domini, chart. l. in rub. de concubinariis. col. viij. est in iij. parte. Ioan. Lup. in rub. de don. inter vir. & vxor. col. viij. vers. quo ad primam. nec ¶ habet maritus plenam sui corporis potestatem. c. diuersis. de cler. coniug. Ioan. Montaigne, in tract. de big. j. q. col. xxix. intantum quod maritus non potest se absentare sine consensu vxoris, nisi pro voto in subsidium terræ sanctæ. Maria. in cap. quoniam frequenter col. ij. vt lit. non contest. & dicit Panor. in c. tenor. de re iud. q. per contractum matrimonij vir quodammodo se alienat, & vendit, seu saltem emit litigium. Erasmus quarta parte Prouerb. cxxj. qui non litigat, coelebs est facit Ioan. Mirandula epistola incip. gratissimæ. dicens, quod tuus totus esse non potes, qui semel nuptiarum legibus te subiiciēs vxoris esse voluisti. ¶ Sed seruituti & turpitudini mors est antepōnēda, secundum Cicer. quem refert Luc. de Penna. in l. j. C. de cap. ciui. cens. exim. lib. xj. col. penult. Paris de syndicato. char. iij. in cap. an liceat occidere tyrannum. Est enim libertas thesaurus inestimabilis. §. cum autem. circa fin. instit. quibus ex causis man. non lic. in qua sola consistit decus & splendor. l. edicimus. vbi Luc. de Penna. ad hoc not. C. de murileg. lib. xj. cum similibus. vt dixi inter feudalia Bruni. consil. xij. col. j. & col. xxx.

Matrimonij
est seruitus,

¶ Quinto allegabat Iason hanc rationē: nam si apud maiores nostros, quib. ex causa licebat dirimere matrimonium, & aliā ducere, quæstio hæc erat dubitabilis, & communiter hæc pars negatiua tenebatur: quanto magis indubitanter hodie tene-

Ratio Ias.

re eam debemus. attenta lege Evangelica. Quos Deus coniunxit, homo non separet? quia oportet in tali continentia perseverare usque ad mortem.

Fatuus mulierum.

§ Sexto allegatur fatuitas mulierum: nam quidam qui interpretantur Bibliam suo modo, dicunt quod Deus non fecit statim mulierem cum homine, qui est nobilissima omnium creaturarum. Barbat in repet. rubr. C. qui admit. col. j. in c. nullus. col. iij. in c. significasti. col. iij. de foro compet. vbi col. vj. refert illud: Pronaque cum spectent animalia cetera terram, Os homini sublime dedit, cœlumq; videre iussit, & erectos ad sidera tollere vultus. Azo in Summa. C. ex quibus causis infami. irrog. & gl. in l. iustissime. ff. de ædil. edic. & de excellentia hominis. Symphor in theologia Trimegistica, particula v. Codrus ferm. xij. char. j. quia voluit referuare, vt cā faceret cum aliis bestiis, pro quibus facit Plato, dum dubitabat vtro in genere ponat mulierem, rationalium animalium, an brutorum: vt refert Eusebius de Evangelica preparatione lib. xij. cap. vij. & Erasmus in Moria. char. viij. facit quod infra dicit, qd nō est ad imaginem Dei in nona ratione huius partis. Ideo Philosophus primo Politic. dicit, quod consilium mulieris est invalidum. & lib. sequen. quod a mulieribus non bene regitur civitas. Bald in rubr. C. de rer. permut. facit Ioann Montaigne. in tract. de biga. q. j. col. xij. & Bal lib. iij. col. clxxj. in provincia. col. ij. vers. quo ad articulum. Bolog. in repet. auth. habitā. C. ne fil. pro patre. co. ij. dicēs, quod propterea nō possunt esse de consilio, nec cōdere statuta: quia inter eas nō solet regnare prudentia. Aeneas Sylvius epist. lxxxvij. scio te optare ad fin. est de mente C. in l. ij. C. de his qui ven. æta. impe. & viuūt passione, nō ratione. Aegid. de regimine principum. lib. ij. parte ij. in fin. vlti cap. dicentes, Sic volo, sic iubeo, stat pro ratione voluntas. Iuuenal. quem refert gloss. in §. fortuē institut. de vsu. cap. licet appetitus debeat rationi deferuire. Angel. consil. ex. 10 sanctissima col. v. sunt enim cōmuniter stultæ, vt in Chronica Ianuæ de anno dcccxlj. vbi dicitur, quod earum natura est in principio habere presumptionem, in medio stultitiam, in fine verecūdiam. & ibi rationem assignat, & ex eis tot sunt stultissimæ, quot simpliciter stultæ videntur sapientes, non quod sint. Et propter earum stultitiam stultè loquūtur. Biblia Aurea capitulo lxxxix. incip. loquuntur mulieres. & hoc patet in rusticanis obstinatè & superbè adeo maritis respōden-
ubus

Alij dicunt, quod in muliere deus bene regit mamillas, ventrē, & alia quæ sunt duriæ, & amovibilia: sed de capite nōn se impedit, sed permittit illud rācere demoli.

tibus, quòd verbera reportant, & tamen magis val calar que
 fol parlar. Specul. in tit. de aduoc. §. iam nunc videndum. col.
 ij. id est, plus nocet inepra locutio, quàm silentium. Felin. in c.
 cum ordinem. col. j. de rescript. quia. Nihil tacuisse nocet, sed
 nocet esse locutum. gloss. magna in fin. in l. actus legitimi. ff.
 de reg. iur. † Et licet non debeat linguæ lubricitas de facili tra- II
 hi ad crimen. l. famosi. in fin. princ. ff. ad leg. lul. maiest. nisi rea
 mens ream linguam faceret. cap. homines. xxij. quæst. iij. quia
 noster intellectus est multæ flexionis, & multæ lubricitatis est
 lingua. Bald. in l. ea quidem. col. pen. C. de accus. quā nemo do-
 mare potest. secundum Ange. in d. l. famosi. & Iacob. iij. Cauere
 tamen debemus, ne simus nimis subiti in respondendo. Bart.
 in l. ij. not. ij. C. de sentent. ex peric. rec. Quanto ergo eis mo-
 lius esset martis gratiosè respondere, quia secundum Specul.
 vers. supra. per gent parlar bocha non ca. & in §. seq. incip. hic
 dicendum, col. ij. dicit, q̄ verbum dulce multiplicat amicos,
 & mitigat inimicos. refert. Bald. in rubr. extra de iudic. Ido-
 cus in tit. de nobilitate. cap. xij. char. ij. Amadeus de amicitia.
 char. vj. Et paulò infra Spec. alleg. Salomonem dicere, quòd hu-
 milis sermo, & humilis homo triumphat in domo. & ibi ad-
 ducit plura moralia in proposito. pro quo Albertanus de do-
 ctrina loquendi, & tacendi. lib. j. super syllaba, quid. Petrarcha
 epist. xlvij. incip. quid tibi. Sed ipsæ hoc nunquam facerent.
 vnde licet maritus non possit linguam vxori retinere, ne lo-
 quatur. gloss. in l. si hæres denominatim. ff. de leg. j. vlti. char.
 Bal. lib. ij. consil. ccxx in quæstione domini Agilani. colum.
 antepen. potest tamen caput linguæ receptaculum castigare,
 & euenite illud Alber. in Dictionario. in verbo, lingua. vbi di-
 cit, Osse caret glossa, per quam franguntur & ossa. Et per co-
 rum fatuitatem communiter quarunt consilium contra pro-
 prium commodum. Amadeus in dialogo de Amicitia, char.
 xiiij. Bald. in addit. Spec. in tit. de mag. refert Bolog. in reper.
 auth. habita. C. ne fil. pro pat. colum. xlij. facit Io. Lup. de don.
 inter vir. & vxor. char. xlij. colum. l. est in vj. effectu traductio-
 nis. col. j. & char. j. & char. lxxij. col. ii. vers. præsertim. Soci. cō-
 sil xciij. circa primum. colum. x. per l. fin. C. de pact. conuent.
 † Et videmus quòd cōmuniter appetunt matrimonium. De-
 cius consil. clxij. in causa matrimoniali. colum. penult. Socin.
 in l. qui fuerit. ante fin. ff. de condit. & demon. quòd eas vltra
 periculum mortis quòd incurrunt tempore partus, ad tot an-
 xiet

*Verbum
 dulce mul-
 tiplicata
 amicos*

*Mulleres
 querūt cō-
 silium con-
 tra propriū
 cōmodum.*

- xietates perducit. Erasmus in Moria, char. v. etiā propter educationem filiorum. Socin. lib. iij. consi. liij. viso instrumento donationis. dicens, quod præcipuus animus seminarum est concipere, & conceptum tueri, & cogitare de liberis: & tamen fatuus est qui videt vtilius, & sumit deteriora. Ioan. Fab. in §. cum autem. institit quod cum eo. vbi allegat etiam de hoc Proverbum gallicum. & hoc probat ratione Aegidius de regimine principum. lib. ij. parte j. cap. xxij. quod est penult. fuit dictum Medez, quod refert Codrus serm. ix. char. pen. nec est de sperandū de cura. quia inest eis talis stultitia à natura: nam quod natura negat, nemo feliciter audet. Bartol. in l. amicissimos. §. fin. ff. de excus. tut. Nisi saltem in virgine dicas appetitum matrimonij adesse: quia, vt inquit Philosophus, dulcius putant quod nunquam expertz sunt. refert Afflictus constitutione, si quis rapere. j. not. Mapheus Veggius de educ. liber. char. vj. dicam infra in ampliacione de vidua. Et postea quia omne animal post coitum mœstum, secundum Philosophum in Ethicis, quem refert Regimen castitatis charta iij. cap. iij. char. ix. colum. iij. dolent, quia non inuenerunt tantam voluptatem vt putabant: nam inde laboris pluris haurire mali est, quàm ex re decerpere fructus, secundum Horatium. Imò antequàm nubant, caperent quemcunque etiam vilissimum sepulchrum: postea verò etiam si maritus esset vnus rex, sunt male contentz, & de eo conqueruntur, quia omni mense vellent vnū mutare. & si non vis credere, loquere cum vxoribus, & inuenies quòd quasi omnes obloquuntur de maritis. Item sunt adeò fatue, quòd credunt ipsæ zelotypæ dare poculum amatorium viro, & eum enecant, vel deducunt ad insaniam. Catell. in secunda part. Memoral. in verb. vxor. plura enumerat exempla Anteros Fregosij char. xxvj. & seq. Afflictus in constitutione, mala noxia, & constitutione, poculum amatorium. & constitutione, amatoria pocula. vide ergo quot malorum causa sit hæc earum fatuitas. meritò dicitur quòd † insipientia nullo malum est maius. Card. Alexāder in capitulo, per Esaiam. in fin. princ. j. quæst. j. & Cicero in iij. quæstionum Tusculanarum hinc dicimus quòd maius damnum dat fatuus, quàm sceleratus homo: quia omnis ignorans, malus. iij. Ethic. probat
- 13 fa sit hæc earum fatuitas. meritò dicitur quòd † insipientia nullo malum est maius. Card. Alexāder in capitulo, per Esaiam. in fin. princ. j. quæst. j. & Cicero in iij. quæstionum Tusculanarum hinc dicimus quòd maius damnum dat fatuus, quàm sceleratus homo: quia omnis ignorans, malus. iij. Ethic. probat
- 14 Ioann. viij. ibi, & sermonem eius seruo. † Er est ignorantia mater omnium errorum. capitulo, ignorantia. xxvii. distinct. & ignari non sunt homines, sed imagines hominum. Panor. in

cap. prudentiam. de offic. deleg. sentit Mitio in Adelphis Te-
rentij, dicens: Homine imperito, nunquam quicquam iniu-
stius est: quia nisi quod ipse facit nihil rectum putat. refert La-
ctantius in v. Diuinarum. Instit. Carneadis disputationem,
an iustitia cum stultitia scdus habere possit, & concludit q̄
non: quia nunquam potest esse iustus, qui stultus est. & ita in-
telligitur illud Ecclesiast. xlij. quod melior est iniquitas viri,
quàm mulier benefaciens. de quo Mattheus Bosius, epistol. liij.
incip. cetera. facit Baldus in proemio, rex pacificus. col. iij.
dicens: quod ignorantia & cupiditas sunt mala naturæ & idem
dicit libro secundo. consil. ccx. iste ad fin. vbi exandescit con-
tra quendam aduocatū. † Et mulierum fatuitas est adeo cō. 15
tagiosa, quod viros secum conuersantes etiam infatuat. Biblia
aurea capitulo xxxij de consiliis malis, vt in Adam, Gen. iij.
& capitulo, Adam. xxij. quæstione v. & in Salomone. reg. iij.
capitulo xj. Salomon. xxxij. quæst. iij. refert post Ambrosiū fra-
ter Lud. in tract. de verit. contritionis. de luxuria. capitulo iij.
& iij. & char. cxxxvij. de circumstantia instrumentalis agen-
tis. circa si. Qui enim tetigerit picem, inquinabitur ab ea: &
qui cōmunicauit superbo, induit superbiam. Ecclesiast. xij. fra-
ter Gregorius Britannicus sermo. funebri xv. cupio. circa fin.
& xxxij. etiam incip. cupio. † Ideo cum bonis ambula. gloss. in 16
l. ædiles. §. Pedius, ff. de ædil. edict. capitulo. sepe. xxvij. quæst.
j. & Vnāque conspectaliuorem ducit ab vna. Biblia Aurea, cap.
cxxxij. de malorum societate. gloss. in verb. iuncta. in l. si fini-
ta. ff. de damn. infect. vbi modicū fermēti totam massam cor-
rumpit. & subiicit: Cum sancto sanctus eris. Psalmo xviij. Dili-
gam te Domine. Ioannes Montolonius in Promptuario Iu-
ris. in verb. corrumpere. Erasmus prima parte Prouerb. ccxcj.
si iuxta claudum habites &c. facit gloss. in capitulo, eam te. de
resep. quia morbida facta pecus totum corrumpit ouile. Ce-
pol. de seruit. rustic. capitulo ix. de seruit. pascend. colum. vj.
& Quid dicēs: Si quis in hac ipsum terra posuisset Homerum,
Esset (crede mihi) factus & ille Geta. Ideo prohibentur ca-
nonici cum mulieribus cōuersari. Capel. Tholos. quæst. cccc.
xlviij. nunquid canonici. Ponzinibius in tract. de lamiis. col.
fin. quia etiam quandoque euenit quod Deus percutit inno-
centes, propter defectus sociorum. Hadrianus Papa noster in
Quodlibet. quæst. xij. char. j. & ij. & ibi. c. iij. col. iij. quod nil
tam nocet homini, quàm mala societas. Si ergo ambo erunt
fatui,

fatui, succedit l. fatuo fatua. ff. de postul. & sic quòd cæcus si cæcum ducet, ambo in foueam cadent. Lucr. sexto. de ætat. &

- 17 qual. cap. penult. † Tenetur tamē socius faciens alium socium expendere res suas in malos vsus, vtili actione ad illa resarciendum. secundum Ioannem Fab. in §. omnes. columna secunda. instit. de act.

18 † Septimò allegatur earū inconstantia: † nam varium & mutabile semper fœmina. cap. forus ante finem c. de verb. signific. cum sim. vt Bolog. in repet. auth. habita. C. ne fil. pro patr. col. secunda. Curtius Sen. in repet. l. admonendi ff. de iureiur. col. tertia. Baurerius in §. testes autem. j. not. instit. de test. Bart. de reprob. testium. colum. secunda. versic. item mulieres. adducens illos versus: Fœmina fallere, fallâque dicere quando carebit: Becharia piscibus, mare fluctibus tuncque carebit. & dicit Codrus serm. xij. char. iij. quòd fortuna rectè pingitur in forma fœminæ, quia est varia. facit Polydor. Prouerb. xlvj. plusquàm polij folium. facit Philelphus deca. vj. satyra incip. quid non in terris. & deca. ix. satyra x. incip. in Ligurum. Et pondera verbum, semper positum in text. in d. cap. forus. Ec pondera verbum semper positum in text. quod importat omni tempore. l. j. ff. sol. mat. Felin. in procem. rex pacific. columna ij. vnde euenit vt etiam castissimæ mulieri propter earum inconstantiam, non sit confidendum de pudicitia. secundum Senecam de remediis fortuitorum. ad fin. Petrarcham de remedio vtriusque fortunæ, libro primo. dialog. lxxiij. de filæ castitate. Et contra inconstantiam, plura habentur in tract. de regio consistorio, char. xliii. dicam infra in regula, quòd sit seruanda communis opinio. in ampliationibus, dum dicam de Bald. facit Petrarcha epist. ciiii. agrestem. & ita eis est datum de super: vt apud Philocolum dicit socius Phileni, cap. xxvj. & Terentius, Vbi vis, nolunt: vbi non vis, cupiunt vltro. & sic volunt & disnolunt. Præpos. in cap. sollicitudinem. col. iij. vlti. not. de appel.

- 19 † Octauò allegatur incontinentia muliebris: nam † casta est quam nemo rogauit. in cap. ij. de bigamia. colum. fin. Ioannis Montaigne in tract. de bigamia. in vj. quæst. colum. viij. hinc dicit Helioabalus in oratione ad meretrices, ante medium. quæ incipit, Incredibilis est: impressa in fine Ioannis Bapt. Egnauj de Cæsaribus, quòd si quis diligenter perquire-re voluerit, tot fœmæ lupanaria in illa vrbe sunt, quot domus:

& sub-

*casta est
quo nemo
rogauit*

& subiicit, inter secretas & publicas meretrices tantum differ-
 re, quantum inter milites & grassatores, iustumque bellum &
 latrocinium: quorum alter palam in aciem prodians commit-
 tit praelium, alter vero quia ei tanti non est animi, clanculum
 sine signis latrocinatur. Et hoc non credens experiri voluit
 Secundus Philosophus, qui propriam matrem sic adinuenit,
 & sibi perpetuum silentium elegit. Etenim vellent redire ad
 illam coniunctionem quam dicit Plato, fuisse masculum cum
 femina simul generatos, postea scissos. damnat Eusebius de
 Evangelica preparatione. libro xij. capitulo vij. amant fer-
 rum, secundum Iuvenem quem refert Cyn. in l. j. C. de mul. quæ
 fer. prop. se immisce. Præpos. in c. fin. col. si. de mat. cōtract. cō-
 tra interdic. eccl. Et citius sentiunt odorem hominis, quam
anferes. gloss. in clem. si dominum. in §. licet. in vers. omnium
 sanctorū. de reliq. & vener. sanct. facit Gilbert. super ij. Oeco-
 nomices. cap. iij. & Codrus serm. vj. charta penult. qui ponit
 de luxuria ancillæ, & de rustica quæ excusabat se cum viro in-
 terrogante, Cur cunnus rorat? de boue perduto plorat. Cur
 cunnus ridet: ridet de boue reperto. Idem si oportet te peregre-
 nari, nec uxorem relinquere tutum, nec sarcinam tecum fer-
 re potes. Et quia iura non nouerunt, vt per Angel. in §. sus-
 pectus autē. instit. de suspect. tut. Doct. in l. iuris ignorantia. C.
 qui admitt. excusant se dicentes non vidisse. Bald. in capitulo
 quoniam. §. si verò. ad fin. vt lit. non contest. Præpos. in cap.
 in presentia. iij. not. de sponsal. dicentem, dum vir est absens,
 debet vxor tenere clausum os inferius. In mulieribus enim
 quandoque igneus ille furor nescit habere modum. gloss. in §.
 nouitrus. in auth. quib. mod. nat. efficit. leg. propter quam ma-
 riti, vt docet experientia quæ est rerum magistra. c. quàm sit. de
 elect. lib. vj. l. legatis. §. ornatricibus, de leg. ij. sponte exulenti:
 quia non solos tangit Atrides iste dolor. Virgil. in ix. Andreas
 Alciat. in suis Parad. Juris civilis, in lib. ij. Prætermisforum. est
 char. cxl. col. j. gl. in l. si vxor. §. j. ff. de adult. præsertim quando
 peius adulterio turpis adulter obest. glo. in c. cum quidam de
 iureiur. Bolog. in auth. habita. C. ne fil. pro patre. col. xxx. per
 §. atrox. in auth. de iniur. Quàdoq; in hec tica, vel in aliâ incur-
 a-
 bilem ægritudinē & mortē incurrat ex mœtore quē inde su-
 scipit. nam exultatio viri est longeuitas. Ecclesi. xxx. in fin. & 20.
 animus tristis deficcet ossa: spiritus gaudens ætatem floridam
 facit. Host. in Summa de pœnit. & remis. §. quæ impediāt. col.
 iij. Bart.

Mulier ab
 sente viro
 claudat os
 inferius.

Gravis do-
 lor mariti.

*De christo ioseph &
 eodem die*

iij. Bart. in procem. trium lib. C. frater Greg. Britanicus serm.
 funebri, lxvij. modicū & in vulgarizandis. serm. ii. incip in hac.
 col. ix. Petrarcha epistola lxxxix. vna ante medium qua postea
 vt clerici quibus vita laicorum est passio, & mors consolatio.
 Abb. antiq. per illum text. in cap. i. de sepul. vt ille curatus con-
 querens de rusticis suis qui nolebant mori, nec offerre: mulie-
 res ipsæ exultant, & gaudent glos. in l. pater Severinam. §. so-
 crus. ff. de condit. & dem. Lucas de Penna in l. quotiens col. iij.
 C. de preuil. schol. lib. xii. maximè mulieres iuuenes de marito
 sene. Gulielmus Rouille in tract. de re scriptione iustitiæ. lib.
 ii. cap. xi. Bald. tamen in cap. accepimus. de pact. in tit. qualiter
 deb. iur. vas. dom. fidel. vbi Præpos. colū. pen. dicunt, quod sunt
 meretrices quæ hoc faciunt, vt licentius possint peccare: sed
 pœnitentia non multum tardatur, quoniam extrema gaudii
 luctus occupat: plurimæ postea cognouerunt quanta fuerit eis
 iactura mariti, quem viuentem voluissent omni hora vidisse
 mortuum. Etiam si velint postea amatorem in maritū capere,
 contra titulū de ideo qui dux. in vxor. quam pol. per adult. vel
 alium, & sic ex secundis nuptiis animā mariti cōtristare. Bal.
 in auth. cui relictū. C. de indic. vid. tol. col. iii. per text. in §. ve-
 rō. vers. nos igitur. in auth. de nup. quæ mors vt citius eueniat,
 quandoq; maritis venena ministrant: vt apud Valerium lib. ii.
 vers. xxxiii. & lib. vi. in cap. de Seueritate. vers. xiiii. horū exem-
 plo aduertant & cauti fiant mariti: nam, Felix quē faciunt alie-
 na pericula cautum. & †. Casus dementis correctio sit sapiētis.
 gl. in §. fin. in verb. exemplum. in auth. de mand. princ. & opti-
 mum est aliena frui insania. Polydorus prouerb. iiii. Et quādo
 adulterium deducitur ad notiā mariti, potes cogitare si alii
 sciunt: quoniam damna suæ domus sciet vltimus. secundū Iu-
 uen. quem refert Præpos. in cap. significasti. i. not. de diuor. Et
 si Rosarium ii. parte, serm. xxviii. mulieres viderēt. & Aeneam
 epist. cccxxvii. incip. Lucretia. & cvi. querebaris. rarius fortē
 peccarent, & maturius cogitarent antequā ponerent famam
 suam in manu alterius: qui si contra cōmunem hominum con-
 suetudinem non valentium amicam celare, hoc tacebit aliquo
 tempore: tandem vel negatione coitus, vel zelotypia, aut in-
 dignatione irritatus aut fastidio amicam neglectam totaliter
 propalabit. Nihil tam occultum, quin reueletur. glos. in §. &
 licet. in verb. ignominia. in auth. de testib. & Erasmus ii. parte
 prouerb. cccxx. tempus omnia reuelat. Amor etenim, ignis. &
 tulsis

Contrista-
 tur anima
 mariti.

21
 Marius
 vltimus sci-
 re.

eussis suum detegit possessorem. vt j. †. Et tamen bona fama 22
 est thesaurus inestimabilis, & sicut lilū dans suauitatē odo-
 ris, secundum Bald. in l. j. col. v. C. de confes. Et fama mali per
 quot ora hominū transit, semper augetur iuxta illud in iij. Ae-
 neidos, Fama malū quo nō aliud velocius ullū. Mobilitate vi-
 get, virēsq; acquirit eundo. refert idem Bald. in cap. tua. de co-
 habit. cler. & mulier. Et quando sunt sic mulieres infamatae, val-
 dē dolent: nam (vt inquit Ias. in procem. ij. lēct ff. sol. matr. in
 rubrica) si qua per voluptatē nequiter feceritis, voluptas illa
 citō abibit: nequiter factum semper durabit. fuit dictum Gel-
 lij, referentis Catonem lib. xvj. cap. j. prout Erasmus ij. parte
 prouerb. ccccxvij. exiguum malum, ingens bonum. Host. in
 Summa de poenit. & remis §. quā impediant in fin. allegando
 Gregorium: Momentaneum est quod delectat. æternum quod
 cruciat. refert etiam Host. hinc dicit Seneca, quem refert gl. in
 cap. meriti. xv. q. j. pro quo Gellius lib. xij. cap. xj. philosophū.
 si credere deos ignoscituros, & homines ignoraturos, adhuc
 peccare dedignaret. potius mori, q̄ fœdari. † & mulier nobilis 23
 impudicē viuens perdit nobilitatem. Bon. in tract. de nobilita-
 te. parte iij. numer. cxiiij. & ei potest dari curator tanquā
 prodigo, & sic nō poterit testari. Ferrat cautel. vj. incip. quan-
 quā. vnde de tanto scelere non curabunt: sed sibi dabunt
 conscientiam despuendo in Ecclesia. in annotationibus variis
 Bapt. Pius. char. cxvij. in posterioribus. cap. xj. Quanti est er-
 go facienda fama castitatis? Albertanus de bona fama, quā se-
 mel amissa, est irreuerabilis. glo. iij. super verbo, non potest.
 in l. j. C. de rapt. virg. Rosarium Busti. ij. parte. serm. xxvij. lite-
 ra g. Ias. in l. j. §. si vir vxori. ff. de acquir. pos. j. not. vbi † facta 24
 pro infectis haberi non possunt. & hoc solo priuatur Deus: se-
 cundum Aristotelem, quem refert Baptista Pius in annotatis
 posterioribus. cap. xxxij. quia factum est, & non factum, con-
 tinet repugnantiam, quā Deus facere non potest. Decius in
 l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Ias. in l. si ita legatum. in prin-
 cip. ff. ad Trebel. Ang. consi. clxxxvij. colū. fin. Erasmus in parte
 Prouerb. cclxxv. quod factum, &c. Et si poena potest diuidi, cul-
 pa perennis erit. gl. in l. fin. ff. de gener. abol. Host. in Summa
 de temp. ordina. §. & cui. vbi in tit. de cohabit. cleric. & mul. §.
 quā poenam. in fin. dicit, quōd meretrix munda, nec cornix
 alba sit. vnde quia licet se emendet, non desinit esse meretrix.
 Alfiectus in constitutione, quā passim. iterum † ergo cogit 25

*neque rebus neque
 in obla.*

ante

antequàm tale scelus committat, quòd est natura turpe. l. pro-
brum. ff. de verb. signific. Fortunius de iustit. & iur. col. xlvij. &
grauissimum, secundum fratrem Ludouicum Vivaldum in tract.
de vera cōtitione, char. xj. & longè grauius mulieri, quàm vi-
ro. Cyn. in l. j. C. de adulter. col. j. Cogitent tertio, quòd maior
pars impetētum eas, habet vxorem vel amicam ordinariam,
& ab eis non gratia amoris, sed curiositatis, vt plura experian-
tur, vel vt sciant secreta mariti. vel odij, exigunt coitum, vt sic
se vindicent de marito, vel affinis: vel gratia ambitionis, vt
gloriarī possint plures supposuisse. Or vide si erūt secreti ascri-
bētes hoc sibi magno honori. Enchiridion militare chart. vij.
post Ioannē Fab. inst. de publ. iud. in §. item lex. Iulia. de adul-
dicens, quod hoc scribunt in parietibus hospitiorū, iuxta eo-
rum insignia. Imò quidā nobilis solebat per lenones suos vt
hac iactantia erga mulieres quas impetebat, scilicet quòd ipse
nūquam aliquam impetierat qua nō esset potitus, & quòd ita
de ea sperabat quòd non esset obstinatioꝝ ceteris: sed illa re-
spondit, quòd ipse nunquam debuērat impetuisse nisi aliquas
simplices, vel meretrices, & quòd ad illas rediret, & eā dimit-
teret, quia in cassum laborabat: nec de ea vnquam poterit glo-
riari & iactare, prout faciebat & infamabat alias. Profectò est
benē magna victoria de qua tantum gloriatur, cum lucretur
nisi perire, vt respondebat Hippocrates: quia omne animal
post coitum incestum, vt statim dixi: & pretiū scortari vix pa-
nis vnus. & alter dicebat se magis delectari cacando, quàm
coēundo. Item in actu coitus semper impeditur ratio ab actu
suo: & in omni illo actu Prophetæ non habebant influxū spi-
ritus prophetici, secundum Tabienam in verb. matrimonium.
iij. §. 7. imò etiam in actu matrimonij quòd est tantum sacra-
mentum, Spiritus sanctus adest usque quo venit ad copulā:
quia tunc recedit cap. cōubia. xx. xi. quest. iij. Et tandem ama-
tores vxorem ducunt, & sic tela succisa est. Bald. in l. libertate
tuz. C. de oper. liber. nam, vt inquit Galli, Quando aura
bien folié, il se faundra retrayre. Cautè ergo agunt mulieres,
quando talibus impetentibus acerbè & crudè respondent, vt
cognoscant quòd non gaudent de talibus esse rogata: licet
quædam forte meretrices respondentes per verba ambigua &
impertinentia se excusent hoc facere, ne videantur inciuues &
rusticanæ, & ne faciant viros indignari: & quòd superueniet
26 tempus, quo honestius & cum bona gratia eum repellēt. † Sed
hoc

ma
questo

hoc nō satisfacit, quia non est amicus noster, qui bona nostra tollit. Bald. in cap. item cum quis. de restit. spol. & amicus non vult amico nisi bona. Bald. in l. reos. C. de testam. quem sequitur Bauarius, instit. eod. col. xxx. multo minus qui animam & honorem. & sic de eius benivolentia non curandum: & talis quam vocant inciuilem, nullam pœnam meretur. l. creditores cum glos. C. de pig. solet enim dici, quod castrum cuius custos venit ad colloquium, habetur pro proditore: ideo statim repellendus. nam, vt inquit Sapiens, Quod tibi suspectū est, confestim discute. refert Ioan. de Vigo in cōpend. oīa lib. j. de vulneribus. est char. viij. aliās plura possent occurrere inter os & offam. Gellius lib. xij. cap. oratio. Præpos. cap. commissum. de sponsal. col. j. sunt enim amatores præsumptuosi, & attentant intrare domos vel cameras. & dicunt, quod paria sunt nō negare, vel concedere. expressē Ang. per illum text. in l. generaliter. in fi. prin. C. de sec. nup. dicitur quod per illa verba Papæ, Nō negamus fieri iustitiā: fuit decapitatus Cōradinus, in quo finiuit inelytilsimus sanguis Sueuicæ, tanquam de mandato Papæ. facit l. si sponsus. §. circa. ff. de don. inter vir. & vxor. † Do-
cet etiam experientia, quod tales adultere in longa & gitudi-
ne vel necessitate moriuntur: quia peccatum vetus, pœnitentia noua. l. aris de Puteo de re militari, char. iij. col. ij. Etenim exitus acta probat: secundum Ouidium, quem refert Præpos. in c. fraternitatis. col. xiiij. de frig. & malefic. post glos. ibi. & addit Host. in summa. de offic. archiep. in §. quæ pertinent colū. ij. finis. non pugna coronat: & sic eis extrema gaudij luctus occupat. Paul. de Castr. in rub. de alex. luf. & aleat. in fin. Lancel. in l. j. §. his videtur. ff. si quis iudic. non ob. Absineant ergo & à muneribus, postquam omnino ea saltem de cons. tenētur erogare pauperibus. secundum Doct. in cap. quia plerique. de im-
mun. eccles. † quod ille qui malè accipit vt bene dispenser, po-
tius cōtrarietur, quàm iuuat. c. ex multis. j. q. iij. ante fin. quod si non succedat, tamen euenit: Quod non capit c. H A R I S T V S, capit fiscus. c. maiores. xvj. q. vij. Stephanus Malereti in tract. de elect. chart. lxx colū. iij. frater Thomas Illyricus. in tract. de potestate Papæ, char. exvj. qui est saccus malè acquisite. Præpos. in cap. j. col. iij. de prohib. feud. al. per Feder. vbi Bald. col. penult. dicit. quod fiscus est successor malè acquisite. & sic palpat paucos diuites, vel diuitias durare, vt de cau-
ponibus dicit Angel. in l. j. ff. fur. aduers. naut. Ludoc. in tract.
de no

*De adul-
teris glos. in
c. de in
firmitat
longa*

de nobilitate. c. xvij. imò tales opes in domū conuectæ pristinæ earum fortunas vnâ secū sunt perdituræ. Isocrates in oratione, de bello fugiendo. col. ccclxx. Item cōplacendo viris. vilescit autoritas pulchritudinis: vt videmus in publicis meretricibus, quāquam pulcherrimis. nam inquit Florentinus, tres esse res magni valoris, quæ paruo pretio possidentur: Fortitudo sachini, Consiliū pauperis, Pulchritudo meretricis. Conseruent igitur auctoritatem pulchritudinis sibi à natura cōcessæ, & eius auctoritatē honestate augeāt, ne vilescat quod facile quiscumque possidet. Matronæ etiam Romanæ curabant etiam laudari post mortem. Ioan. Pyrrhus de magistratibus. libr. ij. col. iij. † Item quando mulier adulterium commisit, nil deterius committere potest: nam latrocinia, homicidia, rapinæ, proditioes, & similia virorum facinora sunt ad quæ mulieres sunt inhabiles. hinc dicimus, Virum legalitas, mulierem seruatur honestas. latrocinia & proditioes insolitum est mulieres committere. Ang. in Maleficijs, glossa, Chai tradito. col. iij. licet aliquæ exerceant argentariam, quod est officium virile, vt in Francia, & in ciuitate Astenfi. Barb. in cap. j. col. xix. de probat. Et propterea dicit Angelica in versu. interrogationes in confessione. col. ij. quòd derisorium est à foemina querere de militia. Ex adulterio enim vxoris concipit in eam maritus graue odium, vt semper cum ea litiget seu clamet. † Indignatur enim maritus plus de adulterio, quàm si filia sibi stupretur, vel mulier occidatur. Lucas de Penna in l. j. C. publ. latit. col. xxvj. ver. xxiiij. vbi dicit quòd quàm de graui dāno bonorum, imò quàm de vulnere. Io. Fab. in §. sciendum. instit. de donat. refert Surgetus in Enchirid. militis, chart. vj. imò plus quàm si sibi proprius filius occideretur. l. codicillis. §. mater. ff. de leg. ij. Bald. lib. iij. consi. clxj. Cæcilia. col. ij. Rom. in l. interdum. §. j. ff. de public. Felin. in cap. quæ in Ecclesiis. col. iij. de constit. Ias. in l. transigere. ij. not. C. de transact. Bertach. in reper. in verb. adulter. Præpos. in c. ij. in v. not. de sponsal. Parpal. in l. j. col. iij. C. de precib. imper. offer. Moder. in apostillis ad Lombardam, in rubric. de adulterio. Io. Lupus in rubr. de don. inter vir. & vxor. char. xlvij. col. iij. vbi in char. sequent. & char. lxxx. col. j. Bauerus in §. est autem. col. iij. instit. de hære. instit. Ferdin. in rep. §. diui. chart. xvj. not. ccxcij. Barb. in c. ex parte. col. pen. de consuet. Alexand. libr. ij. consi. xxiiij. incipit animaduersis. col. antep. versu. cum stuprū. facit Biblia Aurea

rea

Plusquam
si occidatur
filius.

rea c.lxxxij.col.fin. Inest enim homini naturaliter cura certitudinis prolis, quia ei imminet procreatio, & educatio, secundum Fortunium ff. de iust & iur. col. xlvij. Aeg. de regim. princ. lib. ij. parte j. c. x. Et dicit Policraticus, qd nō est dolor sicut ille quo corpus suum quis videt aliena libidine pollui, cum sit os ex ossibus meis, & caro de carne mea. c. admonere. xxxij. q. ij. & videmus hoc procedere etiam in amasia quæ etiā sit eadē caro secundum Ant. Bauerum in §. pater. inst. de test. col. xliij. Ant. de Prato in tract. de secund. nup. char. xix. col. j. Plus enim delinquit mulier propter infamiam agnationis, quā si furaretur. Areti. consil. xxx j. considerata in fin. ij. col. † Et si maritus de adulterio vxoris nō indignaretur, præsumeretur leno. Ferrarius caute. xliij. incip. iura. sunt ver. & accipe aliam caute lam in fin. Est enim talis indignatio, seu zelotypia de iure naturali, qua animalia etiam mouentur dicam j. in solutione ad septimum fundamentum. facit Anteros Fregosij char. xxv. & seq. fortius † si desisteret maritus ab accusatione adulterij ob lucrum dotis, culpāduus esset l. miles. §. socer. ff. de adult. quem Bolog. in suis nouis interpretationibus dicit singularem. facit Bart. in l. iij. §. Cato ante fin. ff. de verb. obliga. † Propterea tutor non potest facere pacem de iniuria illata patri pupilli, vel ipsi pupillo, quando illis esset dedecus. Bald. Salic. & Ias. in l. pactum curatoris. C. de pact. vbi in apostil. Pau. de Cast. Idem Ias. in l. si tibi. ff. j. ad fi. ff. de pact. & dicit Ias. in l. reprehēdēda. C. de inst. & sub. iij. no. qd honestas preferri debet omni lucro. † Hinc dicit Barb. consil. xlvij. senbitur præclare apud Ecclesiastem. col. xix. lib. j. quod quis debet velle potius mori, quā relinquere honorem suum. Petrus Gerardi not. l. xliij. incip. quæ sunt contra pich in l. fructus j. not. ff. de rei vend. dicā j. in solutione huius vij. contrarij, dum dicam de Bononionse. Et sic vides primum inconueniens quod oritur ex adulterio vxoris scilicet occultam indignationem.

¶ Secundum inconueniens est, derisio maritum: licet sit vir notabilis, iuuenes qui illū cucurbitauerint, vel sciuerint alios cucurbitantes, eum deridebunt, vt docet experientia: & vult Pau. de cast. cōsi. xcij. in causa incarcerationum. est lib. ij. consil. cclxxvij in vlti. impressis. Felin. in cap. ij. col. iij. de calum. versi fallit quinto.

¶ Tercium inconueniens est, derisio filiorum: ad quā si mulieres aduertent, cum sint earum caro, non ita facili ter peccarent.

*Alexan
de illas
no puen
is*

carent. Erit quandoque filius virtuosus, & tamē sibi impropere-
rabitur eum esse spurium: vt de Alexandro Magno legimus.
& de Phaëthōte, & alijs pluribus, vnde oriūtur tot rixæ & bel-
la, & indignationes: quoniā est magna ignominia filio q̄ sibi
obiiciatur eum esse spurium, propter ea quæ statim dicam: vt
pater exemplo illius Bononiē. de quo §. in sol. vij. fundamen-
ti de incontinentia: vt meminit Bal. lib. iij. consil. lix. verba fa-
cit ecclesiastici. In dedecus filij pater sine honore. vbi pul-
chrius in fin. illius text. Cyn. post Calsiodorum in l. j. C. de
adult. colum. j. Conueniunt quæ adducunt Scortitæ pro con-
ceptione beatæ Virginis, quod si esset in peccato originali cō-
cepta, resuleret ignominia Christo eius vnigenito. facit Pe-
trus Iacob. in sua tractica, in lib. in actione iniuriarum præto-
ria. in primis verbis Bald. in cap. at si clerici. col. antepenul. de
constit. vbi subiicit hoc esse atrocissimum. nam, Cui pater est
populus pater est sibi nullus. gloss. in §. si aduersus institu. de
nupt. per l. vulgo. ff. de statu hominum. vbi Bud. & Bolog. in
secunda parte interpretationum.

- Secun. ap
none pue
peccato
B. cal. olla
viz. per i
nis*
- ¶ Quartum inconueniens est: quia maritus indignatus forte
non inueniens virtutem in verbis, nec in herbis, tandem quæ-
rit eam in lapidibus: vt dicit Host. in ult. chart. Summæ. est in
tit. de verb. sig. §. quæ est distinctio. & Rosariū Busti. ij. parte.
serm. xxv. litera c Surgetus in Enchiridio militari. chart. xxx.
Ioan. de Ana. in cap. j. col. j. de sortileg. Polydor. prouerb. cc-
lxxix. credentes Phrygem plagis fieri meliorem: vt de mona-
cho S. Bened. quē crebra. monitione sanare nequiuerat. secun-
dum Barb. in cap. si quando. ij. not. de rescrip. in cap. olim. col.
vij. eodem tit. vbi adducit Aristotelem dicere, quod volentes
dirigere virgam, plicant eam per cōtrarium, palam verberat,
& sœuit in vxorem acrius quā iura permittant: † nam licet
ex causa maritus possit vxorem castigare leuiter, & incarce-
rare: non tamen sine cibo quod monatur, vt faciūt clerici se-
cundum Ang. in l. ij. §. si publicanus. ff. vi. bon. rapt. non tamen
propterea sœuire. Luc. de Penna in l. quicūque. col. iij. C. de re
mil. lib. xij. Ias. in l. miles. §. qui iudicati. ad fin. ff. de re iud. Pa-
nor. in c. quemadmodū. §. j. col. si de iure iur. † imò si hoc fiat
potest mulier à viro diuertere. Bart. in l. cum satis. col. ij. C. de
agric. & censu. lib. xj. Anchar. consil. ccccix. incip. probata tanti
viri sœuitia. Io. Lupus in rub. de don. inter vir. & vxor. char. x.
in iij. effectū. vbi dicit, quod nō potest accusari de adulterio,

Ang.

Ang. in Maleficiis, in versic. admenauit. in fin. & quid tunc de-
bet facere mulier. Ioan. de Lesnaudiere in tract. de doctorib.
j parte, quæst. xxvj. quia posset tunc diuertere. Felin. in cap. il-
lud. col. fin. de præsump. Paris de syndicatu, char. iij. col. iij. li-
cet aliàs teneatur stare cū viro, etiā si sit vnus peruersus. Soc.
cōsi. cclxxvj. visa præstatione. in fin. Et maritus cum ea Bar.
in cap. consultationibus. col. v. de offi. deleg. subiiciens quòd si
maritus cum vxore nō habitat, præsumitur latitare, licet aliàs
deberet. † Et nihilominus maritus tenebitur sibi ministrare
alimenta extra domum. Curia Tholos. quæst. lxxxvij. in fin.
Ia. in l. j. C. de legat. ad quem Pich. in repet. §. Titia. col. xlvij.
Cuman. consil. cix. xv. domina. quo casu licet non posset agere
contra virum actione iniuriarum: aget tamen actione in fa-
ctum. Catell. ij. parte memorat. in verbo, actio iniuriarum. &
in verbo. vxor. nec † tenebitur redire ad virum, nisi vir caueat. 39
de eam non offendendo. Cacia lup. in repe. l. si qua illustris. C.
ad Orfic. colum. xij. de quo Panor. in d. c. quemadmodum. vi-
detur cōtrariari, etiam si culpa sua mulier recessisset. ca. j. vbi
Maria. in ix. not. de lit. contest. etiam si steterit cum amasio, &
nō audet redire ad maritum. Petrus à bellapertica q. ccccl-
vij. nemo enim cum inuito tutus in gratiam redit. secundum
Senec. quem refert Ioan. Fab. in §. item si propter. instit. de ex-
cus. tut. pro quo Barb. in cap. causam matrimonij. num. 18. de
offic. delegat. Sed contradicit curia Delphinalis quæst. cccc-
xxxix. An vir. vide Felin. in rub. de treug. & pac. versic. qui tim-
met. † Et si maritus vxorē expellit sine causa, tenetur sibi con- 40
signare dorem. Bald. in l. si in fi. C. de sent. quæ sine cer. quāt. in
cap. ex parte. col. ij. de consuet. Alexand. in l. ij. col. v. ff. sol. mat.
& lib. vj. cōsi. xxvj. viso & diligēter. col. j. Barb. in d. c. ex parte.
colum. iij. de consuet. videtur text. in authen. de nup. §. si quis
enim dixerit. vbi dicitur, quòd tenetur ei dare quartam partē
bonorum suorum. † Item priuatur lucro dotis sibi delato à 41
statuto, præmoriēte vxore sine liberis. Ia. in l. j. si ab hostibus.
§. i. ij. not. ff. solut. mat. colum. fin. vbi ipse solus contra alios li-
mitat, nisi ex causa adulterij de quo Campe. in tractatu Do-
tis v. parte. quæst. x. & vide etiā Felin. in d. rub. de treug. & pac.
vbi etiam latē ponit generaliter de quocunque timente se of-
fendi: prout latē Hippolyt. in l. j. §. præterea. colum. xij. & seq.
ff. de quæstion. Et Guil. de Cun. in tract. securitatis. solent etiā
Parlamenta dare timentem in custodia minātis: taliter quòd

38
Mulier fugē
ens à viro.

Mulier non
agit contra
virum iniu-
riarum.

40

41

Dubitans
offendi, potē
caueri.

*33. Pili q. Cist nō imbecillia pleg malia in
ad fultorio cap. osei vult de.*

si ex quacūque alia causa, vel ab alio offenderetur, iste minās
 teneatur. Et si minans sit filiusfamiliās, dant illum cui illatæ
 sunt minæ in custodiā filio, & filium in custodiam patri. † Bal.
 lib. iij. consi. clxj. enumerat causas propter quas mulier potest
 talem cautionem petere, de quibus vide etiā Ange. in §. j. in-
 fit de interdict. Alexā. v. volum. consi. lxxvij. viſo & diligen-
 ter. Paris de Puteo vbi §. plenē. Ioan Lupus in cap. per vestras.
 de donat. inter vir. & vxor. iij. volu. est in opere. chart. lxxj. col.
 iij. & ibi char. lxxx. ponit de recedente à marito concubina-
 rio, quod non tenetur redire, nisi caueat de expellendo con-
 cubinā. Et si subsit tantus timor quod verisimiliter non sit be-
 ne cautum mulieri per cautionē & fideiussionem, nō tenebi-
 tur redire. Petrus Gerard. not. lxv. incip. nota illud Felin. in c.
 scribebam colum. j. de præsump. Indignatur etiam quandoq;
 tantum maritus, quod inducitur ad venenandum vxorem &
 vxor aduertens mauult præuenire non præueniri: vt de vxore
 Luchini vicecomitis ducis Mediolani vt in Chronica de an-
 no M cccxlv. dicūt enim, Fallacia alia aliam trudit: Terētius,
 quem refert Erasmus ij. parte Proverb. clxij. Polydorus Pro-
 verb. clxxxiiij. iundō quandoque vterque mutuō se venenat: vt
 legimus factum facit casus Alex lib. iij. consi. cxvj. in causa in-
 quisitionis. Et † tamen vxoricidium est detestabilius homici-
 dio. can. admonere. xxxiiij. quæst. ij. l. j. ff. de paric. & Michaël in
 suo Parochiali. in rubr. de poenitentia recip. est chart. cvij. vbi
 per glos. in d. can. admonere. dicit, quod est detestabilius pari-
 cidio, maximē quando fit cum veneno, propter prodicionem
 annexā l. j. C. de mātēf. & mathemat. Decius in c. quæ in eccle-
 siarum colum. ix. de constit. intantum quod eius præparamē-
 tum solum est sufficiens ad diuortium. Cyn. in l. consensu. C.
 de repud. † Et propterea præbens poculum venenosum, licet
 non moriatur, venenatus puniri debet. Felin. in tract. quomo-
 do puniatur conatus. col. iij. Barb. lib. ij. cōsi. xxij. col. viij. Af-
 flictus in c. j. de malis & noxiis medicamentis. in const. regn.,
 Bartach. in tepertorio. in verb. venenatio.
 ¶ Est bene verum, quod maritus quandoque expellit vxorē
 non mala mēte, sed alia de causa: puta quia dos sibi promissa
 soluta nō fuit ca. per vestras. vbi Præpos. in viij. not. de donat.
 inter vir. & vxor. & Io Lupus in iij. est chart. lxxj. colum. j. Cu-
 ria Tholos. quæst. lxxxvij. licet Bald. Nouellus in tract. de do-
 te. xxxix. priuilegio vj. partis. col. antepen. dicat hoc esse fiendū

Mulier non
 tenetur re-
 dire.

Ad hunc
 rationem
 Mariti
 C. de repud.
 iij.

Maritus ex-
 pellit vxorē
 quia dos
 non solui-
 tur.

dum de iudicio Ecclesie per not. in cap. portò de diuor. Bald.
 & Ias in l. si donaturus. § si quis indebitam in princ. ij col. ff.
 de conduct. causa da vbi dicit quòd rarò faciunt, nisi homines
 miseri. Ioan. de Anan. in ca. salubriter. ad fi de vsur. Ioan. Pyr-
 rhus in l. secundum naturam. ff. de reg. iur. Alex. lib. vij. confi.
 cxxij. viso processu. num. 5. Vnde vel vxor eum vocat. vel ipse
 vxorem ad cohabitandum & prestandum obsequia matrimo-
 nialia: & incidenter annectunt causam dotis & isto modo fa-
 ciunt causam de foro ecclesiastico. secundum Præpos. in d. cap.
 per vestras. iij col. versic. not. sicut & omnes infra allegandos.
 † Et licet loquantur solum in dote promissa fortè idè in non
 promissa: quia si iuras aliquam capere in vxorem alio non ex-
 presso, intelligitur mediante dote congrua Ias. in auth. præte-
 rea C. vnde vir & vxor. ij. not. vbi Lanc. col. ij. Io. Lup. in cap.
 per vestras. statim allegando chart. lxxij. colum. iij. Aliàs enim
 quando causa dotis principaliter intèraretur est discordia in-
 ter Cano. † An ecclesiasticus sit iudex: vt latè Ioan. Lup. in c.
 per vestras de donat. inter vir. & vxor. ij. not. est in toto opere.
 char. lxxvj. Et Decius in cap. ecclesia sanctæ Mariæ col. xix. de
 constit. versic. in vj. casu. referēs Moder. tenet quòd possit idem
 Bar. in cap. ex tenore colum. j. de foro compet. Bap. de sancto
 Blasio in dotalibus priuileg. lxxj. Formulariū prouinciale char.
 xxij. dicens, quod cancellaria Apostolica solet dare literas
 pro causa dotis. Anchar. tamē quem pro se allegat Decius in
 d. cap. ecclesia. post Felin. in cap. licet ex suscepto de foro com-
 pet. videtur tenere contrarium: & expresse dicit esse tutius co-
 ram laico. Idem Bald. Nouellus per Decium pro se corruptè
 allegatus, qui dicit hanc opin. procedere in vidua: sed secus
 in aliis: & contrarium. Et sic quòd spectat laico, tenent Areti.
 Socin. Claud. Bulgar. & communiter Moder. in l. prima. ff. so-
 luto matrimonio. Ioannes Lupus vbi suprà. Alexand. & Ias. in
 authent. quod locum. C. de collat. Campezius sub dubio for-
 tè in tract. Dotium in prima parte. questio. xcix. incipien. an
 hic. August. Cano. in libro scrutiniij chart. cvij. in fine versicu-
 lo, & vltra prædicta. Et hanc videntur tenere Marian. in dicto
 capitulo, licet ex suscepto. columna septima, versic. duodeci-
 mo. Præpos. in dicto capitulo, per vestras. vj. notab. & in cap.
 de prudentia j. not. de donat. inter vir. & vxor. Et ideo videtur
 tenenda, quia habemus communem opin. legistarum: & Ca-
 nonistè discordant ideo etiam in foro canonico videtur stan-

47

Ecclesiasticus an co-
 gnoscat de
 causa dotis

*de prudentia
 de do
 notari
 q. quia ipse
 non alla
 gat. cap.*

S 3

dum

Pro munda
iurisdic-
tio-
ne

dum Legistis: vt habetur in cap. j. & ij. de oper. no. nun. nisi dic-
cas, quòd fauore dotis statur opin. singularis Doct. contra cõ
munẽ. Iac in l. j. col. iij. ff. sol. marr. in linter pares. ff. de re iud. t
columna prima. vbi dicit idem pro paupere, pro Ecclesia pro
testamento. & aliis ibi enumeratis. & in l. Gallus. §. quid si is.
col. iij. ij. lect. ff. de lib. & posthu. Et propterea solent laici pro
tuẽda eorum iurisdictione inhibere partibus, ne causam agi-
tent coram ecclesiastico. ca. ex tenore. vbi Panor. ij. not. de fo-
ro compet. quòd facere non poterunt vtendo ista cautela ex-
pulsionis mulieris: quia tali modo dos venit incidenter corã
Ecclesiastico: coram quo cum minori dispendio & fauorabi-
lius fortassis agitabitur. Et etiam absque eo quòd eam expel-
leres, dummodo diceres eam velle expellere: scilicet de iudi-
cio Ecclesiæ, secundum Bal. Nouellum. s. relatum. posses cau-
sam dotis incidenter deducere corã Ecclesiastico. Et hoc pro-
cedit etiam si agatur propter adulterium vel vergentiam ma-
riti ad inopiam. Decius consi. ccxij. magnifici.

48 ¶ Quintum inconueniens est incestus, quẽ quis cognosce-
do fororem ignoranter committit. vt Petr. Subertin. in tract.
de vinea Domini. char. l. in rub. de cõcubinariis. est in iij. par-
te. erit enim aliquando filia patris sui illa quam quis carnali-
ter cognosceret, vel ducet vxorem, vt ibi. & patet in illo insolui-
bili: Nate nepos dixit, Frater puero. sua mater quod declarat
Præpos. in cap. vir. de consang. & affin. col. xxxiiij.

49 ¶ Sextum inconueniens est, quia ex adulterio nascuntur
quãdoque masculi adulterini & putatiui, qui excludent filiã
legitimam à successione paterna. vt magister Rauauld in Spe-
culo iudicium char. penul. Anteros Fregosij char. xlij. Salic. in
rubric. C. de adult. Ang. in Malefic. gloss. che. bai adulterato in
primis verbis: vbi subdit quòd exinde oriuntur omnia mala.
Iatè Anteros Fregosij char. xlij. Et licet Henricus Boich, Pa-
nor. & alij in capitulo, officij. de pœnit. & remis. Angelica in
verb. adulterium. Ancha in regula, possessor. col. xv. in iij. q.
vers. iuxta prædicta. & in regula peccatum, col. viij. in iij. op-
pos. vers. sed quid dices. frater Bernardinus in j. parte Resarij.
serm. xxij. vlti. char. litera g, doceant quid agere debeat tunc
mulier, quæ hoc scit, pro exoneratione sine conscientia. est ta-
men dubium, secundũ Lutherũ in declaratione de sexto præ-
cepto Dei vers. quinto adulterium. ¶ Præsertim quando filius
qui nec tenetur, non vult credere matri: quia non creditur ei
dicenti

dicenti se pręgnantē à tali Galiura in repet. l. centurio. char. xvij. nu. cclxvij. facit Iac. de Are. quem refert Bart in l. filium diffinimus. ad ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. dicens. quòd ille primogenitus qui secundo genito renuntiavit regnum credendo dicto matris. quę asserbat illum filium militis & non regis fuit fatuus: quia matri non creditur, vt per eum. quicquid dicat Petrarcha de remed. vtriusque Fortunę lib. ij. dialog. clxxij de filio qui alienus inuentus est. nam teste Philo sopho vij. Ethicorum: Matres plus diligunt pueros. quàm patres: quia certiores sunt de eis, & habent plures labores circa eos † Pręsumitur enim filius mariti, & non adulteri: etiam si mater staret in prostibulo. leg. miles. §. defuncto. ff. de adulter. quod dicit sing Bolog. ibi in suis nouis interpretationibus, & Angel. in l. septimo mense. ff. de stat. hom. Barb. libro quarto. consil. lxxvij. omnipotentem & libro primo. cõs. xxvij. scripsit. colum. secunda & in iij. lib. consil. ix. columna v. vers. accedat. Baldur. libr. v. consilio xxxix. in fi. punctus. Alexand. lib. iij. consilio lxxvij. in casu. columna penult. lib. v. consil. clvij. circa primum. Paul. de Castr. libro secundo. consil. cclij. in fin. questio. ista. Capra. consil. ij. colum. iij. Hippol. in l. prima. §. primo. colum. vj. ff. de quęstio. Decius post Canon. in capitulo, per tuas colum. i. & ij. de probat. Crem. singul. cxxvj. mortuo. quia pręsumitur potius filius illius qui ad libitum suum mulierem tenebat. & quietiori animo. vt Decius d. cap. per tuas. col. j. vbi col. ij. versic. quartus casus. dicit. quòd in dubio deberet iudicari. quòd esset partui fauorabilius. Sed licet hoc sit ex pręsumptione iuris: tamen veritas sæpe est in contrarium. & ratio Decij in d. capitulo, per tuas. quòd pręsumatur potius filius illius qui habet vxorem ad libitum suum. Et sic mariti, licet sit persuasua, fortē non est concludens: quia mulieres vt plurimum ardentius diligunt adulterum. quàm maritum. vt patet ex quo cum peccato & infamia & in periculo perditionis dotis illi complacent & aliis periculis. vt in Anterote Fregosij. char. xxv. Vnde rationabiliter dicendum est quòd in cõitu facilius concurrit cum adultero ad procreationem sobolis. quàm cum marito, quem minus diligit, & quem semper habet in lecto secum: vnde tanquàm feriatu s si non sit odio, est saltem fastidio pulchrē Anteros Fregosij charta xxij. nam magistros fastidit miseros toriens repetita Sicambre. Exorditur Videl. in oratione, incip. apud literatos. & nihil est quod

Non credi-
tur matri de
filiatione.

†

Pręsumitur
filius mariti.

Quare pte-
tius filius
mariti.

Abundantia
generat fa-
cidium.

- in honore tanto fulgeat In hac vita, quod vsu nimio non vi-
 52 leſcat: prout † in ſacerdotibus, quorum multitudo eos cōtem-
 ptibiles facit. can. legimus. ante ſi. xcij. diſtin. Decius in capi-
 tulo. cauſam quę j. not. de iud. & manna fuit Hebręis faſtidio.
 in ſecundo prologo Pauli ad Romanos. & numero xj. Matres
 propterea filias nobiles raro oſtendunt, ſeu ducunt extra do-
 mum, & niſi bene comptas: quia licet pica ſit pulchra auis, ta-
 men apparet nimis ſæpe: prout econtrā dicimus, Omne ra-
 rum charum, vt infrā dicam facit, quia maiorem affectionem
 & deuotionem habent diſtantes ab Eccleſia ſancti Iacobi, ad
 illam Eccleſiam, quā habeant ibi proximi. ſecundum Oldr.
 conſilio lxiij. & circa columna quarta facit exemplum vxoris,
 quę cum marito etiam ſiendo ſimulabat non poſſe pati coi-
 tum, poſtea clām adibat adulteros Præpoſitus in capitulo. cō-
 ſultatio. ad ſin. de frig. & mal. Et Ouid in iij. de Arte, Hoc eſt
 vxores, quod non patiantur amari: Conueniunt illas cum vo-
 53 luere viri. † Et omne rarum, pretioſum. xcij. diſt. capitulo, le-
 gimus. columna ſin. & dulcior eſt fructus per multa pericula
 ductus. & Philoſophus nono Ethicorum, Quod cum magno
 54 labore acquiritur, plus diligitur. † Vnde nulli dubium, quod
 facilius generatur fœtus, quando mas & fœmina concurrunt
 in coitu, quā quando mas tantum: vt dicunt Medici, quos
 refert Ludouicus in Aenea muliebri. capitulo ſecundo. char. ix.
 & eſt rationabile. & probatur ex traditis per Barto. & Iaſ. in l.
 Gallus in princip. colum. ſin. ff. de lib. & poſthum. vbi reputa-
 tur quodammodo miraculum, quod fœtus concipiatur, quan-
 do ſolum vnus cōcurrit Michael Scotus de Phyſionomia. lib.
 primo capitulo tertio. Aegidius de formatione humani cor-
 poris, cap. vij. Panor. in c. fraternitati. de eo qui cog. con. vxor.
 ſuę. fatetur tamē Aegidius vbi ſuprà. cap. vj. quod mulier po-
 teſt impręgnari etiam quod ſemen ipſa nō emittat. Et ſic ra-
 tio Decij non videtur vrgere concludenter. Ideo dicit ſecun-
 dum Doct. quod eſt fauor filiationis † Præterea nō obſt. præ-
 ſumptione ſ. deſuncto. quando aliz tot coniecturę concur-
 runt quę ſufficiunt, bene poterit probari quis filius adulteri:
 vt patet ex conſil. Anchar. relato per Ioan. Lupum in rubri. de
 donat. inter vir. & vxor char. xxix. verſi. operatur aliū & quar-
 tum. col. ij. & Pau de Caſt conſil. cxv. ſuper j. col. ſin. lib. j. vlti-
 maz impreſſionis. Corn. lib. iij. conſil. j. col. x. & ſeq. Benediſt.
 Capre. conſil. ſecundo. col. j. & ij. Barbat. iij. volu. conſil. lxxvij.
 incip.

miraculo
aſciſſe
mulierem
quod magis
ſolus con-
currunt

incip. omnipotentem. col. ij. & iij. † vbi dicit etiam quid op- 56
retur assertio parentum de qua Rom. Corneus, & Iason in l.
neque professio. C. de test. vbi subiungit Ias. quòd agnitus vt
filius à matre vel auia, dicitur filius illius. l. etiam matris. cum
gloss. de probat. Et per prædicta aliàs impugnabam Ferra-
rium cautela xij. incip. Doctores. ad fin. quam tradit ad insti-
tuendum spurium, scilicet vt non nominetur filius testatoris,
sed solum filius mulieris: nā ex quo est maritata. præsumetur
filius sui mariti. per d. §. defuncto. Et sic erit capax pro quo fa-
cit Bald. in consil. cxxxj. titulus. lib. iij. ad fin. & Paul. de Cast.
d. consil. cxv. Et quia ille nondum erat natus tempore testa-
menti. Adducebam etiā tex. in l. si quis posthumos. in fi. prin.
ff. de liber. & posth. & §. posthumus. in fi. instit. de leg. quem al-
legat Iason in l. Gallus. in princ. col. ij. j. lect. eodem tit. licet
ipse in §. incertis. Instit. de leg. aliter declaret. Adducebā etiam
quia ex tot coniecturis quæ aderant, apparebat testatorem in-
stituisse talem posthumum, quia credebat esse suum: vnde ni-
hil valebat institutio. per dictam l. neque professio. melius in
l. si pater. C. de hered. instit. facit Monfer. in repet. §. & quid si
tantum. in fi. colum. xvij. vbi dicit Socin. solitum extollere il-
lam regulam, quòd inspicitur voluntas testatoris, non secun-
dum veritatem. sed secundum quòd testator opinabatur. Ha-
bui de facto, & lucratus sum de illa causa xv. ducatos.

Contra cau-
telam insti-
tuendi spu-
rium.

Plures con-
iecturæ ad
probandum
filiationem

† Septimum inconueniens, quia oritur discordia inter fra- 57
tres: quia licet sint vterini, ex quo tamen sunt de diuerso semi-
ne & diuersis complexionibus, sunt semper discordes. Hinc
puto exortum illud, Fratrum quoque gratia rara est. Decius
in exordio consil. lxiiij. Papa pius ad Imperatorem, epistola
xxxix. char. fin. Erasmus char. xxvj. Prouerbiorum cxlix. fra-
trum inter se iræ. Aegidius de regimine principum. lib. ij. par-
te iij. capitulo vj. Omitto illud de Caim qui occidit Abel. de
quo Barb. in Ioannina. columna xj. quia non facit in propo-
sito: sed bene illa quam ponit text. in l. cum oportet. in fin. prin-
cip. & in fin. §. si autem. C. de bonis quæ lib. vnde postea tale
bellum quod sit inter fratres vel cognatos, dicitur plusquā
eiuius. Cyn. in l. prima. colum. ij. C. de caduc. toll. Et etiam ori-
tur discordia cum patre putatio, quæ est horrore legi quæ
præsumit eum verum patrem. d. §. defuncto. intantum † quòd 58
licet filius commiserit delictum morte dignum: si pater eum
deferat iudici, filius non morte, sed alia mitiori pœna, pura

Fratrum quo-
que gratia
rara.

*de patre deferente si cum ad pœ-
nam*

Cautela ad
liberandum
filium fam.
a pœnamor-
tis.

- exilij, puniendus erit. Cepol. consil. lv. vnus filiorum. col. ij. & consil. xlvj. Titius col. ij. Abhorret enim lex quod pater videatur filium ad supplicium deduxisse. l. milites agrū. §. deserto-rem. ff. de re milit. Ias. in l. j. co. ij. C. de his quib. vt indig. Feli. in c. quærenti. col. ij. de offic. deleg. vers. tertius casus. in cap. j. col. ij. eod. tit. vbi ampliatur, etiam si crimen læsæ maiestatis commisisset. Ioan. Lupus in c. per vestras. de donat. inter virum & vxor. in conclus. colū. ij. si. char. lv. Idem Hippolyt. in l. j. §. j. col. vj. in l. vnus §. seruus nec si. col. ij. ff. de quæstion. Ioan. de Ana. in c. si col. si de pat. qui fil. occi. §. vbi dicit, quod propterea parcitur patri de vita. si non reuelauit tractatum quem faciebat filius contra principem. facit ratio l. diuus. in si. ff. de parricid. Et sic patet bona cautela pro liberando filium à morte: qua audio fuisse vsū quendam solennem Doctorem Terdonensem in casu proprio. † Et propterea dicebat Feli. admiratus discordiam patris & filij in cap. asserite de præsump. quod quando pater stuprat filiam, vel filius verberat patrem: nec ille pater, nec ille filius sunt censendi: quia idēitas sanguinis non patitur talia scelera. † Et propterea Solon non tulit legem de parricidio: quia nunquam illud credidit naturaliter euenturū. vide Ang. in l. propter insidias C. qui accus. Baueriam in §. pater. col. ij. instit. de testa. pro prædicta cautela vide Ioan. Montolonium in Promptuario Iuris. in verb. mors. vbi enumerat septem alios casus ad liberandum seu saltem differendum pœnam mortis: qui prius fuerunt Cepol. in cautelis char. j. & ij. quos ordinatē resumpsit Feli. in d. c. quærenti. & Ias. in l. debitoribus. col. fin. ff. de re iudic. secundum quos alius: & sic † secundus casus est, si moriturus obuiet Cardinali qui imponat eius pileum super caput suum. Rom. sing. cccxxv. dicamus ad solatium. vbi in apostilis dicitur idem si sacerdos transeat cum corpore Christi, & malefactor eum amplectatur. Corf. sing. lxxix. incip. dixit. Barb. de Cardin. primo tract. q. ix. limitās hoc non procedere in atrocioribus, vel si fieret per substitutum. ¶ Tertius est casus, propter excellentiam viri. ¶ Quartus. per accusationē grauioris criminis, ob quod grauiorem pœnam deberet pati. ¶ Quintus, per probationem & obiectionem rationum reddendarum. ¶ Sextus, per appellationem etiam à quocūque extraneo interpositam.

¶ Scp.

¶ Septimus, in muliere allegante se pregnantem.

¶ Octauus, in eo qui fecit se clericum. Ita in l. cum quædam puella iij. col. ff. de iurisd. om. iudic. Decius consi. cxxx. col. ij. Petros. Gerard. not. l. j. Ferrarius cautel. xxij. Hippol. de Marfil in l. statu liber col. ij. ff. de quæstio Monferr. in l. nemo potest circa finem. col. xxxvij. ff. de quæstio Bertach. in tract. de episcopo. chart. xlvij. in fine vltimæ col. licet in contrarium aliquantulum faciat. Decius in cap. cum ad eod. in medio. iij. not. de rescript. dum dicit, quod licet quis se ad clericatum destinauerit. per hoc non est capax beneficii & vide in tract. de virtute iuramenti. Antonius Baueria priuilegio liij. columna iij. in medio.

¶ Nonum casum subiicit Felin. in dicto cap. quarenti. si condemnatus fingat se stultum. sed Ioan. Vilemati in repetitione l. Diuus ff. de fidei. iur. c. iij. dicit, quod simulatio non prodest, nisi sit verè furiosus.

¶ Decimum, si sit ex maioribus ciuitatis.

¶ Vndecimum, si testes qui contra eum deposuerunt, accusentur de falso.

¶ Ultra prædictos casus adde tu duodecimum casum, quem collige ex his quæ dicam infra chart. ij. de eo qui poterat se vindicare via iuris & excessit, vindicando se via facti. & vide Felin. quem ibi refero, quoniam plura ponit, quando ex aliqua causa, qui deliquit, excusatur à morte.

¶ Tertiumdecimum, collige ex not. ibid. chart. postea sequetur de eo qui non occidit dolose.

¶ Quartumdecimum, collige ibidem de delicto iam diu commisso, vel vbiunque ius commune imponit pœnam mortis, & statutum dicit quod debeat alleuiari.

¶ Decimumquintum, si inquisitio sit formata contra plures, quorum vnus sit clericus: quia omnes debet remitti Ecclesiastico, qui nunquam punitur ad mortem: dicam infra in materia quid in dicto sit iudicandum.

¶ Sextumdecimum, si statutum imponat pœnam capitalem, intelligitur de minima: & sic relegatione. dicam infra etiam in materia, quid in dicto iudicandum.

¶ Septimumdecimum, quando princeps per iracundiam mandaret aliquem suspendi. dicam infra quomodo sit obediendum rescripto principis.

¶ Decimumoctauum, quando rumpitur capistrum, & suspensus

*privilegiu
in falso.
ita h. uen
haberi*

*semper h
in casu h*

sus antea protestatus est de innocentia : quia tunc dicitur esse miraculum. Dec. in l. favorabiliores. ff. de regul. iur. sed contrarium tenet Guiliel. Rouille in tract. de descriptione iustitiae & iniustitiae. col. fin. idè cogita. & pro eo Bald. in cap. venerabili. de testib.

¶ Decimum nonum, si meretrix petat condemnandum maritum in patria, vbi de hoc est cōsuetudo. dicam infra in respondendo ad octauum de incontinentia. circa princip.

- 63 ¶ Vigefimum, si iudex qui non debet quempiam torquere nisi præcedant illa nouem requisita quæ enumerat Hippol. in l. in j. chart. ff. de quæstion. dedisset torturam alicui, non præcedentibus legitimis indiciis, & propterea confessus est delictum. nam ex tali confessione etiam milies ratificata, talis cōfessus nunquā poterit damnari. secundum eum in dicta l. j. vj. colum. vbi dicit quòd etiam debet eidem dari copia indiciorum, cum termino ad ea purgandum: aliàs confessio ex tortura subsecuta non valet. quod vltimum intelligerem, si inquisitus petat. Cepola consil. lxxvj. teneo idem. & debent præcedere indicia, etiam si iudex habeat liberum arbitrium procedendi. secundum Ferrarium cautela xij. incipien. iura. Hippol. vbi supra & infra. Paris de Puteo in tract. de syndicato. in materia repetitionis torture. est chart. lxxv. in princip. iij. col. vbi fortè secundum eum, idem si princeps mādaret quem torqueri sine indiciis, & meritò: quia ego semel Papie vidi committi magnum errorem in quodam famulo, qui culpabatur de furto quorundam anulorum, quos socius habens recedere ad solatium acceperat, vt faceret solui Marzapanum: & tamen per literas Senatus fuit tortus, & confessus. & quòd dicta confessio sit nulla, probat Hippol. per l. penulti ff. de quæstion. vbi Baldus secundum vnam lectionem. & ibidem latius ipse Hippo. columna iij. adducens plurimos concord. qui dicit per illam decis. liberasse duos à morte, & ego vnum de frincho. Adde Guidon. de Suzaria in tractatu. de quæstion. columna quarta. versiculo, non tamen omni causa. & columna decima. versiculo, sed quid si aliquis. & vtroque Bolog. addit plures auctoritates idem Paul. de Castr. lib. j. consil. cclxxij. visa relatione. columna j. qui dicit hoc esse, quia præsumitur durare metus torture in tali ratificatione, & perseverantia cōfessionis. Corneus consilio xx. videtur. ad finem. & clarius libro quarto cōsil. cxxij. in causa Gasparis. columna j. vbi fortius subiungit

hac

hoc procedere, etiam si non fuerit tortus: sed solum spoliatus ante torturam. pro quo Hippol. in d. l. j. col. x. vers. vlt. inquantū. dicens, quod sicut sine iudiciis quis torqueri non potest, ita nec terri. & in d. l. penul. col. v. post Alex. cōf. c. incip. in casu prædicto. col. ij. vers. circa secundum. iij. volu. Et illam decisionem Bart. quod non valeat talis confessio, sequitur Felin. in c. at si clerici. de iud. col. ij. vers. vij. limita. vbi sunt apostillata quædam consilia Alex. & ibidem Decius. col. iij. vers. octauo limita. adducit plura alia idem tenet Alex. lib. j. consil. v. in causa inquisitionis. col. j. repeti. consil. xcij. in eodē libro. Paris de Puteo in tract. de syndicato. char. lxxxij. col. j. cap. ex sola confessione. † Plus dicit Anchar. consil. xxij. vbi inquisitione, quod etiam si non appareat istum cōfessum modo prædicto fuisse tortum, dum tamen appareat eum esse detentum, præsumitur confessus per errorē iudicis habentis eum in fortia. & Anch. sequitur Corneus d. consil. cxxxij. col. j. dicēs maxime procedere quando captura fuit iniusta: quia sicut iniuste carcerauit, ita & iniuste torqueret idem tenet Franciscus Brunus in tract. de iudiciis & tortura. col. xlij. Et cum Anchar. tenet Alex. lib. iij. consil. iij. viso themate. col. si in l. qui aliena. §. Celsus. in fin. ff. de acquir. hered. vbi postquam allegauit Bald. & quædam alia in contrarium, subiicit quod cum Anchar. tenet communis opinio. † Nec conualidaretur talis confessio etiam si indicia postea superuenirent post torturam. secū dum Bar. in l. maritus. col. j. vers. inter solut. gl. ff. de quæstion. Hippol. in d. l. penul. col. vj. visis modo. Decium vbi supra. Paridem de syndicato. chart. lxxxvij. col. iij. vers. datur regula. nisi secundum eum iste positus in libertate postea veniret ad iudicē & cōfiteretur: & ita etiam tenet Brunus in d. tract. de iudiciis, & tortura. col. xlij sed esset bene stultus. nā. Quæ semel euasit retia vitat auis. vt infra dicam est verū quod Barb. lib. iij. consil. lxx. vbi CHRISTVS. col. iij. & col. x. videtur prædicta intelligere, quando tortus talem confessionē reuocauit. Alium casum quo non valet confessio. ponunt Moder. in apostil. Decij. in l. ea est natura. ff. de reg. iur. scilicet quando iudex promissit liberationem inquisito.

¶ Vigessimus primus principalis casus est, si tu potes adducere aliquam exceptionem vel probationem, quæ aliquo modo elidat intentionem fisci, & dubiam saltem faciat. † Nam licet soleamus dicere, quod probationes debent de necessitate con-

duci.

cludere: hoc fallit in criminalibus pro defensione rei, quia sufficit quod reddant intencionem accusatoris, vel fisci dubiam pro consequenda absolutione. ita eleganter Bart. in l. non forum. §. sed ut probari. ff. de oper. no. nunt. vbi Alexand. & Ias. in §. sciendum. col. ij. Ias. in l. non hoc. C. vnde leg. col. penulti. in viij limitatione. Decius in c. in presentia. col. vij. in. xij. not. de probat. dicens, quod totus mundus sequitur istam decisionem Bart. quem etiam tenet August. in Malefic. glos. de anno present. col. iij. & seq. Claud. in repe. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. in princ. col. xxv. Felin. in cap. significasti. el. ij. col. penul. de homic. Brunus Asten. in feudalibus. consil. xxvij. col. ij. Et faciunt quae dicam in sequenti casu.

- 67 ¶ Vigefimum secundum, quando occidens dicit se fecisse ad defensionem, licet non probauit defensionem. Ias. in d. l. vt vim. col. iij. ff. de iustit. & iur. vbi Claud. in repetit. col. xxvij. Ang. in Maleficiis. in versi. comparent dicti inquisiti. & partim negat, partim cōfitentur. in fin. j. additionis. Alex. in d. §. sciendum. vbi Ias. col. ij. ff. de no. oper. nunt. latē Ferrarius cautela v. Hippo. de Marfiliis in l. repeti. col. vij. & seq. ff. de quæstio. in rub. C. de probat. col. l. in quibus locis dicit idem quando quis damnatur ex violentis præsumptionibus. & Ioan. de Villemati in repet. l. diuus. ff. de sicariis. ad fin. & pro isto casu Alex. lib. iij. consil. j. ante fin. col. iij. in contrariū videtur facere Lanfrancus in cap. quoniam contra falsam. in ver. cōfessiones. col. iij. Ange. cōf. cccvij. col. penul. incip. in causa accusationis. & latē impugnat Soci. in l. j. col. vj. ff. si cert. pet. in l. non utiq. col. iij. ff. de excep. Sed ab eo hūc casum defendit dominus meus Philip. Dec. in d. l. j. col. vi. & in c. ix. venerabilis. col. xij. de except. & hāc tenet alter Lāfr. Cheriēsis cōclus. cccx. ¶ Vigefimuster tius casus colligitur ex dictis Paridis de Puteo in tract. de syndicatu. chart. lxi. est in verb. pœna. col. ij. scilicet quando haberet reuelare cōsocios, vel reddere rationes, vel dicere verbum principi sed hoc vltimū dānat, prout de illo qui finxit se habere dicere verbū Papæ & nihil dixit. vnde Papa indignatus dixit, quod occideretur & ipse dixit quod Papa erat irregularis. refert Steph. Malereti in tract. de elect. chart. lx. Et plures causas relaxandi pœnam delinquenti enumerat Luc. de Penna in l. si apparitor. C. de cohart. lib. xij. chart. pen. hos casus bene signa, quia si sciueris bene praticare, dabunt honorem & commodum in defendendo eos qui boni sunt, licet calore iracundie,

de defensionibus

dix, vel aliter semel tantum deliquerint: quia per unum istum
 non debet cadere una arbor. ut dicam infra respondendo ad
 incontinentiam mulierum. † Malos autem & eos qui faciunt
 unam artem de furando, & occidendo, vel per pecuniam com- 68
 mittunt atrociam. forte non esset licitum defendere. Bald. in l.
 quicumque ad fin. C. de episcop. & cleric. & Ias. in §. ex malefi-
 cius instit. de act. ubi post Bald. dicit, non audiendos advocatos
 pro insignibus latronibus, quos periculi sui nescia seruet insa-
 nia. & Chi spica l'impichato, lo impichato l'impicha luy. ut
 Pompilius Lena contra Ciceronem, quem refert Valerius Ma-
 ximus lib. v. cap. de Ingratis. quia licet non solum ubi agitur
 de vita hominis, debeamus abstinere a iudicando, sed etiam
 consulendo: ut exorditur Cepola consil. j. consil. iij. & consil.
 xxiiij. quia preceptum Domini generaliter loquitur, Non
 occides. ut in can. si non licet. xxij. quæst. v. † quinimo dicitur 69
 aliquando maius peccatum occidere hominem malum, quam
 bonum: ut not. gloss. in can. si habes. xxiiij. quæst. iij. in ver. de
 coniuge. aliis in verb. innocentes. ubi etiam dicit esse maius
 preiudicium si unus peccator moriatur, quam si innumerabi-
 les martyres cruciarentur. facit glo. in can. ille qui hominem.
 xxij. q. v. quæ dicit maius esse preiudiciu in amissione unius
 animæ, quam mille corporum: & faciunt alia plures gloss. ag-
 gregate per dom. Io. Sandoletum in repet. l. quod te ff. si cert.
 pet. col. xvij. post medium. hinc Titus Cæsar adeo sanguinis
 humani effusionem exhorruit, quod mortem meritis exilio
 damnabat. refert Iodocus in tractat. de nobilitate. cap. xiiij. &
 Paulus Venerus Papa secundus, raro vel nunquam pro quanto
 libet enormi delicto homines ad mortem damnari permitte-
 bat. facit Ferrarius cautel. xxvj. in princ. & dicit Paris de syn-
 dicatu. in verbo, crudelitas est chart. xxix. col. iij. in fin. quod
 Federicus qui fecit illud §. si quis quinque solidos. de pace tenen-
 da disponentem. quod pro rebus huius mundi quis debeat su-
 spendi, cruciatur in inferno. late Thomas Morus in tracta. de
 optimo reipub. statu lib. j. char. viij. & pluribus sequen. † hinc 70
 Decius consil. clxxv. col. fin. post Anchar. inuehit contra iudi-
 ces malefactorum, quia anhelant ad condemnationem. quan-
 do procedunt per viam inquisitionis: dicentes, quod curia maiore
 honore consequitur ex absolutione. quam ex condemnatione.
 plura tradit Floria in disputatione incip. varia & diuersa. col.
 v. Petrus de Rauenna in suo alphabeto Iuris. q. si Ioan. Lupus
 de don

de donat. inter vir. & vxor. in fin in allegatione hæresis. est chart. cij. & seq. latè Iodocus in tract. de nobilitate. cap. xiiij. Hadrianus Papa noster quodlibet. ij. col. antepenulti. referens illud Matthæi xij. Si sciretis quòd misericordiam volo, & non sacrificium, nunquam condemnauissetis innocentem Et non solum iudicantes & consulentes cauere debent: sed etiam legentes. quia dicit Bald. in consil. incip. quanquam allegata sint multa. quòd Bart. est in inferno propter illam opin. quam posuit in l. vtrum. ff. de parricid. vbi vult quòd sciens prodicionē contra patriam. si non reuelat. puniatur morte. de quo Claud. in repet. l. vt vim. chart. penul. col. ij. ff. de iustit. & iur. Hippol.

- 71 not. clxiiij. incip. nemo debet. † Ad prædicta facit Antonius in Peregrino vulg. lib. j. cap. xvij. & duobus seq. vbi latè pro & cōtrà subiiciens, quòd imò delicta debent puniri. pro quo facit text. in l. nemo. C. de epif. vbi Pau. de Castr. dicit. quòd pinguior victima Deo mactari non potest, quàm homo iniquus. secundum Senecam in Tragœd. & dicit Paris de Syndic. char. lxij. in princ. quòd rex Carolus secundus fecit suspendi quendam iudicem. qui puniuit solum pœna manus eum qui debebat suspendi: & chart. lxvj. col. iij. dicit. quòd iudex qui reum nocentem absoluit. est proditor. §. si tamen in authent. vt differ. iudic. & dicit Barbat. in cap. cū non ab homine col. vij. per illum text. de iudic. quòd dominus Picinus Locumtenens Ianuæ pro duce Mediolani. faciebat sibi cōscientiam. quòd non fecerat suspēdi vnum malefactorē in die Paschatis. facit Barbat. in tract. de præstant. Cardin. tract. j. q. ix. col. ij. quòd scriptum est. Non permittas viuere maleficum super terram. &

- 72 † quòd nō est crudelis qui maleficos occidit. can. non est crudelis & can. qui homicida. xiiij. q. v. quia reipublicæ interest delinquētes puniri. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. cap. vt famę. de sentent. excom. Barbat. paulò infra, quòd collegium Bononiense fuit grauiter reprehensum, ex eo, quòd supplicauit pro Richardo de Malumbris, qui fuerat dānatus de hæretica prauitate. idem vult Bologninus in repet. authenticæ. habita. C. ne fil. pro patre. col. xiiij. Et dicit Bald. in cap. olim col. penult. de rescript. quòd contra malos non est vtendum malua, velemplastro: sed gladio. & dicit Panor. in cap. j. pen. not. per illum text. de postul. prælat. quòd peccatum est parcere inobedientibus sine causa. † facit pulchrè Luc. de Penna in l. omnes. C. de anno. & trib. lib. x. & in l. j. col. x. C. de exact. lib. xij. post Philo

*Subito can
tuo, vix
tuo ma*

*Prochian
dey dema
uon by
cu dema
oy dehe
dehe*

Philosophum in ij. Ethicorū, qui dicit, quòd pœnæ sunt me-
dicinæ. facit Ioan. de Lignano in tract. de bello cap. ix. Calca-
neus pulchrè cōsi. ij. col. x. † & dicit glo. iij. in verbo, dispen- 74
sationum. de pace Constant. quòd qui parit malo, intelligitur
nocere bono. pro qua Sallustius in Iugur. dicens, Ne ignosce-
do malis, bonos perditum eamus. facit Isocrates in Panegyri-
co incip. illos. char. xj. & Ambros. in j. Officiorū dicens, quòd
si quis filiis deprecantibus motus. & lachrymis coniugis eius
inflexus latronem absoluendum duxerit, nōnne innocentes
tradit exitio? & idem sentit Cicero in oratione contra Piso-
nem chart. ij. dum respondet obiicienti quòd fuerat crudelis
contra Catilinam. facit Papa Pius epist. v. circa fin. & epist. vj.
char. ij. quòd nō immeritò Saul contraxit offensam Dei, quia
miseratus est Agab, quem diuina sentētia prohibuerat salua-
ri. & Ioan. de Monteferrato ante repeti. l. si is qui pro empto-
re. ad Card. Papiensem. vbi allegat Ambrosium vbi suprā. &
Petrus Apostolus Ananiam & Saphiram Spiritui sancto men-
tientes, mortis sententia percussit. & Paulus Magum illum
Elimam, qui credituros à fide retrahebat. cæcitate percussit,
vt cæteri territi prædicationem eius non impedirent. Summa
ergo, secundum Monferratum, pietas est. in delinquentes sœ-
uire: quia cum vni indulgetur indigno, ad prolapsionis conta-
gium prouocantur vniuersi. † facilitas enim veniæ, incētiū 75
tribuit delinquendi. cap. est inhibendum. de cohab. cleric. &
mulier. Glos. in authent. vt hi qui ob. in verbo, facilia.

¶ Octauum inconueniens oritur, damnum publicum. Ioan.
Lupus in rub. de donat. inter virum & vxorem chart. xlvij. in
fi. versu ratio. vbi in chart. præcedenti dicit, quòd adulterium
vxoris etiam prohibet confirmationem donationis inter con-
iuges, quæ aliàs fieret morte alterius coniugū: quia reipubli-
cæ interest, vt ciuitas liberis & legitimis hominibus replea-
tur, non adulterinis l. j. ff. sol. mat. Bald. quem infrā referam
in conclusione mea. Contra præmissa faciunt, quæ adduxi in
meis clausulis generalibus. in verbo, & mihi notario.

¶ Nonum inconueniens oritur, damnum reipublicæ in alio:
quia nō solum discordia, quam suprā dixi. sed etiā inter adul-
terum & maritum. quia nulla vehemētior est discordiarum 76
causa, quàm vnius scēminæ à multis maribus appetitio. secun-
dum Platonem, quem refert Fortunius in l. ius naturale. ff. de
iustit. & iure. col. xlvij. facit Biblia aurea, cap. lxiiij. de inimici-

D tia

tia & odio. Non enim volūt omnes sequi illud Ouidij de Arte, Riualem patiēter habe. Item & inter affines hinc inde: quia

- 77 † naturalis affectio hoc facit, vt qui vnum de agnatione offendit, totam agnationem offendere videatur. secundum Bald. in cap. fin. de appellationib. Afflictus de iure prothomiseos. col. vij. & quilibet præsūmitur appetere honorē agnationis suae.

- 78 Panor. lib. ij. consil. lxxv. casus. col. penult. † & iniuria facta vni de familia, censetur facta toti familiae. Felin. in cap. cum quidam col. fi. de iureiur. vnde turbatur postea pax populi, & bella ciuilia oriuntur. Pet. de Rauē. in suo alphabeto. circa fi. in

- 79 quæstio. incip. Propheta regius colum. vj. & se. † meritō ergo sancitum est, adulteros occidere, quia ab huiusmodi hominibus amicitia & pax corrumpitur, vt inquit Xenophon, de tyrannide. char. iij. facit illud quod tradit frater Isidorus de regimine principū. lib. iij. c. xiiij. & illud Genes. xxxiiij. vbi propter raptum Dinæ. eius fratres iugularūt omnes mares illius vrbs. Et in Hispania sunt decreta, per quæ mulier & adulter traduntur in manibus mariti, qui de eorum personis & bonis potest facere quod vult. Ioānes Lupus in rubrica, de donationibus inter virum & uxorem. chart. x. in quarto effectu. Sunt ergo propter talem discordiam hæc scelera adulterorum valde atrocia cōtra finem iuris ciuilis, secundum Philosophum, & Sallustium, quos refert Anchar. in regula, possessor. colū. ij. probatur in capitulo, nihil. de præscriptionibus. & in l. æquisimum ff. de vsufruct. † ad quam Ial. pulchrē in l. quod iussit. v. not. ff. de re iud. vbi dicit quod iudex propterea potest præcipere alicui, ne transeat ante domū inimici, ne fortē eum videndo veniant ad rixam. Idem dicit in l. curatores. ff. de offic. procur. Cæsar. Paris de syndicato. in verb. cōcordia. Et septem per quæ pax populi conseruatur, enumerat: pariter & ea per quæ turbetur. Afflictus in constitutione, pacis cultum. colum. ij. & iij. latius Lucas de penna in l. j. C. public. latitæ. lib. xij.

- 80 Et pulchra oratio Socratis incip. omnes. cum epistola præcedenti, quam fecit de bello fugiendo, & pace seruanda. de quo iudex debet esse sollicitus. Aluarot. in capitulo primo. §. si ministræ. de pace tenenda. Curtius in tractatu de sequestr. columna quarta & consil. septuagesimo. incipiente, super eo articulo. Decius in cap. licet causam. de probationibus. col. vigesimā prima. in gl. in verbo, possidetis. Alex. in l. fi. C. de edicto diui Hadri. toll. col. iij. † vbi concludunt quod si duo contendunt

Iudex vt pax
cōseruet.

dunt de possessione, & parant se ad arma, & non cōstet iudici qui sit in possessione (quoniā si hoc constaret, deberet prohibere ingressum alteri qui non est in possessione) tūc iudex pro bono pacis debet vtrique inhibere ne intrent possessionem. Et de pace duo bona verba ponit Lancel. in l. pactū curatoris, ad finē. C. de pactis. latē Felin. in rubrica, de treuga, & pace. Corse. in trac. de potest. regia. quāstione quadragesima-prima. Luc. de Penna in l. prima. columna quarta, & sequent. C. publicæ lati. libro duodecimo. Ias. in l. quidam æstimaerunt col. secunda. ff. si certum petatur. Et pax vt seruetur, moderamen iuris habetur. gl. in capitulo, puberes. de desponsat. impuberum latē Ioannes Montaigne in tractatu. de author. regij consistorij. char. xxx. Romanus consil. vltimo, columna quinta, omnino Barb. libro tertio. consil. primo, colum. penultima, & fin. Iatius Decius in l. fin. C. de edict. diui Hadri. tollen. vbi & quando neuter possidet, & timetur scandalum in adeptione, quid debeat facere iudex. Est verum quod in patria Delphinali non sunt multum necessaria prædicta, tum propter ea quæ dixi de securitate quā faciunt præstari, suprà in quarto inconuenienti: tum propter illud pulchrum statutum. Si quis per literas, cuius verba propter eius vtilitatem pro solatio lege vt infrà: Si quis per literas iudicis eius propria manu signatas, aut voluntate illius cuius erat possessio. Quam voluntatem interpretamur, interuenisse. Ex quo per x. dies passus est notoriē possidentem possidere, rei alicuius possessionē vel quasi nactus fuerit, per quempiā absq; mandato iudiciario à prædicta possessione expulsus aut deiectus fuerit probata possessione & eiectione, etiam absque violenti euocatione aliquali: per duos aut tres testes cōmuni æstimatione fide dignos, omni allegatione aut appellatione cessantibus, expelletur violentus per iudicem, vel ab eo deputatum: etiā manu militari si sit opus, & restituetur deiectus, & reponetur ante omnia in statū pristinū: & mulctabitur violentus vltra pœnas à iure statutas in decē marchis argenti fisci ærario applicandis. Mitigatione tamē iudici concessa, secundum modū violentiæ & facultates violenti: violentia verò purgata per in statū pristinum reductionem expulsus, & expensarum ab eodem expulso factarū in refusionem audietur, qui fuerit violentus super ipsum allegandis. Quæ autē in violento statuiamus, eadem & in clandestinē possessiones ingrediente intelligenda

Inhibet ingredi possessionē, timor scandalis.

*Prædicta
desponsat
in*

*de iure
pro se*

telligenda fore censemus &c.

Duellum.

¶ Decimum inconueniens est: quia secundum Ouidiū de Arte: Nec turpe marito Aspera pro charo bella gessisse toro. 82 quandoque euenit duellum inter maritum & adulterum, † licet regulariter sit prohibitum: vt Ias in l. ex hoc iure. col. v. ff. de iustit. & iur taliter quod licet quis acceptauerit, potest licite duellum recusare, & poenitere. Decius in ca. ecclesia sanctę Marię. de constitutionib. col. decimaquarta. plura per Barb. in primo volumine, consil. vltimo. vbi Angel. de Are. & Antonius de Prato in Consiliis ibi proximę sequentib. cōtra quos in illo casu consuluit Calcaneus consilio secundo. Surgetus in Enchiridio militari. char. xx. & xxiiij. Somnium Viridarij lib. j. cap. cvij. tamen fuit admissum per Parlamentum regium inter Iaquetum Griffum, & Ioannem Carogium, vt habetur in Gaguino, in vita Caroli sexti. Guilielmus Mara in oratione vij. incip. reuerende. Rosellus in Monarchia. chart. cxij. licet mulier eo in casu non esset in culpa. Paris de Puteo tali casu dicit permitti etiam cum domino suo: vt in tract. de re mili. chart. vicefimasecunda. sub rubrica, An subditus ratione adulterij prouocet dominū suum ad duellum. sed dubito propter ea quę dixit Anan. in cap. si de patr. qui fil. occidit. Et in illo tract. ponit practicam quomodo fiat: & latē per curiam Delphinatus quęst. d. x. vij. dixi plenē cum sex seq. & in libro Styli Parlamentorum. parte prima. chart. xxvj. & seq. & literas quas sibi scribūt volentes duellare, vide tu Hispane in Tirant lo blanq, in lingua Castigliana.

¶ Vndecimum inconueniens est: quia euenit vt quandoque in sua domo pater inueniat aliquem sibi filiam adulterantē, & filiā occidet: quod videtur sibi permitti. licet secus de adultero. Ioannes Pyrrhus in l. non debet cui plus ff. de regul. iur. 83 † Item si maritus inueniat vilem sibi adulterantem vxorem suam: vnde cum non possit tam iustus dolor temperari, occidet adulterum: quod cum fiat lege permittente, poenam non meretur. l. Gracchus. C. de adult. Nicol. Boërij in apostolis ad D. vnum. in regul. cui licet. facit capitulum, qui peccat. xxij. quęst. iij. Luc. de Penna in l. j. C. pub. l. etitit, vel Consul. libro duodecimo, quęst. vigesimaquarta in fin. & quęst. vigesima sexta. circa med. Felin. in c. quę in Ecclesiis. col. iij. de constit. Ias in l. si plagij. col. j. ff. de verb. oblig. Gemin. consil. lxviiij. in prin. ij. col. Hadrianus vj. Papa noster in Quodlibe. tis.

Maritus occidit adulterum.

tis. chart. xxij. colum. iij. & xxij. colum. ij. litera d. & chart.
 lvj in fin. & in quæst. x. colum. xj. latè Hippol. vbi formaliter
 examinat hanc quæstionem in l. patre vel marito ff. de quæst.
 col. j. & ij. Petrus de Lesnaudiere in tract de Doctorib. quar-
 ta parte. quæst. xlix vbi etiam modum tradit probandi adulte-
 rium, & refert vnum miraculum. vide orationē Lysiz se excu-
 santis à nece adulteri. incip. plurimi. vbi adducit leges Athe-
 nienſium hoc permittentes. Caue† tamen, quia videtur non li 84
 cere in conscientia. Henricus Boich, Panor. & Felin. in c. ij. de
 homic. Fortun. de fine vtriusq; iuris. col. xlvij. & seq. in xj. il-
 latione principali. Plus in d. cap. ij. dicit Ioan. de Anan. quod
 in terris Ecclesiæ posset talis occidens adulterum, puniri in fo-
 ro contentioso. per gl. in c. inter hæc. xxxij. quæst. ij. quæ vult
 quod ille text. corrigat iura ciuilia permittētia occidere adul-
 terum. & licet ibi Felin. eum impugnet: tamen alibi sequitur
 eum, vt in cap. j. col. ij. de præscrip. in cap. iij. quod incipit li ve-
 rò. de sent. excom. Plus† dicit idem Felin. in c. ecclesia sanctæ 85
 Mariæ. de constit. col. xv. vers. item posset, quod nec etiam in
 terris Imperij occidēs adulterum esset tutus: ex quo sumus in
 materia peccati: & sic etiam in illis standum esset iuri Canoni-
 co. Roch. in cap. fin. col. xxij. de consuet. Sed certè credo quod
 imò etiam in terris Ecclesiæ in foro contentioso esset tutus:
 nam in illis Ecclesia bene habet vtrunq; gladium: aliàs seque-
 retur quod in eis nullus vnquā deberet morte puniri. Nec va-
 let consequentia de foro conscientie ad forum iudicarium.
 Aret. in rub. ff. de acquir. hæred. ad fi. Et responde ad illam gl. Ad gl. in ca.
 in cap. inter hæc. quod sanè intellecta non probat intentionē inter hæc.
 Ioan. de Anan. nam dum illa glos dicit, interfectorem nō ex-
 cufari à culpa, vel peccato, licet à pœna ciuili excusetur: voluit
 inducere differentiam solū inter ius Fori. & ius Poli: non in-
 ter ius canonicum & ciuile. vt patet ex verbis gl. & ita intelli-
 git eam Ias. & Claud. in l. vt vim. super glos. in verb. nam iure.
 ff. de iustit. & iur. Albericus in d. l. Gracchus. latè Ias. in l. si pla-
 gij. ij. columna. ff. de verborum oblig. & alij Doct. per eos alle-
 gati. Hippol. in d. l. patre vel marito. Ang. in tractatu Malefic.
 gl. Che hai adulterato. col. ij. Angelica in verbo, homicidium,
 in §. vj. Betonta super Ioan. viij. qui legitur sabbatho post ter-
 tiam dominicā Quadragesimæ. Nec aliter intelligunt Panor.
 & Præpos. in cap. veniens. el. ij. ad fin. de sponsal. vbi licet dicāt
 illam solut. tolerari posse, tamen transcunt ad aliam. & Barb.

- in c. cum esses. de testam. col. vj. referens Panor. postea col. iij. accommodat solutionem in vers pondera etiam illud. dicens
- 26 † quod non est inconueniens quod ius civile modifcet illud præceptum, Non occides. vt in l. j. & ij. C. quando lic. sine iud. se vin. in clem. j. de homic. & in cap. iij. de furt. Posset hoc comprobari ex pluribus authoritatibus Sacrae scripturae quas allegat Anchar. in reg. possessor. col. v. vers. vltra prædicta. Henr. Boich in d. cap. ij. de homic. Barb. in tract. de præstât. Card. in ix. quæst. primi tractatus. Bolog. confi. ij. col. x. Calcan. confi. ij. col. ix. Paris de syndicatu. chart. iij. in quæstione, An liceat occidere tyrannū. Ioan. de Montefer. in epi. ante repet. suam. l. si quis pro emptore. dum declarât illud, Non permittas maleficum viuere super terram. & plura in proposito tradit Rossellus in Monarchia. char. lxxvij. & seq. dum examinat, an lex
- 27 possit disponere super dispositis à iure diuino. † & allegat d. gl. in d. c. inter hæc. & ibi col. l. j. post Host. & alios, dicit, qd lex ciuilis potest permittere homicidiū, etiā pro leui causa. quando sequitur maius bonū, vt euitetur maius malū. facit Caleā. cōfi. ij. col. ix. & seq. vbi enumerat plures casus, in quib. est licitū homicidiū. Et Paris de Pateo in tract. de duello & re milit. char. iij. col. iij. est primus liber Legalis quem viderim in vulgari Italo traductū & impressum Venetiis. facit Cepol. confi. xlv. viso processu. col. j. Secundò respōde qd si aduertatur glo. in d. c. inter hæc allegat iura corrigētia Lombardā, quæ disponebat vxorē adulterā posse occidi. Sed in Lōbarda maior ratio prohibitionis aderat. vt patet in c. admonere. ibi alleg. & in l. j. ff. de paric. & quia præsumitur seducta ab adultero. l. j. C. de rap. virg. quæ rationes nō militant in adultero. de quo nō loquūtur illa iura allegata per gl. vnde qd nō mutatur, cur stare prohibetur. l. sancimus. C. de test. nā vt dicit Archi. in d. c. inter hæc. nō debemus dicere ius Canonicū corrigere ius Ciuile, nisi vbi expresse hoc reperimus. Plus disputādo dici potest, quod tex. in c. cū non ab homine. xxiij. q. v. quē allegat illa gl. in c. inter hæc. permittat occidere: vt patet ibi, ab inimico. & ibi, an vlciscendi. quæ verba non restringuntur per subsequētia, quæ exemplificant in latrone & iudice: quoniam † exempla licet declarant, non tamen restringunt regulam. l. damni infecti stipulatio. ad fi. ff. de damno infecti l. j. ff. quod vulgo. ff. de vi & vi arm. Igneus in repet. authent. ex causa col. cxviij. Inimicia erga adulterum videtur tolerabilis, ne videatur ma-
- ritus

28
Exempla non
restringunt.

ritus esse leno, & particeps delicti: vt patet ex prædictis. Et vltio est tolerabilis, tam iniuriæ propriæ, quam publicæ: vt dixi in nono inconuenienti. Item quia non est maritus qui adulterum occidit: sed est ipsemet adulter. gloss. not. in cap. iij. in fine. de furt. Papa pius epist. iij. contra ducem Austriæ. circa si. dum sic allego, intellige de epistolis quas ædidi post adeptū Papatum, quæ sunt in altero volumine repositæ: nō illas quas ædidi dum esset in minoribus, quas tunc allego pro epistolis Aeneæ Syluij: quia sic tūc vocabatur. debet enim abstinere. si non vult occidi. vnde sequitur id quod dicit Stephanus Costa in cap. dilecto. col. ix. de senten. excom. vbi limitat gloss. in d. cap. inter hæc. non procedere, nisi talis concessio esset rationabilis & diuino iuri consonans. † facit Barb. in capitulo, at si clericus. de adult. nume. xcj. dicens, quod non obstante statuto imponente pro adulteriis pœnam pecuniariam, adhuc debet puniri adulter pœna mortis. Confirmo, quia attento quod hodie ^{pro} puniuntur adulteria, vt not. Paul. de Castr. in consil. infra allegando. Ioann. Fab. in §. ex non scripto. instit. de iur. naturali, gentium & ciuili. col. fin. vbi dicit, † quod in Francia nunquam fuit auditum adulterum puniri pœna iuris. Idem in Alemania, dicit Petrus de Rauenna in suo alphabeto. est in dispos. incip. valere. col. v. & sequenti. quæ est ibi impressa circa fin. operis. & sic audies, vt hæc committuntur impune, ita impune laudari. facit pulchrè Lysias in oratione excusatoria à nece adulteri, quæ incipit, Plurimi. in char. fin. saltem timore maritorum abstinebunt adulteri, & coërcebitur incontinentia à iure veteri & nouo prohibita. † vt Anchar. in regula, possessor. colum. xxj. in fin. vij. quæstionis. qui in regula, peccatū. col. xj. quæst. j. dicit, quod de talibus non cadit directa satisfactio: quia castitas perdita est irrecuperabilis. gloss. in verb. non potest. in l. j. in princ. C. de rap. virg. vbi dicitur, quod hoc solo priuatur Deus. Ias. in l. j. §. si vir vxorē. ff. de acquir. poss. j. not. Rosarium in ij. parte serm. xxvij. litera H. Paris de syndicato. char. xxxj. col. ij. dixi suprā. vnde † quando agitur de damno irreparabili etiam contra iudicem, licet se & honorem suum defendere. l. prohibitum. & l. sequen. C. de iur. fis. lib. x. glossa & Doct. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. vbi Claud. col. xij. Nizelus concord glo. vj. fallent. vlt. col. fi. Paris de syndicato in ver. resistentia. & c. seq. est char. lxxix. licet Afflictus in prima parte, constitutione, pacis cultum. col. xix. latè disputer. † Confirma-

Hodie ^{pro} puniuntur adulteria. in fa-
cia Male
90

91

Non cadit satisfactio

92

93

Excedens in
occidendo
mitius puni
tur.

tur, quia licet iura ciuilia non permittant maritum occidere
vxorem adulteram: si tamen occidat, propter iustum dolorem
mitius punietur. Et sic solū de excessu: quia debebat se vindica
re illū accusando iudici, nō occidendo eum autoritate pro
pria, puta pœna relegationis. l. si adulteriū cum incestu. §. Im
peratores. ff. de adult. Adde Alex. lib. vij. consil. cxix. nu. viij. in
tract. de Perfecto clerico. ij. parte. charta xxxiiij. in q. an liceat
occidere pro defensione honoris. Alex. lib. j. consil. lxxvj. visa
inquisitione col. j. & lib. ij. consil. cxi. incip. videtur in casu. col.
fi. Cepol. consil. xlij. cum Petrus Malusatus. Afflictus in consti
tutione, si maritus. Maleretus in tract. de electione. circa char.
viiij. ¶ vbi iracūdia etiā aliunde quā culpa occisi peruenta al
leuiat, vt non teneatur ad mortē. facit latissimē, & omnino vi
de Feli. in c. significauit. el. ij. col. fi. de homic. in c. dilecti filij.
col. pen. de excep. vbi allegat illud notabile cōf. Paul. de Castr.
consil. cxcij. in causa incarcerationum. quod est in ij. lib. consil.
cclxxvij. qui idē voluit in l. si quis seruo. col. j. C. de fur. vbi li
cet maritus coēgerit vxorē dare horam adultero vt veniret, &
ipse maritus conuocauerat affines cum baculis pro eum bacu
lando, & tamen interfecerunt: dicit ibi Paul. qd. debebunt mi
tius puniri. vnde quia accusando faceret se cucurbitā, & Mo
der. iudices cōmuniter de hoc riderent, nec facerēt iustitiam,
licuit illam sibi facere propriis manibus: quia nemo vir grauis
diceret eum malē fecisse. & Paul. sequitur & cōmendat Io. Lu
pus in c. per vestras in viij. ampliatione. de donat. inter vir. &
vxor. est in opere. char. lxj. Ang. in Malefic. in verbo, Andreā
auxiliatorem. col. vij. in verbo, dictus Andr. armatus. col. ij. in
verb. sciēter. col. iij. in ver. & appēstate. ad fi. & in ver. quas si nō
soluat. col. vj. Paris de Syndicatu. in verb. pœnas. vers. tu qui va
dis quotidie in Birraria. & Paul. simpliciter sequitur Bologn.
cōf. xxiiij. col. j. Præpos. in c. porrō. iij. col. de diuor. Ias. in l. j. §.
fi. col. iij. ff. de oper. no. nunt. Cepol. consil. xxvij. viso processu.
col. pen. & in locis. j. allegandis. facit Aret. cōf. xxxiiij. visis dili
gēter. col. ij. & omnes cōsulētes pro Florētinis qui occiderant
95 Cardinalē. ¶ idē Aret. consil. clxv. sicut col. pen. Curtius consil. xx.
sæpenumero. col. vj. & consil. seq. col. viij. Tortus consil. suo im
presso ad fi. consiliorū. Ant. de But. col. ix. vbi volūt, qd. excedēs
moderamē inculpatæ tutelæ. qui se defendēdo occidit aliū,
debet mitius puniri. Et sic solū de excessu. Io. Vilemati in rep.
l. diuus. ff. de sicar. col. iij. nu. xxix. Etenim quotiēs iura iubēt
pœnam

pœnam mitigari, siue alleuiari, si simus in materia quæ inge-
 rit pœnam mortis, nõ debet quis amplius puniri ad mortẽ,
 sed leuius Roch. in c. fin. col. ij. de consuet. dicens signan. Mo-
 der in apost. Decij in consil. ff. de regul. iur. † Et propterea in- 96
 fert Roch. quòd cũ in homicidio iamdiu commissio quis de-
 beat leuius puniri. gl. sing. in l. si diutino. ff. de pœnis. ad quam
 Parpal. in l. j. C. de precib. imp. of. quis non poterit exinde pu-
 niri ad mortẽ, prout dicimus de eo qui damnatur ex vrgētissi-
 mis cōiecturis: quia nunquā potest ad mortẽ dānari. quod est
 perpetuo tenendū mēti secundum Ioan. Vilemati. in repe. d. l.
 diuus ff. de sicar. ad fi. Et est etiā notabile illud cōsiliū Paul. &
 supradicta ad aliud. nā ex quo decreuerūt solū baculare. licet
 mortuus fuerit ille adulter, debent etiā mitius puniri. Et sic li-
 mitatur c. fi. de homic. lib. vj. plures alias ponit Ioan. Vilema-
 ti. vbi s. & plures cōcordātes allegat Hippol. not. clxxvj. incip.
 volūtas & propositū. Petr. de Rauēna in suo aureo alphabeto.
 & Catel. in ij. parte Memorial. vterq; in verbo, homicidiū. † vbi 97
 propterea inferūt si in ludo, ad pugnā, vel ad pilā, quis occide-
 ret aliū, non debet puniri pœna statuti puniētis homicidā ad
 mortẽ: quia tale statutū debet intelligi de occidēte dolose. idē
 Paul. in l. iij. C. de epis. aud. in l. j. vbi bona postilla, ff. de legib.
 & ibi Ias. qui idē tradit in l. sororē. C. de his quib. vt indig. in
 l. ij. col. ix. ff. si quis in ius voc. non ier. in l. si pater tuus. col. iij.
 ff. de hære instit. in l. clām possidere. §. qui ad nundinas. vlti.
 lect. ff. de acquir. poss. Feli. in tract. quō puniatur conatus. in
 fi. col. pen. in c. lator. de homic. in suo repertorio in verbo, sta-
 tutū. col. pe. Crem. sing. cxlix. Claud. in rep. l. vt vim. col. xxxix.
 ff. de iust. & iur. Decius conf. j. col. ix. & in c. cognoscentes. ante
 fi. vj. col. de constit. Alex. in l. & si seuerior. C. ex quib. causis in-
 fam. irrog. & cōf. cix. visis & cōsideratis. col. iij. lib. j. & cxl. vi-
 detur in casu. col. iij. ij. vol. Cepol. cautel. xij. est char. j. in repe.
 l. j. C. de ser. fug. col. iij. Et in pluribus cōsiliis suis, vt latē con-
 gerit Hipp. in l. de minore. col. vj. ff. de quæst. & d. not. clxxvj.
 Voluntas & propositū. Cacialup. in repet. l. omnes populi. col.
 exj. facit frater Ludouic. de Veritate cōtritionis. char. cxxxix.
 de circūstātia finis. & si tale homicidiū eueniat inter iocātes,
 non debet puniri. Socin. lib. j. conf. xvj. Paris in tract. de ludo.
 col. xij. in fin. vers. an si ludentes. † Et dum Paul. dicit, q̄ licuit
 congregare amicos, adde Claud. in repet. d. l. vt vim. col. xlij.
 vers. succedit alia quæstio. Feli. in c. quæ in ecclesiarum col. iij.

Limitatio
ad c. fi. de
homic.

Intelligi de
bet statutū
de occiden-
te dolose.

98
Licet con-
gregare a-
micos.

D s

de

de constit. Cepol. in seruit. vrb. in rub. qualiter quis vti debeat
 seruitute. cxxj. & conf. iij. & lxxij. Ias. in ff. de iur. om. iud. ver.
 ij. l. ij. adde Montefer. in repet. l. nemo potest. col. xj. Hipp. not.
 clxxv. cōcessio. vbi voluit quod liceat marito cōgregare ami-
 cos pro occidēdo adulterum, & hoc alij mandare. HERNIA in §.
 conuēticas. de pace iur. fir. Et tales amici euntes nulla pœna
 tenentur. Ias. in l. j. in col. iij. & iij. ff. de oper. no. nunt. Imò si
 quis clamet, tenetur etiā illi qui nullam habet affectionē, saltē
 de iure canonico, se honestē interponere. Decius in l. culpa ca-
 ret. in fi. ff. de reg. iur. Bertach. in repertorio, in verb. acclama-
 tio. sed Cato dicit, Rumores fuge. † tamen Hadr. Papa noster,
 in Quodlibet. chart. xliij. col. iij. in princ. dicit, quod si potest
 auxiliari, & non facit, videtur iniuriantem fouere. est in q. v. &
 100 in xj. q. principali. char. pen. vers. tertia pars cōclusionis. † Sed
 quid si fiat cōtra clericū? an incurratur excōmunicatio capituli,
 si quis suadente diabolo. xvij. q. iij. vbi gl. nec vult eorū ves-
 tes violari. Hippo. not. clxxvij. vbi ampliat & limitat. Feli.
 in c. iij. de sent. excō. Decius in c. peruenit. el. j. de appel. in tra-
 cta. de perfec. cler. char. vj. Afflictus cōstitutione, sine grandi.
 ij. not. Blondus deca. j. lib. iij. char. j. dum dicit, quod sola Ro-
 ma florebat, & Papa non potest illud priuilegiū tollere. Barb.
 de Cardi. q. j. col. xij. nec prodest fort. l. quicquid calore ff.
 de reg. iur. propter glō. in c. j. de sent. excō. lib. vj. licet non ha-
 beat locum retorcutio. & sic titulus quod quis iur. per ea quæ
 vult Felj. in c. sanctorum. de præscr. breuiter limitatur in clero
 reperto in flagranti crimine cū filia occiso. Hipp. in l. j. col.
 ix. ff. de quæst. & xvj. limitationes ad illud cap. si quis suadēte.
 101 ponit Rosarium Bussi. ij. parte. serm. xxxvij. & chart. ccclxxvij.
 † facit frater Thom. Illyricus in epist. ad ducē Sab. ante tract.
 de Potestate Papæ. & Pau. circa prin. illius cōsiliū dicit. hoc pro-
 cedere etiā si statutū simpliciter puniat homicidā: quia debet
 intelligi, scilicet dolose. Et sic secundum ius cōmune. pro quo
 Hipp. not. xv. incip. statuta cōiter. vbi dicit, qd statutū dictans
 qd præbēs auxiliū, cōsiliū, vel fauorē ad homicidiū, pari pœna
 puniatur: debet intelligi secūdū ius cōmune. Et sic in casu quo
 de iure cōmuni veniret puniendus, vt principalis allegat Salic.
 quē etiā sequitur Decius in c. j. col. viij. ff. de off. deleg. pro quo
 facit Corf. sing. cccvij. nota vnū. Ang. in Malefic. in verbo, An-
 dreā auxiliatorē. col. ij. & iij. Bolog. cōsi. xxxiiij. col. iij. Alex.
 consi. cxix. nu. viij. lib. vij. quicquid teneat d. cōsi. xc. col. iij. per
 illud

Statutū pa-
 riter puniēs
 dantem au-
 xilium, vel
 fauorem.

illud dictū Hippo. euasi. Io. Vitū à morte. nam index nolebat credere, nisi habuissē decisionē in terminis: licet allegare illam regulam, per quam solā Hipp. & Doct. per eum relati ad hoc mouētur. Et est malefactū, secundum Pau. qui inuehit cōtra tales iudices in l. Clodius. ff. de acquir. hæred. & dicā J. loquēdo, quod debemus stare in terminis. † Sunt qui vtuntur alia via seu practica contra adulterū. Nam si habent aliquem suspectū, ne sollicitet vxorē suam, faciunt eidē protestationem ter in forma sequēti: licet in aliis sufficeret semel denūtiare. vt latē congerit Afflictus de iure protomiscos. col. xxvij. quæ forma talis est: In D. E. I. nomine Amen Anno M ccccxcvii. indictione quinta, die xvij. Februarij, ego Martinus de Cornigliano, in his scriptis denūtio, contestor, & protestor tibi Tristano de Brauis, sicut habeo te suspectū de adulterio cū vxore mea. Et quia nihil habes cū ea agere, me inuito, abstine in posterum ne cum ea cōuenias, nec cū ea loquaris: q. si fueris ausus tentare, denūtio, protestor, & cōtestor in his scriptis q. cōtra te vtar remedio & executione mihi à iure cōcessis. Et vt maiore fidē huic meæ denūtiationi adhibeas, hāc denūtiationē & contestationē in his scriptis poni rogavi, & p. infra scriptos tres testes subsignari: postea verò in fine facias subscribi tres testes isto modo, videlicet: Ego Ant. de But. prefens interfui vocatus, quando d. Mart. die suprā scripto prædictā denūtiationē & protestationē corā infra scriptis testibus & me, scripsit seu scribi iussit. in quorū fidē hic mea manu propria subscripsi. Et sic subsequēter faciēt alij duo testes. Postea trāsmitte talē denūtiationē illi Tristano per nūtiū Curiz, q. adhibeat secū vnū testē vel duos, qn̄ illā præsentabit tali Tristano. Et postea referat notario: vel. & melius, notario Curiz, hoc modo: Anno. indictione, die tali, B. nūtiū medio eius cor porali iuramento manualiter tactis Scripturis præstito, retulit tali D. iudici, & mihi notario subsignato, se ad instantiam Martini de Cornigliano iuisse, & denūtiationē supra scripti tenoris subscriptā manu triū testiū portasse, & dimisisse hodie supra scripto Tristano in ea mētionato, psonaliter reperto, & in præsentia B. & C. seq. ei denūtiassē, put in ea cōtinet. Istis sic pactis expecta p. x. dies ad minus, postea eidē Trista. trāsmitte aliā denūtiationē pari modo subscriptā, mutato die: & fac fieri relationem vt s. Postea expecta ad minus tres dies, & fac aliam tertiam denūtiationem, pariter manu illorū trium

Practica
pro marito
qui habet
aliquem su-
spectum de
vxore sua.

103 testium subscriptam: & fac fieri relationem vt suprâ. † Nam si postea inuenies illum Tristân loquentem cum vxore tua in loco suspecto, puta in domo tua, vel in sua, vel in suburbano, poteris impunè occidere. Si vero eum in alio loco non suspecto, puta in via, vel Ecclesia: voca tres testes, qui hoc videât, & denuncia iudici. nam si eum habere poterit, confito de prædictis, absque alio processu damnabit eum ad mortem §. his itaque. in authent. vt lic. matri & auia. vnde sumitur authent. si quis ei quem. C. de adult. quæ iura requirunt solum trinâ denuntiationem tribus testibus subscriptam. Sed prædicta forma tradita est ad faciliorem probationem: quæ adhuc facilior esset, si denuntiationem scribi faceres per notarium, cui de ea & subscriptione trium testium rogares instrumentum Et pariter quando inuenires istum loquentem cum vxore, vt etiam coram illius tribus rogares instrumentum notario: quia per tale instrumentum probabitur delictum, vt volunt Iac. de Beluis. Bart. & Ang. in d. §. his itaque. Et isto modo denunciandi iudici, videtur quòd liceat procurare quòd occidatur per viam iustitiæ Ioan. Fab. instit. de pub. iud. ad fin. princ. Alberic. in Dictionario. in verbo, impedimentum. viij. circa fin. Betonta q. xlvij. quam ponit in Euangelio sabbathi. post tertiam dominicam xl. facit Enchiridion militare chart. vij. dum ponit multiplicem penâ adulterij, iunctis quæ dicit chart. xxxvi. de gladio spirituali & materiali. Et sufficiet transmittere talem denuntiationem per nuntium: vt in d. §. his itaque. ibi destinauerit. Et procedunt prædicta etiam quamuis dictus adulter non esset vilis persona: propter odium spernentis talem protestationem glo. & Salic. in d. auth. si quis ei. Iac. de Beluis. Bart. & Ang. in d. §. his itaque. Afflictus constitutione, in quæstionib. col. fin. licet Ang. in l. marito. ff. de adult. & alter Ang. in Maleficiis. in verbo, Che mai adulterato. videantur velle contrarium. † Item procedunt prædicta, etiam si iste maritus denuntiâs esset adulter Non obst. ea quæ sub dubio fortè tradit Hippol. in l. patre vel marito. ff. de quæst. col. iij. & j. in respõsione ad vij. de incontinentia. quia loquitur de excusando mulierẽ, quo casu bene admittitur compensatio adulterij: nos autem loquimur in adultero denunciato. cuius nihil interest de adulterio commissõ per maritum denuntiantem. † Aduerte etiam, quòd istæ tres denuntiationes debent fieri cum interuallo, & non vna & eadem die. glo. in. l. si conuenerit. la. j. ff. de pig. act. quam

Etiam si
adulter non
sit vilis.

104

105
Tres denun-
tiationes cu-
ius interual-
li debent
esse.

quam sequitur Decius in cap. sua nobis. de appel. col. fin. Marian. de citatione. chart. lv. col. ij. Corf. in tract. de verbis geminatis. q. viij. Iaf. in l. si certis annis. in fin. ij. col. C. de pact. in l. j. col. viij. ff. de offic. eius. Rom. conf. ccccxxvij. incip. in proposito casu. Felin. & Barb. in cap. cum causa. & in cap. fin. in prin. de offic. deleg. Barb. in cap. ex literis. vij. col. de constit. & Marcus Antonius Baueria in tract. de mora. col. vj. vers. vij. tempera. & ibi col. iij. adducit. viij. similia. Et videtur sufficere vna dies interualli inter vnam denuntiationem & aliam. gl. in d. l. si conuenerit. & ibi Bart. Ang. in §. contra autem. instit. quib. al. lic. vel non. col. ij. Marian. d. char. lv. & videtur esse communis opin. tamen ante factum, ad euitandum omnem dubitationem. placet interuallum prædictum in formis supra scriptis, ad euitandum opin. Paul. de Castr. in d. l. si conuenerit. Quid autem si iste adulter non possit commodè haberi? vide Bart. in l. in contractibus. §. in omni. C. de non num. pec.

¶ Duodecimum inconueniens est, quia maritus quamprimum scit vxorem adulteram, potest ab ea separare torum: alioquin peccat. cap. si vir. vbi gl. allegat concord. de adul. Claud. super Lucam, char. lxxxiiij. allegando prouerb. xvij. Qui tenet adulteram. stultus est, & insipies. Imò sunt qui dicunt, tali casu li-

citum esse vxorem in totum dimittere, & aliam capere. Non nomino eos, exemplo Iurisconsulti. qui raro improbarum opinionum nominat authores. sed Salomonium in repet. l. Gallus: §. quidam rectè chart. iij. ff. de lib. & posth. alleg. pro hoc illud Matthæi v. & xix. vbi postquàm Saluator dixit: Quos Deus coniunxit homo non separet. subiungit: Quicumque dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. & qui dimissam duxerit, mœchatur. &c. cap. dixit Dominus. xxxij. q. j. quæ litera ordinata sic dicit: Quicumque dimiserit vxorem suam, & aliam duxerit, nisi ob fornicationem, mœchatur. Et ita etiam refert illam literam Roch in cap. fin. col. xx. vers. circa aliam partem. de cōsuet. est in princ. char. x. ergo ibi litera clara: quæ aliter sanè intelligi non potest. ad hoc vt exceptio sit de regula, & intelligatur in terminis regulæ prohibentis aliam ducere, ergo in casu exceptionis permittitur aliam ducere. l. nam quod liquide. ff. de pen. leg. Iaf. & Claud. in l. si col. si. ff. quod quis iur. Corn. Igneus, & Curtius in authent. ex causa. C. de lib. præter. Felin. in c. quoniam frequenter. col. j. vt lit. non contest. Decius in c. cum dilecta. col. ij. de confir. vtil. vel inuit.

Exceptio
debet esse
de regula.

inutil. Nata. in cap. quamuis. colū. lxxvi. de pact. lib. vj. Decius
conf. clj. col. ij. Franc. Pauinus de potestate capituli sede vacan
te. in fi. j. q. est chart. x. Baucrius in §. testes autem. col. ij. instir.
de testam. & in terminis illius Euangelij. Stephan. Malereti in
tract. de electione char. xlvij. col. iij. & ad illud Euangelium per
hoc videatur Barb. lib. j. consi. lxiij. scribentes libro Hesther.
col. v. & col. antepen Panor. in cap. ij. de coniug. leprosi. j. not.
ineptum enim videretur. quòd principium loqueretur de du
cente aliam: & exceptio loqueretur solum de separatione tori.
prout in simili Ias. in l. nemo potest. j. lect. col. xij. vers. iij. &
fortius. de leg. j.

¶ Secundo allegant text. Ambros. xxxij. q. vij. cap. vxor. vbi vi
detur text. ad literam factus ad hoc, dicens in fin. quòd viro
licet ducere aliam.

¶ Tertio allegant Aug. xxxij. q. vij. in cap. Apostolus. in fin. ibi
sed quia permisit, nō iussit. fatetur ergo Augustin. quòd Deus
permisit tali casu vxorem relinquere. & aliam capere. ita Barb.
d. consil. lxiij lib. j. col. antepenul.

¶ Quarto allegant rationem: nam si diceremus non esse lici
tum aliam ducere, sequeretur quòd quis cogeretur peccare:
quod est inconueniens. probatur: quia vxorem adulteram co
gnoscere prohibitum est. cap. si quis vxorem. xxxij. q. j. c. si vir.
& cap. fin. vbi Panor. & Ioan. de Ana. de adult. qui dicunt hoc
maximè procedere, quādo mulier perseuerat adulterādo cum
varijs & pluribus. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in
verb. dimittere col. fi. prout postea præsimitur. secundum glo.
& Ang. in auth. de restit. & ea quæ par. nam licet expertæ peri
culum mortis, & maximū dolorem in partu, nihilominus re
uertuntur ad coitum, dicentes: Per vn catiuo bechon, non se
vol perder tant de bon. quantominus timore pœnæ pecunia
riæ, seu diuortij? facit Luc. de Penna. in l. pen. & fin. C. de com
meatu. lib. xij. quia tunc non prodest reconciliatio: vt Panor.
d. cap. si vir. Rolar. Bussi. j. parte. serm. xxiiij. litera m. in fi. & So
cin. conf. xxviij. circa primum. vers. tertio hoc probatur. vbi al
legat Ioan. Andr. in Mercurial. sine culpa. col. ij. Felin. in cap.
scribebā. col. j. de præsump. ¶ diceretur enim tunc eam toties
reconciliando, lauare laterem: qui quantò plus lauatur tantò
plus lutū facit. de pœnit. dist. iij. c. ille præsentiā. vnde versus:
Ille lauat laterē, qui castigat mulierem. Qui plus castigat, plus
in amore ligat. sed Card. inclem. cū ex eo. col. j. de sent. ex com.
quia

108
Ratio ab
euitatione
absurdi.

quia igneus ille furor nescit habere modū. glo. in §. nouimus. in auth. quib. mod. nat. effic. leg. hinc dicit Bald. in l. precibus col. vj. C. de impu. & ali subst. q. nihil ardore amoris vehemē- *amans*
tius: quē intra debitos limites carcerare, philosophicū est non *est*
muliebre. philosophus est, quē refert Card. in c. denique. iij. *amans.*
dist. in v. co. patet ex dictis fratris Lud. in tract. de Veritate cō-
trit. in rub. de remediis cōtra luxuriā. † & dicit Azo in Sūma, 109
C. de senatufcō. Claud. quōd habet sua tela Cupido, & spicula
figit Amor, & quōd Amor trahit superos, & quōd omnia vī-
cit Amor. Alber. in rub. C. de hēretic. col. iij. in fin. qui miscet
omne fas atq; nefas. l. ij. col. iij. vers. Initiū. ff. de orig. iur. Bal.
in rub. de cohabit. cler. & mul. qui pulchrē loquitur. Baucius
instit. de testam. §. pater. col. xij. in §. item furiosi. instit. de
testam. fac. pos. col. antepenul. & si. dum disputat, an philocaptus
possit cōdere testamentū, quia similis furioso. † nam secundū 110
Philosophum vij. Ethicorū, Concupiscentiā Venereorū qui-
busdā insanias faciunt. refert Ponzinibius in tract. de Lamiis.
col. xxiiij. facit Hadrianus Papa noster in Quodlibetis. q. vij. li-
tera d. est char. lxj. vbi col. fin. allegat Philosophum ij. Rhetor-
ic. quōd amantes, & grotantes, pauperes, & sitiētes faciles sunt
ad iram. Et Boëtius lib. iij. metro. ix. incip. felix qui potuit &c.
dicit, quis legem dat amantibus? maior lex est amor sibi. &
Ouid. Sentit amās sua damna ferens, tamen hēret in illis: Ma-
teriam culpæ prosequiturque suæ. facit Aegid. de regim. prin.
lib. ij. parte. j. c. fin. patet ex exēplo Senecæ, quem refert Anan.
in cap. iuramento. col. j. de homic. & alio relato per Archiepi-
scop. Florent. in tractat. de sponsal. & mat. cap. xxviii. de illa
Teutonica, cui maritus in vigilia Paschæ denegauit debitum:
quæ eius fratrem impetiuit, & negantem iugulauit. Et de alia
quæ supposuit se iumento. alia quæ eremitas, qui habent
~~maledictam carnē, quam præbeant macerādam mulieribus.~~
Præpos. in cap. tua fraternitas. col. fin. de sponsal. duorum. &
confugerunt mulieres pati stimulos carnis. Præpos. in cap.
de frigid. & malefic. col. v. propterea docet Card. in clem. pen.
de sentent. excommunic. colū. j. quōd caueant mariti, ne dum
ab vxoribus abstinēt, parent locum aliis, † quia mulier di- 111
citur à mollitie. & rationem quare sint molles, ponit Bald.
in rubric. de cohabit. cleric. & mulier. & Anchar. in clement. j.
ij. not. de relig. domi. dicit, quōd quædam Beguinæ dum ma-
ritum abstinebant à toro mari-
tali

- ritali, ipsæ cum amatoribus talibus diebus beghinatum duplicabant. & nonnullæ apostasim & recessum à religione fratribus procurabant: & hi infelices & stolidi fingent se monasterium exire aliqua rationabili causa. vt facilius obtineant dispensationem à superioribus. cogita tu si valet: vt per Ioan. Perrinum in tractatulo, De dispensatione fratrum minorum. Syluestrina in verb. votum. iiii. ante fin. iiii. quæstion. frater Thomas Illyricus de potest. Papæ. char. cxxxiij & sequent & cxli. facit pulchrè Card. Papiensis chart. cxxxiij epistol. incip. qui. † nam nulli sunt deteriores religiosi qui claustra exiuerunt. secundum Augustin. quem refert Felin. in cap. cum quidam. colum. ij. de iur. & instruct cleric. char. xv. in fin. Et propterea isti magistri nouitiorum qui sunt tam seduli ad instigandum adolescentes, imò pueros, vt frater Thomas vbi s. char. clxij. intrare religionem, prouideant quale scandalum eueniat & religioni, & reipublicæ, ob tales apostatas non enim afferunt honorem Spiritui sancto, qui vbi voluerit, spirabit. & non egebit horum instigatorum auxilio, nec tot suasionibus: vt in simili Gamaliel Iudæis dicebat, cum volebant persequi fidem Christi, refert Symphorianus lib. ij. Theologiæ orphic. cap. xj. circa fin. bene facit cap. non solum. de regular. lib. vj ad quod Ias. in l. si sic. in princ. ff. de leg. j. Decius in c. quæ in ecclesiis. col. iiii. de constit. Card. Pap. char. xliij. epistol. incip. vera. & epist. seq. August. Dathus lib. iij. epist. incip. fratres Minores. est char. clxxxiij. Ad rē rediens, hæc maximè procedent in muliere consueta adulterari cū amatoribus, & etiā
- 112 in viro solito copulare cum mulieribus: † quia vita hominis mutatur cum difficultate. §. sancimus. in auth. de monac. idè contra tales de incontinentia magis præsumitur: quia facilius relabuntur. & vix retinentur. Angelica in verbo denuntiatio. §.
- 114 x. col. fi. † facit quod dicit Barb. in c. j. de iur. cal. colū. x. quod non debet exigi iuramentum à clerico, quod non redibit ad concubinam: quia propter humanam fragilitatem non obseruabit. idem dicit in c. ceterum. col. iiii. eod. titu. facit Martinus Lutherus in ferm. de Matrim. post prin. Et hæritica opin. Platon. quem refert Eusebius de Euāgelica præparatione, lib. xij. cap. vij. dicentis, hoc esse quia ab initio natura creauit masculum & fœminā coniunctos, & postea separauit idè nūc alter vtrum se quærunt. vt redeant ad illam perfectionem, quod est stultum. Io. Mōtaigne in tract. de ligamia. v. quæst. colū. xxv. vers.

vers. ij. magis quia tūc nō procedit. c. q. autē xxxij q. j. nec epi-
 stola Aenē Syluij. xcix. incip. inter alia fornicari extra matri-
 moniū, prohibitū est. ad quā euitādā iste nō valēs continere,
 vxorē duxit. c. Nerui. circa fi xij. disc. c. si Paulus. in fi. xxxij. q.
 v. † fuit enim melius nubere, quam vri. j. ad Corinth. c. vij. in- 115
 frā in xj. ratione, q. sit nubēdū. Quomodo ergo faciet iste nō
 valens cōtinere, si sibi nō licet cognoscere vxorē perseuerantē
 in adulterio, nec fornicari cū illa? † quia continētia persuade- 116
 ri potest, non imperari. xxxij. q. j. integritas. Panor. in cap. cum
 olim col. fi. de cler. coniug. arcēssima enim est vita continen-
 tiæ. latē Lucas de Penna in l. mulieres. col. vj. C. de incol. lib. x.
 laboriosum enim est cōtinere. Et pauci sine vitio carnis inue-
niuntur. Prapof. in rub. de spons. circa princip. in c. rursus. col.
 iij. qui cler. vel vou. in c. fi. iij. not. de eo qui cog cōsang. vxor.
 su. Corf. sing. cxxvij. in verb. fornicatio. Anan. in c. significauit.
 col. ij. de adult. eratq; molesta etiā Apostolo. qui fuit vas ele-
 ctionis c. si Paulus. xxxij. q. v. Et de eius suprema autoritate,
 Gregorius Nāzianz. in tract. de moderandis disputationibus.
 pag. xvj. & ipse ij. ad Corinth. xij. dum dicit, Datus est mihi sti-
mulus carnis meæ qui me colaphizet. † & Petrarcha de re- 117
 med. vtriusq; fortunæ. lib. ij. dialog. ccxxij. de luxuria. & co.
 lib. dialog. cxlvj. de filia impudica. quōd præcipit animū in
 libidines frēnare difficile est valde: & nisi Deus ipse manū ad-
 hibeat, impossibile homini. facit beatus Bernardus in libro de
 interiori domo. in rubr. Nil melius, nil vtilius, quā seipsum
 cognoscere. circa fi. Pet. Subert. in lib. de vinea Dñi. iij. parte.
 cap. xv. Anteros Fregosij char. xvj. & seq. & char. xlvj. ponit ra-
 tionem de hoc. & chart. liij. refert illud Apostoli, & alias plu-
 res autoritates. Nec profunt iuuamenta, quæ refert Ouid. de
 Remedio amoris. Anteros Fregosij, frater Lud. de tract. de ve-
 ritate contrit. † quorum potissima, exercitiū corporis & ani- 118
 mi. recessus ab amante. & similia, vel capi alio amore: ita vt fer-
 rum ferro tridamus. refert Hieron. quē refert Hadrianus in
 Quodlibetis. q. vij. col. v. alius dicebat recurrēdum ad Conce-
 ptionem beatæ Virginis. dolendo, si nō potest à peccato abste-
 nere, quod hoc Deo displiceat: remouendo, si non potes cau-
 sas propinquas, saltē remotas, puta seruos, & lenones propo-
 nat: quia se velle experiri, amore Dei, abstinere à tali peccato,
 saltem per mēsem: vel in eo vt peccabat quater, peccaret solū
 bis. sic paulatim imminuēdo peccatū, Deus cor eius illumina-
 bit

Cōtinere est
difficile.

E

bit

De carnis amore

bit:&proponere.quòd licet hęc videatur dura nouitas.facere
tamen vt qui cupit videre mundū.licet peregrinatio dura.faci-

- 119 cit Aeneas Syluius Epif.cvj.querebaris xcij.pauci dies. † Re-
deundo igitur ad propositū. si verū amamus. l. cum ita lega-
tum.in fi ff.de condit.& demonst.secundū eos. Et propterea
Apostolus ^{hier.} ~~in~~ ^{pro}posuit secundas nuptias,vt Landulfus super il-
lo Euangelio Matthæi xix.litera c. est in vita Christi.parte ij.
c.x.pulchrè Ioan.de Montagne ita intelligens illud Matthæi
xix.in suo trac.de bigamia.j. q.col.xv.& ij q. col ix. erit ergo
necesse fateri,quòd sibi liceat aliā vxorē ducere, cū qua sine
peccato possit euitare fornicationem.nam iugum meū suaue

120
Difficile &
impossibile.

- est.Matth.xj.in fi. † difficultas & impossibilitas æquiparan-
tur.l.nepos Proculo. ff.de verb.sign. cap.breui. de iure iuran.
Felin.in c.Ecclesia sanctæ Mariæ.col.xxxiiij.vers secūdum no-
tabile. de constit. impossibilia enim vel nimis difficilia sunt
extra naturam humanam.Bald. in c.cū accēssissent col.iiij.
de constitut.facit Actuum xv.refert Gerson.j.parte,contra se-
ctam se flagellantium.in princi.facit Hadrianus Papa noster
in Quodlibetis.q.vij.litera q.allegando quintum Metaphys.
& leuia iubet Deus,vt in æternum viuamus,& vt obediamus.
secundum August. quē refert Selua in trac.de benefic.j.parte.
121 q.ij.col.ij. vt inquit Hieron. † quòd blasphemant,qui dicunt,
Impossibile aliquid homini à Deo esse præceptū. refert Ma-
gister in secūdo Senten.xxxvj.dist.vbi Scotus dist.xxviij.Ha-
drian.Florentius nunc Papa noster in suis Quodlibetis. q.iiij.
col.j. & trib. seq. vbi inter cetera allegat illud j. ad Corinth.
x.Fidelis Deus,qui non patitur vos tentari supra id quod po-
testis.& j.in v.q.litera j el.iiij.est char.xlix. Respondent ad il-
lud,quòd angusta est via quæ ducit ad vitā.~~prout dicunt Ma-~~
~~humetista, & Auerr.~~quòd lex Moyfi, est lex puerorum: Lex
Christi,lex impossibilium:Lex Mahumeti,lex porcorum. Et
tamen Auic. qui erat Mahumetista, laudat legem Christianā,
tanquam honestam,ciuilem,& politicam,magis quā suam.
Ad rem ergo.in c.accepimus col.ij. de fide instru.gl j.in c.ab
exordio.xxxv.dist.vbi Card.circa fin.Claud.super Luc. char.
xcviij.allegans Matth.lxix.Diuitē saluari impossibile est. Lu-
cas de Penna in l. quotiens col. vj.C.de digni.lib.xij. Paul ad
122 Timoth.j.c.vj. † Et ad impossibile nemo tenetur. l. impossi-
biliū. ff.de reg.iur.& l.impossibilis ff.de verb.obli. & ad im-
possibilia legislator mentem non adhibet. Lancel. in l.cū
seruus.

seruus. §. constat. deleg. j. col. j. & licet Angelica in verb. debi-
tum. §. viij & Lutherus in tract. de modo confitendi circa fi.
licet contra eum Syluester char. cxliij. & cxvij. dicat, eum qui
continere non valet, non peccare, si cognoscit scienter vxorē
adulteram; nō credūt sibi, quia nihil allegat nisi lillam. C. de
collat. & iura pr̄allegata loquuntur indistinctē, l. de pretio.
ff. de publicia † & Panor. in c. quemadmodum de iureiur. ad 123
fin. tenet quòd quādo mulier non potest castigari ab insolentia
sua, quòd vir potest eā deferere. quomodo ergo faceret si
nō potest aliam capere, cūm vxoratus sit semper in igne? Pr̄-
pos. in d. c. rursus. col. iij. qui cler vel vou. nō est ei iniiciendus
talis laqueus. vt ibi per eū. col. vj. vers. iij. adducitur. † & pro- 124
pterea dicit idem Pr̄pos in cap. cūm haberet. col. j. de eo qui
dux. in mat. quam pol. per adul. quòd nō est de facili inducen-
da pœnitētia perpetuæ continentiz, nisi ei qui iam transferit
dies suos, id est, in quo non sit pr̄sumptio fornicationis. & in
commento Arist. parte xxviij. problem. iij. quòd iuuenis ca-
stus, est martyr absque sanguinis effusione. † facit Ant. de Pra- 125
to in trac. de secund nup. char. xxxvj. col. j. & ij. vbi char. xxx-
iij. col. j. dicit q̄ sperma retētum generat venenum. Magni-
nus de regimine sanitatis. cap. v. de coitu. Hadrianus Papa no-
ster in Quodlibetis. q. xij. col. j. pr̄sertim quia maritus inci-
dit in tale discriminē absq; culpa sua. Io. Montagne in tract. de
bigamia. q. v. col. fi. gl. in c. si cuius vxorem. xxxiiij. dist. vnde 126
succedit regula, sine culpa. † quia delicta non egrediuntur au-
thores suos. l. sancimus. C. de pœn. c. quz fuit. de his quz fi. à
maio. par. ca. Et propterea cum eo mitius agendū. vt pulchrē
Dec. consil. xxxij. circa fin. Panorm. in c. in quibusdam. in gl.
fin. de pœn. Et † pr̄dicta procedunt, secundum eos, vltra alia 127
damna quz incurrit maritus cognoscēs sciēter mulierē adul-
teram, etiam peracta pœnitentia reconciliatam: nam incurrit
omnino bigamiam. Anan. in d. cap. si vir. Ioan Montaigne in
trac. de bigam. q. v. col. xl. & q. vj. col. viij. propter quam per-
dit priuilegiū clericatus, & alia plura de quib. in tit. de Biga-
mis. quz quantū nocuerit dom. Antonio de Rosellis, vide per
Bertach. in trac. de episcopo. char. ix. q. xxv. Item perdit facul-
tatem accusandi in posterū vxorem de adulterio. Bolog. cōsil.
xxij. dicēs idem de hærede viri. licet in hoc contrā Io. Lupus
de donat. inter vir. & vxor. char. liij col. iij. Item & lucrum do-
tis. c. plerūq; vbi Pr̄pos. iij. not. de don. inter vir. & vxor. vbi
E 2 semper

De alieno
corio latas
corrigias.

Glerteze-
letyp.

semper vide Io. Lupus in cap. j. in v. intellectu. est char. liij. Nō
obst. Paul. ad Corint. vij. nec xxxij. q. vj. & vij. per totum. quia
eorum interpretatio videtur violare verba illius Euangelij.
Matth. xix. prout & suppletio Nic. de Lyra ibi: quia nulla ra-
tio est adeo affirmatiua, quin si supplere velimus, efficiatur
negatiua, & è contra. † ideo nō placent isti subauditi intelle-
ctus. Et expresse contra Nicolaum de Lyra inuehit frater Io.
Annius in præfatione ad primum Philonij. circa si. dicens q̃
testimoniū Dei lucidū est, nec egent literę diuinę plicis: quia
debemus sequi reales intellectus cōgruentes literę, nullā im-
proprietaem adducentes. l. j. §. quod prætor. vbi Bald. & Ias. j.
not. ff. ne quis eum qui. Ias. in l. re cōiuncti. col. xj. vbi Lancel.
Politus, char. 9. col. iij. de leg. iij. non autē ire per impropria-
tionem, vel subauditionem. Igneus in repe. l. contractus. ff. de
reg. iur. col. iij. in disput. an Rex Frācię recognoscat Impera-
torem col. xij. & l. j. gl. in cap. cupientes. §. quod si per viginti,
de elect. lib. vj. Salomon. in l. Gallus. §. quidā recte. chart. x. ff.
de lib. & posth. vers. nō obst. ratio. nec obst. Bonauētura in iij.
Sententiarū. xxxv. q. iij. art. quia est suppletia & violatiua li-
terę. nec obst. xxxij. q. vij. c. omnes. quia declaratio Hiero. nō
necessaria. Imò illa verba Euāgelij, Qui potest capere capiat,
potius significant, secundum eos, qui potest intelligere, intel-
ligat: vt patet ex verbis superioribus Euāgelij, ibi: Nō omnes
capiūt verbum istud, sed quibus datum est. Suadetur ex com-
muni stylo Saluatoris, qui solebat loqui in parabolis. Panor.
in cap. nouit. col. iij. vers. omnia enim illa. de iudic. secundum
quem eius verba debemus interpretari. l. hæredes palām. ver.
sed & si notam. ff. de testam. Non obst. alię autoritates Ca-
nonistarū, quoniam ipsi nō habent vxores: ideo de alieno co-
rio voluerūt facere latas corrigias. Erasmus ij. parte Prouerb.
cxcj. De alieno ludis corio. contra. l. si pignore. in principi. ff. de
furt. prout illa meretrix de alieno filio. de quo in c. afferte. de
præsumpt. Marian. in trac. de visitatione. chart. xij. est xj. lib. q.
viij. quando enim sunt coniugati, plus cæteris igne zelotypiæ
vruntur. secundū Spec. in tit. de sponfal. §. fin. circa mediū. Sed
nunc sic dicūt, quoniam ipsi nō solū vnā, imò plures vx-
ores seu amafias, imò & quandoq̃ concubinas habent eodē tē-
pore vt in tract. de fide concubinarū erga sacerdotes. & Galli-
cus in lib. Le secret de Mariage. c. xvij. & seq. & Instructio Ec-
clesiasticorū char. j. & trib. seq. † & d. Salic. in l. cū propria. C.
si quis

si quis alte. vel sibi. quòd praelati malè faciunt acquirere earū
 nomine. & fraudant Ecclesiā. pro quo Rofred. de lib. iuris Ca
 non. iiii. parte. in rub. de nouo impedimēto. de frigid. & male.
 ad fin. quem refert Io. And. ad Spe. cod. tit. §. j. vbi dicit. quòd
 nunquam vidit aliquem clericum de frigiditate conqueren
 tem. quòd procedit ex ampla tonsura capitis. quā laici non ha
 bēt. & sic per capillos in vertice fumofitas exhalare nō potest.
 & quòd archiepiscopus Beneuentanus. qui fuerat phycicus. si
 berauit quendā maculatū ex sola tōfura capitis. Alium modū
 ponit Bertach. in tract. de episcopo. char. lvij. col. iij. est consi.
 viij. parte. lib. iij. quia Ecclesia potest curare vana vanis. Præ
 pos. in c. literas col. iij. de frig. & malef. Alium modū curandi
 frigidatem colligere potes ex Ioanne Pico Mirandula contra
 Astrologos. lib. iij. char. fin. vbi refert quendā virum sibi fami
 liarem qui ad Venerem nunquam ascendebat. nisi vapulatus
 vsque ad sanguinē. & tamen coitum ita appetebat. & fœmine
 quam adibat flagellū pridie sibi ad id officium aceti infusio
 ne duratū exhibebat. supplex ab ea verberari postulās: à qua
 quanto durius cæditur. eò feruentius incalescit. causam dicit.
 quam non refero. Sed ad clericos redeo: & dicit Spec. in tit. de
 teste. §. proponitur col. x. vers. item excipitur. quòd est mona
 chus. quòd monachi imprægnāt quandoq; etiā proprias cō
 mātres. faciunt quæ dixi in char. præced. de exeūtib. monaste
 ria. & Io. Fab. instit. de iur. præ. §. pen. dicit. quòd si verum est
 quòd filij episcoporū vsq; ad subdiaconū sunt serui Ecclesię.
 Deus meus quot essent hodie serui. Et dicit practicus Papien.
 in forma libel. pro hæredit. ab intest. delata. gl. nullisq; super
 stitibus. col. v. q̃ ratio quæ mouit clericos. est. quia ipsi luxu
 riosi sunt. & carent vxoribus. vt ampliatur facultas luxuriadi.
 sed iste Practicus facit vnā artē obloquendi de clericis: vt
 in sua forma respōsionis rei cōuēti. in gl. tāquā. col. iij. dicēs.
 quòd illaqueāt laicos. vt suā iurisdictionē amplient. Sed quia
 etiā de hoc loquitur Cy. quem refert & damnat Paul. de Cast.
 in l. quotiens. C. de iud. col. ij. in l. ne contractib. §. de illo. C. de
 nō num. pec. & Panor. in c. querelā. col. pen. de ele. Sed pro eo
 Barb. in c. j. col. v. de off. dele. est de mente Fel. in c. j. co. viij. de
 iurei. ideo nō sit acriter dānādus sicut in cæteris quæ dicit: vt
 in for. li. in hypothecaria. in gl. sine aliqua. col. fi. & in for. lib.
 in act. real. in gl. iure dominij. vel quasi. in fi. col. pe. in for. reip.
 rei cōuēti. gl. excōicationis. & gl. præscriptionis. col. xx. vbi lo
 quitur

quitur de schismate tūc durāte. & col. xv. & in for. oppos. contra instrumenta. gl. ius elicatum. & glo. aliis. & in for. libel. quo vxor agit ad dotem. gl. j. col. ij. & gl. matrimonij. iij. col. & in forma appellat. à diffinitiva. gl. ad quemcunque. & in for. lib. quomodo agitur ex substitutione. gl. ex suo corpore. ij. col. & in for. lib. quomodo agitur pro confessoria. gl. plenam. col. j. quam impugnat Ioan. de Lesnaudiere, in tract. de Doctorib. iij. parte. q. lxj. incipit, quæro vtrum Papa possit. & in forma lib. ad reddendum rationem tutelæ gl. ac executores. col. ij. & in forma libel. pro hæreditate, vel re singulari diuidēda. in gl. omnis. & in forma lib. quo petitur hæreditas ex testamēto. gl. nullis. col. vij. & in forma libel. in causa venditionis. glo. & sub eius iuramento. & in forma lib. quæstionis. in princ. col. xiiij. Et aduerte ne erres in numero columnarū, quia liber meus est is qui erat domini genitoris mei, de impressura antiqua, habēs columnas paruas. in quibus locis Practicus Papiens more laicorum inuehit contra clericos: vt de Petro de Anch. dicit Felin. in c. si quando. col. ij. de rescriptis. quia eis sunt infesti. cap. laicos. ij. q. vij. c. clericis. in princ. de immuni. eccles. lib. vj. vbi gl. exponit oppidū, id est, valde. Ias. in l. cum quædā. in princ. col. iij. ff. de iuris om. iudic. Sed tamen & ipse Feli. quandoq; habuit linguam longam contra clericos: vt in c. ij. col. viij. de rescrip. in c. ad audientiam. eo. tit. in c. j. col. x. de sponfal. in c. j. col. j. de magistris. in c. nouit. col. vj. de iudic. in c. cæterum. col. fi. de off. ord. Sed in c. solitz. de maior. & obed. facit oppositum, dum inuehit contra Ioan. Monachi. vide Alber. in verb. Roma. in verb. stylus. in verb. Curia. in verb. campana. Paulus de Cast. lib. j. consil. cccij. incip. illa gl. in c. & purgabit. l. dist. Socin. consil. xv. col. vj. ante med. Ant. de Butr. quem damnat Ias. in l. generaliter. col. fin. ff. de in ius voc. Angel. in Malefic.

132 gl. chai adulterato. col. iij. Sed malè faciunt. † quia Dantes fuit quasi dānatus de hæresi post mortem: quia teneret cōtra Ecclesiam. refert Bart. in l. j. § j. de requir. reis. Panor. in d. cap. nouit. col. v. de iudic. & de Richardo Malūbre refert Barb. in tractatu de Card. in ix. q. j. parte. col. ij. & præ cæteris animosius loquitur practicus Papiens. cuius dicta pudet recitare: licet per hoc tanquam merus relator reprehendi non possem. gloss. in l. Gallus. §. idem credendum. in verb. pronepos. ad fi. ff. de lib. & posth. Decius in cap. ad hæc. in primis verbis. de rescript. in c. iurauit. j. col. de probat. Sed Practicus debuit habere malam linguam

linguam: quia obloquitur etiam de Doctoribus, vt per eum
in for. cap. ad æter. rei memor. in fin. item & de Monferratenfi-
bus: vt per eum in for. sequestr. colum. j. dicentem, quòd ibi
ius & iustitia ministratur per boues & ignorantes. Sed non ad-
uertit, quòd lingua transiens super terram non debet os pone-
re in cœlum. Bald. in l. rescripta. C. de precib. imper. offer. in
l. Barbarius. in j. lect. ad fin. ff. de offic. præt. post Ioan. And. quē
refert Perus. in rub. de testam. col. penult. Imò melius fecisset
defendere Papam ab his, qui dicunt eum hæc facere, vt impin-
guet curiam. vt defendit Præpos. in procem. de appell. col. vj.
quia Ecclesia non potest errare: vt dixi suprâ. & est mater pie-
tatis, & cultrix iustitiæ. vt dicâ charta proxima. † vnde his at-
tentis fortè non esset inconueniens, quòd variantibus tempo-
ribus & malitiis hominum exrescentibus, iura etiam muta-
rentur. e. non debet. de cōsang. & affiu. l. as. in l. si ex toto. §. fin.
col. fin. ff. de leg. j. Gammarus in tract. de extensione. col. xxxij.
§. vt autem. in authen. de non alienand. l. j. C. de caduc. tol. vbi
Bald. col. ij. ponit responsonem quam dedit episcopo Papiæ.
facit Fortunius in procemio Grâmaticæ vulgaris char. ij. alle-
gando Horatium. Aeneas Syluius epist. xlix. & ciiij. incip. ade-
rat. col. ij. Linius deca. iij. lib. iij. in oratione Lucij Valerij pro
mulieribus. frater Isidorus de regimine principum. lib. iij. cap.
viiij. text. in authen. de nupt. post princ. Vlder. in l. ij. col. iij. ff.
de orig. iur. Gellius lib. xij. cap. xij. cùm Romæ & lib. x cap.
clxij. cap. j. circa medium. Et sic, quòd sacerdotibus permitte-
retur uxorem ducere, vt fit in Græcia Ioan. de Maire in Illustra-
tionibus de Gaule, lingua Gallica compositis, in tract. de diffi-
rentia Conciliorum, post magistrum Alanum Cartierij † alle-
gat Papam Pium dicere sacerdotibus, magna ratione sublatas
nuptias, maiore restituendas. & refert etiam Platina in illius
vita. circa fin. facit, quia cùm pauci sine vitio carnis inuenian-
tur, vt patet ex prædictis, melius esset quòd nubere, quàm de-
lasciua sic scandalizari, quia vehementer Ecclesiam Dei de-
struit, meliores esse laicos, quàm clericos. cap. qualis. viij. q. j.
Vide apologiam Pastoris Combergenfis, quòd de consensu
sine Ecclesiæ uxorem duxit: contra quem facit frater Thomas
Illyrius in tractat. de potestate Papæ. char. cvij. Panor. in cap.
etiam olim col. ij. de cler. coniug. Relin. e. si quando. de rescrip.
colum. iij. Et hoc permittebat sanctus Ambrosius in Ecclesia
sua. vt in Chronica Gorij. char. x. est sub Anno M. ccc. lxxvij.

*de multa
hoi retem
hoye*

134

135

- 136 † ubi refert quēdam Hēribaldum Cortam, qui primus voluit prohibere sacerdotes vxorem ducere, ab eis fuisse occisum facit quod dicit Barbat in cap. ut si clerici. col. xxvij. de iudic. de illis rusticis qui volebant rectorem in Ecclesia, nisi secum teneret concubinam. & quod iam quosdam aliter faciētes occiderant quia adulterabant vxores suas. Nec satisfaciūt rationes Mod. in tract. de perfecto cler. in ij. parte. in ij. requisito. postquam fuerint ordinati: † quia sunt fundatæ in avaritia, quæ non conuenit imitatoribus Christi. latē Petrarcha epist. lxxxvij. infelicem. & lib. vlt. epist. vij. geminam. & epist. xij. in fi. Io. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. sacerdos. col. iij.
- 138 † Solet enim Ecclesia benignius exigere, ne videatur lucris temporalibus inhiare. Panor. in repet. cap. cum esses. col. vj. de testam. Et Ecclesia prædicat æquitatē. Cy. in l. ea quæ. C. de cōdict. indeb. co. j. ideo nō quod sibi expedit, sed quod toti Christianitati inspicit l. actione. §. Labeo ff. pro socio. l. j. ff. de legibus. tractētque laicos prout vult à laicis tractari. Barbat. in rubr. de reb. Eccles. non alien. iij. dubio. col. vij. versic. xij. quia Christus dixit Petro, Pasce oues meas. nec distinxit. has, vel illas. laicas, vel Ecclesiasticas. c. solitæ. de ma. & obed. † & ipsi laici si boni sunt, dicuntur Ecclesiastici. cū sit cultrix & austrix iustitiæ. Ias. in l. quotiens. colū. iij. C. de rei vend. Hippol. sing. lxxxiij. volo, in ij. limitatione Bald. lib. ij. consil. cxc. ius abbatialis. Calcan. consil. vij. d. Nicolaus colum. ix. vers. non. Decius cōf. cxxxj. col. iij. Catell. ij. part. Memorial. in verb. nuptiarum causa. circa medium. Rosarium Bussi j. parte. serm. xxvij. litera y. Et mater pietatis. l. decernimus. circa finē. C. de sacrosanct. Vincentius de bello Italico, char. xij. & mater iustitiæ, & æquitatis. c. ideo permittēte. xxv. q. j. col. fi. est verum quod Stephanus Aufi. in rep. cle. j. de offic. ord. char. antep. in vers. Cōtinentia enim maturius loquitur. Dicunt etiam isti, quod corrupta intentio Canonistarum patet ex c. gaudemus. extra de diuort. ubi recitāt verba Euangelij modo suo. Item & patet ex c. quod proposuisti xxxij. q. vij. ubi adducunt ad cap. præcedens, illam non verisimilem solutionem, quod e. proximē præcedens fuerit deprauatū, & falsificata litera Ambros. cūm difficillima ac penē impossibilis sit deprauatio in tot manibus. Papa Pius ad Turcam epist. vij. char. xxij. & quod dicunt Scottistæ de opin. S. Thomæ, quem in vno loco inuenerunt tenere, quod beata Virgo est cōcepta sine macula originali. & Thomistæ respon-

dein in manu laici cōcepta sine

dent, quòd liber fuit dānatus. non est verifimile. fi. quod met. verifimili-
ter.

cauf cap quia verifimile. de præfump. vbi Feli. Inf. in l. fi. extra-
neum. col. ij. ff. de condict. caufa data. Hippol. in l. j. col. xv. in
prin. & in §. j. col. vj. ff. de quæftion. & in rubr. C. de probat.
col. xxv. Barb. lib. j. cōf. xj. col. ij. Calcan. cōf. xxvj. in fi. col. ij.
Aug. Canon in Serutinio. char. lxxij. non obft. Mare. x. & Lu-
ca. xv. quia illi tax. rectè intellecti ponunt folum regulam, q̃
qui dimittit vxorē, & aliā superinducit, mœchatur. fed nō po-
nūt exceptionē. & fic debent intelligi fecūdū illud Matth. xix.
vbi Matth. copioſius loquitur. l. diut. fratres. ff. de iur. patron.
¶ Tu verò omiſſis iſtis garrulitatibus. l. fi. C. de edict. di. Had.
tol. licet dicat quòd iſta opin. non poſſet euerſi per quotquot
ſint vſq; Pariſius: vt in ſimili Cy in l. qui ſe patris. col. ij. C. vn-
de. lib. ¶ Cōclude cōtrarium, q̃ non liceat aliam capere prima 140
viuēte probatū in locis ſuperius allegatis. Pro iſta parte etiā
pulchrā rationē aſſignat Somnium Viridarij lib. j. c. vj. & ſeq.
eſt char. xxviii. non obſt. quòd exceptio debeat eſſe de regula:
quia verū, niſi reſulter correctio ll. vt per Feli. Dec. & Claud.
allegatos pro contrario: & Curtium Iun. conſil. vij. col. iiij. vel
niſi reſultaret incōueniēs. vt per eos. maximè quia Paulus, qui
fuit vas electionis. c. ſi Paulus. in fi. xxxij. q. v. clarè loquitur. &
eius opin. ¶ ſequitur Eccleſia, quæ non poteſt errare. c. à recta. 141
xxiiij. q. j. Roſellus in Monarchia. char. lxx. col. ij. frater Sylue-
ſter cōtra Lutherū. lib. j. c. xv. eſt char. lxxxvij. Io. Frāciſ. Miran-
dula in lib. de fide & ordine credēdi, theoremate iiij. char. fin.
Felin. in c. j. in fi. de ſumma Trin. & Hierony. ita tenet. Et ſi ſic
non prouideretur. ſequerentur multæ fraudes, attēta fragilita-
te & incōſtancia mulierū, quibus propterea melius ſuccuſum
reperitur. d. c. dixit Dominus. xxxij. q. j. ¶ vnde non eſt receden 142
dum ab interpretatione iſtorū ſanctorum, qui fuerunt Spiritu
ſancto inſufflati Bal. in cōſ. ſchiſmatis, quod poſuit in rub. C.
ſi quis aliq. teſt prohib. col. iiij. verſi. reuerendiſſime domine.
c. ne innitaris. de cōſtit. in tract. de trāſlatione Cōcilij Baſileæ.
col. xxx. verſi. ſanè quia ſunt. quia in eis ceſſat omnis ſiniſtra ſu-
ſpicio. ¶ Et quæ ſpiritu Dei agūtur, non ſubiaccēt regulis Iuriſ- 143
conſultorū. c. licet. de reg. Feli. in proœm rex pacificus. in pri-
mis verbis. Bauerius inſtit. qui teſtam. fac. poſ. col. ij. Et ſic pa-
tet ſolutio ad illud Matth. xix. etiam ſi teneremus ſatram in-
terpretationē partis contrariæ. Ex quo ibi dicitur, Qui poteſt
intelligere, intelligat. vnde aſcribere deberent imbecillitati

- 144 ingeniorum suorū. † Saluari posset fortassis, salua semper de-
 terminatione sacræ matris Ecclesiæ, prædicta conclusio, quæ
 habet, quòd liceat marito relicta vxore adultera aliã capere,
 vt procedat quotiescūq; propter tale delictum vxoris, episco-
 pus cōcessisset marito separationē tori: quod etiã ex alio per-
 mittitur. vt in tit. de diuort. & in not. casu, Decius in conf. xli.
 & sic quòd cessaret suspicio fraudis. quia tūc si cōtinere nō va-
 leret, & non esset spes correctionis: quia talis mulier, perseue-
 raret cum tribus vel quatuor. † & sic diceretur meretrix, secū-
 dum vnam opin. quam refert Socin. lib. iij. conf. liiij. visis testi-
 bus col. iij. imò cum duobus, si faciat causa quæstus. Io. Lup. in
 rub. de donat. inter vir. & vxor. char. xix. vers. videamus nunc.
 Bald. in tract. statutorū in verb. gabella col. fi. vno tunc sufficit
 semel. secundū Afflictū in constitutione. quæ passim. vbi sub-
 iicit, quòd licet emēdata, remanet tamē meretrix. & ibi in tit.
 de adulter. & lenociniis. c. j. ij. not. quòd licet maritata quæ pa-
 titur se prostitui à multis, debeat puniri de adulterio: non ta-
men viri eam cognoscentes, vel quia homines publicè ad eam
vadunt. Ias. in l. nō hoc. C. vnde leg. col. antepen. Ang. instit. de
 pat. potest. col. j. Bolog. in repet. auth. habita col. pen. C. ne fil.
 pro pat. vel quòd monitæ & reconciliatæ relabuntur, perseue-
 rando in adulterio. Galiura in repet. l. Cēturio. ff. de vulg. &
- 146 pup. char. xiiij. nu. ccxv. † nam improbè Neptunum accusat. qui
 iterū naufragiū facit. Petrarcha epist. lxij. in signē. ad fin. & ra-
 tionē ponit epist. xlv. adeò pertinax. Io. Mirādula epist. incip.
 quas proxime. ad fin. & Camp de ingratit fugiēda. lib. ij. char.
 xij. Decipienti me semel diu malè faxint: faxintq; bene si bis il-
 le deceperit: facit Polydo. Prouerb. cclxviij. planus semel cru-
 ra fregit: pœnitentia enim est necessaria, si quis debet absolui.
 Panor. in c. significasti. circa fi. de eo qui dux. in vx. quam pol-
 per adult. allegādo Dantem qui hoc dicit in Inferno. cātū xx-
 vij. incipit. gia. era. Bertach. in tract. de episcopo. lib. iij. ij. par-
 te. q. xlix. in casu xxxj. quòd absoluer non si po chi non se po-
 te pētire: & volere in se me non posa per la cōtradition chi no
 consente. facit Felin. in c. apostolicæ. col. ij. de except. Bertach.
 in tract. de episcopo. libr. iij. ij. parte vers. xxxj. dispensatis. est
 char. xxx. col. ij. † Amadeus in dialogo de amicitia. char. xxx-
 ix. post Senecam, q. non est locus remedio, cū vitia mores
 fiunt. Bald. in lib. iij. cōs. clxj. Cæcilia. col. ij. & peccata quæ per
 pœnitentiam nō delentur, suo pondere ad aliud trahunt. Hie-

ronym

ronymus, quem refert Bald. in repet. l. Barbarius. ff. de off. pret.
 col. ij. facit Bart. in c. cum tanto. col. ij. de consuet. † vbi Roch. 148
 j. not. in futuris non contingentibus vt plurimū futura sunt si-
 cut præterita. Philosophus ij. Rhetor. refert Aegid. de regim.
 princ. lib. j. parte ij. c. viij. hinc dicimus. Præteriti ratio scire fu-
 tura facit Barbat. j. col. consil. lxxiij. scribere. col. iij. facit Io. Lu-
 pus in c. per vestras. de don. inter vir. & vxor. in materia exco-
 municationis. dum loquitur quod hæretici in Hispania, quia
 communiter relabuntur, nō admittūtur ad reconciliationem.
 est char. lvi. operis. col. ij. † & clericus incorrigibilis traditur 149
 curiæ seculari. Card. xj. q. j. c. statim. c. cum non ab homine
 de iudic. faciūt quæ ponit Felin. in c. Rodolphus. col. xxij. ver.
 limita primò. de rescrip. in c. sicut col. ij. de testib. quod reitera-
 tio inducit nouū delictum. & in cap. ex parte. el. j. vt not. eo. tit.
 quod penituro amplius non creditur: † & iteratio auget deli-
 ctū. & grauius punitur. Paul. de Cast. per illum text. in l. iij. C.
 de episc. aud. Cepol. in auth. sed nouo iure. collat. ix. C. de ser.
 fug. Conf. de dictionibus geminatis. vers. xxiiij. Decius in c. j.
 col. xj. de iudic. in ij. lect. & Barb. lib. j. consil. xj. incip. clementissi-
 mi. in fi. col. xiiij. & lib. ij. consil. xvij. prælare. col. xvij. quod
 peccatū veniale geminatū efficitur mortale. sequitur Claud.
 in l. si idē cum eodem. col. j. ff. de iuris. om. iud. alia adducēs. Pa-
 ris in tract. syndicatus. char. lxxij. col. ij. & char. lxxxiiij. col. iij.
 & exinde rūpitur per talem reiterationem securitas concessa
 pro delictis antea commissis, secundum Nellum, quem refert
 Decius in c. cōstitutis. ij. col. de appel. † Io. Lup. de donat. inter 151
 vir. & vxor. char. liij. col. iij. dicens idē de indulgentia prin-
 cipis: imò impetrās secundo loco indulgentiam: tenetur face-
 re mentionem etiam de primo delicto. secundum Paul. in d.
 l. iij. C. de episc. aud. Ioan. Lup. vbi suprā. Ias. in l. nec damnosa.
 col. j. C. de precib. Imperat. offer. in l. ij. col. fi. C. si contra ius
 vel vit. pub. Hippol. not. cxj. incip. supplicans. licet Bar. b. pri-
 mo vol. consil. xlvij. incip. scribitur. col. xx. intelligat hoc pro-
 cedere quando de primo delicto fuit condemnatus. & dicit
 Paris d. chart. lxxxiiij. col. iij. quod non obstante indulgentia
 poterit torqueri ad priuatam vtilitatem, vt indicet res expor-
 tatas. de quo dubito, propter ea quæ scripsit Barbat. ij. volum.
 consil. iij. clementissimi. colum. iij. & iij. ad propositum ergo
 in cap. scribebam. colum. j. de præsump. nam quando medica-
 menta non prosunt, quia vulnus est cancriforme, opus est ferro
 ignito.

& Vici curatio ne

Paciunt se-
strighas.

monstrant

de vnu
Goleade
cau. asu

ignito. Hostiæ in cap. nouit. §. j. col. ij. de iudic. vti dicimus.
de hæreticis. in vj. in c. ad abolendam. & in tract. de fide cath.
c. xxix. & seq. est char. v. & in Malleo maleficarum. parte iij. q.
ix. char. pen. Hubertus in sacrilegio. char. vij. §. confessionsi-
bus. nam, vti ibi dicitur parte prima, quando sunt vetulæ, nec
reperiunt amatores, tanta feruent luxuria, quod faciunt se-
strighas. Et transmutant se in mortuas figuras quam pingantur
Euangelista. Est homo Matthæus, Marcus & leo, vitulus Lu-
cas gl. in auth. insurandum quod præstat ab his. in ver. qua-
tuor. & cum dæmonibus causa explenda libidinis se agitant,
qui cognoscunt eas cum membro biforcuto. & refert Ponzinib.
in tract. de Lamiis. in fi. col. viij. posset forte aliam vxorem ca-
pere ex dispensatione summi Pontificis, & non aliter, qui pro-
pter talem causam dispensare posset. & tunc non militabit di-
ctum Apostoli, nec dicta Portij instit. de patria pot. col. fi. Sed
verba ista indigent probatione, vt ea credas. vt in simili Cyn.
in l. certi iuris. col. ij. C. loca. facit l. ab ea parte. ff. de probat. &
Barb. in c. proposuisti. col. xij. de probat. dum dicit quod Ari-
stoteles irridebat Bibliam. & lib. j. consil. lxxij. illud. col. ij. præ-
sertim quia contra hoc videtur esse communis opin. vt colli-
gitur ex dictis Præpos. in cap. fi. de spons. duorum. † vbi latè &
ordinatè disputat ad partes, vtrum Papa possit dispensare su-
per matrimonio ex causa. & concludit quod super iam cōsum-
mato non. idem Bal. in l. Deo nobis. col. iij. C. de episc. & cler.
firmat Ant. de Rosellis in Monarchia. char. lxxxvij. & seq. vbi
post longā disputationē, An Papa possit dispensare, quod ma-
trimoniū valeat ad tempus: cōcludit in effectu, quod matrimo-
nium contractū & consummatū post baptisma, dissoluere nō
potest. latè etiam pro hac parte tenet Perus. disputans, An Pa-
pa possit cum monacho dispensare, ad testandum. in rub. de te-
stam. lib. vj. char. pen. q. xvij. de quo Socin. conf. xij. lib. j. Bre-
uiter licet firment hanc esse cōmunem opin. tamen ex eorū di-
ctis colligi possunt plura fundamenta quæ stringunt pro hac
parte: & sic sufficerent maximè iunctis dictis Scoti in iij. dist.
xxxij. q. iij. & fundamētis s. factis. & contra Rosellum tenet
Ias. in l. fin. C. de transact. præterea dum agitur de potestate Pa-
pæ, Rosello ibi non est multum credendum: quia illam monar-
chiam cōposuit indignatus cōtra Eugenium, quē defenderat in
Consilio Basiliensi. qui voluit eum creare Cardinalem ex pōst
iuxta antè promissa, excusando se quod d. Ant. non erat biga-
mus:

mus: ob quod aufugiens à Curia cōposuit illum librū Monar-
 chie. & refert Bertach. in tract. de episc. char. ix. q. xxv. & dicit
 frater Syluester cōtra Lutherū. char. cclij. est lib. ij. c. xvj. quod
 iste miser Antonius Rosellus fuit vir impiissimus, per aposto-
 licū legatū, & per Magistrum Henricū inquisitorem iandudū
 damnatus. Item ex pluribus adductis per fratrem Hieronymum
 de obligatione Papali. ij. q. char. pen. vbi latē de matrimonio
 non cōsummato. quod potest. & inclināt Maleretus in tract.
 de effect. char. xxiiij. col. iij. vltra quæ omnia dic, quod hanc
 meam opin. tenet Hippol. not. clxv. scriptū. gl. in verb. conuer-
 sationes. in si. in c. agatosa. xxvij. q. ij. gl. in c. ex publico. de cō-
 uers. coniug. circa si. Io. de Selua in tract. de iureiur. in j. q. iij.
 partis. col. x. vbi vers. xx. dicit, quod Papa ex causa dispensat sū
 per matrimonio carnali copula cōsummato. c. quanto. de di-
 uor. Rosellus in Monarchia. char. lxxvij. vers. & ideo quia ista
 doctrina. ¶ Secundò facit quod volunt Host. Io. Andr. & Col-
 lect. in d. c. ex parte. el. ij. de conuers. cōiug. quod Papa sicut sta-
 tuit dissolui matrimoniū infidelium consummatū, si alter eorū
 veniat ad fidē: ita poterit inter fideles si sit cōsummatū, quādo
 alter prolapsus est in hæresim. & hoc fauore fidei. latē Barb. in
 c. per translationē. col. xv. de offic. leg. vnde plura possunt col-
 ligi in proposito per totam char. Hadrian. Florent. de Traic-
 cto, nunc Papa noster, in suo Quodlibeto. q. j. est char. viij. col.
 iij. Hippol. sing. clxv. scriptū nonne eadem potestas est in ca-
 su nostro causa legitima subsistente. † quando enim monitus
 non se corrigit, & perseverat, est tanquā ethnicus & publica-
 nus. Matth. xvij. legitur, Feria iij. post iij. dominicā Quadra-
 gesimæ. c. si peccauerit. ij. q. j. c. nouit. vbi latē Doct. de iudic.
 stante ergo ista incorrigibilitate videtur quod licita sit dispen-
 satio. latē & pulchrē Decius in c. quæ in Ecclesiarum. col. vj. de
 constit. qui etiā omnino videatur. conf. cxij. in præsenti cōsul-
 tatione. vbi post Marianū, quē statim allegabo, dicit quod Pa-
 pa potest dispensare in omnibus, præterquā in articulis fidei:
 & etiā potest ex causa dispensare in matrimonio cōsummato.
 & ibi vide Roch. char. viij. facit Aeneas Syluius episc. xxj. sunt
 nonnulli. ¶ Tertiò facit Ias. in l. j. col. j. vers. iij. fallit. & ver.
 seq. C. vnde vir & vxor. dum æquiparat diuortium, & separatio-
 nem tori. Et hoc maximē suadetur, vt euitetur tot incōueniē-
 tia quæ suprà vīsa sunt. Et quod nuptiæ inuitæ pariunt malum
 exitū. c. ij. de sponfal. facit Io. de Monfer. in rep. l. omnes popu-
 li. ff.

Licita dis-
 pensatio Pa-
 pæ.

*de dispensa-
 tione
 matrimonio
 153
 per eum*

*nuptiæ inuitæ pariunt ma-
 lum exitum*

Papa dispensat super matrimonio.

li. ff. de iust. & iur. in iij. q. princ. Bart. super quibus rebus fieri possint statuta. vers. quarta cōclusio. § Quarto facit Io. Montaigne in tract. de bigamia. in vij. q. colū. iij. & seq. dū loquitur de dispensatione super bigamia. & in iij. q. col. iij. dum loquitur de illis qui habuerunt plures vxores ex dispensatione diuina. facit frater Iacobus de Marchepalu in suo tract. de incontinentibus Purgatoriū. c. vj. vbi dicit, quod quādo Papa dissoluit matrimoniū, videtur quod solus Deus sit ille qui dissoluat. nā Papa canonicē electus est Deus in terris, aliās est diabolus. Fe

154 lin. in. c. ego emi. de iureiur. †. hinc dicit Ioan. de Lesnaudiere in tract. de Doct. iij. parte. q. xlij. quod dum dicimus nō valere dispensationem cum cōiugato, quod possit tenere beneficiū simplex, intelligitur si fiat ab inferiore à Papa. ab eo autem facta, valet: quia est deus in terris. pro quo facit Felin. in cap. si quando. col. iij. & seq. de rescrip. Corn. lib. ij. cōf. lx. incip. quāquam. Corf. in tract. de potest. regia. q. ciiij. incip. vtrū Papa. Et hoc videtur indubitanter procedere vtroq; cōiugum volente. Paul. de Castr. in rubr. ff. sol. mat. Anchar. cons. ccx. quomodo statim referā in char. proxima. & Io. Montolonius in Prōptuario Iuris, in verb. coniunx. † facit Decius cons. cxxxvij. col. ij. dicens. quod factum à Papa, reputatur factū à Deo. Bolog. in additionib. quas ponit in fi. tractatus de trāslatione Concilij Basilez. col. ij. pro eo gl. in rub. auth. dum loquitur de principe, quod sit vicarius Dei. § Quinto facit quod dicit Alberic. in Dictionario. in verb. matrimoniū. viij. Syluestrina in verb. diuortium. §. xij. Tabiena in verb. matrimonium. iij. § quinto.

156 † quod etiam secuta copula, quod propter manifestū adulterium vxoris licitum est intrare religionem. Ergo & aliam ducere: quia matrimonium est religio, & sacramentum à Deo institutum, vt infra dicitur. § Sexto facit Marian. Socin. cons. xxvij. circa primum. quē refert Decius d. cons. cxij. ad fin. qui dicit, iustam causam dispensationis in matrimonio secuta copula esse, si iuuenis fuerit caliditate mulieris circumuentus. & idē dicit Marian. col. penul. quando quodāmodo certum est illam mulierem fidem non seruaturam, sed meretricaturam.

157 § Septimo facit. † quia in tantum astringitur episcopus Ecclesie sue, sicut vir vxori suae. cap. j. sicuti. vij. q. j. & tamen ex causa potest ad aliā transire ea relicta. cap. quia frater. in fi. ead. causa. & q. ergo pari modo ex causa maritus poterit aliā capere. vt de tamē Barb. in c. q. trāslationem. col. xvi. & seq. de offic. leg.

§ Octa

¶ Oñtauo facit, † quia propter adulteriũ mulier perdit omne
ius quod habet in marito. Panor. in cap. literas. de rest. spol. sic
respondens ad c. agathosa. nec habet aliquod priuilegium ex
matrimonio quod violauit. Decius in c. pastoralis. col. pen. de
iudic. ergo nulla fit sibi iniuria per talem dispensationem.

¶ Nono facit, † quòd illa regula, Quos Deus coniunxit, ho-
mo non separet: non debet ita asperè intelligi, quin patiatur li-
mitationē ex causa legitima. cap. quos Deus. xxxij. q. ij. Oldr.
confi. cxlvij. factũ est tale. col. h. quia si vult intrare religionē
de partis consensu, etiā post copulam, permittitur. c. cùm sis. &
cap. vxoratus. de conuers. cōiug. Ioan. Montolonius in Prom-

ptuario Iuris. in verb. vxor. col. iij. iniquũ est enim regulā non
fallere, vbi æquitas suadeat: vt † dicam in viij. limitatione ad
regulā quòd est tenenda communis opin. pater †, quia licet in
interno nulla sit redēptio, exinde tamen extractus fuit Traia-
nus. Enchir. milit. char. xxvj. frater Syluester cōtra Lutherum

char. xxvj. Luc. de Penna in l. nemo carcerem C. de exact. trib.
lib. x. col. iij. facit Barbat. in c. cum tãto. col. vij. de consuet. di-
cens, quòd Papa ex causa limitat illud, Quos Deus coniunxit,
& c. Item licet Deus prohibuerit furtum, præcepit tamē Iudeis

furari Aegyptios, & ex alijs pharibz que solēt adducere Theo-
logi, defendētes Conceptionē beatæ Virginis, quæ fuit contra
communes regulas: & ponit Io. Mōtolonius in Promptuario
Iuris. in verb. David. in fi. ij. col. † Et ita vidimus super matri-

monio carnali copula cōsummato fuisse dispensatum per Ale-
xandrum Papam sextũ in filia sua d. Pisauri. & vt intelligo, de
consilio Præpositi Mediolanen. tunc Cardinalis, quem s. retu-
li: & idem postea dispensauit ipsē cum Ludouico xij. Frãcorũ
rege: vt Gaguinus in principio vitæ illius. & Nicol. Boërij, in
tract. seu consilio de por. leg. Et hoc fortè est illud quod vole-
bat Petrus Iacobi dicere in sua Practica. in rub. de statu Curie
Romanæ, quæ refert Formarium prouinciale. char. l. dũ dicit,
quòd plura essent corrigenda in legibus disponentibus circa
matrimonia & circa vsuras. & quædã alia. idem dicit Roffred.
in rub. quando possit votũ redimivel commutari, allegans de
hoc Innoc. & dato quòd esset aliquod dubium, Papæ spectat
illius declaratio. c. per venerabilem. qui filij sint legit. Sylue-
ster cōtra Lutherum. Hadrianus Papa noster in Quodlibetis.
char. iij. col. j. & chart. xv. col. iij. in fin. & in quæst. x. colum.
xj. Nicol. Boërij. de potestate legati. char. vj. in princip.

†† No

162
Omnis mu-
lier mala.

Graviter

Qui scribât
malade mu-
lieribus.

¶ Nono principaliter allegantur alij infiniti finistri more^s quib. sunt imbutę mulieres, quos longū esset enarrare: vt Luc. de Penna. in l. j. col. j. C. de mul. & in quo loc. lib. x. facit gl. in l. nam ad ea. ff. de legib. & Odofr. in l. ij. in tertia differentia. C. de his qui ven. æta. impet. quòd in nulla muliere est probitas animi, nec instituta morum, nisi sanctificetur: quamvis sit saga- cior, quàm masculus in retetione rerū suarū: quia avarissimū est genus mulierum. & Socin. lib. iij. cons. lxxv. difficultatem. num. v. quòd mulieres sunt instabiles, infestātes viros avarissi- mē: & iura præsument omnes esse malas cōmuniter, quòd ha- bent multas malitias & vitia quę narrari difficile esset. Et si sit aliqua bona: rara avis in terris, nigriq; simillima cygno. Lan- cel. in l. qui Marco. ff. de ann. leg. & si omnia deberent enum- rari, eueniret illud Iuuenalis, quę refert Alex. lib. ij. cōf. xliij. viso & discusso. col. j. Scriptus & in tergo, necdū finitus Ore- stes. & vt inquit Diogenes, Nulla tam bona vxor, in qua non inuenias quid. & Terentius: Cēsen' te posse reperire vllam mu- lierem quę careat culpa? videre potes de istis in locis allegatis suprà in primis verbis conclusionis. Et vltra ibi adducta, vide latē Comicos & Satyricos etiam, præsertim de quibus in cap. fatyra ij. dist. Carmelitanum in Bucolic. ecloga. iij. Merlinum Cocaum Macaronices lib. iij. ante fin. Bibliam Auream cap. xvj de fallaciis mulierum. Platinam contra mores. char. pen. & fin. Rosariū Busti lib. ij. ferm. xxvii. ij. parte. litera d. Claud. super Luc. tract. v. super ij. cap. circa prin. Et tu Hispane Sem- pronium apud Celestinam cap. j. Et tu Galle vltra Matheolū bigamum potes videre opera magistri Alani Catherij. ij. Ro- manum de la Rosa, id est vulgare. Cardin. in clemen. si benefi- ciorū. quæst. x. de deci. Les dictz de la chiche face, La patiēce des femmes avec leurs maris, Le trop tost marié, Les secretz & loys de Mariage, Les abus du mōde ante mediū. Le debat de l'homme & de la femme, Lamétationē noui nupti ad septē sapientes Romanos, & quindecim latitias matrimonij. & tu Zarratane malitias mulierum editas per Io. Alexandrinū. di- ctum Florentinū, & Sonaleū mulierum. Item & Campanellā mulierū. Ludouicū Ariostrū in Orlando furioso. cantu xxv. charta antepen. & cantu xxvj. per totum. Corbaciū, & Nouel- las Io. Boccacij, & Manganellum. plura traduntur in Polyan- thea. in verb. adulterium. in verb. matrimonium. in verb. mu- lier. Albericus in dictionario. in verb. mulier ad hominem.

Mal

Malleus maleficarū prima parte, in tertia difficultate, quo ad
 ipsas maleficas demonibus se subiicientes, vbi p tres char. ad-
 ducuntur infinite auctoritates Sacre scripturæ. & inquit Era-
 mus ij. parte Prouerb. decelxxvj. foemina nihil pestilētius.
 hodie mulieres strenuæ dāt operā ne Poëtæ planē vaniloqui
 fuisse videatur: & quot malis occasionē præbuerint, latē Mu-
 sonius, quem Latinū fecit Stephanus de Nigris in tract. de ni-
 mia obsoniorū appetentia in vltimis chart. & Chria. iij. Sym-
 phorianus de bello medicinali c ix circa fin. Nec defunt qui
diceant demones, qui neutrales fuerunt, propterea non fuisse
demeros in profundum cum Lucifero, quia remanserunt in
in ære, vt quidam putant, sed in corporibus mulierū, vt viros
eruciant. † Sunt etiam qui enumerent septem mulierum pro-
 prietates, Sanctas videlicet in Ecclesia, Angelos in accessu, De-
 mones in domo, Bubones in fenestra, Picas in porta, Capras
 in horto, Ex torē in lecto. Alij enumerāt per ætates singulo se-
 ptēnio quid exerceat foemina. Primo ergo septēnio, quod est
 lena, id est, quia mater per eam cū sit infantula nec exinde cō-
 cipere malitiā possit, mittit vocatū Amasium. Secundo septen-
 nio est virgo. Tertio est philocapta. Quarto septēnio est mere-
 trix. Quinto, est iuuenca seu porca. Sexto, iterū lena. Septimo,
 reuenditrix. Octauo septēnio mendicat cum dolio ad vinum.
 Nono septennio efficitur strigula: & tādē comburitur. Som-
 nium Viridarij lib. j. c. clxxxvij. col. viij. enumerat nouem mu-
 lierum vitia semper cum auctoritate legali, vltra quas enume-
 rat Capella Tholosana. q. cccc xvij. incip. Nūquid canonici &
 Archiepisc. Flor. in iij. parte Summæ. ti. j. c. xxv. vbi earum vi-
 tia per ordinē alphabeti ad singulam literam vnum earū cri-
 men adaptat, & glossat. & Alberic. in Dictionario. & Io. Mon-
 tolonius in Promptuario Iuris. in verb. mulier. in fi. iij. col. vbi
 referunt dicta Secundi Philosophi. Omitto illud, Melior est
 iniquitas viri, quā mulier benefaciens. de quo Hadria. Papa
 noster quodlibet. iij. est char. xxxvij. col. iij. & q. x. c. iij. peti-
 tur. col. j. est char. cv. fin multis præterea sunt deterioris cōdi-
 tionis, quā viri. Iacobinus de sancto Georgio in sua inuesti-
 tura, in vers. Marchio in Italia. & xxxvij. casus de hoc enume-
 rat Spec. in tit. de procurat. § j. col. iij. & xij. vbi sunt melioris
 conditionis, quā viri. vide aliquos per Io. Montolonium in
 Promptuario iuris. in verb. foemina. latissimē Decium in l. ij.
 ff. de reg. iur. vbi Io. Pirrhus. Afflictus in cōstitutione, mulie-

163
 Proprij de-
 fectus mu-
 lierum.

74 p. iij. col. iij.
mulier

164

F

res

res. Platina contra amores. char. v. Aegid. de reg. princip. lib. j. parte ij. c. xvij. dicēs, quòd est quasi vir imperfectus. Bolog. in Theodosiana. in vers. & si quis est. cha. xxix. Et Gammarus in trac. de extensione. char. v. col. ij. allegat quendam Poëtam Moder. in Bucolicis canere, Fœmineum genus crudele, superbū, &c. Et Carmelitanus ecloga iij. pro quo Cornazanus in pro- verb. se ne accorgerebe gli orbi. chart. iij. ibi, Ah pereat quis- quis demens in coniuge fudit, &c. sed cum Carmelitano prote- statur se nō tenere Guilielmus Rouille in trac. de descriptione Iustit. lib. ij. c. xj. Somnium Viridarii lib. j. c. clxxxvij. incip. secundū Isidor. est cha. lxvj. vbi col. viij. enumerat nouem vi- tia mulierum. Petrus Subert. in vinea Domini. iij. parte. c. xx.

Mulieres
deterioris
cōditionis.

165 † de abusus & defectibus. co. j. Luc. de Pēna in l. j. C. de mul. & in quo loco. lib. x. col. j. quia non est ad imaginem Dei. cap. hzc imago. xxxij. q. v. est imperfectioris virtutis & imbecil- lioris naturæ Soci in l. si mulier. ff. de reb. dub. in l. quæ condi- tio. §. j. ff. de cōdi. & demō. & habetur in tract. de perfecto cle- rico. in j. char. ij. partis, in secūdo requisito, quòd sit masculus & nō fœmina. Spec. in tit. de actore. vers. itē opponitur. quòd

166 est prodigus alleg. in l. filia in orbitate. C. de inof. testa. † imò prohibentur intrare plures capellas Ecclesiarum: vt in ecclesia S. Io. in Burgo Papiæ. in quadam capella, sub pœna mortis fu- rentis. secundū Iac. Gualam in sanctuario Papiæ. char. iij. est lib. iij. idem dicitur in capella S. Io. Baptiste Ianuæ. idē in Ec- clesia S. Fiacri Scoti. & qui temerē tentauerunt ingredi. in ra- biem versæ sunt. Gaguinus in vita Clotarii ij. ad fin. Et sic pa- tet quòd l. maximum vitium. C. de liber. præter. improprie lo- quitur, & quòd qui non faciunt differentiā inter masculum & fœminā sapere volūt vltra quā oporteat. Eccl. j. id est vltra Deū & naturā d. c. hzc imago. faciūt quæ tradit frater Samuel de Galsinis in trac. q. non est possibile aliquam mulierē. licet sanctissimā, recipere stigmata, prout habuit S. Frācisus. & mu- lieres etiā prohibebātur interesse sacro Herculis. sac. Bonon. in annotatis Ad Siliū Italicū, est in annotatis variis, fol. excij, habent etiā caput dissimile viro: vt infra dicam, respondendo ad sextū contrariū de fatuitate. quam differentiā cognoscunt etiam sepultores, quando exhument arida capita mortuorū.

167 † Et ex diuino præcepto debent mulieres viris seruire. Genes. iij. Et dicit Formariū provinciale, chart. l. allegādo S. August. quòd in tota sacra Scriptura nō legitur quòd fœmina vnquā

successerit

dephi
iitione
intransi
mulieris
measse
lig

succederit in regno. pro quo Afflictus cōstitutione, in aliqui-
 bus. col. ij. Erasmus ij parte prouerb. cccclxxiiij. mulier impe-
 rator, & mulier miles. & Socin. inter feudalia Bruni. consil. x.
 visa quæstione. col. ij. dicit. quòd mulieribus propter fragilita-
 tem sexus dominari non cōuenit. vide Iacobinum in inuesti-
 tura in verb Marchio. col. j. in verbo, pro se & scēminis. co. ij.
 in vij. limitatione. Curtium Iuniorē in trac. de feu. iij. par-
 te. q. j. in princip. & dicit Luc. de penna. in l pen. C. de profes. &
 med. lib. x. quòd si regna regunt vuluæ, gens tota proclamat
 simul: & ibi plura in proposito. & in veritate, sexus virilis est
 dignior: & quia negari non potest, hoc etiā fatentur ipsæmet
 mulieres. quicquid dicat Agrippa in tract. de dignitate scēmi-
 nei sexus. quem refert Bonon. in tract. de nobilitate. iij. parte.
 num. 26. Et vide mulieresmet si pariāt filiā, qualiter sint mœ-
 stæ. eis enim conueniūt verba Marsilij Ficini lib. iij. char lxx.
 epistola incip. habeo. vbi dicit, de tertia filiā nuper tibi nata,
 non prius faciam verbum, quā resciuerō cōgratulatorū sine
 sim, an cōsolaturus. gaude tamē, vtcunq; sit, regis magni mu-
 neribus. nihil enim à magno paruum vel contemnendū: quia
magnæ dotes quæ dantur hodie, euiscerant opes agnatorum.
 Bal. in l. quòd scitis. col. ij. C. de bon. quæ lib. Sed nūc inoleuit
 consuetudo, quòd coniūgant solum vnā, aliās omnes dedi-
 cant Monasteriis: aliqui ~~Roma~~ (proh scelus) faciūt eas lucra-
 ri dotes cum aliquo magnate antequam nubant. † Et hæc no 168
 ta pro defensione l. Salicæ in Gallia, quā latē tuetur Ioan. Pyr-
 rhus. ff. de reg. iur. per xx. fundamēta, de cuius origine Gagu-
 nus in Chronica Franciæ. chart. iij. Corset. de potestate regia.
 q. lxxvj. Vincentius in allegationib. de bello Italico. chart. xxx-
 vij. Claudius in Monarchia Franciæ parte j. c. vij. † Et faciunt 169
 etiā pro defensione statutorū cōiter vigētium per Italiam, q
 stantib. masculis scēminæ nō succedāt. quod est cōforme iuri
 diuino. Feli. in c. Ecclesia. col. iij. de consti. facit Barb. in c. Ray-
 nutius. de test. col. xxxv. Et cōsequēter est fauorabile, quia re-
 ducit nos ad ius magis antiquū. scilicet xij. tabularū. Curtius
 Iunior conf. ix. Bolog. cōf. lxxix. col. pen. Calcan. conf. xlvij. vi-
 so dicto casu. col. ij. imò ad ius diuinū. Corn. cōf. cxv in hac cō-
 sultatione in fi col. ij. est de mēte Ias. in l. inter stipulantē. §. fa-
 cram col. antepen. ff. de verb. obli. licet Decius dubitet. in l. si
 quis nec causam. col. j. ff. si cer. pet. & l. Salica, & l. Lōbarda, &
 l. Barbara prohibēt eas succedere, stantib. masculis. Iac. Ardx.

in Summa Feudali. char. xxv. est in c. iij. part. col. iij. vide latè Brunij in tract. talij statutorum in articulo ij. & in iij. Matth. de Afflictis in constitutione, in quaestionib. co. ij. & v. Baveriū in § sed hæc quidē. instit. de exher. lib. col. j. faciūt quæ dicā j. char. pen. q. in dubio tenēda est communis opin. quæ reducit nos ad ius antiquius. Et propterea ad euitādū multas amaritudines quæ circa talia statuta oriūtur. vidi aliàs illud sic dicta ri: Rubrica, Ne mulieres succedāt extātib. masculis. Sunt qui à nuptiis mulierū locupletū abstinent: quia diuitiæ mulieres ad pōpas quæ vagādī & luxuriæ incitāmēta existūt. sæpius impel lāt. & ad viuis minus obsequendū Alij ecōtrā, diuitias animæ, & corpori præponētes in raptus & clādestina matrimonia ir reuerēter prorūpūt. Ad hæc igitur obuiāda, diuitiālq. in agna tionibus quib. fauere intēdunt, ad reipublicæ vtilitatē confer uandas, auctoritate Legis diuinæ duodecim Tabularū, feuda lium consuetudinū, & statutorū communiter in Italia mulie res excludentiū, plenè confisi, fauorabiliter statuerūt, q. nulla mulier cuiusuis ætatis vel conditionis maritata, vel nō, possit vllō vnquā seu quouis tēpore succedere ascēdentibus, vel de scēdētib. aut trāsuerſalibus, cuiusuis sexus seu gradus, quā diu in agnatione eius, de cuius successione agitur, masculus naturalis & legitimus successibilis superfuerit, etiā remotissi mi gradus: volens vel pupillū vel eius tutorē tali mulieri, vni, seu plurib⁹, cui talis successio iure cōmuni primo loco deuol uebatur, alimēta seu cōgruas dotes præstare, si eas aliūdē mu lier nō habeat: præsensq. statutū sic procedat efficaciter & in tantū. q. nec legitimā seu eius supplementū aliàs fortè debitū vllaten⁹, petere possint. & etiā si is defunctus, masculo ex alte ro tantū, mulieri verò ex vtroq. atere vel gradu coniūctus fuerit, mulierq. donata in quātavis summa nō cōputetur seu locū teneat in cōputatione legitimæ, inter quasuis personas: sed pro mortua habeatur. Ad agnatos autē masculos nō reli giosos, nō in sacris existētes (quia eos nec locū nec gradū te nere vel facere intendunt) talij defunctorū successio omni moda deferatur integraliter secundū iuris ciuilis dispositio nē: ipsis mulieribus, & quibuscūq. ab eis gradū vel causam su mētib. penitus exclusis. Excipiētes semper matrē, quæ ad se cūda voto nōdū trāsierit, in cui⁹ prole nullus masculus super esset: vel quādo ex dispositione aliqua expressa inter viuos, vel per vitimā voluntatem aliquid mulieri cuipiā obuenisset. De creueram

Pro agnato.
des. ciij
his nomen
des. ciij
des. ciij
des. ciij
des. ciij
des. ciij

creueram hic finem facere primo libro. materiãq; argumen-
torum subsequenter in loco magis congruo in vltimo libro
subiicere. At quia nimis esset fastidiosa digressio illius loci ad
ibi, subsequenter, putauit melius esse hic eam annexere: vbi ex
quo libri terminet digressio, nõ esset ita molesta. † Et quia (vt 170
inquit Themistius in primo Physicorũ, quem refert frater Isi-
dorus in primis verbis tractatus de imperio Ecclesię militan-
tis) initium eorum quę dicturi sumus cõmodissimũ est per-
cunctari quid significet nomen. Item quęstio, nẽpe quid no-
minis in scientiis pręsupponitur: vt in primo posteriorum. &
Rosarium Busti j. parte. serm. xiiij. litera d. & ij. parte serm. xiiij.
in princ. j. partis qui allegat Platon. in Timæo. Cicero primo
Officior. vbi pulchrẽ in cõmento quodd omnis quę à ratione
suscipitur de aliqua re institutio, debet à diffinitione profici-
sci, vt intelligatur quid sit id de quo disputatur. & cum refert
gl. xiiij. Regul. Cancellarię. Periglus in repet. l. in suis ff. de libr.
& posth. col. vj. Et dicit Ang. consil. ex. incipiente, sanctissima,
circa princ. quodd reprehensibile est loquenti, propriam vocem
ignorare, & prius determinare, quàm terminos intelligere: &
nisi sciantur principia artis principiata, processus ignorare est
necesse. refert & sequitur Io. Rugerij in repet. rub. de caus. pos-
sib. & propr. in princip. Et Aristot. j. Elench. dicit, quodd qui vir-
tutes vocabulorum ignorans, de facili decipiuntur. Et Isidor.
in j. Etymol. nisi nomẽ rei sciueris, cognitio rei perit. † & Iuri 171
stę semper debent ponderare vocabula in quibus exponẽdis
etiã attenditur vsus & cõsuetudo. Afflictus in proœmio con-
stitutionum regni col. ij. facit gl. Regulę Cancell. xxij. & Io.
Montagne in tract. de bigam. q. ij. est char. xij. facit l. j. ff. de ius-
stit. & iur. & l. j. ff. si cert. pet. cum sim. vt Bertach. in prin. prę-
ludiorũ tractatus de gabel. Baptista de sancto Blasio in arbo-
re actionũ. char. xxv. §. ex stipulatione arrogati. vers. nunc ve-
rò. vbi allegat l. j. ff. de testam. & l. omnis diffinitio ff. de reg.
iur. facit Lud. Tessler in rub. ff. de reb. dub. Col. Bon. in tract.
de nobilitate in princip. j. & ij. partis. Et etiam solemus dicere
quodd qui nescit diffinire & distinguere, nescit disputare. Ego
tamen non intendo diffinire. † Quia diffinitio est propositio 172
substantię, propriam qualitatẽ comprehendens ij. Metaphy-
sicę. refert Bal. in proœmio Decretal. Boschinus in rub. de cõ-
stit. in fi. col. xx. j. & Philosophus in Topic. dicit, qd diffinitio
est, quę qd est esse significat. vbi Cic. char. iij. dicit, qd est ora-
tio,

- tio. quæ id quod diffinitur, explicat quid sit. Et ideo laborio-
sa. hinc dicit Io. Garonis in rub. de causa pos. & proprie. char.
x. diffinitiones sunt fastidiosæ: quia etiā peritissimi nesciuerūt
173 diffinire. † & propterea dicimus quod omnis diffinitio in iure
periculosa est. parū est enim vt nō subuerti possit. l. omnis dif-
finitio. ff. de reg. iur. Dy. in regula. non licet. ante med. Panor.
in rub. de sent. excō. & patitur diffinitio de facili calūniā, cum
ad eā sit facilis argumētatio. Hadr. Papa noster q. xj. quodlib.
viij. Ratio huius difficultatis potest esse propter plura requisi-
ta in diffinitioe. † Requiritur enim primò, quia diffinitio de-
bet conuenire cum suo diffinito. Bustus in Defensorio mōtis,
char. xxxix. col. iij. & col. j. dicit, cui nō cōpetit diffinitio, non
cōpetit diffinitū. & char. iij. col. ij. p. cui competit diffinitio,
cōpetit diffinitum. Et bene arguitur à vera & formali diffini-
tione ad suū diffinitū. & ecōtrā. Et quòd debeat conuerti cum
omni suo diffinito, tenet Bart. per illū text. in l. j. §. dolū ff. de
dol. in l. j. ff. de test. Ias. in rub. C. qui admit col. iij. in l. si is qui
pro emptore. col. xlvij. vers. circa primū. ff. de vsuc. Bon. de no-
175 bilitate iij. parte. nu. cv. † Intellige dum dicit quòd debet con-
uerti cum diffinito, scilicet quòd tamē sufficit quòd hoc sit, cō-
siderādo illud quod plerūq; & regulariter cōtingit: non tamē
vt attēdatur quod in aliquibus casibus cōtra regulā reperitur.
Decius in prima lect. rubri. de iud. col. iij. vbi in v. facit frater
Stephan. in tract. de Iubileo. char. lxj. qui allegando Philosop.
dicit quòd nō est necesse partes diffinitionis esse proprias, id
est cōuertibiles: sed bene ipsam totā diffinitionē: quia partes
sunt in plus, totū est in æquo. Et ibi per plures char. multa po-
nit, dū defendit diffinitiones orationis. Secūddò, intellige suffi-
cere in effectu: scilicet quòd effectualiter cōuertatur cū diffi-
176 nito. Socin. in rub. ff. de cond. & demō. † Secūddò, principaliter
debet diffinitio ponere substantiam diffiniti quod intelligit
Roch in rub. de cōsuet. col. iij. q. nō tamē est opus exprimere
substācialia rei diffinitæ: sed bene substāciā & quiditatē ipsius
rei. Tertio, diffinitio à nullo diffinito separari potest. Quar-
tò, nō debet cōpetere alteri à diffinito. Ita ponit Ias. in d. l. si
177 is qui pro emptore col. xlvij. vers. circa primū. † Et vnus rei
est tantū vna diffinitio. Aristot. vj. Topic. quod intellige respec-
ctu eiusdē. nā secūddū diuersas causas & respectus, potest idē
diuersimodē diffiniri. vt per eū in ij. de Anima, dū ponit diuer-
sas diffinitiones animæ. Et propterea ipse dicit in viij. Metæ-
phys.

phyſ. quòd diffinitiones quædam ſunt per materiam, quædam
per formã, quædam per vtrũq;. Et illæ tantũ ſunt perfectæ. re-
fert Buſt⁹ in j. parte ſui Roſarij. ſerm. xiiij. litera d in ſi. † **Quin-** 178
tò, diffinitio debet continere genus, ſub quo res eſt diffinita,
& differẽtiã: vt per hoc appareat quod differt ab alijs ſpeciebus
contẽtis ſub illo genere. ſecundũ Bart. in d. l. j. ff. de teſt. & Bal.
in c. cõtingit ad ſi. de dol. & cõtu. ponẽs exẽplum. vt, homo eſt
animal rationale, mortale. † & in hoc ſecundũ eum, differt dif- 179
finitio à deſcriptione: quia deſcriptio datur per genus & pro-
priũ: vt, homo eſt animal riſibile: & hanc differentiã ponit etiã
Cornucopia. Dicit tamen Decius in rub. extrã de probat. col.
iiij. verſic. ex quo infero, q; in iure ſatis videtur eſſe diffinitio-
nem cõſtare ex genere & differẽtijs, quomodo cũq; illud fiat,
ita quòd res diffinita ab alijs rebus diſcernatur. Et in rubr. de
iud. j. lect. col. v. dicit, quòd ſufficit diffinitionẽ conſtare ex ge-
nere & differẽtijs. quæ capiuntur vt quandoque ab eſſentia &
quiditate rei diffinitæ, & à cauſa finali: quãdoq; etiã differẽtiæ
colligũtur, cõſiderãdo illud quod diffinitur, put in eſſe produ-
citur. Plus Iaſ. legẽdo, me audiẽte, ſemel dixit, quod dũ dicitur
diffinitionẽ debere cõſtare ex genere & differẽtijs: hoc eſt ve-
rũ ſecundũ Artiſtas, non autẽ ſecundũ Legiſtas. † Sextũ, in diffi- 180
nitionibus verba debẽt capi pproprie: intellige tamẽ in eo quod
diffinitur. ſecundũ Deciũ in rub. extrã de pbat. col. iiij. verſ. prã-
dicta ſaluatio. quia diffinitio rei oſtẽdit proprietatem vocabu-
li. Aret. cõſi. v. in cauſa. circa med. Roch. in rub. de conſue. col.
iiij. & Soci. in rub. de cõdit. & demõſt. dicit, verba diffinitionis
bene poſſunt capi largo modo. quòd intelligit Dec. in d. rubr.
de pbat. co. iiij. verſ. iiij. diffinitio. hoc eſſet verũ ad hoc vt dif-
finitio ſaluetur, nõ autẽ vt impugnetur. † Item in diffinitione 181
cauſa non debet per effectũ diffiniri: quia cauſa differt à cau-
ſato. niſi eſſet talis effectus, qui immediatẽ ſequatur, & cõuer-
tatur cum diffinito, & nõ ſeparetur à re diffinita, ſed cũ ea re-
lationẽ habeat. ſecundũ Deciũ in d. rub. de pbat. col. v. verſ. vl-
terius & poſtremo. facit Io. Rugerij. in repet. rub. de cauſa poſ.
& pproprie. char. ij. vbi ſubiũgit quod debet diffinire cauſã finaliẽ
ad omnes partes. Nõ tñ propterea eſt opus in diffinitione ex-
primere modũ. per quẽ in eſſe produciẽ illud quod diffinitur:
quia in diffinitione poſita quiditate rei, aliud nõ requiritur: li-
cet aliquãdo in iure hoc cõſideretur, ſcilicet, put eſt in fieri. ita
Decius in d. rub. de pbat. col. iiij. verſ. ij. fuit diffinitio. Itẽ non

- est opus in diffinitione exprimere omnia necessaria in actu dif-
finito. secundū Deciū in rub. de iud in ij lect in iij col Itē non
est opus exprimere causam efficiētē. Roch. in rubr. de consuet.
col. iij. Et vide pulchrē pro diffinitione nominis. Io. Anneum
in antiquit. char. clx dū loquitur, quare dicatur Viterbiū in q.
xvj. vbi ponit modū cognoscēdi verum nomē alicuius rei. Est
enim arguere idē quod respōdere. iuxta illud Degeneres ani-
mos timor arguit: & quod Gracē dicitur syllogismus, Latine
dicitur argumētatio: id est quasi argutæ mētis oratio, qua in-
uentū probabile exequimur secundū Isidor. lib. ij. Et hic. c. ix.
- 182 † & dicimus argumētū, quasi arguēs mētē. Alberi. in Dictio-
nario. in verb. argumētū. l. desiderū. C. de pōs vel quasi argu-
tē inuētū. c. forus §. argumētū. de verb. sig. Soci. lib. j. cōf. xxx-
viij. pro decisioe col ij. versū iij. pbatur facit. l. qui filiū in fin.
ff. ad Treb c. inter quatuor de cleric. peregr. vbi glo. Barbat. in
c. nullus. col. ix. de for. cōp. in c. prudentiā §. j. de off. deleg. & in
- 183 rub. de probat. col. iij. vbi dicit, q. † argumētū idē est quod
argutē probare: & quod nō est propriē pbatio, sed quz dā subti-
lis inductio: quia vbi in iure non est casus legis, sed per aliquā
subtilē inductionē pbatur, ille casus tūc dicitur argumētū: li-
cet virtus legū sit in inductionē, vt ibi per eū. & in c. de lit. cō-
test. not. l. vj. vbi & in rub. C. qui ad col. lxij. inuehit contra gl.
& antiquos, qui nō inducebāt iura quæ allegabāt. Ad prædicta
facit Bal. & Hipp. in rub. C. de probat. col. j. dicētes, ppter ea q.
argumētū propriē est Legistarū & Artistarū: nō autē testium
vel tabellionū. hinc dicimus quod per argumēta causa decidi-
tur. id est, per rationē disputādi d. l. quæ filiū quæ testibus non
conuenit & sequitur Dec. in rubr. extrā eod. col. iij. facit Flori.
quē refert & sequitur Io. de Ana. in c. cū in diocēsi. col. j. de
vsur. dicēs, quod argumētum non dicitur legitima probatio:
quia non infert propriē necessariō, sed per coniecturā. Et præ-
dicta pcedunt propriē & strictē capiēdo istud verbū argumē-
tū.
- 184 † Aliter autē & largius capitur, vt diffinit Bal. in l. conuen-
ticular. C. de epis. & cler. col. ij. & Alberi. in d. verb. argumen-
tū. scilicet argumētū est rei dubiē faciēs fidē: & quod propterea
omnis bona ratio potest dici argumētū. ex quo quicquid fa-
cit fidem de re dubia, dicitur argumētū. facit gl. in d. c. inter
quatuor. tex. in c. cū ex iniūcto. vers. q. si fortē. de hære. Luc.
de Penna in l. j. col. penul. C. de apoc. pub. lib. xij. vnde Bald. in
d. l. conuēticular. col. ij. promittit prius se velle tractare de ar-
gumento

gumēto artificiali seu disputatorio. prout cōuenit Legistis: &
 de isto plenē tractabimus. secūdō de argumēto à ratione natu-
 rali. put conuenit testi: quia eius ratio debet esse naturalis. &
 de hoc secūdō nō dicā, nisi inquātū includetur sub primo. Nec
 ob. q. diffinitio Bal. deberet potius cōuenire argumēto strictē
 & in specie, put debēt capi verba in diffinitōe: quia respōdet
 Dec. vbi § q. imō impropriātur pro saluāda diffinitione. quod
 omitto. quod Alb. in Diction. ponit pro modo arguendi, scili-
 cet lege, ratione, & exemplo. c. forus. de verb. sig. Spec. in tit. de
 aduocat. §. iam nūc vidēdū. verū verū & est modus quo solent
 etiā vtī prādicatores in Sermonib. & diffusē vnūquodq; pro-
 bat Alber. in ij. collatissimē & subtilissimē Salomon. instit. de
 iure natur. gent. & ciui. in repet. §. responsa char. vij. & seq. vbi
 addit. iij. scilicet autoritate. Ego in primis euacuabo dicta
 Bal. in d. l. cōuēticulā per modū summarij qui vtp̄urimū argu-
 git ab vna re: itē prout ante eum fecerat Dyn. in tract. suo, De
 modo arguendi & fuit modus Philosoph. in Topic. vt ibi cla-
 rius Cicer. licet Io. Bapt. Castellonius in addit. ad Alber. attri-
 buat illū tract. d. Bar. postea pariter euacuabo dicta Alber. qui
 etiā subiūgit argumēta de vna re ad aliā, addēdo d. Moder. Et
 vt breuior sim, vbi incipiā allegationē meā à tex. legis, tūc te-
 ne illud esse Alberic. etiā quod eum non nominē. nec allegabo
 cōcordātes suos, quos p̄ se quilibet poterit videre: vbi aut incipi-
 am allegationē à nomine Doctoris, illud nō inuenies in Al-
 ber. & vbi nominauero Bal. absq; loco vbi hoc dicat, erit in d.
 l. cōuēticulā vbi verō allegabo Dyn. recurre ad illū suū par-
 uulū tractatū Argumētōrū: in quo ponit solū xlij. ego ponam
 vltra cccxxv. Et vt citius inuenias sequar ordinē alphab. Et li-
 cet incipiā argumenta ab vna re tantū, antequam de vna re ad
 aliam, ne habeā facere parēthesim: pono modū inducēdi iura,
 quibus arguimus de vna re ad aliam. † Vnde quotiescunq; vi-
 demus q. lex duas res æquiparat, puta de eis dispōndō vno &
 eodem modo, tunc dicimus quōd valet argumentū de vna ex
 illis rebus ad aliā per regulā. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup.
 vbi Ias. col. pen. in vj. not. qui eam etiā tradit in l. in testamen-
 to. la. ij. not. C. de testam. milit. vult quōd † quādo vna deter-
 minatio respicit duo determinabilia debet ea æqualiter deter-
 minare: quia virtus termini ad quem fit æquiparatio, tēā fun-
 ditur in terminum æquiparatum. l. j. ff. de leg. j. vbi Bartol. post
 Iac. de Arret. ita Socin. lib. ij. consil. cclxv. visus inuestituris col.

- x. Hinc dicit Barb. lib. ij. consil. xliij. sempiterna. col. xj. qvbi-
cunq; vnū determinās sequitur plura determinabilia, tunc il-
la determinat secundū naturam & qualitatem vnus cuiusque.
Et idem in qualitatibus: quia etiam debent æqualiter determi-
nari. secundū Socin. in l. si filius qui patri. col. vij. ff. de vulg. &
pup. licet vnū determinabile nūquam determinet alterum.
- 187 secundū Lancel. in l. ij. C. de impub. & aliis subst. † Secūdo, po-
tes inducere secundū aliam regulam, quod vna & eadē disposi-
tio non debet diuerso iure cēseri. l. eum qui ædes. ff. de vsucap.
l. j. ff. de rerum permut. vbi Ias ij. not. allegat etiā c. cū in tua.
de deci. & alios concord. qui ita arguit in l. potuit. col. j. C. de
iure delib. latius Socin. in l. si cui. col. ij. de condit. & demonst.
Zanetinus in disput. incip. in sacro. col. lxxix. vers. non ob. vl-
timum. ex cuius dictis & Rochi latius in c. si. col. xxiij. de cō-
suet. & Picus in repet. l. in quartam. col. xliij. colligere potes
- 188 octo limitationes ad istam regulam. † Tertiò, potes aliter in-
ducere: quando plura sunt sub eodem constructu verborum,
debent omnia pariformiter intelligi. c. maiores. de baptisma.
in verb. similiter. Roch. vbi s. facit l. Seia. §. Gaio. ff. de sum. in-
struc. quam allegat Tortus in consil. pro Florentinis. col. iij.
facit Bart. in l. talis scriptura. post medium. de leg. j. quem alle-
gat glo. Regul. Cancellariæ. xv. ante fin. Et ista inductione vti-
tur Decius in rub. de probat. col. xxiiij. versic. non ob. quòd in
d. l. si. non est enim conueniens quòd detur vnus intellectus ad
- 189 caput, aliud ad pedes. d. c. maiores. † Quartò, per aliam regu-
lam, quòd quando duo paribus passibus ambulant, quod ob-
seruatur in vno, obseruari debet & in alio. l. cū emptor. ff. de
rei vend. glos. in l. asiduis. C. qui pot. in pign. hab. Io. Montai-
gne in tract. de sacro regio consistorio. char. xl. Confirmatur:
nam quādo lex format duas quæstiones, & respōdet solum ad
vnā, illud idē respōdet ad aliā. l. j. C. de diuer. rescrip. Ias in l.
in substitutione. col. fin. ff. de vulg. & pupil. Et cum alia ex istis
quatuor inductionib. poteris argumenta tua de vna re ad aliā
eruere, prout melius ad verba text. quē pro re allegare volue-
ris, videbitur conuenire. Intellige tamen prædicta argumenta
procēdere quo ad casum æquiparatū. & sic quo ad quid, nō au-
tē quo ad omnia. Pan. in c. ex pte. de postul. Fed. cōf. xxv. Scrutiniū
char. xxiiij. col. j. vbi allegat S. Thom. in opere cōtra im-
pugnātes religionē. idē Scrutiniū aliquid in pposito. char. lvj.
Quia non valet argumētum de asino ad hominē, licet asinus
nascatur

nascatur, & moriatur sicut homo: secundum Bald. in l. col. ij. C. de hæred. instit. Secundo, intellige prædicta procedere quando duo æquiparata sunt paris potentie, alias secus. Lancel. in l. si ex toto §. si ita legatum in princ. col. pen. ff. de leg. j. facit l. si tibi §. j. ff. de pact. Quarto, intellige vt non procedant quando esset diuersa ratio in vno, & diuersa in alio. l. interpositas. §. j. C. de transact. Alias solutiones ad dicta argumenta colligere poteris ex limitationibus quæ dantur per Doct. ad illas regulas suprà positas pro inductione iurium, per quæ vis probare argumeta. Item & ex latè traditis per Spec. in tit. de disput. & allegationib. §. post hoc autem rei aduocatus. sub rubricella, qualiter sit allegationibus respondendum. vbi inter cætera in vj. col. dicit, quod omne contrarium facile soluitur, attentando ad posita in versibus sequentibus: scilicet Causa, loc. tempus, nouitas, personæque, rigor: Antiquum bonitas veto, consulo, præcipioq;. His si iungatur permissio, Ius variatur. Ponit etiã Bald. in procem. florum. prima lect. col. iij. † Contra solutiones fugitiuas inuehit Igneus in rep. l. contractus. ff. de reg. iur. col. xxviii. nec sufficit dicere, est speciale, nisi causa specialitatis assignetur: aliàs esset refugium miserorum. gl. iij. circa princ. in l. filium quem habentem. C. famil. her. Ias. in l. si ex toto. col. ij. de leg. j. Igneus in repet. auth. ex causa. col. j. & cxij. C. de lib. præter. Marasco. in repet. rub. de constit. lib. vj. col. xxiii. Nisi essemus in materia, in qua essent plurima specialia: quia tunc bene possumus dicere, est speciale. Paul. de Castr. & Bulgar. in l. j. quasi in primis verbis. ff. sol. mat. Soci. in l. singularia. j. no. ff. si cert. pet. Est etiam refugium miserorum dicere, tale quid est nullum, scilicet in effectu. Igneus in d. repet. l. contractus. col. xxxviii. & auth. ex causa. col. xiiij. & cxij. Est etiã imperitorum solutio dicere aliud de iure ciuili, aliud de iure canonico: quia omnia contraria legum facile possent euadi, moro imperiti Medici vbiq; vtētis vnico collyrio. ita Nata. in clem. sæpe. col. lxxv. de verb. sig. vel solutione diuina. cap. j. vt eccl. benefic. si dimi. cõf. Marascotus, vbi §. l. si putator. ff. ad leg. Aquil. Igneus in d. auth. ex causa. col. lxxviii. Soci. lib. j. consil. vj. col. ij. incip. prædicta. Ias. in l. qui ante Calēdas. col. pen. ff. de verb. obligat. Ias. tamen in l. huiusmodi. §. si cui. de leg. j. dicit, quod pro concordando iura iuribus, licitum est diuinare. pro quo Riminal in l. j. col. iij. C. de edendo. prout aliquando subaudimus. sed hæc mihi nunquam placuerunt, quia nõ sumus Astrologi.

logi. prout nec illa solut. qua vtuntur miseri Canonistæ, quòd ad tollendam consequentiam sufficiat dare instantiam. Ias. in l. creditori ff. de operis no. nunt. col. ij.

- 192 § Ab absurdo euitâdo validum est argumentū. l. nam absurdum de ope. lib. l. fin. in princ. C. de vsur. rei iudic. cap. cum inter. vbi Dec. vij. not. de excep. l. existimo. ff. de verb. ob. vbi Ias. ij. not. dicit hoc argumentum valere etiam si autoritas non allegetur. Tremolus in addit. ad practicam Bonacursij. chart. ex. col. iij. Idem Ias. per illum text. in l. de pupille. § si quis fortè. ij. not. ff. de oper. no. nunt. dicit quòd in omni dispositione legis vel statuti, debet euitari absurdū & idem vult in l. diuortio. v. not. per illum text. ff. sol. mat. in l. si sic. iij. not. ff. de verb. ob. Socin. cons. xxj. incip. prosequendo col. ij. post medium. lib. j. Bald. in d. l. conuenticulam col. iij. Alber. in Dictionar. in verb. argumentum. col. iij. Ang. cons. cxix. viso puncto. Corn. lib. j. cons. cxcix. circa primum. literaz & lib. ij. cons. xxxij. v. sa copia literarum. Calcan. cons. lvij. visis consiliis col. iij. vers.
- 193 vj Luc de Penna in l. fin. C. de consul. lib. xij. § Et absurditas & iniquitas ex toto euitanda est. Ang. cons. cxx. j. testamenti in fin. Fulgos. cons. xxij. visis quatuor col. fin. Curtius Sen. consil. lxxv. dominus col. antep. Et acruus absurditatum est euitandus Bal. lib. ij. Consil. cons. cccclxx. statuto. in fine. & cons. xvj. factum. in fin. Et hæc conclusio procedit in omni materia: vt Bolog. infinita consilia accumulans in suo cons. xxxij. colum. ij. maximè cum tractamus de correctione iurū. Curtius Sen. consil. xxxij. consideretis. in fin. col. ii. j. vel de interpretatione statutorum. Bald. lib. j. cons. clxij. statuto. & lib. ij. con. lxxxvj. statutum. in fin. Imol. cons. cxlv. visis ac diligenter. in fin. col. j. Barbat. lib. ij. cons. lv. præclarè. col. vij. hinc dicit Panor. lib. ij. cons. xxxvij. punctus. col. ij. q. interpretatio, quātum fieri potest. debet taliter sumi vt euitetur absurdū & intellectus contra ius. & subiicit col. iij. quòd tporius debemus verba impropriare, quin euitetur absurdum, & absōus intellectus. idē vult Curtius Sen. consil. lvj. super eo col. xij. & lix. dux col. fin. & Iunior consil. v. facti contingentia. post medium. col. xvi. Alex. lib. v. in fin. Bologn. consil. lxxix. col. penul. Socin. in repet. l. cum auus. ff. de condit. & demon. col. lv. Felin. in cap. solitæ. de ma. & obed. Et dicit Decius in d. cap. cum inter. vij. not. quòd statutum quod debet strictè intelligi, intelligitur largissimè, vt
- 194 absurdū euitetur: & § quòd toleratur quandoq; absurdum, vt

magis

magis absurdū effugiamus. Decius in cap. cū inter. viij. not. de except. dicens quōd pro euitando absurdū. staturū quod erat strictē interpretandū interpretabitur latissimē. ¶ Et econ- 196 trā, vt euitetur absurdū, verba generalia restringuntur. secū- dum Panor. in cap. ij. col. iij. de constit. Et hoc est quod dice- bat Lap. alleg. cxviii. factum. ij. col. quōd debet euitari absur- dum, etiam si fieret violentia literæ. Et dicit Salomoniū in re per. l. Gallus. char. xxv. & in §. responsa. instit. de iure natur. char. xcij. quōd potius permitimus verba esse inutilia, quā quōd inducant absurdum. Et Corset. ad abbatem in reperto- rio. in verb. argumentum. col. ij. plura etiā allegat ad hoc idem dicens, quando resultaret aliqua inhumanitas. l. furti. §. pactū. ff. de his qui not. infra. Item debet euitari ridiculū. c. ridiculum xj. q. iij. & tamē quandoq; toleratur absurdum. scilicet vt eui- tetur aliud magis absurdum. secūdum Decium in d. cap. cum inter. Non tamen facias vt aliqui, qui semper multiplicant ab- surda in solutionibus suis, exeundo de vno intrando in aliud: quia est multiplicare inconuenientia: non autem soluere con- traria. l. ratas. C. de rescin. vend.

¶ Ab adiectiuis, quia quando præcedunt duo substantiua, 197 adiectiuū subsequens determinat vtrunque. Bart. in l. extat. col. j. ff. quod metus causa. per illum text.

¶ Ab allusione seu etymologia vocabuli. l. ij. §. appellata. ff. si 198 cert. pet. latē Ias. post Alex. in l. j. per illū text. ff. de acquir. pos. Bald. in l. conuenticulam. col. ij. exemplum: Mutuum. quasi de meo tuum: Possessio. quasi pedum positio. Ias. in l. imperium. col. iij. ff. de iu. om. iud. Ang. instit. de testam. in princ. Signo- rol. conf. lx. in quæstione. col. ij. in fin. & cxxix col. ij. vers. v. op- pono. Corn. lib. j. consi. cxcix. circa primum. litera b. la ij. pro ioco. vide Codrum serm. x.

¶ Ab antecedenti destructo. d. Bald. col. iij. Alber. col. iij. circa medium: nam si tenet antecedens, tenet & cōsequēs. c. cū ex officij. de prescrip. dicam. §. à consequenti destructo. & Ias. in l. si homo mortuus. co. j. de verb. oblig.

¶ Ab autoritate Doctorum. Dyn. Alberic. col. ix. dicit quōd improbable, sed non necessarium. per l. Labeo. ff. de supel. leg. dixi §. quōd sit tenenda cōmunis opinio. & ista vincitur per ra- tionem vel per legē. Bal. col. iij. Autoritas autē legis est proba- bilis & necessaria l. prospexit in fin. princ. ff. qui & à quibus.

¶ De absente ad mortuū Card. in clem. j. de offic. vic. q. xviii.

¶ De

¶ De actore ad reum. Ias. in l. qui condemnare. col. ij. ff. de re iudic. per l. fin. C. de fruct. & lit. expen.

¶ De actu liberali ad necessarium non valet. Barbat. in cap. significasti col. vj. de foro compet. per l. si maritus. C. de donat.

¶ De actu cōiugali ad possessionē. Hadrianus Florēt. nūc Papa. sua quæst quodlibetica ij. col. ij. par. c. si virgo. xxxiiij. q. ij.

¶ De allodialibus ad feudalibus non valet argumentum. Socin. lib. iij. consi. xlvij. facti narratione. nū. iij.

¶ De appositione ad recusationem valet. Decius in cap. postremo col. j. de appel. per cap. super eo cl. ij. eodem titul.

¶ De arbitratore ad procuratorem non valet. Burgos in cap. cum causam col. x. de empt. & vend. per text. in l. si voluntate. C. de rescin. vend.

¶ De arbitro ad iudicem delegatum. Fulg. consi. cxliij. syndici. col. j. per l. item si vnus. §. fin. cum. l. seq. ff. de arbit.

¶ De arrogatione ad legitimationem. Ias. in rub. ff. de liber. & posth. col. ij. per l. iubemus. C. de natur. lib. j. de legitimo.

¶ De augmento ad diminutionē. l. si ex toto in prin. de leg. j. Alex. in l. serui electione. §. fin. ff. eod. habes pulchrum tractatum de Augmento, concuius nostri d. Alber. bruni.

¶ De beneficiis ad vltimas voluntates. Ias. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. in re collecta. char. xxxvij. parua.

¶ A carentia habitus. Bald. col. iij. quia priuatio præsupponit habitū l. decem. ff. de verb. obl. & nihil est in priuatione, quod prius nō fuerit in habitu. l. Titio vsuff. ff. de cond. & demonst.

199 ¶ A causa: quia, vt inquit Philosophus, tūc arbitramur rem scire, quando primas causas, & prima principia intelligimus. Ias. in l. in suis. col. v. & in l. & si pepercerit. §. purē. col. j. ff. de liber. & posth. materiali, formali, efficienti, finali & impulsua. secundum Dyn. Alber. qui idem tradit declarando in l. generaliter. & ibi Salic. C. de epif. & cler. Cald. & Panor. in procem. Græg. Præpos. in cap. cum cessante. col. ij. de appel. Ioan Ruge-rij. latē in rubr. de causa poss. & prop. in primis sex chartis. de causa efficiente & de finali. Brunus in tract. de forma. chart. iij. & seq. & chart. iij. ponit de causa materiali & de formali. refe- rendo etiā dicta Logicorum. de causa impulsua. Doct. per illū text. in l. j. §. sextum. ff. de postul. Baueria in §. illis autē. instit. de testam. milit. Gammarus in tract. de extēfione. col. xxxvij. vbi ponit quomodo cognoscatur causa finalis ab impulsua. de quo Salic. post Bal. in d. l. qualiter. & Perus. & Præpos. in d. cap.

d.cap. cūm cessante.char.j. lāc.in l.j. §. si is qui cccc. ff. ad Tre-
 bel.col.pen. Corn.lib.iiij.confil.cclij.litera g. vbi etiā ponunt
 an in dubio causa censeatur impulsiva, vel finalis. † Quæ autē 200
 causa magis attēdatur, satis colligitur ex traditis in locis præ-
 dictis, scilicet quia magis attēditur formalis, quā materialis,
 quia forma inter omnes causas est fortior: quia sine ea mate-
 ria stare nō potest. l. adeo. §. cūm quis. ff. de acquir. rer. dom. &
 est illa quæ dat esse rei. l. Iulianus. §. si formæ. ff. ad exhib. Būst⁹
 in Defensorio mōtis. char. xlvij.col.j. & quicquid facit causa
 efficiens, facit vt imprimat in formalem: secundum Alber. † & 201
 propterea dicim⁹, quod maius est vitium in forma, quā in ma-
 teria. l. & an inutilis. vbi etiam Alber. ff. de accept. rationem po-
 nit ipse post Cyn. in l. nam codicillum. C. de testam. Itē atten-
 ditur secundū Alber. & Salic. plus causa immediata & proxima:
 & ab ea potius denominamus effectum, quā à causa re-
 mota. l. ligni. in fin. ff. de leg. iij. dummodo causa remota non
 imprimat in effectum, sed in causam efficientem. l. ex placito.
 C. dererū permut. causa enim remota potius dicitur occasio,
 quā causa. Præpos. in d. cap. cūm cessan. col. j. de appel. Item
 causa prima & originaria semper attenditur. in prologo epi-
 stolarum Pauli. incip. principia. † & ad ponderandum naturam 202
 actus, attendimus originem rei, non accidens. l. tutor. ff. de si-
 deiul. Selua in tract. de benefic. part. iij. q. lxvi. col. j. Calc. con-
 sil. lxxiiij. quod dictis. in prin. col. xj. Būstus in defensione mō-
 tis. in iij. part. ii. tract. col. ii. l. i. C. de imp. lucr. descrip. lib. x. &
 omnia ad id referuntur, vnde vim & originem capiunt. l. in ra-
 tione. §. si filio. ff. ad l. Falcid. & causa prima semper induenda
 est, & causa secunda semper operatur, quātum sibi à prima in-
 fluitur, & non vltrā. l. peto. §. prædium. de leg. ii. l. si quis domū.
 ff. loca. quia prima causa magis influit in causatū, quā causa
 secūda. & ideo nō tantūm ei tribuimus sicut primæ: quia cau-
 sa secunda est subalterna. l. Publius. §. i. ff. de condit. & demon.
 principium enim est fundamentū in quo totus rei status recli-
 ditur. l. qui id quod. ff. de don. hæc sunt verba Curtij Iun. præ-
 ceptoris mei in Feudalibus. consil. i. col. iij. & consil. ii. col. ii. ibi-
 dem subiicit causam originariā valde attēdendā. faciunt quæ
 dicam in sol. ad ix. contrariū medicorum loquendo de princi-
 piis. † Item magis attenditur causa finalis, quæ est causa causa- 203
 rum; secundū Philosophum, quā causa impulsiva quæ nō est
 propriē causa, sed quoddā motiū secundū Bald. in d. l. gene-
 raliter.

raliter.col.ij.in ij.op.facit idem Bal in l.j.col.ij.C.de fal.caut.
ad leg.in l.j.C.de hb.præter.laf.in l.cum quid.col.vj. ff si cer.
pet.Felin.in cap postulaſti.col.ij.de reſcript.in cap.solitæ.
col.j.de maior.& obed.in cap dilecti.col.vj.de accuſat.Defen
ſorium montis.chart.xij.vbi etiam de cauſa ſine qua.& chart.
xxvi.col.ij.Et propterea dicimus quòd cauſa multa attēditur
ſecundū Alber.q.allegat.l.cum pater §.dulciſſimus.de leg.ij.
l.adigere.§.quamuis. ff.de iur.pat. quia ſecundū eum veritas
nō poteſt ſciri niſi per cauſam. xxij.q.vij.cap. occidit l. ſolā.
C.de teſti. & Hadr.Papa noſter quodlib. ij.char xxxj.col.ij.
pro hoc allegat Hilarium dicere, Non ſermoni res, ſed rei ſer
mo ſubiectus eſt. Et ſic capit cauſam pro ratione: prout faciūt
Præpoſ. & Decius in d.c. cum ceſſante.col. j. & illa iura Alberi
204 ci probant quòd ꝑ dictū legis regulatur à ratione. quæ dicitur
anima ipſius legis laſ.in l. qui quadringēta.col.ij. ff ad Trebe.
Buſtus in Defenſorio montis.chart.lvij.col.ij.Hadr.Papa no
ſter in quodhb.q.vi.col. viij. Tremolus in addit. præticę Bo
nacurſi.char xxxij.col. iiii. Marafcotus de cōſtit.lib. vj. col.
xluiii. & li. Prato de ſecun.nup chart.xlii.col.iii.hinc dicimus
205 ꝑ quòd ceſſante cauſa, ceſſat effectus. d. l. generaliter. & d.c. cū
ceſſante. Alb.in l.i. ff. ſo. ma. concor. ponit Niger in l.i. in prin.
col. lxxiii. poſt laſ. ibi in vlt. not. ff. de offic. eius. idē laſ. in l. ciē
dum. §. ſin. col. pen. ff. qui ſat. cog. Io. Augerii in d. rub. de cauſa
poſ. & proprie. chart. vi. Baueria in §. illis autem. j. not. per il
lum text. inſtit. de teſtam milit. Igneus in rep. auth. ex cauſa.
col. xviii. verſ. lliii. Felin. in cap. quæ in eccleſiarū.col. ix. de con
ſtit. Quicquid enim ex cauſa conceditur, debet ſecundum illā
regulārī. Bulgar. in d. l. i. col. xxv. ff. ſolut. mat. & hoc procedit
etiam in ſententiā ſecundū Socin in l. ſi à te. col. i. ff. de except.
rei iud. in contrarium tamen facit l. quæſitū ff. de tutel. & plura
quæ ponit Hippol. not. clxxxix. viger. col. ii. vbi ceſſante cauſa
priuilegii. durat nihilominus priuilegiū. latius idem Hippol.
in l. ſi redhibitus ff. de quæſtion. & propterea Salic. in d. l. gene
raliter. dicit, quòd eſt materia brocardica, & ibi ponit vnā do
ctrinam quæ cōprehendit omnes cauſas de quibus ſ. idē mo
dicū magis diſtinctē per ſex regulas Io. Rugerij, vbi. §. doctri
nam ponit etiam Præpoſ. in d.c. cum ceſſante chart. ii. vbi ma
gis ordinatē Decius col. i. ponit quinque fallentias. Prima, vt
206 non ꝑ procedat in cauſa impulſiua. pro quo Corn. lib. i. conſil.
lxxxviii. litera R. quia ea ceſſante, nō ceſſat effectus. quòd mo
derat

*ceſſant
cauſa
effectus*

derat in causa beneficiali propter ambitionē refrāandā. Secundō principaliter limitat regulam d.c. cū cessante. nisi effectus esset iam cōsummatas, & ius alicui quāsitū de iure communi: secus si quodam iure extraordinario. adde Lancel. in l. si constante. col. ix. ff. sol. matr. Bon. in tract. de nobilitate. iij. parte. num. 41. & vij. parte. num. 2. Bald. in trac. de præscrip. in prin. chart. xvij. facit l. fin. ff. vnde lib. Tertiō limitant quando causa certo & determinato tēpore requiritur: quia sufficit causam illo tempore adesse, quāvis postea cesset. Ias. in l. sciendū. §. si. col. antep. ff. qui satis. cog. † vbi bene cessat effectus pro tē 207
pore futuro, sed nō pro præterito. facit q̄ sufficit conditionē semel fuisse impletā, licet implementum nō duret. l. si quis hāc redē. C. de inst. & substi. vbi Ias. col. j. & Cor. col. pen. & si. Decius con. xxiiij. col. ij. & xcv. in si. vj. col. facit, quia sufficit præsentationem fuisse factā, licet præsentatio nō duret. l. duobus reis. §. si ei qui. cū gl. in verb. exhibuerit. ff. de iureiu. † Quartō 208
limitant quādo essent plures causæ finales: quia vna cessante, nō cessabit effectus. §. affinitatis. instit. de nupt. consi. vj. Ias. in l. cū filio. col. xxij. de leg. j. in l. dedi. la. j. in j. not. ff. de cōdic. caus. da. Zanetinus in disputatio. inci. in sacro. col. xij. August. Can. in Scrutinio char. xxv. Purpur. in l. edita. C. de edē. num. 183. facit quod dicit Roch. Curtius in c. cū accessissent. cha. ix. est super gl. in verb. cōtrauenerit. de consi. vbi dicit, q̄ nisi causa cesset in totum, licet cesset in parte, nō cessat effectus. & isto casu possent procedere dicta Hippol. s. in contrariū allegata. Istam limitationē moderat Decius, quādo quālibet causa de per se nō sufficit ad producendū effectū de quo agitur. Nam quādo sunt cōnexę duæ causæ ad eūdē effectū, requiritur omnium cōcursus. Bald. in tract. de præscrip. chart. xvij. in si. Ias. in l. in testamēto. col. xij. C. de test. facit Lācel. in l. singularia. col. iij. ff. si cert. pet. dū vult §. affinitatis. procedere quando vtraq; ratio est in lege expressa: aliās secus. facit quod vult gl. Regulæ Cancel. char. cxxj. dum vult, q̄ quando duæ qualitates concurrūt circa idem, quārū altera est insufficiēs, illa insufficiēs nō attēditur, nec auget dispositionē, facit Monfer. in l. re cōiuncti. col. ij. de leg. iij. vbi limitat §. affinitatis. nō procedere, quādo sumus in materia, in qua vna ex dictis ration. non cōsideratur. facit Ias. in d. cōsi. Ang. in d. §. affinitatis. glo. Regulæ Cancel. cxx. etiā si aliæ rationes essent plures. ar. l. nā & si parētibz. ff. de inoffic. test. Socin. in rep. l. cū auus. ff. de

condit. & demō. col. xxiiij. quia attēdūtū solū causę principales. l. re coniūcti. vbi Mōfer. in iij. not. ff. de leg. iij. Et licet ista moderatio sit notabilis ad declarationē d. §. affinitatis. tamē secūdū Deciū nō applicatur ad istā limitationē, quę loquitur de duabus causis finalib. Sed in istis moderatiōibus illa causa quę nō attēditur, quia nō est per se sufficiens, nō pōt dici finalis, sed impulsua: quia ad hoc cognoscitur causa finalis ab impulsua, quia per impulsuā nō cessat dispositio. Secūdō, cōtra hāc limitationē facit Socin. in l. legē col. v. C. de pac. dum vult qđ qñ duę causę sunt æquę finales, vna tantū est illa quę producit effectū. Et in materia cōtra regulā d. §. affinitatis. vide tex. vbi Hippol. co. j. in l. si quis viduā ff. de quęst. Et no. quod vna ratio potētiōr vincit duas minus potētes. Socin. in l. cūm auus. col. xxiiij. ff. de cōdi. & demō. Quintō principaliter limitat Dec. post. Panor. in c. Abbate. in gl. fi. de verb. sig. qñ cessat solū causa de pręsenti, sed tamen non cessat spes in futurū: tūc enim nō cessat effectus. plura dicta in proxima pręcedēti ampliatiōe hic possunt accommodari. ¶ A casus omisiōne, quia remanet in dispositione iuris cōmunis. l. cōmodissimē. ff. de lib. & posth. & ille casus omittitur qui per legē nō exprimitur. secūdū Ang. ¶ A casu vel exēplō nō valet. Fortunius de fine iuris. col. xliij. per l. j. §. quōd vulgō. ff. de vi & vi arm. & l. iij. ff. de parrici. ¶ A causis tendētib. ad eūdē effectū: quia vna cēsetur eiūsde qualitatē cuius altera: & quod disponitur de vna, disponitur de alia, si quęlibet per se non sufficit. l. Papin. §. sed nec impuberis. ff. de inof. test. secundum Alber. & quod statim dixi in iij. limit. allegando Bald. ¶ A certis & specificatis. & intellige certū, nō solū si cōstat per dictū legis, sed per orationē: quia illd est anima legis. vt dixi, quia ¶ in certis nō est opus cōiecturis. l. cōtinuus. §. cūm ita in fi. ff. de verb. ob. vbi gl. in fi. adde Barb. in repet. l. cū acutissimi. C. de fideic. col. ij. l. as. in l. quicquid astringendę. col. ij. ff. de ver. ob. Arg. à pari, à causa finali, & ab effectū sunt etiā expressa, & eo deficiēte recurrimus ad significatiōē vocabuli: quia deficiente, ad argumenta ex cōiecturis, vt colligitur ex dictis Dy. in regula, in obscuris. hęc in effectū tenet Alber. co. fi. ¶ A cōingatis. l. dānatos. C. de ing. & man. Dy. ¶ A cohęrētia. l. quę religiosi. ff. de rei vendi. Alber. col. fin. ¶ A contiguitate. cap. j. vbi not. de consecrat. ecclē. vel alt. lib. vj. Alber. colum. final.

210 ¶ A communiter accidentibus Dyn. Bald. & Alb. quia ¶ quod

commun

communiter accedit, præsumitur esse verū. l. neque natales. C. de prob. & quod communiter fit, præsumitur legitimè fieri. l. certi cōdictio. ff. si cer. pet. in §. si numos. quia ita est probabile & verisimile. secundū Bald. col. iij. sed Alber. col. ij. dicit. q. est necessarium per gl. in l. cū de indebito. ff. de prob. §. j. & per l. in obscuris. ff. de reg. iur. in l. sed si quis donaturus. ff. de vsufr. vbi Alb. si autē sumeretur exēplificatiue, tūc bene esset probabile non necessariū. l. vt respōsum. C. de transact. Et falsit secundū Alb. istud arg. antecedente destructo. gl. in l. eum qui à furioso. in prin. ff. de publ. Adde quod inspicitur quod fieri solet. l. vt liberis. C. de col. vbi Ias. vlt. no. & ¶ quod ad ista 212
quæ frequēter accidunt, lex se facilius adaptat. l. nā ad ea. ff. de legib. vbi Bolog. in interpret. ij. part. cui concordat c. corā. vbi Panor. vj. not. de offi. dele. ponit Nata in clem. sæpe col. j. de verb. sig. Præpos. in c. formatur col. xij. de cōsang. & affi. Salomon in repet. l. Gallus. chart. xvij. Pantal. in repet. l. ij. C. de rescin. ven. col. lxx. Afflictus de iure protomisicos. col. ij. & pro isto arg. à cōmuniter accidētibus. vide Hippol. not. j. qui ampliat illud procedere etiā in criminalib. & si vis exinde inferre ad decisiones ex isto arg. seu corolaria: est enim idē corolariū & illatio, secundū Præpos. in c. fraternitatis. col. xiiij. de frig. & mal. vide Ias. in l. nō hoc. col. v. C. vnde legit. Bald. lib. j. cōfi. cxxj. filiafa. in prin. Cuman. consi. cxxv. ad primū. in prin. col. ij. & consi. iij. domina Stella. col. ij. Fulg. cxxxij. proponitur in medio col. ij. Socin. lib. j. consi. xcij. circa primum. col. iij. vers. prostremo. & lib. ij. consi. clxvj. in causa cōmunitatis. col. iij. vers. v. conclu. & clxxvij. in cōtrouersia. col. vj. in fi. & ccv. difficultas col. iij. vers. v. Corn. lib. j. consi. clxxj. videtur litera q. & lib. ij. consi. cxliij. circa præsentem. litera c. Decius consi. cclxxix. placet num 3. j. à solitis. ¶ A communi patriæ obseruantia. Fulg. consi. liij. quoniam superius col. ij. per l. certi iuris. C. de iudic. & l. minimè ff. de legib. ad quam 2. in prima limitatione, quod sit tenenda communis opinio. ¶ A consuetudine similium personarum, vt de mercatoribus. Soci. lib. iij. cōfi. xcvj. num. i. per l. vel vniuersorū cū materia ff. de pig. act. l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de ædil. edic. & à cōsuetudine loquendi testatoris. lib. iij. consi. lxxij. capiendone num. 23 per l. si seruus plurium. in fi. ff. de leg. j. ¶ A concessione antecedētis: quia eo cōcesso conceditur & cōsequens. l. ij. ff. de iur. om. iudic. Bald. col. iij. Hadr. Papa noster quodlibet.

iij.char.xxix.col.j. ¶ A consequenti destructo: quia eo destruc-
 to destruitur antecedēs stans in oratione illius cōsequētis.l.
 apud antiquos.C.de turt Bal.col.iiij. & clarius Dyn.& Alber.
 col.iiij.exemplificans.si animal non est,ergo homo non est.l.
 ij. §.mutui datio. vbi glo. & Lancel.col.fi.& Socin.iiij.not ff.fi
 cert.pet. & confirmatur. secundū eum, per aliud argumentum
 à genere destructo. Itē à principali destructo. Item ab antece-
 denti destructo: sed tū oportet terminos esse cōuertibiles: vt
 rationale, & homo. & pro hoc argumēto Socin. li.j.cōfi.xciii.
 circa j.col.iiij. ¶ A consequentia pernicioſa exēpl. ff. de poen.
 l. si quis aliquam §. qui abortionis. Dyn. & Alber. ¶ A confi-
 deratione prætēriti temporis, si nō apparet de quo. l. Mela ff.
 de alim. leg. Alber.col.pen. ¶ A cōiecturatione. l. j. §. quoniā.
 ff. si cert. pet. Alber.col.viij. & col. fi. ¶ A confirmatione. l. asse
 toto. ff. de hzred. instit. de confirm. vult vel inutil. per totum.
 ¶ A connexis: quia eorum idem est iudicium. l. eum actum. ff.
 de nego. gest. c. deniq. iij. dist. l. quid ergo. §. pen. ff. de contra.
 iud. tutel. l. as. in l. j. C. de transact. col. j. Felin. in c. auditis. col.
 ix. vers. j. declaratio. de præscri. in cap. translato. col. iiij. & iij.
 vbi Decius de constit. Rom. consil. xxxiiij. dicto. & xxxviij.
 Steph. Malereti in tract. de electione. chart. xxvj. ¶ A conco-
 mitantia connexorū. l. j. ff. quod metus causa. Dyn. ¶ A conti-
 guitate. cap. j. de consecr. eccles. vel alt. lib. vj. ¶ A contrariis.
 Dy. & Bal.col.iiij. format: quia contrariorū contraria est na-
 212 tura. l. & si contra. ff. de vulg. & pup. † vel posito vno cōtrario-
 rum remouetur reliquum. l. hzc verba. ff. de verb. sig. Alb.col.
 iij. allegat. j. C. de furt. & inducit alio modo: contrariorum
 eadem est disciplina, quia vno cognito, cognoscitur alterum.
 instit. de tutel. circa princ. fallit illud Philosophi. cōtrariorum
 cōtrarij sunt effectus. vij. Metaphysicæ. Alio modo, sicut pro-
 positum in proposito, ita oppositum in opposito. l. Iulianus. §.
 procur. ff. de act. em. & quis non potest venire contra factum
 suum. l. post mortem ff. de adopt. Item statutum in vno. idem
 in alio, & eadē est potentia. l. as. in l. j. C. de cōtra tab. in rubr. ff.
 de acquir. pos. ¶ A contrariis cōtradictoriis & diuersis seu se-
 paratis. Bald. in l. j. col. iij. C. de ser. fug. & quomodo differāt,
 Claud. in l. si cum dōtem. col. vj. ff. sol. mat. ¶ A contrario sen-
 su fortissimum est argumentum. l. j. §. huius rei. ff. de offi. eius
 cui mand. est iuris. vbi l. as. Claud. & Niger. latē tradūt & om-
 nia quæ scribuntur circa hoc, essent sufficientia ad vnum tra-
 ctatū,

statum, & est coniecturatiuū ex mente disponētis. l. apud antiquos. C. de furt. Fortunius in l. Gallus, in princ. num. § 8. de lib. & posth. Capiēdo ordinem, Ias. limitat ¶ ipse primo & Claud. 213 quando resularet prauus vel absōnus intellectus. l. conuenticulam. C. de epis. & cler. vel correctio legū. gl. ij. in c. j. de pta. & qual. nisi lex corrigens nihil operaretur in sensu directo. de quo latē Niger in d. §. col. xx. Tertiō, limitat vbi esset dictio maximē, præsertim, vel similes. & Claud. & Niger col. xxiiij. Quartō, secūdum eum & Claud. & Nigrū col. xxiiij. in verbis narratiuis legis. gl. in l. j. C. qñ non pet. par Quintō, in verbis modalib. Sextō, in causa impulsua. Septimō, quādo arguēdo à cōtrario de vna causa finali, remaneret adhuc alia finalis. Octauō, in cōstitutionib. feudilib. sed hāc impugnat Niger col. xxiiij. tamen eam tenet Parpal. in præl. feu. char. ij. Nonō, limitat Niger col. xxxj. vt nō procedat quotiēs in cōtrario non est eadē ratio vel dissimilitudo. allegat Ias. l. seruū co. v. C. qui testam. fac. pos. post Aret. Et tres vias cum quib. soluitur hoc argumētum, & sub quib. includūtur quasi oēs istæ fallētiæ ponit Claud. in d. §. huius. ¶ Ampliat Ias. istud argumētū procedere etiā in contractib. per l. pecuniā. ff. si cer. pet. vbi idē dicit. & Corf. sing. ij. etiā stricte iuris. secundū Lancel. Nigrū. col. xxvj. nisi secūdū Ias. in sensu cōtrario esset eadē ratio, vel maior. Itē nisi verba cōtractus essent priuatiua vel negatiua. ¶ Ampliat secundō, in statutis Corf. sing. v. Alb. & Clau. cōtrā: sed prò Nig. col. xx. & xxiiij. nisi aliud statutum disponderet, verba statutorū nō debere recipere extraneū intellectū, vel intelligi ad literā: vel quādo sic sumēdo statuētes incurrerēt in pœnam, vel qñ corrigeretur ius cōmune. Imō dicit Ias. C. de iud. in l. propter adū. §. si autē alterutra. col. ij. qñ nihil operaretur in sensu directo, adhuc sumetur ex eo argumentū à contrario sensu ad correctionē iurium. ¶ Ampliat tertiō, in vltimis voluntatibus, nisi resularet turpis vel reprobata dispositio. secundum eū, & Lancel. qui latius insistit. Niger col. xxviij. vel in verbis cōditionaliter prolatis, vel quando sequeretur protestatio derogatoria ad actus sequentes: vel quando dispositio testatoris esset priuatiua. ¶ Ampliat quartō in rescriptis. Corf. sing. j. & Lancel. sed Claud. cōtrā: sed prò Niger col. xxvij. licet secus in priuilegio, secundū eum. ¶ Ampliat quintō in sentētiis. Corf. sing. ij. Lancel. Niger colum xxx. ¶ Ampliat sextō in mandatis. Niger col. xxx. ¶ Amplia tu septimō in decretis principū.

Ponzinibius in tract. de decreto, quando res habeat originē
 à contractu. col. viij. ¶ Ampliat octauo Niger col. xxxj. etiam
 in iurante. & ibi de respondente positionibus vel interroga-
 tionibus. ¶ A correctione vitāda in legibus ad ceteras dispo-
 sitiones, vt pacta, & sententiæ. Fulg. consil. cxliij. syndici. col.
 ij. per l. j. C. de inoffic. dot. l. nam ad ea ff. de condit. & demon.
 Angel. con. cxiiiij. visis prædictis. col. ij. in medio. cum cons.
 cvij. testator. col. ij. circa finem ¶ A correlatiuis. l. j. ff. de con-
 trahend. empr. Alber. colū. vij. & constructiue & destructiue:
 214 ¶ quia in correlatiuis necesse est ex natura relationis quæ requi-
 rit duo extrema in actu, quod aut vtrunque sit verum vel fal-
 sum. C. de iud. l. fi. & l. fin. de acce. Had. Papa noster in Quod-
 libetis. q. x. col. ij. rector. latē Ias. in l. fi. C. de ind. vid.
 tol. Felin in procemio Gregor. col. j. & seq. Hippol. in l. si quis
 viduam col. v. ff. de quæstion. & d. Baptist. de sancto Blasio fe-
 cit vnum tractatum de correlatiuis: & quādo de vno ad aliud
 fiat extensio Ias. in l. qui cōdemnare. col. ij. & iij. ff. de re iud.
 ¶ De causa ciuili ad criminalē. Ias. in l. magistratibus. col. iij.
 ff. de iur. om. iud. per l. absentem ff. de pœn. Socin. lib. j. consil.
 xlv. prosequendo col. iij. vers. tamen validum. Calca. consil. cix.
 col. j. vers. ij. Corn. lib. ij. consil. c. in causa vertente. litera s. Et
 econtrā de causa criminali ad ciuilem. ff. de libe. hom. exhib. l.
 iij. §. hoc interdictum. vers. nam & publica. vbi ponit Alber.
 etiā. ¶ De causa dotis ad causam studij. Bart. in l. j. in fin. ff. sol.
 mat. vbi Ias. col. fin. per l. absiduis. C. qui pot. in pig. hab. idem
 Ias. in l. ita stipulatus magna. de verb. obliga. ¶ De causa testa-
 ti ad causam intestati. Alex. in. l. causa. vlt. not. per illum text.
 ff. de vulg. & pup. ¶ De ciuitate ad ecclesiam l. fin. C. de sacro-
 sanct. Eccles. De clerico ad alium, secundum Ant. de Burr.
 quem damnat Ias. in l. generaliter. ante fin. ff. de in ius voc.
 ¶ De caractere corporali ad intellectualē. Ias. in l. nemo pos-
 test. post Bart. ibi in j. lect. col. xij. in fin. de leg. j. ¶ De conditio-
 ne ad modū. Ias. in l. si Titio. col. ij. num. 8. de leg. j. per l. j. & ij.
 C. de his qui sub mod. De confessione ad renuntiationem.
 Pich. in l. i. char. vii. C. de pact. post Bart. ibi per l. tale pactum.
 in princip. ff. de pact. ¶ De coniugato ad seruum. l. iij. ff. de lib.
 hom. exhib. ¶ De consuetudine ad priuilegium. Bart. in cap.
 cum contingat. per illum text. de foro compet. columna quin-
 ta. Bal. de præscrip. chart. lx. columna tertia. in fin. ¶ De col-
 latione ad computationem. Cuma consil. x. in ciuitate. colum.
 ij. in

§. in fi. per l. quoniā nouella. vers. eodēmq; modo. C. de inof-
fic. testam. §. De contractibus ad iudicia. l. omnem. ff. de iud. l.
iij. §. idem scribit. ff. de pecul. §. De contractibus ad maleficia.
d. l. omnē. cū glo. de cult. reo. l. ij. instit. de publi iud. in princ.
Ias. in l. vbi pactū. C. de transact. in l. j. ff. de oper. no nunt. col.
vj. in l. ciuitas. col. j. ff. si cer. pet. Ias. in l. j. C. de ser. fug. col. j. per
l. omnem. ff. de iudic. §. De contractibus ad vltimas volunta-
tes. Ias. in l. quāz de legato. in primis verbis. per illum text. in l.
seruum filij. §. eum qui. per illum text. iij. not. de leg. j. in l. j. in
fi. ij. col. C. de inst. & subst. Soci. cōf. xlvij. col. ij. vers. iij. pro-
bat. lib. j. & clxxij. responde. col. fi. lib. ij. & xxv. no. vij. lib. iij.
§. De contractibus ad quasi contractus non valet. secundum
Ias. in l. ciuitas. ij. col. vers. ij. ff. si cer. pet. Decium in c. qua frō-
te. ij. col. de appel. §. De contractu stricti iuris ad contractum
bonæ fidei negatiuē. Ias. in l. stipulatio ista. §. fina qui incip. si
quis ita. iij. not. ff. de verb. oblig. per illum tex. sed postea vide-
eum ibi in fin. §. De corporalib. ad incorporalia. ff. de iure do-
tū l. si pater. & quib. mod. pig. vel hyp. solui. l. sicut. §. De cre-
ditore ad procuratorē nō valet. Soci. in l. j. §. p. procuratorem.
pen. col. ff. de acquir. pos. per l. si cūm vēderet ff. de pig. act. iun-
ctal. j. C. per quas pers. §. A declaratione seu interpretatione
quāz idem sunt propriē loquendo. ff. de reg. iur. l. j. Alber. col. v.
§. A deliberatione seu pūssione, ex quibus sequitur optimus
effectus. C. de rep. l. dubium. l. humanum. C. de legibus. Alber.
col. viij. §. A deriuatione: & istud est artificiale l. j. in princ. ff.
de pact. Bald. col. ij. faciunt supradicta in argum. ab illusione.
§. A descriptione. l. quāsitum. ff. de re iudic. Dyn. §. A destru-
ctione consequentis. suprà à consequenti destructo. §. A di-
ctis Poētarum & Medicorū. l. septimo mense. ff. de statu hom.
Alber. col. pen. in fin. Ias. in l. j. col. vj. ff. si cer. pet. §. A diffini-
tione seu descriptione. l. omnis diffinitio. ff. de reg. iur. Alber.
col. v. dixi latē suprà in princ. horum argumentorum. Dyn. *
§. A discretionē: licet videatur comprehendi sub arg. à conie-
cturatione: tamen speciale est per se. & not. quod discretio est
mater omnium virtutum. cap. j. de offic. custo. c. præsensium.
v. q. vij. §. A diuersitate temporum: quia sequitur diuersitas fa-
ctorum in actu iterabili. l. nunquam plura. ff. de priuat. del. in
actu nō iterabili vel vnico diuersitas temporū inducit cōtra-
rietatem & incompasibilitatem. l. j. C. qui accus. vt si vnus di-
cat occisum de mēse præterito, alter de præsentī. quod verum

Terminus
æquiuocus
non potest
diffiniri.
Roch. iq-
tract. de iu-
re patrona-
tus. col. j.

adi uersi
sunt tempus

in actu licet instantaneo, secus in successiuo. Bal. col. iij. ¶ A diuisione generis Dy. ff. de adop. l. j. Bal. col. iij. quia genus diuiditur, cum species enumeratur: & minuitur, cum species obicitur: & alteratur, quando qualitas specifica alterat genus: & declaratur, quando species inferuntur, prout sunt de natura generis. ¶ A dolo & culpa, vt ff. & C. de dolo. per totum. l. culpa. ff. de reg. iur. Alber. col. viij. ¶ A dubiis dirimendis arbitrio boni viri. l. Mæuia. §. vxor. ff. de annu. leg. Alber. col. pen. ¶ A duo propter vnum vbi vnū tantū. ff. de aq. plu. arc. l. siue autē. §. si. Alb. col. pen. vt iij. Topic. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. vij. est char. lxvij. litera d. & in q. ix. col. v ¶ A duabus legibus simul iunctis, vel à tribus. Ias. in l. Gallus. §. ille casus col. ij. ij. not. per illum text. ff. de lib. & posth. vbi de coniunctione duorum statutorum, duorum instrumentorum, & diuersarum probationum. ¶ De delicto quod fit in committendo, ad illud, quod fit in omittendo, non valet. l. licet. §. si. vbi Bart. ff. de pecul. Phil. Decius. in l. quod te. col. vij. ff. si cert. pet. ¶ De delegato ad procuratorem glo. in l. si procurator. C. de procurat. ¶ De descendentibus ad ascendentes. Alex. in l. qui dotis. col. vj. vers. est verū. ff. sol. mat. dicit quod non valet. per l. isti quidem. ff. quod met. causa. l. scripto. ff. vnde lib. ¶ De dicente falsum ad producentem falsum. Decius in c. licet causam. de probat. col. xvij. post Panor. ibi dicit tamen Decius hoc non procedere quo ad omnia. ¶ De diminutione ad augmentum, ad diminutionem in materia legatorum. l. si ex toto. in princ. de leg. j. Ias. in l. seruus electione. §. cum fundus. col. iij. eod. titu. ¶ De dispositione legis ad dispositionem hominis. affirmat Nata. in clem. saepe col. v per l. non impossibile ff. de pact. cum sim. Alex. in l. saepe. col. ij. ff. de re iudic. ¶ De dispositione legis ad dispositionem testatoris. Cuma. cōf. cxij. statutum. circa. si. Fulg. conf. xv. proponitur. col. ij. Nata. vbi supra, allegant §. disponat. in auth. de nupt. l. quamuis. C. de fideicom. Bolog. conf. xxix. in fi. ij. col. ¶ De dispositione iudicis ad dispositionem testatoris. Paul. de Castr. in l. filiusfam. §. diui. el. ij. col. ij. vers. in tex. ibi. nudum. de leg. j. per l. seruus hac lege ff. de manumiss. ¶ De diuersitate causarum ad diuersitatem scripturarum. Ias. in l. re coniuncti. col. xvij. de leg. iij. per l. huiusmodi. §. j. cum ibi not. de leg. j. ¶ De dominio ad quasi dominium Ias. in l. iij. §. ex pluribus. col. fi. ff. de acquir. pos. per l. eū qui. §. publiciana. ff. de public. ¶ De dominio ad monasteriū. Ange. conf.

de dispo
sitione
legis ad
dispo
sitionem
testatoris
Ias.

cons. cxxxij. super primo. col. j. per auth. ingressi. C. de sacros.
 iuncta l. quæ in alia §. interdum ff. de acquir. hæred. §. De do.
 nato ciuitati ad donatum agnationi. Bal. lib. ij. consil. xlix. in
 primis. circa fi. vers. optimū. per l. j. §. si quis seruū. ff. de pos.
 not. in l. de quibus. ff. de leg. ¶ De donationibus inter vir. &
 vxor. ad donationem inter patrem & filium. Curt. in l. pactum
 dotale. col. ij. C. de collat. per l. donationes quas parentes C. de
 donat. inter vir. & vxor. §. De dote ad alimenta. Bart. in auth.
 res quæ. C. com. de leg. Sed contrarium tenet Iason ibi colum.
 iij. & Campe. in tract. dotis j. parte. quæst. xvj. Socin. consil.
 cxcj. visis literis. col. ix. versic. præterea dico. lib. ij. & libr. iij.
 consil. v. circa fi. §. De dote ad legitimam. Ias. in l. filiusfam. §.
 diui. ij. lect. col. xvj. de leg. j. allegat Bart. in l. Titio centum. §.
 Titio genero. col. fin. ff. de condit. & demonstr. §. De dubitan-
 te ad ignoratē l. quamdiu. vbi Ias. C. qui admit. §. Ab edicti
 permissione. Barb. lib. j. consil. xxxix. clemētissimi. col. v. per l.
 j. §. sin. autē ad deficientis. C. de caduc. tol. c. ad audiētiā de de-
 cim. §. Ab eodem effectu impedimenti facti & iuris. ff. de cō-
 dit. instit. l. condemnationes. §. Ab effectu eorū quæ simul re-
 quiruntur ad esse: quia quando plura coniunctim requiruntur
 ad esse rei, vel probationis, non sufficit alterum esse, vel pro-
 bari. ff. de itin. actūque pri. l. vnde. §. pen. Bal. col. iij. & ab effe-
 ctu finali. Ang. consil. cxv. primo. col. ij. † & quod producta ad 215
 vnum effectum, non debent operari contrarium. l. legata mu-
 tiliter. ff. de adim. leg. c. maiores. §. sed adhuc. de baptis. & res
 denominatur ab effectu, quem dummodo habeamus non cu-
 ramus de modo l. iij. §. conditio. ff. de adi. leg. l. iij. C. de inst. &
 subst. Alber. col. iij. vbi col. pen. quod valet ab eodem effectu
 impedimenti, facti & iuris. ff. de condit. instit. l. condiciones. l.
 reprehendenda. C. de instit. & sub. Dy. & Albe. quod qualis est
 effectus, talis est causa. l. nullus. ff. de regul. iur. §. Ab eo quod
 quotidie fit. ff. de minor. l. & si sine §. quæsitum Alb. col. fi. De-
 cius consil. ccvij. visa dicta scriptura. col. ij. facit §. à communi-
 ter accideribus. §. Ab æquipollentibus: quia nō refert quid ex
 æquipollētibus fiat. l. si mater. C. de instit. & subst. nec curamus
 de modo, dummodo habeamus effectum, vt nunc dixi. Bald.
 col. iij. Alber. col. v. in fin. Dy. §. Ab etymologia vocabuli su-
 præ ab allusione vocabuli. Dyn. & Alberic. §. Ab extincto sub-
 iecto, siue non ente: quia non entium nullæ sunt qualitates. l.
 eius qui in prouincia ff. si cert. pet. Ang. consil. cxv. primo col.

G 5

ij. Corn.

ij. Corn. lib. ij. cons. xiiij. in presenti. litera t. & v. ¶ Ab extre-
 mis: quia per extrema probantur media. & medium sapit natu-
 ram extremorum. & cōpositum simplicium. & totum naturam
 partiū. l. j. ff. si cert. pet. l. quæ arbor. ff. cōmuni diuid. glo. in l. j.
 ff. si quis iu. dic. non obr. Alb. col. vj. & subiicit Dyn. probatis
 extremis probatur media. C. de apo pub. l. quiq; ¶ Ab exem-
 plo, vt ab authoritate. ff. de sol. l. si pater. ff. de statu hom. l. septi-
 mo mense. Alber. col. ij. Dy. allegat c. cū in cunctis. de elect.
 ¶ Ab experientia: quia experto crede magistro. l. si chorus. de
 leg. iij. §. his verbis. l. semel. ff. de re iudic. Alber. col. vij. ¶ Ab
 excessu: ex quo collige duo. primò. quod per superabundan-
 tiam dicitur, vni soli cōuenit. l. vbi autē non apparet. in princ.
 de verb. obli. secūdò. quòd illud quod excedit alios, non est de
 numero illorum quos excedit. l. ciuibus. ff. de leg. iij. Alb. col.
 vij. ¶ De effectu ad causam. Barb. per illum tex. in c. at si cleri-
 ci. col. vj. de iudic. & per c. cū cessante. de appell. ¶ De eman-
 cipatione ad legitimationem. Socin. cons. lxxv. nu. vj. lib. iij. per
 l. iubemus. C. de emancip. lib. Decius cons. cl. col. fin. ¶ De ex-
 communicatione ad interdictum. Decius in c. ad hzc. el. v. iij.
 not. per illum tex. de appel. ¶ De exheredatione patris ad ex-
 clusionem statuti. Socin. consil. lxxvj. num. x. lib. iij. per tex. in
 l. j. §. sciendum. ff. de suis & leg. vbi Bart. ¶ † Afine: quia secun-
 dum eum res iudicatur. ff. de pecul. l. licet. §. idem scribit. & se-
 cundū eum intelligitur l. non aliter. ff. de vin. trit. & ol. leg. &
 debet esse litiū finis. l. fratris. C. de trāsaet. hinc dicimus, quòd
 principium in operabilibus est finis. vj. Et hic Hadr. Papa no-
 ster in quodlib. char. lxx. litera B. vbi char. lxxvj. quòd finis nul-
 la est mensura. j. Politic. vt medicina sanitatis in infinitum. &
 char. lxxvj. col. ij. principia magis sciri cōclusionē. j. Poster. ma-
 gis diligimus finem, propter quem diligimus principia: vt ibi
 char. lxxvj. hinc dicimus, quòd omnes vellent bonā fidem &
 esse beati: vt ibi char. lxx. col. ij. & quomodo attendamus prin-
 cipia prima loquendo de Medicis. in sol. ad ix. contrariū. Bu-
 stus in Defensorio mōtis. char. xxix. versic. xxxj. ¶ A fīctione,
 scilicet arguendo ab extremo vero ad extremum fictum: sed
 secundum Bald. col. v. à ficto ad fictum non potest sumi: quia
 essent duæ fīctiones. l. si aliquam rem. ff. de acquir. poss. † quia
 duæ fīctiones non possunt concurrere circa idem: circa vnum
 autem de extremis tātū bene possunt concurrere. l. si seruus
 communis Titij. ff. de stipul. ser. de hac materia fecit vnā lon-

gam

gam reper. Bart. in l. si is qui pro emptore. ff. de v. l. u. cap. vbi Ias. & Monfer. ¶ A fortiori. Corneus lib. ij. consil. liij. incip. vide-
tur. licera O. limita in pœnalibus. Panor. in cap. at si clerici. in
princ. antepen. col. de iud. vbi in §. de adulteriis. col. iij. limi-
tat in materia dispensatoria. est text. in l. de accessionibus. ff.
de diuer. & temp. prœscrip. Had. Papa noster in Quodlibetis
q. vj. col. ix. ¶ De Falcidia ad Trebellianicam negatiue valet.
Cum. cōsi. xxv. Franciscus col. iij. per l. seruum filij §. eum qui.
ff. de leg. j. vbi Dy. facit l. æquiparatio. & l. j. eo. tit. Bolog. cōsi.
xix col. ij. versic. vi. & vlt. Ias. in l. Marcellus. ff. ad treb. ¶ De
favorabiliiori ad minus favorabile. Alexā. in l. Marcellus. col.
vj. post medium. ff. ad Treb. allegat Dy. in d. §. eum qui. ¶ De
seudo ad peculium vel precatium. Ang. consil. cx sanctissima.
col. j. ¶ De seudo ad emphyteusum. Rom. cons. xxvij. viso the-
mate Cum. consil. clxiiij. Platus per totum. Fulg. consil. iij. reli-
giosus. col. ij. in fi. Calcan. consil. lxxiiij. col. ij. in medio. Barb.
lib. iij. consil. lxxvj. afferam. col. vj. per gl. in c. j. an ag. vel fil. in
versic. aut v. que. Barc. in l. si mihi & Titio. vbi Ias. col. pen.
qui limitat ff. de verb. oblig. latē ponens etiam in l. j. co. lxx. &
seq. C. de iur. emphy. Socin. consil. clxvij. incip. non inutilis. in
fi. col. pen. vbi dicit, quod licet sint multæ differentie, tamen
regulariter valet, nisi contrarium reperiatur de iure commu-
ni. plura consilia vide glomerata in tabula consiliorum seuda-
lium Bruni. in verb. feudū. col. j. ¶ De fictione postliminij ad
fictionem l. Cornelie. Ias. in l. si is qui pro emptore. nume. xxv.
ff. de v. l. u. cap. ¶ De fideiussione ad hypothecam. Ias. in l. j. de
leg. j. ad fi. per l. si legati. in fin. ff. de pign. ¶ De fideiussore ad
quasi fideiussorē nō valet. gl. in l. iij. §. si filius. ff. quod quisque
iur. Ias. in l. si seruum. §. nunc videamus. ff. de verb. oblig. ¶ De
filio ad seruum. Cum. consil. lxxij. dominus Thomeus. per l. si
filio. ff. de donat. causa mor. l. cum aliquis. C. de iure deliber.
¶ De filio ad monachū. Ang. consil. cxxxiij. super primo. col.
j. per auth. ingressi. C. de sacrosanct. iuncta l. donationis. quas
parentes. C. de donat. inter vir. & vxor. ¶ De fructibus ad vsu-
ras. Socin. in l. lecta. pen. not. per illum text. ff. si cert. per.
¶ De fure ad morosum. l. inter stipulantem. §. penult. vbi glos.
ff. de verb. oblig.
¶ De furioso ad ignorantem. l. rogasti. §. si à furioso. vbi Ias.
col. ij. ff. si cert. petat.
¶ De furioso ad mēte captū & eq̄strā. Fulg. cōsi. lxxx. quidam
fer.

ser. per l. si furiosi. C. de nup. & l. humanitatis. C. de impub. iur. Et al. fin. §. j. ff. de furt. quæ facit mentionē de d. l. humanitatis.

¶ A generalitate : vt quando generalitas per medium habile insert in qualibet sua specie, tunc generaliter operatur : aliàs non operatur, nisi prout potest operari: quod est not. pro refutationibus. l. si de certa. C. de. transact. vnde pactum tanquam medium habile generaliter operatur: sed transactio tanquam medium in ista argumentatione non habile, nisi in litibus nõ
 218 operatur. ita Bald. col. iij. Sumitur etiam, † quia l. generaliter loquens, generaliter debet intelligi. l. de pretio. ff. de public. cum sim. vt dixi loquendo quòd statatur doctōri distinguēti in authoritate Bald.

¶ A generali principio legis. l. regula. §. si. ff. de iur. & fa. ign.

¶ A genere ad speciem. & econtra. secundum Alber. col. vj. per
 219 l. j. ff. si cert. pet. dicendū quòd † propterea dicimus illud est genus quod ponitur ad positionem specierum: quo perempto, & omnes eius species. l. si quid. §. interemptum. de leg. iij. Ias in l. j. in fin. j. col. ff. de acquirend. pos. Lancel. in l. j. col. ij. de leg. j. Parp in l. fin. num. 19. C. de edendo. Et restringitur per suas species. secundū Alber. per regulam generi. vbi Dy. & alij. Ias. verò in d. l. j. dicit, non valet argumentum affirmatiuè : negatiuè verò sic. vt si dicas, animal. ergo homo: non concludit : econtrà si dicas, homo, ergo animal: bene concludit. idem Lancel. in l. ij. §. appellata. col. j. ff. si cert. pet. nec est dare genus, quod non verificetur in aliqua sui specie. nam à positione animalis venit aut bos, asinus vel leo &c. Lancel. in l. licet in fi. ij. col. C. de pacto.
 220 † Est verū quòd in iure genus capitur tribus modis. vt per Bar. in l. Meuius. §. duobus. ff. de leg. ij. in primis verbis: imò & quarto modo. secundum Paul de Cast. quem refert Decius in cap. pastoralis. §. quoniam iij. not. de rescript. Est etiā genus generalissimū, & genus subalternum. vt per Bart. in l. generaliter. ff. de leg. j. col. j. & genus nõ est numerabile, sed simpliciter significatiuum: & vbi non est materia, ibi non est qualitas, quæ non potest esse sine subiecto. l. j. ff. de vsu fruct. leg. Et tantum operatur genus, sicut species. l. si duo ff. de administ. tut. Decius in cap. cum M. col. x. de const. Et quando in fi. ponitur, quando referatur ad antecedētia. Bart. in l. talis scriptura. de leg. j. quid autem sit genus, quid species, quid individuum, declarat Bart. in l. quæ sitū. §. si quis fundū. col. ij. ff. de fund. instr. Socin. in l. j. ff. de acquir. pos. in fi. princ. & † quod dicimus genus inferius,

Diale

Dialectici dicūt speciem specialissimā: & eam quam dicimus speciem, vt Stichus, ipsi dicūt indiuiduū. & hanc differentiam inter Legistas & Dialecticos habemus, quando Iuriscōsultus procedit per exempla. facit Decius in d. §. quoniā. iij. not. Sed quando procedūt magistraliter per viam doctrinæ: tūc eo modo appellant genus quo Dialectici, & sic speciē. Lancel. in d. l. legato generaliter. de leg. j. Et species & genus subalternum procedunt à pari. Lancel. in l. quod legatur. ff. de iud. & apud Legistas species modica & leui distinctione distinguitur. secū dum Philip. Dec. in rub. C. qui ad. col. fi. Et species determinata est numerabilis, & sic qualificabilis: idē species legata præstat talis qualis est. Lancel. in l. fi. à substituto. §. heres. col. j. de leg. j. & species non possunt cognosci, nisi ipsarū genus cognoscatur: nec qualitas rerum, nisi cognita substantia. cui adheret Salic. l. licet. col. iij. C. de acquir. pos. Et an illud quod differt iure, differat specie. latē Gammarus in tract. de extēsiōe. col. xxix. & seq. vbi plura de specie. Et propriē sunt quæ differunt differētiis substantialibus. secundum Iason. in l. iij. §. genera. j. not. ff. de acquirend. posses. & † quod vnius speciei est, non potest alteri conuenire: quia quod est proprium bouis, non conuenit homini. Salomon. in repet. l. Gallus chart. viij. ff. de liber. & posth. vbi char. l. xix. quæ sit dispositio generalis & quæ specialis de genere tractante de dote non soluta, ad venditorem tractantē de pretio nō soluto. Socin. lib. iij. cōl. lxxxviij. num. 3 allegat ad hoc gl. & Bart. in l. de diuisione. ff. sol. mat. & quando petūt interesse ratione dotis vel pretij non soluti. eod. lib. cōf. ciij. num. 6. per l. curabit. ff. de act. empt. iuncto c. salubriter. de vsur. facit l. quæ ex promissione. ff. de act. empt. sed caue à Ias in d. l. de diuisione. col. v. in fin.

¶ A geminatione locutionis. l. balista. ff. ad Trebel. Corf. in tract. de potest. regia.

¶ Ab habitu. ff. de regul. iur. l. secundum naturam. Dyn.

¶ De his quæ nouiter orta sunt, ad ea quæ nouiter ad notitiā deuenerunt. Decius in cap. pastoralis. col. viij. de excep. per illum text. & cap. vt circa. de elect. ad fin. lib. vj.

¶ Ab identitate rationis. Dyn. & Alber. l. illud. vbi gl. in verb. æstimari. ff. ad l. Aquil. cōsil. vj. Zanet. in disp. incip. in sacro. col. v. Defensorium montis chart. iij. col. iij. Angel. instit. de leg. pat. tut. Ias. in l. j. §. item acquirimus. viij. not. ff. de acquir. pos. in l. à Titio. ff. de verb. obl. in l. fi. col. pen. ff. de in ius voc. Claud.

Claud. in l. non possunt. col. pen. ff. de legibus. Socin. in l. ij. §. ij. col. j. ff. de verb. obl. vbi. Socin. dicit hoc procedere etiā si sit minor ratio in casu ad quē fit extēsiō Signor. cōf. cx. testator. col. iij. Corn. lib. ij. cōf. clxxij. videtur prima litera h. & cōf. xxij. in hac litera e. la. ij. Decius cōf. xv. in fin. col. & hoc procedit etiā in casibus exceptuatis à regulis. Iaf. in l. j. col. i. pen. ff. de offic. eius. col. pen. per text. in cap. cum dilecta. §. nos igitur de cōfir. vtil. vel inutil. Imò tunc nō dicitur fieri extēsiō quando est identitas rationis. Ang. per illum text. in tit. de leg. patr. tu. Monfer. in repet. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. Roch. in cap. si. de cōsuet. chart. xvij. Claud. in d. l. nō possunt. Et e contra, vbi diuersa ratio, ibi diuersum ius. l. generaliter. ff. de fidei. ius. c. si in fin. xxix. dist. Spec. in tit. de teste. §. j. col. si. Signorol. cōf. vij. Titius. col. ij. vers. præterea in his. Claud. in l. si quis id quod. col. vij. ff. de iur. om. iud. quia separatorū separata est ratio. Idem Signor. cōf. xxvj. quæst. col. pen. vers. præterea separatorum. tex. in §. nihil cōmune. vbi Iaf. j. col. not. ff. de acquir. pos. cum sim. vt per eum in l. si constan. num. xxvij. ff. sol. matr. vbi subiicit, quòd ex separatis non inferitur. l. Papin exuli. ff. de min. sed hoc vltimū intelligitur. nisi sit eadē ratio. Iaf. in d. l. à Titio. col. penul. debet tamen Corn. lib. iij. cōf. excj. satis. col. ij. quod quælibet ratio diuersitatis non debet esse sufficiens ad diuersificandū ius. vide quæ dixi §. à causa. Item prædicta non procedūt vbi induceretur correctio. Bart. in repet. l. de quibus. ff. de leg. colum. pen. Item ad hanc regulam opp. de l. Gallus. in princ. vbi Socin. iij. not. de liber. & posthum

¶ Ab indistincta locutione. l. de pretio. ff. de public. dixi §.

¶ Ab iracundia quod excusat. l. Gracchus. C. de adulter.

¶ Ab inuitis humanius exequēdū. l. j. vbi not. C. com. de leg.

223 ¶ Ab impossibili. l. impossibilitium. ff. de ver. ob. & de reg. iur.

¶ De indiffinita ad vniuersalē. Nam quotiēs omnium particularum eadem est ratio, tunc indiffinita æquipollet vniuersali. & idem iuris est in vno quod in alio. l. si pluribus. ff. de leg. j. vbi latē Bart. post Dyn. in procem. de reg. iur. lib. vj.

¶ De institutione ad exheredationē. l. j. §. si incertū. ff. de ven. in pos. mi. iuncta l. cum posthumus. ff. de liber. & posth. ita arguit Guar. in repet. l. si pater. C. de instir. & subtit. num. 127. & sequent. vbi hoc intelligit quando est eadem ratio.

¶ De inuito ad ignorantem. Cum cōfil. lxxij. Dominus in si. ij. col. per. cap. qui potest de reg. iur. lib. vj.

¶ De

¶ De institutione ad legatum non valet. Ias. in l. captatoriz. num. 5. de leg. j. per gl. fin. in l. si plures. ff. de condit. instit. idem Ias. in l. qui quartam. col. ij. ff. de leg. j.

¶ De imperatore ad regem. Bart. in cap. licet ex suscepto. col. xij. de foro competent. allegat Hostien. ibi per illum text.

¶ De inuentario tutoris ad inuentarium hæredis. Paulus de Castr. conf. ccx. super primo. quodlib. ij. conf. xvj. vbi dicit quòd non valet.

¶ De inferiore ad suum superius affirmatiuè. l. fin. in fin. C. de fi. de ius. secundum. Gerar. vbi 5.

¶ De instrumento materiali ad intellectuale. Ias. in l. nec potest. j. lect. col. ij. ff. de leg. j.

¶ De iudiciis ad vltimas volùtates. ff. de test. l. cum testamèto. §. in omni Ang. in §. testes circa fi. inst. de test. Ias. in rub. C. de rei vèd. Rom. cõf. clxxxvj. in casu proportionali. tamen iudicia magis æquiparantur cõtractui. quàm vltimæ voluntati. Ias. in rubr. C. de iudic.

¶ De iudiciis ad contractus. Fulg. consi. clxxxij. circa primũ. col. j. per l. iij. §. idem scribit ff. de pecul.

¶ De iure patronatus ad emphyteusim. Cor. lib. ij. cõf. xxiii. ad euidentiam col. iij. litera q. allegat Bart. in l. iusiuran. §. si liberi. ff. de oper. liber.

¶ De iudice ordinario ad delegatum non valet. Barbat in c. fin. chart. pen. de rescript. per not. in cap. j. de rescript. lib. vj.

¶ A lege correctæ sumi non põt. Dec. in c. j. col. vj. de cõstit. & quãdo possit. Ias. in l. si is q. pro emptore. ff. de vsucap. num. 38.

¶ A lege cessante. quia erubescimus cũ sine lege loquimur. §. cõsideremus. in auth. detrien & semis. Ias. in l. illa. C. de collat.

¶ A loco & similitudine per contrarium. gl. in l. sicut. C. de pig. Dyn. ¶ De lege principis ad legẽ ciuitatis l. omnes populi. ff. de iustit. & iur.

¶ De lege principis ad legẽ testatoris. §. disponat. in auth. de nupt. ¶ De lege ad consuetudinem negatiuè.

Decius in cap. clerici. iij. not. per illum tex. de iudic. ¶ De lege ad sententiã. Bart. in l. j. in princ. antepenult. colũ. C. de ium.

Trinit. ar. l. ij. §. post originem. & l. sanctio legum. C. de pœn.

¶ De lege mortua ad viuã. l. si quis ex hæredato. §. ergo. ff. de in iust. rup. & ecõtrã. l. ij. ff. de admin. rer. ad ciuit. pertin.

¶ De lege ad pacta. l. j. §. si conueniat. ff. de pos. l. cõtractus. ff. de reg. iur. & c. contractus. eod. tit. lib. vj. quod enim potest lex, potest, &c. ¶ De lege feudali ad non feudalem, quando non est
decisus

decisus iure cōmuni, & ius feudale fundatur in ratione naturali Burgos in c. si venditori col. vij. de empt & vend. pactum. l. impolsibile. ff. de pact. & ecōtrā. l. fin. C. de fideiuf. vbi Alber. facit. Fulg. conf. cccxxv. quoniam col. j. ¶ De legatis ad donationes. Gl. in l. j. §. quia autem. vers. si quis. ff. quo. legat. in. §. j. inst. de leg. ¶ De legato ad mandatū. Socin. conf. clxxi. multū abundē. col. ix. vers. secunda difficultas. lib. ij. per l. et si transferam. ff. de adim. leg. iunctis dictis per Archid. in c. licet. de procur. lib. vj. Io. And. in c. si duo. eod. tit. ¶ De legato rei pignoratā ad legatū rei alienæ. Ias. in l. si res obligata. j. not. ff. de leg. j. §. sed & si rem suā. inttit. de legat. ¶ De legato ad beneficiū. Oldr. conf. lvij. quidam. nam vtrumq; dicitur donatio, secundum eum. l. legatum. ff. de legat. ij. cap. quia diuersitatē. de concess. præben. ¶ De legitima filiorum ad legitimā parentum, & econtrā. seu patroni. Ias. in l. cum antiquis. ante fin. C. de inof. test. per text. in auth. vt cū de ap. cog. §. & hoc quidē de patētum. ¶ De legitimo ad adoptatū. Signorol. conf. cccx. quidam Titius. circa si. per not. in l. in adoptionibus. C. de adop. in l. j. ff. ad Municip. §. de arrogato. ¶ De liberto ad legitimatum. Ias. in l. ex f. cto. col. v. ff. de vulgar. & pup. Girard not. j. ¶ De liberto ad vasallum. Ias. in l. filius fa. §. diui. ij. lect. de leg. j. num. 31. ¶ De libertate ad piam causam. Ang. in §. appellatur. in fin. col. iij. instit. de except. Ias. in l. captatorias. col. pen. C. de testam. mil. in l. si vnus. C. de testam. per l. j. in fil. rationē pietatis. C. de com. ser. manu. Idem Ias. in l. si fundū sub conditione §. Stichum. ff. de leg. j. vbi dicit valere de vno ad aliud. & econtrā. licet in l. quidā æstimarunt. col. iij. ff. si cert. per. aliter dicat. ¶ De loco ad quantitātē. Ias. in l. si. in primis verbis. ff. de iur. om. iud. per illum text. ¶ De loco ad tēpus. ff. de aur. & arg. leg. l. si quis. Calca. cōsi. xiiij. col. iij. Barb. lib. ij. cōf. ij. præclarē. co. iij. ¶ A maiori ad minora, & econtrā. auth. multo magis. C. de sacr. sanct. eccles. c. cū in cunctis. vbi gl. de concess. præbēd. l. manifesti. C. qui ætate. lib. x. vbi gl. l. j. ff. de neg. gest. vbi Alber. quomodo vnū cognoscatur ab altero. Nam argumentū à maiori fit negatiuē & destructiuē, hoc modo, si id de quo magis videtur inesse, & non inest: ergo nec id de quo minus. vt, si Imperator non potest expugnare castrū: ergo nec miles. vide Dec. conf. lxxvj. col. ij. vers. ij. non ob. Luc. de Penna in l. fin. C. de prox. sacr. scri. lib. xij. Alber. in tract. Statut. in j. parte rub. an statuta recipiant interpretationē. Ias. in l. seruum filij

filij. §. eum qui. de leg. j. iij. not. Fallit in gratiis & priuilegiis.
 Fortun. in rep. l. Gallus. §. & quid si tatum. num. 154. quod in-
 tellige vt Barb. in c. ad aures. col. fin. de rescrip. Argum. verò à
 minori fit ecòtrà affirmatiuè, vt, si de quo minus videtur inef-
 se, & inest: ergo id de quo magis. vt, si miles potest expugnare
 castrum: ergo multò magis Imperator. vt plenè Alber. in d. l.
 j. C. de neg. gest. & in Dictionario, vbi dicit qd hoc argumen-
 tum est necessarium. vt Girar. in repet. l. si pater. C. de instit. &
 subst. nu. 73. & fortius quàm à pari, vel simili. vt dicitur in ad-
 dit. xxxviii. d. c. si in laicis. & xxij. q. v. c. si paruulus. Ias. in l. de
 quibus. ff. de legib. col. vij. vers. eandè sententiã. quia qualibet
 probatio est fortior illa quæ fit à pari, vel à simili. §. si minus
 illud in auth. de inst. caut. Alber. in l. de quibus. ff. de legi. vers.
 alij autè deficientes. & Ang. què ibi refert. Ias. co. viij. vide Sign.
 consil. xxxix. quæritur col. fi. vers. xij. & lxviij. quædã in fi. col.
 ij. vide §. A fortiori. ¶ A maiortate rationis. Niger in l. fi. de
 off. eius. col. xlv. sed in correctoriis nō admittitur. Corn. lib. j.
 consil. clxxxviii. in præsent. litera a. Ias. in auth. quas actiones.
 C. de sacrosanct. eccles. ¶ De mandato particulari ad manda-
 tū vniuersale. l. eius qui in prouincia. §. quas verò. vbi Ias. col.
 iij. vlt. not. ff. si cer. pet. ¶ De mandato procuratoris ad mada-
 tū iurisdictionis. Barb. in c. super literis. col. xij. de rescri. per
 text in c. vno delegatorum. de offi. delega. ¶ De manumissio-
 ne ad mortem. l. si mihi alienū l. similis morti. ff. de sol. ¶ De
 marito ad emptorē. Ias. in l. si ante nuptias. col. ij. ff. de sol. mat.
 per. l. qui ex promissione. ff. de act. & oblig. §. de genero. ¶ De
 matre ad auia. in auth. matri & auia. C. quādo mulier of. tut.
 fun. pot. sed Bald. lib. ij. consil. cxiiij. incip. statuto cauetur. vers.
 sed ad hoc respondeo. tenet contrarium per §. postea. insti. ad
 Tertul. ibi, matri non etiam auia. Socin. li. iij. consil. xvj. in cau-
 sa num. 10. ¶ De matrimonio carnali ad spirituale. Socin. cō-
 sil. xcij. circa primū. col. iij. circa mediū. lib. j. Calcan. consil. xi.
 col. ij. & consil. xxx. col. iij. & cxix. col. ij. in fi. & cxx. col. vij. &
 xij. col. fi. per text. in c. inter corporalia. de translat. epif. Ias. in
 auth. ingressi num. 24. & in auth. si qua mulier. C. de sac. sanct.
 eccles. ¶ De milite seculari ad militē cœlestis militiæ. Ias. in
 l. fi. §. si. v. not. C. de iur. delib. per gl. & Doc. in l. miles. in prin-
 cip. ff. de re iudic. ¶ De minus fauorabili ad magis fauorabile
 negatiuè, non valet. Ias. in l. stipulatio ista habere licere. §. fin.
 ff. de verb. obl. ¶ De minus potenti & minus digno trahendo

H

ad

ad plus potens & dignius. ff. de exc. tut. l. sed & milites. l. quz-
ritur. ff. de stat. homi. & sacrum trahit ad se nō sacrū de cōse.
dist. j. c. fabrica. per Arch. & c. j. de cōse. eccl. vel al. lib. vj. Alb.

- ¶ De morte ciuili ad naturalē. Alex. in l. in pupillari. in prin.
col. ij. ff. de vulg. & pup. per l. Deo nobis. C. de epis. & cle. & s.
214 illud verō. sin autē in auth. de monac. ¶ A natura actus: quia
secundū illam debēt verba interpretari. Signor. cōsi. x. xxiij.
& cxij. Socin. cōsi. ix. col. vj. vers. quod etiam. Curtius cōsi.
lxix. col. lxxj. vers. restituimus. Calcan. cōsi. xxiij. videtur col.
xvj. & cōsi. xvj. quōd dicta col. iij. & cōsi. xvij. ad primum.
col. iij. l. si vno ff. loc. las. in l. si tibi pecuniā. j. not. ff. si cert. pet.
¶ A necessitate officij, quod tamē nō debet alicui esse dāno-
sum: quia necessitas officij excusat. l. si quis ex signatoribus. ff.
quemad. test. aper. ¶ A negatione: quia postposita signo vni-
uersali facit æquipollere suo cōtradietorio. las. in l. de pupillo.
215 §. si pluriū. iij. not. ff. de oper. no. nun. ¶ A natura alternati-
uorum, secundū Bald. col. iij. sumitur primō: quia in dubio al-
ternatio præsimitur inter æqualia vel parū distātia ff. de reb.
dub. li. j. vt si statutū dicat quōd aliquis puniatur pœna pedis.
vel alia: istud, alia, intelligitur de simili, & sic nō de pecuniaria.
quæ nō est de genere pœnæ: nec etiam intelligitur de amputa-
tione capitis, quæ longē distat à mutilatione membri. secūdo
modo formatur, q̄ in alternatiuis altera pars alternatiuē tra-
hit secū suū effectū: tideo in alternatiuo legato nō transit do-
minū ante electionem. not. in l. si in rem agat aliquis. ff. de rei
ven. ¶ A nomine. Cuman. cōsi. lxxv. Titius in prin. clxix. vi-
so testamento, in prin. Ang. cōsi. lj. viget. co. iij. post medium,
& ciiij. Titius. co. iij. Calcan. cōsi. lv. in causa. col. vj. in si c. Mi-
chaël. cū gl. de fil. presbyt. ¶ A nominis interpretatione. l. de-
cernimus. C. de epis. & cle. Dy. ¶ A nominis idēitate. l. si idē.
C. de codicil. Alber. ¶ A nomine officij, v. l. dignitatis. Bald.
co. iij. quia vnūquodq; est tale quale denominatur. ff. de offic.
præfec. vrbis. l. j. in si. ¶ A nominibus appellatiuis. Bal. vbi su-
prā format vt s. l. annua. §. j. ff. de ann. leg. §. j. de fideicem. lib.
Lucius ¶ De naturalibus vel accidentalibus ad substantiaalia.
las. per l. illū tex. in l. nemo potest. in prin. de leg. j. j. lect. ¶ De
nihilō ad parū. not. in l. pupil. §. si ego ad l. fale. auth. præterea.
vbi las. in si. j. cō. C. vnde vir & vxor. Dy. & Alber. ¶ De nota-
rio ad testē. las. in l. Barbarius col. ix. ff. de of. præt. Iul. g. cōsi.
ccij. Alber. col. ij. per l. Domitius ff. de testam. ¶ De notario
ad sen-

ad sententiam. Ias in l. si verò. §. in primo not. per illum text.
 ff. qui sat. cog. §. Ab opposito consequentis cum antecedente:
 quia tunc nunquam tenet consequentia l. non hoc. C. vnde le-
 git Lancel in l. filius à parte. col. iij. ff. de lib. & posth. §. Ab or-
 dinatione: quia ordinata ad diminutionem nihil inducunt. l.
 ex pacto. ff. de hæ. insti. ideo excipiēs non videtur fateri, quia
 ordinatur ad exclusionem agentis. Bald. col. iij. §. Ab ordine:
 quia non attento ordine verborū talis ordo præsumitur qua-
 lis debet esse. l. tale in princ. ff. de hæ. insti. † quia ordo verbo- 127
 rum reducitur ad ordinem intellectus. Bal. in c. ad audientiā.
 de rescri. propterea admittitur libellus, Peto cogi. & condem-
 nari, licet deberet præponi, condemnari: est enim præpos-
 ratio verborum non intellectus, idem in contractibus & testa-
 mentis: nam quando plures personæ inuicem subordinantur,
 ibi copula præposita inter personas non cōiungit eas, nisi sub
 illo ordine. l. Gallus. §. quidam recte. ff. de lib. & posth. In aliis
 autem aut præposteratio est cōtraria legi, & vitiat. l. moribus.
 §. prius. ff. de vulga & pup. aut est contra ius partis, & non vi-
 tiat, nisi excipiat de præposteritate, & legibus prædictis.
 quod facit, vt admittatur libellus in hypothecaria nō facta ex-
 cussione, nisi de ea opponatur ante litem contest. Bald. col. iij.
 vide Cumā cōsi. lxxvij. stante dicto. col. iij. §. Ab ordine scriptu-
 ræ. l. hæredi. in fi. ff. ad Treb. Dy. Parpal. in feudis. char. xxix. est
 in rub. qui feud. dar. pos. Decius in c. Nicolao. col. j. de appella.
 Bon. de nobilitate. tertia parte. num. 16. Scrutinium char. lxx-
 viij. & seq. & sæpe per illum librū. §. Ab origine, suprā in ver-
 sic. à causa. §. De officio tutoris ad officium executoris. Lan-
 cel. in l. si quis à filio. §. j. in fi. de leg. j. per. gl. in l. vxori. §. j. ff.
 de sal. in l. antepe ff. de tutel. §. De odioso ad fauorabile nō va-
 let. Barb. in c. nonnulli. de rescrip. per l. si præses. ff. de pœn. §. A
 pari. Dy. Bal. col. iij. sumit tripliciter. primò, parium est eadem
 natura: secundò, parium est eadem potentia, nō maior: tertio,
 à pari potentia causæ par effectus procedit. hæc tria probātur
 in l. si socer. in fi. ff. solu. mat. in l. j. §. veteres. ff. de acquir. pos. in
 l. de quibus vers. vna cum ipse. ff. de legib. vide Signorol. con-
 si. xxxix. queritur col. ij. vers. primo probat. Caican. cōs. xiiij.
 visò instrumēto. col. v. fallit in gratiis & dispensationibus, in
 quibus non arguitur à paritate rationis. Barbat. in c. ad aures.
 col. fin. de rescrip. §. A plenitudine potestatis, vel libero arbi-
 trio: † quia nemo potest sibi legem imponere à qua nō liceat 128

H. v

recedere.

recedere. l. si quis in prin. testamēti. de leg. iij. l. j. C. de sac. sanc.

¶ A perplexitate est argumentum appatens, secundum Alber. col. vj. per gl. instit. de his qui sunt sui vel al. iur. ¶ A positione speciei: quia ea posita ponitur necessario suum genus, quod praestit illi speciei Bal. col. iij. dixi s. à genere ad speciem. per l. si quid. §. interemptū. de leg. iij. ¶ A praesumptione eiusdē facti sumit Bal. col. iij. quia nisi aliud appareat per differentiam aliquam adiunctam probationi, nunquam praesumitur pluralitas. ff. de iurisdic. l. eum qui. §. in popularibus. vbi latē Ias.

¶ A praedominanti dispositione. l. rerum mixtura. ff. de acquir. rer. dom. Dyn. ¶ A praepostestatione. l. praeposteri. C. de testa. Dyn. Alber. vide j. ab ordine. ¶ A praecedenti dispositione. l. pediculis. §. margaritae. ff. de auro & argen. leg. ¶ A probitate subauditi intellectus. ff. de fideic. lib. l. si Dy. ¶ A promiscuis, quia sapiūt naturam extremorum. l. hoc legatum. ff. de leg. iij.

¶ A prohibitionē & permissione, ff. de iudic. l. cū praetor l. maritus. C. de procur. ¶ A propositione hypothetica. vt, si Socrates est homo: ergo est animal: & categorica, vt, Socrates est homo. Alber. col. ix. per gl. in l. quā situm. in fi. ff. de acquir. rer. dom. ¶ A praesumptione perseverantis voluntatis. l. praecipimus. C. de app. Dy. Alber. ¶ A principiis, quia ratio reddi non potest. l. nō omnium. ff. de legib. ¶ A puris particularibus nulla infertur consequentia. Bar. in l. fin. C. de integ. restit. min. & quā dicatur oratio particularis, singularis, vel indefinita, Bartol. in l. si ita. de lega. ij. ¶ A priuatione: quia de ea ad habitum non est possibilis regressus per naturam. l. qui res. §. a ream. ff. de solut. Ias. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. colum. xxix.

¶ A priori & posteriori. Socin lib. iij. cōsi. xcij. in causa. num. 26. el. iij. allegat Bal. & Salic. in l. multū interest. C. si quis al. vel sibi. col. j. s. ab ordine. Et not. quod illud est prius altero, à quo non conuertitur consequentia subsistendi. hinc est quod animal est prius homine: quia homo licet sit animal, non conuertitur: ergo animal est homo. Salice, in l. si procuratorē. col. j. de acqui. pos. ¶ A prioris actus cōsequētia: l. iij. §. scio. ff. de mino. dicit Alber. ¶ A proportionabilibus, l. si filius. ff. si. cer. pet. l. sufficit ff. de condic. indeb. Dy. Bald. col. iij. sic format: sicut se habet vnum proportionabile ad reliquum, sic econuer so. licet secundum eum quandoque magis concludat à simili, quā à proportionabilibus vel conuertibilibus.

A prop

¶ A propositis & oppositis. Socin. lib. iij. consil. ix. viso statuto. num. 10. versicu. non obstan. & xvj. in causa. num. 10. per l. & si contra. ff. de vulg. & pup. & consil. cl. col. iij. quia quod operatur oppositum in opposito, illud operatur propositum in proposito. vt in correlatiuis. in tract. de extens. chart. x. col. j. ff. de vlucap. col. xxix.

¶ A pluralitate rationum contra paucitatem. Instit. de adopt. §. sed hodie. c. j. de treug & pac. Dyn. & Alber.

¶ De pacto ad consuetudinem. Signorol. consil. xxxix. quæritur. in fin. per l. non impossibile. ff. de pact. & rub. C. de decur. libr. x. intellige affirmatiuè : quia consuetudo est potentior, quàm pactum. Gemin. consil. cxxxix. incip. in causa reuerendi patris col. iij.

¶ De pacto ad legem. Fulg. consil. ccxxv. quoniam. col. j. per d. l. non impossibile ff. de pact. l. inciuile. ff. de legib.

¶ De pacto ad statutum Ias in l. iubemus. C. de iudic. col. j. laetius in auth. prætereā C. vnde vir & vx. col. vj. dicit, quòd valet affirmatiuè per l. si in fi. C. de fideiuss. secus negatiuè. & ibi plures instancias ponit vide Claud. in repet. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. col. iij. Rom. consil. cccxcix. vt præsens consultatio. col. j. cum consil. cxxvj. visa copia. ad fi. clxxviii. spectabilis. Fulg. consil. xxv. stante. col. ij. & cciiij. visis instrument. col. ij. Socin. consil. clxv. visis inuestituris. col. xij. vers. x. & vlt. clxxxiiij. eleganter. col. fin. versic. confirmatur lib. ij. & lib. iij. consil. lxj. in prin. & liij. num. 2. & lib. iiiiij. consil. cxvj. num. 12. Bolog. consil. xxxj. col. ij. vers. accedat. Calcan. consil. xvij. col. v. Barb. lib. j. consil. xlv. & consil. iiiiij. col. iij. & xxxvij. col. xij.

¶ A narratione facti non valet argumentum. Ias. in l. Barbarius. ff. de off. prætor. num. 10. nec ab his quæ proponuntur gratia dubitationis in text. vel ex forma quæstionis, quando text. postea decidit cōtrarium in l. serui electione. ff. de leg. j. num. 26. in l. cætera. §. item quæri. eod. tit. num. 27.

¶ De patre ad fideiussorem. Socin. in l. cum filiusfam. col. j. ff. de verb. obl. per illum text.

¶ De patre ad monasterium. Angel. consil. cxxiiij. super primo. col. j. per auth. ingressi. C. de sacrosanct. & l. qui in alienā. §. interdum. ff. de acquir. hæredit. Ias. in l. cum fundus §. seruū tuum. col. ff. si cert. pet.

¶ De peculio ad dotem. Ias. in l. j. col. fin. C. vnde vir. & vxor. per gl. in l. quod debet. ff. de pec. ¶ De personis ad causas. Ias.

in. l. more. col. ix. de iuris. om. iud. per l. qui plures liberos. vbi Bart. not. ff. de vulg. & pup. ¶ De persona ad tempus l. qui plures. la. ij. vbi Ias. in princ. ff. de vulg. & pup. Galiaura in repet. l. cetero. nu. clviij. ff. eo. per qua Lancel in l. precibus. in princ. vj. col. dicit quod non semper procedit de persona ad locum. Decius consil. lxxv. col. ij. vers. iij. & in c. j. col. iij. vers. secundo hoc comprobatur de constitu. per l. j. §. Offilius. eum l. seq. ff. ne quis eum qui. ¶ De persona ad patrimonium. Ang. consil. clxxix. col. v. circa medium. quod incipit. visis predictis. ¶ De personis ad res. & econtrā ff. de statu lib. l. qui furem. & ibi Alber. & de lega. j. si quis inquilinos. §. si ita legatum. Fulg. consil. xlv. quidam. ¶ De pia causa ad libertatē. Ias. in l. quidam aestimauerunt. col. iij. ff. si cert. per. per l. j. prope fi. C. de com. ser. man. secus econtrā secundum eum. pro quo Rom. in auth. similiter. col. fi. in vltimis voluntatibus. in xxxix. speciali. ¶ De pluralitate ad duas singularitates : quia pluralis locutio geminat duas singularitates: id est operatur quantum duae singularitates. l. fideicommissaria. §. Stichus. de leg. iij. l. falsa. §. si quis. ff. de condit. & demon. l. fin. C. de condit. insert. Alb. vide Ias. in l. Gallus. §. quid si is. col. ij. ff. de lib. & posth. ¶ De pluribus heredibus ad plures principales. Ias. in l. iij. §. Cato. col. viij. de verb. oblig. per l. si duo §. quod si lancem. in vers. ac si ipsi promississent. ff. de pos. gl. in l. j. §. si apud duos. ff. eod. ¶ De populo ad principem. l. Barbarius. ff. de offic. prat. ¶ De precepto testatoris ad preceptū iudicis. Ias. in l. filiusfam. §. diui. ad fin. ff. de leg. j. in ij. lect. per l. non est mirum. vbi Bartol. ff. de pig. act. Socin. consil. ccxlvij. circa primum. col. fi. vers. ij. de precepto. lib. ij. ¶ De praterito ad futurum. l. Celsus. ff. de senatorib. Alber. ¶ De primo ad vltimum. l. de accusationibus. ff. de diuers. & temp. prescrip. vbi si vinco vincentē te: multo magis vinco te: vbi Cy. limitat non procedere in diuersis casibus. authen. licet patri. C. de natur. lib. vbi glos. ij. limitat in eodem casu. quando non est eadem ratio. l. Claudius ff. qui pot. in pign. hab. Alberic. ¶ De principali ad accessoria. in regula accessorium lib. vj. ¶ De priuilegiis ad statuta. Rom. consil. cxcix. praefens statuti. col. ij. cum consil. cxxvj. visa copia. circa medium. allegat Innoc. in c. quae in ecclesiis de constit. per l. j. C. de legib. idem Ias. in l. iustitia. col. pen. ff. de iustit. & iur. ¶ De probationibus ad sententiam. l. lege. ff. de manumiss. in tra. de sententia.

¶ De

¶ De pro non scriptis ad quasi caduca. Barto per illum text. in
l. si duobus res. §. hæres. vbi Ias. viij. not. ff. de leg. j. ¶ A prædi-
catis: ¶ quia talia sunt subiecta qualia prædicata demonstrant. 223
Dyn. & Alber. l. hæres palam ff. de testam. c. inter dilectos.
de fid. instrum. l. quibus diebus. §. dominus ff. de condit. & de-
monst. vbi Socin. Bald. lib. iij. consil. cliij. incip. casus brevis. in
princ. ij. col. latius. ccxxv. creditor. col. j. pone exemplum: ho-
mo est animal. homo est subiectum quod est ante copulam: &
sic homo est de qualitate animalis. quia si inspicias quid est ani-
mal. reperiens hominem habere omnes illas qualitates. Econ-
trā autem etiam dicitur: talia sunt prædicata. qualia subiecta
demonstrant. l. stip. ista. §. hi qui sunt. ff. de verb. obl. vbi Ias. in
j. not. ¶ De procuratore ad lites, ad delegatum. Iason in l. ait
prætor num. iij. ff. de re iudic. per l. & quia in fi. ff. de iur. om.
iudic. ¶ De prodigo ad furiosum non valet. Fulgos. consilia
lxxx. quidam ser. cir. fin. ¶ De promissione ad traditionē. Ri-
minal. in l. legem col. ij. C. de pact. ¶ De proximitate vel vici-
nitate scripturarū, seu à prædicatis ad subiecta: nam talia sunt
subiecta qualia prædicata demonstrant. seu permittunt. l. hæ-
res palam. vers. sed si notam. ff. de testam. Ias. & Lancel. in l.
qui filiabus. in princ. de leg. j. in l. si seruus plurium. §. j. eodem
tit. in l. triticeum col. ij. ff. de verb. obl. Socin. in l. j. col. j. l. plu-
res testamento. ff. de reb. dub. l. quotiens. vbi Alber. C. fam. her-
cisc. Et quod alibi dicitur, quod à præfationibus. l. j. C. de di-
uer. rescript. l. Titia. §. idem respondit. ff. de verb. oblig. ¶ A
qualitate. ff. de ædil. edic. l. si eum. §. ei qui. Alberic. ¶ & non est 150
qualitas sine subiecto, nec est motus sine termino, nec est ac-
cessorium sine principali. l. naturaliter. §. accessiones. ff. de ac-
quir. poss. vbi Claud. in primis verbis. & Lancel. in l. si quis in
fundi vocabulo. in fin. princip. ff. de leg. j. hinc dicimus, quod
nō entis nullæ sunt qualitates. l. eius qui in prouincia. ff. si cer-
pet. Et de non ente non est dare partem. Socin. lib. j. consil. cl.
col. iij. Et impossibile est prædicari de nō ente: vnde tolle ma-
teriam & subiectum, & necessario tolles omne prædicatum de
ipso subiecto. Ang. consil. cccxc. charissime. hinc & ij. dicimus
quod non potest qualitas separari à subiecto. secundum Claud.
in d. l. naturaliter. §. cum quis. col. j. & dicit Aret. consil. cxliij.
visa consultatione. col. pen. quod qualitas non potest conside-
rari sine subiecto, vel quomodo absit à subiecto, quod non est,
nec accessorium potest considerari sine principio. Idem di-
cimus

eimus de accidente: quia accidens & qualitas idem sunt, sicut etiam substantia & subiectum idem sunt: vnde sicut qualitas non potest cognosci in subiecto, nisi cognoscatur subiectum, l. ij. C. de sec. tab. & d. l. eius qui in provincia. vbi Paul. & Alex. Idem erit de accidenti: quia accidentis est inesse. Inesse autem præsupponit subiectum cui inest: ideo quis non potest cognoscere accidens, sine subiecto vel substantia. Lancel. in d. l. eius qui in provincia. col. pen. vbi subiungit, quod intellectus abstractahendo non potest intelligere accidens sine subiecto. Dicitur enim qualitas seu accidens, quotiescunque augetur seu minuitur ipsi rei. Riminal. in l. si quidem. col. j. C. de transact. & addita enti non facit mutare ens, nec eius naturam. Ias. in l. j. col. xj. in l. iij. §. ex contrario. v. not. ff. de acquir. poss. Et licet in omnibus humanis actibus duplex tantum sit variatio, scilicet substantiæ & accidentium, & omnia ex his duabus composita constent. c. cū matre. §. quæsiuisti de celeb. mis. Ias. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. col. j. facilius tamen adiicitur qualitas, quàm substantia. l. legata inutiliter. ff. de leg. j. Lancel. in l. talis scriptura. eod. tit. Et ideo facilius qualitas præsumitur, quàm substantia secundum Ange. in l. sciendum. ff. de verb. obl. quæ refert Claud. in l. si certis annis. col. ij. C. de pact. quia forma substantialis aduenit rei existenti in potentia: forma verò accidentalis aduenit rei existenti in actu. Ias. in l. vniuersa. colum. penult. C. de precib. imper. offer. §. A regula & exceptione: quia in exceptuatis vitiat regulam, in aliis firmat. l. j. ff. de reg. iur. vbi not. l. nam quod liquidè ff. de pen. leg. §. A relatuus. l. fin. in fi. C. de nupt. Dyn. §. A ratione. Socin. lib. ij. consil. clxv. visis. col. xij. vbi supra ab identitate rationis, & magis attèditur, quàm dictum secundum Dy. per l. cū patet. §. dulcissimis. de leg. ij. §. A ratione statuti. Decius consil. ccxxvij. in casu. nu. vij. vide supra à causa. §. A repetitione: quia decies repetita placebunt. l. per hanc. C. de temp. appel. §. A ratione coniecturata. Socin. lib. j. consil. lix. viso elegantissimo. col. j. vers. circa secundam dubitationem & lib. ij. consil. clxv. visis inuestituris. col. xj. vers. nono respōdet. vbi latè de ratione expressa & tacita. Corn. lib. ij. consil. ccxxvij. videtur prima. per totum. Socin. lib. iij. consil. xxvij. num. ix. & xxxvj in causa. num. vij. §. A rubro & nigro. l. j. §. quoniam dies. ff. si cer. pet. §. A rubrica statuti. Rom. consil. xxxij. visa municipali. col. ij. versic. ij. principaliter. Calcan. consil. lxx. quod dicit. col. v. Decius

cuius in rubr. de constit. ¶ A rubrica tituli. l. Imperator. ff. de in diem addict. gl. in l. si. in verb. posse. ff. de cōdict. indeb. in c. tibi qui. in gl. ij. de rescript. lib. vj. in cap. j. vbi Gemin. de offic. deleg. lib. vj. Alexand. in l. j. col. j. vbi Decius col. iij. ff. si cert. per. Decius in cap. bonz. de confir. vtil. vel inutil. Cepol in vrb. banis. de pariete seu muro. col. ij. Socin. consil. cclxxxix. col. fin. Iason in l. duo iudices. nu. viij. ff. de re iudic. Marian. in c. significantibus. colum. j. de lib. oblat. ¶ De ratione reddenda ad diuisionem inter fratres. Socin. lib. iij. consil. xxv. nume. v. ¶ De ratione ad ius. & econtrā. Fortunius in l. Gallus. §. idem credendum. num. xl. ff. de lib. & posthum. per c. erit autem lex. iij. dist. ¶ De re ad locum. ff. de iust. & iur. l. penult. Ias. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pratori col. vij. de oper. no. nunt. ¶ De re ad personam. ff. de iniust. test. l. si quis exheredato. §. ergo. l. si quis inquilinos. §. si ita legatum. ff. de testam. mil. sed Ias. in l. si domus. §. in pecunia. col. si de leg. j. viij. not. limitat per illum text. nisi sit diuersa ratio fauoris vel affectionis. ¶ De re ad tempus. l. miles. §. & quia diximus. ff. de test. mil. Bal. col. iij. sed per illum text. Ias. contrā in l. si fundum. col. ij. ff. sol. mat. sed prō. facit Fulg. cons. cxlij. naues. col. iij. circa mediū. Ange. consil. cxxij. viso libello. Corn. lib. iij. consil. cvij. in hac litera h. & seq. Barbat. lib. ij. consil. xxj. praeclarē. col. iij. ¶ De rector Ecclesie vel hospitalis ad tutorem. Rom. consil. cclxxxix. paucis agam. per l. omnia. C. de episc. & cler. ¶ De relatione seu comparatione vnius scripturæ ad aliam; iudicandum non est secundum scripturam, ad quā scriptura aliqua refertur, sed secundum illam quæ ad aliam refertur ff. de hæred. instit. l. asse. ff. de condit. & demonstr. l. si ita scripsero. & ff. de condit. instit. l. institutio. ¶ De rescripto ad statutum. Ias. in l. iustitia. col. pen. ff. de iust. & iur. Rom. consil. cccxcix. vt præfens. col. j. Calcan. consil. xvij. colū. j. vide suprā de priuilegiis ad statuta. ¶ De rescripto ad vltimas voluntates. Rom. consil. cclxxxv. iij. in casu propositi. colum. ij. per c. autoritate. de concess. præb. lib. vj. ¶ De restitutione in integrum ad appositionem non valet. Decius in c. si duobus. col. fin. de appel. per l. ij. C. si vnus ex plur. ¶ A separatis non valet. Fulg. consil. v. quidam. col. iij. versic. ad quintum. suprā ab identitate rationis. Dyn. & Alb. ¶ A signo vniuersali. l. si is qui cc. §. vtrum. de reb. dub. Bald. in l. conuenticulam. colum. iij. C. de episc. & cler. dicens, quod posito genere cum signo vniuersali, ponitur quælibet

eius species, nisi probetur excepta. not. in l. omnes. sine sensu vel rel. §. à generalitate. ¶ A significatione recti sermonis. l. ille. aut ille. §. cum in verbo. ff. de leg. iij. Dy. & Alber. qui limitat vbi apparet de mente. ¶ A simili. Dyn. Albe. l. ideo. ff. de legib. Bald. col. iij. Claud. in l. nō possunt ff. de legib. Decius in c. translatō. de constit. col. iij. & seq. in c. cum venerabilis. col. iij. super gl. j. de except. Corn. lib. ij. consil. liij. videtur. prima litera o. etiam quod non sit omnimoda similitudo. Ias. in l. creditor. ff. de oper. no. nunt. num. viij. in l. pen. col. j. C. de collat. suprà à maiori. sufficit enim q̄ sit similitudo ad effectum quo arguitur. Ias. in l. stipulationum. §. si is qui duplam. nu. iij. de verb. obligat. Et valet etiam in dispositione diuinæ scripturæ. Roch. in c. fin. de consuet. col. xxj. versic ij. conclusio. & in pœnalibus. vt in colum. ij. vbi in antecedenti quomodo procedat in consuetudine. Et valet etiam in exceptionibus à regula. Decius consil. clj. col. iij. & etiam in exorbitantibus. quando agitur de fauore. Ias. in l. si ex toto. col. ij. de lega. j. ¶ A situatione rub. Barbat. lib. iij. consil. iij. illud in medium. col. j. Ias. per illum text. in l. j. col. iij. ij. not. ff. si cert. petat. ¶ A solitis. Signor. conf. xcvi. in nomine Domini. col. iij. circa princip. cum consil. exlvij. domina Contesia. in fi. col. ij. xxxj. testator. post mediū. col. ij. clxij. visa copia. post medium. col. penult. Ang. conf. ccviij. visa. col. ij. Socin. lib. j. consil. xciiij. præstantissimi. in fin. col. ij. & lib. iij. consil. liij. viso instrumento. nu. viij. Corn. lib. ij. consil. cv. pro parte litera k. & ccxxv. aliàs consului. litera c. Burgos in c. ad nostram. col. iij. de empt. & vend. vbi ampliat etiam in probationibus. ¶ A subiecta materia. quia secundū eam verba debent intelligi. l. si vno. ff. loc. Bald. col. iij. Hippol. in rub. C. de probat. col. iij. & v. latē Nata in repet. clem. sæpe. col. iij. & lxxij. Panor. in cap. in insinuante col. fin. qui cler. vel vouen. in l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verb. obliga. in vltima apostilla. ¶ A subrogatione. quia sapit naturam eius in cuius locum subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. vbi Ias. col. ij. ff. si quis caut. Alber. colum. v. ¶ A sufficienti partium enumeratione. Dyn. Signor. conf. xc Ambr. col. iij. & cxix. quæstio talis. col. penul. post medium clxviij. in curia. col. ij. Socin. lib. j. consil. xxv. d. Francisc. col. pen. vers. superest nunc. & consilio seq. circa princ. & xxxj. prosequendo. col. v. circa princ. eo lib. Bal. col. iij. dixi inter feudalia Bruni. consil. xij. col. xxij. vbi dixi quod nunquam fallit. dummodo partes bene enumerentur.

Ias

Ias. in l. patre furioso. j. not. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. per illum text.

¶ A subaudito intellectu. ff. de fideic. lib. l. fin.

¶ A simplici prolatione: quia simpliciter prolaturum, intelligitur in sua rudi & priori forma. & sic dicitur per prius. ff. de legat. iij. l. quæsitum §. illud. Item in suo posteriori significato. l. si. C. de his qui ven. xta. impetr. l. quintus. ff. de aur. & arg. leg. l. tē refert in re secundum iuris dispositionem. l. tam prior. §. pro

magistratu. ff. de admin. rer. ad ciuit. pert. Alber. col. vj. in fin. ¶ De sententia ad testamentum. Old. cons. cxix. per l. hac cons. solutissima. §. at cum humana. C. qui testam. fac. pos.

¶ De sententia ad præscriptionem, & econtrā. cap. j. de lit. cō. test. lib. vj. ¶ De sententia ad conclusionem in causa. Hippol. in l. j. §. si quis vltro. col. vj. ff. de quæstio. per not. in c. cum dilectus. de fid. instr. ¶ De sententia legis ad sententiam iudicis, non valet semper. Möser. in cap. ij. §. statuto. col. iij. in iij. not. per illum text. de constit. lib. vj.

¶ De sententia ad probationem. Nata. in elem. sæpe. §. j. col. vj. per l. lege Iunia Petronia ff. de manumiss.

¶ De sententia ad statuti potestatem. Signor. consil. lvi. statuto ciuitatis. col. ij. vers. vi. Rom. consil. cccxcix. vt præsens consultatio. ii. col. per l. j. C. si plur. vna sent. l. Nefennius. §. fina. ff. de rei vend.

¶ De seruo ad monachum. Ange. consil. cxxxiij. super primo. col. i. per auth. ingressi. C. de sacrosanct. Eccl. iuncta l. qui in aliena. §. interdum. ff. de acquir. hæred. Ias. in l. interpositas. col. fin. C. de transact. in l. cum fundus. §. seruum. ff. si cert. per. col. fin. vbi dicit hoc, quoad contractus.

¶ De similibus ad similia. suprā à simili. Barb. lib. iiii. consil. l. eo. v. Corn. lib. ii. consil. c. in causa vertete. litera g. ¶ De simplicibus ad mista non valet negatiue. Salic. in repet. l. si morā. ff. sol. matr. col. xij. in ix. conclus. ¶ De statuto ad consuetudinem. Soci. consil. lxi. not. iiii. lib. iii. per l. de quibus. cum l. seq. ff. de leg. ¶ De statuto ad vltimā voluntatem. Rom. consil. lxxv. viso themate. col. fi. & cccxcix. vt præsens consultatio. col. ii. al. legat. Barto. in l. j. de reg. Cat. dicere, quod potius æquiparatur ad vltimas voluntates, quā ad contractus. ¶ De statuto iurato ad testamentum iuratum. Fulg. consil. cxx. pro euidencia. col. iij. in princ. allegat Io. And. in c. dilecto. de præbend. ¶ De solutione ad promissionem. Ias. in l. quæ extrinsecus. iij. not. Rde

ff. de verb. oblig. per l. eum qui ita. §. penul ff. de verb. obligat.
 ¶ De stipulatione ad legatum Ias. in l. eum qui ita. §. qui ita.
 col. iij ff. de verb. oblig. per l. quæ de legato ff. de leg. j. Lancel.
 in l. cum seruus. §. fructus. v. not. de leg. j. differēcias inter vnū
 & alium ponit Ias. in l. inter stipulante. §. sacram. ff. eo. & d. §.
 qui ita aliter declarat. ¶ De stipulatione extraiudiciali ad iu-
 dicialē. Ias. in l. insulam. num. 3. ff. de verb. obli. in iij. not. per
 illum tex. nisi daretur specifica ratio diuersitatis ¶ De substi-
 tutione directā ad fideicommissariam, nō valet. l. iubemus. C. de
 testam. iun. Et l. cū proponeretur. de leg. ij. Paul. in l. pen. col.
 j. de impub. Socin. lib. iij. consil. ij. num. 34. ¶ De substitutione
 pupillari ad exemplariā. Ias. per illum tex. in l. ex facto. v. not.
 ff. de vulg. & pup. ¶ De substitutione cōpendiosa ad recipro-
 cam, nō valet. Galiura in repet. l. Centurio. col. xvj. num. 257.
 de vulg. & pup. ¶ A tanquā procedit, quando lex disponit
 sub nomine qualitatis. Signor. consil. lxxix in quæstione. in me-
 dio. col. ij. & c. factum. col. iij circa fin. & cc. testator. in medio
 col. iij. & cxxxvij. filiusfam col. j. ¶ A toleratione incōuenien-
 tis procedit, supposito vno extremo inconuenienti, in quo fun-
 detur esse rei, sed ex quo duobus inconuenientibus nunquam
 fiet aliquod conueniens: quia nullū extremorū est habile. l. j.
 C. de dot. promiss. ¶ A toto generali, vel toto vniuersali. Dyn.
 233 ff. de arbit. l. diem. §. si plures. † quia totū infert quamlibet sui
 partem de necessitate. ff. de excus. tur. l. si quis cum totum Bal.
 col. ij. & infert totū generale quālibet sui speciē, nisi probetur
 excepta. l. Lucius. ff. de fund. inst. Negatiuē tamē nō valet licet
 affirmatiuē sic: vt, est domus: ergo paries A toto autē vniuersa
 li est totū, nō ecōtrā: quia valet affirmatiuē, nō autē negatiuē.
 vt, nō est animal: ergo nō est homo. Lancel. in l. j. ff. de vsu. leg.
 ¶ A toto integrali. l. rerū mistura. ff. de vsucap. Dyn. quō intel-
 ligatur, Bar. in l. qui vsum fructū. col. fi ff. de verb. oblig. ¶ De
 tempore ad locū. ff. si cert. pet. l. vinum. vbi Ias. j. not. arguit de
 tempore sacro ad locū sacrum: qui idem ponit in l. pleriq. col.
 iij. in x. limitatione. ff. de in ius vocand. in l. & si inutiliter. in fi.
 C. de fideicom. in l. sed excipiuntur col. fin ff. de feriis. facit l. fi.
 ff. de tritic. Signor. consil. lxxij. quæstio talis in princ. & lxxxvj.
 quæstio præsupponitur. col. ij. & clxij. factum sic. col. j. Fulg.
 consil. cxlix. super inquisitione. colū iij. in princ. Socin. consil.
 xxvj. num. 3. litera z. ¶ De tempore ad personas Bart. in l. Cen-
 turio. col. viij. ff. de vulg. & pupil. Ias. in d. l. vinū. Bal. in l. con-
 uenti

uenticulam. col. iij. Soc. l. j. confi. xciiij. circa primum. in princ.
 col. vij. per l. qui plures. ff. de vulg. & pupil. ¶ De tempore ad
 modum. Ias. in l. vt vim. col. ij. ff. de iust. & iur. per l. miles ita. §.
 j. ff. de testam. mil. ¶ De tempore pacis ad tempus guerræ. Ias.
 in l. fi. C. de test. alleg. Bart. in l. naturaliter. col. pen. ff. de vsu-
 cap. est enim tunc bellum inter Deum & homines. vide Ias. in
 l. fi. ex toto. col. ij. de leg. j. ¶ De tempore ad tempus. ff. de re mi-
 lit. l. non omnis. §. à Barbaris & l. non est necesse. ff. de probat.
 & l. ex persona. C. eod. ¶ De tempore præterito ad tempus fu-
 turum. l. Celsus. ff. de senator. cap. semel. de reg. iur. lib. vi. vbi
 Dyn. & alij. aliquando de futuro ad præteritum. ¶ De tempo-
 re ad rem. l. miles ita. in princ. ff. de testam. milit. quam allegat
 Ias. in l. fi. ex toto. §. fin. col. antepenul. ff. de leg. j. intellige quã-
 do termini sunt pares. Gerar. in rep. l. si pater. C. de inst. & sub-
 stit. nu. 217. Ias. latius in l. si fundum col. ij. ff. sol. matr. vbi pau-
 lō §. format duas opin. cōtra istam regulā. l. si qui. C. de adult.
 & hæc vocatur præsumptio facti. l. non est verisimile. ff. quod
 met. caus. not. in cap. scribam. præsens præsumptio. Aliquando
 de præterito ad præsens. Socin. confi. lvij. num. 30. lib. iij. ¶ De
 tempore ad quantitatem seu rem. Corn. lib. ij. confi. cvij. in hac
 litera h. & seq. per l. scimus. in princ. C. de inoffic. testam. & l.
 eius militis. §. militia missus. ff. de testam. milit. ¶ De tertio
 adiacente ad secundum non valet argumentū, quãdo tertium
 adiacens est priuatiuum: non enim sequitur, est homo mor-
 tuus: ergo est homo. Lancel. in l. de quibus. col. ij. ff. de legib.
 ¶ De testatore ad legē vel statutū Ias. in l. nemo potest. de leg.
 j. ij. lect. col. ij. in ij. not. per l. si quis legauerit. la. ij. vbi Bart.
 not. de leg. j. sed Ias. limitat. nisi sit contra legem. Et quod ar-
 guatur de vno ad aliud quantum ad interpretationem verbo-
 rum & mentis. Socin. cōf. xxxj. prosequendo. col. ij. vers. ij. pro-
 batur per §. disponat. in auth. de nupt. gl. in auth. hoc inter li-
 beros. C. de testam. & confi. clxx. super eo. circa fin. Ias. in l. te-
 standi. col. j. C. de testam. ¶ De testatore ad iudicem. l. ij. vbi
 Bal. C. de diuid. tutel. pulchrè Ias. in l. filiusfam. §. diui ij. lect.
 ad fin. ff. de leg. j. ¶ De testamentis ad leges, & econtrā: & de
 testamentis ad rescripta. Fulg. confi. clv. proponitur. col. j. &
 consil. clxx. super eo. circa fin. ¶ De testamento in scriptis, ad
 testamentum sine scriptis. Ias. in l. fin. col. ij. de testam. per l. iu-
 bemus. vers. quemadmodum. vbi glos. C. de testam. ¶ De tes-
 tibus ad arbitros non tenet. Cami. confi. xvij. Hieronym. col.

ij.

ij. in princ. per not in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbi tr.
 ¶ De teste ad instrumenta. l. in exercendis. C. de fide instrum.
 cap. cum Ioannes. extra eod. Calcan. consi. xcvij. stante dicto.
 col. iij. circa fin. ¶ De teste corrigente dictū suum ad partem
 corrigentem eius confessionem. Socin. consi. xcvij. num. 14.
 lib. iij. per not. in c. præterea. de test. cog. ¶ De toto ad par-
 tem. & econtrā. l. iuriscientium. §. adeo. ff. de pact. l. quæ de to-
 ra. ff. de rei vend. Socin. consi. lxxxij. num. 20. lib. iij. Decius in
 c. apostolicæ. col. ij. vers. ij. Abbas de except. Marascotus in re-
 pet. cap. j. col. xxxvij. de constit. lib. vj. Ias. per illum text. late
 in l. qui sine. ff. de cōdict. sine causa. vbi ampliat etiam in exce-
 ptionibus: item in tempore. & Ias. in l. diuortio. §. quod in an-
 no. ij. not. ff. sol. matr. in l. si cui legetur. ij. not. de leg. j. & limi-
 tat. Ias. non procedere in his quæ aliqua consideratione sunt
 diuidua: item quando non est eadem ratio. ij. in materia stri-
 cta: sed Socin. econtrā in l. multa testamēto. §. ff. de condit. &
 demonst. iij. in legatis. v. in falso. vj. vt non procedat econtrā.
 licet Alber. aliter. vij. tu limita quando totum & pars diuerso
 iure deferuntur. Socin. in consi. feudali. col. viij. limita res-
 pectu valoris: quia minus valet pars quàm totum. Fab. in tract.
 de empt. & vend. chart. xxvij. dicit tamen Alber. quòd hoc ar-
 gumentum cessat, quādo non est eadem ratio totius & partis.
 ff. de inoffic. test. l. Papin. §. sed nec impuberis. & de euiet. l. ex-
 inde. Ias. in d. l. qui sine. in l. serui datione. §. cum fundus. col. v.
 de leg. j. in l. si cui legetur. ij. not. eod. tit. Decius in cap. aposto-
 licæ. col. ij. de except.
 ¶ De toto ad totum, & de parte ad partem. Fulg. consi. xxvj.
 stante. col. v. Socin. lib. j. consi. lxxxvj. in causa. col. ij.
 ¶ De transactione ad sententiā. Ias. in l. age. ad fin. C. de trans-
 action. per l. nō minorē. eod. tit. cum cōf. clvj. visa serie. in fin.
 ¶ De transactione ad compromissum. Socin. consi. ccc. in cau-
 sa. col. vj. circa mediū. lib. ij. per l. post rē. ff. de transact. cū sim.
 ¶ De tributis ad decumas. Bart. in l. j. C. de ann. & trib. lib. x.
 ¶ De tutore ad magistratum quo ad actionem. l. fin. in fin. ff.
 de mastr. conuen.
 ¶ De tutore ad prælatus. Decius in cap. reprehensibilis. iij.
 col. de appel. per l. non ignotum. vbi gl. C. de admin. tut. Paris
 de syndic. chart. xvij. idem dicens ad principem.
 ¶ De tutore ad syndicum. Decius consi. ccxvij. col. j. per l. j. in
 princ. & in §. actēsores. ff. de mun. & hon.

¶ A ver

¶ A verborum propria significatione Dyn. & Alb. per l. nepos Proculo. ff. de verb. signif.

¶ A verbis rubricæ & earum ordine. Ias. per illum text. in l. j. col. iij. ij. not. ff. si cert. pet.

¶ A verbis narratiuis, vel quæ ponuntur in themate causa dubitationis, non licet arguere. gl. in l. j. C. quando non pet. par. vbi Ias. qui etiam ponit in l. Barbarius. ff. de off. præt. num. 20. in l. serui electione. num. 26. in l. cætera. §. item quæritur. num. 27. de leg. j.

¶ A verisimili. Socin. lib. j. consi. lxxxvj. in causa communitatis col. iij. vers. item arguendo. Barb. lib. j. consi. xxxij. scribitur. col. j. & consil. xliij. præclare. col. ij. & lib. ij. consi. xvj. præclare. col. ij. Burgos in cap. ad nostram. colum. xvj. de emp. & vend. dixi.

¶ A vi rationis. suprâ ab identitate.

¶ A vicinitate scripturarum. l. hæredes palâm. vers. sed si notam. ff. de testam. suprâ de proximitate.

¶ A vitio naturali quod excusat. l. fluminum. §. adiicitur. ff. de dam. infect.

¶ A vi comparatiui. quia præsupponit positium. l. ij. vbi Alber. C. de furt. non econtrâ. l. certum. ff. si cert. pet. Superlatiuû verò bene quando vni soli conuenit. l. vbi autem non apparet. ff. de verb. oblig. Alber.

¶ A virtute principij. l. j. ff. de orig. iur.

¶ A virtute medij. l. Nescennius. vbi gl. ff. de neg. gest.

¶ A virtute finis. §. à causa finali.

¶ A vulgari modo loquendi. Socin. lib. j. consi. l. xxxix. in causa agita. col. iij. post medium. Alber. l. cum de lanionis. §. asinam molendinariam. de leg. ij.

¶ A vulgari opin. Calcan. consi. xxij. CHRISTI. col. iij. Bal. col. ij. allegat l. librorû §. quod tamen Calsius de leg. iij. l. j. §. j. in verbo, circum colentium. ff. de flum.

¶ Ab vsurpatione, l. iniuriarû. §. si ff. de iure iur. Cyn. & Alber.

¶ De vasallo ad libertum. glo. antepenul. in cap. j. de mil. vas. qui cont. est.

¶ De verbis testatoris ad verba iudicis. Ias. in repet. §. diui. ij. lect. ad fin. per l. si quis legauerit de leg. j.

¶ De vltima voluntate ad iudicia. ff. de pig. act. l. non est mīsum. Ias. in l. filiusfam §. diui. ij. lect. in fin. de leg. j. per l. qui testamentum. §. nec furiosus. vbi Bar. ff. de test. Rom. consil. xxxvj.

in casu proposito.col.j.

¶ De vltima voluntate ad iudicis sententiam. Ias. in d. §. diui. in fin. Rom. consil. lxxij. circa primum. in fin.

¶ De vltima voluntate ad statutum. Ias. in l. non solùm. §. morte colum. xxj. ff. de oper. no. nunt. & in l. ita stipul. magna. ff. de verb. oblig. Rom. consil. cccxcix. vt præfens consultatio.col.ij.

¶ De vsucapione ad publicianā. Alex. in l. j. §. hæc quæ de seruis. in fin. ff. de acquir. pos.

¶ De vniuersitate consistente in corporibus distātibus, vt est grex, ad vniuersitatem constantem ex rebus cohærentibus, vt est domus, vel insula. l. si grege. vbi Ias. viij. not. ff. de leg. j.

¶ Cæteros modos arguendi prout quisque inuenit, poterit quotidie addere sub hoc ordine, etiam si comprehendatur sub prædictis, dummodo per diuersa verba, quia facilius quis inueniet vbi erit opus: nec committetur propterea superfluitas. Socin. in cap. significantibus. colum. j. de lib. ob. Decreueram hoc ordine tractare materiā Præsumptionum, includeréque illū tractatū Bar. & quæ Lucas de Penna in tribus lib. Cod. tradidit, cum aliis pluribus lōgo studio mihi glomeratis: quia ob ordinem alphabeti facilius inueniri potuissent. Sed me retraxit clarissimus Iuriscōsultus d. Andr. Alciatus Mediolanen. legens ordinariē Auenioni, ingens Iurista, & acutissimi ingenij, ac mirabilis facundiæ, qui mihi rescripsit se illum edere per septem libros. & commentari titulum ff. de verb. signific. & primum librum C. stylo eleganti & Latino: & Responsorum libros ix. aliâque plura in humanitate, vt historiæ patriæ vsque ad Carolum Magnum libros x. Epistolarum lib. iij. Orationū in laudem Iuris Ciuilis lib. iij. Epigrammatum lib. iij. in quibus multa è Græco trāstulit. Aristophanis Nubes de Græco in Latinum, seruata carminis lege. Huius itaque (vt dixerim) adhuc adolescentis tot laudabilia monumenta citò tenebimus, vltra repet. & paradoxa iam impressa. est quid mirandum in tam exigua ætate in tot facultatibus ita eminere: feliciter eum Omnipotens & ad decrepitem vsque deducat, quò meliora in dies posteris credere possit. Ioannes Neuizanus de Butigleria, Capitaneatus Astensis & diocesis Taurinensis: ciuis Astensis, & incola Taurinensis.

LIBRI PRIMI
FINIS.

SYL

SYLVAE NVPTIALIS

LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTA.

- 1 Nubendi facultas quibus decenter conveniat.
- 2 Infirmitas nuptiarum sunt nociua: coitus enim vitam breuiat.
- 3 Senex vxorem ducens, dicitur potius mortem ducere, quam vxorem.
- 4 Senectus æquiparatur morbo.
- 5 Libido in senex execrabilis est: & senex iuueni nubens dicitur fœderis ducere.
- 6 Senectus est tantum apta nuptiis, quantum bruma messibus.
- 7 Coeundi impotentia matrimonium annullat.
- 8 Constitutus in articulo mortis an possit matrimonium contrahere.
- 9 Matrimonij bona tria sunt: videlicet, fides, proles, & sacramentum: & vno deficiente, non tenet matrimonium.
- 10 Matrimonij finis duplex: videlicet, prolis procreatio, & fornicationis euitatio.
- 11 Matrimonium sola libidinis causa contractum an sit verum.
- 12 Copula carnalis ante nuptias habita an matrimonium subsequens confirmet, ita quod Papa dispensare in eo possit.
- 13 Seni quare nubere non conveniat.
- 14 Maritus scienter ducens vxorem non cognoscibilem, cogi potest eam dimittere, si de eius incontinentia constet.
- 15 Desponsatio sine spe prolis, non dicitur matrimonium, sed connubium.
- 16 Copula carnalis an sit de essentia matrimonij: & an res aliquid in eo operetur.
- 17 Henricus Imperator voluit vxorem suam in quinquagesimo anno prægnantem publicè parere, ne malè præsumeretur.
- 18 Aetates hominis suas habent mutationes.
- 19 Maritus & vxor debent esse correspondentis ætatis.
- 20 Dissimilem sibi diligere difficile est.
- 21 Mores hominum sæpe mutantur.
- 22 Paritas in matrimonio quare sit attendenda.
- 23 Regina Ioanna decapitari fecit maritum suum, quia non erat par.
- 24 Natura gaudet æqualibus.
- 25 Rusticum ducere nobilem, aut e contra, indecens est & ineptum.
- 26 Mulier nobilis nubens cum rustico, & ex eo filios procreans, an ad illos transibit matris nobilitas.
- 27 Vxor sequi dicitur viri sui condicionem.
- 28 Donatio à rustico vxori nobili facta ob suæ nobilitatis amissionem, an sit valida & permanens.
- 29 Desiderare ultra vires fatuum est.
- 30 Senibus decet viduitas.
- 31 Nuptiarum iteratio inhonesta dicitur, nec laudabilis.

- 32 Anima viri defuncti dicitur ex secundis nuptiis reliquæ contristari,
 33 Soboles prima communiter ex secundis nuptiis iacturam patitur.
 34 Vidua nubens inimico primi mariti maximam defuncto dicitur facere iniuriam.
 35 Mulier tertio nubens præsumitur lubrica & incontinens.
 36 Filia excedens xxv. annum potest inconsulto patre nubere, & ad eam dotandam cogere, etiam si nupserit indigno.
 37 Vetulam reformare difficillimum est; iuuenē autē formare facile,
 38 Virgines quare plus appetere dicuntur coitum, quā viduæ.
 39 Viduam ducendo incurritur bigamia, & amittitur privilegium clericale.
 40 Vidua secundo nupta semper solet primi mariti facta obiscere, licet etiam infestissimus.
 41 Mulier vix plurimum diligit illum qui florem suæ virginitatis habuit.
 42 Vidua grauius poenat se prostituendo, quā virgo.
 43 Legatis factis vxori quare adiciatur clausula, donec castè & honestè vixerit.
 44 Exceptio stupri competit contra reliquam petentem dotis restitutionem.
 45 Mulier peccans cum alio viro, credens suum mortuum, qua poena multabitur.
 46 Poenæ statuti contra secundò nubentes hodie procedunt contra vi-
 duas luxuriosas.
 47 Vidua secundo nubens habens ex primo viro filios, non potest se-
 cundo marito dare in dotem plus quā vni ex filiis primi ma-
 trimoniij.
 48 Mulier vidua nubens intra annum luctus efficitur infamis; si mili-
 ter & vir eam concupiscens.
 49 Mulier hæres instituta si intra annum luctus nubat, indignam se
 reddit hac institutione, & ea priuari debet.
 50 Vidua tutrix secundo nubendo viro perdit tutelam, nisi defunctus
 aliter disposuerit.
 51 Mater tutrix quæ propter secundas nuptias amisit tutelam, an & qua
 casu poenitere poterit, vt reassumat ipsam tutelam.
 52 Vidua potest impetrare à superiore licentiam nubendi impune.
 53 Ampliationes & limitationes diuersæ ad l. sciunt. C. de legi. hæred.
 54 Nubere intendens, cauere debet à valde diuite.
 55 Ducens vxorem pauperem, ponit in domo sua tempestatem.
 56 Ducens viduam ob suas diuitias, arctissimum incidit in laqueum.
 57 Coitus cum vetula quā sit nociuus coeunti.
 58 Matrimonium inter absentes contractum an errore diuitiarum vel
 pulchritudinis vitetur.
 59 Vir ducens diuitem cauere debet ne ob dotis restitutionē filios pro-
 prios nuder.
 60 Res citius in pecuniam, quā pecunia in rem conuerteri videtur.
 61 Luxuria est substantiæ temporalis destructiua.

Mulier

- 62 Mulierum curiositas potest rei domesticæ iacturam magnam inducere.
- 63 Invidia in ceteris vitanda in mulieribus.
- 64 Ditiior dicitur is qui prædia rustica, quàm qui habet urbana.
- 65 Superabundantia diuitum & ecclesiæ debet esse fomentum pauperum.
- 66 Gregorius Papa abscondi fecit & occultari statuas antiquas Romanorum, vt extingueret peregrinorum curiositatem, qui curiositate potius Romam accedebant, quàm moti religione.
- 67 Ecclesia potest multis de causis vitari, tam erga Deum quàm homines.
- 68 Emere fundum dotalem de pecuniis dotalibus, ad quid sit vile.
- 69 Vxor adultera multas vt suas curiositates & voluptates impleat causas adinuenit.
- 70 Fundus datus æstimatus in dotem intelligitur datus cum omnibus suis oneribus.
- 71 Mulier dante dotem bipertitam, videlicet centum in pecuniâ, & centum in vestibus, an illa eadem marito defuncto recipiat.
- 72 Animalia in dotem consignata qualiter sint in dotis restitutionem æstimanda.
- 73 Mariti cautè procedât in dotium receptione, ne in restitutione damniscentur.
- 74 Mariti caueant ne in receptione dotis promittant restituere augmentum seu ante factum.
- 75 Statutum quòd mulier lucretur augmentum dotis, intelligendum est pro parte pro qua dos soluta est.
- 76 Stante statuto quòd mulier succedat marito in bonis gratia dotis questis, nihilominus debet illa reseruare filiis primi mariti.
- 77 Marito legante vxori centum, si vidualiter vixerit, & quinquaginta si nubat, non tenetur illa quinquaginta reseruare filiis primi viri.
- 78 Pœnæ secundò nubentium an hodie sint in totum sublata.
- 79 Dos quo casu etiam relictis filiis reuertatur ad patrem.
- 80 Maritus non debet locupletari cum iactura vxoris.
- 81 Aduertentis tres pro parentibus filiis dotalibus.
- 82 Hæreditas dicitur aduenti à tempore additionis.
- 83 Stante societate an filia socij dotalitur ex bonis communibus.
- 84 Frater dotans filiam de bonis patris pater mortuo, alter frater ei computabit in partem suam.
- 85 Vir quare timere debeat accipere mulierem formosam.
- 86 Turpes vxores macellariorum tabulis assimilantur.
- 87 Fucamenta quo casu sint licita.
- 88 Mulieres quare fucamentis vti prohibentur.
- 89 Opientes volunt mulieres nudas videre antequam eas desponsent.

- 90 Simulatum non solet esse diuturnum.
 91 Pulchritudo semper est in magnitudine corporis, formositas in magnitudine & paruitate.
 92 Imaginatio in coitu prolis similitudinē, aut dissimilitudinē causat.
 93 Mulieris pulchritudo in quibus consistat.
 94 Picturas curiosē inspicere vitiosum est.
 95 Mulierum genus communiter avarissimum.
 96 Pecunia fideiusor est futuræ necessitatis.
 97 Liberalitas non dicitur esse in homine necessitatem patiente.
 98 Vicissitudo rerum iucunda est, & nouitas commendationē habet.
 99 Forma mediocris communiter placet.
 100 Animalia multum coeuntia breuioris vitæ sunt.
 101 Mulierem doctam ducere periculosum est.
 102 Vir debet præcauere si nubere intendit mulieri alienæ.
 103 Veritatem in totam tacere quandoque expedientius est, quàm imperfectè dicere.
 104 Vir diues, sanus, carens sobole propria & fraterna, non prohibetur cuiunque voluerit mulieri nubere.
 105 Vxor cuius qualitatis debet virum exigere.
 106 Fœmina cur citius apta sit nubere, quàm masculus.
 107 Matrimonium non debet claudicare.
 108 Adolescentia est ætas gloriosior.
 109 Corpora coitu crescere impediuntur.
 110 Gula plures occidit quàm gladius.
 111 Deus post diluuium statuit ætatem hominis non excedere tempus centum & viginti annorum.
 112 Qualitas coniugum quæ esse debeat.
 113 Nubere vicino melius est quàm extraneo.
 114 Nuptiæ non debent esse coactæ nec violentæ: tales enim solent malum parere exitum.
 115 Filia præsumitur esse similis conditionis cum matre.
 116 Vir nubere volens cum filia virgine, considerare habet si sit bene educata.
 117 Nubere cum affini prohibetur nisi causa publicæ utilitatis, & cum summi pontificis dispensatione.
 118 Principio malo inchoata, malum consueuerunt exitum inducere.
 119 Matrimonium metu contractum nullum est, & à fortiori violentia.
 120 Matrimonium dolo procuratum an sit validum.

Pauper.

AMPLIANT † primò supra scriptam eorū conclusionem, secundum practicam Ferrar. in prin. allegatam, maximè procedere in viro paupere. Et hoc propter ingentia onera matrimonij, maximè in sobole nutrienda: Somnium Viridarij. lib. ij. c. ccxcvii. in si. facit Aeneas Syluius epist. cxxxvij. Petrus. licet epist. xlv. ipse conetur

netur post factum consolari maritum. Et ibi pulchrè narrat. qualis vxor ducenda sit. facit illud Philosophicum, Si diues es, & sanus quandoq; potes, scilicet vxorem ducere. & Amadeus in dialogo de Amicitia. char. xxiiij. quòd nummus vincit, regnat, & præcipit, & ab omni malo nos defendit, & nummis omnia parent. Bertach. in tract. de episcop. in fin. viij. part. libr. iij. est char. lix. refert de hoc elegiam Propertij. pulchrè Barba. lib. j. consi. xij. clementissimi. colum. j. & in c. significantibus. col. vj. vbi Felin. de offic. deleg. ideo pauper vbiq; iacet. Nec facilè emergunt, quorū virtutibus obstat res angusta domi. Conuenit in proposito responsum Ciceronis de sorulare. refert Baptista Pius in annotationibus posterioris. c. cxvij. Gellius lib. ij. c. xxij. circa fi.

¶ Ampliant secundo in infirmo. Somnium Viridarij vbi s. 2. proxime, quoniam eo ipso mortem cum vxore ducunt: nam coitus vitam abbreviat. Auicenna in prima sen. cum simili. vt Anteros Fregosij chart. xxviij. & in libr. de long. & breuitate vitæ. vbi propter hoc dicitur, quòd mulus est longioris vitæ, quàm asinus. & ibidem cōmentator dicit, quòd ideo castrati plus viuunt. Et idem Philosophus j. de Animalibus, quòd gallinæ multum ouantes citò moriuntur. & xvij. quòd arbores quæ multum fructificant, citò desiccantur: quia cibus eorum transit in semen. & in lib. de regimin. princip. quòd coitus est destructio corporis, & abbreviatio vitæ: & parte x. problem. xlvij. quòd masculus est longioris vitæ, quàm fœmina, nisi sit multum coituius. Archiep. Flor. statim allegandus. frater Lud. in tract. de Veritate contrit. de peccato luxuriæ. char. ij. frater Greg. Britannicus in Sermonib. funebrib. vulgarizandis, additis primæ impressuræ. Serm. xj. incip. Quanquā viri docti. Papa Pius ad Turcum. epist. vij. char. xix. Stephanus Canini in tracta. de regimine castitatis. Guayner. in Practica, in tract. de Peste. in c. de coitu. Item & facit coniuges intemperatas. Aegidius li. ij. parte j. c. xx. Nec maritus ex infirmitate excusaretur à reddendo debitum. Angel. in §. impetu. institu. de leg. Aquil. nisi sic faciendo se poneret in periculo vitæ: puta quia esset ethicus, vel alio modo debilis, vel infirmus. Præpos. in c. ij. de coniug. leprof. Angelica in verb. lepra. & in verb. debitum. §. iij. & seq. Archiep. Florent. in tract. de matrimonio. cap. xxix.

¶ Ampliāt tertio vt maximè procedat in senē, per rationem 3

1 3

proximè

Coitus viam
abbreviat.

demulles
Ciafati

4
Senex ducit
mortem, nō
vixorem.

proximè dictam, quoniam in vltima comœdia dicit Terent.
quem refert Panorm. in c. magna. de vot. quòd † Senectus per
seipsam morbus est. Erasmus prouerb. ccccxxxviii. ij. parte.
Marian. in cap. quoniam frequenter. vltite non contesta. col.
iiij. vbi Felin. §. j. col. iij. gl. in Pragmatica. de collat in verb.
permutationis. est char. xcvij. vbi dicitur, q̄ imò senex præ-
sumitur minus vivere, quàm æger. facit tex. in auth. de quæst.
cum gl. in ver. graues. in lis qui. Bened. de Plüb. & ibi post illa
ff. de fideicom. liber. in tract. de translat. Concilij Basilien. col.
xxx. vers. est præterea regulare. Et sic senes dicuntur omnes in-
firmi l. ciuitatibus. vbi cū in fine princip. ff. de leg. j. & bis pue-
ri senes. Polyd. Prouerb. cv. & Aeneas Syluius epist. ccj. pupu-
gerunt. post mediū. propterea Codrus serm. j. char. iij. dolebat
se vocari, Barbam: quo nomine solent adolefcētes senes nun-
cupare. Et propterea dicebat frater Bernardinus in prima par-
te Rosarij. serm. xxiiij. litera p. vbi dicit quòd puella ducta à
sene, potest feretrum secum deferre pro tumulādo maritum.
habetur latè in libro septem sapientum Romanorum lingua
Gallica composito. char. fin. Et sunt frigidiores: † & libido in
sene est execrabilior. Panor. & alij in cap. in iuuentute. de præ-
sumpt. & Cicero in j. Offic. post medium c. senibus. dicit quòd
luxuria omni etati turpissima, senectuti foedissima est. Comes
Purliliarum in lib. de educatione liberorū. char. xij. de Senem
vita. Et adolefcēs luxuriosus peccat: senex luxuriosus insanit.
secundum Senecam quem refert curia Tholosana. q. cccxlvj.
in additione. facit Erasmus in Moria char. vj. & xiiij. Militat
in teneris annis. Amor hospes amœnus: Est in canicie ri dicu-
losa Venus. gl. instit. de succel. subl. in. §. fin. glo. penul. facit Al-
ber. in rub. de senectute Et dicit Portius instit. de nupt. colum.
iiij. quod † senectus est tantum apta nuptiis, quantum bruma
mensibus. Ridiculū loci genus est sponsus senex. Nauis stulti-
fera char. xv. de antiquis fatuis. vide Ant. de Prato in tract. de
secund. nupt. char. xxxv. col. j. & ij. Petrarcha lib. vlt. episto. xx.
& quid. char. ij. Et dicit Aeneas Syluius epistola lxxxiiij. plura.
quòd cū omnibus infideles sint fœminæ: senibus quidem in-
fidelissimæ sunt. Propterea Fulg. dicebat seni amico suo, Si ca-
pis iuuenulam, faciet tibi cornua. vt per eum in l. præcipiunt
ædiles. ff. de ædil. edict. Nec te decipiat idem Aeneas epistola
cccxxj. ad Fesceram, dicens, quòd sapius agni præmoriuntur
ouibus. Nec Erasim. iij. par. Prouer. ccccxc. semper seni iuuen-
culam

Est in
canulij
vi dicat
Coff. Pen

eulam subiice: quia loquitur de modica distantia ætatis, quia
 in ea bene vir debet esse senior muliere: & senum coitus mi-
 nus aptus est ad procreationē sobolis. secundū Philosophū
 in vij. Polit. Et licet senes multos videamus amantes: amatos
 autem raros, tolle exēplum ex prouerbio, Maria per rauena.
 propterea dicebant Sallust. & Terent. quos refert Luc. de Pen-
 na. in l. fi. col. fin. C. de promit. lib. xij. Et Guliel. Rouille in tra-
 ctatu de descriptione Iustitiæ. lib. ij. c. xiiij. quod hæc ætas est
 maximē odiosa adolescentulis: fortius & non improbabiler
 dici posset quem esse adeo senem vti non posset contrahere ma-
 trimonium: quādo scilicet propter antiquitatē esset deductus
 ad totale impotentiā coeundi. c. ij. de frigid. & malef. vbi Præp.
 post d. Ant. de But. & dicit ibi Panorm. & sequitur Soci. in l. j.
 iij. col. ff. sol. mat. quod † matrimonium non valet cum illo
 qui generare non potest: & quod ita se habet cōmunis opin.
 Fulg. consil. ccxij. quædam mulier. col. ij. versic. in primo. per l.
 pen. C. de nup. bene facit quod voluit Nic. de Vbal in tract. de
 success. ab intest. in j. par. in vj specie filiorum. col. vj. vbi in il-
 la q. † an constitutus in articulo mortis possit contrahere ma-
 trimonium, dicit esse cōsiderandum, An in illo momento po-
 tuisset esse aptus ad generandum. Faciūt plura quæ in eadem
 q. tradit d. Ant. de Rosel. in suo tract. legitimationum. iij. char.
 vbi dicit, quod † cum sint tria bona matrimonij, fides, proles,
 & sacramentum. c. omne itaq; xxvij. q. ij. Curtius conf. l. xvj. sa-
 pienter. col. ij. l. as. in l. j. col. xij. ff. solut. matr. Io. Lüp. in rubr.
 de donat. inter vir. & vxor. char. xij. in col. j. Gilbertus post ij.
 Oeconomicorum Philosophi. in quæstionib. char. vj. deficiēte
 vno. & sic bono prolis, nō valet matrimonium. Præpos. in cap.
 tanta. col. iij. & seq. C. qui fil. sint leg. Et per hoc fundamētum
 Portius inst. de nupt. col. iij. dicit senem nō posse nubere. for-
 tius dicēdū videtur, secundū Præp. in rub. col. v. & in c. tua nos,
 j. not. de spons. quod licet in matrimonio sit duplex finis, scili-
 cet prolis procreandæ, & fornicationis evitandæ: si tamē pars
 in vnum finem tantum cōsentiat, scilicet carnalis copulæ, non
 dicitur matrimonium. facit Socin. conf. xxvij. circa primum.
 in col. ij. & iij. versic. ij. principali. vbi si quis ducat vxorē causa
 libidinis explendæ. non est matrimonium. Idem si quis bona
 intentione contraxit sponsalia de futuro, deinde fornicatio-
 nis affectu talem sponsam cognouit, non est in veritate ma-
 trimonium. Quod vltimū procedere posset in foro conscien-

Senes odia-
 si adolescen-
 tibus

Affectus
 fornicatio-
 nis in copu-
 la, non per-
 ficit sponsa-
 lia.

Soluuntur
sponsalia. q.

tiz secundum Anch. in regula, possessor, in viij. col. in iiij. opp. Panor. in c. ex literis. el. j. de spōs. quem refert Pich. in l. actio- ne. char. iiij. C. de transact. Alber. in Dictionario. in verb. ma- trimonium. iiij. Socin. iiij. volu. in Bonon. conf. cxix. circa pri- mum. dicit etiam Felin. in c. cum M. Ferrar. col. pen. de cōstit. quod licet dicamus q. carnalis copula post sponsalia illa con- uertit in matrimonium: tamen hoc non procedit quando ta- libus sponsalibus fuisset per partes renūtiatum, vel sponsa for- nicata esset cum alio: quia per talem fornicationem soluuntur sponsalia. c. quemadmodum. de iureiur. vbi Panor. in iiij. not. licet protestatio quod non cognoscit sponsam animo contra- hendi, etiam sponsa consentiente. non valeat, secundum Panor. quem refert Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. protestari. Sed in foro conscientie statur veritati. & non prae- sumptioni legis, vt Gulielm. de Montefer. in commento Prag- maticae sanctionis. ij. par. est char. xxij. Formarium prouin- ciale char. xlv. secus ergo in foro contentioso. Afflictus consti- tutione, si quis rapere. iiij. col. q. v. Et not. supra scriptum con- siliū Socin. xxviij. in ij. col. cōtra vnam not. decis. Bald. quē
12 refert Claud. in rub. ff. sol. matr. vbi dicit, ¶ quod sicut Papa nō potest dispensare super matrimonio carnali copula cōsumma- to, pari modo non posset dispensare si copula praecefferit ma- trimonium, licet non fuerit postea secuta. Et de copula, an per- fectē secuta sit, statur dicto. viri. Zabarel. in cle. j. col. v. de con- sang. & affin. Barb. in tract. de Cardin. ij. par. q. ij. est char. xxv. col. ij. vbi dicit, donec probetur contrarium. Et si ambo con- iuges dicant copulam secutam fuisse, vel non fuisse, debet iu- dex eis relinquere conscientiam in manibus suis. arg. in c. mu- liere. de iureiur. Anch. consil. ccx. incip. facit dubium. in fi. Pa- nor. in c. consanguinei. col. ij. de re iud. l. uc. de Penna in l. j. col. secunda. C. de cond. in pub. hor. lib. x. Archid. in c. denique. iiij. dist. colum. j. Angelica in verb. confessio. in §. iij. Bene fateor quod in dubio capietur coniectura, quod cognoscens spōsam illam, cognoscat tanquam vxorem, non autem causa libidinis explendae. per regulam. l. marito. ff. pro socio. Portius instit. de nup. col. ij. Est bene verū, q. de hoc ex quo dependeat ab ani- mo fortassis staretur iuramento sponsi. gl. sing. in §. alix. instit. de act. Hipp. in rub. de probat. col. xxvij. Curt. Sen in rep. l. ad- monendi col. xxix. Baueria de virtute iuramenti. priuileg. liij. nisi fortē dicas hoc procedere, nisi iurās haberet praeceptio- nem.

nem contra se: intelligendo tamen vt Decius in c. nouit. vlti.
 col. de iud. Cùm igitur isti adeò senes non possunt dici habere
 spem prolis, nec eius respectu contrahere matrimonium: vide-
 tur quòd vxorẽ capere non possint. nò enim sufficit eis quòd
 super ripam Acherontis vitulus depastus sit, nisi antrum subin-
 traent. Præpos. in c. fraternitatis. in princ. de eo qui cog. con-
 sang. vxor. suæ. Portius in sit. de grad. cog. col. iij. quia verus
 coitus non fit sine erectione virg. Aristot. parte iij. problem.
 xxij. & nisi intret: nec sufficit emitte semẽ inter crura. Cum.
 conf. xcv. incip. Christophorus. nec sufficit etiã rectẽ ambula-
 re. si iter nò perficiat. Et sic habere hastam rectam sine effectu.
 Socin. in l. j. col. iij. ff. sol. mat. ¶ Et ista opi. quòd nubere non
 possit. cõfirmatur. & primò, quia secundum d. Ant. de Rosellis
 vbi s. ratio prolis est illa quæ potissimè attẽditur in matrimo-
 nio. patet: quia dicitur, Erunt duo in carne vna. Gen. c. ij. Mat-
 xix. in c. ad apostolicam. de conuers. coniug. cap. j. vbi Præp. iij.
 not. de cõiug. leprosi. Maria. in rub. de foro compet. col. iij. So-
 cin. conf. xvij. s. dicta. col. pen. versic. quantum verò attinet. &
 cccxvij. præsens. col. ij. vers. quibus suppositum vnũ duo ad fa-
 ciendum vnã carnem. Ergo debet principaliter attendi. Ita
 quòd etiam si alix concurrerent, non sufficeret. Alber. in rubr.
 C. de sponsal. col. si. vers. vtrũ illa quæ dicitur. & in l. cùm quis.
 col. iij. vers. circa tertiam. de nat. lib. & in suo Dictionario in
 verb. matrimonium. x. alleg. xxxij. q. vlti. per totum. & ibi Ar-
 chid. Gl. in cap. post translationem. in vers. cessante. de renunt.
 cum sim. vt Hipp. in l. si quis viduam. ij. not. ff. de quæstion. las.
 in l. in testamento. col. xij. versic. iij. facit. C. de testam. milit.
 ¶ Secundò cõfirmatur ex decisione Panor. quam refert Hip-
 pol. not. clxv. scriptum. vbi ¶ si maritus scienter duxit vxorem
 non cognoscibilem, & dubitetur de eius incontinentia, debe-
 bit cogi per episcopum talem vxorẽ dimittere, & aliam cape-
 re. ¶ Tertiò cõfirmatur ex decisione Feli. in cap. cũ sit gene-
 rale. col. viij. versic. demum scito. de foro compet. vbi dicit, q
 ¶ si aliqua desponsatur sine spe prolis, non dicitur matrimo-
 nium, sed connubium: & talis mulier erit concubina. cap. so-
 let. xxxij. quæst. ij. Et si hæc vera essent, quomodo saluaretur il-
 la principissa senex vidua, quæ vt expleret libidine sine pec-
 cato. cùm per ætatẽ esset sine spe prolis, nec reperiret maritum.
 suo statui congruentem, clàm matrimonium contraxit cum
 aliquo iuvene. contrariam opin. tenuit Bald. in cap. quemad-

Senes non
 habet spem
 prolis.
 Perfectio
 copulæ.

13
 Ratio pro-
 lis principa-
 liter atten-
 denda.

14

15

I 5

mod

16
Se nex po-
test nubere.

Actas pro-
creandi so-
bolem defi-
cit.

modum. ad fin. de iureiur. Iason in l. sed est quaesitum. j. not. ff. de lib. & posthum. pro quo videtur facere quæ dixit idem Ias. in d. l. j. col. xij. ff. sol. mat. vbi vult quod etiam decrepitis possit contrahere matrimonium. † & dicunt Theologi plura ad propositum in illa quaestione, dum tenet quod inter Mariam virginem, & Ioseph, fuerit verum matrimonium. *frater Martin. Lutherus in sermone de Matrimonio circa med. dicens, quod Deus coniugibus concessit com. delectationem. etiam si illa sit circa spem fructus.* præterea, vt inquit Philosophus vij. Politicorum. Et in lxx. anno potest generare. Et Solin. de mirab. Mundi. char. iij. cap. iij. enumerat plures senes qui generarunt filios. licet Fulg. consil. cccij. quædam mulier. col. ij. dicat quod raro sexagenarius possit generare. sed Surgetus in Enchiridio militari, char. vij. allegat text. in contrarium in l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de adopt & Ludou. Ferrar. in Aenea muliebri cap. ij. char. viij. dicit, quod vt plurimum generant vsque ad sexagesimum: quem si exceßerint, procedunt vsque ad septuagesimum, & aliquando vsque ad septuagesimum quintum: & ibi refert quosdam generasse etiam post octuagesimum. Socin in iij. vol. consil. lxxv. super proposita. Idem dicit de octuagenario. Et dicit Afflictus cõsultatione, post mortem col. fi. quod ipse procreauit tres filios masculos post eius annum sexagesimum. & Guaynerius in practica, de ægritudinibus. meretrix consil. xix. dicit quædam nonagenarius genuisse filios. licet Lauden. in cap. sicut. §. Titius. si de feud. fu. cõtrouer. iij. colum. Iac. Ardiz. in prima feudali. char. vj. in rubr. si in frau. detur. vbi Ioan. Blanchi. char. vj. in rub. de illis qui possunt rem in feud. dare. colum. iij. in fin. Iacob. inuest. in vers. & cum pacto quod ipsi vasalli & eorum hæredes. col. ij. versic. tamen volo. dicant. quod sexagenarius non habet amplius spem procreandi sobolem. Claud. super Luc. in princ. charta vij. mulier autem bene cessat citius à pariendo: nam Philosophus, vbi supra, statuit tempus cessandi à sobole in quinquagesimo anno. l. si mulier quinquagenaria. C. de leg. hæ. quoniam talis raro visa est concipere: licet quandoq; euenerit. secundum Bald. libro iij. consil. lix. verba col. fin. quo casu parvus nihilominus erit legitimus. secundum Ias. in dicta l. sed est quaesitum. colum. prima. licet ad hoc probandum requirantur probationes euidentiores. † Et propterea Henricus imperator voluit, quod vxor sua huius ætatis palam pareret, ad

cuitam

uitandas suspiciones. Archiepisc. Florent. in iij. parte historiar. tit. xix. cap. vj. in princ. Afflict. in proœm. constitutionum. §. nos itaq; col. ij. est char. xvij. Soci. iij. volum. consi. cxxvj. visum fuit. col. ij. facit Ioan. de Platea in §. pen. ad fin. instit. de excus. tut. extendebant suprascriptam ampliacionem maximè procedere quando isti senes volunt capere istas puellas. per ea quæ dicta sunt in principio istius ampliacionis: multum enim aduertere debet ad istam disparitatem ætatis: nam, Quam male inæquales veniunt ad aratra iuueni, Tam premitur magno coniuge nupta minor, secundum Ouidium, quem refert Præposit. in c. fraternitatis. col. xij. de frig. & malefic. omnia etenim debent suis temporibus cōuenire. Panor. in cap. j. col. antepen. de probat. Ideo si qua voles aptè nubere, nube pari Bald. in l. si maior. C. de leg. hæred. Hostien. in Summa. de testibus. vij. col. vers. his autem deficientibus. Ioan. Fab. in rubr. instit. de nupt. latè Io. Lupus in repet. c. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. est in toto opere char. lxxj. col. ij. † ætates enim habent suas mutationes. hinc dicunt medici, qd de septēniū in septēniū mutamus cōplexionē: imò de sex, secundū Calēdariū pastōrū lingua Gallica compositum, in secūdo proœmio. Guil. Rouille in tractat. de rescriptiōe Iustitiæ. lib. ij. c. xij. ponit de varietate adolescentiæ. Ideo Salomon Prouerb. xxx. dicebat se penitus ignorare viam adolescentis, ex quo tot ætates eam subsequuntur. gl. in §. his itaq; in verb. auertit. instit. de iustit. & iur. Rosariū Busti. ij. parte. sem. xxv. litera x. † Si maritus & vxor sunt correspondentis ætatis: quæ placebunt naturaliter vni, pariter alteri: si econtrā, secus erit. iuuenis volēt ire dormitū, senex voluerit stare penes ignem, quoniam in lecto omnino dormire nō posset. Aphrodit. iij. parte. problem. iij. Itē iuuenes sunt liberales, & in senibus semper iuuenescit auaritia. Card. in clem. vt professores. de decimis. Aegidius de regim. princip. lib. j. c. ij. col. iij. Item carne che cresce, non po far che non repete: & can vecchio, non vol festuchio. ergo amor conseruari non poterit vbi tanta erit diuersitas animorum. cap. de nuptis. xxxj. q. ij. Luc. de Penna in l. quoties. C. de agricol. & man. lib. xj. Idem velle, idem nolle, est firma amicitia: secundum Sallustiu ante medium Catilinarię. glos. fin. in l. latæ culpæ. ff. de verb. signifi. & Philosophus in ix. Ethic. vbi enumerat quinque quæ sunt propria amicitie: & quintum dicit, quando amicus concordat cum amico, in omnia delectaturus & contristaturus. & inquis

Disparitas
inter con-
iuges.

in ætate
decent p
combin

Ætates ha-
bent suas
mutationes.

in ioma
paragis
legi inam

inquit Philadelphus decade ij. satyra tertia. incip. lingua. Dissi-
 20 miles† nam nemo sui dilexerit vnquam. Philos. j. Oeconomica,
 quòd dissimilitudines morū inter virum & mulierē nuf-
 quā sunt amandæ. dissimilitudo est causa inimicitiae. viij.
 Ethicorum. Et Cicero post mediū de Amicitia, Disparēs enim
 mores, disparia studia sequuntur, quorum dissimilitudo dissi-
 ciat amicitias : vnde sequitur, quòd non diligitur quod de fa-
 cili contemnitur : quia nullum bonum nisi voluntarium. Luc.
 de Pēna in l. j. col. xxxvij. C. de pub. lāt. lib. xij. Guiliel. de Mon-
 teferrato in commēto Pragmaticæ sanctionis. chart. xij. gl. in
 cap. cūm locum. de sponfal. vbi text. dicit, quòd ex inuito ma-
 trimonio generantur scandala, & malus exitus. dicam infrā in
 qualitate volentem. vide calamitatem puellæ nuptæ senī, per
 Bocatiū in Ameto. char. lxij. dum introducit Agate se cōque-
 rentem. facit Erasim. chart. xxij. prouerb. cxix. & seq. æqualis
 æqualem delectat & chart. xxvij. prouerb. clxj. Cæcus cæcā
 ducit. & in vita Ioan. Mirandulæ, chart. vij. similitudo nanque
 amoris est causa. Amadeus in dialogo de Amicitia. chart. xvij.
 Aetates enim habent diuersos instinctus. propterea Paulus j.
 ad Corinth. cap. xij. dicit : Cūm eram paruulus, loquebar vt
 paruulus : quando autem factus sum vir, euacuauī quæ erant
 paruuli. refert Barbat. lib. j. consi. j. colum. xxx. & lib. iij. consi.
 lxxxviii. clemētissimi. col. penul. & lxxij. scribitur. col. iij. lib.
 21 j. facit† Cicero in lib. de Amicitia, Mutari etiam mores homi-
 num sepe dicebat aliās aduersis rebus, aliās ætate ingrauescē-
 te. Atque earū rerum exēplum ex similitudine capiebat ineun-
 tis ætatis, quòd summi puerorū amatores sepe vnā cum præ-
 texta & toga deponerentur. facit Petr. Subert. in tract. de vi-
 nea Domini. vj. parte. cap. vij. col. iij. facit Butr. consi. xxxvij,
 in q. col. ii. dum dicit : Nunc autē maturius ætate operāte. &c.
 Contentetur ergo senex de honore qui sibi præstatur. iuxta
 not. in l. cūm quid. ff. si cer. per. vbi Ias. in vtraq; lectura. Cepol.
 in tract. de imp. milit. delig. & se consoletur cum Cicerone de
 Senectute. Et Petrarcha de remedio vtriusq; fortunæ lib. ij. dia-
 logo ccvi. de Senectute. & epist. lxxxix incipit vna. nuptias ve-
 rō relinquat iunioribus. Et si qui adeò delirent vt puellam ca-
 piant. prout euenit senibus diuitibus, & puellis pauperibus,
 quas ducūt sine dote, aduertant mariti senes vt dotem consti-
 tuant : aliās eis defunctis succederet mulier in quarta, tam ex
 testamento, quā ab intestato : tam existentibus filijs, quā

De p. man. tot. l. c.

non.

non.auth. præterea.C.vnde vir & vxor.vbi Pepus ad fi.exclama-
mat notandū pro puellis , vt non curent sibi dotem constitui.
quoniam per eam perderent quartam partem omnium bono-
rum mariti.

¶ Ampliant quartū vt maximè procedat in ducēte imparē.²²
Alex.lib.vj.conf. ccix.ponderatis. num.7.dicens.consideran-
dam paritatem ratione nobilitatis, potentiz, diuitiarū & ho-
noris. per rationes s. proxim. alleg. vbi dictum fuit de impari-
tate ætatis. Idem si sit im paritas ratione prosapia: patet ex di-
ctis Corij in Chronica de anno M. ccccxv. vbi ¶ regina Ioan-²³
na fecit decapitari maritum suum. & altiora te ne quæsieris.
Ecclesi.iii. Et si nō potes quod velles, velis quod potes. l. mul-
tū interest. C. si quis alt. vel sib. & si non potest habere domi-
nam, contenteris de ancilla. Codrus serm. iij. circa fin. quia &
miles frequentius equitat curtaldum, quā sonipedem, licet
non tantū valeat. & Symmachus philosophus dicebat, ¶ quod²⁴
natura semper gaudet æqualibus, & familiare sibi est omne
quod simile est. Et in habentibus symbolum, id est, similitudi-
nem, facilius est transitus. l. quod Nerua. ff. de pos. & Cleobulus
philosophus dicebat, vxorem ex paribus ducere: ¶ quia si rusti²⁵
cus nobilem accipiat, semper eum rusticum vocitabit, & con-
temnet: nobiles enim semper odiunt rusticos, & econtrā. Io.
de Selua in tract. de beneficio. iij. parte. q. vii. col. ii. post Bald.
in l. per adoptionem. ff. de adopt. & rustici debēt ire pedestres,
non equestres. gl. in l. idēmq; §. idem Labeo. ff. manda. nec de-
bent portare arma in itinere §. si quis rusticus. de pac. tenē. &
debent comedere panem grossum, caseum, cepe & fabas: non
panem album, nec pullos. gl. ii. & iii. in seruis vrbis. ff. de leg.
iii. quia debent talia dimittere nobilibus, vt ibi. & in cap. non
cogantur. xli. dist. Ioan. de Selua vt §. gl. ii. in cap. episcopus. x.
q. ij. Barbat. in tract. de Cardin. q. vi. col. vi. Moder. in tract. de
profect. cleric. chart. lxxxix. Felin. in cap. cū omnes. col. xvj.
de constit. dixi in meis clausulis instrumentorum. in verbo, li-
tis & extrā. & rustici sunt plerūq; sine pecuniis, quas nec opta-
re audent. l. domini prædiorū. C. de agric. & cens. lib. xi. & san-
cta rusticitas omnia palā habet. gl. j. §. itē Seruiana. in verb.
coloni. instit. de act. licet nostra intersit facultates & pauperta-
tē nostram nō detegi. gl. in l. ij. C. quando & quib. quarta pars
deb. lib. x. dicam respondendo ad viij. ampliationem. nobilis
etiam nullatenus debet capere rusticam, vt patet ex prædictis.

- & Franciscus barbarus de re vxoria. cap. iij. de vxoris ducen-
 da nobilitate. & Aegidius de regimine princip. lib. ii. parte j.
 26 cap. xij. †. volunt nobilem ducendam propter multitudinem
 affinium, & illa pauca nobilitas aliquantulum transire in filios. gl.
 super Regulis Cancell. Iulij. chart. iij. Barb. in cap. Raynutius.
 col. iij. a. j. not. de testā. Sidonius Apollinaris libro iij. epistol.
 xxj. incipit. est quidem. Purpur. in l. j. num. xiiij. C. de in ius vo-
 cand. facit Paul. de Cast. in l. j. C. de eod. infert. col. j. dum dicit
 quod CH R I S T V S fuit de stirpe David. licet Bonon. in tract.
 de nobilitate. quarta parte num. 23. velit contrā. tamen in col.
 27 fin. dicit, quod ex toto nobilitas materna non perditur. † licet
 aliās dicamus mulierem intantum sequi conditionem viri,
 quod si spuria caput legitimum, sit legitima. Decius in l. ij.
 28 num. 8. ff. de reg. iur. † nimirum quia tali casu iura permittunt
 maritum donare vxori in recompensationem perditæ nobili-
 tatis. gl. in l. si voluntate. C. de dot. promiss. Ias. in l. si diuortio.
 sol. matr. Præpos. in cap. fin. in fi. ij. colum. de donat. inter vir. &
 vxor. Ioan. Lup. in repet. illius rub. char. iij. & v. & char. xiiij.
 vbi limitat. & ibi charta. seq. dicit quod nihilominus vir nihil
 capit ex nobilitate vxoris. & ibi pulchrè, an filius capiat à ma-
 tre aliquid nobilitatis. & chart. xxvj. vbi dicit quod non perde-
 tur talis donatio per transitum ad secunda vota: quia dicitur
 potius permutatio, quam donatio. Curt. Sen. consil. liij. super
 duobus. col. iij. Et vidi vnum rusticum in testamento prohi-
 bere hæredē ne duceret nobilem, sub pœna priuationis hæredi-
 tatis. & in simili dicit Oldr. consil. xvj. se habuisse casum q̄ testa-
 tor dixit q̄ filia nō nuberet, nisi filiis mercatorū, sub pœna pri-
 uationis hæreditatis. Et q̄ intelligitur prohibita etiā in secun-
 dis nuptiis: licet secus in casibus permissiuis, quia in eis intel-
 ligitur solum de primis. refert Felin. in cap. ij. col. si. de treuga
 & pac. in c. j. col. vij. de sponsal. Decius in cap. nam concupiscen-
 tiam. iij. not. de constit. Ias. in l. duobus. § eum qui. col. ii. fin. ff.
 de iureiur. & in l. diuortio § quod si in anno. col. fin. ff. sol. matr.
 in l. Titia. num. 15. in l. si sic stipulatus. not. iij. ff. de verb. obl.
 Et concordat Frac. Barbar. de re vxoria. cap. vij. de temporis
 & aliarum rerum momento ad mutanda cōsilia. has duas im-
 29 paritates valde damnat Io. Fab. in rub. insit. de nuptiis. † quis
 non debet desiderare ultra vires suas. Bart. in rep. l. Barbarius.
 ff. de offic. præt. col. iij. nam quanto gradus altior, tanto peri-
 culosius cadit. Calcan. consil. xij. incip. quod dominus Berta-
 chinus.

chinus.col.v.cap.pueri.j.q.j.Specul.in tit.de aduocat.§.nūc de
exordiis. num. 28 propterea Ouidius in Tristibus dicit, Ami-
cicias & tibi iunge pares. omitto quæ dicit Apuleius in Philo-
sophia.chart penul.nam in lente vnguentum.&. Nihil cum fi-
dibus graculo. & nihil cum amaracino sui. vt Polydorus pro-
uerb. xxxvj. & sequent.& cxlvj. vbi dicit, Pares cum paribus.&
ccxcvj.Erasmus in parte prouerb. dcxxxij. æqualem tibi mu-
lierem inquire. Biblia Aurea clxxxij. de matrimonio rationē
ponit. Aristot. x. parte. problema. liij. Aegidius vbi supra. In
amicam verò quanto nobiliorem & digniorem assumes, tan-
to melius pro te. secundum Bocatium in Philocolo. lib. iij.c.
xlvi. cuius amor sola habilitate loci quandoque possidetur.
secundum Bal.in cap.literis.de præsump.referētem illos duos
versus, Villanam precibus, burgensē munere quare:Genti-
lem capiēs opportunitate loci.Licet facilius sit descēsus,quā
ascēsus,secundum Virgil. quem refert Ias in l.ij. §.filius au-
tem col.ij. ff. de lib.& posth.dicit tamen Cyn.in l.j.C.de mul.
quæ ser.propr.se immis. quòd suspirium nil valet sine auro: sed
~~ferreum præponitur auro, quia propter ferreum membrū mi-
nes etiam mulieres seruis etiam vilissimis se exponunt. &
Apostolus j.ad Timoth. v.~~

† Ampliant quinto maximè procedere in capiente viduam.
debemus enim illis suadere viduitatē frater Iacobus Magnus
in Sophologio Sap. vlt. chart. frater Hieronym de ferraria in
suo tract.de vita viduali. Alexan.in l.mulier.§.cū propone-
retur. ff. ad Trebel. Io. Montaigne in tract. de bigam.q.j col.
xiiij.& q.vj.col.ij & sequen. Angel.conf. ccxcvj. Doctor in-
signis .col.penul.Nicol.de Vbal in tract.de succes.ab intest. ij.
parte principali. col. v.S. Hieronym. in iij. parte. Epist.lib.vj.
epist.j. & lxij.totius partis quæ incipit, Vetus scripturæ.& lib.
viij.epist.xxiiij. incip. obsecro.& quatuor epistolis seq. Rosariū
Bust.lib. ij. serm. xxviij parte. ij. per totum. Corn. in l pen.col.
fin. C. de indict. vid tol. Socin. in l. hęc conditio. col. ij ff de cō-
dit & demonstr. dicens. † quòd reiteratio nuptiarum est con-
tra honestatem, & quòd magis expedit reipublicæ honestatē
seruari, quā multiplicatio populi, procedēs ex corruptis mo-
ribus. facit Plutarchus problem. ciij & Ant in Peregrino vul-
gari lib. ij. cap. xxiiij. vbi enumerāt plures relictas iuvenes ser-
uasse viduitatem. & inter ceteras Yoland primogenitā regis
Franciæ, duciſſam Sabaudiz: cui addo Blancham pariter Sa-
baud,

*pphi fere
tu mien bin
infige mela
30 rexy pon
viduz nom
nubant.*

baud. ducissam, filiam Gulielmi Marchionis Montisferrati, quæ in oppido Garignani patriæ Subalpinæ hodie miraculis fulget. Et dicit Erasmus in sua Moria. char. v. quòd semel experta matrimonium, nunquam illud repetere velit, nisi oblivionis sibi nomen adfuerit. plura Apuleius oratione j. & latius

32 ij. † Et ex secundis nuptiis cōtristatur anima mariti defuncti. §. nos igitur volentes. in auth. de nupt. Ang. in §. actionu. col. xxvj. in fi. instit. de act. sicut cadauer occisi contristatur emitendo sanguinem ex superueniente præsencia occisoris. Paris de Syndicatu. chart. xcj. col. ij. Francisc. Pavinus in consilio beati Simonis. col. xiiij. ver. indicium aliud fuit fluxus sanguinis. Gritus in serm. in sabbatho ante Dominicam Palmarum. circa fin. j. part. Arist. in lib. secretorum ad Alexand. circa xv. partem. ponitur ratio. & in septima parte Problematur, problem. vj. frater Michaël. Dominicus de Guelfis & Gibellinis. chart.

33 viij. de quinto præcepto. † Item contristatur prima soboles. d. authentic. de nupt. §. soluto igitur. Et audiui quòd mater beati Simonis Tridentini, in cuius casu fecit illud pulchrum consilium Francisc. Pavin. in materia iudiciorum, quòd habetur impressum post consilia Oldr. antequam transiret ad secunda vota, plures gratias pro se & amicis obtinuerat, intercessio-
 34 Vidua nubit inimico primi mariti.
 nibus dicti beati: postea secus. † Quod maximè sciendum est, quando volunt nubere inimicis primorum maritorum. vt Terentia, cōtra quam Cacialup. in repet. l. precibus. C. de impub. chart. penult. vel quando sunt vetulæ, vel quando habuerunt iam duos maritos. Alexan. in d. §. cum proponeretur. inde in aliquibus locis orta est consuetudo, quòd soluant pro pelle seu sabramari. de qua an valeat, Roch. in tract. de cōsuetud. chart. vj. col. iij. ver. inferitur etiam ex notabili. latius Ioan. Garonis in repet. rubr. C. de secund. nupt. vers. trigesima quarta pœna. vbi appellat Cariuaritum, seu capra maritum. Pich. in l. pacta quæ contra. C. de pactis. vbi dicit, quòd potest contra eos agi iniuriarum, prout contra illos qui faciunt matinas. allegat Ang. in l. itē apud Labeonē. §. meminisse. ff. de iniur. vel quan-

35 do tertio nubunt: † quia licet secundo nubens dicatur castè vi uere, secus de tertio. Corset. de dic. geminatis. vers. xij. vbi infert, quòd propterea priuabitur legato sibi factò, donec castè vixerit. Felin. in c. si cautio. col. ix. de fid. instr. & Salomon dices, q. licet viderit plures solum cognitas ab uno, à duobus tantum nullam. In marito autem viduo secus est: quia non potest vacare

Secus in viro.

vacare negotiis domus. Ias in auth. cui relictum. in fi. C. de indic. vidui. toll. Ideo nullas poenas patitur, etiam si nubat intra annum. Rom. consi. cxxxij. in casu proposito. Oldr. tamē contrā consi. cxxxij. quidam ante fi. ideo puella esset ducēda, quia de facili comperietur, cum patres earum nuptias accelerēt, ne quid deterius eis contingat. glo. in l. oratione. ff. de ritu nupt. Card. consi. xlix. col. ij. Phalaris epist. cxij. ad Tenerū. incip. Philodemi. & epistola seq. facit Ecclesiastici xlij. Philosophus part. iij. problem. xxvj. col. pen. vt patet in historia Tancredi & Sigismundi, quam oratione soluta eleganter tradidit Leonard. Aret. Aeneas Syluius, vt habetur in suis epistolis & versibus elegiacis. Philippus Beroaldus. vt habetur post orationes suas: quatuor enim sunt quæ non recipiunt moram, secundū Gallicum prouerbium, scilicet: Marie ta fille, ou elle se mariera: Torche tōcul, ou il se torchera: Boute ordre en ta maison, ou il s'y boutera: Netoye la ville pestiferée, ou elle se netoyera. Et in vulgari Bocatius nouella xxxj. & in rhythmis vulgaribus Antonius de Pistorio sub tragcedia Philostrati, imò quādoque tantū accelerant quòd de vnica filia faciūt duos generos. Host. in summa de excess. praela. col. iij. Quinimo si pater permittat filiam excedere vigesimum quintum annum, absq; eo quòd sibi det maritum, potest ipsa inscio patre nubere, & eum cogere ad congruē dotandum. Curt. Sen. cōsil. xxxix. visis diligenter. col. fin. Io. de Lesnaudiēre in tract. de Doctorib. iij. parte. q. xc. Ang. instit. de nupt. in princ. col. fin. auth. sed si post. C. de inoff. testam. vbi Ias. in fin. dicit quòd imò tenetur pater dotare, etiā si eo inscio ante tale tempus nupserit, etiam indigno. Fabian. in rep. auth. nouissima. chart. xij. col. iij. eo. tit. Curia Tholos. q. cclxxxix. si filia nubat. pro quo Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ col. xix. vers. quarta declaratio. de cōstit. licet Ang. in §. iuris præcepta instit. de iustit. & iure. & latius Bald. Nouellus in tract. dotium. in vj. parte. in x. speciali. col. v. & Io. Lupus in c. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. ij. not. est in toto opere. char. lxxij. & seq. & quorum opin. est valde moralis. & hanc quæstionē disputat vsq; ad char. lxxx. licet in hoc vltimo velint contrarium. Et cogitur pater consentire filio se obliganti ad restitutionē dotiū eius vxoris, quam patre inuito duxit. Ioā. Lup. vbi §. char. xij. in princ. Item & eis dare alimenta secundum Monfer. in repet. l. si constante. char. fin. ff. sol. mat. Item tales puellas facilius bonos mores docere

Puella facilius comperitur.

36
Filia excedens annum xxv. inuito patre nubere potest.

Puella facilius docetur.

K possum

possumus, secundum Hesiodum, & Philosophum in Oeconomicis, lib. j. cap. iij. qui superant omnes diuitias. gl. in l. magistros. C. de profes. & med. lib. x. & facit Ouidius in ij. de Arte amandi. In puero est ætas mollis & apta regi, quem & alia plura allegat frater Iac. in Sophologio Sapient. lib. x. c. viij. de iuuenibus. & c. xij. de parentibus erga filios & lib. i. c. iij. de studio sapientiæ à iuuentute. † Tritam enim & veteranam difficile est reformare, & ad suos mores formare. l. præcipiunt ædiles. ff. de ædil. edict. vbi Sali dicit quod vidua scit vitia sua, & aliena. Amad. in dialog. de Amicitia. char. xxxix. Eras. char. xxvij. prouerb. clx. Senis mutare linguā. & prouerb. cclij. Annosam arborem transplantare. facit Andr. Tiraquellus epistola ante tractatū Francisci Barbari, de re vxoria. vbi etiam c. iij. de ætate vxoris ducēdæ. Comes Purliliarum in lib. de educatione liberorum. char. iij. c. de amicis. quia quod noua testa capit, in ueterata sapit. glo. ij. in c. in iuuentute. de iure iur. frater Mart. Luther. in declarat. de sexto præcepto Dei. est pag. cexxix. Et consuetudo est altera natura secundū Philosophum, quem allegat Ias. in l. Gallus in ij. le. et in §. idem credendum. col. iij. de lib. & posth. Lancel. in l. si quis posthumos, ij. not. eo. tit. Ioan. Montaigne in trac. de bigam. q. j. col. xv. Bald. in l. j. C. qui testam. fac. pos. facit frater Lud. de Veritate contrit. chart. cxl. de circumstantia numeri. Bald. consil. schismatis. col. iij. xij. versic. præterea videamus. Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte ij. c. v. & vj. Ioā. Picus Mirandula contra astrologos, lib. iij. char. penul. Hadri. Papa noster in Quodlibetis. q. iij. col. ij. Et propterea Ang. in d. cōsi. cccxcvj. ad fin. enumerat aliqua incōmoda capientis viduam. Item capiens viduam dicitur fornicari, licet sit honesta fornicatio. c. hac ratione. xxxj. q. j. Möser. in repet. l. si constan. ff. sola matri. colum. xxij. Et similiter Francisc. Philel. lib. xj. epist. incip. fuissent. directiua Nicolao Cebe. vbi dicit inter cætera, quod duas habuit vxores, & quod si tertio sibi nubendum foret, adhuc virginem capere vellet. Et de laudibus virginis, & quod debeat præferri viduæ. Feli. in cap. penult. col. penul. de probat. incip. causam. Item virginitas est secunda dos. Panorm. & Doct. in cap. j. de adulter. Bald. lib. iij. consil. xxvij. per relictum. in principio. Propterea Apuleius in Magia dicebat, quod quodcunque in dotē acceperis, potes cū libuerit reddere: sola virginitas reddi nequit, sola apud maritum ex rebus dotalibus permanet. facit, quia deflorans virginem,

*Vidua
scit vitia
sua & alia
plura*

Consuetudo
altera
natura.

nem, dicitur committere furtum. in authen. de lenocin. Cepo-
la in authent. sed nouo iure. col. xvij. C. de furtis. licet illa de
qua meminit Petronius Arbitr in satyra char. iij. quæ dicit,
nunquam meminisse se fuisse virginem: nam infans cum pari-
bus inquinata est, & subinde prodeuntibus annis maioribus se
pueris applicuit, donec ad illam ætatem peruenit. quæ secundū
proverbium. potest taurum tollere, quæ vitulum sustulit. † Est ³⁸
verum, secundum aliquos, quod virgines magis appetunt coi-
tum, quàm cōiugata. quia dulcius putant quod nunquam ex-
pertæ sunt, vt dixi in vj fundamēto de fatuitate. Et tamen post-
ea comperiunt eam voluptatem esse, sicut sunt ceteræ huius
mundi quæ momēto vix durant: cū nō possit durare quan-
tum vna ephimera, vel interdictum de glande legenda, quod
durat triduo, vel quantū papa Gregorius Mediolanensis sue-
cessor Celestini, qui durauit quindēcim diebus, prout hæc iij.
epistola refert. Rodose in rub. ne sede vacante. col. j. vel quan-
tum spōse mensis Maij, quæ durat vno die. l. j. C. de maiuma.
lib. xj. vbi Iacob. Rebuffi ponit formam antiquitus obseruari
solitam. Et dicit Ioan. de Anania in c. lator. de homicid. quod
Bononiæ vocatur Le contesse. sed apud nos sponsæ de Maio,
quia durant solum illo primo die Maij, & de solennitate dese-
rendi ramos virides. vide in annotationib. posteriorib. Bapti-
stæ. xij. c. lxxv. circa fi. vel quantum durat strena quæ durat pri-
mo die Ianuarij gl. in auth. de Consul. in verb. Ianuarij. sed di-
citur quod est peccatum. c. legant episcopos. xxvij. dist. Aret. in
laudabile. C. de aduoc. diuer. iudic. Steph. Costa. in tracta. de
ludo. col. aj. sed non sic indistinctè damnat Ioan. Montolonius
in Promptuario Iuris, in ver. dies. col. vij. Pontanus de libera-
tate. Propterea Mediolani & Papiæ, vbi sunt viri docti, solet
dari in vigilia Natiuitatis Domini in honorem illius solenni-
tatis. & cessat ratio d. c. legat. & eas pœnitet sceleris commissi,
& de earū digitis & aliis lædissimis spurciis, latè Philelphus
decade iij. satyra ij. incip. O pueri. Ideo scilicet ubi si illa quam
credis virginē, nō fecerit nisi vnū spurcum. Rosarium Bussi. j.
parte, sermo. xxiij. litera e. Et nota, quia ille erat ordinis Mino-
rum de Obseruantia, ad quē verisimiliter concurrebant puel-
læ ad confitendū. Ideo debebat scire cur ita diceret: quia medi-
caminibus sciūt restringere instrumentū suū, prout de domi-
na Caracola, quam refert Præposit. in c. cōsultatio. de frigid. &
malefic. quæ vt placeret marito suo tantum se restringit, quod

Caracola.

Virgo fuit
K 270

nec ipse, nec alius potuit amplius eam cognoscere. de qua arte vide in Aenea muliebri. c. ij. char. x. & in Tragicomœdia Cælestina latissimè. † Item ducendo viduā incurris bigamiam, & perdis privilegiū clericatus, & alia plura: de quibus in titu. de bigam. vt dixi s. in xj. in inconuenienti non e ratiois. † Et licet primus coniunx viduæ fuisset vnus dæmon, tu vnus sanctus semper obiciet tibi bona tractamēta primi. gl. in aut. de fidei iussorib. in prin. in ver. apparentē. Maximè quando ex primo adhuc habet prole viuā. A tali enim prole semper te necandū minatur. † Mulier etiā secundū Philosophum iij. parte prob. xj. semper plus diligit virū, à quo fuit deslorata: quoniā ab eo suā perfectionē accepit. imò vt Tenero scribit Phalaris, epist. cxv. incip. Philadæum filia. ad fin. quòd non solum virum, sed etiam locū plus diligūt: licet secus in viro de muliere quā primo cognouit. secundū Philosophum, vbi s. Item nōnne Bulgarus fuit derisus à scholaribus, quia in crastinum primæ noctis, qua dormiuit cum vxore, incepit illam l. rem non nouā. C. de iudi. vt dicit ibi gl. j. hoc fortè fuit quia acceperat viduam. In amicā autem minus malum est habere viduā, quā virginem, vel coniugatā, propter rationes Io. Bocatij in Philocolo. lib. iij. col. j. ¶ Limita semper hanc ampliatiōem in viro qui propter ætatē non reperiret virginem sibi parem. vt s. in iij. & iij. ampliatiōe. Caue tamen, quia stuprando viduam amitteres omne lucrum tibi relictum per testatorē maritum viduæ. Ias. post alios in l. sororem. C. de his. quib. vt indig. Caueat etiam ipsa vidua: quia † plus pccat, quā virgo, ex quo maturior & magis experta. Afflictus in xxxij. rub. cōstitutio- num Siciliz. col. iij. sicut viuente viro, propter adulteriū, perdidisset dotes, donationem propter nuptias, & bona parafernal- lia: ita nunc propter stuprum. Gl. & Paul. de Cast. in l. fideicom- missum. C. de fideicō. quæ loquitur in relicto facto per mari- tum mulieri. Et dicunt ibi Salic. & Corn. quòd † propterea le- gatis factis vxori, frustrā adiicitur illa solita clausula: Donec castè & honestè vixerit. Et quòd perdat dotē, latius vult idem Paul. ij. vol. cons. cxlvij. incip. reuocatur. vbi dicit, quòd † si mu- lier agat ad restitutionem dotium contra hæredes viri, potest repelli per exceptionem stupri: & sic dotes remanebunt hære- dibus viri. & illud consiliū Pauli ad literam nihil addendo transcribit Præpos. in c. plerunq. iij. col. de don. inter vir. & vxor. & cū Paul. tenet Ang. in Malef. Chai adulterato. col. vij. Ias. in

Vidua alle-
gat primum
virum.

Mulier plus
diligit illū
qui eā de-
sthorauit.

Stuprantis
viduā pœ-
na.

Vidua com-
mittit adul-
terium, &
punitur.

Ias. in l. ij. col. iij. ff. sol. mat. Decius in c. pastoralis. col. pen. de iudic. vbi Moder. in apostil. ad Feli. & ad Maria. in rub. de fo. compet. col. v. Io. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. xj. col. iij. & §. lxvij. co. j. & §. lxxxij. Pet. Gerard. no. xlvij. incip. scias. Curtius Iun. in tract. feudorum. iij. part. in secundo casu principali. est char. xxiiij. vbi reprehendit Ias. qui antea dixerat quod consuleret pro Alex. qui tenebat cōtra Paul. Sed Alex. non viderat fundamenta Paul. vt dicunt Ias. in d. l. ij. & Petrus Gerar. & Moder. in apostil. Felin. vbi §. & nondum inueni aliquem qui viderit illud consiliū Paul. qui teneat contra eum: licet Decius, vbi §. dicat opin. Alex. æquiorē: sed imō cōtraria est magis æqua. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. in vers. cū neq; cum sim. vt Ant. de Prato in tract. de secun. nup. col. xxxij. vers. viij. hoc etiā probatur. facit l. licitatio. §. quod il. licitē. ff. de publica. est enim fauorabile delicta coerceri: ideo sit extensio l. si vxor. §. planē. ff. de adult. Bar. in l. quemadmodum. C. de agric. & cen. lib. xj. col. j. Ias. in l. cum quidam. ff. de lib. & posth. in iij. fallent. Nōne est æquius quod remaneant dotes hæredibus mariti, cuius anima fuit cōtristata, quā auferatur per fiscum? videtur enim iniquum dicere aliquē Doct. sentire contra alium, cuius fundamenta non vidit. l. illicitas. §. veritas. ff. de off. præsid. in simili de Bar. dicit Ang. in l. quāuis. in fin. ff. de dam. infecto. Et audio quod quidam maximus nunc legentium in Italia posuit vnam conclusionem, cui fuit oppositum de vno tex. & coactus fuit fateri quod si vidisset illum text. non posuisset illam conclusionē. Et quod opin. Paul. sit æqua, probatur ex dictis Feder. consil. clxvij. mulier accusata. quem sequitur Anan. in c. si. ante fin. de adult. ¶ vbi stāte fama quod maritus erat mortuus, mulier hoc credens peccauit cum alio, quod punietur saltem de stupro. facit Hippol. in l. si quis viduam. ff. de quæst. col. ij. vbi sicut punitur pœna de portationis ille qui corrumpit viduam cognatam, pari modo punietur vidua cognata patiens se corrumpi. Perdit etiam ipsa vidua committēs stuprum, omne quod sibi reliquit maritus in testamento, quod ab ea tanquam indigna aufert fiscus. glo. Bal. Salic. & Corn. in d. l. fideicommiss. C. de fideicom. est de mente Bar. in l. j. ff. de his quib. vt indig. licet videretur dicendū, quod imō multo magis deberent remanere hæredibus testatoris, a quo hæc processerunt. l. q. scitis. C. de bon. quæ lib. An. in suo testamēto. in verb. tutores. col. vj. subiungens, quod si secreta

viduarum patefierent, multæ tutelæ corruerent. & quod vidit de facto Bononiæ in quadam fornaria: bene scio quod in matrona potente non audemus talia attingere. nam pone tigilinum tæda lucebis in illa. vt cõtrà dico j. de diuitiis. perdit etiam omne illud quod maritus viuens sibi donauisset, secundum Io. Lup. vbi §. & in §. lxxxvii. col. ij. & iij. Perdit etiã substitutionem pupillarem. Aret cõsil. clv. periculosum col. iij. Item tutelam filiorum, sicut si secundò nupsisset secundum Barb. lib. iij. consil. xj. bene. col. ij. Stephanum de Federicis in tracta. de interpret. Legum col. x. qui dicit, quod in causa Scaramporum Montisferrati sic vidit iudicatum Papiæ. Perdet etiã prædicta, si permitteret sibi tangi mamillas. Item si commiserat adulteriũ viuenti marito, quod maritus ignorans fecit legatum.

45 secundum Pic. in repet. §. tria. q. lxxiiij. † Quoniam omnes pœnæ statutæ contra secundò nubentes, hodie etiam procedunt cõtrà viduas luxuriosas Bart. in l. his solis. C. de reuoc. don. Io. Lup. d. §. lxxvij. Alexad. in l. j. §. notantur ff. de infam. Corset. in tract. de pot. regia q. xxix. Panor. in c. vxoratus de cõuers. coniug. Ang. in d. versic. tutores. col. vj. Io. Montaigne in tract. de bigam. q. v. col. xxvij. Io. Garonis in rep. rub. de secund. nup. in pœna xxvij. Brunus Asten. in tract. statutorum excludentium. in vj. art. q. xxvj. ne plus habeat luxuria, quàm castitas Hadri. Papa noster Quodlibet. ij. col. iij. Nec in hoc sit differētia quã facit gl. in verb. malignæ. in §. si. in auth. de restit. & ea quæ par. vbi Ang. scilicet inter pœnas secundò nubentis intra annum luctus, vel post. nam ex quo tales pœnæ hodie sunt sublata, nõ debet considerari. vt concludit Corn. in d. l. fideicommissum. C. de fideic. & Io. Lup. d. §. lxxvij. & Io. Garonis vbi §. Sed consideratur delictum. Et ad probandum q. inhonestè viuat, sufficiunt testes singulares, dummodo consonent in genere. Bald. in consil. xcviij. lib. iij. incip. quia dicta domina Quam autem pœnam incurrat vidua, vel etiã puella ob stuprum. vbi ageretur criminaliter: dic quod nullam de Iure canonico, quia præsumitur seducta: de Iure autem Civili eam quam si cõmisset adulterium. glo. in l. pen. C. de adult. Salic. in l. eum qui duas. col. j. eod. tit. Io. de Platea in §. item lex Iulia de adult. inst. de publ. iud. gl. pen. in Pragmatica. de adult. in char. cxc. videlicet quod mulier verberata & detonsa detrudetur in monasteriũ ad agendam pœnitentiã. duabus partibus bonorum suorum liberis suis, si habeat; applicandis: tertia monasterio. Et si libe-

ros non hab eat, sed parentes non consentientes delicto, illis
 tertia pars, & duæ Monasterio applicabuntur: prædictis non
 existentibus, omnia bona deuenient Monasterio. auth. sed ho-
 die. C. de adult. & in corpore vnde sumitur. Sed pone quod iu-
 dex in sua iurisdictione non habeat Monasterium volens eam ac-
 ceptare. Respondeo: quod licet non inueniam tactum in specie, quod ex
 tali causa iudex poterit tale poenam alterare & commutare. Bar. in
 l. quid ergo. §. poena grauior. ff. de his qui not. infra. Panor. in c.
 de causis. col. fi. de offi. deleg. scilicet tale mulierem verberatam &
 tonsam bannire, & eam partem bonorum, quæ applicari debuisset
 monasterio pro eâ alendo, applicare fisco: attento quod in stupro non
 est necesse expectare biennium quo vir possit uxorem recipere d.
 auth. sed hodie & isto modo iudex satisfaciet menti d. auth. Et
 istam detractionem in monasterium. puto quod etiam in adultera ex cau-
 sa prædicta possit conuerti in bannum. & vide quæ dicam in. in
 duodecima ratione partis contrariæ de stupro. Verumtamen quia
 aliquando viduæ expediens esset nubere, nisi religionem intrare
 maluerit, puta si sit iuuenis. & sine prole. Petrarca de Remed.
 vtriusque fortunæ dialogo celi. lib. ij. de moriente anxio, quid
 uxor eo mortuo sit actura: tunc enim nubat in Domino, secun-
 dum Apostolum. Anchar. cõsili. c. ex prædicto. in prin. Feder. cõsili.
 xxxvj. casus. in fi. tex. in c. fi. de secund. nup. Bart. in l. j. C. co. ti.
 Rom. in cõsili. clxxxij. in casu proposito. Curt. cõsili. xxvij. magni-
 ficus vir. col. ij. Socin. cõsili. xxxix. col. v. vers. quamuis. & xxxiiij.
 col. iij. vers. non obstat. Corn. consil. xxj. in fi. & ccxix. col. ij. &
 lib. j. & cccviii. co. fi. lib. iij. nec deterius contingat, quia le sano
 de male grata dure quando non vano à marito. Bald. in l. j. col.
 pen. C. de secund. nup. Pich. in repet. l. in quartâ. ff. ad leg. Falc.
 col. lxxv. vers. sed contrarium forte. Io. Lup. in repet. de dona. in
 ter vir. & uxor chart. lxxx in prin. col. ij. dicit, quod mentula est
 optima mediatrix: & propterea illa vidua Romana querens
 maritum medioeris ætatis, noluit eum cui morbus Gallicus cor-
 roderat mentulam, quia non adesset medium pacis componende si rixa
 suborta fuisset. Et propterea illa vidua, quæ cupiebat nubere, &
 se excusabat hoc non querere, propter libidinem, sed ut defendere-
 tur ab oppressoribus, reperto marito ad hoc apulsiu, cum ta-
 men recusauit, quia mentula egeret: sumpta excusatio quod illud
 erat medium seu arbiter ad componendum lites quæ exoriebantur in-
 ter coniuges. refert Poggius in suis facetiis leg. post medium in-
 cip. mulier vidua, licet aliter referat, & sibi ascribat Io. Lup. de

secūd. nup. char. l. xxx. col. j. perdet tamen iocalia & superuitā,
 licet nubat post annū. Guido Pap. lib. ij. cōf. cxx. factū tale. sed
 imò cōtraria est magis æqua. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. in
 verbo, cum neq. cū sim. vt Ant. de Prato in tract. de secūd. nupt.
 col. xxxij. vers. viij. hoc etiā probatur. facit l. licitatio. §. quod
 illicitē. ff. de publ. est enim fauorabile delicta cōerceri. idē sit
 extensio. l. si vxor. §. planē. ff. de adult. Bart. in l. quemadmodū.
 C. de agric. & cēsi. lib. xj. col. j. lafin l. cū quidam. ff. de lib. &
 posth. in iij. fal. Nōne est æquius quod remaneāt dotes hæ-
 redibus mariti, cuius anima fuit contristata, quā quod aufe-
 rātur per fiscum? Perdent priuilegia quæ enumerat Ange. in l.
 pen. C. ad Tertul. vbi postea subiungit nouem pœnas quas pa-
 titur transeundo ad secunda vota: & vsque ad xlix. enumerat

- 47 Io. Garonis in repet. rub. C. de secūd. nup. Caue tamen, ¶ quia
 si vidua habet filios ex primo matrimonio, quod non potest
 secundo marito dare in dotē plusquā vni ex filiis primi ma-
 trimonij: licet Decius conetur ponere remedia. consil. cclxvj.
 requisitus ab illustri. vbi col. fin. tenet quod filij primi matri-
 monij ante omnia in dotibus maternis detrahent suam legiti-
 mam, & postea residuum diuidetur inter eos & secūdum ma-
 ritum. idē tenet Fabian. in repet. authē. nouissima. C. de inoff.
 testam. col. xxxvj. Socin. lib. iij. consil. xxxv. in fi. & sic dos se-
 cundi mariti erit valde exigua. ¶ Aduertat igitur primò vi-
 dua ne tales secūdas nuptias nimis acceleret: nam quāuis per
 illud dictum Apostoli pœnæ secūdō nubentium hodie sint
 sublata: tamē hoc est verū, dūmodo nō iatra tam breue tem-
 pus, q̃ induceretur confusio sanguinis & prolis incertitudo.
 Panor. in c. si. de secūd. nupt. Bal. & Paul. de Cast. in l. decreto.
 C. de infam. Bal. lib. ij. cōsil. ccclvij. viso dicto puncto. & lib. iij.
 consil. cclxvj. factō super quo Feli. quilatē declarat illud dictū
 Apostoli in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xvij. & seq. de constit.

- 48 Io. Garonis in d. rub. C. de secūd. nup. vbi dicit etiā q̃ ¶ nō so-
 lum mulier nubēs infra annū luctus efficitur infamis, sed etiā
 maritus eam capiēs. vt per eū. pœna xxix. vbi in pœna seq. di-
 cit idē in patre viduæ eam maritātē: nisi fortē mulier esset ste-
 rilis vel senex: vel maritus diu antē non steterat cum ipsa. puta
 ex infirmitate, vel recessu, secūdū Vincent. Hereul. in disput.
 incip. Perusinus quidam. col. lxxxij. vers. iij. facit dictū c. statu-
 rum. Alex. in apost. ad Bart. in l. j. C. de secūd. nupt. vbi subiicit,
 49 quod ¶ si mulier instituta hæres à viro, nubat infra annum lu-

aus,

Aduertat i-
 gitor vidua
 nubens.

Pœnæ secū-
 dō nubētis.

ſtus, tanquam indigna priuatur hæreditate: ¶ Aduertat & ſe-
 cundò, vt habeat licentiam, ſi eſt poſſibile, ſaltem ab hæredi-
 bus mariti prædefuncti, ſi illam à marito nō habuerit, propter
 augmentum dotis: vt dicam in fine ſequentis ampliacionis, de
 diuite. tenetur etiam vidua patefacere bona defuncti hæredi-
 bus eius. gl. in l. ij. C. quando & quib. iij. pars deb. lib. x. Iac. in
 inueſtitura. in verſic. dicti vaſalli promiſerunt recognoſcere.
 col. vij. ¶ Aduertat & tertio, vt ſi fuerit prius tutrix filio-
 rum, ipſam tutelam amittit, quæ deuenit ad legitimos tutores:
 quod procedit etiā in vidua luxurioſe viuente: vt paulo ſuprà
 dicebam, & non ſolū ſecundò nubendo, imò ſtatim quan-
 do habet animum nubendi. Nicol. de Vbal. in tract. de ſucceſſ.
 ab inſteſt. ij. parte. colum. vj. Decius in cap. ex parte M. de ap-
 pel. col. iij. Bald. lib. ij. conſ. lvij. factum. circa medium. & lib.
 iij. cōſ. cxxv. viſo teſtamēto. circa fin. & cōſ. cclxxvj. factū. Bart.
 & alij in auth. ſacramentum C. quādo mul. of. tut. fung. poteſt.
 Bart. lib. iij. cōſ. xj. col. j. licet quantū ad animū. In cōtrariū al-
 leg. Rom. ſing. cxxix. tu habes. l. ſolet. §. quāuis. ff. de inſam. vbi
 dicit, q̄ etiā ſi contraxit matrimoniū, non priuatur donec fue-
 rit traducta. Et hoc procedit etiā ſi maritus prædefunctus eam
 reliquiſſet tutricē quamdiu viueret. Curia Delph. in. q. cccc-
 xxxix. mater data. facit Oldr. cōſ. ccxij. ad quæſtionē. vbi dicit
 quod priuatur vſuſuſctu legato tali modo per maritū: licet in
 hoc vltimo Feder. cōtrā, cōſ. xxxvj. caſus ad ſi. pro quo Ang. in
 ſimilib. in teſtamēto. in verb. tutores. col. vj. ſentit Curia Delphi-
 natus, vbi ſ. ſi verò teſtator dicat, ſiue vidua remāſerit, ſiue nu-
 bat, tunc per tranſitū ad ſecūda vota non perdit tutelam. Præp.
 in c. ex ratioe. el. ij. iij. not. de appel. Bene fateor q̄ poterit pœ-
 nitere, etiā ſi iuiſſet ad iudicē & renūciauiſſet tutelæ, dummo-
 do res adhuc ſit integra: quia iudex aliū tutorē non dederit. vt
 vidi de facto Mediolani. & tunc allegabatur Iac. de Beluiſ. in
 quadā diſputatione. mihi videtur facere tex. in l. iij. §. pen. ff. de
 ſepul. viol. iūcta ſol. Dy. quam ponit Bar. in l. huiuſmodi. §. Sti-
 chū. ff. de leg. j. tenet Afflictus poſt Sali. in cōſtitutione, hono-
 rem. col. iij. in iij. parte. ¶ Imò ſi cōtraxiſſet ſecūdas nuptias, &
 poſtea remāſiſſet vidua re integra: quia nō eſſet datus alius tu-
 tor, poſſet adhuc reſumere tutelam. Alex. in d. l. ſciāt. Si autem
 res non eſſet integra, quia iudex alium dediſſet, tunc non eſſet
 licita pœnitētia. Hipp. in l. etiā ſi redhibitus. col. ij. ff. de quæſt.
 Et propterea quādo iſtæ viduæ tutrices volūt trāſire ad ſecūda

ſo
 vidua nu-
 bens perdit
 tutelam.

K 5 da

da vota, vtuntur cautela: cōcordant cum iudice, & sibi in iudicio remittūt tutelam: & quia tunc est locus datiuo, nominant illum quē volunt in virū, & tutelā sibi decerni faciūt: quia inuitus non cogeretur iudex illū decernere. Decius in d. c. ex parte M. Barbat. lib. iij. cōs. lx. illud. col. iij. & isto modo remanent adhuc in administratiōe Bart. in d. auth. sacramēta. col. fi. & in §. si autem tutela. vbi Ang. in auth. de nupt. Corn. in l. iij. C. ad Tertul. Aliās autē si non peteret mater dari tutorē, sed simpliciter nuberet: nō esset tūc locus datiuo, sed legitimo: vt volunt

52 Doct. vbi §. ¶ Secundō est cautela: quia impetrāt à principe supremo dispēsationem, cum clausula, nō obstantibus vt possint nubere, & nihilominus retinere tutelam pupillorū, & eos apud se educare: quod videtur fieri posse l. si ff. de tutel. & not. in l. j. C. quando mul. of. tut. sun. pōt. Ideō petāt provideri de tutore pupillis, & reddāt rationē: quam rationē, postquam secūdō nupserint, omnino reddere tenentur. & acrius, vt Io. Garonis in rub. C. de secund. nup. pēna xxxviij. vbi dicit, q̄ tali casu tenebitur reddere rationē etiā de minimis: quia tunc efficitur suspecta contra filios. vt in pēna ibi prox. seq. Aliās autē si ipsi pupilli postea morerētur ab intestato, priuarētur eorū successione. l. omnē. C. ad Tertul. l. sciāt. C. de leg. hāred. Bolog. in l. ij. §. si mater. ff. ad Tertul. Nicol. de Vbal. in tract. de success. ab intest. ij. par. col. vij. vers. quintō. principaliter. Decius in c. ex parte M. de app. vbi in fin. Idem Dec. cōf. ccxlix. requisitus. in fi. dicit quōd si habet aliū contutorē, non cogitur de necessitate petere aliū subrogari: sed sufficit notificare iudici. & in eius manibus renuntiare tutelā, & reddere rationē contutori: nec erit necessaria citatio agnatorū. Ampliat idē esse in curatore Corn. lib. iij. cōf. l. cciij. pro decisione. col. ij. vbi dicit, q̄ applicabitur hāreditas fratribus vterinis vel patruis. Est bene verum quōd ipsa non tenetur facere impensam quā vadit ad talem tutelā. Alex. in l. j. C. de neg. gest. ¶ ¶ Amplia primō d. l. sciāt non solum procedere in matre, sed etiam in quibuscunque obtinētibus primū gradum succedendi etiā in substituto, d. l. sciāt vbi Bart. Ange. & Doct. not. Signorol. cōf. cc. incip. parter. Et Corn. d. cōf. ccxxxiij. ¶ Amplia secundō, vt nō solum procedat si ipsa fuerit tutrix, sed etiam si non fuerit: quia ipsa, imō & alij qui essent successuri pupillis, non petant tutores, priuātur tali successione. d. l. sciāt cum concor. Corn. lib. iij. cōf. cxij. Bald. lib. iij. cōf. cclxxxiij. statuto. Amplians maxime

Vidua nubens nō petito tutore perdit successione.

53 Latē ad materiam l. sciāt.

mē in auia materna. Sandol. in l. qui duos. col. v. ff. de reb. dub.
 ¶ Amplia tertio, etiam si talis debens petere tutorē, esset sexagenarius, & sic quod posset excusari à tutela. Curt. consil. lxxvj. sapienter col. xvij. ¶ Amplia quarto, etiam si nihilominus dicta mater rectē administrasset bona pupilli. Decius c. ex parte M. de appel. col. ij. vers. & dato quod tutor bene Calcan. cōsil. xxxij. quidā bonhomus. col. iij. Nic. de Vbal. vbi s. Curt. consil. lxxvj. col. xvij. Pic. in l. ij. char. v. C. de in ius vocan. Bal. in l. cum oportet §. si. ad fi. de bon. quæ lib. Paul. de Castr. in l. omnē. ad fi. C. ad Tertul. nisi administrasset de autoritate iudicis: licet eam non solenniter decreuisset tutricē. Salic. in d. l. sciant. licet Paul. de Cast. & Claud. in d. l. ij. de in ius voc. & Panor. cōs. xc. quidam Ant. lib. ij. vellent contrarium. ¶ Amplia quinto, etiam si mater fuisset tutrix data in testamento: quia si non petat administrationē sibi decerni, & inuentarium fecerit, priuatur hereditate. Bart. consil. ccx. an testamētum. ¶ Amplia sexto, etiā si ista mater elapso tali anno intraret Monasterium: secus anno durante. Præpos. post Bald. in d. c. ex parte M. col. ij. de appellat. ¶ Amplia septimo, si elapso anno mater vellet mortuam purgare. Salic. in d. l. sciant. col. ij. ¶ Amplia viij. idem in non petere cōfirmari tutorē datum in testamento, vel codicillis, minus solenniter. Corn. in d. l. sciant. col. j. ¶ Amplia nono, si petat. scilicet dolose minus idoneū. Salic. in d. l. sciant. col. ij. vbi Corn. ¶ Amplia decimo, etiam si testator in testamēto tali matri tutrici relictæ reliquisset liberationem ab administratione. Guido Papa consil. xliij. testator. col. ij. pro quo facit Ias. in l. actione. ad fi. C. de transact. Io. Garonis in d. rubr. C. de secund. nupt. in xxxix. pœna. vbi dicit se consuluisse.
 ¶ Amplia vndecimo, etiam si statutum ponat minus tempus ad petendum tutorem, quā sit tempus iuris communis. quia perdit successione & legitimam. Barb. iij. consil. lxxvj. illud. char. fin. ¶ Limita primo dictam l. sciant procedere in obtinentibus primum gradum successione: secus enim in aliis, proponitur. ccclxvij. antiqui. & lib. iij. consil. xli. quod mater. Ang. Paul. de Cast. Salic. & Corn. in d. l. sciant idem Ang. consil. xxxvij. quidā puer. Decius in d. cap. ex parte M. circa fin. Paul. lib. ij. consil. xxix. in puncto. col. fin. licet Ange. sibi contrarius consilio. cvij. ista quæst. fin. & Anch. consil. cclj. omnia iura & ciiij. pro declaratione. l. Guido Papa. consil. l. ex facto. Calcan. d. consil.

d.conf. xxxij. col. viij. contrariū teneat. & est verum quòd An-
 char. conf. ciiij. incip. pro declaratione. moderat istā limitatio-
 nem nō procedere in auia: sed d.conf. cclj. dicit quòd tempus:
 & quòd adhuc sibi nō currat tēpus, nisi lapso primo anno sta-
 tuto matri, vide Sādol. in l. qui duos. col. vj. ff. de reb. dub. vers.
 itē pēnæ. Nicol. de Vbal. vbi §. Et hæc limitatio procedit, nisi
 obtinens primū gradum mortuus esset. Salic. d. l. sciāt. quādo
 iste pupillus habet substitutū vulgarē, & tēpore quo moritur
 nondum adiuisset hæreditatē: quia vulgaris substitutio tollit
 suitatem. Panor. lib. ij. confi. xc. quidā Antonius. ¶ Limita ter-
 tiō, dum dicitur quòd mater tenetur petere tutorē nō pcedere
 vbi cunq; pupillus haberet substitutū, dummodo tamē ma-
 ter nō sit in illomet gradu substituta: vel talis substitutus esset
 inhabilis propter minoritatē: vel quādo talis substitutus esset
 exclusus spe succedendi morte, vel negligentia petiti tutoris.
 Corn. in d. l. sciāt. ante fin. Bald. lib. iij. conf. cccclxij. incip. ad
 euidentiā. ¶ Limita quartō, quando talis mulier petiisset tuto-
 rem. Sed si nō fuit ritē datus, vel nō fuerūt seruata solēnia, vel
 non appositæ debitæ renūtiationes in tutela. Socin. cōf. xxxix.
 visis & inspectis. col. vij. vers. circa secundum. & cliij. pulchra &
 subtilis. col. penul. vers. v. & seq. vbi enumerat vij. requisita ad
 hoc vt procedat nostra regula supra posita de d. l. sciāt. facit Pa-
 nor. lib. ij. conf. xc. Ang. cōf. clxvj. si testator vbi dicit quòd mu-
 lier non astringitur esse tutrix. sufficit ergo sibi vt petat dari: si
 minus ritē detur, imputetur iudici. Salic. in d. l. sciāt. vers. qua-
 ro mater. Bal. in addit Spec. in tit. de positionibus. col. iij. vers.
 pone quòd Berta. vbi dicit, quòd sufficit pro excusatione ma-
 tris quòd pupillus habeat tutorē habitu, licet non administra-
 tione: quia talis sollicitudo pertinet ad alienā prouidentiam.
 facit Fulg. conf. liij. quidam Antonius, dum vult sufficere quòd
 mater petierit dari tutorem, & coēgerit facere inuentariū, ca-
 uere & se immiscere administrationi, etiā postea ad singula
 momenta administrationis nō aduertat: & sic quòd non tene-
 tur petere, tanquā suspectam remoueri: licet contrā teneat
 Barbat. in consiliis Curtij confi. lxvj. sapienter. col. xvij. per gl.
 in l. ij. §. si mater. in vers. nō legitime. ff. ad Tertul. quā m sequi-
 tur Paul. conf. liij. ista domina. dicens in princ. quòd est maius
 delictum non facere inuentarium, quā non petere tutorem.
 Fulg. conf. xc. in iij. col. j. circa secundum. vbi non excusatur,
 licet esset datus tutor minor, quia propter ætatem non erat

CXIIA.

extraneus. facit Corn. lib. ij. conf. cxxij. fundata. Bald. in auth. iisdem. C. de secund. nup. clarius in l. precibus. col. iij. C. de impub. & lib. ij. conf. ccij. quoniam. verfi. v. Aret. conf. xl. pręsupponitur. in fin. ¶ Limita quintò, in muliere rustica. Socin. in conf. proximè alleg. quod intellige quando ita distaret habitatio istius rusticę à ciuitatibus vel locis insignibus, quòd nò posset consulere petiores. Aliàs secus. Socin. d. conf. xxxix. Paul. Aret. Lancel. & Pich. in l. ij. C. de in ius vocand. vbi Purpur. num. 35. facit Iaf. & alij in l. si conuenerit. ff. de iurisd. om. iud. in l. iuris ignorantia. C. qui admitt. Fulg. conf. xc. in quęstione Ioannis. col. iij.

¶ Limita sextò, quando iste pupillus mortuus esset intra annum petèdi tutorem. ita Panor. lib. ij. conf. xc. col. fi. Corn. lib. iij. conf. ccij. pro decisione. col. ij. Signor. conf. cxcv. veritas. Ang. conf. clxvj. si testator. latè Alexan. in l. si decesserit circa fin. ff. qui satisf. cog. & tenet cōtra id quod dixerat in l. cū stipulatus. col. pen. de verb. oblig. Et ibi Alex. tenet quòd idem etiam si nò superessent nisi duo vel tres dies de tali primo anno quando moritur iste pupillus. Et fuit opinio Paul. de Cast. conf. xxix. lib. ij. & istam limitationem tenet etiam Bald. lib. j. conf. clvj. quidam. & lib. v. conf. cccxix. punctus. & lib. iij. conf. xxj. factum. Nicol. de Vbal. in tract. de success. ab intest. ij. parte. col. vj. verfi. iij. principaliter. vbi tamen fatetur quòd iudex posset dictū annū abbreviare. & Sandol. in l. qui duos. colum. v. ff. de reb. dub. Et si intra annum res pupilli dilapidarentur, tunc intra annum tenetur petere. Paul. in l. ij. C. ad Tertul. & Corn. in d. l. sciant. omnino laudat vt petant quamprimum possunt.

¶ Limita septimò, quando iste pupillus moreretur adultus. l. matres. C. ad Tertul. vbi Corn. Curt. Iun. in l. precibus. colum. xij. C. de impub. Corn. lib. iij. conf. ccij. pro decisione. colum. ij. Nicol. de Vbal. in tract. pręalleg. Et dicenti matrem esse priuādam, incumbit onus probandi, quod decesserit in pupillari. Salic. & Corn. in d. l. sciant. ad finem. Paul. de Cast. in l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Trebel. Bald. cōf. xix. lib. v. clarius. vbi ponit formam ponendi in suis additionibus ad Specul. in titul. de positionibus. col. iij. verfi. pono quòd Berta fuit vxor Titij. ¶ Limita octauò, quando talis mulier esset prodiga, & sibi fuisset interdicta administratio bonorum. Angel. & doct. Alexand. in l. is cui bonis. ff. de verb. obligat.

¶ Limi

¶ Limita nonò, quando ista mulier esset minor xxv. annis. Si-
gnor. conf. cxcv. incip. veritas. Socin. in consiliis §. allegatis, in
prima limit. Bolog. in suis Interpretationib. in l. ij. §. si mater.
ff. ad Tert. Corn. lib. iij. cōf. xl. circa hāc. col. ij. & lib. iij. conf.
cciiij. pro decisione. col. ij. Ias. in l. minoribus. C. de his quib. vt
indig. Bald. lib. v. cōf. quidam Petrus. Fulg. cōf. xxxvj. quidam.
& l. ij. quidam Antonius ampliāns idē in viro Et procedit hāc
limitatio etiam si postea post talem primum annū effecta fue-
rit maior. Ias. in l. sciendum. §. fin. colum. fin. ff. qui satisd. cog.
Rom. cōf. cclxxxix. visis thematis narratiōe. Fulg. d. cōf. xxxvj.
Alex. in l. si cum dotem. §. si maritus. col. iij. ff. sol. matr. intelli-
ge tamen nisi efficeretur maior durante pupillari ætate istius
filij. Bald. Nouellus in tract. de dote. parte xj. in j. privilegio in
fine membri xij. est chart. lxvij. vel fortè ex forma statuti talis
mulier haberetur pro maiore. Decius in d. c. ex parte M. de ap-
pel. Ista fallentia nō procederet in masculo, nisi per viam resti-
tutionis in integrum. secundum Salic. in d. l. sciant.

¶ Limita decimò, quando pupillus esset oneratus creditori-
bus, adeò quòd non esset vtile petere tutorem ipsi pupillo. Bo-
log. in suis interpretationibus in d. §. si mater. Nicol. de Vbal.
in dicto tract. col. vij. ij. part. vers. quarto limitat. Anchor. con-
sil. ciij. incip. pro declaratione. Alexand. in d. l. sciant. dicit ta-
men Salic. in l. iij. C. ad Tertul. quòd tunc erit cautela matris,
vt hoc protestetur coram probis viris, & roget instrumentum.

¶ Limita vndecimò, vt hoc procedat quādo supersunt alij fi-
lii eiusdem matrimonij, alias secus. Nicol. de Vbal. vbi §. Aret.
conf. xl. præsupponitur. col. iij. Decius in cap. Ecclesia sanctæ
Mariæ col. xvij. de constit. Bolog. in addit. ad Mathesil. de suc-
ces. ab intest. ij. art. principali col. x. in addit. incip. vera pro cer-
to. sed caue, quia istæ autoritates loquuntur quoad excusan-
dum mulierem à pœna inflicta mulieri trāsēunt nimis tem-
pestiue ad secunda vota: sed nos loquimur in quocunq; proxi-
mo, ad successionem pupilli negligente petere tutorem. quo
casu contra hanc limitationē si inspicias factum cum quo cō-
sulerunt, tenent Paul. de Castr. d. conf. xxix. Fulg. conf. xc.
Anchor. consil. ciij. Barbat. lib. iij. conf. lxvij. quos §. allegavi.
ideò quicquid aliās tenuerim, nunc magis stitino cōtra istam
limitationem.

¶ Limita duc decimò, vt d. l. sciant. procedat quando tutor in
testamento datus est remotus vel excusatus. Et remāserunt re-
liquæ

liquiz testamentarij, quorum prætextu excluditur legitimus, vel casu quo proximior in gradu est inhabilis inhabilitate temporalitatis quòd interim fuit locus datuæ quam mater omiffisset petere. Aliàs secus. ita Signor. d. confi. cxv. & Ang. d. confi. clxvj. & Corn. confi. lxxxiiij. in hac cõsultatione. colum. fin. lib. iij. hoc videtur moderare Nic. de vbal. vbi §. & Bald. lib. v. confi. lxxij. quidam Petrus. & lib. iij. confi. ccclxxiiij. statuta. Guido Papa confi. clxxix. omiffa.

¶ Limita decimotertiò, quando ille qui erat dandus tutor, erat ablens: vel ipsa mulier erat infirma, vel suberat alia iusta causa propter quam non potuit peti iste tutor. Socin. in consiliis alleg. in j. limitatione. Et faciunt allegata in limit. proxim. præcedenti. Fulg. confi. cxxviii. visis. in fine & iusta causa nõ faciendi aliquid, est tempus pestis. Hippol. in l. j. §. præterea. col. xx. ff. de quæst. vide dom. Francif. de Ripa in tract. de peste. vel quando alij pro maiori parte ita faciunt. l. si creditor. vbi Paul. de Cast. C. de pig. act. vel quãdo est communis opin. de hoc, vel rumor populi. Alex. in l. si cum dote. §. si maritus. col. ij. ff. sol. matr. dum tamen Socin. dicit de absentia, cogita propter §. fin. instit. de curat.

¶ Limita decimoquartò, vt solùm procedat d. l. scient. respectu bonorum quæ iste pupillus habuiffet ab alio, quamuis cõtemplatione mariti. Decius in d. cap. ecclesia sanctæ Maræ de constit. col. xviii. Plus dicit Arret. confi. xl ad fin quòd priuatur solùm successione filij. nõ alio legato sibi facto per maritum: puta qui legasset vsumfructum. facit pro eo Feder. cõfi. xxxvj. casus. in fin. Potes tamen videre Sandol. in d. l. qui duos. col. v. ff. de reb. dub. Oldr. confi. cxiii. bonis autem pupilli siue ex legato ei obuenerint. siue aliter, bene priuatur. Salic. in l. d. sciãt. col. fin. vbi dicit quòd propterea non priuaretur substitutione fideicommissarij: quia per eam non succeditur pupillo, sed testatori: nisi substitutus pupillo per fideicommissum esset grauatus restituere hæreditatem pupilli matri: quia tunc videtur potius hæreditas pupilli, quàm testatoris. Corn. in d. l. scient. col. ij. & in l. omnem ad fi. C. ad Tertul. Et sic habes istam ampliam viduam cum aurea dote.

¶ Ampliant sextò principaliter supra scriptam conclusionem 14 maximè procedere in capiente diuitem vxorem. Gell. lib. ii. cap. cxiii quia Lycurgus legem tulit, quòd vxores sine dote ducerentur. nam, Intolerabilius nihil est, quàm fœmina diues. & inquit

inquit Seneca: Inuenies, si nihil quæris nisi bonā vxorem. Refert frater Bernar. in j. parte Rosarij. serm. xxiiij. litera o. Et Sapientis dicit autoritas: Vxorem fuge, ne ducas sub nomine dotis. vbi Ascensius. Et Martialis lib. viij. Epigramatum: Vxorem quare locupletē ducere nolim, Quæris, vxori nubere nolo meæ. & dicit Historia Ianuæ, nona parte, allegando Aureolum philosophum, † quod qui ducit vxorem pauperem, ponit in domo sua paupertatem: & qui diuitem, ponit tempestatem. facit Petrarcha de remedio vtriusque fortunæ. lib. j. dialogo lxviij. de optima dote. Pontanus de obedientia. lib. iij. in fin. c. iij. allegat illud Plauti: Argentum accepi: dote imperium vendidi. Et Plautus: Si enim morata rectē venias dotata est satis. In dotibus magnis sunt incommoditates magnæ, sumptuosq; intolerabiles. Et quæ indotata est, ea in potestate est viri. Dotatæ mactant & malo & damno viros. Et Iuuen. Veniunt à dote sagittæ: Libertas emitur: coram licet innuat, atq; Rescribat: vidua est locuples, quæ nupsit auaro. refert Polydor. prouerb. lxxxiiij. facit Erasmus iij. parte prouerb. cxlij. quid opus Sapientioræ dote. Marfil Ficin. lib. vj. epistola. diligentia circa matrimonium. chart. cxxv. Malè enim res se habet cum quod vir tute effici debet, id tentatur pecunia. Cicer. in Offic. chart. lxxviiij. sequitur Bald. in repet. l. Barbarius. ff. de offic. prætor. & post medium secundi Offic. allegat illud Themistoclis, Malo virum qui pecunia egeat, quàm pecuniam egentem viro: licet corrupti mores deprauatq; sint admiratione diuitiarum. facit Albertanus de forma vitæ, lib. ij. cap. de opib. acquirendis. Ascensius, secundum illud Catonis: Despice diuitias. & Ecclesiast. vij. Trade filiam, & grande opus feceris, & homini sensato da illam. & Felin. in cap. in nostra. colū. fin. de testib. dicit, qd plus benignitas & grauitas morum, quàm facultas. & Ioseph, de Antiquit. in vj. lib. c. vj. Dicite illis, non me egere pecuniis, nec honoribus, quibus rebus venditur filia potius, quàm nuptiis collocetur: sed eligere generum habētē fortitudinem, cæterāsque virtutes. facit Carmelit. ecloga vj. quia boni mores diuitias superant l. magistros. C. de profes. & med. lib. x. Et quid prodest stulto habere diuitias, cum sapientiam emere nō possit. Prouerb. xvij. Erasmi. j. parte prouerb. ccclxij. Paupertas sapientiam sortita est. & in hanc opin. concordat Francisc. Barb. de re vxoria. cap. ij. qua dote. & quibus moribus vxor sit ducenda. & cap. vj. de vxoris ducendæ diuitiis. honestus amor pendet

pendet ex animo, non ex lucro. glos. in l. hæc ratio. ff. de donat. inter vir & vxor. Amad. in dialogo. de amicitia. char. xv. & dicit Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. char. iij. in prin. quod sponsus debet venerari sponfam, & non ecōtrā: in cuius signū ipse debet recipere, nō dare, vt amatores amatis suis. Ezechiel. i. idem Io. Lup. char. xix. col. ij. dicit. quod meretrix licitē capit ea quæ sibi donantur, & sibi promissa per amatores consequi potest in iudicio: ideo peruertunt bonos mores, qui volunt capere ab eis quibus dare deberent. Præterea vxor diues non solum est intolerabilis, sed & filiis. quibus semper obiicit & minatur velle auferre suas magnas dotes: ideo nō est semper bonū velle ditari. imò quādoq; prudētia est perdere de proprio: vt Pythagoras: quē refert Stephanus Niger in illius cōmento. char. x. vbi subiicit, quod quādoq; lucrū spernere, lucrum est. omitto quod habetur in Naui Stultifera, char. lx. dum inuehit contra capientē vetulam propter diuitias, dicens, quod aruinā querunt sub podice aselli. Ang. d. consi. cccxcvj. ad fin. & illud Iuuen. Vetulæ vesica beata: quē refert Lancel. in l. nō amplius. §. cūm bonorū. colū. ij. de leg. j. Et magna dos apud Romanos erat de ducatis quatuor centū. secundum Gellium & Blondū. quos refert Claud. in l. ij. col. ij. ff. sol. mat. & Decius cōsi. xxvj. col. ij. quod dos mille ducatorum est congrua vni Comiti. Sed postea cōsil. clxxx. col. ij. dicit, quod hodie dos de octo centū ducatis datur etiā popularibus & artificibus. circa quod vide Ioan. Lup. in c. per vestrās. de donatio. inter vir. & vxor. in toto opere. chart. lxxxj. dū dicit quæ sint considerāda in cōstitutione dotis: & in chartis seq. pulchrē Monferr. in l. si constante. ff. sol. mat. col. xxiiij. & vnā haberem apostillā de Paul. de Cast. in l. si non mortis. C. de inoffi. testam. † Et vide si sunt fatui isti capientes vetulas: quoniam vltra votū captandæ mortis. † coitus mulierū vetularū est adeo noxius, vt eos ipsis vetulis quæ ex hoc vegetantur breuius viuere faciat, vt ipsi in mortē quam vetulæ expectant, priores incidant. Et sic euenit illud Menandri, quod refert Gell. lib. ij. c. xxiiij. circa med. Dū eius mortē inhio, egomet viuus mortuus inter viuos. facit illud Philosophi, Vetulā non cognoui, cur debeo mori? & illud, quod capra iuuenis comedit sal: sed antiqua deuorat & sal & sacculum: & corium vetus indiget maiori adipe: & propterea audiui à Medicis, quod coitus cū vetula valde iuuat in ardore vrinæ: quia multum attrahit de spermate, & dicit in annotationib. variis,

L char.

16

17

Capitulum
vetulæ propter
diuitias.

chart. cxvij. Baptista Pius in posteriorib. cap. xv. quòd cunnus
 vetulæ est foetidū, & vermes quandoq; generat Nec tu adole-
 scens propter minorē ætatem aduersus matrimonium vetulæ
 restituueris in integrum. secundum Spec. quem refert Petrus de
 Rauenna in suo aureo Alphabeto. in verb. restituitio. col. ij. nec
 etiam posses te iuuare: quia ista vetula diceret se habere dena-
 58 rios sepultos, & fortè erat pauper: † vel si cōtraheres per pro-
 curatorem, & crederes eā pulchrā, & esset turpis. quia talis er-
 ror non vitiat matrimoniū. Portius insit. de patr. potest. col.
 fin. vel si eā caperes sub spe habendi hæreditatē, quā fortè pa-
 ter eius tibi promiserat. l. si maiores. C. de transactio. Portius
 in §. cū autem iiij. col. insit. de adopt. pulchrē Ioā. Lupus in c.
 per veltras. de don. inter vir. & vxor. iiij. not. est in opere. chart.
 lxxj. col. i. Et quia propter diuitias hæ vetulæ vplurimum ca-
 piuntur: vide quæ §. proxi. dixi in v. ampliat. & quæ dicam j.
 proxi. si esses valde pauper, & nō haberes alium modū viuendi,
 si posses habere vxorē opulētissimā, vt eius diuitiæ suffi-
 cerent pro ea & pro te nutriendo honorificè in peregrinatione
 vel aliqua curia: absq; quòd cū ea cohabitares, fortè tali ca-
 su posses pati duci te ab ea etiā ad eius domum: licet sit signū
 maximæ tristitiæ, quando mulier virum ducit ad domū suā:
 quia deberet esse ecōtrā. Crem. singul. lxxj. statuto Florētino.
 Io. Lup. in rub. de don. inter vir. & vxor. char. xxviij. in fi Bal.
 in c. iurauit. de probat. col. ij. & in cap. ex parte. de consuet. di-
 cit quòd tūc mobilia quæ reperiuntur in domo, præsumuntur
 vxoris. & Io. Lup. vbi §. char. ij. col. iiij. ponit quòd valet pactū
 per quod maritus promittit vxori habitare certo loco cū ea.
 Esto etiā memor, qd fornicari cum vetula est turpe, & grauius
 peccatum, quàm cū iuvene pulchra, gl. fin. in cap. fur. xiiij. q. v.
 Feli. in c. cum quidā, colū. iiij. de iureiur. de qua disputat Mi-
 cha. Can. in suo Parochiali curatorū, de pœnitentiis recipien-
 59 dis. cap. iiij. est chart. cciiij. † Caueant semper, & primo isti ca-
 pientes istas mulieres diuites, ne si eueniat casus restituendæ
 dotis. depauperent eorū filios: quoniam cōmuniter dotes mu-
 lieris dantur per frustra & interualla, & in pecuniā quæ fragilis
 est, & de facili expēditur, imò perditur: & ideo qui habet pecu-
 niam, dicitur habere ea quæ de pecunia comparari possunt: sed
 qui habet res, dicitur eas habere. & pecuniā valere illas. l. pro-
 60 pemedū. ff. de verb. sig. hinc dicimus, † quòd citius res in pecu-
 niam, quàm in pecunia in res cōuertitur. ista sunt verba Andr. do-
 Iserp.

Error in di-
 uitiis non
 vitiat

Grauius pec-
 catur cū tur-
 pi, quā cum
 pulchra.

Ifern.in ti.per quos fiat inuest.col.iiij.qui allegat l.fi chorus.§.
 j. ff. de leg. iij. ad quā Socin.in l.fi ex toto. de leg. j. in l.j. §. fuit
 quæsitū.col.iiij. ff. ad Trebel. Fabian.in tract. de emp. & vend.
 in v.q.principal.col.vj. Et quandoque postea permittunt tales
 vestes sibi furari.cōtra ea quæ dicit Ang. in l.in actio. ff. de fur.
 quod quilibet debet custodire suam vestē. Aliam partē dotiū
 exponunt in iocalibus. vt sponsa sibi pulchrior videatur. Cyn.
 in l.j.col.pen. C. cōmod. facit Spec. in tit. de aduoca. §. sequitur
 videre de vestibus col. j. Matthæus Bosius, ne ornamenta mu-
 lieribus Bononiensibus restituantur, epist. vj. & vij Aegidius
 de regim. princip. lib. ij. parte j. cap. xxj. Gilbertus in quæstio-
 ne post secundū Oeconomorum Philosophi, chart pen. Co-
 drus serm. j. char. iij. & sic in stultitia. Nicolaus Boer. in apo-
 stil. ad Dyn. in regula, certū. qui opportunē loquitur. Ioā Lup.
 in rub. de donat. inter vir. & vxor chart. xij. & Ouid. in iij. de
 Arte: Quis pudor est census corpore ferre suos. Nec prodest
 excusatio illius malē intelligentis dictū Biantis. Omnia mea
 mecū porto. de quo licet non faciat mētionē Margarita Poë-
 tarum in dictis Laërtij: facit tamen Matthæus Bosius epist. lj.
 nuper. char. iij. Gellius lib. vij. c. xij. Surgetus in Enchiridio di-
 sciplinæ militaris. chart. lxxvj & seq. vbi dicit inter cætera, q̃
 mulieres nō debēt portare vestes scissas ante: & de portatibus
 diuisas in vij. ampliatione, de pulchra. Et quādo mulier est be-
 ne ornata, congruit vt ornamenta ostendat: & sic vadat ad
 conuiuia & ad festa: vnde euenit infra in solut ad septimū ar-
 gumentum huius partis: vt frater Iac. in Sophol Sapient. lib.
 vj ca. xx xiiij. col. pe. & tribus capitulis seq. & cap. xix de rapi-
 na. col. fi frater Lud. de Veritate cōtrit. cap. vij quod luxuria
 destruit temporalem substantiam. vbi inter cætera dicit mulie-
 res hoc facere, vt dum viri vestes contemplantur, tandem in
 mulierum faciem oculos figant. vbi etiam vij. remedio luxu-
 riæ, facit Ioan. Andr. in Mercurial. ea quæ Biblia Aurea. cap.
 xcv de ornatu mulierum. Fran. Barb. de re vxoria lib. ij. ca. iij.
 de vestitu & cultu vxorio. melius per Oliuerum de la Mar. 61
 cha, in tit. Le parement & triumphe des Dames: in lingua Gal-
 lica. quamuis simia simia sit, etiā si aurea gesseret insignia. Eras-
 mus in j. parte prouerb. ccccviij. & ccccclxxv. ante catu-
 li &c. est enim tunc impenſa frustratoria. Ideo inquit Aristot.
 quem refert Ias. in prælud. feud col. iij. cū decoquis lentem,
 non insuadas myrrham, id est aromata. Nec omni asino con-

uenit deferre sellam. Ang. in l. item apud §. adicitur. ff. de in-
iur. & dicitur postea, æquari vult rana boui. Et Aesopus, &
63 melius Codrus serm. ij. char. j. Et inquit Sapiens, ¶ Inuidiā ni-
mio cultu vitare memento &c. Et tamen Cleobulus dicebat,
magis cauendū ab amicorum inuidia, quā inimicorum in-
diis: licet sola miseria careat inuidia, secundū Socratē: & quan-
do mulier turpis est adeo ornata, potest dici illud: Materiā su-
perabat opus. de quo glo. in l. mulieris. ff. de verb. signific. ideo
Gallus tunc dicebat se malle plumam, quā carnes. & quan-
do defert grossam catenam auream, non oportet te vti incan-
tationibus ad fugandum tempestates. Felin. in rub. de hæret.
in fin. Gemin. confil. liiij. Angel. in ver. lex. col. vj. quia de eis ti-
mendum non est. quo dāmo est catenatus. postea tales vestes
faciunt sibi ligari à marito in testamento: qui, secundum eos,
melius faceret disponere q̄ nihil habeant præter dotes suas:
vt si fuisset aliqua præsumptio donationis, per tale testamen-
tum reuocetur. Nicol. Boerij vbi §. Pan. in c. fi. iij. not. de dona-
inter vir. & vxor. vestes enim pretiosæ quæ non sunt ad vsum
quotidianum, debent remanere hæredibus viri Bart. in l. pen.
§. j. vbi apostilla. ff. sol. marr. Ang. in §. fuerat. col. antepe. infii.
de act. Alex. in l. si is qui quadringenta. §. dos legata. ff. ad leg.
Falc. & consil. xliij. viso tenore. col. vj. lib. j. Vitalis de clericis,
char. antepenul. Ioan. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor.
char. iij. & v. & seq. vbi isti duo latè ponunt de iocalibus datis
sponsæ. de quibus in dicta apostilla Bar. & Burt. consil. xxxviiij.
incip. quia maior. ij. dub. Aflictus. decis. cccxv. incip. vt pluri-
mum. latè Portius in §. fin. instit. de donat. Et ponunt etiam de
lugubribus de quibus Io. Garonis in repet. rub. C. de secund.
nupt. in xvij. pœna. Campez. de dote. ij. parte. q. lvj. Et si mu-
lier sit relicta usufructuaria, illas sibi tenetur emere, non hæ-
res. Curia Delphinatus q. cccxli. incipien. quidam testator.
Redeundo ad propositum, mariti stulti, pro alia parte ipsas
dotes exponunt in ornando domum, emendo lectum & cul-
citras, quæ parantur pro vxore ducenda. Ioan. de Plat. in l.
fin. C. de can. larg. lib. x. quia sine lecto viuere non possumus.
Bart. quem refert Bolog. consil. xlviiij. col. ij. Ang. in l. ij. §. si pu-
blicanus. ff. vi bon. rap. Et in ædificando: vt d. Aegidius de re-
gim. princip. lib. j. parte ij. c. xix. col. fi. vt sit honorabilior quan-
do ducetur sponsa: quod est signum phrenesis: & ædificanti si-
ne necessitate, esset dandus curator, tanquam prodigo & fu-
rioso:

Ædificat.

rioso: per ea quæ vult Petrus de Ferrar. in sua practica. in for.
nuntiationis noui operis. in princ. gl. j. Cepol. de feruit. vrb. c.
xxvj. incip. dicamus. Lucas de Penna in l. in his. C. de præd. na-
uicul. lib. xj. licet Bart. ibi dicat quod est signū magnanimita-
tis. & Lucas de Parma in tract. de fisco. char. xij. ver. xiiij. Bald.
in proce. rex pacificus col. pen. Et ingeniositatis. Platina lib. j.
de optimo ciue. char. vij. & contra ædificia superflua Claud su-
per Lucam. char. liij. allegādo Prouerb. xvij. Thomas Morus
in sua republica. lib. ij. est chart. xlv. Erasmus in Moria. chart.
xviiij. & ij. parte prouerb. ccxliij. optimum aliena frui infania.
Est enim ædificare, dulce impauperari. secundū Lucam de Pen-
na in l. ij. C. de præd. & om. reb. nauicu. col. iij. vbi allegat illud
Prouerb. xxiiij. Præpara foris opus tuum, & postea ædifices do-
mum tuam. facit illud Gellij: Catoniana cēfura dignus est, qui
minus vult arare, quā vertere. pulchrē Cardin. Papa epistol.
lxxviiij. ad literas. propterea dicimus † quod ditior est ille qui
habet prædia rustica, quā vrbana. Ang. in l. j. C. de deb. ciuit.
lib. xj. quia domus est supposita incendio & ruinæ, secundum
eundem Ang. in l. fi. §. sin. autem legata. C. de bon. quæ lib. vbi
refert quod propterea d. Io. Paglarēsis semper stabat in domo
cōducta. Et hi magni sumptus nō sunt fiendi, præsertim quā-
do solū nō meretur talē superficiem: nam sunt perditī, si post-
ea domū vendere cōtingat: quia nō reperitur pretiū quo con-
starent tegulæ. Item cōsiderandus est aer. Aegidius de regim.
principū. lib. ij. parte iiij. c. iiij. & seq. Gilbertus in q. post. ij. Oe-
conomic. Philosophi. char. pen. Itē q. non ædifices repēte: quia
constabit duplū. Nauis Stultifera char. xxvj. de fatuis ædifican-
di inceptibus. & facit Lucæ xiiij. circa fi. Itē nō habita domū
de recenti cōstructam: quia ob humiditatem parietum in ali-
quam diutinā ægritudinem incurres. Et quomodo ædifican-
da vt sit sana. Aristot. j. parte. proble. liij. Vitruuium, & alios.
& pompa dānatur, ~~medi~~ in ædificiis laicorum. sed & in eccle-
siis: licet episcopus Constantien. vt refert Petrus Mara in eius
oratione funebri, incip. si mihi. char. iiij. dicere soleret, se malle
operari volentibus in ædificiis, ne starent otiosi pecunias elar-
giri, quā mendicantibus validis, quos Iuris sanctio perse-
quitur atque improbat. fateor quod de his nō loquitur Bern.
nec authoritates istæ: sed de aliis tot pauperibus quos in pas-
sione Christus dixit nobiscum semper futuros. Meritō ergo
inuehit Hieronymus: † Marmora nitent auro, splendent la-

64

De domo

L 3

quecaria

65

queatia gēmis. quem refert Hostien. in Summa de excels. prælat. §. j. col. ij. & vt inquit Bernard. de pauperibus nihil, à quibus illa expensa subtrahitur. vt pascantur oculi diuitum. nam Dicite Pontifices in templo quid facit aurum? latè & pulchrè Petrarcha epist. lxxxvij. in Fœlicè Archiep. Florèt. in iij. parte historiæ. tit. xviii. c. iiii. §. xx. vbi refert Bernard. de quo s. hinc Platina de optimo ciue. lib. ij. charta vj. dubitat, ne Deus præterea permittat talia diripi à Turcismò vel à principibus. vt Philosophus in fin. Oeconomic. & videmus rarò quòd Deus in istis imaginibus ita pomposè depictis permittat gratias, seu miracula: prout in aliqua imagine veteri, & simpliciter facta, & nò immentò: nam Christicolæ illuc accedentes magis sunt intenti in cōtemplando artē picturæ, vel impensam, quàm in deuotione & reminiscētia eius quod imagines representant. quod non sic, quando sine tanto sumptu & artificio. propterea

46 † S. Gregorius occultari fecit illas statuas antiquas Romanorum: quia peregrini Romam potius accedebant gratia curiositatis, quàm religionis: & vulgò dicitur, quòd vbi sunt feneratorēs, ibi pulchra capella in ecclesiis: nā facilius per vltimā aequisita ita impēdunt, quàm restituere. cap. non fane. xv. q. r.

47 † Item etiam in ecclesiis damnantur cantus figurati. xxiij. dist. e. cantates. & c. seq. & cōtra habentes libros miniatos auro, & non dātes elemosynā Luc. de Penna in l. fin. ad fin. C. de ann. ciuil. lib. xj. Marascotus in repet. c. ij. de constit. lib. vj. col. iiii. Item prohibentur fieri paramenta sacerdotalia ad missam de vestibus laicorum. Cardin. in cle. j. vlt. not. de cele. miss. vbi tamen dicit non seruari de consuetudine. & malè secundum Patrum. in c. ad hæc. de relig. domib. vbi etiā dicit Panor. quòd male faciunt religiosi, qui vestes sacras antiquas seu semiconsumptas vendunt pro faciendis buris, vel aliis. imò & fortius super talibus paramētis permittūt apponi arma, siue insignia illius qui ea fieri fecit. contra legem Basilicam. C. de oper. pub. quæ apponuntur magis gratia conseruandæ memoriæ agnationis & pompæ, quàm cultus diuini. Anch. cōf. cxij. iura quæ loquuntur. Ana. consil. lxxxvj. pro expeditione. Decius consil. clviij. quæritur. de expens. funeraliū. facit Card. Papa epist. vlti. est testamentū suum. & char. cccxxv. & xvj. q. v. Ang. in l. prætor. §. si quis. ff. de sepul. viol. Odofred. in l. j. §. sed & qui. C. de lat. liber tol. elem. exiui. de verb. signi. col. v. vers. quamuis. Et sic amen dico vobis, receperūt mercedem suam. Matt. vj. de pœnit.

penit. dist. iij. c. cauendum. quicquid dicat Io. Montolonius in Promptuario Iuris in verb. arma. quia, vt dicebat Io. Picus Mirandula, vt refert Ioan. Franciscus eius nepos in illius vita. char. vj. famam viuus nonnihil, mortuis minimè profuturam. & tamen soluto matrimonio in restitutione oportet omnes pecunias dorum habere promptas, etiam cum augmento monetz. † Imò ad hæc euitanda bonum esset vt ex tota dote emeretur fundus dotalis, & permittere frui eo mulierè pro vestibus & aliis minimis ad suum vsum emendis, de quibus quotidie viros fastidiunt. Et ita vidi obseruare viros prudentissimos triplici causa. Primò, ad euitandum depauperationem filiorum in restitutione. Secundò, ad euitandum iurgium mulieris obiciantis suas dotes viro. Tertiò, ad euitandum fastidium emendi vestes vxori: quia potest sibi responderi: habes vnde emas. si esset meretrix, vnum scutū de tali reditu ei præbebit facultatem & excusationem emendi vestes pro decē iuncto earum quasi castrensi peculio: nam semper inueniunt mercatorē fingentem egere pecunia, & coactū vendere vili pretio: & ita simulabunt marito: & tamē elām ipsa vel amasus reliquū supplebit ipsi mercatori. & ita vidi practicari. Et idem effectus esset si ab vxore reciperes fundū dotalem inæstimatū: quia aliàs æstimatio facit emptionem. Ias per illum text. in l. ex conuentione. C. de pactis vbi ponit quatuor fallentias, & ibi secundo not. infert, propterea † quòd fundus datus æstimatus in dote, intelligitur datus cum omnibus suis oneribus & obligationibus: nisi aliter fuerit conuentū. cui adde l. neq; stipendium. ff. de imp. in reb. dot. facit gl. fin. in l. j. C. de mul. & in quo loco, lib. x. Alex. lib. v. cons. iij. incip. videntur. col. j. & cxlvj. perspetis instrumentis. col. pen. Et procedit hæc regula, siue tūc æstimatio fiat, siue cōmittatur arbitris, seu alteri personæ quæ debeat æstimare. Socin. consi. lvj. stantibus. iij. col. ¶ Amplia 75 etiam si mulier dederit dotem, partem in pecunia, partem in vestibus: puta maritus confiteretur habuisse centū in pecunia, & xx. in vestibus ad ornatum ipsius mulieris ad tantū æstimatis: certè tenebitur in restitutione restituere pecuniam, non res: & sic deterioratio est periculo mariti. licet seus in aliis garmentis quæ mulier à domo patris portauit vltra dotē: quia sufficit quòd restituantur qualia reperiuntur tempore soluti matrimonij. Iltam ampliationem tenet Socin. consi. cclxxxix. difficultas. Io. Lup. de donat. inter vir. & vxor. char. xcviij. col.

68
Eme fundū
dotalem

69
Vxor adultera
ra fingit ha-
bere bonum
forum de
vestib.
Æstimatio
facit emptio-
nem.

70

75

- 72 j. vbi quid si dentur animalia, quod inspicietur valor tempore mortis, non traditionis. ¶ Limitat primò Ias vt procedat in dubio: secus si apparet quod esset facta ad alium finem: puta cognoscendi valorem rei, vt possit probari si postea maritus fundum damnificauit. Adde Barb. lib. iij. conf. xix. clementissimum. col. fi. & conf. xij. illud. col. pen. Socin. consil. xcij. circa primum. iij. col. Aret. in cõsil. lxxxiij. diligenter. col. ij. vbi esset solùm facta ad demonstradũ de quãtũ esset secura mulier. Socin. in d. conf. ¶ Limita secundò, vt procedat quando æstimatio fit à princ. tũc benè facit emptionem: secus si postea adde Aret. d. conf. lxxxiiij. intellige seu commissio de æstimando propter ampliacionem proximè dictam. ¶ Limita tertio. in animalibus datis in socidã: talis enim æstimatio non facit emptionem, ex quo emolumentũ non spectat totũ ad pastorem. l. si inter virum. C. de iur. dot. Corn. in tract. socidã. col. ij. vbi propterea infert Corn. idem esse quãdo res traditur æstimata, & partes cõueniunt vt eademmet restituatur Socin. consil. lvj. stantibus col. ij. vbi format quinque casus quando conuenitur quod eadem res restituatur. & ibi col. pen. post Bal. dicit quod si in instrumẽto dotali non cauetur de re vel æstimatione reddenda, quãdo res est data æstimata in dotem: sed instrumẽtũ dicit, quã dotem reddere promisit &c. tunc enim præcisè debet reddi pretium, sequitur Barb. in consiliis proxi. alleg. Bald. in tract. dotium. vij. parte. priuileg. xl. & seq. ¶ Limita quartò, vt regula quod æstimatio rei dotalis faciat emptionem, procedat quãdo maritus est soluendo, aliàs secus. adde Crem. sing. xvij. incip. habebis millies. Bald. de dote. vij. part. priuileg. xxij. & Bal. lib. j. cõf. xxiiij. incip. libellus ¶ Limita quintò, vltra eum, vt nō procedat in cõtractibus de quorũ natura est dominium non transferri: vt in cõmodato. deposito &c. Bart. in l. si vt certò. § nunc videndũ in fi. ff. commod. Bal. in l. j. iij. q. C. cõmod. ad quem semper recurre in materia. ¶ Limita sextò, procedere quãdo res est præsens, secus si absens. Bart. in l. si propter. ff. rer. amot. per text. in l. hoc si res cum gl. ff. de rei vëdic. cogita. ¶ Limitat septimò Bald. Nouellus de dote. vij. part. priuileg. xxij. vt non procedat quãtum ad hoc quod sicut in vëditione venditor teneatur promittere duplam, etiam si non sit conuentum, non tamen sic isto casu: quia dans res æstimatas, licet videatur vendere, non teneatur ad duplã. ¶ Redeundo ergo ad propositum. Sint cauti mariti nubentes, & non permittant se inuol
- 73

inuoluere, prout plures faciunt: taliter quòd quasi inoleuit quædam consuetudo. q. socer licet non soluat tunc totas dotes, voluerit tamè quòd gener faciat quitationem dotis integram: & postea in alio instrumento socer recognoscet se debitorem generi de illo residuo. Caue ne hoc facias: quia si casus eueniret, oportebit hæredes tuos restituere mulieri integram dotem: nec illa recognitio soceri, quamuis incontinenti facta, prodesset hæredibus tuis, qui nec liberarentur etiam cedendo actionē. Bart. & Paul de Cast. in l. pen. §. si vir. ff. sol. matr. cum quo inclinare videntur Ias. & Pich in l. legem C. de pact. ad fi. licet remissiuè loquatur. Bal. in addit. Spec in tit. de cōfess. post med. Felin. in c. si cautio. col. xx. vers. fallit quintò. de fid. instr. Ange. in §. fuerat. col. xj. vers. ij. ad intellectū. instit. de act. Clarrè idem voluit Cāpezius in tract. dot. j. par. q. liij. col. iij. vers. in secundo casu. Alex. lib. v. consil. cxlvij. in causa. col. j. & libr. ij. consil. xxxvj. viso themate. col. j. Corn. lib. iij. cōf. cix. viso puncto. Decius consil. cxviiij. in princ. col. pen. Opizonus in §. diui. col. lxxx. Bal. Nouellus in tract. dotium. viij. parte. priuileg. xxiiij. & seq. Et sic videtur cōmuniō opinio, & fauorabilior doti. & dicit Socin. lib. iij. consil. lxxxvij. abunde. col. fi. q. hanc opin. vidit semper in practica obseruari: & ita obtinui Mediolani corā Regio senatu, in causa dotis dominæ Lauræ de Scarampis, quæ erat de ducatis mille & sexcētis, quāuis in cōtrarium latè teneat Curt. Sen. consil. liiij. super duobus. Barb. lib. ij. consil. xix. præclarè scribitur primo Regū. Limita tamè prædictam opin. nisi mulier mer cognouisset, vel consensisset tali recognitioni. Paul. de Cast. Felin. & Corn. vbi s. idem Corn. lib. j. cōf. cclxxxiiij. in præsent. Vitalis in tract. clausularū. char. xx. in rub. ex quib. causis possit simulatio præsumi. col. fi. in tertio casu. vel quādo ista mulier successisset isti socero. Cor. d. consil. cix. lib. iij. non credo te alibi inuenire hanc q. sic breuiter resolutam. §. † Caueant secundò mariti ne promittant restitutionem augmenti seu antefacti: & sic quòd in instrumēto dotali non dicat, Quas quidē dotes vnā cum augmento prædicto restituere promisit & c. Quia regulariter sicut dos, mortua vxore, redit ad hæredes vxoris: ita augmentum, mortuo viro, redit ad hæredes viri. c. fi. §. si. de donat. inter vir. & vxor. gl. in auth. dos data. C. de donat. ante nupt. & in corpore vnde sumitur. vbi Bart. & Ange. in §. pen. instit. de donat. col. ij. vbi latius Jo. de Plat. quia æqualitas est seruanda inter coniuges. in auth.

Caue const-
tearis rece-
pisse dotes
propter in-
strumentum
debiti, quo-
niam post
ea sit.

74

Propter au-
gmentum.

L § æqual

æqualitas. C. de pact. conven. Socin. regula cyj. vbi limitat nisi tale augmentum factum fuisset ante contractum matrimonium de presenti. sed per tale pactum & talia verba perderet maritus dictum augmentum: quia eo mortuo remanet cum dotibus penes mulierem. gl. in l. legem leonis. in fi. C. de pact. conven. vbi Salic. Corn. lib. iij. consil. cccij in hac. col. iij. vbi volunt quod valeant talia pacta. & not. per hoc stringit text. in d. c. fin. §. fin. quicquid videatur velle Alex. in l. post dotem. ad fi. ff. sol. matr. intellige semper dummodo ipsa mulier dotem marito solvisset.

75 ¶ Quinimo si statutum diceret quod mulier debeat lucrari augmentum dotis, lucrabitur solummodo pro ea parte pro qua dos fuit soluta. Ang. in §. fuerat. col. xvij. versi & advertas quod mulier. instit. de act. Afflictus decis. cclxij. in causa. Socin. iij. vol. consil. xxxij. circa presentem. vbi singulariter limitat non procedere quando debet solvere dotem, maritus dedisset inducias seu tempus ad eas soluendum, cum ex tali promissione sit satisfactus. Curia Delphinatus decis. cclxxij. incip. in contractu. Afflict. decis. cccxxij. si dos. sunt enim laudabilia ista augmenta dotum facta per maritos. Bald. in d. auth. dos data. in lect. antiqua. clarius in l. quod scitis. C. de bon. quæ lib. ad fin. quia præsumuntur dari mulieri in præmium pudicitie & virginittatis: licet etiam possit constitui viduæ. Io. Lup. de donat. inter vir. & vxor. char. vj. col. iij. dicens, quod propterea iura eis multum fauent: & sapit naturam dotis cui adhæret. nisi esset diversa ratio. Corn. lib. iij. cõf. ecl. in presenti. ad fi. circa quod multas quæstiones ponit. Afflictus in suis decisionibus: vt colligitur ex eius tabula. in ver. ante factum. Lucrabitur ergo tunc mulier dictum augmentum totum etiam respectu residui non soluti. Est bene verum, quod extantibus filiis mulier habet solum usumfructum talis augmenti: qua defuncta tale augmentum redibit ad filios. l. forminæ. C. de secund. nup. Ang. in §. j. instit. ad Tertul. Nic. de Ybal. in tract. de success. ab intest. ij. parte. in fi. iij. col. Mathesil. in eodem. col. xvij. Cremen. sing. vlt. vbi dicit, quod propterea filij secundi matrimonij nihil habebunt. Fulg. consil. xlix. ex facto. circa medium. & lxiiij. Blasius colu. iij. Ioan. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. char. xxvj. col. iij. Io. Garonis in reper. rub. C. de secund. nup. pœna prima, & duabus seq. ¶ Amplia primò, hoc dictum etiam procedere in marito de dotibus seu aliis bonis quæ habuisset ab vxore Roma consil. xc. incip. clarum. Plus dixit notanter Salic. hoc procedere

Mulier habet solum usumfructum augmenti.

cedere etiam si talia bona habuisset ex successione. Exemplificat in questione de facto. Cauetur statuto, quod masculus succedat patri & matri, exclusa filia: moritur mater, & sic succedit masculus, cui masculo postea pater succedit: & demum secundam uxorem accepit, & decessit superstiti vno masculo ex tali secundo matrimonio, & dicta filia ex priore matrimonio. Dubitatum fuit, an illa filia deberet habere bona materna ad partem prouentum, mediante successione filij: ipse dicit se obtinuisse quod sic. & cum sequitur Socin. consil. xxxiiij. pro sequen. col. ij. & celxiiij. capio primum. col. ij. in ij. dubio. Corn. lib. ij. consil. cexlij. incip. circa quod videtur col. pen. versic. nec obstat. Decius consil. lxxxvij. col. iij. Ioan. Lup. dicta char. xxvj. col. iij. Not. bene hanc decisionem: nam quilibet de facili diceret contrarium: quia videtur esse contra tres communes regulas, quas in materia ponit Brunus in tract. statutorum excludentium feminas. artic. xij. q. v. ¶ Secundum amplius procedere non solum in dotibus & augmento, seu aliis bonis quesitis constan. matrimonio, sed etiam post matrimonium: puta ex forma statuti, prout est Neapoli, quo cauetur, quod si moriente marito, omnia bona que maritus causa uxoris parauerat, sint uxoris. Teneatur enim mulier talia bona reservare filiis primi matrimonij. Aret. in l. ij. ff. de leg. j. col. iij. vers. j. conclusio. ¶ Tertium amplius, ut predicta in tantum procedant, quod ipsa mulier de talibus bonis non possit in secundum maritum vel aliam personam disponere. Corn. lib. iij. consil. cccix. circa primum. col. penul. in tantum. ¶ Quarto amplius, in tantum hoc procedere, quod si ex primo matrimonio essent plures filij, non poterit de tali lucro plus relinquere vni, quam alteri. auth. lucris. C. de secund. nup. Curt. de feud. in iij. part. q. penul. iij. col. est char. xlvij. in fi. ¶ Quinto amplius, etiam si tales filij prioris matrimonij non essent heredes parentum. vt Corn. d. consil. cccix. lib. iij. Limitat tamen Crem. sing. lxxiiij. incip. si maritus. hoc non procedere si mulier habuisset à viro vel filiis primi matrimonij licentiam nubendi. ¶ Inferens propterea, quod si maritus legauit uxori centum, si vidualiter vixerit: & quinquaginta, si nubat, non cogetur illa quinquaginta reservare filiis primi matrimonij, ex quo censetur sibi data licentia nubendi. Nicolaus de Vbald. vbi supra, dicens, quod de hoc debet esse cautus aduocatus mulieris. Angelus consilio cccxvi. columna tertia. incip. doctor insignis. Iason in l. filium quem habet

Mulier debet reservare proprietatem filiis. Not. quomodo Salic.

77
Vides quidam licentiam nubendi à filiis.

habentem. C. famil. ercisc. colum. vij. in l. ij. C. de indicta vid. tof. Fulg. consi. lxij. Blasius. col. iij. Ioan. Garonis. in repet. rubr. C. de secund. nupt. in tribus chartis vltimis. Decius in consi. ccvj. incip. quæritur. & ccxxx. proponitur. & in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. colū. xvij. de constit. vbi dicit communem opin. esse, quod licet pœnæ secundò nubentium hodie sint sublatæ per dictum Apostoli. non tamen sunt sublatæ inquantum concernant fauorem filiorum primi matrimonij. Idem vult Hercul. disput. incip. Perusinus. col. lxxv. in princ. Socin. consi. xxxix. visis. colum. vj. Anchar. consi. c. ex prædicto. in princip. Ias. in l. sed si post. C. de inoffic. testamen. Corn. in l. si qua mulier. C. ad Tertul. Ioan. Garonis in repet. d. rub. de secundis nuptiis. in xij. pœna. Aret. licet arguat contrā in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit. ad fin. dicens, quod pro ista cōmuni est tenendum in iudicando & consulendo.

78
Pœnæ secundò nubentium inducit fauorem filiorum, non sunt sublatæ.

Dos à patre profecta.

79
Caueant tertio mariti quando capiunt uxorem, ad illam vulgatam regulam: quia dos à patre profecta, ad patrem redire debet. Et licet consuetudo Mar. eam limitet, quod ad sunt liberi: tamen talis consuetudo solum procedit in terminis suis, scilicet quando mulier decedit in matrimonio superstitibus liberis, & patre: secus esset quādo matrimoniū fuisset dissolutū morte mariti, & postea decedit mulier vidua superstitibus ex ea liberis & patre ipsius mulieris: quia tunc dos adhuc redibit ad patrem. Ita concludit d. Alex. in l. post dotem. ff. sol. matr. vbi valde commendat, dicens esse vtilissimum in practica, & quod vidit iuuenes aduocatos errare. & Ias. ibi colum. xix. num. 101. dicit, quod omnes indifferenter ita tenent: licet ipse teneat postea contrarium. & placet eius opin. propter benignitatem & fauorem filiorum. pro qua vide Socin. ix. consi. incip. prosequendo. vbi per viginti & vnum fundamentū probat quod opin. Mar. non solum de cōsuetudine, sed de iure est approbata: tamen in practica esset dubia propter authoritatē tenentium oppositum. Ideo cautela esset providere isti casui per pactum expressum. Idem verum quod nunquam vidi istam limitationē obseruari. & sic habes tres notabiles aduertentias pro maritis quādo volunt nubere. Has tres aduertentias posui pro maritis, quorū plures vidi errare. Cauti enim sunt affines qui non dicunt ista à principio, quādo tractant matrimonium: sed postea faciunt vt malitiosi locatores equorū, qui à principio dicūt pulchra verba, & postquam est conuentū de pretio, dicunt,

dicunt, Domine non habeatis pro malo, volo quòd corā istis
 testibus accipiatis equū, & promittatis quòd si equus periret
 incurſu latronū, vel incēdio, ſeu alio caſu, quòd periculum ſit
 veſtrum. ſunt verba Cy. in l. j. col. ij. C. de cōmod. ¶ non tamen 80
 debet propterea velle maritus in aliquo locupletari cum iactu
 ra vxoris, quia eſſet contra naturā. l. nam hoc natura. ff. de cō-
 dict. indeb. in regula, locupletari. lib. vj. Iſocr. de bello fugien-
 do, oratione incip. omnes col. xxxiiij. & Morus in repet. lib. ij.
 chart. lxj. & dicit Bald. in cap. cū accceſſiſſent. in primis ver-
 bis. de conſtit. quòd regula regulariter in via conſcientiæ eſt,
 Non eſt locupletari cum aliena iactura: nec debet quis pro-
 pter ſuā requiem alienas vitas corrumpere. in auth. de tabel.
 ante medium dixi inter feudalialia Bruni, conſi. xij. colū. xxviii.
 Et cum vxor ſit ſocia diuinæ & humanæ domus, non quod
 priuatim intereſt vnus ex fociis. ſeruari ſolet, ſed quod ſocie-
 tati expedit. l. actione. §. Labeo. ff. pro ſoc. Aliàs eſſet ſocietas
 lupi cum puero, quē cauda linit vt comedat. ſecundū Curtium
 cōſi. lxvj. col. v. vel leonina, quæ vult totum pro ſe. & Bellame-
 ra conſi. xxiiij. quidam baſtardus. col. ij. in fin. Eraſm. in parte j.
 prouer. dclxxxvij. dixi in d. conſi. xij. col. xx. Et eſſet amicitia
 vulgaris, iuxta illud: Vulgus amicitias vilitate probat. gloſ. in
 §. vt igitur. in verb. vulgi. in clem. paſtoralis. de re iud. Gel. lib.
 xvij. cap. v. incip. Cicero. & tales ſunt amicitia ſceneratores,
 non cultores. Amadeus in dialogo de Amicitia. chart. xv. facit
 Luc. de Penna in l. quicumque C. de cohorta. lib. xij. hinc anti-
 qui prohibuerunt donationes inter virum & vxorem: dant
 enim alieni, & qui nō amant: ſecundum Plutarchum, quē La-
 tinum reddit. & refert Ludouic. Teſera in l. ſi inter virum. col.
 ij. ff. de reb. dub. ¶ Nunc volo ponere alias tres aduertentias 81
 fauore parentum, pro conſeruatione maſculorum & domus
 ſuæ. Aduertant ergo primò quando dotant filiam, vt faciant
 eam ſibi promittere & iurare, quòd nunquam alienabit dictas
 dotes, nec alienationi conſentiet, imò nec ad aliquem actum
 obligationis vel alienationis deueniet. Nam dato quòd poſt-
 ea conſentiret alienationi ſiendæ per maritum cum iuramen-
 to, dūmodo aduſet illum cum quo cōtrahet de tali primo iu-
 ramento, tale ſecundū iuramentum tanquam poſterius nihil
 valebit ita not. Iaſ. plura adducens in l. duobus reis. idē Pom-
 ponius. ff. de iureiu. cum ſimilib. vt latē poſui in meis clauſulis
 generalibus. in ver. obligauerunt & hypothecauerunt. chart. v.

*suauitas
Cupi*

*Faciāt filiā
iurare quòd
non aliena-
bit.*

¶ Ad

Ut non mo-
lester mascu-
los in dote
materna.

¶ Aduertant secundò ad ea quæ ponit Catell. Cotta in ij. parte Memorial. in verb. dos data. seu promissa. nam licet filia dote-
tur à patre: non tamen excludetur propterea à bonis mater-
nis. quando maximè mater iam defuncta erat: & sic hæreditas
erat iam delata: quia pater præsumitur dotare de bonis pro-
priis, non de bonis filiæ. vide Natam in cap. quamuis. de pact.
lib. vj. col. xxxix. Brunum Asten in suo tract. statutorũ. vj. art.
iiij. membro. q. xij. & xvj. Alexand. lib. ij. confi. clj. Campez. de
dote. v. parte q. lj. Curt. Iun. confi. x. Ideò loquere clarè quan-
do das dotem, & facias partem dotis de bonis tuis, & aliã par-
tem de bonis maternis: & his mediantibus facias renunciare
vtriq; hæreditati & bonis & rebus, & iuribus quibuscunq; &
legitimæ, & eius supplemẽto cum iuramẽto: & isto modo cui-
tatis conflictum opin. quia. vt dicit Ioan. Lup. in repet. cap. per
vestras. char. lxxxvj. vers. iiij. ex quacunq; etiam si pater dotat
filiam in mille, in cluso omni eo quod ipsi filiæ debetur tam de
bonis patris, quàm matris: hoc non obstante, patre mortuo,
poterit petere bona materna vltra dotem, probando esse tot
bona in facultatibus paternis quæ sufficiant ad dotem: licet
relinquat cogitandum. Item esset bonum vt per pactum etiã
provideres ad illam decisionem Salic. quam s. retuli pro nota-
bili: & vtilius esset fortassis quòd talis renuntiatio fieret co-
ram iudice qui interponeret decretum, & absente patre, vt ces-
set periculum timoris. vt Catell. ibi in verb. contractus mulie-
rum. & postea pater ad requisitiõem filiæ per aliud instrumen-
tum ratificaret illam talem renuntiationem. & hoc ad euitan-
dum opin. Doct. in l. fin. C. de pact. quòd pactum de hæredita-
te viuientis non valet, nisi ipse consentiat ad euitandum votum
captandæ mortis. Et si mater adhuc viuuit, consiliũ est quòd pa-
ter & mater etiam simul dotent, dando de consensu mariti ali-
quid de dotibus suis, quas maritus per aliud instrumentũ pote-
rit postea reintegrare isti suæ vxori: & sic consuletur masculis
ne possit ab eis ista soror petere dotes maternas. Et quia extat
vplurimũ statuta excludentia dotatas à successione, Docto-
res dubitant an excludantur solũ ab hæreditate dotantis. si
vramur ista via. euitabitur conflictus opin. de quibus Brunus
in tract. dictorũ statutorum art. viij. q. xvj. Natam in c. quãuis
col. lviij. & seq. q. ij. Alex. confi. clj. themate. col. j. lib. ij. Anchar.
confi. lxxvij. Bald. lib. j. confi. cccxcij. quãdã mulier Leoneta.
col. fin. Curt. confi. xxvij. col. xvj. Ias. & Lancel. in l. vt libertis.

C.

Ad exclu-
dend. filiam
pe molester
mascu. os.
Excluditur
solũ ab hæ-
reditate do-
tantis.

C. de collat. Ias. in l. quoniam nouella. ij. col. C. de inoff testam. Bolog. consi. xxviii. Calcan. consi. xj. col. ix. Socin. cōsi xxx. col. x. & lxxxiiij. colū. iij. versic. v. moueor. Corn. lib. j. consi. lxxiiij. in fin. iij. col. & in septē aliis consiliis, vt in eius tabula. in verb. statutum. Petr. Gerard. suo not. vij. sunt aliquando conuentiones inter agnatos ad excludendum fœminas. de quibus vide quæ addidi inter feudalialia Bruni in calce consilij xj.

¶ Aduertant terciò, quia si habent isti parentes dotantes plures filios masculos, non obstante tali statuto, si nihilominus post patrem moriatur vnus ex masculis, soror succedet eidem pro sua rata cum alio masculino: † quia postquam patris hæreditas fuit adita, non dicitur amplius hæreditas patris, sed fratris. Ias. post alios in l. j. §. veteres. ff. de acq. posses. col. iij. in l. eius qui in prouincia. col. v. ff. si cert. pet. in versu. quod si stipulatus. in l. venia. C. de in ius voc. in §. actionū. col. si. instit. de action. Brunus in tract. statutorū excludētū. viij. articul. q. xvij. Cremon. singul. cxxvij. vbi cōcludunt, quod propterea tale statutum non excludit à tali hæreditate fraterna. Natā in repet. cap. quamuis. de pact. lib. vj. col. lviii. est in v. q. iij. quæstionis principalis. Cacialupus in repet. l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. col. cxvij. q. lxxix. dicens, quod statuentes debēt esse cauti in concipiendo verba adeò latè quod comprehendant etiam hæreditatem fraternam & patruī. concipe ergo tale statutum vt §. posui in nono fundamento de infinitis sinistris mulierum moribus. Ideò consilium erit, quod in renūtiatione, de qua in aduertētia § proxime posita, filia etiā renuntiaret bonis & rebus fraternis præsentibus & futuris. Limita hanc decisionem non procedere quando cōmunis vsus loquendi haberet quod hæreditas fratris adhuc post aditionem dicitur hæreditas patris. ita est de mēte Ias. in d. §. veteres. col. ij. versu tu adde, quod contra istam. Alexan. lib. iij. consi. xlix. viso processu. & cxliij. super primo quæsito. ad fin. facit, quia imò adhuc propriè dicitur hæreditas. secundū Curt. Iun. in d. §. quod si stipulatus. Et dato quod ita diceretur solutum impropriè & de lata significatione vocabuli, vt omnes fatentur. & facit Butr. consi. xij. viso libello. quem sequitur idem Curt. in l. qui se patris. char. xij. C. vnde lib. & Alex. lib. v. consi. clxxxiiij. viso puncto quæstionis præmissæ. quem refert Pich. in rub. ff. de rei vend. chart. iij. Sequitur id quod in simili respondeo ad regulam statutorum in illa quæstione

82

Hæreditas
adita nō est
amplius hæ
reditas.

stione, de nato in villa, an debeat admitti in collegio. & sic nedum limitari, imò destrui videtur hæc decisio, igitur cogita, ¶ Secundò limitat Decius consi. cccix. viso puncto. vt ita demum procedat quando statutum disponit quousq; vel quoad masculus superfuert: secus si simpliciter excludat. quia semel exclusa remanet perpetuò exclusa. Cogita tamē in quibus terminis loquatur, vt per eum: & de renuntiatione hæreditatis paternæ, an trahatur ad fraternam, vide per eum consi. cclxvj.

- 83 incip. ad exclusionem. Quæro iuxta prædicta, ¶ si sunt duo socij omnium bonorum: an filia alterius debeat dotari de bonis communibus. Decius consi. lxxvj. col. v. & lxxvij. col. ij. Alex. lib. v. consi. lxx. casus talis est, Chechus. Et lib. ij. consi. cxxxij. tit. col. ij. in apostil. Bald. in l. fin. C. de dot. promiss. Socin. iij. vol. consi. iij. incip. quantum ad primum. & duobus consiliis proximè sequentibus. Butrius consi. vij. dubium primum. dicunt quòd sic. Contrarium tenet Petr. de Vbal. in tract. de societate. vj. parte. q. ix. incip. quæro an onus. Corn. lib. iij. consil. lij. quamuis. Et lib. iij. consi. lvij. ad euentiam. litera h. & lib. j. consi. cxliij. visa. litera k. vbi ad quem redeat soluto matrimonio, an ad patrē, an ad societatem. & cxxv. col. iij. j. litera r. vbi. quid de alijs oneribus matrimonij. Socin. cōs. cxcij. capio. col. iij. Ias. in authen. quod locum. col. v. C. de col. in l. diuortio. §. quod in anno. col. v. ff. sol. matr. Alexan. lib. iij. consi. lxxvj. viso themate. col. ij. & duabus subscriptionibus sequentibus & istā dicit communem Monferrat. in repet. l. si cōstante. ff. sol. matr. chart. viij. in fin. allegando Socin. & alia. Et hoc indubitanter procedit in dote secundo loco constituenda. Ias. in §. fuerat. col. pen. in tit. de act. in l. inter stipulantem. §. sacrā. ff. de verb.
- 84 oblig. ¶ Et si vnus fratrum, patre viuente, de bonis patris maritauit filiam, patre postea defuncto: potest alius frater dicere quod talem dotem imputet in partem suam. Rom. singul. cccij. incip. pone casum.

85 ¶ Ampliat vij. in ducēte pulchrā. Chronica Ianuæ ix. parte, Pulchra. & hospes meus Mediolan. Chi ha caual biancho, & bella moglie, nō he mai senza pēsiere. & vltra ea quæ cōgerit Bustus in j. parte Rosarij. serm. cccxxxj. litera b. & serm. seq. litera o.

- 86 vbi dicit inter cætera. ¶ turpes vxores sunt similes macellariorū tabulis, quæ die noctūq; sine custodia absq; ablationis periculo remanēt in plateis. & Petrarca de Remedio vtriusq; fortunæ. lib. j. dialogo lxxvj. de vxore formosa & inquit Floren.

Hai tu

Hai tu la bella? tuo dāno. Superba enī res est pulchra mulier: vt inquit Menāder Græcus, factus inest pulchris, sequiturq; superbia formā. nec mirū, quia aufert nomen marito, & dicitur: eamus domū dominæ Tenerinæ: non ad domū domini boni homini eius mariti: imò pulchritudo mulieris causat quòd amicus etiā ea infcia & inuita maritum occidat: vt David Vriam, & quidam Sueuus, de quo in Phalarisimo. dialogo incip. quid corporis. chart. ij. & Vtrichus Vtē. in dialogo, Aula, pag. xxvj. & cuidam socio contigit. & alteri de quo genitor meus iudex iustitiam fieri iussit, & caput truncari. Et hī est cū forma iuncta pudicitia. Corporis egregij miseros trepidosque parentes Semper habet, rara est adeò concordia formæ, Atq; pudicitia: sanctos licet horrida mores Tradiderit domus. & Formosis leuitas semper amica fuit. Et, Difficile est custodire, quā plurimi adamarunt. nam aliquo modo expugnatur, quod vndique incessitur: vt inquit Hieronymus. & quidā nobilis de diocesi Taurinensi vxori suæ adulteræ nasum abscidit, vt ob deformitatem amatores eam relinquerent. Et audio hoc frequentari in Flandria. & ista est pœna adulteræ in regno: vt patet ibi in constitutionibus sub rub. de adulter. quæ est grauior quā si abscinderetur manus, vel effoderetur oculus. Paris de duello & re militari char. xliij. sub rub. quando vnus effodit oculum. & in tract. suo syndicatus. chart. xxxj. col. ij. dicit, quòd in muliere deformitas non recipit æstimationē. quod maximè procedit in his quæ non solum natura, sed arte se pulchras faciūt, fucamentis scilicet & vnguentis. contra capitulum fucare. in vl. chart. Decreti. de consecra. dist. v. Rosarium ij. parte. ferm. xxviij. per totum. Quidius de medicamine faciei. Frater Iaco. in Sophologio Sapient. lib. x. cap. xv. de mulieribus colū j. pulchrè Volaterranus in Oeconomica Xenophontis, contra matronas externo colore fucatas. char. vij. Guilielmus Coquillart in tract. Des droits nouueaux. in rubr. de dolo. colū. ij. & seq. Maphæus Vegius in tract. de educatione liberorum. lib. iij. c. quod autē in maribus. vbi loquitur de illis quæ dispalliat & calamistratæ incedūt, quæ cuncta sunt alimenta libidinum. & lib. iij. circa si. melius quæ ad mœchū veniunt lota cute: quando videri vult formosa domi. pulchrè Barba. in proœm. clem. col. pen. latius Philelphus decade. iij. satyra ij. incip. O pueri. Et saty. seq. & decade viij. saty. ix. inci. Antonij. imò amatores emunt amasiis suis talia fucanrēta. Lancel. in l. turpia. col. ij. ff.

Pulchra
superbia.

Fucam.

M de

- de leg. j. qui plus dicit in l. vxori. ff. de vſufr. lega. q̄ licet alijs non valeat donatio inter virum & vxorem, valet tamen pro
- 87 emendo bellatum vel roſetum. † Et quamuis aliquando liceat fucamētis tegere defectum naturæ, puta infirmitatis. Cacial. in repet. l. omnes populi. ff. de iuſtit. & iure in iij. q. principali Bart. eſt col. xliij. eſſet tamē melius quod quæ minus ſe commendabilem forma putat, ſedulo operam daret, vt virtutis lau de turpitudine tegetet. Apuleius in Apologia j. pro quo Bald. in proœm. Rex pacificus. col. vj. Salluſt. circa princ. Catilinarij: Nam diuitiarum & formæ gloria fluxa eſt atque fragilis: virtus clara æternâque habetur. reſert Morus in Republica Vto-
- 88 piz. lib. ij. eſt char. lxxv. dicens † q̄ mulieres ideo fucamentis vt vel naturam iuuare prohibentur: quoniam vt forma nonnulli capiuntur, ita nemo niſi virtute atq; obſequio retinetur. Etenim curat pelliculam. Eraſmus ij. parte prouer. cccclxxix. totque artibus vtuntur, quod adhuc quicquam decipitur. Co- cles de Phyſiognomia li. j. c. iij. allegâdo Cicum Eſculanum. parua habebit ſubſoleas eminētiore, & videbitur grandiuſcu la: macra fardilia, ſeu veſtibus conſtatis ſe circūdabit, quæ da- rent formā vni ſaccho, & videbitur pinguis. Nam ſunt tria ma- la macra, anſer, ſcôrmina, capra. Nonniſi dæmonibus conuenit ille cibus: pallida braxilio & bomicella ſe faciet rubicūdā, & labia cum cereta. Nigra cum ceruſa Veneta ſe dealbabit. di- cunt enim: Calcina vende muro: blaua vende caualo: & bla- cha vende culo. nam & ſi vultus ſit deformis, albedo eſt tantæ pulchritudinis quod omnia reſtaurat: habent enim plures co- lores, quā enumerat Geil. lib. ij. c. xxvj. Phauorinus. Exigua frontis illa expilatione amplabit. Sed facit pœnitentiam cum peccato, prout illa, quæ qui vidit, teſtimonium perhibuit, quæ ſulphure ſubfumigat frontem pro dealbando crines. & tam horridum ſcœtorem ſuſtinet: neſcio ſi hanc receptam poſuerit Achilinus in Viridario, dum loquitur de fucamentis. non po- tui videre pro nunc, vide etiam fratrem Thomam in tract. de Potestate Pontificis. char. cxxij. adeo vt etiam ſi hodie facie- mus quod Thomas Morus in ſua Republ. li. ij. eſt char. lxxij. dicit facere, vt Opieſes, † qui volunt mulieres nudas videre antequā eas deſpōſent nec immerito, vt Seneca epiſt. lxxj. in ſin. incip. hodierno. & Apuleius de deo Socratis. lib. j. circa ſin. quem reſert Ioā. Andr. in cap. conſtitutus. col. penult. de appel. quod in emendis equis non phaleras conſideramus, & orna- tiſſimæ

tissimę cervicis diuitias, sed solum corpus eius & animum in-
 tuemur: illa tamen quę ostenduntur veniunt vendito equo,
 Ang in leum qui §. non solū ff. de furt. ita ergo vestes quas fi-
 lia habebat quando fuit ostensa futuro sponso sequuto matri-
 monio, imò aliqui retinent eas prius in concubinas ad prolis
 experimentum, antequā capiant in vxorē g. in §. nec non. ver.
 præstiterunt instit. de hæred. quę ab intest. facit regula qui cū
 alio, ff. de reg. iur. licet si non pariant sit potius peccatum viri,
 quā mulieris. gl. in §. sed nos. in ver. peccauit. instit. de sena-
 tus consul. Tertul. & q. adhuc non sit plene succursum tot ma-
 litis, patet in casu in quo consuluit Aret. consi. cxlij. ex facto.
 & ideo aliqua apparebit pulchra, & postea habebit vuluam in
 transverso Bald. in cap. quemadmodū infiguratione casus. de
 iurciur. Et licet aliqui velint dare signa, ex quibus per apparen-
 tia cognoscamus latentia. Io. de Platea in l. j. C. de cano. frum.
 lib. xj. ~~et ex turgido pectore turgidum cunnum, & ex delatio-~~
~~ne ponete pedum separatim valde. Item ex longitudine pe-~~
~~dis, longitudinem vulue.~~ Michaël Scotus de Physiognomia.
 cap. vj. clarius Cocles. lib. ij. quæsito. xiiij. licet illa meretrix di-
 xerit, Nase me decepisti: tamen plures fraudantur, vt patet ex
 prædictis: nam Cicero de officiis. Nec simulatum quicquam
 potest esse diuturnū facit Petrarcha epist. xx. semisopitū. post
 med. dū loquitur de sua Laura. Quod maximē procedit quan-
 do portat diuisas, seu varios colores, quę sunt signa lasciuie: Diuisa.
 ac in §. quanta igitur. in authen. quomodo oporteat episco-
 pos. ibi, maligna suspicione in authent. de monachis. §. cogi-
 tan. ibi, bonū ornatū &c. facit Anteros Fregosij char. xxxij.
 & vt dicit Bal. quem refert præpositus in cap. j. quid sit inuesti-
 tura col. ij. Al signale se cognosceno le balle. Alber. in l. de mi-
 nore. §. tormēta. ff. de quæstio. Nauis Stultitæ chart. x. virorū
 effeminatio. & chart. lxxvij. voluptatis incommoda. & chart.
 cij. de superbix autoritate & Ecclesiast. xix. circa fi. Amictus
 corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de
 illo faciūt quę ponit Specul. in tit. de aduoc. §. sequitur videre
 de vetibus. & Aegidius lib. j. parte j. cap. xix. Gellius lib. j. c. v.
 Demosthenē & libr. iij. c. v. Plutarchus. quę ponit Philotinus
 in dialogo vulgari capitis & birreti. chart. iij. dum loquitur de
 gallantaria. & char. seq. dum loquitur de insigniis militariis,
 & dicit Paris in tract. de Syndic. in ver. probatio. quodd equus
 cognoscitur ex merco. & Bauerius inst. de test. §. testes. cl. j. col.

Al signale se
 cognosce le
 balle.

viii. quod ex signis & signaculis res cognoscitur: nam qualis quisque est, talis finis ei videtur. iij. Ethicor. & talia agit, & dicit iij. Ethic. c. de veritate. Hadr. Papa noster in quodlibet. q. x. est chart. cv. litera a. vel quando portant literas conglutinatas seu zifras, quæ non possunt legi, nisi à scientibus: & dicunt marito quod important vnum, & erit aliud. Bart. in l. quotiens. §. sed si non. ante fin. ff. de hæred. instit. Guilel. Coquillart. in tract. des droitz nouueaux. in rub. de præsumpt. colum. viij. Gellius lib. xvij. cap. ix. incip. libri. vel quando non loquuntur nisi verba lasciuia: quoniam lyra cognoscitur ex sono, & auis à cantu. secundum Bal. in l. comparationes. col. fin. C. de fid. instrum. col. fin. pulchrè docet Franciscus Barbarus de re vxoria. lib. ij. cap. ij. de moderatione vxoris: nam sicut peregrinus cognoscitur ad scarcellam & bordonū. Baueria in §. hi quos. instit. de hæred. instit. ita philocapta per hæc signa cognosci potest: licet ipsæ non putent hoc, quia amor excæcat eas. Non tamē etiam decet mulieres esse immundas, vt infra dicam respondēdo ad illud, sint capræ & c. versi. seq. nā, vt inquit in Pœnulo apud Plautum, Mulier, scena, Negotij. Nam cū sedulò munditer nos habemus, vix ægrè amatorculos inuenimus. Hoc vnum tamē cogitato, Modus omnibus in rebus optimus est habitu. Nimia omnia nimium exhibent negotium. facit. l. continuus. §. item quia insulam. ff. de verb. oblig. nec dicant se hoc facere ob pulchriorem sobolem procreandā. vt docet Ioan. Fab. in rub. instit. de nuptiis. Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte j. cap. xij. Socin. lib. j. consi. j. col. ij. versi. cū ergo iste, quia pueri maternis in corpore. Ideo dicit Capien. formosam magnitudine, & pulchritudine: & ratio est. † quia pulchritudo semper est in magno corpore: vnde parui formosi dici possunt, non autem pulchri. Vide tamen Aret. in proœm. transl. Oeconomix. vbi summè laudat res paruas. Aeneas Syluius episto. cxij. dū laudat Maria. Socin. habentur in cōmento Persij in principi. Erasmus iij. parte. Prouerb. ccclvij. Amens longus. vbi etiam allegat illud Statij dum loquitur de Oenide, Maior in exiguo regnabat corpore virtus. pro quo Doctores in l. j. ff. de iuris. omnium iud. dum dicunt, iudicis officium latissimum est, non longissimum. Et Phantinus de tradotio in transtulo dominarum. colum. xix. versic. deh non tinesca. Ouidius pro Sapho Phaoni, Nec me despicias si sum tibi corpore parua, Mensuramque breuis nominis ipsa fero. Dicit tamē idem Erasmus ij. parte

part. prouerb. cxlvij. ignis, mare, mulier, tria mala. quod quidā
 voluit vxorem parua tanquā minus malum, quā magnam. sed
 raro pulchritudo parentū in filios transiit: † quoniam imagi-
 natio in coitu, dissimilitudinē causat. Barto & Doct. in l. Gal-
 lus. circa fin. princip. ff. de liber. & postu. Martialis circa fin.
 lib. vj. in Epigram. incip. pater. Ioā. Pyrrhus in tract. fictionis.
 chart. ij. Arist. Problem. x. particula x. Symphorianus in Bello
 Medicinali lib. ij. cap. v. Maphæus Veggius de educatione li-
 berorum. chart. ix. etenim imaginatio facit casum. secundum
 Bald. in l. executorem. col. ix. C. de execu. rei iudic. sed illa pru-
 dēs matrona dicebat quod in eo actu tantam delectationem
 capiebat, quod nisi de ea cogitabat, & totū sensum in illā dū
 taxat iaciebat: nō autē de alio viro, sed de alia re. Est verum
 quod Fortunius in d. l. Gallus. in princip. num. lxxxvij. Et ma-
 rius Salomon. chart. antepenul. infinita adducunt, ex quibus
 coniecturatur potius filius mariti ille qui magis est sibi simi-
 lis. vltra quod adde illud Medæ Iasoni, Et minimē similes ti-
 bi sunt &c. Et Didonis in iij. Aeneidos, Luderet Aeneas, qui
 te tantū ore referret. Macrobi. lib. j. Saturnalium cap. xj. circa
 fin. quod quæ vulgo se prostituit, ideo filios semper patri simi-
 les procreabat: quia nisi naui plena non tollebat vectorem. &
 commentum Petrarchæ in Triumpho Amoris. c. j. dum lo-
 quitur de Faustina, dicit, quod eius filij ex vultu & moribus
 iudicati sunt filij gladiatoris, non Marci Antonij. Et refert
 Fortunius. ff. de iustit. & iur. col. quadagesima sexta. post Phi-
 losophum Politicorum, quod apud Libyos hæc consuetudo
 viguit. vt illius filij haberentur, cuius imaginem ac corporis
 lineamenta duceret: sed matronæ nostri temporis statim in-
 uenirent medelam, scilicet vt si non patri, alicui eius fratri
 vel attinenti assimilaretur. Petrarcha tamen epistola octuage-
 sima quarta, non sum nescius. probat deformem artificem for-
 mosum opus effingere posse. infā dicam in limitatione. dum
 ponam de bene nata. Item licet soleat dici, quod quem Deus
 pulchrum, non pauperem fecit. & habetur in oratione Isocra-
 tis de pulchritudine Helenæ, impressa cum Herodoto. & Be-
 roald. in opere de Felicitate. ante fin. quod sine pulchritudine
 non potest esse absoluta felicitas. & in Cepol. de imperat. mil.
 deli. char. xij. Tamē hodie pulchritudo potius est dāno, quā
 commodo: si non solū moderna, sed prisca exempla conspe-
 xeris: vt habetur de Virginia in l. ij. §. initium. ff. de orig. iur.

92
 Imaginatio
 facit filios
 dissimiles.

M 3 Et

Et patet ex marito tot sanctarum virginum pulcherrimarum, quo ad mundū loquendū. Itē de Hippolyto & Narcisso, quorum alter laniatus, alter necatus. Facit Petrarcha libr. j. de remed. vtriusque fortunæ. c. lxxij de insigni natorū forma. Matthæus Bosius de tolerandis aduersis, vbi etiā plures enumerāt. & prouerbiū rusticorum dicit, Pulchram mulierem destinatam ad prostibulum: pulchrum virū ad patibulum. & sic ad faciendum finē Pyrrhi. secundum Cy in l. certum. col. ij C. de rei vend. vide plura contra pulchritudinē per Platinā, De vero & falso bono. lib. iij. chart. iij. Et si dicas quōd capiēdo pulchrā, si alij & ex eius pulchritudine delectentur, tu hubertius dicunt quōd maritus vtplurimum de nocte qua omne berretum bonum est. vide Franciscum Barbarum de re vxoria libr. ij. c. vj. de coitus ratione. Phantinus de tradotio in transtulo dominarum colum xv. versū adonche chi non vol. & col. xix † præterea plura requiruntur vt mulier possit dici pulchra. vide Cædricum ferm. ij. chart. iij. Anterota Fregosij circa fin. vbi ponit etiam veram mensuram pulchritudinis aliquid Calistus in Celestina. cap. j. Bocatius in Ameto. chart. xv. & pluribus sequentibus. vsquequo illæ nymphæ incipiunt narrare amores. & triginta requisita enumerantur per Gallicum in libr. de la louāge & beauté des dames circa fin. quas Latinas fecit Francisc. Corniger, quem nunc refero, quia non est impressus: sed bene Vincentius Calmeta idem ponens in carm. vulgari. incip. dulce Flaminia & ecloga proxima seq. incip. perdere rispostas. Lege ergo versus Cornigeri:

Triginta hæc habeat quæ vult formosa vocari
 Fœmina, sic Helenam fama fuisse refert.
 Alba tria, & totidem nigra, & tria rubra puella:
 Tres habeat longas res, totidemq; breues.
 Tres crassas, totidem graciles: tria stricta, tot ampla.
 Sint itidem huic formæ sint quoque parua tria.
 Alba cutis, niui dentes, albique capilli,
 Nigri oculi, cunni, nigra supercilia,
 Labra genæ atque vngues rubri sit corpore longa,
 Et longi crines sit quoque longa manus.
 Sintq; breues dentes, auris pes, pectora lata,
 Et clunes: distent ipsa supercilia.
 Cunnus & os strictum, stringunt ubi cingula, stricta.
 Sint coxæ, & cullus, vuluæque turgida.

Sub.

Pulchritudo nocet.

30. f. 1. p. 1.
30. f. 1. p. 1.
30. f. 1. p. 1.

Subtiles digiti, erines & labra puellis.

Paruus sit natus, parua manilla, caput.

Cum nulli aut rare sint hec, formosa vocari

Nulla puella potest, rara puella potest.

Potest videri Anteros Fregosij circa fi. vbi ponit veram mēsuram pulchritudinis. Præterea volunt quod sibi dicatur, Facies, non vxor amatur. Et inquit Theophrastus, Modici temporis tyrannus est pulchritudo. refert & alia plura Anteros Fregosij char. xxx. facit Ouidius de medicamine faciei. Frater Iacobus in Sophologio Sapientiae. lib. x.c.viij. de iuuenibus & eorum statu. col. iij. Quam stultum est ob formā fragilem, quæ quantum tēdit in annos Fit minor, & spatio capitur ipsa suo, amittere dulce munus libertatis: quia si non ab infirmitate, à senecta omnis pulchritudo deturpatur. Erasim. in parte Prouerb. xxvij. Pulchrorū etiam est Autumnus. latē Rosariū Busti ij. parte serm. xxxj. litera t. & inquit Salomon, quod pertransit decor mulieris velut flos agri. & Strep. ha. Niger chria. j. char. j. & Baptista Pius in annotationib. posteriorib. cap. liij. ante fin. de forma autem hominis, Anteros Fregosij vbi s. ponit mēsuram. & Sidonius Apollinaris lib. j. epist. ij. incip. sēp numero. vt inquit Virgilius in j. Aeneidos. Picturæque animum depascit inani. † & studiōse inspicere picturas vitium est. l. fin. in princ. ff. de ædil. edic. Mart. de Fan. in tract. de modo studendi. in xxx. documento. facit Erasimus iij. parte Prouerb. cccc. xxviij. nulla candidorum virorum vtilitas. facit, quia forma perditur per nimium studentes. Luc. de Penna in l. j. C. de profef qui in vrb. Constantinop lib. ij. col. ij. vbi ponit plura de pulchritudine: & tamen pulchra sponsa vult pulchrum sponsum. Bal. in c. inquisitionem. de elect. Nec dicas te malle ducere pulchram, quā turpem, ne dēmonem expauescas. Adeq̃ quod te signo crucis munire oporteat: quoniā respōdet Hieron. quod minore miseria deformis habetur, quā formosa seruetur. Nec dicas, quod si fortē contingat fieri adulteras, minus malum est de pulchro ligno strangulati. Erasim. ij. parte Prouerb. cvij. Pulchræ formæ vendere cura est, & pretium plena grande referte manu. Deformis enim largietur mœchis substantiam mariti. Portius instit. ad Tertul. ante fi. quia responderetur quod hoc ita potest euenire in pulchra sicut in deformi: & in vtraq̃ hoc est insuetum Ezechiel. xvj. quia † mulierum genus auarissimum est. gl. in l. quæ dotis ff. sol. matr. Ideo in eis non præsuntur

Pictura in
anis.

94

Mulier auar.
ra.

95

M 4 mitor

mitur donatio. vt ibi, cum sum. vt Iasibi & Socin. conf. xx. colū. fi. iij. libr. dicens, quod si mulier vitur magna liberalitate, ex quo facit id quod repugnat naturæ suæ, præsumitur decepta. Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter vir. & vxor char. iij. col. j. & Anteros Fregosij char. xxx. Nam propter earum pusillanimitatem semper dubitant ne terra eis deficiat sub pedibus. † Ideo diligūt pecuniam quæ est fideiussor futuræ necessitatis. Petr. Gerard. not. xxij. Sed ab auaro etiā iustè nihil extorqueri potest. Paul. de Cast. in l. si quis in suo. in fine princ. C. de inoff. testa. Et dato quod lucretur. memeto eius quod dicit Ausonius: Sed modò quæ vobis lucrosa libido videtur, Iacturam senio mox subeūte feret. Præterea nulla adeò turpis quæ amatorem non inueniat, saltem turpem. Imò quandoque adsunt mariti odientes pulchram vxorem, & ardentés amore alicuius meretricis deformis. & cum illius deformitas eis obicitur: respondent, eam nō vides oculis meis. Frater Bernard. j. parte Rosarij. serm. xxij. litera c. Læcel. in l. cum seruus §. scio. ff. de leg. j. sed Sépronius apud Celestinā dicebat in c. cum oculis, scilicet speculi ignei, quod paruum facit videri magnum. facit Erasim. char. iij. Prouerb. cxlij. suū cuiq; pulchrum: & quod sapit, nutrit. Feli. in c. tua nos. de homicid. col. j. facit Fregosius in sua Anterote, ante si. vbi dicit hoc procedere ex conformitate planetarum. sub quibus nati sunt tales amātes. allegat Platon. in Timæo. Sōniū Viridarij. libr. ij. c. cccxxvij. Plura in proposito ponit Aeneas Syluius epist. cvj. querebaris. dicit tamen Bal. in c. j. vt lite pend. quod sapiens dominabitur astris. Secūdo, aliqui dicunt quod non capiunt tantam delectationem cum vxore, quantā cum alia: quia ipsa non vitur erga cum tot blanditiis. sicut amasia, sed vxor non. Tertio, aliqui accusant vxorem de latitudine. vt Cyn. in l. fin. C. de repud. Et dicit Hostien. in Summa de frig. & malef. §. quæ impotētia. col. j. quod fuit apud Crasam mulier habēs vuluā tam amplem, quod nemo poterat eam cognoscere. debebat esse os mōtis Aetnæ. de quo Barb. in c. nouit. col. vij. de iudi. vel illa cui maritus dixit, q. si haberet duo pūta, esset melior mulier illius vrbis: vnum scilicet ad os superius, aliud ad os inferius. ideo obiciunt vxori, quod fuisset bona nux, quia lata. Sed tunc mulier debet respondere, quod imò vir fuisset bona rapa, quæ habet caudā paruam. Aliqui & quarto dicūt se adeò non delectari cum vxore: quia hoc faciunt ex debito. c. ij. de coniug. lep. vnde quod ex necessitate

Volentes
quod vxor
lucretur.

Cor relicta
pulchra quis
amict defor
matum.

Quæ
namq;
na

fit, non tantum placet, sicut quod voluntate arripitur. c. quic-
quid enim. de consec. dist. v. nullum enim bonum nisi volunta-
rium. Philosophus, quem refert Paris de re milit. chart. xxxix.
quando equus vnus. & Aegidius de regim. principum. li. j. c.
v. Guilielmus de Mōreferr. cōmento Pragmaticæ sanctionis.
char. xij. & desinit primū vbi necessitas imponitur Seneca in
fi. lib. j. Declamationū: quia necessitas est contraria voluntati.
Bal. in l. fi. C. de pœn. iud. qui mal. iud. facit Rosarium Busti. lib.
ij. serm. x. litera c. Et etiam ex parte vxoris videtur quod ipsa
non complaceat: quia ad hoc tenetur ex debito l. proximē. ff.
de rit. nup. quia ¶ in necessitatib. nemo liberalis existit. l. rem 97
legatam. ff. de adim. leg. hinc dicit Io. Lup. in rub. de donat. in-
ter vir. & vxor. charta xxvj. col. ij. quod si mulier seruiat viro,
per hoc non dicitur taliter merita, quod cōualidetur donatio
sibi facta per maritū: licet in muliere non requiratur tanta vo-
luntas, sicut in homine: quia ipsa habet solū pati. non agere,
& sine aliquo motu caloris debitum reddere potest. Henricus
Boich. in c. j. de coniug. lep. v. Aliqui dicunt quod varietas om-
nibus placet. quia, vt inquit Erasim. Prouerb. dclxxij. ¶ secūda 98
vicissitudo rerum varietas. tantā in omni re vim habet, vt cō-
mendatione nouitatis interdum etiam pessima pro optimis
placeant. Et quādoq; palea est melior frumento. Bald. in l. Deo
nobis. iij. not. C. de epis. & cler. facit num. xj. incip. Interea. Ba-
ptista Egnatius racemationū fol. xc. in c. xvij. sed istæ excusa-
tiones non valent: quia postquam etiā cum detrimento corpo-
ris, animæ & facultatum tanta experti sunt, comperiunt quod
est totum idē: & tanto valet supā, quāto pan moio. Iac. in l. quē
extrinsecus. ij. not. ff. de verb. obl. Redeūdo igitur ad propo-
sitiū, non tamē credas quod parua, claudam, luscā vel gibbo-
sam tibi ducendā censeā: quia talia monstra bene quādoq; ge-
nerāt filios similes. vt de leprosa dicit Hostien. in Sūma de pœ-
niten. iij. char. §. de quibus peccatis. in princip. & ita procedit
quod dicit Ioā. Fab. in rub. instit. de nupt. sed intelligo de mira
& nitētī forma: quia tales ventis pascuntur. & de illis cōcludit
Sapiēs. Est pulehra, ergo fatua. secundum Ioan. Fab. Ideō dico
quod ¶ cū media semper gaudebā ludere forma: Maior enim
mediis gratia rebus inest. gl. in c. quārenti. vers. per æquitatis,
de offic. deleg. Quod mediū est, atq; inter vtrūq; probatur:
Nec volo quod cruciet, nec volo quod sauiet. Imō elige me-
diocrē. vt Io. Fab. in rub. instit. de nup. Gellius lib. v. c. xj. incip.

M s existi

*legimus
multos
periculis
passi*

99
Media for-
ma.

existimauit. Quando enim sunt adeò pulchræ, compellūt naturam agere vltra quàm facere possit Ecclesiast. xvj. quia tunc homo non est dominus mēbrorum suorū. l. liber homo. ff. ad l. Aquil Hipp in l. quæstionis habendæ. col. ij. ff. de quæstion. Decius in l. nemo fraudare. ff. de reg. iur. nec in hoc habet locum materia l. si cōstare. ff. sol. matr. scilicet vt ad hoc maritus cogi non possit. Quia nemo ita sapiens qui possit abstinere, etiā licet non esset semper cum sacco paratus gl in verb. opportuno. in c. quoniā xxxij. dist. Ang. in l. quòd dicimus. in fin. ff. de solut. Vnde in colicam. in podagram. in hemieraneam. & alias ægitudines immoderatus coitus te deducet. Et vt dixi. 100
 secundu Auert. † Animalia multū cōeuntia sunt breuioris vitæ: licet nullum crimen vini est, sed culpa bibentis. facit Hieron. cōtra Iouinianū. lib. j. c. vlt. Xenophon in Pædia Cyri. lib. v. char. ij. facit regula. damnū lib. v. & quod de vino dicit Bald. in c. & si Christus col. j. versū porrò de iuramento. & ita respōdebatur Gallo pereunti ex morbo Gallico, qui cōquerebatur: Fēmes m'ont faict. Fēmes m'ot deffait. Item quandoq; videbis de nocte aliquā mulierem contra præcepta Ouidij de Arte amādi. Quia nox mutat. & aufert Colore rebus, secundu Cæpol consil. xxxij. quidā rustici. col. iij. Et propterea quis nō cogitur capere solutionem de nocte. Alex. in l. si mora. col. iij. ff. solut. matr. Licet idem Ouidius ante fin. de Arte amādi. admo-
 neat hoc mulieres, vt semper se collocent ad obscurum. videlicet quòd vertāt dorsum ad fenestras. ita q; lux eas non percutiat in facie. & mercatores etiā hoc obseruāt in ostensione mercium suarū. & ipsæ quæ in eis sunt cautæ, si sunt in aliqua aula, semper talia loca eligūt, vel portant aliqua ornāmēta abscondentia faciē, & vidētur longe pulchriores. Et ipsæ se excusant quod deferūt propter solem: quē tamē Diogenes dolebat sibi ab Alexandro impediri, quia cum dare nō poterat. Cepola de seruit. vrb. c. xxxvj. col. fin. de seruit. ne luminibus officiator. Ideo nō confide nisi videat eas in pleno aëre & in societate alterius pulchræ, vt possit fieri cōparatio. l. viduæ. § j. C. de nup. dixi in præfatione huius q. quòd opposita iuxta se posita. & c. Erasmi. ij. parte. Prouerb. lxxv. Purpura iuxta purpurā adiudicanda. § † Amplia octauò maximè procedere in ducente mulierem doctam valde: nam omīssis quæ contra sapientes congerit Erasmi. in Moria char. xj. hoc rarò euenit. Aristot. parte xxx. problemate j. in prima col. cum seq. inquit Pamphilus
 Saxus:

Cum sacco
paratus.

101
Mulier do-
cta.

Saxus: Intret nulla domum coniunx: sed si tamen intret, Nec sit pulchra nimis, docta nec illa nimis. Latius Philel. decade viij. satyra ix. incip. Antonij. rationem ponit Manganellus c. iij. quod incipit: Venice vna matrona Padoana. vbi latè. & dū chart. ij. dicit de illa quæ scit ducere epatam lunæ adde Petronium in satyra chart. xvij. habent Galli librum, Les Euangiles des quenouilles. Talibus enim mulieribus omnia chariora sunt, quàm pudicitia aut decus. vt inquit Sallust. ante medium Catilinarij. de Sempromia quæ literis Græcis & Latinis erat satis edocta psallere, & cantare: quæ instrumenta luxuriæ sunt, elegantius quàm necesse est probè mulieri, de qua meminit Mapheus Veggius in tract. de educatione liberorum. lib. iij. c. quod autem in maribus vbi subiicit. quòd ista nullam virtutè arguit in muliere. Polycratius lib. viij. c. xij. est char. cxviii. facit Anteros Fregosij char. xxxij. & seq. & chart. xxxvj. vbi refert illud dictum Sallustij. & Ouidius in ij. de Remedio amoris: Eneruant animos citharæ. cantûsque, lyraeque. Et subdit: Eloquat inuitus, teneros ne tangere Poetas: quoniam & eorum lectio prouocat ad lasciuia. latè Bertach. in tract. de episcop. chart. xj. est in j. parte secundi libri. chart. pen. Petrarcha de remedio vtriusque fortunæ. lib. j. dialogo lxvij. de vxore sœcunda & facunda. vbi allegat illud Iuuenalis: Solœcismum liceat fecisse marito. tamq; aliquid impolitū vel cōmune sine cōiugis censura & irrisione proferre non poteris. Et quādo sciunt scribere, non est opus alio lenone. secūdum Phil. vbi s. tamen ego vidi per tales literas mulierem detectam. Et hoc timebat Gineura in Peregrino Antonij. lib. j. c. x. facit Cornazanus Prouerb. piu fen che paglia dorze circa mediū. vbi subiicit, ite dare ignotis natas, nunc discite matres. Item quando sunt doctæ intrant in quandam ambitionem dominandi. taliter quòd dubitantes ne dominio expellantur, proprios filios enecant: vt exempla recitat Fregos. in Valeriana. lib. ix. c. xj. de sceleratè dictis aut factis. dū loquitur de Laodice regina Cappadociæ, & alijs duab. seq. facit exemplū Calphurniæ. seu Caiæ Aphra-
Calphurnia
 niæ. de qua in l. j. §. sexum ff. de postul. Gammarus in tract. de nia. extensione. col. xxxvij. Bauertius in §. illius autem. col. ij. instit. de testam. milit. Codrus serm. iij. chart. penul. quæ erat ita docta. quòd orabat causas, & erat impudicissima.

¶ Ampliant nonò procedere in capiente mulierem de aliena natione, seu de aliena secta, per ea quæ inf. à dicetur in l. iij. tit. de aliena natione.

Sempromia.

*plalme
cantare
instrum
luxuriæ*

*mulier
lenone
propter
no p
ano*

Calphurnia

102
De aliena
natione

regio

tatione de vicina. facit Surgetus in Enchiridio militari. chart. xliij. dum loquitur de conuersatione Iudæorum cum Christianis. Barbat. in clem. ne Romani. §. porro. viij. not. de iure iur. in clem. j. in fine. ij. col. de elect. est num. 12. l. ne quis Christianam. C. de Iudæ. vbi Iac. Butr. dicit quod Guelphus non poterit contrahere matrimonium cum Gebelina: nec econtra. facit in arg. l. si quis a sinu. vbi Ang. ff. de furt. Et de hoc dicit esse statutum Florentiæ. Ias. in l. ij. circa fin. ff. de iur. om. iud. quod dicit Bald. valere, quando est causa boni publici. in l. j. §. ius naturale. ff. de instit. & iur. col. ij. vbi Ias. in §. huius studij. col. iij. dicit, quod valebit saltem respectu pœnæ. Barbat. in apostillis. Bald. in l. omnem. C. ad Tertul. & cōf. iij. scribitur. j. Reg. iij. lib. j. Corset. singul. cccxiij. statutum. vnde viij. Aeneidos: Natum exhortaret, nisi natus matre Sabella. Hinc partem patriæ traheret. & Gaguinus in vita Ludouici xj. Matri ne creditor: cum enim Sabaudienſis sit, Burgundis fauere mihi semper visa est. Et ita habes nouem ampliaciones, quas isti ponūt ad suā conclusionem. Quod non sit vtile nubere. Nescio quid velint: sed debuerunt processisse ab illis Hebræis philosophis Esseis, de quibus Iosephus de bello Iudaico lib. ij. cap. ij. qui nuptias fastidiebant: non quia coniugia, vel humani generis successionem censent perimendam: sed quia cauendum putent intemperantiam fornicarum, nullam earum vni viro fidem seruare credentes. hinc Stephanus Canuti in tractatu de regim. castitatis. chart. antepenul. ponit quæst. quod sequaces Iudeorum raro matrimonium contrahunt cum alienigena: vel forte isti dum vellent nubere. nullam reperierunt uxorem quam caperent vnde euenit eis vt vulpeculæ, de qua meminit Aeneas Syluius epist. cxj. venit ad me. quæ cum vidit tendentes a fellis testiculos, propè casuros credidit: secuta est, prædam sperans: at postquā diu frustrata est, quia non cadebant testes, O quā inquit, nigri sunt, nunquam illos edere potuissem. Et Io. Langeus in præfatione Oeconom. disputationis. Ioan. Ekiius cum Lutherò allegat vulpeculam Aesopi, quæ cum pyris ob arboris altitudinem potiri nequiret, amaritudinem eorum culpabat. Idem refert Erasmi. in prouer. Et hæc sufficiant pro ista corū
103 conclusionem. † Nam licet interdum expedientius sit in totū veritatem tacere, quā non perfectè dicere. gl. in clem. constitutionem. in verbo, de nouo. ad fin. de elect. quam refert Felin. in cap. cum ordinem. col. j. de rescrip. in cap. ad aures. col. j. cap. nonnul

nonnulli. §. sunt & alij. colū. xij. eod. tit. Gellius lib. xix. cap. iij. turpius. rationē ponit Amadeus in dialogo de Amicitia. chart. xvij. Hadrian. Papa noster in Quodlib. q. xj. col. ix. vt inquit Cicero. quē refert Perusin. in c. sollicitudinē. ad fin. de appel. vt histroni nō semper in finē vsque peragenda est fabula, dummodo in quocunq; actu fuerit, placuerit ita nec sapienti semper vsque ad Plaudite veniēdum est. Ego autem tenebo cōtrarium, vt infrā latius in response ad istam ampliationem. Et ita habes nouem ampliationes quas isti ponunt ad suam conclusionem. Quod non sit vtile nubere. Est verum quod praeve recundia eam limitant vno modo, in quo tot qualitates adducunt quot vix reperiri possent, & fortē nunquam Sed hoc faciunt ne viderentur frustra niti, & nihil aliud quā se fatigādo odium quārerere: quod dicit Sallustius historicorum princeps. secundum Cyn. in l. j. col. ij. C. de caduc. toll. in princ. sui Iugurthini. quem refert Luc. de Penna in l. j. C. de suar. lib. xj. & tacito Sallustio. Bald. libr. iij. consil. cccxxij Recolo, Amadeus in dialogo de Amicitia chart. xxxv. imō Hieremias, quē refert Hadrianus Papa noster in Quodlibeto ij. in chart. xxj. colum iij.

LIMITANT ergo † suprā scriptam eorum conclusionem non procedere in viro diuite, sano, carente sobole propria & fraterna, continere non valente, qui non praecepit: capiente vicinam, virginem volentem, bene natam, bene educatam: quē nō sit affinis, nec fuerit amasia. Et sic plura requirūt quāmg. in l. testium. ff. de testib. Condicio, sexus, ætas, discretio, fama. Et fortuna, fides, in testibus ista require. Pro aliquibus ex istis qualitatibus facit Isid. in fin. ix. Etymologiarū. Ioan. Fab. in rub. instit. de nup. Calcan. consil. iij. col. x. vbi † ponit qualitates quas debet quārerere, & quas praeferre vxor in marito. Bal. in l. viduæ. C. de nup. In proposito autē nostro frater Bernard. de Bult. in j. parte Rosarij sermo. xxiiij. litera o. Dicunt viro. Nam licet masculus annorum xiiij. & fœmina viri potens, & sic xij. annorum, de iure possunt matrimonium contrahere. instit. de nupt. §. j. c. continebatur. & cap. attestaciones. de despon. impub. gl. in cap. ij. eod. tit. Calcan. consil. cxx. spectabilis. licet text. in §. generaliter. in auth. de tempore non solutæ pecuniæ. & gl. instit. de nup. in verb. viri potētes dicant de consuetudine tunc non solebant nubere ante xv. annum. † Et cur

104

Qualitates
vxo-
ris.

105

Qualitates
mariti.

Ætas nubē-
di.

106

ma-
riti.

Sponsalia
impuberū.

107

Congrua
ætas viri &
uxoris.

immū 36
in for mine
12

Aetas nubē-
di in viri.

instit. qui testam. fac. pos. in § præterea. col. vj. Aegidius de re-
gim. princ. lib. j. parte ij. cap. xxij. dicens, quod est quia natura
de ea modicum curans, cū eam perducit ad augmentum. Et
si antè contrahantur sponsalia inter impuberes, vel inter impu-
berem & adultum, licita erit pœnitētia, vsquequo impubes ve-
nerit ad pubertatē. Et hoc militabit etiam in adulto, licet qui-
dam putassent quo ad eum matrimonium tenere, & pœniten-
tiam solum esse permissam impuberi. Et minor læsus nō resti-
tuitur aduersus matrimonium. Bald. in rubr. extra de iudic. in
l. j. vbi Alber. C. si aduer. dotem. idēō non expectat, vt gladi-
ator, capere consilium in arena. Bald. in l. vt vim. col. iij. ff. de iu-
stit. & iur. sed errant. text. est in cap. j. § j. de despon. impub. lib.
vj. Bald. lib. j. cons. cccxvj. in causa. col. j. quia ¶ matrimonium
non potest claudicare: & sic excedens xiiij. annum posset dici
vir. secundū Bart. in l. si quis decedens §. codicillis. ff. de leg. iij.
gl. & Ang. in §. minorem. instit. de adop. Illi tamen volunt in-
telligere secundū Philosophum in vij. Politic. qui dicit, quod
congrua ætas nubendi in viro est xxxvj. annorum. In muliere
xviij. Mapheus Veggius in tract. de educatione liberorū char.
ix. Gilbertus in quæstione post secundum Oeconomicorū Ari-
stot. chart. vj. Codrus serm. iij. chart. penult. & Beroaldus in
Epithalamio habito Mediolani. char. j. & q. sic contrahētes di-
cerētur pares ætate, rationē assignat ibi ipse, & gl. in proœm.
Sexti. in verb. perfectus. dicit q. virilitas incipit à xxv. & durat
vsq. ad quinquagesimū annū. Perus. in c. si pater. col. v. de test.
cod. lib. vj. vbi latè ponit distinctiones ætatum prout Portius
instit. de adopt. §. minorem. col. ij. fac. de Beluio in cap. j. col.
ij. de pace iur. fir. lo. de Ana. in rub. de delict. puer. Petrus An-
terboli in tract. de muneribus. chart. xj. ¶ Et inter ætates ado-
lescencia est gloriosior. Ang. in l. licet. C. de testam. milit. Sunt
qui dicant, in viro ætatem congruam nubendi, non potest am-
plius practicare illud, Vbi te inuenero, &c. gl. in l. j. C. vbi con-
uen. qui cert. loc. dar. pro. Paris de Syndicatu. chart. li. col. j.
Imol. c. fin. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. cū sua instrumē-
ta non habeant executionem paratam l. minor xxv. annis cui
fideicōmissum. ff. de minor. Curt. in tract. de sequestro q. xxiij.
& nimis propere Marcelle festinas l. j. C. de execu. rei iud. idēō
tempore eget vt aliquid maturius agat c. ponderet. circa prin-
cip. 50. dist. nec speret nubere in alio seculo, quia est fatuum di-
cere & trufa. cum li santi lassa star li sancti. Card. in clem. j. in
verb.

verb. nos igitur. ad fin. de summa Trin. quando clam virginis
claustra erga parietem festinanter ingredi posse desit. Tunc
enim uxorem ducendam: vt quod furari nequit, in lecto con-
modè possideant. Sunt alij qui dicunt quanto citius esse con-
trahenda saltem sponsalia. & allegant Alex. in l. ij. col. iij. vers.
sed licet. ff. de vulg. & pup. Paninus in tract. de visitatione. vij.
q. ij. partis. col. fin. vbi dicit Salomonem genuisse filium in va-
decimo anno. idem Hostien in Summa de poenit. §. cui confi-
tē. col. xxij. vers. cui pueri Io. Pyrrhus in l. terē in omnibus. ff.
de reg. iur. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb.
malicia. † sed corpora impediuntur crescere, quando ita cito
coitum incipiunt. Philolophus. quem refert Iodocus in tract.
de nobilitate. cap. xx. Barbat in proemio clem. §. quoniā nul-
la. col. ij. vbi refert quendam puerum septem annorum impre-
gnasse nutrices. Alber. in Dictionario. in verb. matrimonium.
ij. refert vnā puellam nouem annorū peperisse filiū. quorum
opin. fortē procederet in istis rusticis pauperibus, qui cum o-
pera rustica vel malitia. quæ longa doctrina non eget, hoc
faciunt: quia tempestiuē indigent suffragio filiorum. Aegi-
dius autem de regum. princip. lib. j. part. ij. cap. xvj. dicit in mu-
liere anno xvij in viro anno xxj. idem vult ipse lib. ij. part. ij. c.
xij. Finaliter isti de congruo intelligunt quod vir debeat ex-
pectare vsq; ad xxxvj. annum. & si dicatur quod tempore Phi-
losophi iandiu erat expectan. quia homines diutius viuebant.
& ætates, & complexiones erant robustiores c. fraternitatis.
xxxiij. dist. Panor. in cap. at si clerici. col. x. de iudic. Somnium
Viridarij lib. j. cap. clxxxij. Io. de Vigo in lib. de natura simpl.
dum loquitur de elleboro. Marascotus in repet. c. primi de cō-
st. lib. vj. col. xij. At nunc voluptas & modus viuendi nimis
delicatus & nimis exquisitus vitam abbreviat. cap. nihil & c.
seq. de cons. dist. v. Hostien. in Summa de temp. ordin. §. & cui.
vers. iij. ad fi. Ioseph. de bello Iudaico. lib. ij. cap. ij. post mediū.
Polydor. prouerb. ccxij. te mattea iuuant. † Et plures secūdam
omnes. occidit crapula. quā gladius. Ecclesiast. xxxvj. in fin.
Iodocus in tract. de nobilitate. cap. xix. frater Gregorius Bri-
tannicus serm. funeb. iij. incip. tua autē. & in vulgarian. serm.
xj incip. quanquam. Luc. de Pēna in l. j. C. de erog. milit. anno.
lib. xj. vbi plura cōtra ebrietatē. & plura de sobrietate. positā
rub. de legatis. col. iij. lib. x. Et dicit Anton. de Butr. in cap. ex
parte. de celebr. miss. quod Doct. experti dicunt, quod homo
pius

*pauca in
pignora
mucha*

plus viueret ex sola aqua, quàm ex solo vino. sed Enchiridion militare chart. lxj. dicit, quòd boni bibaces hoc non admitterent: vt qui bibunt libenter vernaciam, quæ est melius vinum. secundum Bart. in l. stipulationū quædam. in princ. ff. de verb. oblig. & contrarium fortè procedebat ante diluuium quod omnes aquas corripuit. vide quæ dicam infra in respõsione ad ix. de aliis infinitis sinistris moribus mulierū, quòd hoc prouenit culpa nostra, & nō defectu ætatis seu complexionum: quia licet homo à quinquagesimo anno vltra semper sit in descensu. Hostien. in Summa de pœniten. §. quæ inducūt hominem. verb. diuersorum consideratio. Aristot. parte xx. problem. vij. & Gulielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ. lib. ij. cap. xiiij. imò dicit Gellius lib. x. c. xxvij. Tubero. quòd vsque ad annum xlvj. iuniores, supra autem seniores appellasse: non euenit homini, vt Anguib. exuitur tenui cum pelle vetustas: Nec faciunt ceruos cornua iacta senes. g. fin. in l. ij. ff. de vulg. & pug. Seneca. quem refert Lancel. in l. proponebatur. ff. de iudic. vbi in idem nobis descendimus, & nō idem descendimus, & dum ista mutari video, ego iam mutatus sum. idem Seneca lib. xiiij. epist. xciiij. incip. in epistola. innuit octauagesimū annum esse vitæ longæ terminum. pro quo Psalmo lxxxix. dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta annis: si autem in potentatibus, octaginta & amplius eorum labor & dolor. Barbat. in cap. quoniam. col. vij. vt lit. non contest. refert Rosarium Bussi. ij. parte. serm. xxvj. litera f. Papa Pius ad Turcum epist. vij. chart. vij. Fulg. consi. ccxij. quædam mulier. col. iij. vide Petrarch. epist. lxxxix. vbi inter ceteros refert quòd Dauid adeo senuit, vt licet operiretur vestibus, non calefiebat. & adeo refrixerat senectute, vt accubatis puellæ patrociniò vteretur. idem de Matthæo vicecomite ponit Corius in Chronica sub anno M. cccxvj. est in iij. parte. chart. ij. nemo tam debilis nascitur, & tam malè complexionatus est, qui regulariter viuendo non possit attingere lxxij. annum. vt in ij. proœm. Calendarij Pastoralis Gallicè compositi. quinimò videmus rusticos adhuc hodie attingere centesimum & vigesimum annum, & narrare gesta centum & decē annis elapsis: † & tamen Deus post diluuium statuit ætatem hominis non excedere hoc tempus centum & viginti annorum. Gen. cap. vj. Iosephus de Antiquitatibus Iudzorū. lib. j. cap. xiiij. circa fin. Imò ætas hominis centum annorum dicitur longissima. Ecclesiast. xvij. Ioseph. de bello

vsque centum ann.

bello Iudaico lib. v. c. ij. post mediū, adeo q̄ vltra quis viuere non præsūmitur, nisi probetur. Barb. in rubr. C. qui admit. col. xlvij. facit l. fin. C. de sacrosanc. eccl. quam si vis sanè intelligere, vide Corn. lib. ij. consi. clxxxj. visis nonnullis. cap. vij. litera q. Alex. in l. sed & si de sua. col. fi. ff. de acqui. hær. & lib. vj. cōsi. ix. in causa & lite. q̄ hodie ista præsūptio non procedit. Socin. in l. fi. inter. col. ij. ff. de reb. dub. Et propterea Gaguinus in prin. vitæ Ludouici Grossi non vult credere dicentibus tunc periisse Ioannem de temponibus: quem historici dicebant vixisse annos cccxj. plures alios enumerat Fregosius in Valeriana. lib. viij. in c. xiiij. de senectute. Ioā. Montolonius in Prōptuario Iuris in verb. viuere; ista remittamus ad Philosophos de longitudine & breuitate vitæ.

¶ Dicūt diuiti per ea quæ s̄. dicta sunt in prima ampliatiōe.

¶ Dicūt sano per ea quæ s̄. dicta sunt in secūda ampliatiōe.

¶ Dicūt carente sobole propria vel fraterna: quoniam eius gratia matrimonium contrahendū est. Doct. in l. j. ff. sol. mat. faciunt supradicta in tertia ampliatiōe.

¶ Dicunt continere non valente, propter ea quæ dicta sunt in quæstione, quod liceat relinquere adulteram, & aliā ducere.

¶ Dicunt qui non præcipitet, quoniam res est nimis magni præiudicii: & dicit frater Bernardinus in j. parte Rosarij. serm. xxiiij. litera o. post Ouidiū. Nubere si qua voles, quāuis probabitur ambo, Differ: habet parua cōmoda multa mora. & Grata superueniet quæ non sperabitur hora. Cepol. cautel. lxxvj. incip. nota secundū Vbertum. Nec obstat quod quidā dicūt, scilicet q̄ si quis tardat, moritur, & relinquit filios paruos qui se regere nequeunt. Et si acceleret, cōmuniter antequā pater moriatur filij sunt grādiusculi & viri, adeo q̄ sciunt se gubernare. Quia respondeo quod etiā aliquando moriūtur patres qui in iuuentute nupserunt. & sic etiā filij remanent pueri. Secūdo est minus malum relinquere filios paruos, quā eos ita grandes. quod insidientur vitæ parentū, prout quotidie videmus: quia vellent esse domini domus. Sophologium Sapiētiae lib. ij. c. xvij. gl. ij. in l. fi. C. de pac. & Filius ante diem patrios inquirat in annos. Lancel. in l. frater à fratre. col. iij. ff. de condict. indeb. Et quandiu proles est parua, paruis curis parentes afficit: dum magna, magnis anxietatibus cruciat: propterea nurui ridenti de solatiis puerorū, dicebat eius socrus: Ride, quoniam quando erunt grandiusculi, non ridebis amplius.

112
Diuiti.
Sano.
Carente
sobole.

Continere
nō valente.

Non præci-
pitatum.

N Item

Item si nubunt iuuenes, vident filios filiorū. & aliquando amplius. & sic non solum cruciantur de aduersitatibus filiorum, sed & nepotū & pronepotum. Itē si quis plures scemellas habeat. Codrus serm. j. chart. v. de posteritate non multū curandum dicebat. Campanus ad Papiensem de fratris obitu. charta vj. & vij. & Afflictus in proemio constitutionum regni. incip. vnam naturam. in prin. Sed caue à cantilena Gallica tande nupti, vel ne enoniat tibi vt illi episcopo seruanti castitatē, cui affines & medicus suaserūt coitum, vt liberaretur ab agitudine, & ita sequutum officiumq. fieret, & cōsolaretur ab affnibus credentibus eum hoc facere ex perniciētia delicti: respondit, se non flere peccatum, sed quod curus non inceperat. refert Fulg. in l. si vira si. ff. de pig. act.

¶ Dicunt vicinam, quia eius mores melius noscuntur, ex quo vicinus præsuntur scire facta vicini. l. octau. ff. vnde cog. l. j. §. j. ibi, circūcolentium. ff. de sum. quem ad hoc no. Bal. in c. j. in fin. qui feud. da. pos. in l. conuenticulam. C. de epis. & cler. Prout etiam dicimus in cōiuncto l. de tutela. vbi Paul. de Cas. ult. not. C. de in integ. restit. min. vbi bona postilla Socin. in l. qui duos. in si. princ. ff. de reb. dub. & fallen. lxxj. coniunctus. Barbat. consi. liij. praeclarē. lib. ij. col. j. maximē in facto nororio. Aret. consi. cij. in causa. col. vj. Etā si fama non esset in vicinia de illo actu. Alex. in l. is potest. col. ij. ff. de acquir. hære. Et sufficit testem dicere quod scit, quia vicinus: licet deberet aliās deponere per sensum corporeū. Alex. in l. j. col. v. ff. si cerpet. Et idem in habentibus assiduam conuersationem. Bal. in l. quotiens. ff. de hæred. instit. in apostil. ad Alex. in l. Titius. §. Lucius. ff. de liber. & posth. ¶ Itē melius est habere affines vicinos, quā distantes. nam melius valet baculus retro ostiū, quā ensis in platea. Prouerb. xxvij. Et Erasinus ij. parte. pro uerb. cccxxix. Non sunt amici qui degunt procul. & conqueritur Psalm. lxxxvij. Elōgasti à me amicum & proximum & c. refert Rosarium Busti ij. parte. serm. xv. l. itera s. melius est vicinus iuxta, quā frater procul. Albertanus in rubri. de amicis dubitatis. col. si. ¶ Limitatur prædicta si coniunctus sit in ciuitate, & alius cōiunctus in comitatu vel villa, & actus sit factus breui tēpore. quia tunc non præsuntur scientia. Socin. consi. clxxxvij. in controuersi. col. x. versic. secunda via. Ias. in l. si is qui pro emptore. col. xij. ff. de vsuca. in d. §. Lucius. ij. not. vbi in apostilla limitatur non procedere in actu momentaneo. Socin.

Socin. consil. cliij. col. penul. Et limitat etiam Alexā. in d. §. Lucius. vt bene præsūmatur scire iura sanguinis & processum naturæ: id est ætatem. alia non, prout etiam vult Socin. d. consil. cliij. col. pen. Feli. in c. quoties. ij. not. de test. Hinc dicebat Hesiodus: Hanc autem maximè duc in vxorem, quæ prope te habitet: omnia valde circūspiciens, ne inimicis gaudia sint tue nuptiæ. ¶ Dicunt virginē, propter ea quæ dixi in quinta ampliatione. Et licet sit difficile scire: vt ibi. Imò sunt aliqui qui contrahunt cum puella cum hac cōditione, Si te virginem inuenero. Nam si postea nō inueniatur virgo, nō tenet matrimonium. vt per Alber in Dictionar. in verb. matrimonium. v. intelligendo vt Aret. consil. lxxij. factum cōt. ff. sed si reperiatur virgo quod constaret: puta ex inspectiōe linteaminum sanguinolentorum, & maritus dicat eam non esse virginem, tenebitur maritus in sicilicentum. gl. in c. hæc imago. xxxij. q. v. & hoc pro vno signo virginitatis, cū aliis pluribus ponit Decius in c. proposuisti. de probat. Fel. in c. causam. eod. tit. nō enim fiunt nunc illa miracula quæ refert Lactant. relatus per Vinc. in apol. contra fratrem Samuel. char. xij. de linteamine sanguinolento est leuis probatio. vt Io. Montol. in Promptua. Iuris. in verbo virginitas imò oculus obstetricū sæpe fallitur: vt Præpos. in c. j. col. pen. de frig. & malef. & in c. fraternit. eod. tit. col. ij. ponit quomodo cognoscatur, an vtatur medicamento vt appareat virgo: prout Aenea muliebris c. j. vbi de fraudibus quibus mulieres vtūtur, vt s. dixi in v. ampliatione. vbi do mina Caracosa: puella autem dicitur donec durat pubertas. Ioan. Lupus de donatio inter vir. & vxor. char. lxxvij. vers. viij. ¶ Dicunt volentem: quia nuptiæ inuitæ pariunt malum exitum. c. ij. despons. Imol. in c. tuæ. col. xvj. eod. tit. Corn. lib. iij. consil. cxvj. Decreueram. ad fin. glos. in c. j. de despos. impub. Guiliel. de Monteferrato in cōmento Pragmaticæ sanctionis j. parte. est chart. xij. facit Erasim. j. parte prouerb. dclxij. vxor inuita est hostis. Et dicit Plautus, quod hostis est vxor inuita quæ ad virū nuptui datur. Ideò etiam facit a persona cui libere filia audeat dicere opin. suam, eam interrogari, an sit cōtenta. ¶ Dicūt bene natam: quia sæpe solet filia similis esse matri. l. quod si nolit. §. qui mancipia. ff. de ædil. edic. Ioan. de Platea. in proce. institu. §. cūque frater. Ant. de Florentia in trac. de censuris in proce. tract. quem subiicit de matrimonio. in vlti. col. proce. m. j. Barb. lib. ij. cōs. xxxij. prælatus. col. xxij. vers.

Virginē

*modus
nuptiarum
virginis*

Volentem

114

Bene nata

N 2

modo.

modo Bon.in tracta.de nobilit.parte j.& Iudocus in tractatu
 consimili.c.vj.Hoft.in summa,de fil.presb.§.qui est causa.Ce
 pol.de imper.mil.delig.chart.iiij.verfi.propter nationem.Ma
 pheus Veg.de educatione liberorū.cha.v.& vj.& xxij.est cir
 ca prin.ij.lib.& in suis rusticalibus.chart.vj.Philosophus ij.
 Oeconom.c.ij.vbi Gilber.& Borardus.Corsar fu el padre,&
 esso era latrone.hinc dicitur, Si genetrix castè,castè quoq; fi
 lia viuet: Si mater meretrix, filia talis erit.l.fi cohortalis. vbi
 Io.de Plar.alleg.Iuuen. C.de cohor.li.xij.Fort.in l.j.ff.de iust.
 & iur.colū.iiij.alleg.Arist.prout Aegid.de regim.princ. lib.ij.
 parte iij.c.xviiij.& Pythagoras,vt Steph.Niger in suo cōmen.
 char.pen.dicēs,q̄ plures deteriores,pauci verò meliotes sunt
 parentibus. imò dicit Isocrates in oratione panegyrica incip.
 illos char.xij.vt progenitorū suorum scelera minora videan
 tur,suis criminibus efficiunt,neq; vllum delinquēdi modum
 posteris delinquant.licet quandoq; eueniat contrariū.Frater
 Lud.de Veritate cōtritionis char.xiiij. dum loquitur de Eze
 chia.Ioseph.de Antiquitatibus Iudæorū.lib.vj.c.iiij.& Eras.i.
 parte prouer.cccclxxx.heroū filij noxæ.& seq.in proditori
 bus tamen de raro:quia oua pisciū,& sanguis proditorū nun
 quā pereunt.Afflict.cōstitutione pessima.vj.not.dixi in feuda
 libus Bruni. consi.xij.colum.x.verfi.tacetur iiij.Eras.prouerb.
 dcccxxxvij.Mali corui,malum ouum.Codrus ser.ij. cha.fi.&
 quæ dixi §.in vij.ampliatione de pulchra:& quæ dicā in mate
 ria partialitatis,q̄ patres sapiētes faciunt filios stolidos.Et di
 cit Ioā Fab.in rub.instit.de nup.vt plurimum nedū labē san
 guinis.sed & morum ad posteros trāsmitti,& si possis,probes
 ante omnia mores eius.Præterea nō potest esse quin aliquan
 do videant quæ faciunt matres,vnde postea fiunt audētiores
 ad peccandū.Prouerb.xxix.facit l.in arena.vbi Ias.col.fi C de
 inoff.testam.vnde,Insequitur leuiter filia matris iter.vnde Te
 rētius:Mater sub cuius imperio mala,cui nihil præter pretiū
 est dulce.& præsumitur quis viuere secundū mores eorū in
 ter quos versatur.c.illam.xij.dist.¶ Dicunt bene educatam.
 Nauis stultifera char.lvij.mala parentū exempla.hinc Barb.
 lib.j.cōfi.j.col.xxxiiij.q̄ non debemus dare mala exēpla.Era.
 char.xiiij.annus producit,non ager.Codrus ferm.iiij.char. fi.
 quoniā,vt inquit Bal.per illū tex.in c.ex studiis.de præsumpt.
 Spina chi de pungere da picola si ponge.Et si ab initio aduer
 tatur ad tales mores, facile corriguntur in bonā educationē,
 quæ

116
 Bene edu
 catam.

quæ postea cōuertitur in alteram naturam : vt §. dixi in v. ampliat. de vidua. §. † Dicunt quæ nō sit affinis: quia docet experientia. exceptis principibus, quibus pro bono pacis Apostolica dispensatio satisfaciunt, in reliquis tales nuptias adducere aliquod infortunium. Aegid. de regim. prin. lib. ij. parte j. c. xj. & talis dispensatio fortè non erit in conscientia tuta. vide tamen Bellamerā cōsil. xxviij. in facto. & disputationē Theologicalem magistri Ioā. Perrini, de dispensatione Fratrum Minorū. Perus. in rub. de testam. lib. vj. col. penul. & fi. & Ioā. Lup. in tract. de matrimonio. q. xiiij. recitat vnum mirabile de vno equo, qui fraudatus à domino, cognouit matrē, & sibimet abscidit testiculos. refert Bustus in j. parte Rosarij. serm. xxiiij. litera q. col. ij. & refert Mapheus Veg. in trac. de educatione liberorū. lib. iij. in cap. proxima est. post Varron. de re rusti. & Plin. de duobus equis qui simile fecerūt: & de elephante idē refert Nic. de Lyrā j. ad Corint. xj. Sunt tamen aliqui Deū & religionē eius paruifacientes, qui cognatione ad incestū lenonis loco abutuntur, dicētes incestū non esse prohibitū iure diuino, sed solum iure Pontificio. Sed errant, vt habetur Leuit. xvij. & xx. refert Przpos. in c. fi. col. fi. de cōsang. & affinit. vbi imponitur pœna mortis incestuoso. latē Rosariū Busti. j. parte. ser. xxiiij. litera q. præalleg. & sic apparet prohibitum iure diuino, imò & iure gentiū. l. fi. §. fi. ff. de condict. sine causa. & l. fin. ff. de rit. nup. refert Form. prouinciale char. l. j. Item priuatur feudo ipso iure Barb. in c. atsi clerici. §. de adulter. col. xix. de iudic. Quinimò si statuta imponāt minorē pœnam, iudex adhuc potest nihilominus punire ad mortem. Ioā. Fab. insti. de publi. iudic. §. item lex Iulia. de adult. hinc Deus permittit quod expleta libidine habeant se odio. vt de Thamar. ij. Reg. iij. & vidimus duas marchias nobis vicinas exinde destructas. Quinimò, prout dicere solebat illud Ioan. Iacob. Triuulcius marchio Vigleuani: Si tu incipis dehonestare familiā & affinitatem tuā, quid faciēt alij? Et quis ita stultus q̄ confidat accipere vxorē de illa agnatione: quia dubium ne agnati propter facilem conuersationem & eorū consuetudinem acceperint primū bolum, & florem: non enim potest dici fidelis, qui suis fuerit infidelis. Iosephus, quē allegat Luc. de Penna in l. j. C. de cond. in pub. horr. lib. x. col. iij. & quanto maior fiducia exhibetur, tanto maior est perfidia frangentis. l. j. §. cū verò. vbi Bal. ff. de positi. & grauior est iniuria quādo fit ab his qui nos tueri debēt. l. iij. §. de his. ff. ad Syll.

117
Affinē.

Contra
iur.
cestum.

§. alix instit. de donat. plus enim tormenta sēuīūt quæ ab his patimur, de quorū mēribus præsūmēbamus: vt inquit Gregorius allegādo Psalmistā: Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinui sem vtique: vt verò vnanimis meus &c. refert Luc. de Penna in l. j. col. vj. C. vt nemo ad suū patrociniū. li. x. Curt. Iun. in tract. feudorū. iij. parte. iij. causa prin. vers. quæro. est char. xxxiiij. Rosariū Bussi. ij. parte. serm. xv. litera a. Albert. de cautela in retinēdis amicis: Quis enim non horreat iura sanguinis violare? iura sanguinis ff. de reg. iur. ad quā Socin. in l. si cognatis. co j ff de reb. du. hinc Anchises in vj. Aeneid. Proūce tela manu sanguis meus. ¶ † Dicunt quæ nō fuerit amasia. Nā rarō bono peragūtur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. j. q. j. c. principatus. Et prouerbiū est, q̄ amore se capiētes, rabie se dimittūt. Ratio potest esse, quia amās effectus maritus recordatur de fatuitatibus quas fecit amore mulieris, & de cruciatib. & dolorib. passis, & pœnitētia duct' odio habet authorē: & sic mulierē. sufficiāt dicta Ang. in Maleficiis in ver. Sempronij mandatorē. Itē causa causæ est causa causati. l. manumissiones. ff. de iust. & iur. Item quia tēpore pręterito amās amicam tanquā dominā venerabatur, pręceptisq; iniustus parebat. At facta cōiunx. maritus tibi dominabitur. Gen. cap. iij. dicā infra respōdendo ad iij. de seruitute: vnde graue nimis est mulieri istud arg. à cōtrario sensu, q̄ obediat cui prius imperabat. Euenit tamen vt quis amasiā capere cōpellatur: vt saepe vidimus affines filiæ cogere verberibus & minis amantē despōsare filiā. Est verū q̄ Imol. in c. tuæ col. xij & seq. de spōsa. Ias. in l. interposita C. de transact. j. not. dicit q̄ † matrimoniū contractum per metū qui caderet in constantē virum, est ipso iure nullū. & in l. pacta nouissima col. pen. C. de pact. dicēs, q̄ si aliquis metu principis vel patris aliquā capere dubitat, protestetur q̄ hoc facit metu: & etiam in absentia facta talis protestatio inuat. vt per eum, & in l. Titia col. iij ff. de verb. oblig. vbi dicit hoc verū, quando quis compelleretur contrahere cū certa persona: secus si cum vna de certa familia. & pro supradictis facit Alex. lib. iij. cōsi. vlt. & Socin. consi. cclxij. Barb. lib. j. cōsi. liij. illud asseram. colum. vj. vbi refert. Bal. in rub. de controuer. inuēt in visib. feud in fin. dicere, q̄ Spiritus sanctus posuit in ore prętoris: Quod metu gestū est, ratū nō habebō. & idem Barb. hoc dictū Bal. refert in consi. xl. clementissimum. col. vj. lib. iij. Cep. consi. xl. col. viij. Lucius Cuius vj. dub. Cur. in tract.

118
Non fuerit
amasia.

Capit' ama
siā coactē.

119

Matrimo
nium meti
culosum.

De me
tu

In tract. feudorum. j. parte. vj. q. col. ij. versic. circa primum. est char. v. Ioan. Pichus in l. nihil consensui. ff. de regul. iur. Et hoc procedit etiam si non inferatur realiter violentia, sed de violentia timeatur. Hippo. in l. j. col. x. ff. de quæst. & procedit etiã si isti affines deponerent arma. dummodo ille non sit in potestate exundi domũ: quia etiam quod staret cum puella, tamẽ non videtur ratificasse matrimonium metu cõtractum. Alex. consil. xlvij. Domini redemptoris. col. pen. lib. iij. præsumitur enim metus durare donec durat causa metus. Ias. vbi supra vers. vj. adde & quæ s. dixi de torto sine indicis, qui postea ratificauit. Calder. consil. j. in titu. quod metus causa. Corn. lib. ij. cõs. xj. vide tu Aret. cõs. xiiij. viso. col. xj. in iij. dubio. vbi subiicit, quod vbiunque potest subesse alia causa quàm approbatio contractus facti per metũ, nõquam præsumetur approbatio facit ad prædicta Decius in l. in omnibus causis. col. fi. ff. de regul. iur. Steph. Malereti in tract. de elect. char. v. & seq. & hoc procedit etiam si iste capiẽs per metũ dedisset causam metus: puta quia ibat dormitũ cum amasia, & sic dabat operam rei illicitæ: nam si affines amasiz eum cogant illam capere in vxorem, matrimonium est ipso iure nullum. Portius instit. de pat. pot. col. ij. dicit etiam Pichus in l. ij. C. de transact. quod si iste allegans se fuisse coactum, interrogatus à iudice utrũ cognouerit carnaliter mulierem, respondeat quod sic, bis vel ter. Ergo ibi non erat metus: quia meticulosi talia facere nõ possunt. Pantaleo de Crema in l. ij. C. de rescind. vend. col. xix. vbi dicit, quod licet vir possit mulierem violare, non tamen ecõtrã. & dicit Pich. quod fuit de facto, & plures Medici examinati: & tandem relinquit cogitãdum. ego puto nõ improbabiler dici posse, quod etiam mulier possit virũ violare: vt dicit S. Hieronym. epist. ccvij. iij. parte. tract. viij. in vita Paul. j. Eremitæ. faciũt quæ dicã infra in prima ratione, quod incõtinencia mulieris sit viris ascribẽda, dum dicam quod corrupẽs per blanditias vel aurum, dicitur vim inferre. vide Hesn. in tit. quæ sint regal. col. iij. Et licet ista procedant in matrimonio contracto per metum: secus ¶ tamẽ in contracto per dolũ: quia non annullat ipso in iure. vt Iason in dictis locis. Pich. in l. pactum quod bona fide. j. char. C. de pact. post Alex. consil. xcix. quoniã per excellentissimum. iij. volum. Est bene verũ quod succurretur decepto in dotem contra promissionẽ si est soluendo. Alexand. in l. si cum dotem. §. si mulier. ff. sol. mat. vnde succedit il-

Etiã si nõ
inferatur
violentia.

*i de mde
metu
am fino
in qad
Jesterna*

120
Matrimo-
nium dola-
sum.

N 4 lud

Proxenetā
fraudās ma-
ritum, tene-
tur.
Desponsans
non animo
contrahēdi.

Plus credi-
tur vni de-
ponenti de
metu, quam
centum de
sponte.
Cautela pro
coacto vt
marrimo-
nium non
valeat.

lud quod dicitur in apostil ad Ias. in §. actionum. instit. de act. quod etiam proxenetā tenebitur de dolo. si dolose asserit mulierem pulchram, magnam, & non defectuosam: tamē in veritate postea reperitur hoc esse falsum. Et ibi etiam habetur de desponsante aliquam non animo contrahendi matrimonium, an propositum in mente retentū operetur. allegatur Socin. cōsil. xxviij. & Aret. in l. pupillum. ff. de acquir. hered. de eo qui desponsat aliquam quam credebatur esse nuptam, & sic credens nihil agere. faciūt quē s. dixi in iij. ampliacione. sed certē quello de chi e l'asino, lo piglia per la coda. Bald. in l. principaliter. la. ij. C. de libe. cau. Et ideo sit cautus tali casu vt possit saltem habere duos testes qui deponant quod cōtractus matrimonij fuit meticulousus: quia plus credetur duobus deponentibus de metu, quā centū deponentibus de sponte. Ias. in d. l. interpositas. col. j. C. de transact. Decius cons. c. col. vij. in c. fi. col. pen. de app. Corf. sing. ccclxj. mille testes. est in verb. testis. Barb. lib. j. cons. liiij. illud. col. ij. & per totū. Curt. in tract. testiu. conclus. lxiiij. incip. plus creditur. Ferratius cautela. j. alleganda. Solet tradi cautela pro illo qui inducitur metu ad contrahendum, scilicet vt dicat quod est contentus eam capere: cum hac tamē condiuione, quod si ipsa vnquam cōmiserit adulterium, quod liceat sibi accipere aliam vxorem & eam dimittere: quia tale matrimonium nihil valet etiā ab initio, ex quo fuit cōtractum sub conditione resolutiua: & sic contra substantiam matrimonij. secundum do. Constantium de Bargis in suo tract. de cōtractibus vetitis. char. xxij. est in xix. cōbinatione. allegat glos. in c. de infidelib. de cōsangu. & affin. & Panor. in c. fi. de cōdi. app. per illum text. Curt. Iun. in tract. feudorum. char. vj. col. ij. versic. pro alia verō. Ant. de Rosell. in sua Monarchia. in q. An valeat dispensatio nubēdi facta monacho, donec masculum susceperit. est char. xcviij. & seq. vbi latē examinat per plures col. quando valeat conditio seu pactum contra substantia- lia, vel contra naturalia contractus. Inueni postea latē ponere Gerardum not. xxj. incip. matrimonium. latius Ferratium cautel. vij. sēpissime contingit. qui in fi. subdit quod ad hoc vt ista cautela valeat, oportet q̃ puella expresse consentiat: nec sufficeret si tacite, vt dicit ipse. quod hoc deberet pradicari. ne istae simplices puellae permittant se decipi. Idem vult Albertus in Dictionario in verb. matrimonium. v. subdens, q̃ si postea remitteretur talis conditio, & sequeretur copula, teneret ma-
trimo

trimonium. Pro puellis autem Barbat. tradit cautelam in consil. vj. incip. scripsit pręclare iiij. col. lib. j. scilicet vt dicant qđ nolunt se permittere tangi. nisi saluo honore, secundum honestatem. Nam si vir respondeat qđ est contentus, & statim eam cognoscit, efficitur matrimoniu. quia mulier honestę cognoscere non potest, nisi subsistente matrimonio. Sed contrarium tenet Pich. in l. actione. iiij. char. C. de transact. Mouetur per ea quę tradunt Cal. & Prępos. in c. ex parte. de spons. vbi dicunt non esse matrimoniu in cognoscęte carnaliter puellam, etiam quod puella dicat. Nolo quod me tãgas, nisi prius accipias me in vxorem. faciunt pro Picho ea quę superius dicta sunt in iij. ampliacione, de illo qui carnaliter cognoscit non animo contrahendi, sed libidinis explendę. Et sic ex prędictis habes limitationem quam isti ponunt ad suprascriptam eorum conclusionem. Huic limitationi vnico verbo responde, vt j. ad notam ampliacionem, dum de ea faciam mentionem.

Non me cognoscēs, nisi saluo honore meo.

nota

LIBRI SECVNDI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS
LIBER TERTIVS.

ARGVMENTA.

1. Matrimonium humano generi immortalitatem tribuit.
2. Nuptiis nil hominibus est vilius: est enim seminarium generis humani.
3. Matrimonium ratione Institutoris dicitur dignissimum: item ratione loci & temporis.
4. Matrimonium laudabile dicitur propter delectationem quam continet.
5. Matrimonium à maioribus nostris fuit approbatum & laudatum.
6. Modernorum exempla nos mouent ad matrimonium.
7. Experientia cuius sit nobilitatis & potentie.
8. Donum proles summę est in matrimonio considerandum.
9. Vxoratus in multis pręferendus est non vxorato.
10. Matrimonium laudatur ob amicitiam ex eo acquirendam. Amicus enim pręualeat auro.
11. Affinitas siue collateralitas nulla maior quàm inter viru & vxorem.
12. Mulieris bonę beatus vir.
13. Annulus qua ratione datur in desponsatione.
14. Matrimonium est laudabile, quia concernit publicam vtilitatem & multiplicationem generis humani.

N s

Respub

- 15 Respublica sine matrimonio stare non potest: Spuri enim & naturales non faciunt rempublicam.
- 16 Parentum vitia an filiis nocere debeant.
- 17 Matrimonium viro solamen est ob adiutorium quod praestat mulier viro suo.
- 18 Domus non dicitur perfecta sine vxore.
- 19 Politia gratia necesse est nubere vel religionem intrare.
- 20 Iudices & aduocati materiam premio digni sunt quam ~~predicatores~~.
- 21 Matrimonium necessarium est vt fornicatio vitetur.
- 22 Puella vel vidua patiens se stuprari, an eo veniat punienda.
- 23 Meretricum raptus an sit punibilis.
- 24 Stuprator quibus habeat satisfacere.
- 25 Stuprator tenetur prolem ex stuprata genitam alere & educare.
- 26 Mater tenetur alere filium spurium triennio.
- 27 Pater an teneatur dotare filiam spuriam.
- 28 Episcopus seu eius vicarius potest concedere literas monitorias potentibus, vt res earum detinentes restituant, sub poena excommunicationis.
- 29 Literae monitoriae procedere possunt vt cognoscens furem teneatur ostendere.
- 30 Literae monitoriae concedi possunt contra scientes detentorem res alienae, vt habeant rem propalare.
- 31 Furem indicare an quis teneatur aut cogatur.
- 32 Stylus Romanae curiae fundari solet in iure communi.
- 33 Literae monitoriae conceduntur contra testes quorum nomina ignorantur, vt habeant de veritate deponere.
- 34 Laici possunt a clericis compelli vt veritatem dicant.
- 35 Excommunicatio in genere tantum operatur quantum excommunicatio in specie.
- 36 Literae monitoriae possunt sic concedi, vt etiam non solum alium, sed & seipsum quis teneatur indicare.
- 37 Iudex tenetur occultum peccatorem abscondere.
- 38 Peccatoris occulti propalatio potius licentiam inducit peccandi, quam emenda.
- 39 Iudex debet diligere occultum peccatorem sicut seipsum.
- 40 Denuntiationum species sunt quatuor.
- 41 Iudex ecclesiasticus non debet de facili concedere denuntiationem priuatam.
- 42 Prodere seipsum nemo tenetur.
- 43 Furari aliquid pro sibi debito, si aliter haberi non potest, an sit licitum.
- 44 Docere de iure parti competenti an quis teneatur.
- 45 Relationem secretam propalare an quis cogatur virtute literae denuntiatoriae vel monitoriae.
- 46 Iuramentum de veritate dicenda non extenditur ad penitus occulta.
- 47 Literae monitoriae non procedunt in coniuge nec in descendensibus: quia non coguntur seipsum prodere.
- 48 Literae monitoriae non procedunt nisi pro occultis.

Res

- 49 Res parui pretij non sunt via monitoria exigendæ.
 50 Literæ monitoriæ si sint criminose, vel diffamatoriæ non col-
 ligant.
 51 Clausula iustificatiua in literis monitoriis apposta minuit ipsa-
 rum vigorem.
 52 Denuntiantis dicto an sit standum.
 53 Calumnie præsumptio tollitur per iuramentum.
 54 Statute statuto quod debeat positionibus cum iuramento simplici-
 responderi, potest talis responsio modificari.
 55 Literæ monitoriæ à concedentis intentionis sortiuntur effectum.
 56 Impossibilitas excusat ab omni executione.
 57 Monitoriis factis si moniti non pareant quid agendum.
 58 Forum rei qui est secularis sequi debeas, quo iure agere debebit co-
 ram iudice ecclesiastico.
 59 Iudex ecclesiasticus an omnino cognoscere debeat de re furtiua res-
 tituenda, si via monitoria procedatur.
 60 Iudicium non debet esse diuissum: nec literæ monitoriæ possunt in-
 ceptum diffundere.
 61 Propalatio virtute literæ monitoriæ facta an possit iudicialiter co-
 ram ipso propalante legi.
 62 Literæ monitoriæ ut vim habeant quibus indigeat probationibus.
 63 Debitore principali debitum confitente an alius sciens debeat pro-
 palare.
 64 Nubere esse utile communior est opinio.

PRÆDICTIS non obstantibus teneo ^{Laudes ma-}
 contrarium per tex. in auth. de nupt. in prin. ^{trimonij.}
 ubi dicitur, qd ꝑ matrimonium humano ge-
 neri immortalitatem tribuit. facit l. liberorū.
 in ff. de verb. sig. & dicit text. in authen. de
 rest. & ea quæ par. in §. rursus. qd ꝑ nuptiis ni-
 hil est vtilius hominibus, tanquam solis facere homines valen-
 tibus. Curt. Sen. in repet. l. admonendi. col. iij. ff. de iureiur. est
 enim matrimoniū seminariū generis humani. secūdu Cic. quē
 refert Fortun. de fine iuris. col. xxxv. pulchrē Bal. in c. ex trans-
 missa. ij. col. vbi ppter ea subiicit qd sine eo respub. stare nō po-
 test. faciunt plura quæ adducit Luc. de Penna in l. mulieres. C.
 de incolis. lib. x. Rosariū Bult. in j. par. serm. xxij. col. fi. & in ij.
 par. serm. xxv. quasi per totū. facit Guillelmina de sacramētis.
 & potest in tot tractatib. de matrimonio. & in tot orationib.
 nuptialibus variis authorib. æditi: inter quas vide eā quā ha-
 buit Catebertus Tōstali in spōsalibus Delphini. & Mariæ filie
 regis Angliæ Anno M. cccc. xix. Cāpanū in suo tract. de digni-
 tate matrim. Erasimus in Encomio matrimonij. Bibham Au-
 ream.

*Et de omni
 quod de
 sequitur
 mendo*

reā c lxxiiij. de matrimonio. col. fi. Orationes Augustini Dathi. & in eius Epistolis. chart. clj. & in epistolis Marfilij Ficini. lib. iij. chart. xcv. & in epistolis Francisci Philel. lib. iij. Federico Cornelio. epist. incip. quem nuntium. & decade ij. Satyra x. incip. qui finē. & idem epistola directiua Nicolao Cebe. incip. fuissent. lib. xj. frater Baptista Carmelitanus plura dicit in suis Syluis: maximē in illa quæ incip. exultemus. Franciscus Barbarus de re vxoria. cap. j. quid sit coniugium, & quæ eius bona. Faciunt plures rationes. Et primò ratio cap. omne itaq; xxvij q. quæ est trimembris, Fides, proles, & sacramentum. vt dixi in iij. ampliacione. & j. prosequar membrum secundum. in vj. ratione.

Fides.
Proles.
Sacramen-
tum.

3 ¶ Secundò facit trimembris ratio dignitatis suæ: scilicet ratione institutoris. nam fuit Deus optimus: ideo vxor dicitur venire de ara deorū. Philosophus. j. Oeconomic. Refert Isern. in cap. imperialem. col. vij. de probi. feud. al. per Feder. Ias. in l. j. colū. iij. ff. sol. matr. Item & ratione loci, quia fuit constitutum in Paradiso Barbat. in Ioannina. col. xvij. Panor. in cap. sup. de frig. & malefic. Tabiena in verb. matrimonium. ii. §. j. Item & ratione loci, quia fuit constitutum in Paradiso. Petrus Subert in tract. de vinea domini. iij. parte. cap. xv. Io. Lup. in cap. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. char. lxxvij. col. iij. Item ratione temporis, quando fuit primum sacramentū institutum, vsq; tempore innocentie. & probantur ista tria mēbra Gen. c. ij. & iij. & bene pondera vnicum & primum præceptum Dei Gen. j. & Rosarium Busti quem statim allegauit.

Ratione
instituto-
ris, loci &
temporis.

Delectatio
nis.

4 ¶ Tertia principalis ratio est delectationis, quæ tanta est in matrimonio quanta dici potest: & quam ibi Deus posuit vt genus humanum conseruaret. Anteros Fregosij. chart. xlvj. post Lactantium. Aegidius de regim. princ. lib. i. part. ii. col. v. vnde solet dici. q. qui nō habuit vxorē, nescit quid sit bonum. ¶ Quarta ratio qua quis moueri debet, est exemplum maiorum. nam maiores nostri matrimonium contraxerunt: & nisi sic fecissent, nos non essemus: vnde vestigiis maiorū inhzendum est. §. si instit. de adopt. l. testamenta. C. de testam. ibi, mos fidelissimæ vetustatis, &c. bonus text. in l. apud Iulianū. §. cōstat in fin. de leg. j. quem ad hoc allegat Socin. conf. clxix. circa primum. col. vj. versl. confirmo. faciunt procemia Regularum. Cancel. Apostolicæ ibi: prædecessorum vestigiis inhzendo. l. maximum vitium. C. de lib. præter. in procem. clem. in §. nos

Exemplum
maiorum.

verò

verò. facit cap. literis. in fin. de rescrip. vbi principes de more
 sequuntur vestigia maiorum. pulchrè Oldr. consi. xciii. magi-
 ster. iiii. col. ver. imò est verisimile Bald. in l. nemo. C. de sent.
 & interloc. quem refert Fabianus de Monte in tract. de empt.
 & vèd. in q. v. col. vii. & probat Hadrian. Papa noster in Quod
 libetis. q. xii. cap. iii. inquirè dum est. col. iii. quòd exemplo effi-
 caciùs alios corrumpimus. quàm doctrina. hinc Cato, Multo-
 rum discè exemplo què facta sequaris. vbi Ascèsius. & ibi Poly-
 carpus allegat illud Ouidij: Fas est & ab hoste doceri. latè Iu-
 docus in tract. de nobilitate. cap. vij & chart. fin. intelligendo
 de bonis exemplis. Isocrates in oratione de bello fugièdo. in-
 cip. omnes. in toto opere. col. xxiii. latè Felin. in cap. inter cate-
 ra. de offic. ord. Sed maiores nostri etià plures sancti viri ma-
 trimonium cōtraxerunt: vt latè refert diuus Hieronym. cōtra
 Iouinianū. quem latè reassumpit August. Dathus circa fin. sui
 operis. in tract. de connubio sanctorum. & habetur aliquid de
 hoc in ij. parte Rosarij serm. xxv. litera f. quid maior exemplis
 quorum me turba fatigat? Curt. Sen. consi. xlix. memoriè. §. ad
 quartum. colū ij. imò plures habuerunt duas. quod hodie non
 licet. Gilbertus in quæstionib. post Philosophū. ij. Oeconom.
 chart. iiii. & exempla eò quidem efficaciora sunt. quo à nostra
 cognitione minus remota. Card. Papa epist. cclxxxij. post me-
 dium. Petrarca epist. viij. animi. circa mediū. vbi plus credit
 factis. quàm verbis. epist. xc. exemplis abundo. Matthæus Bos-
 sius epist. xj. quod ardebā. & lj. nuper. chart. iij & exempla prę-
 sentia plus mouent quàm pręterita. Greg. quem refert frater
 Gregor. Britannicus. serm. funebri. xxxvij. facit Aristor. parte
 xvij. problem. iij. Ab eis ergo licet arguere. gl. ij. in cap. quod
 suspecti. iij. q. v. Etenim per exempla rem melius & velut ocula
 ta fide intelligimus. pulchrè Galiaura in l. j. col. j. ff. de verb.
 oblig. & propterea.

¶ Quinta ratio est, exēpla Moder. quæ magis mouent quàm
 verba referentia exempla antiquorū. l. prętor. §. Iulianus quo-
 tiēs. ff. de collat. bon. & plus est opere docere. quàm vocē. Io i.
 refert Zachar. in serm. cōcilij. Pisani. col. ij. Matthæus Bossius
 epist. vj. biēnio. & dicit Comes Purtiliarū in lib. de educatio-
 ne liberorum. chart. vj. cap. de ludis adolescentiæ. quòd super-
 stitis viuī. magis quàm mortui. fama ad virtutē impellit: quē-
 admodum viuā vox habet nescio quid latentis energiæ. vt effi-
 caciùs quàm ea quæ leguntur in viscera audientium penetrēt.

Matth.

*La ex-
 ply mai
 3*

Matth. Bosius de tolerandis aduersis. in ij. col. chart. j. Felin. in rub. de fide instr. colū. j. Io. Mirādula epist. incip. solidius nunquam. Sed nonne videmus quotidie eos quibus vxor præmorta est, nūquam quiescere, donec aliā, imō & propriis filiis novercam superinduxerint. l. non est. ff. de inoffic. testam. Ang. in l. si adulterium. §. idem imperatores. vbi postilla. ff. de adulter. Corn. in l. iubemus. col. ij. C. ad Trebel. de quo gl. & Doct. in §. affinitatis. instit. de nup. dixi in verb. per se & hæredes. char. x. facit Io. Vilemati. in repet. l. diuus. ff. de fidei. col. pen. num. 163. Inquit enim Hieronym. contra Iovinianū. c. xv. quod nemo melius scire potest quid sit vxor, vel mulier, quàm ille qui passus est. & sic succedit illud Hesiodi. Non est ducēs vxorem, qui nō tempestatibus agitetur. Dicunt omnes, & ducunt vxorem scientes. faciunt quæ ponit Petrarcha de remedio vtriusq; fortunæ. lib. j. dialog. lxxvj. de secund. nup. & in hanc conuenit Pontanus in dialog. de obedientia. lib. iij. in primis quinq; capitulis. vbi plenè loquitur. Cū igitur peritis in arte credendum sit. l. j. ff. de vent. insp. cap. proposuisti. de probat. vbi latè Decius in vlt. not. Hippol. in l. j. §. præterea. col. xx. in l. diuus Pius. col. iij. ff. de quæst. quia dicit Philosophus j. Metaphys. quod experientia facit artem. refert Bart. in tit. de pac. tenen. in fi. princip. Et propterea dicit in vj. Ethicor. & alibi. vt refert Fortunius in l. j. col. xix. ff. de iust. & iur. Albertanus lib. ij. cap. de prudentia. col. ij. quod iuuenes non possunt esse prudentes: quia prudentia requirit experientiam, quæ indiget tempore. & viij. Politic. quod impossibile est vel certè admodum difficile, vt qui opera ipsa nō tractat, peritè valeat iudicare: & propterea dicimus, quod experientia est rerum magistra. cap. quàm sit. de elect. lib. vj. in auth. de appel. & intra quæ temp in princ. ver. ex rerum autem. & Ouid. in ij. de Arte: Solus & artifices qui facit vsus adest. & Boëtius in j. de disciplina scholarium, dicit, q̃ scientia sine vsu prodest parū: vsus sine scientia prodest multū. facit Alber. in Dictionario. in verb. argumentū. col. vij. dicēs, q̃ experientia est nobilior eloquētia, licet nō sciētia. pulchrè Barb. lib. ij. cōf. l. vj. sapiēter. col. j. plura Panor. in procem. suæ practicz. col. j. Spec. in tit. de lib. concep. col. j. Ponzinibius in tract. de bannit. col. xj. vers. ij. Quia Claudius in monarchia Francia. parte xj. secūda gl. pragmaticæ in §. sint veri. in verb. experientia. in chart. cxlvij. Ang. conf. cx. Sāctissima. col. iij. subiungens, quod tantū distat scientia à practica, sicut tactus à visu.

Peritissimis
in arte cre-
ditur.

Experientia.

quæ est
rerum
magistra

visu intellectu. Quia experientia est sicut lapis quo probatur aurum. Et apud Sallustium in Iugurthino, inquit Marius: Quæ illi audire & legere solent, eorum partem vidi egomet: alia gessi. quæ illi literis, ego militando didici: nunc vos existimate facta an dicta pluris sint. Matth. Bos epistol. ij. nuper. chart. ij. latè Iac. in oratione ad Alex. vj. incip. Priscorum. chart. iij. Et non minus in hæredum est expertorum sententis sine demonstratione. quàm demonstrationibus ipsis. vj. Ethic. refert Hadrian. Papa noster in Quodlibet. ij. pñcto iij. col. j. est char. xxix. in fin. facit Lisoperita. chart. j. iij. argumēto. Cacialup. de debito fugi. q. ix. Et in repet. l. diem functo. ff. de offic. alleff. col. xij. quod vsus est magister. Aegidius allegat Cæsarem in commētariis. Et propterea cū liber Rossi edi de libel. sit mera practica, solet dici melior liber qui sit factus super Ius Ciuile, licet ibi plura falsa immiscuerit. Et propterea Doct. eum raro nominat in Scholis, vel alibi etiam in bene dictis. sunt verba Pet. Iac. in sua practica. in libello, super conditione ex moribus. col. xix. est chart. lxxxix. vide tamen Lancel. Politum in tract. de offic. aduoc. in rubr. de scientia. Qualis requiratur in aduocato. Catell. in ij. parte Memorial. in verbo, practica. quem allegabo infra in viij. limit. quod sit iudicandum pro communi opin. Si ergo isti tales secundas nuptias ita accelerant, & qui experti sunt, & qui possunt dicere, Erusti animi in eam de inferno inferiori. Psal. lxxxv. incip. Inclina Domine. gl. in Leonardo in præteritū. ff. de verb. oblig. Et iuxta illud Comici Philemonis, Qui nō admirabatur si quis semel mare esset ingressus, sed si quis iterum: nec eum qui semel vxorem ducere, sed qui iterum. refert Baptista Egnatius in Racematione. cap. xij. ante medium. oportet dicere quod bonum est nubere: aliàs essent stolidiores animalibus irrationabilibus. nam, Quæ semel euasit retia, vitat auis. Et. Qui semel captus fallaci piscis ab hamo, Omnibus vnca cibis æra subesse putat gl. in cap. j. de pœnit. dist. v. in verb. moriturus. faciunt quæ dixi de reconcilianda vxore adultera. Et licet Pontanus in Charonte. chart. pen. adducat illum cui de prima vxore bene successerat, noluisse ea defuncta de secūda periculum facere: quia sciret temeritatem non semper felicem esse, vt plura prouerbia. Et Alex. benedictus in tract. de Peste, circa princ. tamen econtra videmus plures nouiter attentare quæ infelicitè experti sunt. latè Petrarca epist. xlv. adeo pertinax. licet spes quandoque fallat etiam sapien

fapientiffimos. Bald. in confi. fchifmatis. col. x. & fic fruflrà vadit qui fpem obtinere non poteft. Bald. in tit. quo tempore miles. col. j. vnde fi perdiderūt vxorem, quæ fibi feruiebat, nifi velint ipfimet eſſe fibi feruitores, oportet aliam ducere: prout de ſcholari expellente famulum, dicit Bart. in l. j. circa medium. C. de fer. & aqua. qui experti ſunt. ita accelerant ſecundas nuptias: quanto magis alij nunquam experti.

⁸ ¶ Sexta ratio eſt bonum prolis quæ videtur cōſiderabilior in matrimonio, vt dixi in iij. ampliāt. quid enim dulcius poſſi detur, quam proles, per quam diuturnam nobis memoriā relinquimus? d. l. liberorum. in fine. ff. de verb. fig. Bar. in Ioannina. col. xxviiij. Portius inſtit. de iure nat. gent. & ciuil. col. iij. latē Socin. confi. xcviij. aliās conſului. lib. iij. vbi dicit q̄ teſtator qui relinquit filię, ſi decederet ſine filiis, reputatur fatuus, & ſic inſteſtabilis. Eſt enim homini à natura inſita poſteritatis cura, quod prolis quidē ſtudiū declarat: ac præſertim optimo cuiq; benēq; inſtituto. ſecūdm Pōtanum in lib. j. de prudētia. char. iij. Guaynerius in practica, in procēm, de ægri tudinibus matricis. latē Aegid. de regi. prin. lib. ij. part. j. c. vj. Et ſecūdz ſunt vt plurimum & Symphorian. Theologiæ Trimegiſticæ particula x. refert plures mulieres quæ nouem, quæ decem, quæ xj. vno partu ædiderunt. & vidimus in Aſt. de Anno M cccccxiiij. tres pauperes ſcēminas tres ſcēminas pro ſingula vnico partu ædidiſſe: etenim filiorum amor ſuperat dilectionē quam patres habent in ſemetipſos. l. iſti quidem. ff. quod met. cauſ. Bal. lib. ij. cōſi. ccccxxix. dicta in fin. Ferrat. caute. xxv. partes. col. fin. Aret. confi. xiiij. viſo tertio dubio. Felin. in cap. afferte. ij. not. de præſumpt. Barb. lib. j. confi. xx. illud. col. v. & xxix. illud col. ij. & xliij. præclarē. col. iij. & alibi ſæpe. hinc ſumpſit vnā bonam cautelam Carolus Magnus, qui cū nesciret an pater vel filius occidiſſet quendam. finxit ſe vtrunq; velle ſuſpēdere: & tunc pater conſeſſus eſt ſe occidiſſe: & ſolus ſuſpenſus fuit filio liberato: & ſic plus dilexit filium, quā ſeipſum. refert Barb. in cap. in præſentia. chart. x. de probat. in Ioannina. col. xliij. in cap. j. col. ij. de commod. in repet. l. cū acutiſſimi. C. de fideicom. col. xxiij. Pich. in l. quartam. col. xlix. ad l. Faic. Paris de Sindicatu. chart. pen. col. fin. verſic. ſequitur modo. Io. Lup. in tract. de donat. inter vir. & vxor. char. lxxij. col. iij. Iaſ. in l. ſi ſiſ qui pro emptore. col. ſo. ff. de vſuc. & pater fortius amat, licet mater tenerius. ſecūdm Scotum. Hippol. in l. j. col.

Proles conſeruatur memoriā noſtram.

Pater plus diligat filiū quā ſeipſum.

Cautela Caroli Magni.

j.col.xvj.ff.de quæstion. Catell.in ij.parte Memorial. in verbo,
 dolus. & ad hoc non quadrant dicta Petrarchæ de Remedio
 vtriusq; fortunæ. char.pe.dialog.eliij. de moriente sine filiis.
 Frater Lud.de Verit.cõtrit.in iij. præcepto legis diuinæ.q.ij.
 & Ceres apud Claud.de raptu Proserpinæ:Nosti quid sit Luci-
 na,timorq; Pro genitis,& quātus amor,partusq; tulisti Tu ge-
 minos.facit vij. Ethic.licet Pichus legendo diceret q; nunquā
 credidit esse verū,q; pater plus diligit filiū quā seipsum: &
 tamen ipse facilius hoc poterat scire,quia tunc & patrem & fi-
 lios habebat. Quidā dicunt prædicta vera dum sunt infantuli:
 sed eis viris effectis minuitur dilectio. Itē iste amor,secūdum
 aliquos,non est gratia filij:sed gratia ipsorū parentum qui ca-
 piunt eam delectationē in eos videndo & audiendo,qui nedū
 puer,imō & sus in illa tenella ætate habet aliquam gratiam.&
 de laude puerorū Bustus in Defensorio montis,char.lxviij,pa-
 tet euidenter.nā si eos diligerēt plusquam seiplos,gratia ipso-
 rum filiorum non tantum dolerent quando moriuntur infan-
 tuli,ex quo sunt certi eos ire in paradysum Itē libētius eos ex-
 tra patriā ad addiscendū bonos mores transmitterēt: & sic ne-
 scio si dicantur diligere filios, vel semetipsos. Item allegatur
 Turcus modernus,qui priore excepto,relíquos filios interimi-
 iussit,vt illum in pacifico regno relinquat. Et quomodo edu-
 candi sint pueri,ultra infinitos tractatus, de hoc vide Aegidiū
 de regimi.principum lib.ij.particula ij.per totū,& ibi.c.iiij.di-
 cit q; mater plus diligit filios,quā pater Sed distingue vt Ste-
 phanus Canuti in tract.de regim.castitatis.char. xxviij.& seq.
 vbi latē de isto amore filiorū: & cur vnus plus alio diligitur,
 tamen est vera caro patris:vt naturaliter probat Paul.de Cast.
 lib.ij.confil.eliij.col.iiij.in præsentī causā. Bal.lib.ij.confil. fin.
 statuto cauetur.subiiciens idē in omnibus quæ inde deriuātur
 & sunt viscera patris. Socin. lib.j.cõfil.xxii.circa prædictam.
 col.vj.versī.presbyter.pulchrē Bal.in c. quæ ecclesiārū.colum.
 pen.de cõstit.dixi in meis clausulis instrumentorū.in ver. per
 se & hæredes.¶ Septima ratio est præcedentia & honoris: 9
 nam cæteris paribus præfertur ille qui habet vxorem & filios.
 facit Plato, quem refert Gilbertus in quæstione.post Philoso-
 phū.ij.Oeconomic.chart.vj.Codr.serm.iiij.incip. Plutarchus,
 quem omnino vide.Præterea quādiu quis est sine vxore,etiā
 si caniciē habeat,nihilominus habet mores adolescētis:vxore
 ducta,grauitatē induit. hinc dicitur vulgò,q; si lupus vxore

Se caute vxore

O

rem

rem duceret, castigaretur: & si mare haberet vxorem, nō esset ita procellosum. Cacialup. in consilio pro monachis contra canonicos. col. antepe. vbi allegat Gellium in Noctibus Atticis lib. viij. c. xiiij. ibi, non qui plures annos natus: sed qui plures liberos, & c. est lib. ij. c. xv. incip. apud. Purpur in l. cum quid. ff. si cer. pe. nec est omnino felix, qui est specie turpissimus. & si ne prole. secūdū Philosophū. j. Ethic. ¶ Octaua ratio est amicitiae: nā plus valet amicus, quā aurū in capsa gl. in c. nisi specialis de offi. deleg. A scēsius super illud Catonis Si potes ignoras & c. Albert. in rub. de multiplici vtilitate. & dicimur posse quod per amicos possumus. iij. Ethic. Hadr. Papa in Quodlib. q. vij. litera p. Pulchrē Erasmus in epist. ad regē Anglorum ante opuscula Plutarchi, de adularore. & in j. parte Prou. ccxxij. Vbi amici, ibi opes. & ij. parte prouerb. clxxiiij. amicus magis necessarius. quā ignis, & aqua, & char. v. Amicus est alter ipse. Philosophus ix. Ethic. Et Cicer. de Amicitia. Refert Rosarium ij. li. ferm. xv. litera m. & xxxviij. litera k. plura Barba. in c. ix. in vj. col. de cōsti. vbi dicit hoc non procedere in amicitia marchiana. vbi nullus reperitur amicus verus: sed in bono amico, de quo ipse in Ioannina colum. cxviij. sunt enim marchiani de quibus gl. in l. rem legatā ff. de admin. leg. Cū fueris felix, multos numerabis amicos: Tēpora si fuerint nubila, solus eris. de Catelanis etiā cauē. dicit Bal. in proce. Rex pacificus. col. vij. & dicit Felt. in c. quoniā abbas. iij. col. de offic. dele. quod licet scholares diligant se in scholis: quando sunt prelati, dicunt, Non noui vos. Sed quz est maior amicitia quā vxoris? vt inquit Franc. Barbarus de re vxoria. lib. ij. c. j. de charitate coniuiali. Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte j. c. vij. & seq. & c. si. vbi quod etiam aliqua secreta sunt eis communicanda propter amicitiam: & inter maritum & vxorē est maximus amor. Signor. consil. lxij. Titius col. ij. amor enim & pax, est principium omnium rerū naturalium, vt habetur in Physicis. refert frater Dominicus de Guelfis & Gebelinis. charta iij. & cur sit tantus inter coniuges nulla ratio reddi potest, nisi quia sic est: vt dicit Angel. consil. cccxxxix. incip. super primis. col. v. Ista enim magis intellectu percipi, quā exprimi possunt: vt in simili Cy. in l. legem. C. de rer. permut. & in l. si constante. colū. fina. C. de dona. ante nupt. vbi dicit quod hoc sunt experti. & inquit Propertius, Omnis amor magnus: sed aperto in coniuge maior. refert & plura exempla ponit Frego in suo Antero-
te. char.

de ami
ij. c.

te.char. lxxiij. & seq. & in sua Valeriana.lib. iij.c. iij. de coniugal. charit. Et debet maritus esse sollicitus qualiter placeat vxori. ad Corint. vij. Et inter maritum & vxorē potius est vnitas, quàm coniunctio, vel affectio, quia vnum corpus & vna caro sunt xxvij. q. iij. c. agatofa. Corn. lib. ij. consil. clxv. incip. circa primum. col. vij. ver. & similiter vicini. allegans illud Matth. xix. Iam non sunt duo, sed vna caro. pondera verbum, sunt. nam vt dicit Bal. in consil. schismatis. col. xj. Sum, es, est, est verbum substantiuum, effectiuum, & productiuum, substantiā rei perfectissimē includens: nec est aliud verbum ita substantificum in mūdo, licet aliquando improprietur. Ias. in l. iij. §. genera. j. not. ff. de acquiren. pos. Quomodo ergo intelligitur id quod habetur Ferrariz in ecclesia sancti Augustini sub duplici simulacro eiusdem mulieris, vno in forma fortitudinis, altero in forma iustitię, vbi sunt picta hęc verba: Quę sunt pro his quę non sunt: quę si essent pro his quę cum sint non sunt, quę videtur esse pro his quę clām sunt, in causa sunt vt quod estis sitis. ad quod facit illud Exodi iij. Sum qui sum. & Tiburtij in vita sanctę Cęcilie, dū declarat illud quod videtur esse, & non est: & illud quod nō videtur esse, & est. Ad rem redeo. Et dicit Philosophus, quem refert Nata in c. quamuis de pac. lib. xj. colum. xxxiij. q. xij. quod in dubio vxor pręsumitur scire facta viri propter dulcem colloquutionem inter cos. facit Claud. super Lucā char. xxiiij. litera e. hinc dicit Afflictus constitutione, pœna carere. quod vxor participans cum suo marito excommunicato, non punitur: & vendens iocalia pro iuuando maritum suum rebellem, non incurrit pœnam facientium rebellii. sunt enim socij diuinę & humanę domus. l. j. ff. de ritu nupt. Latē Cepol. consil. v. processum est col. pen. versic. eo saluo. Pet. de Vbal in tract. societatis. vj. parte. q. xxij. col. iij. Bon. de nobilitate. iij. parte. num. clxxxv. Oldr. consil. xcv, ex forma. colum. v. Et ideo vxorem quis debet diligere sicut seipsum. ad Ephes. v. hęc & alia plura tradit Alberic. in l. donationes quas. Dy. C. de donat. inter virum & vxor. colum. ij. vbi dicit hoc maximē procedere in regibus, qui ad dilectionem vxoris eo magis tenentur, quo sunt alii nobiliores. l. ii. vxor. §. j. ff. de adulter. facit Anteros Freg. chart. xxxvij. & seq. Idem in quocūque nobili tenet Oldr. d. consil. colum. iij. Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. parte j. q. xxv. facit Albertanus de vxore diligenda. Francisc. Barbarus de re vxoria.

lib.ij.cap.j. de charitate coniugali. Aegidius de regim.princi.
 lib.ij. parte j.c.vij. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris.
 in ver.vxor.col.vj.& ecōtrā: licet castitas sit proprium mulie-
 rum, tamen multo plus illustrium. Ang.in l.si qua illustris. C.
 ad Orfic.& sunt eadem caro.Ioā.Vilemati in repet.l.diuus.ff.
 11 de sicar.num.cl.Berbat.in c.significauit.ad fin.de rescrip.† Et
 propterea nulla est maior lateralitas, quā inter virū & vxor-
 tem. secundum Bal.ibi in j.not.& infortunia vnius dicuntur
 esse cōmunia alteri. Ias.in l.j.col.j.C.vnde vir. & vxor. Panor.
 in cap.non est.de sponsa. Et licet non sint affines, sunt princi-
 piū affinitatis. Ias.in dictal.j.col.iiij.j.nota.in l.maritus. C.de
 procur.& dicit Ioan. Montaigne in tracta. de bigam.j.q.col.
 xxx. quod sunt vnum corpus & vna anima. idē tenet Hippol.
 in l.j.§.seruum mariti.ff.de quaest.& dicit Rosarium in ij.par-
 te.ferm.xxiiij.litera o.quod † mulieris bonæ beatus vir. & ho-
 12 mo debet derelinquere patrem & matrem, & adherere vxori
suz. Gen.cap.ij extrā de diuor.cap. gaudemus.& plures mu-
 lieres virum diligentes affectuose recitat Petrarcha in trium-
 pho castitatis. cap.j. Pontanus in tracta. de obedientia.lib.ij.
 cap.v.quod incipit,quamquam in cuius dilectionis signum in
 13 desponsatione vtuntur annulo: quia † eius rotunditas, quæ est
infinita, designat quod amor cōiugum debet esse infinitus. Et
 primus annulus qui ad hoc fuit electus, erat de ferro, cū vno
 adamante ad designādum, quod sicut adamas retrahit ferrū
 a magnete: ita vir retrahit amorem vxoris a patre.& ponitur
 in digito annulari in signū dilectionis, quia ab eo ad cor quæ-
 dam vena protenditur, ita Alber. in Dictionario. in verb. an-
 nulus Lucas de Penna in l.si libertus. C. si seruus aut libertus.
 lib.x. Rosarium ij. parte ferm. xxv. litera d.l. filia in orbitate.
 C.de inoffic.testam. hoc est in digito ante parū: vt Macro-
 b. Saturnal.v.Mancinellus in sermonib.lib.ix.tit.ij.& tit.v. Gell.
 libr.x.cap.x veteres. non tamen est intelligendum quod hoc,
 nec alia pompa matrimonialis consueta sit necessaria ad ma-
 trimonium: quia sufficit solus consensus. gl.in §.disponat. in
 verb.nuptias.circa fin.in authen.de nupt. imò in aliquibus lo-
 cis tempore sponsalium solet verberari sponsus.glos.in l.cū
 inspeximus. in verb.rapismata. C.de emanc.lib. prout Bono-
 niz vbi dant alapas.gloss.in authen.constitutio quæ de dig.in
 verb.iniuiriis. Et alios diuersos ritus antiquorum in similibus
 enumerat Valeriana Freg. lib.ij.c.j. de priscis institutionibus.
 Et

Annulus
sponsatorius.

Et quis prius interrogari debeat, an maritus vel vxor, dicam
 infra respondendo ad tertiū, quòd matrimonium sit seruitus.
 ¶ Nona ratio est vtilitas publica, & multiplicatio generis
 humani. Ioan. Montaigne in tract. de bigam. quæst. j. col. ix. &
 seq. Reipub. enim parendum est. l. veluti. ff. de iustit. & iur. &
 ibi Ias. plura adducit. Bologn. in repetit. authent. habita. col. j.
 dixi inter consilia feudalia Bruni, consi. xij. col. j. Sed matrimo-
 nium est principium & fundamentum generis humani: vt in-
 quit Barb. in cap. quod translationem de offic. leg. col. xiiij. &
 dicit Bald. in cap. nonnulli. col. ij. de rescript. & in c. transmissa.
 col. fi. de restit. spol. ¶ quòd sine matrimonio repub. stare non
 potest: quia spurij & naturales nō faciunt rempub. facit l. j. ff.
 sol. mat. Barb. lib. iij. consi. xl. clementissimum. col. v. vbi dicit,
 quòd ciuitas debet impleri liberis legitimis, & non bastardis,
 & quòd princeps debet quærere eum implere viris bonæ opi-
 nionis, etiam si sint alienigenæ. facit Ioan. Lup. in repetit. cap.
 per vestras. de donat. inter vir. & vx. in toto opere. char. lxxj.
 colū. j. dum ita intelligit Platonem dicentem, quòd ortus no-
 stri partem patria vendicat. Ferrat. cautel. j. Rosarium Bussi. j.
 parte. sermo. xxij. litera v. vbi dicit, quòd talis proles dicitur
 degeneres populi, & ignobiles, nec bello fortes, nec fide stabi-
 les, nec Deo amabiles, nec honorabiles hominibus. cap. si gens
 Anglorum. lvj. dist. & dicit Cacialup. in repe. l. si qua illustis.
 C. ad Orfic. in fin. col. quòd sunt plantæ infructuosæ: & quòd
 nō dabunt radices altas. & col. xxvj. quòd sunt omni iuri exofi
 & abominabiles. Ideo Veneti nō admittunt eos in eorū consi-
 lio, etiā si postea fuissent legitimati. Fulg. consil. lxiij. stante sta-
 tuto. col. ij. Et hoc est quod dicebat illis Comes Bassignanæ d.
 Alex. Malabayla senex, quòd maluisset accepisse meretricem,
 & ex ea habere prolem legitimam, quā sciret esse suā, quā ca-
 rere sobole, prout & carebat vxore. Præterea & si mulier sit
 adultera. nōne fortè melius est educare filium vxoris tuæ qui
 posset ita esse tuus sicut adulteri? nā vt Ouidius xx. Elegiarum
 ad Isidem: Sed tamē aut ex me conceperat, aut ego credo. Est
 mihi pro facto sæpe quod esse potest: imò & ita præsumitur
 etiā si vxor staret in prostibulo l. miles. §. defuncto. ff. de adul.
 dixi suprā vj. col. quā adoptare extraneum qui non sit tuus
 nec tuæ vxoris. ff. & C. de adop. Nec dicas q. isti spurij verbe-
 rāt patrē putatiuū. & faciūt alia mala quæ suprā dixi in vij. in-
 conueniēti, de incontinecia muliebri. & sunt infames infamia

14
 Multiplica-
 tio homi-
 num.

Alexander
 Malabayla.

facti. vt Azo. quem refert Cacialup. in repet. l. fi qua illustris. **C**
ad Offic. col. xxvj. latē Francif. Curt. Sen. in repe. l. admonēdi.
col. iij. ff. de iureiur. qui plura congerit contra spurios. quā vt
audiui à præceptoribus meis. ibi glomeravit quasi in princip.
ad æmulationem Iason. qui illam legem etiam tunc repetebat
in eius concursu. qui erat spurius. & etiā eodē tempore secun-
dum eos illam repetit Ioā. Baptista Cacialup. Idem vult Nic.
de Vbal. in trac. de succes. ab intesta. in j. parte. in iij. specie li-
berorum. est char. iij. & seq. vbi sequitur dictū Azo. quod spu-
rius sit infamis infamia facti. sequitur etiam Bal. & Alex. in l.
iij. col. ij. ff. de lib. & posth. Claud. in l. Lucius col. ij. ff. de vul.
& pupil. Rosel. in monarchia char. cix. vers. hanc dignitatem.
col. ij. Ias. in l. fratris ad fi. C. de inoffic. test. Alex. lib. ij. consil.
viij. examinato. col. j. Barb. lib. iij. consil. xv. clemētissimi. colū.
antep. & dicit Fulg. consil. lxiij. stante colum. ij. quod Venetijs &
Romæ nō admittuntur in cōsi. idem audio Mediolani in col-
legio Doct. pro quo gl. in Pragmatica. charta xcviij. vers. ho-
norum. & Goliath fuit spurius. Bald. in c. super eo. de elect. Et
idem Nic. de Vbal. in d. tract. chart. viij. & dicit plura mala de
spuriis. & Paris de Puteo in tract. de re mil. lib. viij. in rubric.
quod impunis nobilitas attenditur. est chart. xxxij. col. ij. latē
Io. Lup. de donat. inter vir. & vxor. chart. lxxvj. vbi vtiliter lo-
quitur Barb. lib. iij. consil. xliij. immortalem. col. vij. fecit illud
x6 Sapientia iij. circa fi. & Platinæ cōtra amores. chart. ij. f. Sed ad
eorum excusationem vide alium Io. Lup. in tract. de matrimo-
niō. in vlt. q. vbi dicit quod vitia parentum non debent nocere
filijs. Ioā. Montolonium in Proptuario Iuris. in verb. filius.
col. v. & plures qui boni fuerunt enumerat Nic. de Vbal. vbi s.
dum arguit ad partes. Et Bon. in tract. de nobilitate. iij. parte.
num. lxxvij. licet iij. parte. col. ij. aliqua adducat contra eos: &
vide etiam quos enumerat Anteros Fregosij. char. xv. & char.
xxvij. & Ias. & Claud. quos ambo vidimus in hac Legali phi-
losophia florentissimos. erant spurij. mortuus est itaque Iason
eo anno quo illustris Ioānes Iacobus Triulcius: credo duos
illos Mediolanenses omnes ætatis suæ superasse: vnum scilicet
in peritia militari. alterum in legali. & Io. And. vt infra dicam
loquendo de eius authoritate. & Barto. fuit enutritus à fratre
Petro de Asissio. qui rexit domum vbi infantes expositi nu-
triebantur: vt ipse dixit in l. quidam cum filium. iij. colū. ff. de
verb. oblig. Item Gratianus compilator Decreti cum duobus fra-

fratribus suis fuerunt spurij, & nati in quadam caplina, prout adhuc hodie Nouarientes gloriantur tales viros protulisse. & Fasciculus temporum, charta iij. notat omnes artes & scientias seculares, liberales siue mechanicas humanas curiositati deferuientes à filiis Lamech fuisse inuentas: & sic filij adulteri ni primum subtiliores alijs fuerunt, vtribi. præterea quid tantum curadum, an à te vel ab alijs genitus sit. postquam omnes ab Adam descendimus. ¶ Decima ratio est adiutorij quod præstat mulier marito: nam dicit Lancel. in l. si grege. col. ij. ff. de leg. j. ad constituendum bonam domum necessaria est mulier quæ communicet communione coniugali, & quæ etiam pro parte sua gube: net domum, cōsideretque semitas suas, & panem otiosa non comedat: & bonum mulieris est esse opero sam secundum eum. Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte. j. c. vij. & dicitur, Vx soli: quia si cadat, nō habet qui releuet eū. c. ij. de statu monachorum Ecclesiast. iij. in casu nostro Franciscus Barbarus de vxoria lib. ij. c. vij. de cura domestica. & magnam potentiam societatis collige ex malis quæ patiuntur milites: quæ si soli, non esset possibile hominem sufferre. facit Albert. rubric. ult. de conuersione ad Deum. col. iij. Luc de Penna in l. ij. col. ij. C. de proxi. sac. scrip. lib. xij. Et si dicas quod potest habere seruitores, ancillas & socios. Respondeo, quod non ita diligunt, imò semper furantur, etsi deberent furari cinerem. Portius in §. singulorum. instit. de rer. diuis. col. ij. & si eos deputas calculatores, docent detrahare Trebellianicam. gl. in l. ne diutius. C. de numer. lib. xij. & facit Petrar. epist. lxxij. & epist. lxxxj. nuper. caue ab ostio posteriore, seu postico, quia solet domum destruere. Cepol. de seruit. vrb. cap. xlij. de ostio in fin. facit gloss. mag. in l. Julianus. in princ. de act. empt. quæ ponit illud, Quid domini facient, audet cum talia fures? id est serui. & propterea quādo aufugiunt, præsumitur furasse res amissas in domo. Decius consil. cxxx. col. fin. Item ista procedere possunt, dum quis est iuuenis & sanus: sed dum est senex, vel infirmus, rari sunt fideles. & omnes deserunt: vel si remanent, hoc facient vt furentur vt videmus in personis ecclesiasticis euenire in tract. de fide concubinarum erga sacerdotes. & Corij de anno M. cccc. xj. concubina cognoscens sacerdotem pecuniosum subditum fluxui sanguinis per nares, intro misso noctis tempore clam amatore, sacerdoti pugionem in nares immisit, & ligatum tenuit donec totus sanguis efflu-

17
Adiutorij.

Mulier debet esse operosa.

*quid deficiat
sufficiant
pro sumul.
fieri leg.
deficit
in summa*

xit. Et expirauit, & pecuniam furata est: & tandiu res occulta permanfit, quòd quasi miraculum fuit tanti sceleris reuelatio illinc ad plures menses. facit Gen. cap. ij. circa fin. Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Ioan. Montaigne in tractat. de bigam. iij. q. col. ij. Nam vt inquit Philosophus, quem refert Ioan. de Selua in tract. de beneficio. char. xij. col. j. quòd ad esse ciuitatis & ad perfectā politicā, requiritur genus agricolarum ad alimenta. de qua Albertanus de operibus & labore manuum: Artifices mercenarij qui arte & laboribus circa necessaria ad victum operentur. Albertanus in rub. de artibus diligendis: Milites bellici. ad compescendum rebelles, & defendendū ab impugnatoribus: abundantia pecuniarum ad opportunitates bellicas prosequendas: sacerdotium, ad cultum Dei iudices, ad dirigendum & regendum pariter idem Philosophus j. Politic. dicit, quòd non potest domus consistere sine vxore: quia vnus homo non sufficit sibi in his quæ ad vitam pertinet humanam, quorum quedam sunt competentia viris, quedam mulieribus: vnde fit societas viri ad mulierem, quæ societas mouet ad matrimonium. sunt verba Præpos. in cap. tanta. col. xj. consil. sint leg. facit pulchrè Aegidius de regim. princ. lib. ij. parte. j. cap. v. & tribus sequentibus. vbi allegat Hesiodum dicere, quòd domus consistit ex tribus, viro scilicet, muliere, & boue aratorio. & inquit Philosophus in j. Polit. hic, † quòd domus non potest consistere sine vxore. propterea Marcellus. quem refert Gellius j. Noctium Atticarum. c. vj. dicebat: Si sine vxore, Quirites, esse possemus, libenter omnes ea molestia careremus. Sed quoniam natura ita tradidit, vt nec cū illis satis cōmodè, nec sine illis, vllō modo viuī possit, saluti perpetuæ potius quàm breui voluptati cōsulendum est. Refert Bon. in tract. de nobilitate. ij. parte. num. xliij. facit Erasmi. ij. parte. prouerb. dccxciiij. Neque cum malis, neq; sine malis. Codrus serm. iij. char. iij. & dicit Salo. quæ refert Hier. quòd si sine feminis mūdus esse posset, nostra conuersatio à diis non abesset. † † Vndecima ratio est gratia politiz: nam secundum vitam politicā necesse est vel nubere, vel ingredi religionem. secundum Paul. de Castr. in l. Titio centum. § j. col. ff. de condit. & demon. vbi dicit quòd aliter faciens dicitur bestialiter viuere. faciunt ll. antiquorū quas refert Beroal. in Oratione nuptiali per eum Mediolani habitā. char. ij. & Luc. de Pen. in d. l. mulieres. C. de incol. lib. x. hinc

Plato

18
Marcellus.
Domus non
potest con-
sistere sine
vxore.

19
Politiz.

Plato cœlibem se vixisse extranea vita condoluit. refert Mar-
 filius Ficinus epistolarum char. lxxx. epist. incip. vixit autem
 cœlebs. Mat. Bosius epistola vj biennio. char fin. Andr. Tira-
 quel. in epistola ante Franc. Barbat. de re vxor. & dicit Aegid.
 de regim. princ. lib. ij. parte j. c. vij. quod probatur esse vitam
 bestialem, quia hoc faciunt vt liberius fornicentur: sed religio-
 nis ingressus non facit pro omnibus, præsertim pro continen-
 re nō valentibus; vnde postquam est ~~canta~~ honestas in matri-
 monio sicut in ingressu religionis, secundum Ang. instit. de
 nup. in fin. principij. melius ergo erit nubere, quàm vri. glo. in
 verbo, resistere, in §. cum igitur. in authen. de non eligen. j. ad
 Corinth cap. vij. & habetur in cap. nerui. xij. distinc. & in cap.
 si Paulus. in fi. xxxij. q. v. Ioan. Fab. in rub. instit. de nup. quini-
 mo, licet Ang. consil. clxxix. visis prædictis col. iij. dicat, quod
 vita contemplatiua est melior actiua: prout Rosarium Busti
 in ij. parte. ferm. viij. litera o. col. ij. est in iij. parte illius ferm.
 Somnium Viridarij lib. ij. cap. ccxcvij. & q. seq. Pet. Subert. in
 vinea Domini. vj. parte. per totum. Claud. super Luc. vt in ta-
 bula. in dictione, contemplatiua. Felin. tamen in rub. de ma. &
 obpd. col. iij. dicit, quod est magnum dubium. & Hostien. Alber.
 & Ias. qui eos refert in l. j. colum. iij. ff. de iusti. & iur. dicit
 quod actiua melior est. Barbat. in cap. in præsentia. char. xij. de
 probat. in c. causam matrimonij. eod. titu. colum. iij. pulchrè
 Vdalt. Zas. in oratione habita in doctoratu Francisci Pauli.
 incip. non possum. vbi respondet ad illud, Maria optimā par-
 tem elegit. † Et quod propterea recti iudices & aduocati ^{plus}
 merentur, ^{quam fratres predicatorum}, est de mente Formula.
 prouincialis chart. iij. Galiaura in rep. l. centurio. ff. de vulg.
 & pupil. num. xxij. quod indubitāter procedere puto, si eorum
 studia & labores sufferant principaliter gratia obediendi præ-
 ceptis diuinis, & non gratia lucri, vel ambitus: nam Deus ius-
 sit. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. cap. in capite. §. o. dist.
 Oen. cap. iij. facit Luc. de Pen. in l. fi. C. vt dig. ord. seru. vbi pul-
 chrè de hoc lib. xij. Io. de Lignano in proœm. sui tractatus de
 Canonica parochiali, vbi de laudibus Doct. & in tract. de plu-
 ralitate beneficiorum. in fi. dicit se respondisse Pontifici sibi
 volenti dare prælaturam. quod nolebat bibere sanguinem de-
 putatum pauperibus, sed potius sudorem manuum suarū. Bar-
 bat. in c. postulasti. col. v. de rescrip. in c. postulasti. vbi bona
 postilla de foro compet. vj. col. in c. ex literis. col. xx. de probat.

20
 Aduocati
 plus meren-
 tur, quam
 predicator-
 res.

que Rem
 in epistola
 quod in c. iij
 si in c. iij
 G. f. iij

latè Instructio virorum ecclesiasticorum char. vi. & x. seq. vbi
nec prodest dispensatio, secundum Petr. de Lesnaudiè in tract.
de Doctorib. iiii. parte q. lxxxviiij. Syluestrina in verb. votum,
quod aliter intelligit Felin. in c. ad audientiam. col. ij. de præ-
scriptis. viuamus ergo in ea vocatione qua vocati sumus. ad
Ephes. iiii. quia & prelati communiter male se gerunt & ma-
le tractabuntur. Felin. in cap. sicut olim. ferè in primis verbis
de accus. Calcaneus pulchrè consil. viij. incip. in causa penden-
te. col. xvj. facit text. in cap. licet. de regular. Et dicam infra de
authoritate concilij vnius collegij. facit Bellum grammaticale
dom dicit, Verbum, in sit, tatum euasit amissis in bello omni-
bus sociis: quia vouit se nunquam religionem aliquam intra-
turum approbatam vel reprobam. sed non curandum: quia
propter pisces malos non rumpimus retia. vt j. dicam. Accedat
Alber. in verb. campana. in suo Dictionario, qui refert in curia
diu fuisse inter quosdam religiosos litigatum, quis prius ma-
tutinum pulsaret. Et tandè iudicatum, quod ille qui prius exur-
geret. Et tot apologiz, & consilia tot collegiorum in quæstio-
ne de præcedentia Monachorum & Canon. regul. de qua per
Decium in cap. Nicolao. col. ij. de appel. & Nicol. Boërij in
tract. de sacro regio consistorio. char. xx propter tamen pisces
21 malos nō relinquamus retia, vt infra dicam. ¶ Duodecima
ratio est peccati & fornicationis euitandæ. i. ad Corinth. vij.
si enim nubere quis non vult, per hoc non est damnandus: sed
si nubere non vult, nec cōtinere, istud est malum: quia vt pro-
ximè dixi. Melius est nubere quàm vri. & fornicatio est pecca-
tum mortale, & ducit ad gehennam. vt dicam statim respon-
dendo ad quintum fundamētum partis contrariæ. Item quan-
doque quis reperitur in delicto, & cogitur despōsare aliquam
vilem meretricem ab affinibus illius, vt dixi in limitatione
quam dant contrarium tenentes. Et vltra alia damna quæ oc-
currunt in similibus fornicationibus, si quis stuprauerit vir-
ginē si sumus in foro ecclesiæ, tenetur eam capere in vxorem
sine dote. cap. i. & ii. de adulter. Hostien. in Summa illius tituli.
§. & qualiter. col. pen. Rosarium Bussi. i. parte. serm. xxiii. lite-
ra y. De quo an sit virgo in dubio stabitur dicto puellæ. Alex-
lib. vi. consil. xxix aliàs cccxix. ponderatis num. ii. quod ius ha-
bet locum solum in foro canonico. Cuman. consil. cliiii. in-
cip. vifis inquisitione. In foro autem Cæsaris pœna stupri est
dimidia pars omnium bonorum suorum quæ hīco applicatur.

§. item

Pœna stupri
de iure ca-
nonico.

Item lex Iulia. de adult. instit. de pub. iudic. quem text. dicit paucis scire Mathesil. not. c. incip. not. tex. cum similib. adductis per Angel. in tract. Maleficio. in glo. Chai adulterato. vij. col. vbi Moder. in additionib. Hostien. in Summa præallegata. Azo in Summa illius tituli. circa fin. Cacialup. in rep. l. si quis in iuris. C. ad Offic. col. vij. Canon. in d. cap. ij. de adulter. Cora. lib. i. conf. ex. iij. licet litera e. & alibi scribentes. Et sic quælibet pœna erit seruanda in foro suo. & in muliere de Iure Canonico nulla est pœna, licet secus de Iure Ciuili: quia est eadem quæ in crimine adulterij, scilicet vt puella seu vidua verberata detrudatur in monasterio. vt supra dixi in vij. ampliatione, de vidua. post Ioan. de Platea in d. §. item lex Iulia. de adulter. col. pen. qui ad fin. dicit, quod licet talis æquiparatio sit de iure communi, tamen statutum imponens pœnâ pecuniariam adulteræ non habebit locû in puella vel vidua patiente se stuprari. plus dicit ibi Ioan. Fab. quod ex quo iure diuino adultero est imposita pœna mortis, quamuis statuta terrarum leuiorem pœnam imponerent: tamē adhuc iudex posset imponere pœnam mortis, non obstante statuto, quod ego vix facerem. Io. Montolonius in Promptuario Iuris in verbo, desponsata. col. j. Dicit tamen Ias. præceptor meus in l. j. in ult. not. C. de sum. Trin. in ij. lect. post Paul. de Cast. ibi, & Canonistas in cap. gaudemus de cōuers. coniug. quod si iste stuprator teneretur in conscientia eam capere, vel dotare, soluendo pœnâ inductam à lege, non erit liberatus: sed teneretur adhuc dotare. & sic per viam denuntiationis Euāgelicæ ad hoc compelli posset. Barb. in extranaganti, ad reprimendum in verb. per denuntiationem. Doct. in c. nouit. de iudic. Perus. in c. fin. de testam. lib. vj. dum defendit singulatē opi. Archi. quod fortè procederet in prima defloratione: secus in concubina alterius. Formularium prouinciale char. liij. facit Afflictus constitutione, si quis rapere. colum. iij. vers. quæro. vbi dicit, quod cognoscens puellam quæ fuit ab alio cognita, non potest puniri pœna stupri. quia nō est virgo. nec vidua. & in tit. de adul. cap. j. ij. not. dicit, quod licet maritata patiēs se prostitui à multis debeat puniri de adult. non tamen viri eam cognoscentes. facit, quia habens coitum cum persona vili, vel aliqua fanto-Iastra. quæ libet se præbet hominibus, & modo intrat vnam domum, modo aliam, licet non stet in lupanari, non potest puniri: quia talis coitus est impunibilis. ita Ang. dicēs se lucraturum plures

plures florenos. quem sequitur Anan. in cap. significauit. col. ff. de adulter. Socin. j. vol. confi. cxlvij. memini. col. iij. & col. vij. faciunt quæ dicit Cacialup in repet. l. si qua illustis. col. xij. & seq. C. ad Orfic. etiam j. in iij. responsione ad incontinentiam mulierum. in prima ratione, quod hominibus sit earum continentia ascribenda, loquendo quod fraptus meretricum est impunibilis. hinc dicit Gemin. in cap. statutum. el ij. de hæret. lib. vi. quod nati ex talibus fantolastris dicuntur vulgò quæsi: quia patrem demonstrare nō possunt. est verum secundū Aegidium de regim. princip. lib. ij. parte j. cap. x. quod tales fantolastræ non ita faciliter imprægnantur sicut aliæ: nam vnus destruit quod facit alius. Et propterea ille facetus Medicus à quo quidam iuuenis quærebat receptam prohibendū imprægnationem amica: quæ erat nubilis, respondit: Quotiens eam conuenis. coëas septies ad minus, quoniā vna vice destrues quod alia feceris. Sed iuuenis replicauit, Ita si possem. At Medicus, Recepta ergo est, quod abstineas à peccato: quia licet lateant temporibus, tempore tamen parent. quando ista virgo fuisset seducta per stupratorem: aliās in conscientia non teneretur. Angelica in verb. stuprū. vbi dicit, quod præsumptio quæ habet quod virgo præsumatur seducta. l. j. C. de raptor. nō habet locum in conscientia. idem vult Alber. in suo Dictionario. in verb. matrimonium. iij. vbi allegat Theologos, ad quos me remitto.

24
Stuprans tenetur satis facere de damno.

¶ Est verum quod si stuprator confiteatur stuprum, poterit ipse condemnari erga patrem virginis, seu alios ad quos spectat onus dotandi, pro iniuria & damno sibi illato, occasione dicti stupri. instit. de iniur. in prin. & §. j. l. j. in fi. & l. item apud Labeonē. §. si quis virgines. ff. eod. attenta qualitate personarū & negotij, præcedere tamē iuramento suo. Panor. in c. dilecti. col. pen. de for. cōpet. dum allegat c. fi. quod met. caus. in eo quod iurauerint eos oportere plus dare pro dotibus in maritando ipsam filiam, occasione perditæ virginitatis. quia virginitas est secunda dos. vt dicūt Pano. & alij in d. c. j. de adul. cum ergo ista iniuria habeat actum manentem in ea, debet haberi ratio damni. Hostien. & Azo in Sum. de iniur. Bart. & Ang. in l. item apud Labeonem. §. si quis seruo. ff. eod. Ang. de Arces. in §. in summa. col. j. instit. eo. licet propterea quod peccauerit in corpus suū, nec alere, nec dotare cogatur. Alex. in l. j. in princ. ix. col. ff. sol. matr. Et talis cōdemnatio fieri debet, etiam si procedatur

datur criminaliter: nam quando constat de delicto per confessionem delinquentis. iudex potest incidenter ultra pœnam applicandam fisco eum condemnare ad restitutionem damni illati. Bald. in l. qui crimen col. penul. C. qui accus. Alex. ad Bar. in l. interdum. § qui furem ff. de furt. Canonistæ, maxime Felin. in ult. col. in cap. cum oporteat. de accusat. Aret. in cap. qualiter & quando. el. ij. §. fin. col. j. & ij. de accusat.

¶ Tenetur etiã stuprator capere & alere prolem nascituram ex dicta virgine, si eam prægnantem reliquit: quod præsumitur nisi probet alios habuisse copulam cum ea. Alex. cõf. clvij. incip. circa primum dubiũ. v. vol. Moder. in c. per tuas. de prob. Hippol. in l. j. §. j. ff. de quæst. clarius Paul. de Castr. cõf. clxxv. super primo. col. pen. dũ allegat gl. in c. Michaël. de fil. presb. & not. in l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de leg. ij. quia etiam debemus præsumere illud quod est magis verisimile, & magis æquũ. l. filiũ diffinimus. ff. de his q̃ sunt sui vel al. iur. vbi Ang. not. & sic non obstat. quod dicit ibidem Alberic in col. fin. quem etiã latius impugnatur Decius in cap. per tuas. j. col. de probat. quia hodie de æquitate canonica pater tenetur alere spurium: vt latè per Ludouic. de Sardis in tract. legitimationũ. ij. char. col. fin. iij. & v. q. Quod etiam seruatur in foro Cæsaris. Ang. instit. de patr. pot. §. fin. in fin. Ant. de Butt. Zab. Panor. & Præpof. & ibidem Bolog. in suis nouis interpretationib. in c. cùm habet. de eo qui duxit in matrimonium quam pol. per adul. Mar. de Laude in disput. quæ incipit, Sigismundus col. ix. Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. chart. lxxxij. col. j. & seq. Claudiũ, qui dicit quod ita iudicaret in l. j. in fin. ij. col. ff. sol. mat. Nic. de Vbal. in tract. de success. ab intest. v. chart. col. iij. Bald. Nouellus in tract. de dote. chart. xiiij. col. ij. & dicit Aret. in d. l. j. v. col. quod ista opin. seruatur in practica propter eius magnam æquitatẽ. Decius præceptor meus in cap. in præsentia. in fin. col. xvij. de probat. in cap. clerici. j. col. de iudic. vbi dicit istã esse cõmunem opin. quam etiã tenet Corset sing. cccxxj. incip. filij spurij. in suo repertorio, in verb. alimenta. col. ij. ver. alimẽta. vt dictũ est, Decius in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xvj. de constit. intellige semper quod tenetur alere vsq; ad illam ætatẽ qua ipse se alere poterit ex lucris personæ suæ. Calcan. cõf. l. x. col. vj. ¶ Item intellige, nisi post trienniu: quia ante triennium mater est illa quæ tenetur alere spurium. nec filium. C. de patr. pot. Alex. & Aret. in l. alimenta. C. de neg. gest.

Cano

25
Stuprator.
alit prolem.

26
Infra triennium mater
alit.

Canonistæ in cap. fin. de conuers. infid in c. j. de infant. & lang. & in d. cap. qui habebat. nisi fortè talis mulier esset adeò pauper quòd oporteret eam manibus operari pro viuendo: quia lactando filium non posset operari, & fortè ambo fame perirent: tunc enim pater tenetur. l. sed si hæreditas. §. fin. vbi Bald. ff. ad exhib. Bald. in d. l. nec filium. C. de patr. pot. Bald Paul de Castr. Flor. Alexā. & Aret. in d. l. alimenta. C. de neg. gest. Bart. in tract. alimentorum. col. ij. d. Vital. in tract. clausularū. pen. clausula. vel adeò nobilis quòd esset ei dedecori. Bon. in tract. de nobilitate. v. parte. priuileg. xxvij. & lv. vel in alio casu de quo Guil. Coquillart. in lib. des droictz noueaulx. in rubi. de iur. natur. colum. viij. † Et si sit filia ipsa spuria, pater tenebitur eam dotare. Ias. in auth. res quæ. col. xj. vers. vij. limita. C. commun. de leg. Campe. de dote. j. par. q. xvij. & alij Doct. præallegati, nisi esset sacerdos. vt Cápez. ibi. q. xlvij. Nic de Vbal. de success. ab. intest. j. part. col. xvij. Et quia de istis quandoq; fiunt Monitoriæ generales: de quibus Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. xj. col. iij. dū loquitur de sacrificio zelotypiæ. ex quo de talibus damnis nō potest fieri probatio: nō putauī impertinens hīc subiicere quomodo & qualiter debeāt concedi tales monitoriæ: quia nondum inueni hāc materiam ordinatè examinatam. & Socin. lib. iij. cōsi. cij. incip. cum præsentis. in fine. dicit quòd est materia sibi satis noua.

27
Tenetur do
tare spuria.

28
Monitoriæ.

§ REGVLA est. † quòd episcopus seu eius vicarius ad instantiam cuiuscunque petentis potest concedere monitorias generales cōtra detinētes res suas, vt nisi restituat infra certum tempus, sint excommunicati. gl. Bart. Bald. Ang. Alber. Salic. Paul. de Castr. Flor. & ibidem d. Alexand. in suis apostillis ad Bart. in l. ciuile. C. de furt. Stephan. Cota in cap. constitutionem. col. pen. de sent. excommu. lib. vj. Steph. Aufrerij in addit. ad clem. j. de offic. ord. tit. de potestate ecclesiastica super seculares vers. cxviij. incip. pro quolibet damno. Formularium prouinciale char. xxiiij. & lxxiiij. Rota in nouis. q. cccxliij. incip. extra Rotam. Bald. in cap. si sacerdos. de offic. ord. Aret. in cap. nouit. de iud. c. col. penul. vers. circa vltimam. Perus. in c. Romana. §. caueant in fin. de sent. excom. gl. in clem. dispendiosam. in verb. præmoniti. de iudic. vbi Card. Imol. Anchar. Lanfr. & alij not. & ponunt formam. dicit tamen Aret. ibi post Panor. quòd in d. c. si sacerdos. sciebat peccatum per cōfessionem: item pars instabat iustitiam de damno sibi illato. & ibi Roch.

Roch. chart. xxv. dicit not. pro declaratione d. cap. si sacerdos. sed si hoc esset verum, sequeretur quod etiam ad excommunicationem in genere requireretur praelatum scire delictum. quod esset nimis restringere hanc materiam. & alibi sæpe in locis inferius allegandis facit Ioan. de Lignano in tract. de censura. §. restat videre ex quib. causis. vers. xij. & §. seq. vers. xxj.

¶ Amplia primo vt etiam possint cōcedi contra scientes vbi sit talis res, vel apud quam personam nunc sit, debeant propagare talem rem & personam quæ nunc ipsam rem detinet. ita Cyn. Bald. Ang. & omnes in d. l. ciuile. in l. iij. §. si tibi iudiciū. ff. de cōdict. ob turp. causam Panor. & Ioā. de Anan. post alios in cap. qui cum fure. extra de furt.

¶ Amplia secūdo, vt procedat non solum contra scientes vt debeant propagare seu indicare rem vbi nunc est, & illum qui nunc eam detinet. sed etiam vt debeant indicare & propagare furem qui talem rem surripuit. gloss. in d. c. qui cum fure & antiqui Canonistæ, vt referunt Alber. & ibi Ias. in j. fallen. in d. l. iij. §. si tibi indicium. ff. de cōdict. ob turp. causam. & simpliciter Bertach. in tract. de episcopo. ij. parte. lib. iij. quæst. xvij. est chart. xxvj. colū. iij. Panor. in cap. dilectus. j. not. de excels. praelat. facit quod vult Ang. in l. ex quibusdam. §. fin. ff. de iur. iur. vbi si iudex interrogat aliquem vt indicet alium, si nō vult indicare, potest in carcerē detrudi. Est verum quod Legistæ magis communiter in d. l. ciuile. & in d. §. si tibi indicium, dicunt istam ampliationē q̄ quis teneatur indicare furem, solum procedere quādo episcopus procederet ex officio suo cōsistēte in ipsomet, quod habet vt debeat purgare prouinciam malis hominibus. Secus autē esset quādo procederet ad instantiam partis, prout in terminis regulæ nostræ, seu ex officio cōsistente in parte: quia tunc non teneretur quis indicare furem. d. §. si tibi indicium. Et secūdum eos non obstat text. in d. cap. qui cū fure. quia ille text. loquitur de nō indicante rem: non autem de non indicante furem. Et propterea Legistæ in d. §. si tibi indicium. post Bart. & alios in d. l. ciuile. damnant gl. & antiquos Canonistas, qui volebant in hoc facere differentiam inter Ius Ciuile & Ius Canonicum. vt Rom. sing. de clxxxv. nunquid teneatur quis. ¶ quia secūdū eos etiam de iure Canonico nō teneatur quis parte instante furem indicare. & propterea Flor. & Ang. in d. §. si tibi indicium. Astrictus cōstitutione, in quæstionibus. col. iij. idem Ang. in l. qui vas. §. qui furem. & §. qui ex

*in d. c. qui cum fure
et de delictis
et de iur. iur.
et de furtis*

voluntate. ff. de furt. Ioan. de Ana. in d. cap. qui cum fure. colū. penul. adducunt exemplum sancti Francisci, qui interrogatus si homicida inde trāsuerat: vsus verbis æquiuocis, immittendo manum in maniconum capæ, respondit, non transiuit hac. non ob st. gl. in ver. quatuor. in auth. iusiurand. quod præstatur ab his. quod fallit iurantē iuratio facta per artem. & istā opin. Legistarum videtur sequi Anania post Ant. de Butr. & Card. Florent. in d. cap. qui cum fure. col. penul. Card. Alexandrinus in cap. nerui xiiij. dist. col. iij. in cap. quidam. §. ex his. col. fin. j. q. j. Et verba literæ illius cap. qui cum fure. satis patiūtur istam restrictionem, quod ille text. loquatur solum de re vt dicunt Legistæ, maxime ad euitandum discordiam iurium. Archid. in cap. inter hæc. xxxiiij. q. ij. Ex mente tamen & generalitate illius text. iudicio meo realius intelligunt glo. & Canonistæ antiqui, quod ille text. intelligatur etiam de fure. Sed non est multum curandum: postquam omnes tam Legistæ quàm Canonistæ fatentur quod quis teneatur indicare furem. Et sic ampliatio nostra procedat, quotiescunque iudex procedit ex officio consistente in seipso: ista differentia redditur sine effectu, quia iudex requisitus omnino tenetur impartiri officiū suum etiam nobile consistens in ipso met iudice. Bart. in l. j. col. penul. ff. de iur. om. iud. Et facit Felin. in cap. per tuas. vlt. col. de test. maxime in istis monitoriis, ratione peccati, in quibus officium iudicis exhuberat. Card. in clem. dispēdiosam. q. xxij. de iudic. Et licet pars accuset, dicitur nihilominus iudex procedere ex merito officio nobili: & accusans dicitur stimulus instigans iudicem, vt volunt Cacialup. Lancel. & Claud. pulchrè in l. imperium. col. iij. ff. de iur. om. iudic. vbi Riminal. colū. xiiij. Gaspar Portugalensis in recol. xvij. Curtius Iun. in recollectis. chart. vij. vbi omnes attestantur opin. Bart. ibi hoc tenentis esse magis communem. Et quam etiam ibidem latè tenet Alex. quicquid ibidem teneat Bald. & postea Ias. allegans Bart. & Alex. sibi met contrarios in l. iudex posteaquàm. ff. de re iud. Claud. etiam refert in l. j. col. iij. ff. si quis. iu. nō obt. quia Bart. & Alex. hoc nō ita latè examinant in d. l. iudex posteaquàm. prout in d. l. imperium facit etiam Ang. in Malefic. in verb. mero officio. & in vers. proximè seq. col. j. Quid ergo habemus cūr, an diœcesanus, cuius officium humiliter imploratur, concedat tales monitorias generales contra scientes ex eius officio, an aliàs ad mei instātiā, postquam huic differētiæ vnico verbo potest

Officiū iudicis nobili.

potest imponi remedium. vnde ex quo per officium nobile poterunt cogi scientes furem propalare, etiā secundum leges. vt d. §. si tibi iudicium. Et illud iudex tenetur impartiri, vt s. non habemus curare de modo, dum tamen habeamus effectum. l. si mater. cū gl. fin. C. de instit. & sublt. maximē in foro eccle. in quo non seruatur tot apices iuris. c. dilecti. vbi gl. j. de iudic. Ias. in §. item si quis in fraudem col. xvij. vers. in j. limitatur. instit. de act. nisi fortē diceret quod propriē loquēdo iudex dicitur procedere ex officio suo puro & mero, quādo nemo impetrat seu defert. Panor. in c. qualiter & quādo. el. ij. de accusa. col. antepen. vers. not ergo ex prædictis. Cepol. consil. lxxvj. incip. decreuit. circa fi. Præpos. in cap. de accusat. ij. q. viij. col. xl. vbi enumerat nouem differētiās, an iudex inquirat ex officio, an ad instigationem alterius. & propter istam opin. quod contra scientes furem possint concedi monitoriales, vt cum indiciat seu propalent: & si non faciant, quod possint excōmunicari Et est bonus text. qui expresse loquitur de fure, in cap. dilectus. vbi Panor. in j. not. dicit illum esse meliorem de iure. extrā de excels. prælatus. & istam opinio. tenet. Panor. & Ana. in d. c. qui cum fure. extrā de furt. & sequitur Card. Alexandrinus in c. quod quidā §. ex his. col. fi. j. q. j. & hanc opin. obseruat consuetudo diocesanorū. vnde succedit I. minimē ff. de legi. cum simi. vt infrā dicam, limitādo regulam quod tenenda sit communis opinio. Et etiā obseruat stylus Curie Romanæ, in qua est huberrimus fons Canonistarum. Felin. in c. quoniam frequenter. §. portō. col. iij. vt lit. nō contest. & propter eminentem scientiam Doctorū ibi existētiū. Moder. in c. sicut. de re iud. & quæ mater est aliarū curiarū ecclesiasticarū. c. fi. de for. cōpe. l. j. §. & si quæ. C. de vet. iur. enuc. meritō inferiores ecclesiæ illius stylū seruare tenentur. Card. in clem. quāuis rigor. in primis verbis de appel. Barb. in c. ex literis. col. xix. vers. iij. probat iste text. de cōtti. Mart. de Laud. in trac. de principibus. vers. cccxviij. quia membra nō debent à capite discedere. c. cū nō liceat. de præscrip. Spec. in tit. de app. §. de offic. ver. vt autem proponitur enim nobis tāquam speculum. c. fi Romano- rum xix. dist. & ca. ecclesiarum xj. dist. facit sanctus Thom. in quodlibet ij. artic. vij. dist. vj. char. iij. dist. xv. art. iij. q. viij. in fi. & v. facit quod illius stylus debeat obseruari, quod habetur in c. pastoralis. de fide instr. in c. bonæ. de consir. vtil. vel inuti. in cap. omnes. xxij. dist. c. damnamus. prope fi. de sum. Trin. &

p

fid.

fid. cathol. Bal. in l. obseruare. §. antequam. ff. de offic. procon-
 32 sul. & leg. Scrutiniū referens prædicta. chart. iij. & seq. † & sty-
 lus Curiae Romanae solet fundari in iure communi. Alberi in
 Dictionario in vers. stylus. intelligendo semper de stylo anti-
 quo & vsitato, non de vario, vt Formulariū prouinciale, char.
 xxxv. & seq. Alberic. in Dictionario in verb. Curia Romana.
 quē sequitur Ias. in l. j. col. xij. C. de sum. Trinit. dicēs esse not.
 Feli. in c. Rodolphus. §. ceterum. col. ij. de rescrip. nam secun-
 dum eos talis stylus est volubilis, & mutatur secundum volun-
 tatem Pontificum, & Auditorum Rotae, & Aduocatorum, qui
 faciles sunt ad mutandum institutiones prædecessorū. Et pro-
 pterea dicit Feli. quod exigitur confirmatio Apostolica. fa-
 ciunt plura quæ contra stylum adducit Nata in repe. clem. se-
 pe. §. & quia col. ij. & iij. de verb. sig. Hipp. in l. si quis ne quæ-
 stio. col. xv. ff. de quæst. dum ibi respōdet ad stylum: in curiis
 autem inferioribus, in quibus ita de facili non mutatur, stylus
 est obseruandus: quia facit ius l. more. vbi Lancel. ff. de iuris.
 om. iudic. & ibi Curtius iun. glomerat plura consilia Alex. fa-
 cit tex. in c. ex literis. vbi Decius. vij. not. de constit. & consil.
 xj. col. viij. & xij. Feli. in cap. ij. col. vij. de rescrip. Hippol. no.
 cxvij. stylus Curie. Pet. de Rauēna in alphabeto iuris. in verb.
 libellus & dicit Bald. lib. iij. consil. cccij. præsupponendum. ad
 fin. quod boni styli seruandi sunt: quia inuenti à peritiōibus:
 & vbi prudentia, ibi est mortua pœnitentia. Et dicit Ias. per il-
 lum tex. in auth. iubemus. C. de iudi. quod iudex debet iudica-
 re secundum stylum: alias facit litem suā, imò & si stylus sit no-
 torius, sententia in contrarium lata est nulla. secundum eum.
 Et potest iudex de tali stylo se informare à notario. Lancel. &
 Curtius in d. l. more. l. iij. vbi Bart. ff. de test. Capella Tholos.
 decis. cxv. Nizellus concordia l. ij. fallent. xvi. Afflictus decis.
 ccliii. Roch. in tract. de consue. char. xxxiii. est q. viii. vltra Ab-
 batem in apostilla l. ad Pau. de Cast. in l. i. C. de sacrosanct. vbi
 quid differat ab vsu, & quid si stylus sit contra ius, q. nō valet.
 33 † Amplia tertio vt procedat dicta regula quod possint con-
 cedi monitoriæ generales etiam contra testes qui veritatem
 sciunt de aliquo negotio, & eorum nomina ignorantur: vel
 alias nolunt deponere. cap. constitutis. cl. i. vbi Panorm. in iiii.
 not. de testib. & attest. dicens. quod laicus poterit compelli ad
 hoc per ecclesiasticum. facit quod vult Panorm. in cap. ad no-
 stram. cl. ii. iii. not. de iureiur. vbi dicit, quod est bona practica
 quando

*De moni-
 toriis ad
 de.*

quando ignoratur testes, quod fiant monitoria generales sub
 excommunicationis poena contra scientes veritatem de tali ne-
 gotio, quod compareant ad testificandum. † Et quod ad hoc 34
 possunt laici etiam per ecclesiasticum compelli: quia tacere ve-
 ritatem quando quis potest compelli eam dicere, est peccatum.
 Et subiicit, quod si iudex ecclesiasticus requiratur ad iudice lai-
 co de talibus monitorialibus, in causa pendente coram ipso
 laico, potest ecclesiasticus illas concedere in genere: imò & in
 specie quando personæ sciuntur: quia iudices laici & ecclesia-
 stici debent sibi inuicem auxiliari, ut per eum. sequitur Step-
 hanus Malereti in tract. de elect. char. lx. col. iij. idem vult Laur.
 de Rodulphis in trac. usurarum. ij. parte q. cxxv. incip. quid si
 iuravit. vbi allegando d. cap. ad nostram. dicit quod in crimi-
 ne usurarum non solum quilibet ordinarius tales monitorias
 generales concedere posset, sed etiam delegatus, nisi ex forma
 commissionis sibi esset interdictum facit Innocen. in cap. sta-
 tuimus, de offi. deleg. vbi dicit quod cōseruatores possunt de
 occultis circumstantiis inquirere: licet non possint de occulto
 facto vel de occultis paruis quæ sunt principalia: intellige ta-
 men quod dicit Panor. quod possunt concedi in specie, quan-
 do personæ sciuntur, scilicet taliter quod in iudicio conuinci
 possunt: alias autem si sciet diocesanus. fortè in concessione
 non posset in specie excommunicare. Bald. in c. si sacerdos. de
 offic. ordi. dicens quod proprio nomine non debent excom-
 municare: quia plura licent in genere, quæ non licent in spe-
 cie dicit tamē ibi Barb. † quod licet talis excommunicatus in 35
 genere non euitetur ab ecclesia: latè Felin in cap. Rodulphus.
 col. xxvj. de rescrip. dicēs idem in quocūq; etiam in specie ex-
 communicato, antequam fuerit publicatus: idem dicit in c. à
 nobis. col. iij. de excep. tamen quantum ad Deum ita erit ex-
 communicatus sicut esset excommunicatus in specie. nisi dixe-
 rit, quo ad Deū: & sic quoad ecclesiā triumphantē excommuni-
 catio parum aut nihil operatur gl. fin. in cap. quicūq; .xxiiij.
 q. j. Panor. in cap. dilectis. col. v. de appell. in c. ita quorundam.
 de Iudæis. in c. si quis presbyterorum. circa princip. vbi Barb.
 col. ij. de reb. eccles. non alie. Vincentius de bello Italico. c. vlt.
 quando autē posset conuinci per testes: tunc posset excommuni-
 cari in specie. secundū Bal. in d. c. si sacerdos § † Amplia quar. 36
 tō ut propter tales monitorias emanatas cōtra scientes. nō so-
 lum quis teneatur iudicare alium, sed etiā semetipsum, quādo

de hoc esset infamatus: vt in locis inferius allegandis contrā istam ampliationē dicit se cōsuluisse dom. Ambros. de Vignate solennis Doctor. & comes tunc legens Taurini in d. l. ciuile. C. de furtis. & in d. § si tibi indicium. Et postea vidi plures idem cōsuluisse. mouetur ex quibusdam fundamētis quæ habuit ab Archi. ij. q. j. in c. si peccauerit. in vii. q. & seq. quæ examinat Panor. in c. nouit de iudi. primò enim dicit, quòd ꝑ iudex debet occultum peccatorem etiā si non propalet occultare. & nō infamare: exemplo Ioseph, qui voluit occultè dimittere Mariam. ij. q. j. c. si peccauerit. allegat etiam Ange dicere: dum studes correctioni. parte pudori Si enim iudex ex cōmunicat nominatum. infamat, quæ infamia attert magnum detrimentū tam circa temporalia, quā in spiritalia. allegat iura allegata per Archid. vbi suprà cōfirmatur: quia latentia peccata non habent vindictā in hoc sēculo, sed Dei iudicio reseruantur. hinc dicimus quòd de sensibus & voluptatibus, quia occulta sunt iudicat Deus, nō ecclesia militans. Rom. cōf. dxxij. q. discutiēda col. j. Hadrian. Papa noster in Quodlibetis. q. v. est char. xlvj. latius q. xj. per totum præsertim litera i. & litera ec. aliquid q. xij. c. iij. inquirēdū. in fi. vj. col. Sed responderi potest prædicta procedere, quādo iudex solus sciret: secus quando iste talis esset infamatus, vel alij scirent: vt dicit tex. in d. c. si peccauerit. in fin. Facit quod dicit Card. Alexandrinus in c. Christus quid fecit. j. q. j. dū respondet ad illud quod Christus occultauit Iudā. facit Bal. in d. c. si sacerdos de off. ord. ꝑ Secundo adducebat dom. Ambros. quòd per talē excommunicationem nominatum iste inculpatus deducetur ad quandā desperationem, adeò quòd licētius peccabit arg. c. quis aliquādo. de pœnit. dist. j. c. cū non ab homine. de iudi. vnde non erit iudex corrector. sed proditor. Addo Keli. in c. scribebā col. j. de præsump. & quæ dixi suprà respōdendo ad incōuenientiā mulierū. in fi. ver. vj. Sed respōderi potest, quòd per hoc q. infirmus cōtradicat, nō debet eius cura derelinqui xlv. dist. §. & qui emendat nec veritas est propter scādalū omittenda. xj. q. iii. c. inter ventalia. quia excommunicatus inficit alios. Ias. in l. Gallus. ij. lect. in §. & quid si tantū. col. ij. ff. de lib. & posth. Et propterea debet euitari, nisi cōuersatio fieret causā correctionis Had. Papa noster in Quodlibetis. q. ij. ante fi. & si deteriora cōmitteret, iudex eū fortius corrigeret. iij. dist. c. deniq. ita Card. Alexandrinus in d. c. si peccauerit. col. ij. vers. Panor. in d. c. nouit. & col.

vij.

vij. ver. queritur utrū aliquis & col. xij. vers. nō sit spes. faciunt
 quæ dicit Panor. latius respōdens in d. c. nouit. de iudi. col. xj.
 vers. ego satis crederē. & col. xiiij. vers. nūc queritur de forma.
 ¶ Tertiò dicebat d. Ambr. q̄ iudex debet diligere occultum 39
 peccatōrē sicut seipsum: sed seipsum non publicaret. de pœnit.
 dist. ij. §. his autoritatib. nō tibi dico te prodas. Addo Catal-
 dinū in tract. de trāslatione Consilij Basileæ. in fi. col. viij. ergo
 nec debet istam publicare Sed respōderi pōt q̄ infamia est illa
 quæ eū publicat, nō autē iudex Et sic nō dicitur proditor Aret.
 in c. qualiter & quādo. el. ij. §. debet. col. iiii. de accu. & ibidem
 col. præcedēti ponit alias solutiones ad illū text. in d. §. de his.
 qui est melior & fortior tex. qui allegetur in hac materia. vnde
 quādo iudex esset infamatus si requireretur, deberet se prode-
 re: nā si iustitiā tenetur facere alteri, multo magis cōtra se. l. a-
 tius. ff. si ser. v. d. c. j. vbi gl. mag. de nat. ex lib. v. Et si dicatur,
 nō faciet: respō. deo, q̄ non inspiciamus quod facit, sed quod fa-
 cere debet. l. pe. & fi. ff. de iusti. & iur. & non qualis sit prædica-
 tor, sed quid prædicet inspicitur. Decius in c. nouit. de iud. col.
 xiiij. vers. iiii. Abbas cōcludit. ¶ Quartò licet habeam⁹ qua- 40
 tuor species denūtiationum, quas clarius cæteris prosequitur
 Io. Andr. in c. nouit de iudi. col. j. tamen quantū ad materiam
 nostrā duæ conueniunt: tūc sic dicit dom. Ambr. aut volumus
 hanc esse Euangelicā & tunc etiā quod non restituat. vel pro-
 palet, non posset puniri: quia illius finis est solūmodo vt pœni-
 teat. non quod alia pœna imponatur. secundū Ioan. And. facit
 c. fi. de temp. ord. & dicit Roch. in d. c. nouit. chart. xxiiij. est q̄.
 vj. quod debet fieri denūtiatio ecclesiastico vt oret pro eo. non
 vt eū puniat pro quo Angelica in verb. testes. §. xxxiiij. qui est
 vltimus. imō si peccatū sit occultum, debet haberi pro ethnico
 & publicano priuatiua. secundū Inn. in d. c. nouit. d. c. si pecca-
 uerit. ij. q. j. Si publicū, non potest specificē excommunicari. cum
 sint prodita alia remedia iuris, vt cōdictio furtiua. Aut secun-
 dum d. Ambros. dicimus hanc denūtiationē esse iudicalem,
 & prout in veritate est illa de qua in c. nouit secundū Io. And.
 ibi ad fi. & Panor. Barb. Roch. & Deciū ibi super gl. in verb. de
 plano. licet Barb. arguat contrā cuius finis est. secundum Ioā.
 Andr. vt res restituatur, vel vt læsus seruetur indēnis. sequitur
 Barb. ad reprimendū. in verbo, per denūtiationē. col. j. Et tūc
 dicit dom. Ambr. quod nec poterit excommunicare: quia de-
 bet adiri iudex secularis, & seruare ordinem iuris. l. iuris ordi-

nem. C. de iur. om. iudic. cap. cum sit generale. de for. cōpet. & dicit se solum allegare gl. in clem. i. de sepult. & Innoc. in c. in Lateranen. de præbēd. & pro eo facit Io. And. & alij in d. c. no-
 41 uit. dum volunt. † quod iudex ecclesiasticus ad hanc iudicialē denunciationem priuatam ira de facili moueri non debet: sed solum in certis casibus ibi enumeratis, in quibus iudex ecclesiasticus potest cognoscere de causis laicorum: alijs, secundum eos, eneruaretur funditus iurisdictio tēporalis. facit Bertach. in tract. de episcopo. vbi plures enumerat char. xxiii. est in ij. parte. lib. iij. q. iij. facit pro d. Ambros. quia excommunicatio non debet fieri pro protectione rerum temporalium, vt instructio ecclesiasticorum. char. xix. & seq. sed solum pro peccato mortali, quod aliter corrigi non potest. Hadr. Papa noster in quodlib. q. vj. col. vj. quia est grauior pœna quæ sit in ecclesia. Panor in cap. clericos de coha. cler. & mul. Ias in l. si is qui pro emptore. col. lxxvij. ff. de vsucap. Enchiridion militare chart. xxxvj. dū loquitur de gladio spirituali: excommunicatio enim appellatur mors. Monferr in repet. l. si constante ff. fol. matr. col. iij. quia excommunicatus est seruus diaboli gl. ij. in l. Pedius. ff. de arbit. & diabolus vtitur excommunicato, sicut rusticus suo asino, & habet potestatem in eo sicut in pecore. Ias in l. Gallus ij. lect. in § & quid sit tantum. co. ij. ff. de liber. & posth. & quatuordecim malignitates excommunicationis tradit Car. in c. nihil xj. q. iij & vsque ad xxvj enumerat Rosarium Bussi. lib. ij. serm. xxxvij. est char. cclxxj. & seq. & qui in ea perseuerat in annū, efficitur suspectus de hæresi Roch in c. j. de iudic. vbi subdit, quod potest priuari iure suo, c. si. de pœnis. Et quædam miracula ponit Pet de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. lib. j. q. xvij. Et propterea non debet ita faciliter & frequenter fulminari: vt contra quosdam tatus inuehit frater Thomas Illyricus in tract. de potestate Papæ. chart. ciiij. Scotus xxj. dist. iij. dicens, quod apostoli ea raro vtebatur. & in epistolis Pauli ter mentionem duntaxat fieri comperitur. quanto ergo deterius eam proferre iniustè? Berr. in tract. de episcopo. lib. iij. parte ij. q. xxxvj. Card. in c. nemo contemnat xj. q. iij. quia licet iniusta, tamen est timenda. secundum Bart. in c. ab excommunicato. colum. viij. de rescript. Nisi esset iniusta notoriè: vt per eum in c. si col. pen. de offic. ord. Card. in c. sententia xj. q. iij. Hadrianus & Instructio ecclesiasticorum in locis prædictis. & Rosarium Bussi, vbi s. qui enumerat vsque ad xiiij. casus in quibus

noa

non est timēda. Sed respōderi potest, quòd licet ista denuntiatio iudicialis sit, & ad priuatā vtilitatē, est nihilominus ad similitudinē Euāgelicā. vt Panor. in d. c. nouit col. v. Imò fortē non esset incōueniēs dicere, quòd ista iudicialis sit Euāgelica, tanquā species sub genere: vt in simili dicimus de arrogatione & adoptione. l. ij. ff. de adopt. probatur. quia vt dixi. lo. Andr. & omnes volunt quòd denuntiatio, de qua in d. c. nouit. est iudicialis: & tamē rex. ibi allegādo Euāgelium vult quòd est etiam euāgelica, quam prælatus facere potest: vt ibi in text. Sed finis euāgelicæ, quæ est vt pœniteat, quomodo sequi potest, nisi rem alienā restituat, vel propalet veritatē? Si ergo ad pœnitentiam cogi potest, ergo & ad rei restitutionem, seu propalationē. l. ij. ff. de iur. om. iud. Breuiter veritas istius ampliacionis dependet à dictis per Aret. licet alij ibi hoc non tangerent in c. qualiter & quando. el. ij. §. debet. de accus. post Panor. in c. ij. de confes. & alios per eum relatos. dum quærit an reus interrogatus de crimine teneatur cōtra se respōdere veritatē. de quo est glo. mag. in c. ex pœnitētibus. l. dist. Archi. in c. si peccauerit. ij. q. j. in vj. q. & seq. Præpos. in c. de accusatione. col. xxxvj. ij. q. viij. vbi latē ponit totā materiā criminalem. Itē ex dictis Doct. nunquid positioni criminosa sit respondendū. de quo Curt. in tract. positionū. xxj. breuiloquio. Bolog. consil. xxvij. vt in præsent. col. ij. Hipp. in l. de minore. §. tormenta. col. iij. ff. de quæst. latius & magis ordinatē quā cæteri. concius noster d. Georg. Nata. in cle. sape. §. & quia. in vij. col. de verb. sig. vbi ponit regulam negatiuā cum octo fallentiis quæ semper vide. Aret. in d. §. debet. col. iij. dicit quòd si nulla præcedat infamia, communiter cōcluditur quòd non tenetur accusatus respōdere. d. vers. non tibi dico. & per ea quæ habentur ij. q. j. c. si peccauerit. nisi accusetur de crimine quod impediatur executionē officij peracta pœnitētia. postea refert opin. Panor. in d. c. ij. vbi in fi. Panor. facit duas conclus. & in vtraq; earum semper requiritur quòd id de quo quæritur sit famosum. Aret. postea dicit qd id quod quærit Panor. an quis teneatur respōdere ad accusationem, ponūt S. Thom. & lo. Andr. qui dicunt, qd accusatus tenetur respōdere. Et dicit earum opin. esse verā. idem latē defendit Præpos. in d. c. de accusat. col. xxxvij. & duabus seq. pro qua facit Panor. in c. cum ex officij. de pœnit. & remis. post Innoc. quē latē refert Had. Papa noster in Quodlibet. char. vj. col. iij. ¶ Et idē quod

An teneatur
respondere
de iure suo.

42

P 4

nisi

nisi esset infamatus de tali negotio de quo queritur, vel esset notorium contra eum, vel esset probatum saltem semiplene contra eum. tenuit Angelica in verb. confessio delicti. in prin. & in versu. inquisitio. §. peult. & in verb. denuntiatio. §. xij. Syluestrina in verb. accusatio. versu. xij. & etiam Angelica in d. verbo. confessio. dicit quod etiam si esset infamatus, quando tamen ageretur ad aliam poenam quam spiritali, non tenetur propalare. quod dicit esse notandum; quia istae monitoriales sunt ut plurimum ut procedatur iudicialiter, ut Angelica in d. verbo. denuntiatio. ad fi. Formularii provinciale char. lxvij. facit quod vult Angelica in verb. 43 furtum. §. xij. & ibi Syluestrina. §. xv. dum dicit, quod si ego furatus sum aliquid alicuius ut mihi satisfaciatur de eo in quo mihi tenebatur, quod in conscientia videtur esse licitum; ut per eos. & las. in l. j. v. col. C. de test. Hipp. not. clxxvij. malitiis. & in l. j. §. cum quis latrones. iij. not. ff. de quaest. omnino in hoc proposito Barb. lib. ij. consil. xij. praeclare si postea fiant monitoria, non tenent restituere, nec propalare: imò nec scientes me accepisse, si sciunt pro certo me fuisse creditorem, non tenentur etiam ipsi propalare. Cepol. consil. xxvj. repetito inter primum vol. Alex. consil. cxxxv. circa primum. Io. de Ana in c. ad liberandum. de Iudex. col. ij. & Gallicus in Les secretz, & loix de Mariage. in vlti. char. Had. Papa noster in Quodlib. q. vj. littera m. Idem dicit quidam, si pauperes Christi quibus debitum est illud quod de redditibus beneficiorum superest praelato, ad eius victum, Io. de Lign. in tract. de pluralitate benefic. circa fi. Feli. in c. per tuas. c. j. de simon. Burgos. in c. j. in fi. vj. col. de emp. & videri tales praelatos furetur ut possunt secundum eos sine timore restitutionis, quoniam videtur quod ipsi de talibus crapulantur & luxuriantur: quia de tali modo consumptis voluptuose, tenentur ad restitutionem. Troilus in tract. de oblationibus. col. fin. Barb. in c. si quis sanè col. iij. de pec. cler. Feli. in c. humanum genus. col. fi. j. dist. Instructio ecclesiasticorum char. xiiij. frater I. hom. Illyricus de potestate Papae. char. xcij. & cj. Hadr. Papa noster in Quodlib. v. col. xj. dicens, quod sicut & c. non facies quod debet, licet priuatur stipendius: ita praelatus decimis & paulo super addit, quod aliena rapere conuincitur, qui ultra necessaria sibi retinere probatur: & nedum tali modo consumentes peccant praelati, sed etiam dando affinis. ut eos faciant ditiores. Feli. in c. quae in ecclesiis. col. cxij. de constitut. vbi apostilla contra Alex. Papam vj. & raro quod de huiusmodi habeant veram poenitentiam. c. quis aliquando. cum glo. iij. de poen. dist.

dist. j. vide quod singulariter not. Panor. in c. conquerente. iij. not. de cler. non resid. qui dicit, quòd potest privari beneficio: & dispensatio non prodest in conscientia, dicēs bene not. Facit quod notabiliter voluit d. Alex. in apostillis ad Barto. in l. j. de bon. eor. qui mor. sibi cons. vbi dicit, quòd respondens inquisitioni cum iuramento contra veritatem, non punitur de periurio: & q̄ ita fuit consultū per quosdam peritos Doct. nec alibi legi. Facit quod dicit Feli. in c. si duobus. col. fin. de appel. vbi dicit, q̄ quis nō tenetur docere de iure faciente pro sua parte aduersa, & subiicit, q̄ tacere veritatem, quando quis non potest in foro cōtēioso cogi eam propalare, non est peccatū, etiā si esset vsurarius. Feli. in c. ex parte decani. col. ix. de rescri. pro quo facit Panor. in c. sciscitatus. col. fi. de rescri. licet aliās iudex possit imponere pōnā iuranti, si dicat mēdacium, & illam exigere. secundum Nicol. de Neapol. in l. ius alimētōrū. §. j. ff. vbi pupil. educ. deb. Facit quod dicit Bart. in l. j. circa fin. C. de iur. calum. vbi dicit, q̄ in criminalibus nō iuratur de calūniar: quia licet sit redimere sanguinē suū per fas & nephas, notatur in l. transigere, C. de transact. & dicit Anch. in regula, possessor. col. xv. in iij. q. Hipp. in l. quzstionis habēdæ col. penult. ff. de quzst. quòd nemo ita est bonæ conscientia, qui non iuraret falsam potius quā mori. Et propterea dicit quòd ipse sapius in criminalibus licet offerret papyrum, & fingeret se velle deferre iuramentū, tamē illud nō dabat, quamvis Hadrianus Papa noster dicat quodlib. iij. chart. xxix. colū. j. q̄ iudex tale iuramentum dare potest, etiam si suspicetur q̄ deierabit, licet secus in parte: quia iudex debet communi hominum vtilitati prospicere. Hinc dicimus quòd si inquisitus in respōdendo sit varius in causa criminali, non propterea potest torqueri. secundum Paridem de Syndicatu char. lxxxij. col. j. & ij. nō enim sumus vt Socrates, qui maluit mori, quā cū mēdacio se excusare. Aeneas Syluius epist. lxxxvj. Leonardo. & idem videtur si non ingeratur pōna sanguinis propter infamiam. l. j. ff. de infamib. quæ prapōderat timori mortis. l. isti quidē in fi. ff. quod met. caus. Barbat. in c. verum. de foro compet. num. lvij. hinc si testis examinatus fuit contra aliquem qui opponit contra eum de aliquo crimine, non tenetur testis de eo respondere, etiam si tale crimen sit notorium. Feli. in c. cum causam. col. xj. de testib. Facit quod vult Ias. in l. si duo partoni. §. fina. col. pen. ff. de iureiur. vbi dicit, quòd si aliquis indebitē detinere-

Respondens
inquisitio-
ni, non pu-
nitur de pec-
iurio.

44

- P 5

tur,

Iurans redi
re ad carce-
res.

tur, & esset periculū vite: si iurauerit se rediturum, vt relaxetur,
& non redeat, non est periurus. Hippol. sing. clxxxvij. incip. ma-
litiis. Baueria in tract. de virtute iuramenti. vers. lx. incip. nam
si aliquis Barb. in c. j. num. lxxxix. de mut. pet. conf. vt infra la-
tius addam. circa illud: Dolus an virtus, quis in hoste requiratur
quod facit ad disput. quam ponit Cicero in iij. Offic. circa fin.
in rub. de Fortitudine. nunquid Regulus debuerit obseruare
iuramentum de redeundo ad Carthaginenses. faciunt aliqua
fundamenta, quæ refert Flor. in sua pulchra disp. incip. varia.
dubio j. vbi disputat, an liceat carcerato aufugere: licet incli-
net quod nō. vide etiam opin. quas refert Arer. in l. decem. col.
fin. ff. de verb. oblig. licet dicat quod fortē in conscientia non
liceret mentiri cum iuramento. & dicit Luc. de Penna in l. ij. C.
de incol. libr. x. col. j. quod peccat. pro quo facit c. cum dilecti.
de accusat. Formulariū provinciale char. liij. Dicit enim Boē-
rius in iij. de consolat. profa xj. quod abhorret natura quæ cō-
seruari desiderat, mortem perditionēque deuitat. sequitur
Anchor. consil. xxij. visa inquisitione. col. ij. Barb. in Ioanni-
na col. xvj. Fortunius in l. j. §. ius naturale. col. v. ff. de iustit. &
iur. frater Greg. Britannicus serm. xxvij & vt corpus redimas,
ferrum patieris & ignē. gl. in c. j. de pœ. dist. v. hinc dicunt Phi-
losophi, quod musca quæ redeat ad locū vbi statim fuit læsa,
est sine memoria: est enim mors vltima passio animæ. Bal. in l.
j. col. vj. C. de confes. & vltimum terribilium iij Ethic. latē Ro-
sarium Buss. lib. j. serm. xiiij. litera y. post medium. Barb. in cap.
significante. colū. viij. de rescript. vbi Moder. in apostil. in cap.
quærenti. de offic. deleg. col. v. facit Iosephus de bello Iudaico.
lib. iij. c. xxj. circa medium. Tu magnanime vt minus mortem
timeas, considera quod nisi per eam videre nequeas Deum fa-
cie ad faciem. xiiij. q. ii. c. quā præposterum. idē Apostolus
cupiebat dissolui, & esse cum Christo. frater Greg. Britannicus
serm. liij. cupio. & xxxj. melior est dies. & serm. x. incip. melior.
& xxij. etiam incip. melior. Petrarcha in triumpho Mortis. c.
ij. & omnes electi ad vitam æternā nō possunt habere bonum
tempus in hoc mundo. secundum Viuald. in opere regali. cap.
pen. incip. taceo. quia hic non habemus ciuitatem permanen-
tem, sed futuram inquirimus: & quod seminamus nō prius vi-
uificatur, quā moriatur. Bal. in c. j. de vita & hone. cler. Quid
est vita nostra, nisi stultitia? Erasmi in Moria per totum. Nauis
stultifera, per totum. & nisi fabula. Codrus serm. j. per totum.
& nisi

& nisi mendacium. Codrus serm. vj. incip. iam quindecim per
torum. quod postea ipse reperit in versibus. chart. cl. quàm pul
chrè ergo ille Patauinus suum ingens palatium inscripsit hoc
titulo: Quel che mirate, e somno, fumo, & vmbra. Et ad eam
omnes currimus, vt in illis versibus totiens reperentibus. Va
do mori. qui sunt impressi post dialogum Luciani. vide Sene
cam de remediis fortuitarũ & sæpe in suis epistolis Petrarcha
de remediis vtriusque fortunæ. & in magna Chronica Alema
niz char. cclxij. sunt descripta hæc carmina: Morte nihil me
lius, nihil vita peius iniqua. Optima mors, hominum requies
æterna laborũ Tu senile iugũ domino volente relaxas, Victo
rũq; graues adimis ceruice catenas, Exiliũq; leuas, & car
ceris ostia frangis. Eripis indignis iusti bona partibus æquas:
Atque immota manes, nulla exorabilis arte. A primo præfixa
die tu cuncta quieto Quo iubes animo præmissis sine labo
rum: Te sine supplicium vita est, carcerque perennis.

¶ Amplia quintò, quòd teneatur sciens propalare, etiã si ha
beret per secretã relationem, vel iurasset nõ propalare. Capel
la Tholosana q. cclx. si tres socij. Arer. in e qualiter & quando.
el j de accus. in fin. Felin. in cap. intimauit. col. j de test. in cap.
nouit. de iudic. col. pen. verb. iuramentum. quia non valet iura
mentum de veritate tacenda. Felin. in cap. olim. col. iij. de ac
cus. sed Scotus & Theologi in xxj dist. iij. dicunt quòd ex quo
secretum est de iure naturæ, non tenetur quis etiam ad præce
ptum Papæ ipsum detegere: quia fortius est ius naturæ, quàm
ius humanum. facit Butliser in prologo primi. chart. viij. col.
iij. vers. ij. propositio. facit Matt. xx xij. De die illo nemo scit,
nisi Pater solus, &c. quia Filius qui est idẽ cum Patre bene scie
bat, sed in secreto. facit Anan. post Ant. de Butr. quem refert in
d. cap. qui cum fure. in iij. col. vbi dicit, quòd si quis scit furtum
per secretam relationem, quòd non tenetur indicare. per glos.
not. xij. dist. cap. herui. in ver. à contagione vbi post S. Thom.
idem videtur tenere Card. Alexandrinus. Socin. lib. iij. cons.
cij. cum præsentis Bauerius in §. item furiosi. col. iij. in lit. qui
testam. fac. pos. respondetur, quòd hoc posset procedere in sa
cerdote qui habuisset in confessione, quia nõ debet reuelare;
etiã si mandet Papa: imò si interrogetur cum iuramento, po
test respondere se nihil scire. nisi de voluntate confitentis. An
gelica in verb. confessio. vltimo. §. iij. & iij. Alberic. in dictio
nario in verb. confessio. ij. col. v. ver. confessionẽ eclare. Felin.

Reuelare
confessionẽ.

in cap. testimoniū. col. penul. de testib. in cap. j. col. j. de except.
 & vtrobiq; limitatur in apostillis, nisi in causa matrimoniali;
 quia in ea sacerdos egi poterit propalare quæ habuit in con-
 fessione. prout lat in l. j. §. huius studij. col. ij. ff. de iust. & iur.
 in parte furioso. col. iij. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. in l.
 reprehendenda. C. de iustis vide tamen Ripam in tract. de Pes-
 ste chart. xc. num. 103. quod videtur durum propter prædicta
 & tradita per Ang in gl. chai tradito la tua patria col. fin. For-
 tun. in d. §. huius studij. col. xxvj. in laico autē cui aliquid fuis-
 set dictum sub sigillo cōfessionis, secus: quia propalare tene-
 tur. Panor. in c. dilectus de excess. prælat. in cap. omnis vtriuf-
 que sexus. col. penul. de pœnit & remiss. & vtrobiq; in apostil-
 lis. nisi talis laicus fuisset adhibitus ad confessionem ex causa
 necessitatis, puta tanquā interpres, vel in defectum sacerdo-
 tis. Aliās autem reuelare tenetur secundū Felin. in d. cap. intima-
 uit. dicentem hoc procedere etiam si talis confessio fuisset
 facta laico in forma confessionis pro salute animæ, dummodo
 non ex causa necessitatis: quia licet debeat tenere secretum,
 debet intelligi, nisi producat in testem. dicit tamen Rosariū
 Bussi. ij. parte serm. xxxvij. circa fi. v. partis. litera Q. incip. sed
 hic quæritur. quòd quando fiunt tales monitorie, scientes nō
 tenentur reuelare parti. sed Prælato ecclesiæ, seu deputato per
 eum: imò si ipse solus scit, non tenetur reuelare prælato publi-
 cè, sed solū in secreto, vt possit providere: nam quis scire di-
 citur illud quod probare potest gl. in cap. sacerdotes. de pœnit.
 dist. vj. Socin. d. consi. cij. Et si Episcopus inquireret quis fecit
 tale quid, debet propalare sub pœna excommunicationis: si
 probare non posset, non tenetur propalare. latè & pulchrè Ri-
 pa in tract. de Peste char antepen. vbi dicit se cōsultuisse, quòd
 propter tale monitorium generale, amicus cui in secreto fuit
 ostensa apodicia, non tenetur propalare. Felin. in cap. decerte-
 ro. col. fin. de re iud. Henr. Boich in cap. qui cum fure. de furt.
 qui melius loquitur & apertius secundū Ioan Montolonium
 in Promptuario Iuris in verb. argentū. vers. vitimo. & in verb.
 fur. col. ij & hanc opin. tenet Archiepis. Flor. in ij. parte Sum-
 mæ tit. xxiiij. cap. lxiiij. colū j. Angelica in verb. denuntiatio.
 col. fi. in verb. excommunicatio. iij. §. xx. Rosella in verb. ex-
 communicatio. ij. §. xvj. Sylvestrina in verb. excommunicatio.
 ij. §. iij & viij. dicens notandum in practica. Formulariū pro-
 vinciale chart. lxxvij. Decius in l. culpa caret. col. fin. ff. de reg.
 iur.

iur. Hadr. Papa noster in Quodlibet. fi. & est chart. xlvj. col. fi.
 latus q. xj. per totū. maxime litera cc. vbi post Henric. de Gan-
 dauo mirabiliter subiicit. quod ꝑ iuramentum de veritate di- 46
 cenda non extenditur ad penitus occulta. facit Instructio ec-
 clesiasticorum allegando Angelicam. vbi s. idem vult Angeli-
 ca referēs Henric. in verbo. confessio deicti. §. j. & ibidē Syl-
 uestrina & Angelica in verb. interrogaciones in confessione.
 col. j. allegat Prouerb. xj. Qui inuestigator est malorum, oppri-
 metur ab eis. Et licet Roseila & Syluestrina videantur tenere
 contra Angelicam. volentes, quod teneatur dicere pzlato in
 secreto, vt corrigat occultē: tamen hoc etiam in secreto fate-
 batur Angelica in d. verb. denuntiatio. §. x. Quę propterea in
 d. §. xx. intert, quod si iudex in monitorialibus diceret quod
 scientes propalent, siue probare possint siue non, quod nō va-
 lent, quia continent errorem intolerabilem: nisi adderet. qui
 non potest probare, dicat sibi in secreto & sequitur Instructio
 ecclesiasticorum, vbi s. Nec placet saluatio Syluestrinę in d. §.
 viij. dum intelligit tales monitorias saluo ordine Euangelico:
 id est. prius corrigas inter te & ipsum, antequam dicas Ecce-
 lesię: quia denuntiatio quę fit per tales monitorias, dicitur iu-
 dicialis, ad quam nō requiritur illa monitio inter te & ipsum.
 secundum Io. Andr. & alios in d. cap. nouit. & est de mente Ta-
 bienz. in verb. accusat. §. xiiij. & in verb. inquisitio. §. vij. vbi in
 sua distinctione semper dicit, quē non teneri dicere iudici, nisi
 de eo quod probare potest. & Alber. in Dictionario. in verb.
 inquisitio. allegat ad hoc cap. erubescant. xxxij. dist. & cap. con-
 sulisti. ij. q. v. etenim silent boni viri quod probare non pos-
 sunt. cap. plerunque. ij. q. vij. Scrutinium chart. xxxij. in fin. j. pa-
 ginę, allegando Hieron. Alex. lib. iij. consi. lv. perspectis. colū.
 xiiij. & quomodo intelligatur illud, Dic Ecclesię. latē frater
 Thom. Illyricus de potestate Pontificis. chart. xxiiij. Et sic pa-
 tet quā sit erroneus stylus eorum qui in monitorialibus di-
 cunt, quod debeant propalare iudicialiter, vel coram notario
 & testibus, in forma fidem faciente: nam acta faciunt notoriū.
 l. gesta. C. de re iud. Alex. in l. exitus. ff. de acquir. poss. Felin. in
 cap. significauerunt. col. ij & iij. de test. Decius. in cap. pastora-
 lis. col. iij. de excep. Alex. lib. v. consi. clij. viso processu. col. iij.
 versi. pzterea etiam si sententia. vbi dicit, quod imō sola accu-
 satio infamat: & sic videtur continere errorem intolerabilem.
 Et sic restringitur ista ampliatio, vt etiam si eam teneamus,
 quod

quòd non procedat vbi id quod in secreto mihi fuit comissum, probare non possem. Secundo restringitur, vt hoc propalare in secreto, nec in aperto teneat impensis meis: puta si oportet ire ad vicarium episcopi, vel Romam, vel alium degentem in remotis partibus, quem adire non possum sine impensa. Rosella vbi §. pro qua facit Alex. in l. recusare. §. si quis alio. col. j. ff. ad Trebel. Felin. in cap. j. de test. Bertach. in tract. de episcopo. lib. iij. parte ij q. viij est chart. xxv. vbi volunt, quòd debet testi satisfieri pro expen. & tempore perduto. quicquid ergo in contrarium voluerit Syluestrina, si monitoria aliter decernat, non ligant.

- 47 ¶ Tertiò restringitur vt non procedat in coniuge, nec in descendibus, & aliis quos enumerat Angelica in d. verb. denuntiatio. col. fin. qui sicut non tenentur testificari, ita nec propalare ob tales monitorias. & est de mente Pano. in d. chart. ad peccatū. el. ij. de iureiur. dum dicit, quòd tacere veritatē est peccatum: scilicet quando quis potest compelli eam dicere. idem vult Formularium prouinciale chart. lxxij. dicens idem quando propalans ob hoc poneret se in aliquo scandalo, pro quo facit Steph. Malereti in tract. de elect. chart. x. col. ij. post Bald. in cap. cum nuntius de testib. vbi si ille qui solet mittere minas executioni, minetur mihi mortem: si recuso deponere, sum excusatus. quòd no. Pari modo ergo excusaretur vasallus à propalando contra dominum. Prapof. in cap. j. §. similiter. per illum tex. de consuet. rec. feu. Pari ratione excusaretur etiā aduocatus, vel medicus, ne dicantur prauaricatores & proditores causæ. l. j. ff. de prauar. Specul. in tit. de aduoc. §. nunc tractem. col. fi. vers. caveat. & vers. seq. Bar. in l. j. §. si is qui. ff. de fal. Nata in clem. s. xpe. in fi. prin. de verb. sig. Ang. in §. prater ea col. j. inst. de leg. Aquil. Felin. in c. accedēs. cl. j. col. j. vt lit. non contest. Angelica in verb. falsarius. Rosel. in verbo. aduocatus. §. xj. & ibi Syluestr. §. x. Tabiena. §. xij. Sed dubium facit, quia monitoria fiunt de occultis: vt dicam in ij. limitatione. & sic quādo aliter veritas haberi nō potest, quo casu aduocatus cogitur testificari. secundum Stephanū Aufserij de reprobationibus testium in verb. aduocatus. ad fin. quia tunc nemo excusatur. Felin. in cap. j. col. ij. de testib. cog. Hippol. in l. de minore. §. tormenta. col. fin. ff. de quæstion. Curia Tholos. q. cccxij. an testes quia occultare veritatē est peccatū mortale, cuius correctio spectat ad ecclesiā. Hosti. in summa de test. cog. §. j. ante fin.

fin. & §. & quia. ante fin. Sed istud dubium respectu Medici & Aduocati non procedit: quia eis veritatem dicimus coactè, prout confessori. nam vulnus detegas, si opus medicatis expectas. Bald. in cap. super eo de cohab. cleric. & mul. dicam infra loquendo de aduocato sollicito: & vt confessori, ita aduocato & medico est dicenda veritas. secundum Spec. in tit. de aduocato. §. nunc tractemus. circa princ. & sic ~~Comparatur~~ aduocatus cōfessori: vt ibi & pulchrè Iac. in l. j. ff. de iust. & iur. Et pro ista opin. facit Ripa in tract. de Peste, dicens q. aliud est propalare admonitoriū generale, aliud testificari. Ergo vt paulò s̄ dicebā si cōfessor cui ex necessitate dixi, nō tenetur propalare, ita nec aduocatus, nec medicus. Quartò restringitur secūdm Angelicam vbi s̄. quando quis vellet procedere criminaliter contra eum cōtra quem vellemus quem propalare, vel testificari. facit Capel. Tholosana d. q. ccccij. Angelica in verb. testes. §. xxvj. maximè pecuniariter. quia ~~CHRISTVS~~ non sic fecit quando liberauit adulteram: sed solū dixit, Noli amplius peccare. Et sic patet quòd limitatio Claud. in repet. l. vt vim. in chart. pen. ff. de iustit. & iur. dum dicit, quòd quis in foro conscientie teneatur reuelare, est diligentius consideranda: quia omnes prædicti Summatōres loquuntur in foro conscientie. quanquā & in procedendo in foro contentioso, etiam corā vicario episcopi, non esset necesse seruare ea quæ sunt de stricta conscientia: vt Felin. in d. cap. nouit. de iur. iur. col. v. post d. Ant. in cap. inquisitioni. de sent. excom. vbi ponit rationē diuersitatis inter vnū & alterū. idē Felin. in c. j. de constit. col. x. tertius casus.

¶ Limita primò vt non possint concedi tales monitoriæ excommunicato. Panor. in d. cap. nouit. de iudic. col. i. ix. in ij. additione. vbi dicit, quòd etiam non admitteretur ad Euangelicam: licet secus in alio criminoso emendato. vt ibidem Imol. col. iij. Decius col. xij. Roch. chart. xxij. Cap. Tholosana. q. clxxxix. incip. an excommunicatus & hanc dicit ibi Aret. col. v. esse communem, licet aliqua adducat cōtra eam: ad quæ respondet ibidem Roch. & quòd ad iudicalem non admittatur, facit cap. intelleximus. de iudic. Subdit tamen Aret. in d. c. nouit. in fin. quòd licet criminosus non admittatur, iudex tamen debet inquirere ex officio proprio vt faciat refarcire damnum cui debet, dicens esse singulare.

Excommu-
nicato.

¶ Limita secundò vt istæ monitoriæ procedant pro rebus occultis: nam si sciretur quis istam rem esset furatus, seu aliàs aduer.

aduersarius, debeo contra eum experiri & agere via ordinaria coram iudice cōpetente. Gemin. in cap. fin. de elect. lib. vij. vbi Anchar. & sequitur Felin in cap. ij. col. v. versic. circa tertium. de constit. vbi dicit, quòd quando aduersarius est certus, non debent fieri ista edicta generalia: imò si fiant, nihil valent. vt per eum qui dicit hoc esse notandum contra citationes quæ fiunt per edicta. facit quod vult Anch. in regula, ea quæ. col. xx. est in viij. q. princ. vbi dicit, quòd non debet procedi corā ecclesiastico in peccato notorio, quando illo casu potest incurrī per iudicem laicum. Sed super occultis in quibus non pateret probatio, nisi per monitorias, licet adire iudicem, qui potest melius providere: alias nec iudex laicus. nec ecclesiasticus posset ei succurrere. si tamen feratur excommunicatio. licet fieri non debuerit, tenebit glo. in cap. j. vt lit. non contest in glo. fin. in fin. not. in ca. reprehensibilis. de appel. in cap. Romana §. caueant. de sentent. excommunic.

- 49 ¶ Limita teritiò vt non procedant tales monitoriæ generales pro re leui, puta pro vna gallina: quia licet dicamus quòd pro leui contumacia quis possit excommunicari, quia contumacia est peccatum. Felin. in cap. ex literis. col. fin. de constit. in cap. testimonium. num. 25. de testib. in cap. cum super. col. ij. de test. cog. vbi dicit, quòd tanto est maior, quanto ex minori re surgit auth. si omnes. cum ibi not. C. si vt se ab hered. abst. Bart. in l. si eo tempore C. de remis. pig. & talis contemptus est delictum grauissimum. Barb. in Ioannina. col. clxij. quia hæc intelliguntur pro leui contumacia in non comparendo, non pro leui contumacia in restituendo. l. creditor. §. iussus. ff. de appel. gl. magna circa princ. in clem. j. de dol. & contum. Barb. in cap. de causis. in fin. iij. col. de offic. deleg. in cap. olim. col. iij. de rescrip. Decius in c. j. vij. not. j. lect. de iudic. & facit Alex. lib. v. confi. clij. incip. viso processu. col. iij. vers. nec ad hoc obstat. Stephanus Costa in cap. cum medicinalis. de sent. excom. lib. vij. col. iij. Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. chart. lvj. col. iij. vbi de furante vnam candelam vel vnum clauum. ~~Mar~~
~~tinus Luther in form. de excommunicat. vers. vij.~~ Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. xj. litera ll. nisi in talibus esset animus damnificandi: quia etiam tunc committeretur furtum. idē vult Summa Tabiena. in verb. furtū. §. v. Et dicit Ias. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. col. vj. quòd res dicitur vilis quæ non valet duos aureos. Cacialup. de debit. fugitiuis. q. iij. in fine. prò & contrà
 Andreas

Andreas Alciatus in repet. c.j. de iudic. nu. xvij. & seq. Et propterea inferebā quod non poterant concedi pro canibus. quæ plus incōmodi habēt quā cōmodi. vt Poggius facietia cxxvj. pro quo facit l. propriē bona. ff. de verb. sig. & facit frater Tho. Illyticus in tract. de potestate Papæ. chart. c. iij. illud Catonis, *Quæ nocitura tenes & c. secus pro canibus vtilibus: vt sunt molosi, vel eos de quibus Gilbertus post. ij. Oeconomīcorū Aristot. chart. viij. Itē nec pro dāno leui, puta dato per vnā gallinā, quā propterea quis nō debet occidere, sed capere si potest, & præsentare iudici, ita in aliis animalibus.* Petr. de Lesnaudiere in trac. de doctor. iij. parte. q. lxxxj. nec liceret coquere semen canape cum sale, & spargere cum alio semine, vt gallinæ vicini deuasitēs canapale moriantur. Ang. in l. j. §. item fit iniuria. ff. de extraord. crimin. Sed monitoriæ fiunt vt restituat, nō autem præcisē arctant ad cōparen. ergo & c. Contra tamen præmissā cōmunem opin. mihi facit alia communis opin. quam refert Alexand. in l. stipulatio ista. §. alteri col. pen. ff. de verb. obliga. vbi pœna adiecta facta subrogato loco quantitatis ita censetur in fraudem vsurarū, sicut si esset adiecta quātitati. In proposito ergo ita dicēdum est de ista contumacia quæ venit pro ista quantitate. §. Limita quartō quando istæ monitoriæ essent criminose & infamatoriæ alicuius personæ: puta qui cognouerit carnaliter talem mulierem, debeat propalasse. v. q. j. c. j. & tribus seq. l. itē apud Labeonē. §. ait prætor. ne quid infamandi ff. de iniur. Socin. cōsil. cxviii. visa narrat. col. iij. & v. Barb. lib. iij. consil. xv. incip. capio. vltimo dubio. alias iniuriarum nasceretur occasio, vnde iura nascuntur. l. meminerint. C. vnde vi. c. qualiter & quādo el j. de accusat. Socin. cōsil. clxiiij. visa col. iij. §. Limitat quintō prædictam materiam d. Ambros. de Vignate in dictis locis. quæ simpliciter refert Guid. Papæ sing. dccviii. de monitione. vbi summat prædicta eius fundamenta vt debeat desisti à talibus monitorialibus cōtra aliquem, quotiescunq; ille talis cōtra quem fiunt in termino clausulæ iustificatiuæ quæ solet apponi in dictis literis. Zab. & Lāfr. de Brixia. in clem. dispendiosā. de iudic. super gl. in verbo. præmoniti. quam etiam Ancha. & Imol. ibidem approbant, & eam dicit signandam. Card. in x. not. & q. xx. & tribus seq. com. pareret coram vicario episcopi, dicendo quod rem de qua in monitorialibus, non habet cum peccato, nec contra conscientiam: & si eam tenet, cū peccato nō tenet: sed est paratus stare iuri

Comparere
facit reuo-
cari moni-
torias.

Q

iuri

iuri coram iudice competēti, coram quo se remitti petit & defisti à monitorialibus : quia à præceptis non est inchoandum. Ias. in l. ne quicquam. §. vbi decretū. ij. col. ff. de offi. proconf. & leg. Et ideo illas esse reuocandas. Ias. & Lancel. in l. si pacto quo pœnam. col. ij. C. de pact. aut saltem resolui in simplicem citationem virtute suæ comparitionis in termino clausulæ iustificatiuæ factæ. Doct. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de ope. noui nunt. & in terminis monitorialium. Card. & Lanfr. in d. clem. dispendiosam. super gl. in verb. præmoniti. Aliàs protestetur de nullitate: tali enim casu dicit do. Ambros. quòd iudex ecclesiasticus tenebitur eum remittere & eximere: quia ad eū non pertinet cognoscere an iustè vel iniustè teneat: nec poterit excommunicare etiam in genere, secundum Inn. Ioā. And. dom. Ant. & Panor. in c. nouit. de iudic. Innoc. in c. statuimus. de offi. delega. col. ij. post gl. ibi subiungens, quod in occultis quando est cōfessus factum, non est vltèrius cogendus. Bar. in extrauagan. ad reprimēdum. in vers. per denuntiationem. Anchar. in regula. ea quæ. viij. q. prin. de reg. iur. in vj. Docto. in c. cum sit generale. de for. compet. vbi omnes dicunt, quòd nisi ita diceremus, sequeretur inconueniens, quòd iudex ecclesiasticus traheret omnes causas ad forum suum. faciunt Moder. in apost. ad Benedict. de Plumbino in l. nominatim. ff. de manumif. test. & dicit Panor. in d. c. nouit. col. antepen. in vj. additione. de iudic. quòd facta ista comparitione, nisi peccatū esset notorium, si denuntians vult quòd procedatur coram ecclesiastico, debet probare quòd talē rem teneo cum peccato: quod est valde difficile. secundū eum, qui post Bart. & dom. Ant. ibi col. xj. referentem Innoc. dicit, quòd ad excludendum probationes quas faceret iste denuntians pro retinendo causam coram ecclesiastico, sufficeret denuntiatio allegare aliquam causam probabilem & verisimilem, per quam talem rem tenet, puta exemptione: nisi aliàs contrā eum præsumptio laboraret: puta quia esset vir modicæ fidei, vel à principio purè negasset.

§. Et ita etiam vult ibidem Imol. col. fina. & Decius col. fin. impugnans Felin. & respondet ad illud, quòd nō stetur dicto alicuius etiam de consistentibus in animo, quādo habet præsumptionem cōtra se. Bar. in l. inter omnes. §. rectè. de fur. vt non procedat vbi agitur de conscientia. Item nec quando allegatur causa probabilis. & cum ista vltima trāsīt ibidem Roch. in fin. iij. q. & dat aliam & tertiam solutionem, quòd cū ista denuntiatio

Statut dicto
denuntiantis.

nuntiatio sit extraordinarius modus agēdi, secūdu Panor. ibi.
 nimirū si in ea mitius agitur cū denūtiato. argu. l. eū qui. ff. de
 iureiur. & hoc puto fortius procedere, quādo iste denuntiatus
 talē causam probabilē allegaret cū iuramento: quia tale iura-
 mentū malā præsumptionē excluderet. secūdu d. Ant. in d. c.
 nouit. col. xij. pro quo facit Claud. in l. Celsus. col. vj. vers. iij.
 fallit. ff. de vfuc. dicēs, q̄ † præsumptio calūniæ tollitur per iu- 53
 ramentū. Facit Ias. in l. fi. C. ad Carb. in l. iij. §. condemnatum.
 col. iij. ff. de re iudi. Et puto q̄ possit iste cōparens cōditiona-
 liter respōdere, dicendo, si teneo & c. ne alias simpliciter confis-
 tendo se ponat in laqueo. Angelica in verbo, confessio delicti.
 in fin. prin. facit quod vult Ias. in l. manifeste. col. fi. vers. item
 adde circa vltimam. de iureiur. vbi dicit q̄ quādo offertur iu-
 ramentū decisiuū, potest sic iurari: Si aliquid mutuaſti, tibi red-
 didi: vel sic iuro, q̄ nihil mutuaſti ex quo ſim tibi debitor. idē
 Ias. in l. Iul. verum debitorē. ff. de condict. indeb. col. vj. vers. ad
 tollendum. Barb. lib. ij. consil. xij. incip. præclarē. col. iij. Facit
 quod vult idem Ias. in l. iusiurand. & ad pecunias. §. ait prætor
 vlt. not. ff. de iureiur. vbi dicit, quod † ſtante ſtatuto quod de- 54
 beat poſitionibus cum iuramento ſimpliciter reſponderi, po-
 teſt ex cauſa reſpōſio modificari: puta ſi eſt mutuum, & reſti-
 tutio eius fuerit in ſecreto, poſſum poſitioni reſpondere mo-
 dificatē: ſi mutuaſti, reſtitui. Alexan. in l. j. ff. de vulg. & pup. iij.
 fallentia. Hippol. in repetit. rubr. C. de probat. Angel. in §. his
 itaq; inſtit. de iuſtit. & iur. Curtius in tract. poſition. xxiiij. bre-
 uiloquio. Felin. in c. præterea col. j. de offic. deleg. vbi etiam di-
 cit, quod index non poteſt cogere quem ſimpliciter reſponde-
 re, quando quis reſpondit, quod ſi occidit aliquem, fecit ad ſui
 deſenſionem. plus dicebat Peruſ. in d. c. cupiētes, col. j. per. gl. j.
 in verbo, malignantium. de elect. lib. vj. & Barbat. d. conſil. xij.
 quod hoc caſu poſſet purē negari cum iuramento abſq; timo-
 re periuiri. Felin. in c. ex tenore ij. not. de teſtib. Decius in c. ea
 eſt natura. ff. de reg. iur. quāu quo ad iuramentum. in contra-
 rium faciunt quæ dicit Ias. vbi ſuprà. & in l. cum proponas. la.
 ij. col. ij. C. de pact. Bologn. in repet. auth. habita. C. ne ſil. pro
 pat. col. liij. verſic. quid autem. Corſ. in tract. de pot. regia. q.
 lxxxvj. ad ſi. dum dicunt, quod licet quando foueo iuſtam cau-
 ſam, poſſim vti cauillationibus ad me deſendendum, vt per
 eos. & Hippol. not. clxxvij. incip. malitiis. & Petr. Gerard. not.
 xxvj. incip. tu habes. Decius in c. ſedes in primis verbis. de re-
 ſcrip.

Reſponſio
 qualificata
 ſeu condi-
 tionalis.

Q 2

scri.& faciūt quæ dixi in iiij.amplia.an quis teneatur seipsum indicare,non tamen est licitū vti mendaciis,falsis probationibus vel periuriis:licet pars aduersa illis vteretur contra me,ita limitātes gl.in d.c.cupietes.ideo ad euitādū periculū mēdaciij & periurij melius est admittere talē responsionē cōditionalē seu qualificatā.vt per Ias.& alios prædictos.Et propterea videtur q̄ admitti debeat responsio quæ datur positioni, dicendo non credit vt ponitur,nec ad finē ad quē ponitur. quod relinquit indecisum practicus. Præpos.in for. opponēdi cōtra positiones,in verbo primo q̄ publica vox.ad fin. vbi nihilominus videtur magis inclinare pro ista parte: licet dicat q̄ non vidit doctrinā perfectā. & hanc videtur tenere Alex lib.j.cōfi.xiiij. incip. ex his qui in themate.col.j.repet. in eodem consi.xcvj. in iiij.part.consil.xix. vbi dicit valere illā responsionē. nō credit vt ponitur: cū quibuscūq̄ aliis verbis ibidē additis. Est verū q̄ Spec. in tit.de positionibus. §. vij.versi xj.circa mediū.dicit quōd licet aliqui admittant talem responsionem,prout admittitur in libello, nego narrata prout narrātur: nihilominus iudex debet curare quōd positiones fiant clarē,& quid certū ponatur,& quid certum respondeatur. Sed non puto eius dictū procedere subsistēte causa de qua suprā:quia si fateor, incurro periculum soluendi bis:& si nego purē, incurro periculū periurij.Cogitandum ergo est, quia vidi peritissimos iudices admittere & respuere tales responsiones:& non solum diuerfos, sed etiā eundemmet iudicem diuersimodē in hoc articulo iudicasse.Et secundum aliquos,legitimē nō propalanti non creditur.clem.j.vbi gl.& Card.de renunt.cap.ij.de rescrip.lib.vj. auth.contra qui propriam.C.de non num.pecu. Panor.in d.c.nouit.vlt.addit.de iud.Et an legitimē propalauerit,vel nō,iudex ecclesiasticus cognoscet Sed Alex. quē ipsi allegant in l.si quis in cōscribendo.C.de pact.hæc mihi non dicit. ¶ Limita sextō,quando is ad cuius instantiā cōceduntur monitoriæ, prius pactū fecit cum parte,q̄ si etiā faceret publicari monitorias,q̄ nec ipse nec scientes per hoc teneantur propalare:quia excomunicatio regulatur ab intēione excomunicatoris. glo. in c.ij.de testi.cog.in c.P.& G.de offi.deleg.in c.j.de iudi. idē in excomunicatione generali.Panorm.in c. si sacerdos,de offi.ordi.circa si.summa Tabiena in verb.excomunicatio.ij. §. xj. & seq.facit Corf.in repertorio.Abb.in verb.excomunicatio.col.iiij.ver.si iudex præcipit. Et quod in simili dicimus de lege positua,

positiua, cuius præcepta nō se extendunt vltra intentionē præ-
cipiētis. S. Thom. quē refert Hadria. Florēt. de Traiecto. Papa
noster in quodlibeto j. litera k. est char. ix. col. iij Sed si conce-
dēs monitorias sciuit hoc pactū, verisimiliter excōmunica-
torias nō cōcessisset: ergo nō ligant. facit idem Panor. in c. ex
parte de offi. ord. in c. j. de loc. vbi quando cōstitutio pœnalis
emanat in fauorē vnius, contrafaciens nō incidit in pœnā, si il-
le de cuius fauore agitur consentit, vnde præceptū factū debi-
tori q̄ soluat infra Pāscha sub pœna excōmunicationis. nō li-
gat, si creditor sibi tempus prorogauit. Rosariū Busti. ij. part.
term xxxvij. litera q. Et ita consuluit capitulū prouinciale fra-
trum Minorum. & consiliū composuit magister Ioanninus le-
gens Taurini, & se subscripserūt septem Theologi. ¶ Septi- 56
mò limitat Rosariū Busti. vbi suprā quādo debēs impliere hoc
facere nō pōsis: quia tales excōmunicationes debent intelligi
ciuili modo, scilicet quòd quis non arceatur ad impossibile.
¶ Superest pro cōplēmēto materiæ subiicere aliquas quæstio-
nes in practica frequētiore. ¶ Quæro ergo primò factis & 57
executis istis monitorialibus, si aduersarius non cōparuit, nec
propalauit seu restituit, quid agendū? Respōd. q̄ etiā qui fa-
ciūt citari principalē ad allegādū causas quare nō debeat excō-
municari. Guido Papæ d. sing. de vij. & etiā quia ab executione
non inchoatur. l. j. C. de execut. rei iudi. ideo bona practica est
vt detur libellus corā diœcesano, faciēdo fidē de propalationi-
bus illorū quæ dixerūt cōtra istū aduersariū, quæ propalatio-
nes vidētur vtilis. arg. eorū quæ dicit Card. in clem. dispēdio-
sam. q. xxij. de iud. vbi Lāfr. col. ij. Proponēdo q̄ licet emana-
uerint monitoriæ generales cōtra detinētes res meas, & cōtra
sciētes, & emanauerint excōmunicationes generales: vt patet
ex ipsis monitorialibus debitē executis de quib⁹ sit fides: licet
alij propalauerint Titium talē rē meā tenere: tamē idē Titius
propalare neglexit, nec restituere curauit. imò talē rē indebitē
detinēdo, & cōtra cōsciētiā perseuerat in peccato. tales cēsuras
in cōtemptū deducēdo. Quare peto ipsum Titium sic in genere
excōmunicatū cogi ad pœnitētiā, & in specie & nominatim
excōmunicari, cū magis timeatur quod specialiter iniungitur,
exindēq; non absolui donec exeat de peccato, & dictā rē mihi
restituatur cū imploratione officij iudicis, & cū aliis clausulis in
libellis apponi cōsuetis. Et ista cōclusio libelli sonat in euāge-
licā: quia vt pœniteat. Itē & in iudicialē vt restituatur. quod dicit

Propalatio-
nes non fa-
ciūt fidem.

Roch. in d. c. nouit. chart. xxvij. est vtile ad euitandū cōflictum opin. licet forma libelli in vtraque denunciatione habeatur in apost. Feli. in d. c. nouit. co. fin. in denūtiatione est necesse secū- dum Feli. cōcludere certū per certū, non autē sufficeret cōclu- dere præsumptiue. & ibidē Decius col. pen. dicit hoc verum in euāgelica, quādo nō agitur de priuato interesse denuntiantis. Oblato ergo libello fiet lit. cōtest. Panor. in d. c. nouit. in fi. pri- mæ addit. est col. ix. & j. latius dicā. recipientūq; probationes parte citata ad videndū iurare testes. Et tunc poterunt exami- nari illi qui propalauerūt: quia aliās fidē non facerēt: nō enim possunt dici instrumentū, quia nō sunt rogati à duabus parti- bus. Alex. in lib. ij. cōfi. cx. inci. eximie. col. j. Ias. in l. prætor. ij. col. ff. de eden. nec antea probant vt testes, quia non iurati. Fe- lin. in c. de testib. per illū text. cū gl. antepen. vers. & inquantū. de testi. in c. constitutus. col. vij. vers. vnde absolute. de rescrip. vbi dicit, quōd Papa circa hoc dispētare nō posset. & in c. quis quæstionibus. de testib. illisq; publicatis si nihil opponitur & reperiatur, iste Titius culpabilis iudex pronantiabit eū incur- risse dictas cēluras in genere, præcipiēdo sub pœna excommuni- cationis in specie q̄ exeat de peccato & rē restituat & c. Et ista est cōmunis practica, quam sæpe vidi obseruari. ¶ Nihilomi- nus ego putarē esse vtilius practicare alio modo, videlicet cō- cludere in libello solūmodo, q̄ cogatur ad pœnitentiā, nullam mentionē faciēdo de restitutione rei. nā idem effectus omni- nō resultabit: quia non potest pœnitere nisi rem restituat. vt in regula. peccatum. Barb. in d. c. nouit. chart. fin. vers. qualiter au- tem concipietur libellus. & erit magna vtilitas: quia in ista cō- clusione sumus in denuntiatione euangelica, ex quo solūm tenditur ad finem correctionis. vt volunt omnes in d. c. nouit. vbi Decius col. pen. & fin. Panor. in c. quemadmodum. col. iij. de iureiur. in qua nō requiritur litis contest. nec ordo iudi- carius, secundum omnes indifferenter in d. c. nouit. vbi dicūt secus quando petitur rem restituī: & sic in iudiciali, & sic ab- breuiabitur lis, & cum minori impensā: imò fortius videtur, quōd etiam nemine instante diœcesanus ex officio suo debeat denuntiare excommunicatum nominatim, & eum facere eui- tari, quando sibi constat. Areti. in d. c. nouit. ad fin. Panorm. in c. parochianos. ij. not. & in cap. cum desyderes. iij. not. de sent. excommunic. ¶ † Quæro secundo quo iure possim agere co- ram ecclesiastico, ex quo debeam sequi forū rei qui est laicus

Respon

Respondeo quòd hoc est ratione peccati, de quo solus ecclesiasticus cognoscere potest. c. nouit. de iudic. nec laicus est capax talis cognitionis Panor. in cap. si sacerdos. iij. not. vbi Barbat. col. iij. de offic. ord. Maria. in cap. verum. col. vij. & viij. de for. compet. maximè de excommunicatione in genere lata & eius viribus, an eam incurrerit ipse Titius, vel ne, solus ecclesiasticus cognoscere potest. facit c. veniens. de renun. vbi Panor. col. si. vers. vit. & c. dilectus el. ij. vbi Panor. j. not. de præben. vbi dicit quòd quamuis ex monitoriis generalibus non quærat aliquid ius impetrati: potest nihilominus officium iudicis implorari, vt illæ mandentur executioni, saltem quo ad pœnam non parentium ¶ Quæro tertio, an iudex ecclesiasticus possit cognoscere, an debeat Titius mihi talem rem meam restituere, an verò sufficiat pronuntiasse eum esse excommunicatum, & remittere postea cognitionem causæ iudici laico. Respondeo quòd imò ipse ecclesiasticus etià debet cognoscere, & de consensu mihi restituenda. tum quia connexum est peccato, & de connexis idem est iudicium. c. translatò. de constit. Item accessorium sequitur naturam principalis. vt in regula, accessorium lib. vj. Itē iudex præparatorij est iudex præparati. Iac. in l. quotiens. C. de iudic. Decius in rubr. extrà eod. Item quia talis sententia fulminatur vt exeat de peccato & pœniteat, sed pœnitentia sine restitutione est infructuosa. Felin. in cap. ex tenore. in princ. col. penult. de rescript. Laurētius de Rodulphis. in tract. de vsuris. ij. parte. q. cxxv. ¶ Quod tamē limita, si lis pēdeat coram iudice laico contra Titium pro illa re: & postea pro habendis probationibus obtineo monitorias generales: & iste Titius non cōparuit, nec propalauit, an possim contra eum petere deueniri ad excommunicationem in specie. Respondeo quòd non, quia vbi cœpit iudicium, finire debet l. vbi cœptum. ff. de iudic. & continentia causæ diuidi nō debet l. nulli. C. eo. facit c. lator. qui fil. sint leg. vbi Panor. & Præp. col. ij. vers. item nota dicunt per illum text. quòd si causa principalis fuit intentata coram iudice seculari, nō potest ecclesiasticus qui cognouit de incidenti, postmodum cognoscere de principali, sed debet partes remittere coram iudice seculari. nō obstat Guido Papæ ij. volu. consil. cv. in causa. quia motiua sua procederent vbi non fieret præiudiciū iurisdictioni laicali. Io. And. & alij in d. c. nouit. vnde in præiudicium iudicis pars renuntiare non potest. l. litigatores. in princ. ff. de arbit. glo. in verb. probari in c.

si contra. de offic. deleg. lib. vj. Decius in cap. ceterum. j. not. de
 61 rescrip. in cap. vt debitus. j. not. de app. ¶ Quæro quartò, an
 istis propalantibus qui vt plurimum solet probare in scriptis,
 sit legenda eorum propalatio, quando postea examinatur in
 figura iudicij, si referant se ad eam petèdo eam sibi legi prout
 communiter practicatur. Respondeo quòd videtur quòd sic:
 quia licet prima depositio sit nulla, hoc est quia nò iurata, nec
 fidem faciat, potest tamen testis se ad illam referre. secundum
 Ias. in l. legata inutiliter. in fin. vj. not. ff. de leg. j. licet Barto. ibi
 corruptè allegetur in libro meo. & ibidem Lancel col. fina. faci
 Felin. in cap. cum in tua. col. j. versic. ij. limbo. de testib. facit
 Hippol. in l. ex libero iij. col. ff. de quæst. Flor. in l. j. col. i. ff. de
 test. Bart. & Bald. in l. si. ad si. C. de testib. vbi dicunt quòd testis
 qui fuit examinatus, si denuò examinetur de eodemmet nego
 tio, potest petere sibi legi suam primam depositionem. quam
 iudex potest sibi legi facere, si vult idè Felin. in d. c. cum in tua.
 in d. l. eos. & in d. l. ex libero. & in d. c. cum in tua. dicunt præ
 fari Doct. quòd si testis primo loco dixit vnum, postea aliud,
 statatur primæ depositioni quā fecit cum iureiur. & non secun
 dæ. de quo vide pulchrè Socin. in Bononiensibus consil. xcij.
 lib. iij. incip. in causâ d. Antonij. Ferratium cautela xij. incip.
 quæstio. & limitant vt per eos. Quātum autem attinet ad pro
 positum nostrum in materia monitorialium, mihi videtur q
 non debeat legi illa talis prima prolatio: quia hic nullus sub
 est timor variationis: nam illud primū dictum cum non sit iu
 ratum, nihil facit quominus testis possit contrarium cum iu
 reiur. deponere, absque timore cōtrarietatis, quia stabitur di
 cto iuramento. Bart. in d. l. eos. Ferratius & alij in prædictis lo
 cis. vnde cum Floria. Hippol. & Felin. in locis prædictis dicāt
 quòd est in arbitrio iudicis facere, vel non facere testi legi ta
 lem depositionem, videtur quòd nulla subsit iusta causâ pro
 pter quam debeat sibi legi: imò potius subest causâ propter
 quam sibi legi non debeat, quia à communiter accidentibus
 obtinere tales monitorias faciunt scribi tales propalationes
 per aliquam personam sibi fidam, quæ coadiuuat dicta propa
 lantium, & illa describit quanto fauorabilius potest pro isto
 obtinente monitorias. vnde videtur iniquum quòd isti testes
 debeant se postea ad talem dictum referre. arg. eorū quæ con
 gerit Barbat. lib. ij. consil. xxv incip. præclarè. col. penult. & fin.
 Paul. de Castr. consil. ccvij. super primo dubio &c. est in nouis.
 lib.

lib. j. cōsil. clxviij. esset enim dare materiam subornandi testes: quia bene est licitum instruere testem vt deponat dictū suum congrua ratione, ita quōd concludat: sed non tamen est permīssa instructio ad deponendum mutata substantia veritatis. Curt. in repet. l. admonendi. colum. lxxv. ff. de iureiur. Decius cōsil. clxxxix. col. viij. Felin. in c. pzterea col. fin. de test. cog. in c. licet causam. col. xix. versic. & vnum circa. de probat. Baue- rius in §. pater ad fin. instit. de testam. tamen facit se valde su- spectum Specul. in titulo de aduocato. §. vtriusque. versic. item sit cautus ne clanculo. & talis prima propalatio scripta manu illius est suspecta: quo casu quādo subest suspicio, dicunt Flor. Hippol. & Feli. vbi suprà quōd iudex nullo modo debet per- mittere legi talem depositionem Et si dicatur quōd hoc non procederet quādo in propalatione illi testes iurauissent, prout quandoque vidi fieri: quia tunc debeat stari prime, & ne incur- ratur variatio debeat sibi legi. Quia respondeo quōd ex quo sponte iurauerunt, quia monitoria non compellant nos de- ponere cum iureiur. sed solum propalare, etiam redduntur su- specti: debet enim testis coactē iurare. l. iurifuran. & l. si quā- do C. de testib. aliā qui se ingerit suspectus est. l. quæ omnia. vbi glo. ff. de procur. Hipp. in d. l. ex libero. col. iij. in l. vnus. §. seruo qui vltro. ff. de quæstio. Barbat. in tractat. de Cardina. ij. tract. q. ij. col. iij. Felin. in c. ij. col. viij. de testib. Corn. libr. iij. cōsil. cclxxxiiij. incip. in pzæsenti consultatione. litera m. plus dicit Panor. in c. cum p. de accusat. quōd ille qui se offert de- ponere contra me, dicitur inimicus meus. Concludo ergo non esse legendam testibus illam primā propalationem: & si sibi le- gatur & illi se referant, depositio sua reddatur suspecta. quod puto not. quia in practica quotidie occurrit, & nondum vidi in specie decisum, si iste propalās scriberet suam depositionem manu propria absque dictamine alicuius personæ: quia tunc cessaret huiusmodi suspicio. Sed vide Panor. & Felin. in c. de testibus. ¶ Quæro quintò & vltimò pro nunc quæ proba- 62 tiones requirantur. Imol. in d. cap. nouit. col. vj. de iudic. dicit quōd quantum ad excommunicationem in genere, sufficit vnus testis: secus dic quantum ad excommunicationem in specie & nominatim, quia requiruntur plenæ probationes, quia agitur de magna pœna Panor. in c. clericos de cohab. cler. & mul. in c. cum sit generale. col. iij. de foro compet. ¶ Quæro sextò & 63 vltimo pro nunc, quid si principalis debitor propalauit: an

Q s alius

alius sciens adhuc teneatur propalare. Respondeo quòd non, per ea quæ dixi in vj. limitatione de verisimili mente excommunicantis. item est superflua talis propalatio. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. nom. caue. cum sim. vt Ias. in l. decē. ff. de verb. oblig. num. xxx. Marascot. in repet. c. j. de constit. lib. vj. col. xlii. nec abundat natura in superfluis, secundum Philosophum, quem refert Syluester contra Lutherum. char. xiiij. libro 64 j. c. iij. & char. lvj. est lib. j. c. x. §. † Respōdēdo ergo ad Syluam nuptialem, ex prædictis patet conclusionem, Quod sit vtile nubere. esse veriorē. Non quòd inficiet quin possit esse talis mulier quam esset melius non habere. vt in simili Periglus in l. legato generali. el. ij. ff. de leg. j. dicens, quòd sono multi homini ch'e meglo perdet gle ch'e smarrigle. Et licet ex prædictis satis colligatur solutio ad ea quæ adducebantur ex opposito, quia cognitio veritatis est dubitatorū solutio. secundum Philosophum, quem refert Syluester cōtra Lutherum lib. ij. c. fi. in princip. iij. Metaphysicæ. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rubr. de prudentia. Nihilominus vt veritas lucidior appareat, ad vnumquodque fundamentum respondetur: vt j. quia vt dicit Philosophus in iij. Physicorum, vnumquodque pulcherrimè demonstratur non solum cum ostēditur quid sit proprium eius, & propria sui accidentia demonstrantur sibi inesse: sed etiam quando opposita circa ipsum soluuntur. & in vij. Ethic. non sufficit verum dixisse, nisi causa falsitatis assignetur. & dicit Isocrates in oratione panegyrica, incip. illos. char. iij. quòd ad manifesta deuenire nō sufficit nisi prius sublatis dubiis. Et dicit Platina de falso & vero bono. lib. iij. chart. ij. quòd qui volunt reponere nouum merum, vasa diluant necesse est, ne tetro sæculenti ac marcescentis vini odore nouum inficiant. & fuit sententia Boëtij. lib. iij. metro. j. incip. Qui ferere ingenuum. & dicit Ang. consil. cx. sanctissima. col. penult. quem sequitur Curt. Sen. consil. l. præsens consultatio. col. iij. vers. restat modo, quod nō respōdere videtur ambitiosum aut ignorantie tenebris inuolutum: quia non solum rami succidendi sunt, sed & radices euellendæ. alias frustra laboratur. gl. in l. obligationum ferè. §. placer. ff. de act. & oblig. in verb. sic. & in clement. dudum. §. super cathedram. in verb. radicitus. de sepultur.

LIBRI TERTII FINIS.

SYLV

SYLVAE NVPTIALIS

LIBER QVARTVS.

ARGVMENTA.

- 1 Diftum Matthæi xix. de non nubendo intelligi debet de valentibus continere.
- 2 Onus matrimonij an fit adeò timeadum vt ipſius matrimonij incrementum impediatur.
- 3 Perſuadere minus malum an fit licitum, vt maius euitetur.
- 4 Abſtinens à matrimonio, maiori ſubefſe dicitur damno quàm qui matrimonij onus acceptat.
- 5 Pauperies, ſi læta venit, diſiſſima res eſt.
- 6 Natura paucis ac vilibus vti lætatur.
- 7 Multa habens quandoque multis eget.
- 8 Mulier otioſa & ſua habens commoda facile præſumitur luxurioſa.
- 9 Otia ſi tollas perire Cupidinis arcus.
- 10 Aduerſa fortuna plus quandoque prodeſt quàm proſpera.
- 11 Scientia & diuitiæ vix ſimul poſſideri poſſunt.
- 12 Onera matrimonij faciliter à ſapiente feruntur.
- 13 Otium ſine literis mors dicitur.
- 14 Amantis vita pœnoſa dicitur & damnoſa.
- 15 Matrimonij ſubſidia & ſolaria cogitans non timet onera.
- 16 Apoſtoli diſtum dicentis, Solutus es ab vxore, noli querere vxorẽ, qualiter ſit intelligendum.
- 17 Matrimonium non eſt homini ſapienti ſeruitus.
- 18 Rerũ diuinarũ contemplatio magnã ſeruo Dei iucunditatẽ inducit.
- 19 Maritus debet toti domui ſuæ dominari, & tam corporibus quàm bonis.
- 20 Acquiſita per mulierem conſtante matrimonio præſumuntur acquiſita de bonis mariti.
- 21 Bona per viduam acquiſita an præſumantur ex bonis deſuncti quæſita.
- 22 Lex Quintus. ff. de dona. inter vir. & vxor. quibus caſibus procedat, vel non.
- 23 Probatio vincit præſumptionem.
- 24 Fornicationis peccatum antiquitus minimum habebatur.
- 25 Mendacij peccatum grauiffimum eſt & contra naturam.
- 26 Oſculum libidinoſum peccatum eſt mortale, & an ſit ſufficiens ad inducendam dotis priuationem.
- 27 Peccatum fornicationis reperitur tam in Veteri quàm Nouo teſtamento punitum.
- 28 Mulieres multæ viſe prudentes, & ſuis viris bona conſilia dediſſe.
- 29 Mulieris prudentia multum mederi ſolet vitij maritorum.
- 30 Virtus pietatis dicitur ineſſe plus mulieribus quàm viris, & ideo illæ dicuntur citius ſaluari quàm viri.

Virtus

- 31 Virus dicitur tenere medium, & habet duo extrema vitiosa: vnum in deficiendo, aliud in superabundando.
- 32 Mulierum inconstantia non est à viris nutre volentibus consideranda: est enim proprium humanæ naturæ.
- 33 Incontinentia mulierum non est in causa nuptiarum alleganda: nam plures mulieres leguntur continuisse quàm viri.
- 34 Mulieres dicuntur plus in coitu delectari quàm viri.
- 35 Incontinentia mulierum quandoque excusabilis est.
- 36 Impudicitia reddit mulieres humiliores: & pudicitia insignis reddit eas imperiosas.
- 37 Mulier in vno vitiosa non est omnino damnanda.
- 38 Mulierum incontinentia non est semper illis ascribenda.
- 39 Persuasio nimia quandoque habetur loco compulsionis.
- 40 Preces & pretium æquiparantur.
- 41 Pretio aliquam corrumpens dicitur vim intulisse.
- 42 Leno peioris dicitur conditionis quàm diabolus.
- 43 Amantis astutia diuersimodè consideratur.
- 44 Dispositio l. cum qui duas. C. de adult. non procedit vbi matrimonium secundum esset contractum per errorem, & aliis diuersis casibus, num. seq.
- 45 Amantes vtplurimum sunt in suis astutiis obstinati & excæcati.
- 46 Dispositio l. j. C. de rap. virg. seuerissima est, sed multas recipit limitationes.
- 47 Viris potius ascribenda est incontinentia quàm mulieribus.
- 48 Amor verus non potest esse diuisus.
- 49 Reprehensione dignus non potest alios commodè reprehendere.
- 50 Mulier ex adulterio mariti lucratur augmentum dotis.
- 51 Error parvus à principio fit persæpe magnus in fine.
- 52 Legis proprium est præcipere.
- 53 Vitium zelotypiæ multum nocere potest in matrimonio.
- 54 Maritus non debet tribus ex causis esse zelotypus.
- 55 Credulitas nimia, stultitia reputatur.
- 56 Mulierum incontinentia viris est ascribenda.
- 57 Cedere iuri sibi oblato nemo debet.
- 58 Naturæ limites modicum transgrediens non est vituperandus.
- 59 Mulier excedens curiositatem pulchritudinis aut vestitū & similia vanitatum facillè decipitur.
- 60 Venter mero æstuans facillè despumat in libidinem.
- 61 Avarus non est in episcopum eligendus.
- 62 Absentis fama non est præcipue in conuiuiis rodenda.
- 63 Choreæ nocturnæ sunt mulieribus impertinentes & periculosæ.
- 64 Mulier inuito marito nocturna conuiuia frequentans, vel extra domum pernoctans, potest repudiari.
- 65 Conuersatio cum infamibus impuditiæ suspicionem inducit.
- 66 Loquens ad aurem super eo suspicionem fraudis inducit.
- 67 Licitum non semper est honestum.
- 68 Episcopus debet malos mores corrigere, ne sanguis ouium de manibus

bus suis requiratur.

- 69 Prohibentur multa non quia mala de se, sed ad malum inducētia.
- 70 Languarum vsus an & quando sit prohibitus.
- 71 Episcopus potest prohibere ludos hasardicos sub excommunicationis pœna.
- 72 Furtum potest prohiberi sub pœna excommunicationis.
- 73 Edictum principis de non chorifando de nocte, validum est.
- 74 Correctio fraterna debet esse rationabilis & discreta, quæ non tendat ad peccatum.
- 75 Edicta pœnalia præcipuè pœnam spiritualement inferentia periculosa sunt, & euitanda est eorum multiplicatio.
- 76 Vocans aliquem bonum hominem potest iniuriarum teneri.
- 77 Colloquia, amplexus, oscula, & similia præparatoria sunt ad libidinem.
- 78 Osculum par esse dicitur adulterij.
- 79 Vxoris curam habere debent præcipuè tria genera personarum.
- 80 Mulierum impudicitiam quandoque conuenit dissimulare.
- 81 Mulierum impudicitia multis rationibus est viris imputanda.
- 82 Honestatem violare an aliquo casu sit licitum.
- 83 Delictum præcipiens an tantum peccet quantum delinquens vel committens.
- 84 Deum propter temporalia contemnere iniquum est & miserabile.
- 85 Vir vitiosus non potest commodè vxorem pro æquali vitio redarguere. Turpe enim est doctori cum culpa redargui ipsum.
- 86 Familiaritas nimia semper debet esse suspecta.
- 87 Cauendum est non solum à malo, sed etiam à suspitione mali.
- 88 Absentia summum remedium est amoris, & loci mutatione communiter mutatur mentis affectio.
- 89 Appellatione ciuitatis quandoque venit comitatus.
- 90 Identitas rationis quid in interpretationibus operetur.
- 91 Statuti dispositio procedere potest etiam in casu ficto, si casus verus & fictus æquiparentur.
- 92 Spiritus peruersus difficile corrigitur.
- 93 Maritus ob panis vncti comestione multis versiculis à iuuenibus derisus, quid breuiter habeat respondere.
- 94 Natura humana prona est ad malum ab adolescentia.
- 95 Mulieres multis gaudent prærogatiuis quæ non sunt in viris, & si ipse (vt faciunt viri) scribere auderent, viros ipsos confunderent.
- 96 Prudentis viri est vnumquodque examinare, prout natura requirit.
- 97 Aetas cur nunc breuior dicatur.
- 98 Virginitas mulieris attrahit ad se elephantem.
- 99 Matrimonio sedantur inimicitia.
- 100 Opera multa sunt falsò aliis ascripta, vt Virgilio Præcipimus &c.
- 101 Poëtarum proprium est mentiri.
- 102 Ingratus non dicitur moraliter viuere.

Valgi

254 SYLVÆ NVPTIALIS LIB. IIII.

- 103 Vulgi dictis non semper standum est: quia per sæpe sine ratione loquitur.
- 104 Mulieres in ecclesia sanctæ, in domo dæmones, bubones in fenestris, picæ in porta, capræ in hortis.
- 105 Mulierem dicere foetorem lecti fatuum est.
- 106 Mulier multum quandoque iuvat virum in quærendo & seruando diuitias.
- 107 Mulier multum potest ægroto viro prodesse.
- 108 Viro seni necessaria est vxor, sed sibi similis.
- 109 Vir vxorem sibi parem accipiens laudatur, licet contrarium facies non sit viuuperandus.
- 110 Viro quandoque expedientius est viduâ accipere quàm virginem.
- 111 Diuitiæ ad plura vtilis sunt in matrimonio: nec timendum est nubere diuiti.
- 112 Virtus sine pecunia non multum probatur.
- 113 Rempublicam melius est per diuites regi quàm per pauperes.
- 114 Felicitas vera tria præsupponit.
- 115 Ditari quandoque præstat quàm philosophari, licet philosophari dignius.
- 116 Diuitiæ ianuam paradisi strictam efficiunt & introitum difficilem.
- 117 Pulchritudo non debet virum à nuptiis impedire, imò potius nubenda esse formosa quàm deformis.
- 118 Doctrina & scientia mulieris visa est viris prodesse, & labores eorum alleuiasse.
- 119 Matrimonij commoditas aut voluptas non discernit rationem vxoris.
- 120 Laici non possunt statuere super matrimonio.
- 121 Statutum peccati nutritium inualidum est.
- 122 Partialitas an sit peccatum.
- 123 Agnus tollens debitum ordinem proximi ad proximum non potest fieri sine peccato.
- 124 Concordia paræ res crescunt, discordia maximæ dilabuntur.
- 125 Error cui non resistitur, approbatur.
- 126 Illicito vti vt ad licitum perueniatur an liceat.
- 127 Arare cum boue & asino quid sit.
- 128 Contemptibilem efficit clarum laudabilius est, quàm clarum effici contemptibilem.
- 129 Nobilitas & rusticitas in quo differant vel cognoscantur.
- 130 Nobilis præsumitur liberalis. Avaritia reddit homines odiosos.
- 131 Dandum est hilariter & facie læta & mediocriter.
- 132 Nobilitas fauor magnus est.
- 133 Nobilitas parentum non potest filiorum tenebras excludere.
- 134 Partialitas opus est sathanæ, quod ab omnibus Christianis in baptismo abiuratum est.
- 135 Dolus ille bonus dicitur quo hostis decipitur.
- 136 Et da orans pro pace Italiæ, audiuit diuinum responsum: Tace Beda,

- da, quia Italia nunquam erit in pace.
- 137 Rempublicam defendentibus designatus dicitur locus in cœlo.
- 138 Conscientia bona plurimum prodeit in bello: diuinum enim prouocat auxilium.
- 139 Milites & belligerantes dicuntur diuinæ iustitiæ executores, vt à multis annis præteritis visum est.
- 140 Milites Galli aut Christiani in multis differunt à Turcanis.
- 141 Aquis ad publicam vilitatem factus, licet aliàs sit reprobandus, est tamen commendabilis.
- 142 Milites contingit dupliciter itinerare, more scilicet priuatorum, & tunc soluere debent vt priuati: & more armatorum, & tunc modus eis indicus seruetur.
- 143 Episcopus Papiens fecit se portari à diabolo vsq; Romam, vt Papa nuntiaret ne in crastinum christum conficeret.
- 144 Avaritiæ suspicio in clericis est abhorrenda.
- 145 Ecclesia est hodie ambitionis veneno infecta.
- 146 Diuites quare timidiore in re bellica.
- 147 Hostium maxima copia visa est quâdoq; à paucissimis debellata.
- 148 Doctrina Evangelica in æternum durabit: cui nec addendum nec detrahendum est.
- 149 Papa debet id prius facere quod aliis iubet.
- 150 Pontifices multi hodie sunt in multis reprehensibiles, & paucos sanctos audiuimus in cœlis, licet sanctissimi vocentur in terris.
- 151 Scientia tot habet inimicos quot sunt ignorantes.
- 152 Dicere & non facere vituperabile est: facere autem & non dicere laudabile.
- 153 Breue regnum dispendium est populi.
- 154 Nouitas regni nouitatem legis inducit.
- 155 Principum negotia sine subditorum odio tractare impossibile est.
- 156 Dignitas vtplurimum inuidiam gignit & scandalum inducit.
- 157 Humilitas fundamentum est fidei Christianæ.
- 158 Gloria & vindicta soli Deo competunt, & humanæ fragilitati cōueniunt.
- 159 Contraria contrariis curanda sunt.
- 160 Partialitas in ciuitate est sicut vermis in caseo.
- 161 Italia anguilla comparatur, & quare.
- 162 Viuere sub tyrānide dicitur qui libera voce bonum publicum defendere impeditur.
- 163 Principis rigor magnum per sepe patriæ inducit detrimentum.
- 164 Partialitas iustitiam impedire solet, per quam tamen iustitiam regna consistunt.
- 165 Amor & odium rectum impediunt ferre iudicium.
- 166 Diabolus dicitur peccatore tantam habere potestatem quātam habet pastor in suo pecore.
- 167 Factioni non debent in prouinciis tolerari impunes.
- 168 Partialitatis causa cōmuniter est fauoris auiditas, quæ pessimæ est consequentiæ.

Fortu

- 169 Fortuna raro virtuti aduersatur.
 170 Tyranno an sit tanquam præposito dyscolo parendum.
 171 Timor communis iungit separatissimos.
 172 Nobilitas factum : factus licem parit & arma : Lis odium carpunt;
       hæc tria mortis iter.
 173 Officium publicum per partialitatem obtentum exercens peccat.
 174 ~~Partialis dicitur in tanto animæ periculo esse quanto est haereti-~~
       ~~cus.~~
 175 Partialitatis peccatum qualiter sit puniendum.
 176 Potestatem malis artibus acquisitam bonis moribus administrari
       difficile est.
 177 Partiales & factioni à curiis principum sunt expellendi, ne alios in-
       ficiant.

NON obstat ergo primum illud quod scribitur Matth. xix. ¶ quia fateor illud procedere in valente continere: sed quis est hic & laudabimus eum? vt dictum est § in vij. fundamento partis contrariæ de incontinētia, dū disputatur, An liceat relicta vxore adultera aliā superinducere: & in xij. ratione huius partis circa principium. & potest secundo responderi vt j dicam, respōdendo ad tertium. ~~Preterea nonne Apostoli ducebāt tecum vxores suas?~~ Ang in l. fin. § ipsum autem C. de bon. quæ liber. fortius Deus pater optimus maximus beatam & immaculatam semper Virginem Mariam in sponsam voluit. vt testatur codex Hebræorum. quem refert Bertach. in tract de episcopo. chart. xxij. est lib. iij. col. j. latius Petr. de Lesnaudire in tract de Doctoribus. iij. parte. q. lxxxv. & seq. eandem sententiam vide per illū Hebræum qui consulebat Pōtificem suum. Sed nunc Iudæi tenēt vnum librum ad oppositum, secundum episcopū Scilacensem in tract. de fide cathol. char. fin. col. ij. dum tamē dicitur quod CHRISTVS erat sacerdos tēpli. vide Matthæum Bosiū epist. lxxxvij. Quæ virgo. mater gratiæ. lumen æternum mundo effudit. IESVS CHRISTUM dominū nostrum, qui est sol iustitiæ, qui pro nobis homo factus est, in cuius nomine omne genu flectatur cœlestium. terrestrium, & inferorum. Barb. in cap. nullus. de foro compet. colū. antepen. Tremolus in addition. practicæ Bonacursij. ad fin. qui solus pervertendo ordinē charitatis. secundum Ang. ubi s. plus nos. quàm semetipsum delectat. candela amoris. quæ semetipsam consumit, vt nos illuminet. c. fi. xv. q. fin. acerba eius morte mortem nostrā occidit, & san

& sanctam catholicam Ecclesiā desponsauit. vnde, Mente agitata pretio quo sis ingrate redemptus. Et si tanti humanum genus es quo te sanguine diuino redimeret, & in crucis patibulo corde aperto pendens desiccat.

Huc me sydereo descendere fecit Olympo,

Hic me crudeli vulnere fixit amor.

Languco. nec quicquam nostro succurrit amor.

Fortis amor docuit vulnura tanta pati.

Pungentem capiti Dominum gestare coronam,

Pectus vt hauriret lancea fecit Amor.

Felle sitim magni Regis satiauit amaro:

Ille pedes clauis fixit. & ille manus.

De me solus Amor potuit habere triumphum:

Solus Amor docuit vulnura tanta pati.

Ergo pro meritis animi mihi pendere grati,

Dilige: pro tantis sat mihi solus Amor.

¶ Non obstat secundū de oneribus matrimonij. nec etiā dictum Philosophi paulō ante primū fundamentū per aduersantes allegatū, Quodcūq; feceris, te pœnitebit. Et sic non possumus inuenire pannū sine suo reuerso. Ang. in l. j. in princ. ff. de app. facit Codrus serm. iij. char. iij. & seq. Quia respōdeo. & ista solutio satisfacet etiā primæ ampliacioni. & sic vnica bulleta transibo duo pedagia, & duos parietes eadem fidelia dealbabo. Polydor. prouerb. cclxxxj. Erasim. in 1. parte. prouerb. xc. & illud Horatij, Tūne duos vna seuisima vipera cœna. refert Barba. in c. prudentiam, col. ij. de offi. deleg. vbi not. xix. quod dicuntur fieri tunc duo clauī in vna calida. idem Barb. in cap. Raynut. de testam. col. xlij. Igneus in repetit. authen. ex causa. in arg. d. Laurent. circa fi. est col. cix. imō plus debemus diligere animam proximi, quā corpus propriū j. Ioā. iij. Hadr. Papa noster quodlibet. j. chart. xj. co. j. quia cōcessio hoc dicto, sequitur quod minor pœnitētia tāquam minus malum erit eligenda. c. duo mala. & c. seq. xij. dist. l. fin. in fin. vbi Iaf. vlt. not. C. de Carb. edict. Hadria. Papa noster quodlibet. j. est chart. vj. col. iij. & xj. col. j. & q. ij. in iij. puncto. litera E. dicit, quod est licitū persuadere minus malum, vt euiteretur maius. idem vult chart. x xliij. col. j. & chart. xc. col. iij. & in iij. q. vj. q. principis. & char. lix. col. ij. dicit, q. in naui quædā exonerantur, vt cetera salua sūt. quicquid dicat Scotus. & hoc tenet Arist. iij. Topicorū. & in iij. Et hic subiicit, q. minus malum habito respe-

R

tu

Et ad maius, habet rationē boni. & refert Lācel. in d.l. si Salomon in repet. l. Gallius. §. & quid si tantū. char. j. idē Matt. Bo-
sius epist. cvij. quæst. Corn lib. ij. consil. lxxix. de duobus. col. v.
vbi subiicit illud euangelicum, Tene certum, & dimitte incer-
tum. vnde postquam in omni re periculū inest homini. Bauer.
4 in §. nihil. col. iij. inst. de testam. † Sed damnū quod cōsidera-
tur in matrimonio. respicit solū corpus; damnū autem absti-
nendi à matrimonio, respicit ad corpus: vt per Fregos. in plan-
ctu Heracliti. c. viij. & animā quæ pretiosior corpore. l. fanci-
mus. C. de sacrosanct. xij. q. ij. præcipimus Calcan. cōsil. cij. in-
cip. pro parte. col. iij. Catell. ij. parte Memorial. in vers. anima.
larē Bon. in tract. de nobilitate, parte ij. col. iij. & iij. Rosarium
Busti ij. parte. serm. x. litera z. & seruiētibus iis operita. art. ij.
ij. dist. circa med est chart. xxij. pro qua quā permutationem
dabit homo? Matth. c. xvj. in fin. Socin' lib. j. consil. xxij. col. ij.
incip. circa prædictā vbi col. iij. dicit. Quid enim prodest ho-
mini si vniuersum mundū lucretur: animæ verò suæ detrimen-
tum patiatur? & Barbat. in Ioannina cxx. lxxix. & x. pulchram
rationem assignat Somnium Viridarij. lib. j. c. lix. est char. xv.
igitur melius amittere capam, quā vitam. gl. in l. pe. ff. de iu-
stit. & iur. facit Gellius, quē suprà retuli in x. ratione. hanc con-
sequentia facit Pauin. in tract. de visitat. col. ij. Ferrarius cau-
tel. xxxij. quotidie ad fin. Item ratio damni, corporis, & animæ
præponderat damno corporis solius: quia duæ rationes vin-
cunt vnā. §. sed hodie. insti. de adop. c. cū infirmitas. de pœn. &
remis. l. re cōiuncti. vbi l. in vj. not. ff. de leg. iij. Et ita in pro-
posito in terminis nostris respondet Henric. Boich. in c. com-
missum. in prin. de sponsal. & mat. Et sic nō obstat. c. nos noui-
mus. xvij. q. ij. Et sic onera matrimonij quæ respectu impensæ
5 nō debent cōsiderari. Nam † Pauperies, si læta venit, diuissima
res est. glo. in verb. caute. in auth. de tabel. pulchrē Seneca epi-
stol. xliij. priuilegia, & cxx. quotiēs. Ant. in Peregrino lib. iij.
c. xxij. quæ superueniens curat. Et sonat quod Tollere nodo-
sam noscit medicina podagram. Felin. in c. presbyterorum in
fin. de homie. Petrarcha epist. xxix. annilem. lxxix. vna mihi.
char xxx. & vnā aliam receptam ad podagram refert Affli-
ctus constitutione quicunq; mulierem col. ij. facit gloss. in c.
legimus de cōsecrat. dist. v. allegando Horatium. Conueniunt
plura quæ cōgerit Christoph. Lafranchinus in tract. de præce-
dentia Doctorum & militum. charta xj. & duabus seq. frater
Bernard.

Anima præ-
ponitur cor-
pori.

pauperes
subleuati
mit. d. h.
hioness

Bernard. de Bussi in defensorio montis. char. lxj. & lxvij. latius
 Cepol. in tract. de imper. mil. delig. chart. antepen. vers. allega-
 tio verò diuitiarū. Gaielinus Rouille in tract. de descriptio-
 ne iustitiz. lib. ij. ca. viij. Beroal. in tract. de felicitate. post me-
 diū. Petrarcha de Remedio vtriusq; fortunæ lib. j. dialog. liij.
 de diuitiarum copia & lib. ij. dialog. cxxxj. de damno. & con-
 tra diuitias, vide latè in duobus sermonibus beati Basilij è Græ-
 co traductis. Et si ad naturam viues, nūquam eris pauper: si ad
 opinionem nunquam eris diues. Seneca epistol. xv. & seq. Lan-
 dulphus in vita Christi. parte j. ca. lxxj. litera e. Boëtius lib. ij.
 prola v. incip. sed quoniam. Albertanus de opibus acquirēdis,
 & etiam retinendis. † Nam paucis natura cibis, ac vilibus vi-
 uatur &c. Philephus decade vj. satyra vj. nonnullos. circa fi.
 latius deca. iij. saty. vj. incip. non mihi. & deca. ij. satyra vij. in-
 cip. prodigus & deca. viij. satyra ij. incip. rusticus. & satyra vij.
 incip. fortis. & decade ix. satyra ix. incipien. diuitiis. vbi laudat
 paupertatem. & decade x. satyra ij. incip. paupertas. Bruntus in
 statutis excludētibus foeminas à successione. artic. ij. co. j. Na-
 uis Stultifera de sollicitudine diuitiarum. char. xxvij & chart.
 xcj. de cōtemptu paupertatis. diues enim aut iniquus aut ini-
 qui hzredes. Luc. de Pēna in l. ij. C. ne rustici ad vllū obseq. li.
 xj. nam totum Euāgelium vbiq; eas detestatur. hinc dicūt ru-
 stici, Qui timet de anima, nūquam erit diues: qui timet de cor-
 pore, nunquam erit audens. facit Erasim. partē j. prouerb. decc-
 liij & qualem dolorem cōceperit Petrarcha ex diuitiis, vide
 per eum epist. xcviij. hesternē. & priuilegia paupertatis ponit
 Ang. in §. item propter paupertatem. institut. de excus. tut. pro
 quo Apuleius in prima Apologia, qui eā valde extollit: & epi-
 stola ante Bibliam incip. qui terrenis. pro quo Catell. ij. parte
 Memorial in princ. procemij. Ioan. Fab. instit. qui & ex quibus
 caus. man. non poss. in princ. vbi allegat Senecā. & inquit pro-
 uerbium, quod refert Marian. in tract. de oblat. lib. xvij. in fi.
 totum fuit alterius, totū erit alterius. & vbi multz sunt opes,
 & multi sunt qui comedūt eas. Eccles. v. † nā multis eget, qui
 multa habet. Gellius lib. ix. cap. viij. verum est. & tamē tegnius
 expediunt commissa negocia plures. glo. in liij. §. quamuis. in
 ver. facilius. ff. de admin. tut. imò scire volunt secreta domus.
 atq; inde tueri. gl. in c. ex merito. vj. q. j. Eusebius de Euange-
 lica præparatione. libro xiiij. c. iij. ante fin. licet famulus sit ad
 dominum, non dominus ad famulum. Curt. Sen. consil. xlvi. in

R 2

tin.

De pau-
peritate.

Seneca

de puer
fate
fo
C diu
tj

fin.col.ij.imò & sunt fures, vt dixi suprà in decima ratione adiutorij. adeò quòd erit necessè dicere. Tot hostes, quot seruos. vt Seneca epist. xlvij. Polydor Prouerb. xix. Erasmus ij. parte Prouerb. ccxxxiiij. vide fratrem Ludouic. de Veritate contrit. in decimo præcepto legis diuinæ. ad fin. & in c. de peccato auarii. est char. lxxv. Aeneâ Syluium epist. xlv. magnas pulchrè Vdalt. in l. ij. ff. de ori. iur. col. lxxiiij. & in eius oratione ad laudem legum, quæ incipit, ex multis. & in oratione incip. superiore anno. Georg. Florus in dialogo de bonis temporalibus. chart. xv. & pluribus seq. & quomodo debeant serui tractari, Philosophus j. Oeconomic. cap. v. & chart. ix. Plebanus Arlotus post medium. facetia, ad castigandum vxorem. itē, Cantabit vacuus coram latrone viator. gloss. in §. idēmq; instit. ex quibus caus. man. non licet. & diues semper timet etiam in lecto. propterea & Plato & Salomon, quos refert Eusebius de Euangelica præparatione. libr. xij. cap. xxij. dicebant, Paupertatem neq; diuitias dederis mihi Domine. Contētemur ergo mediocritate, vt Campanus ad Papiensem, de fratris obitu. chart. fin. dum vituperat pompam funebrem. Petrarch. episto. lxx. delectari. & epist. cj. summe Card. Papa in Epistolis. chart. ccxxxv. fragilis est suum testamentum quod ibi ponit in fi. Epistolarum ante Chronicam est enim pompa mundana breuis. vt ibi episto. quantis. & epistola seq. est charta cclxxij August. Dathus lib. j. oratione penult. & fin. de medio vitæ statu. imò Exiguo pulchram ducit solertia vitam. gloss. in verb. solertem in clemen. j. de offic. deleg. & econtrā, Richeza mal di sposta. a pouerta se acosta. Salic. in l. vbi adhuc. col. ij. C. de iure dot. facit Celestina actu iij. incip. adeo circa medium. vbi de auaritia diuitum actu xij. post medium. Plus dicunt aliqui, & docet experientia, quòd mulier quæ habet ita sua commoda. est communiter otiosa: ergo luxuriosa. Claud. super Lucam chart. lxxiiij. allegando Azechiel. xvj. Nam Ouid. in ij. de Arte: Luxuriant animi rebus plerunq; secundis. & Dardanus, Obcæcare animos facta secunda solent. Hinc dicit Aesopus, quòd fortuna est ignarus medicus, quæ multos exæcat. & Cicero de Amicitia dicit, quòd non solum ipsa fortuna cæca est: sed eos etiā plerunque efficit cæcos, quos complexa est. Pavius in tract. de visitatione. vij. quæst. ij. part. col. fina. vbi ponit versum, Diuitijs vt res est aduersa saluti, Biblia Aurea cap. cxij. de proprietate mundana. Albertanus de luxuria. & rubr. seq.

*Quædam
pote
etiam
in Colo*

*mulier
o tista
exco
x a nio*

seq. Aegidius. de regim. princip. lib. ij. parte prima. cap. xiiij. & parte secunda. cap. ix. Stephanus Canuti in regimine castitatis. charta vj cap. viij. ante finem. Iodocus in tractatu de nobilitate. cap. xvij. & sequen. & Alberic. in l. si quis ad declinandam. in fine. C de episcop & cleric Hadrianus Papa noster in Quodlibetis. quæst. vij. litera A. secunda. allegando j. ad Timotheum vj. quem etiam & plura alia allegat. Instructio ecclesiasticorum. charta viij. & sequē ¶ Oria si tollas periere Cupidinis arcus. Quæritur Aegistius quare sit factus adulter: In promptu causa est. desidiosus erat. gloss. penulti. in capit. nunquam. de consecrat. distinct. v. post Ouidium in j. de rem. Rosarium Bussi secunda parte. serm. xxviij. litera q. & Seneca tragœdia octaua. Nutritur inter læta fortunæ bona. & Horatius: Miserarum est neq; amori dare ludum. Et dicit Gallus, quod duo faciunt meretricem. Trop ayle, & mesayse. Host. in summa de sacr. non iteran §. quot sunt species. colum. ij. frater Ludouicus de veritate contritionis in ix remedio contra luxuriam. Erasmi. prouerbio vltimo, Auris Bataua. dum loquitur de Hollandia. etenim sine Cerere & Baccho friget Venus. Polydor prouerb. cxxxij. Matthæus Bosius epist. lxxxix. quod ego & xcj. minor. Iodocus in tractatu de nobilitate. cap. xx. facit Politianus centuria prima capit. xv. allegando Iuuenal. & Ouidium quem refert Hostien. in Summa de pœnitentiis. §. de quibus peccatis. colum. iij. versicu quæ autem. Mollierant animos luctus & vmbra tuos. Franciscus Barbarus. de re vxoria. libro secundo. capit. v. de victu vxoris. & dicit Boëtius. quem refert Dodus in apologia contra fratrem Samuelem. charta vigesimaquinta: ¶ hominibus plus prodesse aduersam. quàm prosperam fortunam. Allegat etiam Psalmistam. facit quod dicebat Papa Iulius. quando vidit nunquam potuisse superare Ducem Ferrariæ. quod ille dux multū sibi tenebatur: quia fecerat eum meliorem capitaneum Italiæ ob cōtinuā bel la quæ ei Iulius intulit: nam vexatio dat intellectū. vt dixi in princip. operis. & sæpe extrema necessitas in virtutem vertitur. Morus in repetitione Vtopiæ charta lxxxiiij. & dicit Seneca: quem refert commentum Cicer. in j. Offic. chart. xxxviij. quod calamitas est virtutis occasio. & felix necessitas quæ ducit ad bonum. cap. si quis fortitudinem. xxiiij. q. iij. prout dicitur. quod mala quæ nos hic premunt. ad Deū ire compellunt. Grego. quem refert Hadrianus in Quodlibetis q. vij. col. pen.

*malaguz nysie pte munt
de Decimio is p munt*

& vt inquit Marc. Varro. Paupertas optimus est ad summas diuitias progressus Propterea dicebat ille, quod melius est pauperem ducere: quia si ipsa vel filia adulteretur, erit minus malum: quod id fiat per necessitatem, quam propter superfluitatem & delicias. l. palam. ff. de ritu nup. dicam infra latius. Respectu autem filiorum, licet pater debeat thesaurizare filiis, secundum Apostolum, quem refert Fabian in repet. auth. nouissima. in xij. q. col. fin. C. de inoff. test. facit l. scripto. ff. vnde liber. l. nihil §. j. ff. de bon. liber. gl. in c. prædicator. xvj. q. j. in l. Paulo Callimacho §. j. de leg. iij. Pich. in rep. l. in quartam. col. xlvij. in viij. limitatione. Cald. lib. iij. consil. cxv. considerandum. in fin. Barbat. lib. ij. consil. lx. col. vj. incip. illud. & consil. xx. illud. col. vj. Socin. lib. ij. consil. cclx. capio primum. in fine col. iij. pulchrè Ang. conf. cx. sanctissima col. iij. Igneus in rep. authen. ex causa. col. xcvi. l. cōsensu. vbi Sali. C. de repud. quando tamen superabundant filij in diuitiis confidentes, virtutes cōtemnunt: vnde felix necessitas quæ cogit ad bonū. c. si quis fortitudinem. xxij. q. iij. Landolphus in vita Christi j. parte. c. xxxj. litera e. & lxxxij. litera e. Philelphus in Satyr decade. xj. hecastica ix. incip. diuitiis multū. Seneca ad Lucillum epist. xvij. & epist. xx. Fregos. in Valeriana lib. iij. c. iij. de paupertate. ¹¹ te in primis verbis. hinc dicimus, quod sciētia & diuitiæ possideri non possunt. c. gloria episcopi. xij. c. ij. §. pen. Cacialupus in tract. de modo studendi. col. iij. facit Barbat. in cle. j. §. nos itaque col. iij. de iureiur. vbi allegat illud, quod sensus ex pinguedine crassus efficitur. Et mutantur mores cum concomitantur opes. Pulchrè & latè Rosarium Bussi j. parte scrip. xxx. per totum, vbi disputat ad partes. Bolog. in repet. authen. hābita. C. ne fil. pro part. col. xxx. ver. vltius not. secundum eum, quod respondit Phocyon Atheniensis legatis Philippi regis Macedonum, sibi offerentibus munera. quem refert Mēsa Philosophica in rubr. de pauperib. paulo ante medium operis: de Fabricio in simili Gell lib. j. cap. xiiij. incip. Iulius. Morus in repet. Vtopiæ. char. xxvj. & dicit Philotinus in dialogo vulgari capitis & birreti. char. pen. quod non benè conueniunt diuitiæ cum virtute. Quantum autem ad filios, habetur egregium responsum Socratis datum vxori roganti, vt alicui filios commendaret. dixit enim, nemini: nam si mei similes erunt, nulla indigebunt commēdatione: sin secus, nolo filij Socratis dicantur. refert Platina de vera nobilitate char. iij. & illud: Si mihi

c. q. tēg. dicit Socrati

fin

sint similes, satis est hic parvus agellus. Si mihi dissimiles, est nimis ille tibi. † Alia onera matrimonij à sapiēte faciliter sufferuntur, maxime post asluefactionem. Erasmus ij. parte Proverb. dccc. lxxv. nota res malo, optima. & Ouid ij. de Remediis, Esse solent magno damna minora bono. hinc dicimus, quod bonus est solidus qui melioret florenum. Laurēt. de Rodulphis in tract. de vsuris. char. xxvij. col. iij. versic. ad responsiones. imò verte te quocunque volueris, vndique sunt angustie. Et in sudore vultus tui, velceris pane tuo. Gen. c. iij. Amedeus in dialogo de Amicitia. char. xxj. allegans illud poëticum: Laboribus vendunt Dei nobis omnia bona. facit Codrus ferm. iij. Christophorus Niger in versibus impressis ante Strabonem. incip. Dandule das tanto. Boëtius libr. ij. prosa iij. incip. tum ego: quam vulgarem fecit Tibaldeus in cap. incip. Chi dice esser felice, chi non nasce. Ioan. Lup. de donat. inter vir. & vxor. char. xciiij. col. iij. dicens, quod homo est natus ad labores. Iob. v. Archiepisc. Flor. in j. parte Summe tit. v. §. vij. & hoc docet experientia: nam quando aliquis nescit quid agat, tempus est fastidio. hinc dicimus quod † otium sine literis mors est. Senec. epist. lxxxiij. desij. & Ennius, quæ refert Gellius lib. xviij. c. x. memini. Otio qui nescit vti, plus negotij habet, quam cum est negotium in negotio &c. hinc Barto. in proem. trium lib. C. dicit. quod non poterat exhilarari ab ægritudine, nisi aliquid componeret. & ibi Moder. in Apottil. & Odofr. referunt, quod Axo nunquam infirmabatur, nisi tempore vacationum. vnde melius est laborare, quam torpescere. postquam euenit vt ferro, quod si exerceas, conteritur: si secus, rubigo tamē interficit. Gellius lib. xj. c. ij. elegans. & de otio literario Beroaldus in annotationibus char. lvij. epist. incip. Portius. Et propterea dicit Cyn in l. actor. col. ij. C. de probat. quod licet homo nascatur nudus, nō propterea debet præsumi pauper: quia ipsa natura facit homines rationales & industriosos, & ex labore & industria quærunť diuitias: alias non posset viuere. ex quo qui non laborat, non manducat. glo. ij. in l. quamuis alienus. ff. de dam. infect. merito igitur præsumitur quis acquirere in futurum & ditari l. curat. §. deficientium. ff. de muner. & honor. Ecce licet omnes clament de istis oneribus matrimonij, euenit postea nupto quod refert Gellius lib. xij. cap. ij. de quibusdam pomis, quæ etiam quod acerba nascuntur, sunt tamē mitia & iucunda. Ideo occurrit marito vt vulpi, quæ leonem

nunquam visum horrebat: sed postquam secum cōuersata est, cum mansuetissimum inuenit. secūdum Lancel. in l. qui se patris, in primis verbis. C. vnde libe. licet ardua prima via sit. gl. in l. ij. ff. de verb. sig. vel hinc dicimus: Dimidium facti, qui bene cōcepit, habet glo. in verb. princip. in l. j. ff. de orig. iur. ¶ Præterea contemlemur modicum vitam amantis, si habet aliqua onera vel expēsas. Petrarcha epist. lxxj tibi. lxxv. de adolescente. August. Dathus. libr. ij. epist. j. dum totiens repetit: Durius in terris nihil est quod viuat amāte: Nec, modò si sapias, quod minus esse velis. Bembus in suis Iolanis vulgaribus vnum capit. vulgare impressum, incip. dona quando aguagliare &c. vbi post plura argumenta, in fine concluditur, douché l'amatore piu dolce assay. Iardin de plaissance in lingua Gallica. fol. clxxix. dum æquiparat bona & mala quæ sunt in amore. & folio clxxv. de controuersia inter nuptū & nubilem. Frater Guil. de Alexis, in Les grās blasons des faulses amours. facit, Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas. gloss. in cap. legimus de consecr. dist. v. Et hæc vltra loca vulgaria & notissima. & quæ refert Anteros Fregosij. & quo ad impēsā. & illud Iuuenalis: Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis, Et spoliis. vt est prouerbum, Amor de putane, careza de cane. amicitia de pretij, inuitamento de hosti. non po far che. non te costi. secūdum Plebanum Arlotum in suis facetiis. Erasmus Prouerb. cxcij. Cupidinum crumena porri folio vinēta est. & gloss. in cap. cum Marthæ, de celebr. miss. quam refert Ioannes Montolonius in Promptuario Iuris in verb. dare. Tēporibus nostris quicūque placere laborat, Det, capiat, quærat plurima, pauca nihil. quia non te, sed tua Thais amat. & Palladius Soranus: Est opus argento pergrandi, munere, & auro, Si tibi vis tota seruiat arte Venus. & Archilinus in suo Viridario post varias receptas ad amorem, ponit illam: Accipe auri & argenti tanto che basti, & poy alza i pani &c. diuitiæ loquentes apud Romanū de la Rosa dicunt, Ou pourroit on prendre, ce que vn amant voudroit despendre. Et quot merettices quarum scorti pretium vix est panis vnus. Prouerb. vj. & quæ habent venenum. Bald. in l. prima. § ipsas. C. de naturalibus liber. facit epistola de laudibus eloquentiæ. ante opera Augustini Dathi. char. j. pag. ij. Amasiorum substantiam exhausserunt. secūdū Cyn. in l. cum te. C. de conduct. ob turp. causam. vadunt enim amatores volando, & volunt se ostendere diuites: & non sunt. nec habent

Calced

*Deuigil
terripet
p. uiciat
amante*

Calcedonium. secundum Ange. in l. fin. in fin. C. de leg. tut. vi. de tractatum de fide concubinarum erga sacerdotes. & Vlric. Hutten. in dialog. de febre prima. char. iij. & vij. sed tu dices, Portatur leuiter quod portat quisque libenter. gloss. in l. tria onera ff. de excus. tut. quam exornant Felin. in cap. non debet, col. ij. de testib. Decius in cap. cum M in fin. col. penult. de constit. vbi limitat Hipp. in l. j. §. cum quis latrones. ff. de quaestio. col. ij. & iij. Iason in l. si seruus plurium. §. si ante. de leg. j. in l. si verò. col. ij. ff. qui satisd. cog. Parpal. in l. si quis maior. viij. not. versic. vj. facit. C. de transact. Ferratius cautela xvij. Nizelus concordia gloss. vj. fallentia lxij. Ponzinib. in tract. quando res habeat originem à contractu. colum. ix. † **Præterea** ¹⁵ **con-** gitet & ponderet voluptatem coniugatus, & commoda quæ habet ex matrimonio, & onera non erūt sic dura. nam, Com. moda qui sentis, iungas onus emolumentis. Host in sum. de eccles. edific. §. à quibus, & vbi vber. ibi tuber: vbi mel. ibi fel. Polydorus Prouerb. xlvij. & fecem bibit qui vinum bibit. Erasim. Prouerb. dlxxj. parte j. facit Calcan. consilio vij. quia à me. colum. iij. & iij. & qui habet rosam, debet habere eam cum suis spinelis. Lancel. & Purpuratus in l. si seruus. C. de pact. & qui habet carnem, debet habere os sibi annexum. Lancel in l. cum fundus. §. seruum tuum stipulatum. ff. si cert. peta. facit l. si vsusfructus ff. de nouat.

§ Non obstat. tertiū, videlicet, † Es solutus ab vxore, noli quæ- ¹⁶ **re** vxorem &c. nam Apostolus ibi, vt ipse protestatur. hoc di- **verba con-** cit secundum ^{corinthios} **incontinentiam**, & nō secundum imperium: & sic non ligat. l. cum pater. §. mando. de leg. ij. Felinus in cap. j. de constit. vj. col. in iij. fallen. & in cap. nam concupiscentiam. in tribus primis columnis. eod. tit. & in cap. cum contingat. j. col. de rescript. Præpos. in cap. humanum genus. iij. dist. col. j. Item vt colligitur ex verbis vicinis. l. hæredes palam §. sed si notan. ff. de testam. maximè ibi, Melius est nubere, quàm vri: loquitur Apostolus in valente continere cap. Nicena. xxj. dist. Se- **Sequentia** **præcedētia** **declarat.** quentia enim declarant præcedentia, & econtrā. l. si. §. cui dul- cia vbi gloss. ff. de vin. trit. oleoque leg. facit Socin. in l. plures testamento. iij. col. & in l. j. col. j. ff. de reb. dub. vbi dicit, quòd clausulis vicinis declaratur ambiguitas. Lancel. & Ias. in l. qui filialibus. in prin. de leg. j. Ias. in l. si seruus plurū. §. fin. eodem titulo. in l. triticum. col. ij. ff. de verb. oblig.

§ † Non obstat. quartum, quòd matrimonium sit species serui- ¹⁷ **tutis:**

*quilibet
in domo
sua potest
deici imperator
Bex*

tutis: quoniam respondetur quod quilibet in domo sua potest dici imperator, seu rex. cap. duo ista. xxiiij. quæst. iiij. Corset. in tract. de pot. regia. quæst. xxiiij. in fin. vbi refert de illorurali qui receperat regem Angliæ incognitū, qui se perdiderat venando: quem rusticus percussit, quia noluit ei obedire in lotionem manuum: & qui nulli cupiditati seruit. dicitur, &c. Cicero pro Sylla char. iij. in suis orationibus. &. Servire Deo. est summa libertas. Bald. in procemio Greg. col. iij. & regnare est Barto. in Ioannina. col. xv. Iodocus in tract. de nobilitate. c. 18 xj. in princip. & probantur euidenter: ¶ quia seruus Dei maiorem delectationem incomparabiliter capit ex contemplatione rerum diuinarum, quàm quis possit habere ex omnibus regnis mūdi, quæ pacificè possidere possit. vt pater ex dictis religiosorum expertorum: & Pyrrhi Epirotæ, quem infra referā, loquendo de bello. & dicit Augustinus, quem refert Instructio ecclesiasticorum. charta. viij. quod qui biberit guttā vnā ex flumine Paradisi, extinguitur in eo sitis mundi. pulchrè Polycratus in procemio. & Servire rationi, est summa libertas. Bal. in consilio schismatis. colum. v. versic. si libertas. & in procem. Greg. col. iij. dicit quod doctor est quidam regulus discipulorum suorum: vitiosi autem, vt sunt amantes, seu verius amentes. Alber. in rub. C. de hæret. in illa questione quam refert Decius in c. ad audientiam. §. confessio. ad fin. de rescript. bene sunt in seruitute. vt Carmelitanus ecloga j. Ludit amor sensus, oculos perstringit & aufert Libertatē animi, & mira nos fascinat arte. Callida vulpina nos simplicitate gubernat. facit Stephanus Canuti de regimine castitatis. charta xj. columna quarta. Cicero, quem refert Hostien. in summa de pœnitent. & remis. §. quæ impediunt pœnitentiam. ad finem. dicens, Illum ego liberum dicam, cui mulier imperat: leges imponit: vocat, veniendum est: eiicit. abeundum est: poscit. dandum est: minatur, extimescendum est? Imò à tali seruitute nō exeunt etiam morte carcerantis, vt Carolus Magnus, de cuius amore deperdito Petrarcha epistola tertia, & Bonifacius de Vitalinis in clementina, aduersitatibus. columna tertia. de pœnit. & remis. dicit quod liberauit animam amasiæ suæ de Purgatorio. Nimirum ergo si Codrus serm. iij. chart. iij. & seq. dicit, quod vbi que est seruitus in hoc mundo. Conclude ergo. quod est maritus qui dominatur mulieri. Genes. cap. tertio. ad Ephes. v. cap. est ordo. xxiiij. quæst. v. & in c. clericis. seq. vsque ad fin. illius quæ

quæstion. Angelus in l. prima. §. fina. ff. de iniur. in l. prima. §. fin. ff. de lib. hom. exhib. in l. secunda. ff. de condi. infer. Gilbertus post ij. Oeconomicorum. chart. ij. ~~Lutherus in declaratio-~~
~~ne iij. præcepti, Honora patrem &c.~~ Barbat. libro primo. con-
 filio vj. scriptum. colum. iij. & consil. lxiiij. col. iij. Paul. de
 Leaz. quæst. iij. incip. patronus. col. vj. Bart in consiliis. Franc.
 de Cur. consil. lxvj. sapienter. col. ij. latè Ioann. Montaigne in
 tractatu de bigam. quæst. j. col. xix. & xxij. vbi inter cætera di-
 cit, quòd propterea maritus doctor nō tenetur appellare vxor-
 em suam dominam, per l. athicilsimos. §. j. vbi Nic de Neap.
 ff. de excus. tut. quem vltra eum sequitur Socin. l. omnes. ff. de
 except. Barbat. de Cardinalibus ij. quæst. ij. col. Corf. de pot. re-
 gia quæst. xxx. Panorm. in cap. ex parte in fin. de foro compet.
 Iason infiguratione casus l. cum filio. de leg. j. & in suo reper-
 torio ad Panor. in versic. maritus. Per de Lesnaudiere in tract.
 de Doctoribus par. j. quæst. xxiiij. vbi limitat. Bon. in tractatu
 de nobilitate. iij. parte. nu. excij. † Et mulieris corpore, & sub. ¹⁹
 stantia, & omni vita maritus fungitur. l. absiduis. C. qui pot. in
 pig. hab. & in signum subiectionis, coniugatz velatz incedunt.
 cap. hæc imago. xxiiij. quæst. v. cum sim. vt Præpos. in rubr. de
 sponsalib. col. iij. Felin. in cap. in literis. col. pen. versic. fallit.
 iij. de test. Angelus in princ. instit. de pat. pot. vbi subdit, quòd
 debent ire facie semicooperta: licet temporibus suis hoc non
 obseruaret. licet Ferrariæ & Romæ hoc seruari videam: & plus
 Venetiis, vbi totam faciem tegunt Et tamen quando erant fi-
 liæ, incederent in capillis. secundum Baldum in §. item qui
 dominum. quæ fuit prima causa benefic. amitt. & ideo portant
 vxores capillos longos, cum quibus debent se velare: nec eos
 incidere sub pœna excommunicationis. cap. quæcunque mu-
 lier. xxx. distin. Angelica in verb. fœmina. §. primo. Surgetus
 in Enchiridio militari. charta lxxvj. Angelus in athen. sed
 hodie. C. de adulteris. Ioannes Montaigne in tractatu de bi-
 gamia. quæstione secunda. columna xj. vbi reprehendit Lan-
 cel qui dicebat hoc esse vt viri habeant vnde possint eas trahere
 & ligare. vnde gloss. in clem. attendentes. de sta. reg. in ver.
 & Cornutus dicit, quòd quædam mulieres Romanæ dederūt
 capillos viris carentibus funibus: cum quibus recuperatis ma-
 chinis euaserunt victores: vnde maritus est dominus, & mu-
 lier per omnia obsequitur viro. Ioannes Faber. in §. cum au-
 tem. colum. j. instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. & Philosophus
 vj. Poli

ita in tractu de az 26. A

Quis prior
interroga-
tur tempo-
re matrimo-
nij.

Mulier ser-
ua viii.

*Indigne
quant.
mulierij
marito*

Acquisita
per mulie-
rem, præsu-
muntur ee
bonis viri.

vj. Politic. dicit, quòd mariti pauperes vtūtur mulieribus tan-
quàm seruis sequitur Aegidius de regim. princip. lib. ij. parte j.
cap. xv. circa fin. Et propterea de iure maritus tāquam dignior
debet prior interrogari, quando contrahitur matrimonium.
Iac. insit. de iure nat. gent. & ciuil. & de adop. col. iij. Panor. in
cap. si inter virū. de spons. gl. & Ang. in l. ij. ff. de adop. Et adeò
sunt subditæ, quòd nec possunt tenere camisiam in lecto inui-
to marito. Felin. in cap. illud. col. fin. de præsump. Luc. de Pen-
na in l. quicunque col. ij. & iij. de re milit. lib. xij. nec loqui eo
inuito Nic. Boerij in commento consuetud. Biturigum. char.
cxxxv. col. iij. per text. in cap. mulier debet. xxxij. q. v. Et tene-
tur mulier custodire res mariti & sibi parare comestibilia, &
lauare pedes & caput. Ioā. Andr. & Panor. in cap. literas col. fi.
de resti. spol. facere telas. Afflictus decif. xliij. de tribus. ad fin.
ij. dubij. facere lectum. & scopare. Angelica in verbo, vxor. §.
ij. non tamen per hoc si habet artificium ex quo quærere potest,
quā illud quod acquirit, sit proprium vxoris: vel si esset nobi-
lis, non tenetur ad ista vilia. Alexand. lib. iij. consi. cxxij. verè.
Corl. de pot. regia. q. xxx. in fin. Ioan. Montolonius in Prom-
ptuatio Iuris. in verb. maritus Io. Lup. in rubr. de donat. inter
vir. & vxor. chart. xiiij. & melius chart. xxvj. Imò nec tunc te-
netur lactare filios. Bald. de dote. vj. parte xv. speciali. colū. iij.
de quo Francisc. Barbarus de re vxoria. lib. ij. cap. viij. de libe-
rorū educatione. Bon. in tract. de nobilitate. parte v. num. 68.
& parte v. num. 91. Gel. lib. xij. cap. j. pro quo facit, quia vasallus
non potest cogi præstare domino seruitium quod sit sibi inde-
cēs: imò si vasallus ad hoc sit restrictus, debet sibi dare æquam
commutationē arbitrio boni viri. Mar. Laud. in cap. si minor.
si de feud. fuer. controuer. col. fi. Bon. in tract. de nobilitate. iij.
part. num. 117. & v. part. priuilegio xxxvij. vbi Moder. nisi cau-
sa hospitalitatis forensium circa rem coquinariam. † In dubio
tamen acquisita per mulierem, cōstante matrimonio, vt euite-
tur suspicio turpis quæstus, præsumuntur acquisita de bonis
mariti. l. quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor. gloss. Bal. Ang.
Flor. Paul. & Corn. in l. cum oportet. C. de bonis quæ lib. Guil.
de Cu. in authen. licentia. C. de episc. & cler. Luc. de Penna in l.
si tempora. col. ij. C. de fid. instr. lib. x. Nic. Boerij ad Dyn. in re-
gula, ratum, Salic. in l. si mater. C. de contrahend. emp. Socin.
in iij. vol. cōsi. xvi. in causa. col. j. dicēs idem in filio quòd quæ
fuerit de bonis patris. Alex. lib. iij. consi. xxxj. viso testamento
col.

col. pen. sed vide Feder. consi. lviij. videtur. iij. dubio. propterea Decius cccxxvij. in casu proposito. ad fin. dat. cautelam mulieri. quòd faciat sibi dari pecunià à consanguineis. postea emat. Barb. in tract. de Cardin. in j. tract. q. iij. col. viij. & lib. iij. consi. lxiij. illud in medium col. pen. vbi dicit idem in officiali. larius in cap. j. de pecul. cler. vbi dicit idem in monacho & in rectore ecclesie. Rom. consi. clx. super eo. col. ij. prout & Bertach. in tract. de episcopo. chart. xxv. col. j. est lib. iij. in iij. parte. q. iij. vbi idem in concubina & amasia de quib. Crem. sing. vj. incip. tu scis. Monferr. in l. frater à fratre col. xxiiij. ff. de condic. indeb. facit glo. & ibi Ang. instit. per quas pers. nob. ius acquirit. in §. instituens in vers. propria. Bolog. in suis interpretationibus in d. l. etiam. vbi allegat plura consilia. & dicit. secus tamen esse in tutore. qui non præsimitur quæsiuisse de bonis pupilli. Rom. & Federic. in consiliis præallegatis.

¶ Primò amplia vt procedat etià d. l. quintus. in vidua. Bald. 21 in l. cum oportet. in princ. C. de bon. quæ liber. Salic. nisi liber sit corruptus. in auth. licentiam. post princ. C. de episc. & cler. quod intellige quando statim mortuo marito acquisiuit. ita Alber. de Ros. in d. l. etiam. C. de don. inter vir. & vxor. Crem. & Monferr. & Bertach. vbi §. Franc. de Cur. consi. xxij. ego. idem Bertach. in repert. in verbo. vidua. col. iij. Ang. licet de Alberico mentionem non faciat. consi. cxlj. incip. super primo puncto. vbi dicit. quòd diceretur statim quæsiuisse quando quæsiuit infra annum luctus & Ang. sequitur Io. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. chart. v. col. iij. & chart. xxix. vers. operatur quartū effectum. vbi ponit tres ampliationes. & tres limitationes ad regulam l. quintus. Crem. in consi. Alex. iij. lib. consi. lxij. serenissimus. col. fin. vbi consuluit in mirabili casu. scilicet quando ista mulier remansit tutrix pupillorum. & antea erat inops. quod vltimum mordet. Barb. in d. cap. j. & ibi Crem. restringit d. l. quintus. ex quo sit odiosa. solùm procedere in quæsitis constante matrimonio. prout & sentit Alex. lib. ij. consi. lxxxij. incip. perspectis. col. fin. repet. lib. iij. consi. xl. Salic. in d. l. etiam. sed eum reprehendit Aret. consi. xxxj. incip. considerata. col. iij. vers. sed tertio. & col. fin. vers. ad secundum. respondet ad dictum Bald. consi. liij. à libello. lib. iij. qui dicebat. quòd mulier præsumeretur subripuisse pecuniam viro. ¶ Secundo amplia vt procedat etiam si talia bona mulier postea vendidisset. quia ista præsumptio militabit etiam contra emptor

emptorem, per regulam, nemo plus iuris. Ioan. Lup. vbi §. in
ij. ampliatione.

¶ Tertiò amplia, vt procedat etiam si mulier negaret fuisse
quæsitā de bonis viri. Io. Lup. vbi §. in prima limitatione.

¶ Quartò amplia vt hoc possit opponi mulieri nō solum per
maritum & eius hæredes, sed etiā per singularem successorem
vel donatarium. Decius conf. cxxxvij. in casu proposito. licet
contrarium teneat Alex. in d. l. qui iure familiarit. ff. de acq. pos.

21 ¶ Primò limita Bar. in d. cap. col. j. de pecul. cler. & Io. Lup.
vbi §. in ij. ampliatione d. l. quintus. non procedere in muliere
diuite quæ accepit virum pauperem: quia tūc præsumitur ac-
quisuisse de bonis propriis, & non mariti.

¶ Secundò limita d. l. quintus non procedere in bonis quæsi-
tis ante matrimonium, ita in specie Alex. lib. v. conf. xliij. incip.
in causa de quo tamen vide Aret. d. conf. xxxj. qui videtur te-
nere contrarium. & idem Aret. in d. l. qui iure familiaritatis. fa-
ciens mentionem de illo suo consilio, dicit. quod si mulier al-
legaret se habuisse bona antequam transiret ad domū viri, ex
quibus diceret se quæsisisse: tunc esset valde dubium cui in-
cumberet probatio, an mulieri vel hæredibus. sed Claud. ibi-
dem tenet contrarium. & sic pro sal.

¶ Tertiò limita quando maritus erat præsens acquisitioni &
instrumēto, in quo dicebatur pecuniā provenisse ab vxore: ita
Socin. lib. iij. cōsil. xxj. circa primū. Alex. lib. j. cōf. xxij. repet.
lib. iij. cōf. xxij. visis dubiis col. j. Bal. lib. v. cōf. lxxvj. punctus
talis est. Et cōfirmatur ex duabus sequētibus limitationibus.

¶ Quartò limita quando maritus sciebat eam acquirere, &
postea diu tacuit cum muliere, nec contradixit: nam præsumi-
tur quod donauerit: quæ donatio postea confirmatur morte.
Ful. conf. cxviii. in quæstione. Salic. in authen. sed iam neces-
se. C. de donat. ante nup.

¶ Quintò limita quādo aduersarius fateretur talia bona fuisse
quæsitā de bonis vxoris. Signor. conf. cxxij. factum quē re-
fert Præpos. in c. significauit in fi. de donat. inter vir & vxor.

23 ¶ Sextò limita quando mulier probaret se habuisse aliunde
pecuniam honesto modo: ¶ quia tunc probatio vincit præ-
sumptionem: ita Bertach. vbi §. Cep. cautel. cxlix. incip. no. au-
ream. puta quia sibi fuerit datum à consanguineis, vel quod
fuerit lucrata ex aliqua honesta negotiatione: puta quia erat
obstetrix, vel chirurgica, vel texendo & emendando vestes, &
deau

deaurando. & dom Ant. de Prato in consiliis Alex. lib. iij. consil. cxxxij. incip. verè. Barbat. in d. tract. de Card. & in d. c. j. vel in arte texendi. vel recamaturæ, vel in lactando filios alienos, vel in faciendo hospitium cum viro. ita Panor. lib. ij. consil. xxxvj. circa primum, & clarius Bal. Sal. Ang. & alij in l. cum oportet. C. de bon. quæ liber. Portius instit. ad Tertul. ante fin. Socin. consil. cclix. materia. in fin. Petr. Gerard. not. xcix. inter virum. vbi tamen dicunt, quod debet deduci tempus in istis expensum quo subtrahitur à seruitiis mariti, cui obsequi tenetur. tamē ex dictis Petr. Girardi colligi potest, ex quo sunt socij diuinæ & humanæ domus, quæ ratione societatis contractæ quod dimidia talium acquisitionum per mulierē spectet ad virum. & ita etiam colligi potest ex dictis Alex. lib. j. consil. xxiiij. visis dubijs in fin. & Ioan. Lup. vbi § chart. xx. j. ver. Barb. lib. j. consil. xxij. scripsit propheta: nō enim placet. & chart. xxxj. ver. si operatur quintum. & vers. seq. & ibi chart. xxxij. quid si acquisiuit cum filiis mariti.

¶ Limita septimò quando mulier acquisiuit post adulterium per eam commissum: quia tunc non præsumitur quesiuisse de bonis viri. ita Bertach. & Ioan. Lup. vbi §. sed in contrarium videtur tenere Barbat. in d. tract. de Card. & in contrarium facit ratio Aret. d. consil. xxxj. in fi. ij. col. quod debemus capere præsumptionem minoris delicti. Stant enim simul. quod adultera sit, & tamen adulter nihil ei det. Secus tamen si apparet quod dedit. practic⁹ Pap. in for. lib. quo vxor agit ad dotē gl. tāquam. ¶ Limitat Lupus vbi §. prædictam regulam l. quintus. procedere respectu possessorij: quia in possessorio illud quod possidet vxor, præsumitur vxoris.

¶ Limita nonò vt prædicta procedant respectu pretij quod bene præsumitur de bonis viri: sed quantum ad dominium rerum acquisitarum ex quo emit nomine proprio, illud bene remanebit vxori. Bart. & Iac. Rebuffi in l. & si instrumenta. ad fi. C. de fide instrum lib. x. quem simpliciter sequitur Monferr. in d. l. frater à fratre. Salic. in l. ex pecunia. C. de iur. dot. Bald. in l. si vt proponis post gl. ibi. C. de rei vendicatione. Signor. consil. suo cccxvj. incip. habens. Est verum quod obstat. videtur text. & ibi doct. in l. j. C. si quis alter. vel sibi Barbat. in d. cap. j. de pecul. cler. col. penult. ver. nota quod res. & in cap. inquirendum. col. iij. & seq. eod. tit. vbi dicit, quod licet instrumentum prælati canter quod emit sibi & nomine proprio, nihilominus res

empta

empra erit ecclesiar. & dicit se consuluiffe.

¶ Limita decimò quādo mulier fatetur talia bona fuisse quæ-
sita tempore matrimonij, bene procedit regula : si autem mu-
lier hoc negaret, tunc secus. ita dom. Vitalis in tract. claufula-
rum chart. vj. col. iij. in fin. est in claufula de simulatione. colū.
penult. vbi dicit esse not.

¶ Limita vndecimò quādo quæstio esset cum extraneo. Alex.
lib. vij. consi. c. j. incip. super primo. num. 2. Nescio alibi sic col-
lectam materiam d. l. quintus.

- 24 ¶ Non ob. quintum principale. scilicet ratio Ias. ¶ nam tempo-
re antiquo res erat dubitabilior : nam tunc fornicatio nullum
peccatū putabatur apud Paganos: quia Iuppiter esse pium sta-
tuit quodcunque iuuaret. vnde quando mos erat, crimen non
erat. cap. obiciuntur. xxxij. q. iij. hodie autem licet sit minus

Fornicatio
minus pec-
catū quā
mendaciū.

- peccatum, quā mendaciū. Item in cap. eum dilectus colū.
iij. de accusat. Decius in cap. at si clerici. col. xxiiij. de iud. sen-
tit Luc. de Penna in l. mulieres C. de incol. lib. x. parte. ¶ quia
25 mendaciū est contra naturam. Socin. de quo plura Afflictus
constitutione, sponte volentibus. circa fin. & inter cæteras pœ-
nas habet, quod non creditur mendaci, etiam vbi dicit verita-
tem. Cyn. in l. transigere. col. iij. de pact. Ias. in §. item si quis in
fraudem. colum. xix. instit. de act. Albert. lib. j. de verbo quid.
& de amore Dei lib. j. in rub. de loquela & lingua coercenda.
& mentiri est species furti. Bald. in cap. dudum. el. ij. col. iij. de
elect. sed fornicatio est minimum de capitalibus. de adulterio
etiam non est ita horrendum : vt dicam §. respondendo ad in-
continentiam in viij. ratione. & in istis vitis carnis mitius est
agendum. Baueria in §. est autem. colum. ij. instit. de hæred. in-
stit. Et tamen simplex fornicatio ducit ad inferos: & asserere
cōtrarium pertinaciter, esset hæreticum. & propterea quidam
theologus fuit detētus. Io. de Ana. in cap. qualiter & quādo. §.
ad corrigendos. col. vij. de accusat. Rosariū j. parte. serm. xxij.
Alberic. in l. cum quis. col. iij. vers. quomodo autem probetur.
C. de natur. lib. Io. Fab. & Ang. instit. de patr. pot. ad fin. princ.
Cacialupus in repet. l. si qua illustris. C. ad Orfic. col. xj. dicens,
26 ¶ quod non solum omnis coitus, prætquam cum vxore, est
peccatum mortale: & tenere contrarium esset hæreticum: sed
etiam osculum libidinosum. Curia Tholosana decif. cccxlvj.
vbi in additione. frater Ludouic. de veritate contrit. de luxu-
ria. cap. vj. & cap. seq. dicens, quod etiam cōsumit facultates &
substan

de vitijs
corrig

Substantiam. & Cacialup. vbi supra dicit, quòd est peccatum. & Aflictus constitutione, si quis rapere in iij q. primi not. & constitutione, inconlultilem. vj. col. q. v. propterea credo falſum quòd dicit Decius in linuitus nemo cogitur. ff. de reg. iur. ad lin. quòd meretrix in lupanari cogitur vendere. de cuius veritate dicā infra. Ioan. Montaigne in trac. de bigam. j. q. col. xv. & etiā forte propter osculum libidinoſum mulier ita perderet dotem, ſicut per adulteriū. dicā infra in vij. ratione. poſt medium. Ideo vide Decium in c. paſtoralis. de iudic. col. j. facit Io. Andr in Mercurial. ſine culpa. co. vj. dum latē diſputat, An liceat hodie tenere cōcubinas. de quo Panor. in c. cum ſit generale col. xij. de for. compe. Aret. in l. ex ea parte §. mulier. ff. de verb. obliga. Mart. de Lau. in diſput. incip. Augerius. col. vj. vbi concludūt, quòd nō liceat eas tenere. † Quinimò propter fornicationem Deus miſit diluuium. Genef. c. vj. & Ioseph. de antiquitat. Iudæorum. c. vj. Pet. Subert. in vinea Domini in prolog. v. partis. Biblia Aurea c. lxxx. de luxuria. & ceciderunt vna die xxiiij. milia propter peccatum fornicationis. c. Guiliſarius. §. quòd autem. xxiiij. q. iiij. Et dicit Archiepiſc. Flor. in ſua hiſtoria. ij. parte. titu. xix. c. iiij. §. ix. de produtione Ganelonis. q. Galli cum Rotolando ſuperati fuerunt ab Hiſpanis, propter peccatum fornicationis. & de perſito amore Caroli Magni ponit Petrarcha epiſt. iiij. Et propter peccatū Deus miſit ægri tudinem. & alia aduerſa. Roch. in c. ſin. col. iiij. ij. not. de cōſuet. & propter peccatum luxuriæ diebus noſtris Deus miſit ægri tudinē lepræ, ſecundum Io. Almenat in tract. de morbo Galli co. c. v. de cautela in euitando morbum Gallicum: qui quantæ ſit malitiæ, vltra medicos qui de eo ſcripſerunt, vide librū ſuperinde in rythmis vulgarib. impreſſum Romæ, æditū ab vno patiēte illum. & tu Galle La creance des verolleux, vbi poſi-
latur Pater noſter, & Ave Maria. & experientia docet, quòd Deus non permittit quòd moriantur ſtatim, ſed q. langueant, crimen oſtendentes ex illa ægitudine, quæ vtplurimum faci-
em aggreſſitur & deturpat, vt totū mundo ſint fabula, exem-
plum, & horror, & ab omnibus quaſi peſtiferi in cibo, potu, & lecto euitentur. vt Viue diu, ſed viue miſer, iactauit Aſcopus.
& propterea bene timebat Bergomenſis inquiens o ſer ne ve-
nis pur ſui crouſt el faraf bel anda fra amou. Itē quandoq. for-
nicator punietur pro alio ſcelere quod non commiſit, & ta-
men à Deo permittitur ſibi talis pœna infligi propter forni-
cationem:

S

cationem:

*q. galli ſu-
perati ſunt
ab hiſ p-
rij p-
for nicati-
onem*

*de card
n. l. q
n. l. q
sp. l. q
fuit q
p. n*
 cationem: vt in exemplo illius Regis qui ibat venatum, relato
 per Pureum de Syndicatu char. lxxxix. col. j. facit c. non solum.
 xj. q. iij. vbi dicitur, quod iudex tamē hoc nō facere debet. per
 quem tex. patet quod nō fuit excusatus ille Papa, si sic est, qui
 fecit venerari illum cardinalem diuitem, dicens quod moreba-
 tur mortem, quia viuosus, sed pro minori scandalo & dedeco-
 re sic eum puniri iussit, quoniam etiam ex alia causa nō posset
 excusari, cum ob auaritiā ampli spoliū consequendi, item &
 cū prodicione Papae, propterea malē finit dies suos, quia per
 ea quae peccauerit homo, per hāc & punietur, vt dicā infra. li-
 cet a tali vitio scientia scripturarum nos liberet. c. nunquam.
 de consecr. dist. v. Et in vno peccās, omnium factus est reus. c.
 defleat. de regi. iur. l. pen. C. ad Syllan. iuncta. l. Calsius. ff. de se-
 nat. Portius insit. de Attil. tut. col. iij. Barbat. lib. ij. col. xxxvj.
 sapienter. col. ix. & lib. iij. consil. xlv. illud. col. v. & vnum pec-
 catum suo pondere ad aliud trahit, vt dixi. ¶ Non obstat sex-
 28 tum: ¶ scilicet fatuitas mulierum: quia etiā reperiuntur plures
 mariti stulti, quorum facultates laberentur, nisi esset pruden-
 tia mulieris suae. & de Theodora vxore Iustinaui Imperatoris
 dicit Bledus lib. iij. deca. j. tegebat autem multum ipsius regis
 ineptias virtus reginae omnia administrantis. vide in legenda
 presbyteri Ianuarij. & sic succedit quod in defectum sapientis
 stultus ascendit cathedram. Campez. in tract. de dote. v. parte
 q. iij. praeterea tantum sapere nocet. quo enim quis versutior &
 callidior, hoc inuisior & suspectior. Cic. de Offic. char. lxxxij.
 Item. nō ne adsunt mulieres quā plurimae prudētissimae &
 doctissimae: vt in pluribus locis, praesertim freg. in Valeriana
 lib. viij. cap. iij. frater Iacob. Mag. in Sophologio. Sapien. lib. j. c.
 iij. vbi quomodo foeminae quondam artes inuenerunt. Et ali-
 quas ex eis liberasse patriā, & fecisse ea quae viri fecisse nequif-
 sent. Biblia Aurea c. xvij. de sapientia mulierum. & c. liij. de for-
 titudine mulierum. pulchrē Ioan. Lupus de donat. inter vir. &
 vxo. char. xxv. col. iij. Phantinus de tradotio in trāstulo domi-
 narum, char. fi. vers. tu dici che le done. puichrē Nicol. Boerij
 in tracta. de seditionis char. xxi. vbi plures enumerat. & ab eis
 consilium est exquirendum: vt in. authen. vt iudic. sine quoquo
 iustia. §. cognitio. vers. sic sed neq; sufficiemus. vbi gloss. in ver.
 coniugem. allegat Catonem. Barb. in clem. j. col. iij. de elect.
 est num. lv. facit Paris de Syndicatu. charta ix. col. ij. Ias. in l. j.
 col. iij. ff. de leg. vbi allegat Ioan. Andr. didicisse ab vxore sua
 quod

quodd pulchra nomina debent imponi liberis, etiam si deberēt
 emi auro. latē Felin. in procemio Gregoriano. dicam infra agen
 do de Gueffis & Gebellinis. Eusebius de Euangelica præpar.
 lib. xj. cap. iij. hinc Platinus de Garlasco correptus fuit ab eius
 ancilla de suo disticho per eum edito in laudem cōiugij ducis
 Mediolani, quod potius esset in dedecus, quā decus. dicebat
 enim, Pelleos & Thetidis veteres mirētur Achiui Nobile con
 iugium, nos Ludouice tuam. Et ancilla inquit: Quid turpius
 malum obuci potest, quā pelle, offe, & thete: potuisset alle
 gare quodd nomina debent esse consonantia rebus. §. est & a
 lud. institut. de donat. & Philosophus iij. Ethic. quem refert
 Barbat in c. Raynutus col. lxxiiij. de testam. & in c. significan
 tibus. de lib. num. liij. allegat iij. Metaphysicæ. & lib. j. consil.
 j. col. viij facit Panorm. in c. j. ij. nota. de conuers in fid. Decius
 consil. xxij. col. ij. Scrutinium char. lxxviij. Et Proba Cento
 na, quæ sciuit ex carminibus Virgilij eruerē vitam Christi. de
 qua meminit Hieron in procem. Bibliæ. Card in Cle. si domi
 num col. penul. de reliq. & ven. sanct. imō est sagacior viro. gl.
 si in l. si a sponso. C. de don. ante nupt. in l. ij. C. de his qui ven.
 & seq. Et prudentia mulieris multum solet mederi vitiiis ma
 ritorum. & Vbertinus super epist. Cicer. xxv. incip. non po
 tuit. Et propter mulierem bonam saluatus est homo malus j.
 ad Corinth. vij. c. quod aut in fia. xxvij. q. j. habetur in legen
 da sanctæ Cecilie. & in Chronica Ianuæ scripta. parte xj. in
 qua adducuntur sex mulieres quæ hoc fecerunt. Biblia Aurea
 c. lxxxiij. de matrimonio. colū. vj. & Florentiæ ante palatium
 adest statura cupri Iudith obruncantis Holofernem, in exem
 plum defendentis patriam. Plures etiam enumerat Viualdus
 in Opereregali. chart. liij. sub rubr. virginis nobilissimæ. An
 tonius in peregrino. lib. ij. c. xxiiij. de puella Franciæ. Gilber
 tus in quæstionibus post Philosophum ij. Oeconom. chart. iij.
 & quæ dicam infra respondendo ad nouum. Et in periculis su
 bitaneis. mulierum. quā virorum est promptius ingenium.
 vt Aeneas in dicto tract. de duobus amantibus. charta v. Et in
 charitate diuina nihil differt a masculo. Paulus de Citad. in
 tract. de iure patr. iij. parte. quæst. iij. est chart. vj. Si enim postea
 non habent discursum, istud est defectu naturæ: quia habent
 craneum capitis diuersum a craneo viri, & non habent tot lu
 muras, prout habent viri. secundum Aristotel. de natur. anim.

lib.j.cap.vij. Conciliator differentia xxxix. versic. propter secundum. & versic. propter tertium. ante fin. Iacob. de Forliuio in ij. regni. quæst. xij. col. ij. qui dicit, quòd propterea sint stolidiores. & de partibus capitis, pulchrè ponit Ioan. de Lig. in tract. de censura ecclesiastica in iij. char. Felin. in c. significasti. el. ij. col. iij. de homic. & quot ossa in capite. frater Ludouic. in tracta. de Veritate contrit. charta xxxviij. Et locus ab auctoritate hominis est in capite: quia cerebrum est membrum diuinum in quo est sensus & intellectus, secūdum Aristo. quem refert Bald. in cap. ad hoc col. iij. de pac. iur. fir. Ioan. Montaigne in tract. de regio consistorio. char. vj. licet Barbat. in cap. imperatorum. col. vij. de iur. cal. dicant Theologos dicere, q̄ imò intellectus est in corde. & in cap. cū in caus. colū. xiiij. de iur. cal. dicit quòd sunt physici qui hoc dicūt. Ad prædicta vide latè bellum Medicinale per d. Symphorianum Pöcherij ad similitudinem belli grammaticalis, vbi dicit cerebrū vicisse. facit l. cum in diuersis. ff. de relig. & sumpt. fun. vbi probatur quòd vbi caput ibi totum. de quo Alexand. in l. iij. col. fin. ff. de acquir. posses. Ias. in l. imperium in princ. col. iij. ff. de iur. om. iudic. Bal. in cap. j. §. ad hoc. col. ij. de iur. fil. Felin. in cap. si diligenti. de præscript. Præp. in cap. baptizari. j. distinct. Bon. in tract. de nobilitate ij. parte. in fin. iij. col. Feder. consil. j. colū. ii. c. li. col. iij. Cepol. consil. xix. & consil. xxxij. col. vii. Barba. lib. i. consil. i. col. xix. & col. xliij. & consil. iiii. col. iiii. & cōsil. xli. col. vi. Curia Tholos. quæst. ccxxvii. quidam clerici. col. ii. frater Syluester contra Lutherum. charta cxxxvii. Vnde vitium naturale non est ascribendum, nisi naturæ. l. fluminū §. vitium. ff. de damn. infect. gloss. & Barto. in l. ii. §. sed si non propter. ff. si quis caut. & dicebant Chilon. & Carō, Noli irridere infelicem. De his quæ insunt nobis à natura. nec laudamur, nec vituperamur, secūdum Philosophum. quem refert Felin. in cap. dudum colum. vi. de præsump. Ioannes Fab. in rub. insti. in verbo, Iustinianus. Iodoc. in tractatu de nobilitate cap. iiii. Mulieres enim de his plus dolent, quàm viri: quoniam propterea multa mala patiuntur paniter & incommoda, vt quotidie videmus. hinc dicit Morus in repetit. lib. ii. est charta xxv. quòd irridere deformem, aut mutilum, turpe est nō ei qui ridetur, sed irrisori. vnde Philosophus tertio Ethicorum, de his quæ inuoluntariè facimus, neq; laudamur, neq; vituperamur. propterea dicit Baldus in l. penultima. iiii. not. C. de legit. hæred. quòd

non est
de de
de de
natura

quoddam generare fœminas si vitium est, vitium est generantis: id
 est patris. Item mulieres non conuersantur, nō vagantur, non
 peregrinantur. capit. mulieres de iudic. libr. vj. Præpos. in cap.
 donatio. §. sanè. colum. j. de donat. inter virum & vxorem. l.
 qui filium. cum gloss. iij. ff. vbi pupil. educ. deb. quæ omnia fa-
 ciunt virum magis cautum & prudentiorem: nec incedunt ad
 studia literaria vt viri faciunt: & propterea inermes non pos-
 sunt resistere inimicis, id est viris obloquentibus. gloss. in cap.
 nulli ij. quæst. ij. si enim studerent. bene essent caute, vt dixi. &
 illa que fecit se Papam Ioan. septimum, vt Hadrianus in quod-
 libetis. quæstio. xi. litera d. vnde consideratis considerandis ta-
 lis fatuitas illis non est ascribenda: sed naturæ. & viris qui no-
 lunt pati quoddam discant. Si enim viris sunt robustiores. non est
 mulieribus ascribendum: quia vires corporis, sunt donum
 Dei. capit. nolit. xxij. q. j. licet mulier tolleret grauiora vulne-
 ra viro: gloss. in l. nihil interest. ff. de adulter. nihilominus est
 melior viro. Rosarium Bussi. libro ij. serm. xv. litera l. vbi di-
 cit. † quoddam propterea est maioris pietatis & cōpassionis quàm
 vir. secundum Philosophum viij. de Animalibus. facit Biblia
 Aurea. capit. cvj. de pietate mulierum: & ideo plures vadunt
 in paradysum, quàm viri. & sic euenit illud Augustini. Idiote
 cœlos rapiunt: nos cum scientiis nostris ad inferna demergi-
 mur. refert Iodocus de nobilit. capit. vij. & minus timent tri-
 gus & calores, quàm viri. Aegid. de regim. principum. libr. ij.
 parte ij. capit. xij. Præterea nōne suprâ in viij. ampliatur. da-
 mnabant mulierem doctam? qualem ergo volunt, si nolunt ne
 que doctam. neque fatuam: nisi respondeas vt cornuam. in pro-
 uerb. Futuro caret. in primis verbis. vel, vt dixi suprâ circa si.
 septimæ ampliationis, quoddam volunt mediocrem: quia virtus
 consistit in mediocritate, secundum Pontanum in tract. de pru-
 dentia. & Senec. ad Lucillum. & Philosophum ij. Ethic. tracta.
 iij. capit. ij. & §. cum ex aliena. in sit. de rerum diuis. hinc dici-
 tur. Medium tenere beati. & medio tutissimus ibis. gloss. in
 ver. medium in authen. de consulib. de consuet. tit. cap. ex par-
 te. Barbat. libro primo. consil. lxxvj. col. fin. & in c. j. colum. xij.
 de probat. in cap. quarenti. colum. ij. de offic. delega. in proce-
 mio clemen. in charta xij. nume. xlv. hinc Horatius: Virtus
 est medium viciorū vtrinque redactum. Hostiæ. in Summa de
 tempo. ordin. §. & cui. colum. ix. & nullum extremum laudabi-
 le. secundum Philosophum. quem refert Cepol. in serui. vrb. c.

lix. de refectione col. ij. Petrarca epist. c. j. summe Codrus latè
 31 serm. xij. incip. magna. vbi char. vij. dicit, ¶ quod sœmine licet
 medium in promptu habeant, dicit char. ix. quod voluât totū
 omisso ioco de medio. latè quod in eo cōsistat virtus. Idē Co-
 drus serm. xiiij. frater Lud de veritate contrit. lib. ij. cap. iij. &
 lib. iij. cap. iij & chart. xxij hinc Christus semper elegit me-
 dium, secundū fratrem Lud. vbi suprā & Ioan. Bagnionum in
 tract. de potestate dominorum. facit Vdalricus in i. ff. de o-
 sig. iur. col. lxvj. Barbat in c. quærenti iij. not. de offic. deleg.
 vbi allegat Philosophum, quod difficile est medium attingere.
 & in c. ex parte. col. ii. de consuetud. vbi inter auaritiā & pro-
 digalitatē media est liberalitas. Præterea, nōne & fatui cir-
 ca aliqua habent ingenium valde acutum? prout ille qui con-
 cordauit litem inter hospitatum & hospitem: cui fecit solui ad
 sonitum vnus turonensis, postquam ipse etiam cœnauerat ad
 odorem assati. hinc Doct. inferunt, quod si furiosus testatur sa-
 pienter, prout quilibet sanz mentis valet testamentum. Ang.
 in testamento. in verbo, sanus mente. in § præterea testamen-
 tum. instit. quib. non est permitt. fac. testamentum. vbi Baue-
 rius in §. item furioso. col. viii. Ias. in l. furiosum. C. qui test. fac.
 pos. Perusin. in rubr. de testam. lib. vi. col. v. Roch. in c. fi. de con-
 fuer. not. vi. Barbat. in cap. ad nostram. col. ii. de consuet. & lib.
 i. consil. lviii. colum. ii. Socin. lib. iii. consil. xxviii. aliàs consului.
 numero xi. Corlet. singu. ccclxix. tu habes. Vital. in tract. clau-
 sularum, charta. iij. col. i. licet aliàs testari non posset. vt in lo-
 cis prædictis. Et Bolog. in Theodosiana, in verb. in vitionem.
 est char. lv. Pyrrhus in l. in negotiis. ff. de reg. iur. vbi cum incum-
 bar onus probandi furorem. de quo in materia criminali. Io.
 de Villemati in repetitione l. diuus. ff. de sic. num. cx. pro qui-
 bus Fulg. consil. ccxii. quædam mulier. vbi in fine refert de eo
 cui ob ~~aggritudinem mentis~~ exercuerat ad magnitudinem
 brachii, de qua in præsentia personarum pulsabat super ventre
 tanquam super tympano, subridens, & clamabat: Qui non po-
 test ingravidare uxorem suam, veniat ad me. facit ad prædicta
 quod dicit Platina de falso & vero bono. libro primo. charta
 in. quod videmus pueros, videmus insanos sententias præcla-
 ras nonnunquam efferre. facit Aristot. parte xxx. proble. i. fa-
 cit Rosarium Busti. ii. parte. serm. xxix. litera o. dicēs, quod co-
 ram duce Mediolani Bastianus histrio determinauit quæstio-
 nem de præcedentia Legistarum & Medicorum, scilicet qd la-

tro præcederet carnificem. Et inquit Philosophus, quem refert
Mattheus Bosius epistola vj incip. biennio. charta fin. quod
ingeniis maximis admista est sepe dementia. & scientia infatua-
tur. Rosarium libro secundo. serm. xxix. litera a. & multæ li-
teræ ad insaniam conuertuntur, & multi ob scientiam facti
sunt stulti. Lucas de Penna in l. omnes. col. xij. C. de decur. lib.
x. hinc Vagnonus, Infatuat sciolos littera sola suos. plura per
discursum tradit Erasmus in Moria. facit disceptatio illius fa-
tui, de qua glo. in l. ij. in verb. constitui. ff. de orig. iur. vbi Bud.
sed Campanus in oratione in principio studij Pit. dicit esse fa-
bulam. prout & Igneus in disputatione, an rex Franciæ reco-
gnoscat imperatorem col. ij.

¶ Non obstat septimum de inconstancia mulierum: quia va-
riatio est proprium humanæ naturæ. Et omnis noster status
sub perpetuo motu consistit. §. vt autem lex. in primis verbis.
in authent. de non alien. Et etiam viri inconstantes sunt: vt la-
tè Philadelphus in locis allegatis in contrario, vbi loquitur de
Genensibus. Papa Pius epistola xlij. archiepiscopo Ianuæ. Bi-
blia aurea capitulo cvj. de perseuerantia: præterea dici po-
test quod hoc est propter vilitatem liberi arbitrij Corset. de
pot. regia. in materia de minimis. versic. xxx. vel quod est defe-
ctus naturæ. suprâ Aegidius de regim. princip. libro ij. parte
j. cap. clxxxj in fin. & sapiētis est mutare consilium. l. nonnun-
quam. vbi gloss. ff. de collat. bon. Paul. de Citad. in tract. de iu-
re part. parte xij. in tertia differentia. Et propterea excusan-
tur Doct. aliquando facientes varia & contraria consilia. de
quo Iason. in l. si ex toto. §. si. col. fin. de leg. j. faciunt quæ suprâ
dixi in fin. iij. ampliationis, & dicam infrâ loquendo de autho-
ritate Bald. & eius volubilitate. Cyn. in l. j. C. per quas perso-
nob. acquir. Albertanus de consiliis dandis. libro primo rubr.
quando consilium mutari possit. imò talis inconstancia pro-
dest: quia videmus incontinentes mutare eorum naturam, &
fieri pudicas. Bart. in l. naturaliter. §. apium ff. de acquir. rerum
dom. imò postea correctæ quandoq; sunt fideliores. c. fidelior.
l. dist. Paul. in c. at si clerici. §. j. in fi. de iudic. & ibi Mod. Rom.
sing. dccxxij. pone casum quem refert Roch in tractatu de iu-
re patron. super verbo, onerosum. iij. q. Ioan. Montolonius in
Promptuario Iuris. in verb. despiciere. col. ij. faciunt quæ dicit
Petrarch. dialog. cxliij. quem referam in seq. solutione.

¶ Non obstat octauum de incontinentia: quia illud, Casta est 33
quam

S 4

quam nemo rogauit. est derisorie dictū: & Hadrianus Papa in Quodlibetis. q. x. col. antepenult. aliter respondet Codrus sermo. iiii. char. iiii. numerando castas. quid si inspiciamus Amazones? quid si descriptas in catalogo sanctorum? Et ibi etiam vide, & cogita etiam ab initio mundi vsq; ad nunc, si inuenies tot masculos virgines. de pluribus loquor, sicut erant in illa societate sancte Vrsule duntaxat: & credo quod non: quia viri sunt incontinentissimi, non solum laici, sed & qui castitatem Deo vouerunt. de quibus Numbertus in sacrilegio chart. v. §. de incontinentia. in tractatu. de fide concubinarum erga sacer dotes. & quicquid gloss. dicat in l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nupt. & Paul de Castr. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ante fin. vbi quod est maius dedecus mulieri habere bastardos, quam viro. cur hoc vitiū acrius in mulieribus quam viris? cum non debeant iudicari ad imparia. c. gaudemus §. quia verò. de diuor. cap. nemo. xxxij. quæst. iiii. sed, Dat veniam coruis, vexat censura columbas. Barbat. in iubr. de succes. col. fin. & tamen plus directe & per se in talibus peccant viri quam foeminae. vt frater Lud. in tract. de Veritate contrit. in vj præcepto legis diuinæ. circa fin. vnde in istis delictis carnis mitius est agendum. Baurius in §. est autem. col. ij. instit. de hæred. instit. licet delictum sit atrox, præsertim in ecclesiasticis. Humbertus in sacrilegio. char. vj. §. de incontinentia. præterea respōdeo quod imò ducere meretricem prodest ad remissionē peccatorum. Pauin. in tract. de visitatione. quæst. viij. ij. partis col. xij. est chart. lxxviii. Ioann. Lup. in repet. cap. per vestras. de donat. inter vir. & vxorem chart. lxxvii. versic. ad matrimonium. per text. in capitulo, inter opera. de sponfal. cum concord. Ioannes Montolonius in Promptuario Iuris, in verb. filius. col. vj. & Matthæi xxi. publicani & meretrices præcedēt vos in regno cœlorum. Claudius super Lucam capitulo iiii. est chart. clxvii. & patet in beata Maria Magdalena. de qua Barb. in cap. nullus. col. xiiij. de foro compet. & pulchri vers. Petrar. chæ incip. Dulcis amica Dei &c. quos quidem perversores in vanas cantilenas immiscuerunt, & dicunt, Dulcis amica mei &c. Item in David &c. Bald. de quibus Bald. in cap. cum te. ad fin. de re iudic. & dicit Paris de Puteo in tract. de findicatu. in verb. pœna. col. ii. quod text. in d. c. inter opera. facit pro consuetudine Hispaniæ, vbi si ille qui ducitur ad furcam vult ducere in vxorem vnā meretricem de lupanari, sibi indulgeretur.

geretur. idem practica Masuerij in rubr. de poen. col. viij. versi.
 item in aliquibus partibus, licet secus de iure communi. l. com-
 missum. C. de adulter. cū similibus. vt in illa practica pro illa
 consuetud. facit, quia idem indulgemus Iudæo volenti se ba-
 ptizare. Hadrianus Papa noster in Quodlibetis quæstione de-
 cima. litera k. Item capiens scienter meretricem, habet saltem
 hoc boni, quod non decipitur. quia scit eam sic esse: quod non
 semper contingit aliis. item in coitu vtuntur arte quam vsu
 didicerunt. & maiorem præbent viro delectationem. vt apud
 Ouidium Sapho Phaoni: Tunc te plus solito lasciuia nostra
 iuuabat: Crebrâq; mobilitas aptâque verba ioco. idem Ovi-
 dius plura circa fin. iij. de Arte amandi. Hinc illa lupa dicebat
 non esse coitum, quàm in lupanari, neque potum quàm in ta-
 berna. plura pro & contrâ meretrices ponit Stephanus Niger
 in tractatu de Græco in Latinum traducto à Musonio, de ni-
 mia obsoniorum appetentia. post medium. vidi Romæ in ca-
 pella ecclesiæ sancti Gregorij sepulchrum impiæ meretricis
 pulchrum & honorificum, etiam pro vna regina. cui hoc erat
 epitaphium: Impia Cognata Romana, quæ digna tanto nomi-
 ne, quæ raræ inter homines formæ specimen dedit, vixit an-
 nos xxvj. dies duodecim. obiit M. dxj. die decima quinta Au-
 gusti, in cuius tamen dedecus impressum fuit vnum capitulū
 vulgare incip. O mondo cieco. Et vt paulò suprà dixi, plures
 sunt castissimæ. & sic succedit illud Ouidij. ij. de Arte, Parcite
 paucarum diffundere crimen in omnes. & dicit Sidonius lib.
 vij. epist. ix. seu concione. col. prima quòd est quædam vis ma-
 lis moribus, vt innocentiam multitudinis deuenissent scelera
 paucorum: cū tamen è diuerso bonorū raritas flagitia mul-
 torum nequeat excusare: & si vis videre quot castas celebrent
 scriptores, recurre ad triumphum Castitatis Petrarchæ. legen-
 darium sanctorum, & tractatum de mulieribus claris. Antero-
 ta Freg. char. xxij. qui latius in sua Valeriana lib. vj. c. j. de pu-
 dicitia. & cap. vij. de vxor. fid. erga mari. Philotheus Achilinus
 in proem. sui Viridarij. chart. ij. frater Iacob. in Sophologio
 Sapient. lib. x. cap. ix. quomodo coniuges debent coniuere in
 amicitia. & cap. seq. & cap. xvij. de mulieribus. & cap. fin. de vi-
 duis. Hierony. cōtra Iouinianū lib. j. c. xxvj. incip. satis abūdē.
 & cap. seq. & in ij. parte tract. ij. epist. xl. in expositione Psalmi,
 Eructauit cor meum verbum bonū. Quintus Curtius episto-
 la directā Aleti reginæ. iij. incip. Corinthij. Franciscus Bar-
 barus

*de cogitatione
 victima
 pit. co.
 commo.
 eig. inco.
 iu.*

S S

Maiores ca-
stas in mu-
lieribus.

Mulier lu-
xuriosior.

*mulier
eque post
impregn
34
his num.
amator
su*

barus de re uxoria lib. ij. cap. vj. de coitus ratione. ad fin. Gil-
bertus super Aristot. in Oeconomicis. lib. ii. cap. i. & ii. & alibi
sepe in Chronicis: ex quorum dictis & aliorum scribentiu ap-
paret, plures mulieres castas fuisse, quam viros. licet viri debe-
ret esse fortiores ad resistendum luxuriae, quam mulieres: quia
eam intra fines debitos carcerare philosophicum est, non mu-
liebre. dixi in contrario in quarta. ratione xii. inconuenientis,
maxime in iuuenibus. Alber. in lauxilium. §. i. ff. de minor. Et
licet in mulieribus maior castitas, quam in viris requiratur.
glo. in l. palam. §. quae in adulterio. ff. de rit. nupt. Ias. in l. in are-
nam. colum. fin. C. de inoffic. testam. Paul. de Cast. in l. ex facto.
§. j. ante fi. ff. ad treb. Bauerus in §. est autem. col. ii. instit. de he-
red. instit. late Ioann. Montaigne in tractatu de bigam. vi. q.
colum. iiii. vbi assignat rationem. naturaliter tamen sunt ca-
lidiores, viris secundum Philosophum v. de Animalibus: dum
loquitur de muliere & de equa, dicēs, quod nulla foemina post
impregnationem appetit coitum praeter istas. Macrobius. vii. Sa-
turnalium, & in i. in cap. xi. in fin. dicit. quod mulier respon-
dit bestias sic abstinere, quia bestiae sunt. & Philosophus vbi
supra lib. xv. dicit, quod mulier super omnes foeminas diligit
coitum valde. & Ioann. de Platea instit. de nupt. secundo not.
dicit eas esse calidiores viris, & maiorem capiunt delectatio-
nem in coitu, quam viri. Aristot. parte iiii. problem. xv. & dicit
Bal in rubr. de cohab. cler. & mul. quod mulier appetit virum,
sicut magnes ferrum, & materia appetit formam. Guilielmus
Monferrat. in tractatu de successione regum. char. xi. nume-
ro vj per l. si conuenerit §. si quis cauenerit. ff. de pig. act. & Deus
voluit qd esset amicalis & flexibilis naturae, vt magis coo-
peraretur generationi. Et quod dicit Ioannes Montaigne in
oppositum, vbi supra, procedit non ex natura, sed quia viri ha-
bent maiorem libertatem peccandi, quam foeminae. omitto
iudicium Tiresiae, de quo Ouid. iij. Metamor. Ioannes Pyrrhus
in l. infamia. de decurionib. libro x. nec est fabulosum foemi-
nam mutari in virum. secundum Gellium libro ix. capitu. iiii.
quam rationem ponit Platina contra amores. charta penult.
Item. vt experientia docet, videmus eas quadoq; suffocari a ma-
trice: licet per coitum liberari possent. Vnde tanto laudabili-
ores quanto sunt continent, quanto sunt sexu debiliores & luxu-
riosiores viris. Freg. in Valeria. lib. iiii. de abstinentia atq; con-
tinentia, dum loquitur de Minima Milecia & seq. vnde Propertius

sius dicebat: Obiicitur totiens à te mihi nostra libido. Crede mihi vobis imperat ista magis. & suadet Thucydides. libr. ij. ingens est non ingenti vobis gloriæ nō esse vos sexu vestro inforniores. hoc est pudicas esse, cuius rei decus & dedecus nimmū cadit in viros. Item, Virtus in infirmitate perficitur. Apollonius, quem retuli in princ. Etenim circa difficilia cōstitit virtus. secundum Arist. ij. Ethic. quem refert Is. in l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. in primis verbis. Cicero in j. Officiorum, quem refert Erasmi. ij. parte Prouerb. xij. difficilia, quia pulchra. Aegidius de regimine princip. lib. j. parte ij. c. xvij. Propterea quod difficilius, eò præclarior, vt inquit Cicero. quem refert Aeneas Syluius. epist. xcij. pauci dies. Petrarcha de remed. vtriusque fortunæ. lib. ij. dialog. ccvj. de senect. circa fin. Zach. in serm. concil. Pisani chart. penult Bald. in suo prologo ante lect. Decretalium. qui allegat Senecam.

Quod difficultus, eò præclarior.

¶ Secundò respondeo, licet Io. Lupus in rubr. de donat. inter vir. & vxor. chart. xlvij. col. fin. dicat, quod adulterium est adeò detestandum, quod nulla causa iustificari potest: quod incontinentia muliebris non est adeò peruersa, quia etiam quandoq; habeat aliquid boni de poenit. dist. iij. cap. quid ergo. & vitia sunt vicina virtutibus. Anch. in disp. antiquis temporibus. col. iij. ante medium. Ouid. in ij. de Arte, Et lateat vitū proximitate boni. & in j. de Remedio, Et mala sunt vicina bonis &c. inquit Petrarcha. lib. ij. de remedio vtriusque fortunæ. dialog. cxliij. de vxore impudica. ¶ Nam mulieres reddit humiliores, secundum eum qui dicit quod pudicitia inōgnis imperiosas reddit mulieres: nihil metuit, quæ sibi non est conscia. Læta enim cōscientia, scemineum premit animi tumorem. Et sepe obsequentior in reliquis viro est quæ se meum impudicam. Et ibi commemorat plures non solum imperatrices & reginas, verum & sponsas dolorum impudicas. prout & Anteros Fregosij. chart. xliij.

Impudicitia reddit mulieres humiliores.

¶ Tertio respondeo, quod licet aliquæ reperiantur incontinentes, propter pisces malos non rumpimus retia. c. quisquis. xxiiij. q. j. & qui obseruaret ventum, nunquam teminaret: & qui obseruat nubes, nunquam metit. Ecclesiast. xj. inō & si per fragilitatem quandoq; ceciderit, nō est in totum damnanda si poeniteat: quia per vnum scitum non debet cadere vna arbor. Lancel. in l. j. §. fin. ff. si quis. ius dic. non obtemp. Roch. in cap. fin. ij. col. de consuet. qui allegat Panor. in cap. nisi. ij. qor. ff. de

Per vnum cadit arbor.

ff. de offic. deleg. Humanū enim est peccare, sed angelicū emē dare. l. Papinianus. §. meminisse ff. de inoffic. test. quia sanctitas. l. distin. l. imperialis. post princip. C. de nup. & dicit Bald. in cap. cum te. ad fin. de re iud. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quōd Petrus, qui CHRISTVM negādo deierauit, pœnitendo meliorem famam recuperauit. & licet filia peccet in corpus suum, & propterea possit exheredari: secus tamen si se corripit. Ias. in l. ius autem col. iij. ff. de iust. & iur. imō postea correctæ sunt fideliores: vt §. proximè dixi, respondendo ad septimum de inconstantia. Et si dicas quōd raræ sint mulieres bonæ & cōtinentes, adeò quōd de eis non esset necesse legem condere. gl. in l. nam ad ea. ff. de legib. respondeo, quōd quo rariores eò pretiosiores. xcij. dist. cap. legimus col. fin. Cicero de Amicitia, & quidē omnia præclara rara. fuit dictum Xysti Pythagorici. Mathæus Bosius epist. xvij. quoniam Merlinus lib. iij. Macaronices. circa fin. dicens, Quo plus sunt raræ, plus earum gloria maior. Sidonius lib. vij. epist. ij. incip. Oneras. circa medium. vbi dicit, quōd pudicitiam præ cæteris, & sobrietatē sectari, tam laudandū est in iuuentute, quàm rarum. facit Plauto, quem refert Io. Picus Mirandula contra Astrologos. lib. xij. cap. ij. ad fin. quōd in ea gente quæ plurimum mala est, si quis bonus nascatur, eum esse quàm optimum. facit quia si prauus vult aliquod bonum facere, nemo melius. vt de origine idem Mirandula in Apologia. q. v. chart. iij. & Gell. lib. ij. c. vj. nonnulli. dicit quōd nemo est tam feris moribus, quin aliquando dicat aut faciat quōd laudari queat. sufficit quōd reperiantur aliquæ bonæ: quia propter raritatem non possumus nos excusare. cap. fin. de magistris.

- 38 §. Quartò respondeo, quōd si rectè inspiciamus incontinentiam mulierū. non illis est ascribenda, sed viris, rationibus infra scriptis: & vadunt per illos decem gradus quos refert Io. Montolonius in suo Promptuario Iuris in verb. Ezechias. & sunt adeò pertinaces & fastidiosi cum tot precibus maritūq; & montium promissionibus. vt Polyd. prouerb. clxxxij. Eras. j. parte. prouerb. dcccxxij. Bauer. in §. planè ad fin. instit. de testam. milit. tōtque blanditias quæ plus ventrem inflant, quàm dira venena nocent: quas solent adducere, quōd mulieres facilliter propter earum imbecillitatem corrumpi possunt. gl. in §. testes autem. vbi Bauerius col. v. instit. de testib. & est de facili decipi blāditijs vel minis. Pátaleo in repet. l. ij. C. de rescin. vñd.

col.

col. liiij. Iason in l. ex facto. col. ij. ff. de vulg. & pupil. Rosarium
 Bulti. j. parte. serm. xxiiij. litera y. quia per dulces sermones &
 benedictiones seducimus corda innocentum. Eſaia. v. Hadria
 nus Papa noſter in Quodlibetis q. ij. col. penul. lib. eorum rete
 trahunt. id de Anania. in cap. j. de adulter. facit l. iij. ſi quis vo
 lentem. ff. de lib. hom. exhib. Decius in l. nemo fraudare. ff. de
 regul. iuris. facit l. j. §. ij. ibi perſuadere. ff. de ſer. corrup. † vbi 39
 nimia perſuaſio qua quis ad aliquid inducitur, habetur loco
 compulſionis. Paul. de Caſt. ij. vol. conſil. clxxiiij. incip. contra
 ſuperius. colum. j. Barbat. lib. ij. conſil. vlt. colū. iij. Iſernia in §.
 contrahentium. el. ij. col. iij. quæ ſint regalia. Sicque volens fa
 cta quod nolens velle coacta. gl. in l. ſi mulier. §. pen. ff. quod
 metus cauſa. & mēs dolosa cognoscitur ex præſationibus, ſua
 ſionibus, & monitionibus. Felin. in cap. ſi autem de reſcript.
 col. j. & de malo homine nō poteſt præſumi niſi malū. Claud.
 in repet. l. vt vim. col. xxix. de iuſtit. & iure. facit, quia donatio
 facta vxori ad eius longas preces, non conſtituitur morte. Iaſ.
 in l. j. §. ſi vir. ij. not. ff. de acquir. poſſeſſ. Lud. Teſſera in l. ſi in
 ter virum. ff. de reb. dub. col. ij. facit, quia licet per induſtriam
 liceat aliquid conſequi. gl. in §. item ſacramenta. in ver. ſpon
 te. de pace Conſtan. non tamen propterea licet vxori blandis
 verbis pronocare virum ad reuocandum teſtamentū in alium
 factum, & ſe inſtituendum. Iaſ. in d. l. dedi. la. j. §. ſi. col. penult.
 ff. de cond. cauſa data. in l. ſin. C. ſi quis aliq. teſt. prohib. Cor
 ſetus ſing. cxxxvij. incip. ego induxi. † preces enim & pretium 42
 æquiparantur: quia magno pretio emit qui precatur. Apuleius
 lib. ij. Florid. char. ij. Senec. epiſt. xlvij. incip. libenter. Aegidius
 de regim. princ. lib. j. parte. ij. c. xxiiij. Cornazanus in procem.
 ſuorum prouerb. circa ſi. Eraſm. j. parte Prouerb. ccxvij. Eme
 re malo, quā rogare. Et Aefopus, Emptum lōga prece forte
 magiſtrum. Reſert. Barbat. in cap. cū dilecta. colū. xv. de re
 ſcript. Vnde, Gratius eſt donum quod venit ante preces. glo. in
 cap. & ſi quotiens. in ver. non petenti. de ſimon. Hinc dicimus,
 quōd qui ad longas preces obtinet beneficium, committit
 ſimoniā. Bart. in l. Barbarius. ff. de offic. præſ. colū. ij. de quæſt.
 tamen dic vt per gl. & Doct. in c. tuam. de ætate & qual. Car
 din. in cap. Moyſes. in ſin. viij. q. in cap. ordinationes. colū. iij. j.
 q. j. Hadrianum Papam noſtrum in Quodlibetis. q. ix. litera l.
 la. ij. & chart. lxxxvij. Steph. Maleretum, quem j. referam. char.
 xlij. & prædicta fortius procedunt in precibus ſuperiorū quæ
 dicuntur

*de precibus
impetratis
re*

dicuntur armatz. vt ibi Hadr. q. ix. cap. quo ad secundum. litera
o. est chart. lxxviii. latè Stephanus Malereti in tract. de elect.
circa chart. x. col. iij. & chart. xlij. col. iij. & pluribus chart. seq.
& d. col. iij. dicit quòd petēs vxorē ad preces regis, debet de-
portari. C. si nupt. ex rescip. l. j. facit Vanquel. in Breuiario cle.
de test. cap. j. conclus. vj. cap. rogo. vbi Card. x. q. iij. in cap. ordi-
nationes. col. iij. & seq. j. & multi importunæ preces sunt vxo-
ri loco minarū. Ias. in §. quadrupli. num. 66. initit. de act. pro-
pterea leges Atheniensium plus puniebant stuprātem per per-
suasiones & blanditias, quā per vim: ea ratione, quia inferēs
vim, à coacta odio habetur: qui per blanditias, ita illius animū
vitiat, vt obsequētiore sibi sint, quā maritis: refert Lysias in
oratione defensoria. de neces. adulteri. incip. plurimi. char. iij.
bene facit Stephanus Maleretus vbi §. probās quòd blanditiæ
vel preces inducunt iustū metum. hinc Bald. in procem. florū.
ij. lect. in §. illud verò. quòd sapientia sine eloquentia prodest
parum: sed eloquentia sine sapientia multū nocet. † Item pre-
tio corrumpens dicitur vim inferre. Cacialup. in l. j. C. de sum-
ma Trin. colū. xxx in l. si qua illustris. C. ad Orficiā. col. viij.
Petr. de Rauenna. in alfabeto iur. circa si. in q. incip. Prophe-
ta. col. vj. & ita merentur pœnam capitis, secundū eum, prout
violātes. Ang. in Maleficiis l. chay adulterato. quod videtur du-
rum Alfiſco in constitutione. lenas. & in constitutione, si quis
rapere j. not. q. j. & iij. dicuntur enim tunc amatores pugnare
argēteis hastis. Erasim ij. parte. Prouerbiorū dextij. & cccxiij.
Malis ferire. nam quid non mortalia pectora cogis Auri sacra
fames? Virg. 3. Aeneid. Vbi loquitur in rege cuius proprium est
liberalitas: quid ergo in muliere cuius genus est auarissimum?
vt §. dictum est. Facit Lud. Ariostus in Orlando furioso, cantu
xxxix dū loquitur de illo doctore. Vnde. Quid faciet sapiēs,
stultus si munere gaudet. Humbertus in sacrilegio. char. xj. in
uersi. lucratores. bene sunt simplices: quia non solum dono
mulieres se corrumpi permittunt: sed etiam inanibus promif-
sionibus. vt in prouerbijs præaliegatis. Et Ouid. in j. de Arte
amandi, Promittas facito: quid enim promittere lædit. Pollici-
tis diues quilibet esse potest. præsertim istorum magnatum,
etiā si promitterent cum Venetico iusiurando. vt Erasim. ij. par-
te Prouerb. cccxciiij. quia dicuntur seruire de vento. Ias. in l.
Titia. ff. de verbor. obligat. num. 33. & in rub. cod. tit. vbi etiam
omnes Moderni dicūt, quòd plura offerimus quā doleremus

acce

acceptari. idem Lancel. in l. reprehendenda. C. de instit. & sub-
stit. vbi dicit hoc facere iactabundos. & dicit Fortun. in l. iurif-
gentium. §. prator ait. colum. viij. ff. de pact. quod tales obla-
tiones non sunt ex animo, sed vt videantur gratiosiores. Et di-
cit Panor. in cap. gemma. de sponsal. quod quis facilius est ad
promittendum, quam ad exbursandum. facit Aegidius de re-
gim. princ. lib. j. part. ij. cap. xxix. col. ij. Caue tamen à curiali-
bus, ne te accipiant ad verbum, solentes pudorem tegere hoc
responso, pro simili. Et ex quo istæ oblationes proueniunt ex
iactantia, non esset malum eos de hoc puniri, & consequenter
statuere quod pactum nudum pariat actionem. & Deus bone
quot iuris difficultates cessarent, quas ponunt Doct. in titu. de
pact. de verb. oblig. & si cert. petat. Plures enim decipit el ben-
faremo, vt instruit cauere debere aduocatos Afflictus de iure
protomiseos in verb. prohibemus. in vj. not. & iudices. Hip-
pol. not. exc. incip. iudices. quia secundum aliquos Abraam an-
tequam immolaret filium, tuit certus. Hadrianus Papa noster
in Quodlib. chart. xvij. col. ij. & Apostoli dicebant, quid ergo
erit nobis? Matth. xix. maxime quando sunt verbis generalibus
quæ non ligant. vt Bauer. in d. §. planè ad fin. & dato quod isti
amantes mulieribus promissa seruent, nonne est Pelopis talen-
tū, quod datur vt lædat. Eras. j. parte. Prouerb. dxxj. & cxxxij.
Hostium munera nō munera. quod Petrarcha epist. xlix. quā
pauper. & canis Aesopi sapienter respondebat furi? & apud
Oui. Oenone Paridi: Turpiter ingenuū munera corpus emūt.
† Et vbi ipsi non sufficiunt, vel non audent, adhibent lenones 42
qui faciunt quod diabolus per se duntaxat facere nequireret se-
cundum Specul. exēplorum distin. v. cap. lxxx. & sunt deterio-
res adulteris. Isern. in feudis. in §. sed & quæ delator. quæ fuit
prima causa beneficij amittēdi. Bart. in l. is qui reus. col. j. ff. de
publ. iud. Imò ~~prohibet deus ventur ad tale lenocinium mi-
sterio sacerdotum~~ vt inuehit Felin. in rub. de maior. & obed.
col. ij. quibus ex quo debeant comedere peccata populi. Alex.
lib. vj. cons. c. circa primum. num. 4. & si sacerdos peccauerit,
quis orabit pro eo? Hostien. in Summa de dol. & contum. §. &
contra quem. vbi in tit. ne cler. vel monac. §. quæ sunt secula-
ria. in si dicit, quod nugæ in ore laicorum sunt blasphemiz in
ore sacerdotum. & propterea nedum tale scelus interdicitur,
sed à temporalibus vacare. Hadr. Papa noster in Quodlibetis.
qu. iij. char. xxxij. col. j. Imò & etiam ludus causa recreationis
cum

Lebae Jone

Jo

2 sacerdos
69

cum laicis inhihetur. cap. continebatur. de homicid. Nimirum si Missa talium adeò maledicitur. cap. si qui sunt presbyteri. lxxxj. dist. Ioan. Montolonius in Promptuario iur. in verb. donatio. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. viij. chart. penul. in j. q. sine argumentis. & q. xj. col. x. & etiam dicit Hieron. in trāfitu. qui vitam sacerdotis cognoscit malam, & cum pro se celebrare facit, sit in peccato illius conscius. refert Instructio ecclesiasticorum. chart. v. frater Thomas Illyricus in tract. de potestate Papæ. chart. xcvi. & seq. & chart. cj. & ad eos scribit Dido Ouidiana: Pone deos, & quæ tangendo sacra prophanas, Non bene cœlestes impia dextra colit. non prosequor: quia si sacerdotem video delinquentem vt cooperiam chlamyde me exponiam. cap. in scripturis. xcvi. dist. quando videntur lenocinio alicuius affinis puellæ, quæ vel cōmodo pecuniarum, vel fauorem proprium sanguinem vëdet & prodet: exemplo Pandali, qui lenocinio nobilitatem consecutus est. secundum Aeneam Syllium in tract. de duobus amātib. chart. vij. refert Bonus de Curtili in tract. de nobilit. in iij. part. numer. 74. facit quod ipse dicit ibidem in ij. part. ad fi. dum allegat eundem dicēdo, aliquem quesiuisse nobilitatē ex quæstu vxoris. Nescio tamen quomodo princeps in arduo negotio de talibus personis confidat. quæ nullam rationem nec honoris, nec sanguinis habēt neque animæ. Et si obstinati amantes his nequeant vincere, vtētur minis. vt Daniel. xij. Stephanus Canuti in tract. de regim. castit. chart. xij. colū ij. & iij. de illis iudicibus contra Susanam, vel vt mundus erga Paulinam. de quo Iosephus de bello Iudaico. lib. xvij. cap. x. & etiam Paulo iuriconsulto placebat illo puella, licet sententia Imperatoris displiceret. l. Aemilius. ff. de minori. vbi Alber. colum. j. vel vt ille episcopus illam puellam de qua Pontanus in dialogo Charon. cup. incip. ascendite. vel vt Claud. Appius Virginiae. l. ij. colū. iij. ff. de orig. iur. Liuius decad. j. lib. iij. vel vt Tarquinius Lucretiae. cap. propositio. xxij. q. v. Ioan. Pyrrhus in l. velle non creditur. ff. de reg. iur. Liuius decade j. lib. ante fin.

- 34 ¶ Et si non possint aliter seducere, tacebunt se coniugatos, vt vidi in facto, & contrahent matrimonium cum filia quam amant & sic vides cui pœnæ se exponunt, scilicet infamie Bar. in l. j. ad fin. ff. de his qui not. infam. Item confiscationis dimidiæ bonorū, vt dixi in xij. ratione, quod sit vile nubere. l. cum qui duas. C. de adult. Ang. in Maleficiis in gl. chai adulterato. chart.

chart. penult. Io. Montoloni in Promptuario Iuris. in versic. dulcis. Alex. lib. vij. consil. clxv. visis & ponderatis. & de iure canonico inciduntur panni ante & retro. Panor. in cap. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium. Item & grauem poenam in foro conscientie. cap. ij. de sponsa duorum. vbi Præpos. dicit quod poterunt de hoc puniri etiam per ecclesiasticum; & sic licet secundum matrimonium sit nullum, tamen iste sic contrahens nihilominus punietur. d. leum qui duas. Felin in c. ex tenore. col. vj. versic. cæterum. in prim. de rescrip. Non poena capitis. sed alia arbitraria. Bertach. in repertorio. in verb. vxor. col. iij. post Anton. de Butr. quem ipse refert. & copiosius Præpos. in d. c. ij. Ange. in d. versic. chai adulterato. nisi secundum eundem dom. Ant. quem ipsi sequuntur, esset ignobilis quæ desponsasset duas nobiles: quia tunc deberit damnari ad mortem. licet illud consil. domi. Ant. non inueniam in impressis allegat gl. in §. in summa instit. de iniuriis. & cum eo in simili tenet Mathesil. not. c. ij. incip. nota vnū. & illam gloss. sequitur Lucas de Parma in tract. de fisco. colū. xxvij. versic. xxxij. casus & in puncto iuris dicit veriorē. Felin. in cap. ex literis. col. x & seq. de constitut. vbi Decius col. viij. licet Alexand. lib. vij. consil. clxvj. viso processu. de ea dubitet. Barba. in tract. j. de Cardinal. quæst. xj. col. ij. qui eam præterquam in supremo principe, in quo loquitur Luc. de Parma vbi suprā expressè damnet Ias. in l. qui iurisdictioni. co. ij. ff. de iurisdic. omni. iudic. Et illam gloss. Decius vbi suprā limitat octo modis. Primo, vt procedat in delictis grauib. Adde Socin. consil. clxxxvij. visa bulla. col. penul. maximè si sit datum arbitrium. vt per eum. idem Decius consil. c. ad fin. vbi etiam ponit de sexta limitatione, videlicet nisi esset aliqua poena conuicta. quam etiam tenet Mathesil. not. xlvij. incip. not. quod vbi pro aliquo. Paris de Syndicatu char. xvij. in fi. ij. col. i. Est 44
verum quod d. leū qui duas. inuenio limitatā non procedere. vbi secundum matrimonium esset contractum per errorē, vel facilitatem ætatis, vel nō fuisset secuta copula: vel quando primum matrimonium fuisset nullum, puta quia cum affine. nā tunc potest contrahi secundum absq; licentia. Bald. lib. iij. consil. c. ij. incip. verba matrimonij reperto lib. v. consil. cxliij. pro quo facit quod habetur in apostulis Anch. in c. vt animarum. col. iij. de constit. lib. vj. qui limitat dictam l. eum qui duas. nō procedere in ignorante. Ampliat tamen dictā l. eum qui. Ang.

T

11

*radie ca
cognoscit
sentit offi
hie ingui
fieri inij*

in dicto versic. chai adulterato. etiam in desponsante vnam, &
 45 contrahente cum alia. § † Vel isti obstinati amantes videntur
 aliis cautelis circa matrimoniū. de quibus dixi in limitatione
 tenentium contrariam opin. quod non sit vtile nubere. Imò
 vide si bene permittūt se isti amantes à dæmone excarari. Nā
 quando prædicta eis non prosunt, diuinam & humanam con-
 temnentes iustitiā, prorumpunt in raptū. vt Paris Helenā. Ias.
 in l. si ita quis stipuletur. ff. de verb. obl. & tempore Romuli Ro-
 mani Sabinas. licet mulier tūc excusetur, in tāū quod, quam-
 uis post matrimonium per verba de præsentī nō secuta copu-
 la, liceat alteri ex cōiugibus intrare religionē: secus tamen se-
 cuta copula. hoc limitatur in copula secuta per vim. Decius in
 l. nuptias. col. ij. vbi postul. ff. de reg. iur. poena autem horum ra-
 46 ptorum est ignis in seruo, & mortis in libero homine. † l. j. C.
 de rap. virg. ad quam plures declamationes cōposuit Quintil.
 & plura Guido Papæ singu. dxi. incip. cum quæritur. & eam
 summat Petr. de Rauē. in suo alphabeto iur. in verb. raptus. &
 est seuerissima lex, quæ procedit etiā in sponso rapiente spon-
 sam. secundum Petr. de Rauenna ibi, dummodo nondum fue-
 rit cognita, pro quo Cepol. consil. lvij. super querela Barbat. li-
 bro ij. consil. vlt. col. ij. sed contrarium tenet Corn. lib. ij. consi-
 lxxx. incip. placet, ad fundamenta Cep. & Barbat. collige solu-
 tionem ex dictis Io. de Ana. in c. cū causa. de raptorib. l. in iij.
 not. Item procedit dicta lex, etiam si postea rapta fuerit cōten-
 ta de tali rapina. Hēr. in §. cōtrahentium. el. ij. in tit. quæ sint
 regalia. col. iij. & videtur text. in d. l. j. qui nō excusat raptorem
 ex voluntate mulieris. limitatur tamen d. l. j. C. de rapt. vt non
 procedat quādo mulierem quis raperet ad alium finem quā
 carnaliter cognoscendi, puta animo occidendi eā. ita Decius
 consil. ccxxxiiij. in effectu quæritur. col. fin. dicens quod licet
 tunc debeat puniri, non tamen poena d. l. primæ. § Secundo li-
 mitatur vt procedat dummodo illa rapta fuerit. postea cogni-
 ta carnaliter. Io. de Anan. quem sequitur Cepol. consil. lvij. incip.
 super querela. col. ij. dicens, quod ita fuit obseruatum Bo-
 noniæ. pro quo Bal. lib. ij. d. consil. ciij. incip. verba. Cuman. cō-
 sil. xcv. incip. Christophorus. col. j. Est verum quod in casu Cu-
 mani non fuit aliqua abductio: licet fuerit emissio seminis in-
 tra scēpora puellæ cū violētia. Cogita tamē super ista limita-
 tione. quia Afflictus in cōstitutionibus regni, chart. lxvij. co. ij,
 & chart. seq. q. vij. col. tenet q. sufficiat solus raptus. & ibi cōsti-
 tutio,

tutione, si quis rapere. q. vij. ponit pœnam illius qui deflorauit
 nondum viri potentem. ¶ Tertiò limit. vt non procedat nisi
 actualiter fuerit mulier abducta de vno loco ad alium. Guido
 Pape sing. M. vij. incip. raptus. nec sufficeret modica abductio,
 puta de via modicum extra viam. Cuman. d. consil. xcv. quem
 sequitur Hippol. not. l. xv. incip. statuto cauetur. Cogita tamen,
 quia in contrariũ facit Bald. in l. sed eximedi. in fin. prin. ff. de
 in ius vocando. ¶ Quartò limitat non procedere in muliere
 inhonesta gl. in d. l. j. in verbo, honestarũ. gl. in l. j. C. de his qui
 ad eccles. confug. hinc dicimus, quòd si statutum punit raptos
 res honestarum mulierum, oportet quòd constet illam quali-
 tatem honestatis adesse tempore raptus. Cepol. d. consil. l. viij.
 quem sequitur Hippol. in l. si quis ne quæstio. col. x. ff. de
 quæstion. & propterea inferunt Doctores, quòd rapiēs mere-
 tricem non punitur pœna illius legis. j. C. de rapt. virg. Boni-
 fac. in tract. Malefic. in rubr. de raptor. Modern. in apostil. Pa-
 nor. in c. audientia. de sent. excom. Io. Pyrrhus in repet. l. con-
 tractus. char. v. col. ij. ff. de reg. iur. Barb. lib. iij. cõsil. l. xij. licet
 col. iij. subiiciens propterea quòd Iudeus cõtrahens matrimo-
 nium cum meretrice, non punitur ad mortem, prout si cum
 alia. Sed mitius, prout & etiam si carnaliter cognoscat meretri-
 cem. etiam punitur mitius. Cacialup. in repet. l. omnes popu-
 li. col. antepen. vers. vij. statuto. ff. de iust. & iur. pro quo Alex.
 lib. vj. consil. xcix. visa inquisitione. vbi de adulterio commis-
 so per Iudæum cum Christiana & lib. vij. consil. xij. attētis. fa-
 cit quia includens meretricem non punitur pœna priuati car-
 ceris. Io. de Vilemati. in repe. l. diuus. ff. de sicar. num. lxxxix &
 c. & vide Cacialup. in repetit. l. si qua illustis. C. ad Orfic. col.
 viij. facit Bart. in l. verum. la. ij. ff. de furt. vbi si scholares fran-
 gant ostia meretricis, ad quam deinde dimisso ostio fracto su
 perueniunt latrones qui furantur in ea domo, dicit Bart. quòd
 non tenentur furti: quia eorum animus nō erat furandi gl. in
 regula. imputari. lib. vj. Afflictus in constitutionibus regni, sub
 rub. de violē meretric. illata. est char. l. xvij. quia intentio ope-
 ri nomen imponit. v. Ethic. Ambros. in Officiis. licet tenean-
 tur ad æstimationē damni rei furatæ. Decius in c. nā concupi-
 scentiā. ij. le. c. de cõstit. facit Pragmatica in tit. de concubina-
 riis. in gl. in verb. mortalis. vbi dicitur q. in meretrice non com-
 mittitur raptus char. cxc. & facit à contrario quòd dicit Io. de
 Lig. in tract. de duello. char. ij. col. j. dicēs, quòd qui fornicatur

T 2

cura

cum muliere vt pecuniam inde trahat, non mœchus, sed aua-
rus est, facit, quia cognoscens meretricē per vim, non punitur.
Gadin. in rub. de aliquibus quæstionibus variis. in Maleficiis.
col. j. pro quo Decius in l. inuitus nemo. ad fi. ff. de reg. iur. di-
cens, q̃ meretrix cogitur vëdere. Sed Matthesil. not. cij. in-
cip. nota vnum. dicit, quòd poterit puniri extraordinariē pœ-
na arbitraria propter iniuriam, pro quo facit Purpur. in l. ro-
gasti. §. fin. ff. si cert. per. vbi tenet contra Decium, nisi eū salues
in ea quæ publicè quæstum facit. prout Decius loquitur: quia
tales non sunt dignæ legum laqueis innodari. l. quæ adulteriū.
C. de adult. Io. Vilemati. in d. l. diuus. num. cxlij. Et ista limita-
tio quantum ad terminos d. l. primæ. C. de rap. procedit etiam
in concubina alterius, quia nō dicitur honestæ vitæ. Matthesil.
not. cij. incip. not. quòd concubina. Cacialup. in repet. legis, si
qua illustis. C. ad Offic. col. xij. & seq. moderat tamē Matthesi.
in seruo vel filio, quia isti punirentur. secundò procedit etiam
si talis mulier esset soluta omnino, dummodo ab alio cognita
fuerit vel deosculata: quia præsumitur quòd sicut alteri consen-
sit, ita consensit vt raptori. Hippol. not. lxxiiij tu habes. & in l.
maritus. col. fin. ff. de quæstion. faciunt quæ dixi in duodecima
ratione, quòd sit nubendum, dum dixi de pœna stupri, est ma-
gnū dictum. Modera hanc limitationē, nisi talis meretrix esset
in carceribus. Hippo. no. cl. accessus, secundò modera, nisi esset
affinis: quia tūc vt hoc sciens committit incestū. Salic. in l. quæ
adulteriū. C. de adult. tertio modera in meretrice nupta hone-
stè viuente cum marito. Ang. in d. glos. Chai adulterato. chart.
antepen. Io. Montolonius in promptuario Iuris. in. verb. luxu-
ria. col. fi. practica Masuerij in tit. de pœnis. char. xcix. Cacia-
lup. in tract. de debitor. fug. q. v. col. fin. dato quod raptor eam
alias cognouisset antequam reduceretur ad honestam vitam,
Hippol. in l. maritus. col. fin. ff. de quæstion. pro quo Cepol d.
consil. lvij. Franciscus. secus si ipsa quamuis maritata inhone-
stè viuat. Angel. & Gadin. vbi §. Socin. reg. cclix. Mater fami-
lias. tertia fallentia. Alex. lib. vj. d. consil. xcix. col. fi. § Quintò
limita dictā l. j. C. de rap. virg. nō procedere, nisi quando actus
esset cōsummat, vt patet ex limitationibus antedictis. cū ho-
die ex generali cōsuetudine Italię nō puniatur affectus nisi se-
quatur effectus, secundū Spec. quem refert Alex. Paul. & Ias. in
l. j. §. fin. in fin. ff. quod quisq; iuris. Bertach. in tract. de gabel-
lis. ix. parte. col. viij. Cepol. in l. si fugitiui. C. de ser. fugi. col. ij.
& d. xlvij.

& dclvij. Et col. xv. & consil. ult. col. penult. Angel. in Malefic. gl. ex interuallo. col. fina. vbi Moderni in additionibus. Corn. lib. j. consil. ccij. incip. licet Felin. in tract. quomodo puniatur conatus. col. penult. Et ita responderi potest ad l. si quis non dicam rapere. C. de episco. & cler. cum simil. canonizata. in cap. si quis nō dicam xxxvj. dist. ij. pro qua facit illud Exo. xxj. Qui percusserit hominem, volens occidere, morte moriatur. Bolō. consil. viij. colū. iij. in fi. Et quomodo puniatur affectus nisi sequatur effectus Ange. in §. sed & si credat. instir. de oblig. quæ ex delicto Socin. in reg. xxxj. Io. de Vilemati in regul. l. diuus. ff. de fidei. num. cxxviij. Felin. in d. tract. quomodo puniatur conatus Moderni in trac. de perfect. clerico. ij. parte chart. xxvj. Ias. in rubr. instir. de act. col. fin. Et quando dicitur actus consummatus & perfectus. Bald. in l. data opera. quæ accusare col. xiiij & seq. Decius ff. de reg. iur. in vj. regula. Afflictus in rubr. de malis & noxiis medicamentis. in v. not. & per totū. Non tamen in totū excusabitur talis effectus, quin debeat puniri pœna extraordinaria arbitrio iudicis, & per alias leges secundum qualitatem & proximitatem delicti. Alexā. lib. j. consil. xv. col. iij. vers. & quia differunt. Barbat. lib. ij. q. xxiiij. col. fi. Felin. in dicto tract. col. iij. vers. ceterum. & col. iij. versic. dicit tamen Baldus Vilemati in dicta regula l. diuus. num. cxliij. Merito ergo ex prædictis concludere, quod viri sunt in causa muliebris incontinentiæ, quas precibus, promissionibus, muneribus, minis, lenonibus, & falsis matrimoniis, & demum cum raptu ad inhonestatē seducunt: quia quamuis liceat vti via indirecta pro veniendo ad propositum, non tamen in similibus, nec dolose. §. penult. vbi Ioan. Fab. instir. de adopt. quibus merito iura earum incontinentiam ascribunt, & nō mulieribus c. iij. de autoritate & vsu pallij. Felin. in c. qualiter & quādo. el. j. col. iij. de accusationib. Sæpe viri fallunt, teneræ non sæpe puellæ. & l. j. C. de raptorib. virg. per quam dicimus quod vitium libidinis principaliter homini attribuitur. Bald. in l. j. C. de senatusconsult. Claud. Panor. in capit. j. de adulter j. notabili. Petrus de Rauenna in alphabeto in dictis extrauagatibus. col. penult. & ita tenent omnes, quicquid dicat Hispanus in historia Ysa-beillæ & Aurelij, latē disputans quis de maiorem occasionem peccandi an mulier, an vir. & dicit fuisse iudicatū contra mulieres. sed fuit iniqua sententia à suspectis iudicibus lata.

¶ Secundo quod viris sit ascribēda talis incontinentia, & non 47 mulieribus,

Pro defen-
sione loci
licet arma
sapere.

mulieribus, probatur: qui in ludis publicis, spectaculis, in honoribus præferuntur à viris qui sunt lasciuui, dominæ impudicæ, dominabus honestis: illis fauēt, blandiūt, primas scissions tribuūt in cōuiuuiis, honestas spernūt, ex quo cū eis nihil lucrari possunt: taliter quod pulchra honesta vix, si asistat choreis, inueniet qui sibi manum porrigat: at inhonestis quilibet placere studet. vnde quādoq; tam causa ambitionis quam indignationis ne spernantur faciūt sibi amatores: nolunt enim loca sua ab aliis occupari. gl.in l. fin. C. de off. mag. off. Bolog. in repet. auth. habita. col. pen. pro loco suo esset fortè licitum sumere arma. Ita in l. si nō sortē. § libertus. col. viij. ff. de condi. indebi. Et etiam pro honore competit iudicium possessorii. c. licet causam. vbi Decius col. ij. de probat. facit Io. de Lesnau. dere. in tract. de Doctoribus. iij. parte. q. ij. circa mediū. Bon. in tract. de nobilitate. ij. parte. col. iij. Io. Fab. in §. aliam. instit. de bon. poss. docet enim Cato. Cede locum maiori. refert Iac. de Ardiz. in summa feud. in parte ij. partis. col. iij. Nimirū ergo si mulier honesta videatur in aliquo cōuiuio locum sibi occupari. excandescat, & deliberet fieri similis illi quæ sic veneratur, & qui locus sit dignior. Cepol. de imperatore mil. delig. char. vij. in primo priuilegio digni. § Tertiò probatur: quia viri quandoque amplius sperantes in viribus & facultatibus suis, quàm in his sit. §. in fraudē. instit. qui & ex quib. caus. man. nō licet. quandoq; audent suprā vires suas. cōtra tradita per Bart. in repet. l. Barbarius. col. iij. ff. de offic. prætor. vbi post Sallust. docet ne quis contra fortunam animum gerat. nam nō omnibus omnia cupienda sunt. idem Cicer. de Senect. c. sequitur terra. & omnia quæ animo cōcipiūt nō possunt perfici. vt Bar. vbi §. col. vj facit Erasim. prouerb. cclxiiij. in j. parte. in diuitiis Meleonis exauuium. & cxcv. non est cuiuslibet Corinthū appellere. & dxc. intra tuā pelliculam te contine. & pluribus seq. & iij. parte prouerb. dccij. vltra vires nihil aggrediēdū. Et Cato, Quod potes id tenta. vbi Ascēf. Rosar. Buit. ij. lib. ferm. cix. litera l. Et sic si cognoscunt se impotentes ad onera matrimonio, ita quod excitant vxores, & postea nequeunt supplere: quia quando virga est nimis parua mulier non delectatur. nec conespit: & est causa vt fugiat à suo pari, & quærat alium. secundum Auic. xx. sen. tertij can. dum agit de virga. vnde viri debēt scire illud Horat. & versate diu quid ferre reculent, quid valeant humeri. pulchrè Angel. in §. impetu. institut. de lege Aquil.

de Vir-
gopanna

Aquil. Ioan. Iac. de Canibus. de modo studendi in rubr. de tēp. diuif. facit Nauis Stultifera chart. xxvj. de incip. & non prius præuidentibus. Alberic. lib. ij. quando consilium sit examinandum. & finens agrum suum sordescere, punitur. Gell. lib. iij. c. xij. si quis agrum. Hadr. Papa noster in Quodlibet. quæstio. x. char. pen. allegando Prouerb. xvij. ne eis eueniat, prout Icaro, quem refert Virgil circa princ. vj. Aeneid. & Phaëthōti, quem refert Ouidius in sua Metamor. cuius allegoriam in proposito castitatis posuit Guiliel. Mara oratione vlti. incip. Dædalus. eam etiam refert Pontan. de fortitudine. c. de audacia. chart. j. Etenim si mulieri non satisfat de vestibus & carnibus, cornibus vlciscitur, & adibit alium qui formabit duos clauos in vna calida. Barbat. in c. prudentiam de offic. de leg. num. xix. Imò & fortè tres. voluit enim esse indutæ, vt eis, & nō ancillis fiat honor. Ange. in §. si tamen. instit. de rerum diuif. Pich. in §. Titia. q. lxxj. & propterea si saluantur, domina respondebit, & ancilla tacebit. vt docet Barbat. in c. volentes. col. fin. de offic. deleg. Et si vir ipse non dederit, datum ab alio videbit: vt inquit Portius Cato apud Liuium decad. iij. in princ. lib. quart. præsertim quando vident alias bene indutas. quia inde sumunt inuidiam. Sed inuidiosus ego, non inuidus esse laboro. glo. in l. j. C. de cad. tol. in l. citharam. ff. de vsu & habit. Et stultus qui inuidiam placare parat virtute relicta. Portius instit. de lege Fus. Can. tol. §. Quartò arguendo à solitis l. certi cōdictio. §. quoniam. verb. nam quotidie. ff. si certum pet. vbi las. iij. not. Ioan. Lupus in rub. de donat. inter vir. & vxor. charta. xxvij. vers. limita. quintò mariti vadunt ad alias mulieres, cum illis se coinquinando, quærentes meliorem panem quàm triticeus est. Papa Pius epist. xxx. col. ij. Erasmi. ij. parte. Prouerb. xcij. concupiuit assam farinam. & credunt, fertilior seges alieno semper in aruo. Erasmi in j. parte Prouerb. ccclxx. Vicinumque pecus grandius vber habet. gloss. in l. pro hærede. ff. de pet. hæred. & aquefurtiuz dulciores sunt, secundum Salom. quem refert Hostien. in Summa de clandest. despons. in princ. & reputant hoc sibi pro honore & industria. Io. Fab. in §. item l. Julia de adulter. instit. de pub. iudic. licet deberent esse contenti suis, & non alia cōcupiscere. Paul. de Cast. in l. si constiterit. C. finium regund. nam, omnia qui vult, debet habere nihil. vt Quintilianus contra Venetos. Et paria sunt amplecti omnia, & nihil. vt in epist. Ioan. Pici Mirandulæ. Hermolaus Barbarus epistola

incip. Falleris Saluate. Quinimo qui binos lepores vna sectatur in hora, Vno quandoque, quandoque carebit vtroque. glos. in fin. C. de assessor. at dicunt quod quanto plures supponunt, tanto plures sibi sunt subiectæ. ex quo ipsi habeant earum honorē in manibus. tamē videmus quotidie mulieres ex zelotypia amatorū perfidiam multipliciter vlciſci. & nihil est quod tantum castas exasperet mulieres. l. consensu. § si qua igitur. C. de repud. Ias in l. ex ea parte. § mulier. j. not. de verb. oblig. Et dicit Philosophus in Oeconomicis. lib. j. cap. iij. versi. Gilbertus, q. mulieri iniuria est externarum mulierum coitus. Rosarium Bussi prima parte serm. xxij. litera l. Cacialup in repetitione l. si qua illustis. C. ad Orfic. col. xiiij. nam dicunt ipse illud Ouidij in iij. de Arte. Nō benē cum socijs regna Venūsque manēt. & ij. de remedio, Secta bipartito cum mens discurret vtroque. Alterius vires subtrahit alter amor. glos. in cap. clericius xj. q. j. text. in l. lex quæ tutores C. de administr. tut. Nauis Stultifera chart. xxix. de seruiente duobus. text. in cap. cum diuersis fallacijs. de cler. cōiug. in antiquis. vir duplex animo est inconstans in omnibus viis. Bal. in cap. ex tenore. ad fin. de rescript. conglutinantur enim inuicem animæ amicorum. Genes. cap. xxxiij. in princip. August. in quarto confessionum. dum doler de morte amici. ideo non potest diuidi in plures. vt dicebat in sua legenda sancta Agnes. Aegidius de regim. princ. lib. ij. parte. j. cap. ix. & x. lib. iij. parte. j. cap. x. Et pluribus intentus minor est ad singula sensus glo. in verb. offendiculum. in c. accusatus. de hæretic. lib. vj. in c. cum diuersis fallacijs. de cleric. coniug. & nemo potest duobus dominis seruire. Matth. vj. Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. ix. est chart. xcix. litera l. & q. xj. col. x. & quod ponit Amedeus in dialogo de Amicitia. 48 chart. xvj. f. quod verus amor non potest esse diuisus in plures, nec vnus anima potest multis sufficere affectibus: sed vnus ab alio opprimitur, & diuisus fit imbecillior: & ponit exemplum, quod plus diligitur vnicus filius, quam plures: nec capiūt mulieres solut. quam ibi ponit ad hanc rationem. in chart. seq. & seq. Vnde cum non sit ira supra iram mulieris. Bal. in l. si apud. C. de reuoc. donat. Merula in Chronica Mediolanensi chart. xxvij. Nauis Stultifera char. lxxij. de ira muliebri. Clau. super Lucam. tract. v. ij. c. char. j. presertim in illa quæ parū timet maritum suum & dicitur Virago. secundum Hipp. in l. j. § ad quæstionem. col. j. iij. fall. ff. de quæstion. Et desert fabulas viri

Non est ira
supra iram
mulieris.

Cyn.

Cyn in l. fi. in fi. C. de secund. nup. Et se induit veste virili. Paul. de Castr in l. mulieres. in fi. C. ad Velle. quod quando licitū sit, vide Io. Gerson. in ij. par. ad fi. dum loquitur de puella Francie, quæ fugauit Anglos. & si in tali habitu intercedat pro aliquo, non iuuatur Velleiano. Alex lib. vj. consil. cxxij. num. ij. incip. quoniam abunbe. & possunt dici masculini generis. in simili de illa l. dicit Paul. de Castr. in l. acceptā in princ. C. de vsur. & sunt fortiores viris, & fortē sunt de genere Amazonom: & si quispiam quæreret, fortē in eis testiculos inueniret. imō quædam viri sunt, & verberant maritellos & ancillas ita formaliter. Roffred. in rubr. de constit. si quis in tām. col. iij. Host. in summa de iure iur. §. quomodo censeatur. col. iij. & eorum mariti dicuntur viuere in Gynæcocratumeno, id est, in vxorio imperio, secundum Aristot. quem refert Budæus in l. ius ciuile. ff. de iustit. & iur. ante fi. & de mulieribus gerētibus arma, vide Curtium Iuniorē in feudis. in ij. par. col. v. in septima limitatione. Pontanum de fortitudine. in c. de audacia. chart. ij. & seq. & quis cibus eis conueniat vide Magistrum Io. de Rosellis in suo epulario. chart. xxij. est lib. iij. dum loquitur de piscibus qui vocantur polpi. in tantum quod præualer talis ira amoris filiali. vt scribitur de Progne & Philumena. de quibus Philelphus in commento Petrarchæ. rythmo decimo. Iuuen. satyra vj. & Propertius ad Cynthia dicebat: Nescit vestra ruens ira referre pedem Et Plautus: Si quid faciendum est mulieri malæ atque malitiosæ. ea sibi immortalis memoria est meminisse & sempiterna. maximē si sit iuuenis: quia difficile est coartare iuueniles calores. l. fi. §. filij. C. de bo. quæ liber. maximē quando irascitur ex zelotypia: nam à tribus timuit cor meum, & à quarto facies mea metuit, scilicet dolor grauis super omnia graua. mulier zelotypa. Ecclesiast. xxx. nam cum amant maritum facilliter prorumpunt in iram, vt ægri sitientes & pauperes. ij. Rhetor. Hadrian. Papa noster in Quodlibetis. q. vij. litera d est chart. lxj. & in eis non habet locum illud. Non ea vis animo, nec tanta superbia victis, Barb. in c. licet ex suscepto. col. iij. de for. compet. Dicunt mulieres illud Plauti in Mercatore. in scena incip. Ecce ego, Lege dura viuunt mulieres: multo quæ iniquiores miseræ quàm viri: nam si scortum duxerit &c. Dicunt quod indignatio facit hominem proditorem. Claud. in Monarchia Franciæ. parte ij. c. xvij. post medium. vt Quid. vj. Metamorph. xiiij. Læsa quæ quid faciat, quid amēs,

T 5 quid

mulier
quæ in ho
uam hom
ni in beth
P. no iud
C. Velleio
no

Lp in se
Geringa
Gering
si si cū
est a in my
jubering
re p in re

quid formina discas. & sic etiam quòd omnino ita facere decre-
uisset, excusationem sumunt. nam causam querit qui vult di-
scedere ab amico. Prouerb. xvij. Item. in c. j. §. conuenticulas.
de pace iur. firm. Alber. in rubr. de laude facienda. est enim pec-
cati præsens semper aliqua ratio, quam suo prætendat errori.
Gaguin. libr. vj. in vita Philippi Augusti. facit Aret. in consilio
clxv. sicut. col. vij. & viij. quem refert Vincentius de bello Itali-
co. charta. ix. col. ij. maximè ipsæ quibus dæmon propter cu-
riositatem offert aliquid melius inuenire. Afflictus constitu-
tione, si quis rapere j. not & omnia probate, quod bonum est
tenete. c. sancta. xv. dist. Alber. de consiliis dandis. lib. ij. rubr.
de prudentia. colum. fin. & in rubr. de probat. amicorum. Item
omnia noua placent. glosin proem. ff. in verb. noua. col. v. Et
natura nouas semper properat edere formas in tit. quæ fuit pri-
ma caus. ben. amit. Talis ira eas excusat, cum impediatur animū
ne possit cernere verum. gl. in auth. de appel. & infra quæ tem-
pora. in verb. & indiscussos. facit l. quicquid calore. ff. de reg.
iur. ad quam Rom. sing. dvij. incip. volo. Bertach. in tract. de
episcopo. char. xvj. Ioan. de Selna in tract. de iure iur. charta v.
col. ij. Aret. consil. xxxiiij. visis diligenter. in fin. ij. col. Socin.
consil. cxviiij. visa narrat. in si ij. col. Ias. in l. filiam. ij. col. C. de
inoffic. testam. Felin. in c. dilecti. penult. col. de except. in c. fin.
col. fi. de iure iur. Claud. in rep. l. vt vim. col. xxxviiij. de iusti. &
iur. Io. Lup. in rubr. de don. inter vir. & vxor. char. xiiij. col. ij. si
indignatæ cum sint valde vindicatiæ propter earū pusillani-
mitatem. Biblia Aurea c. xix de auaritia mulierū Card. præ-
pos. epist. xcviij. est char. lxiiij. vt Amed. in dialog. de Amicitia.
char. xix. Iuuen. satyra. xiiij. Matt. Bosius de reg. magistratu. c.
xj. Senec. de Clemētia. char. ij. c. sed ergo. quod magnanimi est
propriū, placidū esse, iniurias atq; offensiones temper despi-
cere: muliebre est furere in ira. Ouid in Tristibus. quem refert
Bon. in tract. de nobilitate. par. vij. col. j. & par. v. col. penult. &
Iodoc. in consimili tract. c. viij. quæ alja adducit in c. xiiij. Vin-
cen. Cingault. cōf. de alienatione iustitiæ char. iij. quo quisque
est maior, magis est placabilis ire. &c. Et in tali furia mundum
si possent destruerent. vt colligitur in fabula Meleagri, & etiā
Progenes de quibus Ouid. in Metam. Herodiade contra caput
sancti Io. Bapt. & vxore Antonij contra linguam Ciceronis de-
functi, acu se vindicante. refert dolens Fortun. in l. Gallus. §.
quidā col. xix. ff. de liber. & posth. Sed dolere nō debet, imò ir-
ridere.

*quidam
qui sunt
in eodem
libro
de iustis
rebus
ut in
eiusdem*

*Vindica
sibi poff.
in iuris*

ridere
truci.
tear.
milita
vbi al
bert. l.
me iur
ver. co
ppon
que fa
re. sic
ab hi
est cō
char.
auth
suū l
j. & i
redē
si ad
alleg
cōpē
ij. ha
in l.
dole
ff. de
C. d.
tur.
& c
nat
mē
dic
tur
in l
run
Pr
rec
di
to
cū
au

ridere, ut apud Lucanū Pomp. in prin. non. i. rīstq; sui lūdibria
trūci. & Philel. dec. iij. satyra vij. Nunquā ego magnanimū fa-
tear, quem sola iuuabit Vltio & c. & dec. vij. saty. vij. Paris de re
militari. in princ. vij. & Bon. in tract. de nobilitate. ij. par. col. j.
vbi allegat Ouid. de Tristib. & dicunt maritis suis vt rex Ro-
bert. Io. xxij. mināti mirabilia, vos facietis, & nos faciemus. &
me iuuabo. Bal. de pace Cōstāt in §. in Christi nomine. in gl. in
ver. coronā. & subiiciūt, Frāgenti fidē, fides frāgatur eidē. l. cū
pponas. la. ij. C. de pact. c. iij. de iureiur. Et illud Cato. Tu quo-
que fac simile. gl. in §. illud quoq; in ver. arte. in auth. de exhib.
re. sic ars deluditur arte. gl. in auth. iusiuran. quod prāstatur
ab his. in gl. in ver. arte. Et Ouid. in iij. de Arte. Iudice me fraus
est cōcessa repellere fraudē. Maphes Veg. in suis rusticalibus,
char. v. Quid melius dici possit, qd sanctius vnq; Quā lādi
authores criminis arte parit? & , Discat in authorē pēna redire
suū l. pe. C. de leg. Spec. in tit. de aduocato. §. iā nūc vidēdū. col.
j. & ij. & à cotale mōtone, cotale bochone. Gl. in l. quod in hā
redē. §. eligere. ff. de tribut. Sig. conf. fi. col. xv. Et ppter ea qd tū
si adulteriū adulterio cōpēlant. l. viro atq; vxore ff. sol. mar. vbi
allegat Iuuen. Nil Catilina Cethego. quia paria delicta mutua
cōpēlatione tollūtur. c. pen. de adult. Pau. de Cast. li. j. cōl. cccc-
ij. hęc Bolog. cōl. ij. viso igitur. Pet. de Bellape. q. ccccxlj. Dec.
in l. semp in contractib. ff. de reg. iur. facit gl. in l. fin. §. j. in ver.
dolo ff. de eo p quē fact. erit. Hipp. in l. patre vel marito. co. iij.
ff. de quāst. Et sic adulter quod fecit semp expectet l. iij. ante fi.
C. de episc. aud. nā per ea quæ peccauerit homo, p hęc torque-
tur. Sap. xj. Rosariū Busti. j. par. ferm. ix. litera y. Isern. in §. sed
tū quid lator. quæ fuit prima caus. ben. amir. & quæcūq; semi-
nauerit homo, hęc & metet. ad Galatas vj. & ea mensura qua
mēsi fueritis, hac eadē remerietur vobis. Matt. vij. circa princ.
dicā j. de peruerentibus iudiciū. Et licet alia delicta munden-
tur per pēnitentiā. c. nouit. de pēnit. distin. j. pulchrē Hostien.
in summa de scrutinio. col. fin. vbi post pēnitentiā non cogi-
tur quis respondere de peccato commissio. Io. Montolonius in
Prōptuario iuris. char. cccxvj. in fi. j. col. fortē nō sic quoad istā
recōpensationē: quia Dauid fecit pēnitentiā. & tamē Regū ij.
dictū fuit sibi, eo qd despexeris me, & tuleris vxorē Vtiā, ecce
tollā vxores tuas in oculis tuis, & dabo pximo tuo, & dormiet
cū vxoribus tuis in oculis solis: tu autem fecisti absconditē: ego
autē faciā in conspectu omnis Israhel. refert frater syluester
copura

contra Lutherum chart. cxx. & tamen secundum eum, fecerat David iam pœnitentiam de illo peccato Vriæ. est terribile documentum, & videtur esse speciale in hoc delicto. vt in simili Luc. de Penna in l. quicunq;. C. de apparit. præfecti vrb. lib. xij. ad prædicta facit Petrarcha de remedio vtriusque fortunæ. & dialogo cxliij. de vxore impudica. & inquit Hieron. contra Iouinianum, quod quæ non licet fœminis, æquè non licent viris, cum eadem seruitus pro ratione censeatur. Prius ergo se corrigant mariti, quàm in mulieres maledicant, vt inquit Nauis Stultifera. char. xxxij. de medico, vt curet seipsum. & char. xl. de iudicantibus alios. Petrarcha epist. xix. querelarum. ad si. Philosophus ij. Rhetor. ridiculum est accusare externa, & non seipsum potius qui ab his facile capiatur. Hadr. Papa noster in Quodlibet. q. xj. col. antepenult. & q. xij. cap. iij. col. j. Phalaris epist. xij. ad Castratum. aliquid Signor. consil. cclxvij. ad confusionem. in primis verbis. Io. Montolonius in Promptuario Iuris. in vers. festuca & licet se excuset, quod accusare auaritiâ etiam lauro potest. Io. Andr. in vltima Mercuniali. col. vj. vers. de secundo. videant quæ congerit Paris de Puteo in suo tract. de Syndic. in primis verbis. Pauinus in tractat. de visitatione. chart. v. col. iij. Petr. Subert. in vinea Domini. v. parte. cap. vj. est chart. lxxx. auferant trabem de proprio oculo, antequàm damnent festucam in alieno. Matth. cap. vij. Ioan. Montaigne in tract. de bigamia. j. q. col. xvj. & seq. facit Ioan. viij. qui sine peccato est vestrum. super quo plura congerit Landulphus in vita CHASTIT. parte. j. cap. lxxxiii. col. iij. Calcan. consil. vii. dominus Nicol. col. vii. & viii. Et dicit Amedeus in dialogo de Amicitia. chart. xl. post Senec. Improbum esse qui ab vxore pudicitiam exigit. & ipse est alienarum corruptor vxorum. Anteros Freg. chart. viii. q. allegat illud Iuuen. Sed peiores qui talia verbis Herculis inuadunt. facit illud Cornelii ad Cicero-nem, quod refert Amedeus in dialog. de Amicitia chart. xxii. & illud Saluatoris, Paries dealbate, de quo Eras. iii. parte Pro-
49 verb. dxxii. † quando enim dignus reprehendi vult alios repre-
hendere, debet irrideri Ifern. qui allegat Iurisconsultos in pro-
logo feudorum. col. ii. Sed natura ita tradidit, quod facilius co-
gnoscamus errores alienos, quàm proprios. gl. magna circa fi.
de iur. & fac. ign. Aeneas Syluius epist. ccccxx. incip. legimus.
non enim debent vir & vxor hæc ad imparia iudicari. Rosariū
Busti in i. parte. serm. xxiii. litera d. potius viri deberent ex ge-
nero

Præter se cor-
rigat, qui
alios vult
corrigere.

nerositate animi non permittere se superari in beneficiis reddēdis, sed imitari agros fertiles, qui vltā reddunt quā receperint. secundum Lancel. in l. quæ dotis. colū. iij. ff. sol. matr. & sic si mulier sit corpore, maritus corpore castus sit & animo. monstrosū enim est fragilitatem mulierum superare fortitudine viros. Salomon. in repet. l. Gallus. chart. xix. Et propterea Anteros Fregosij chart. xxvj. allegat cap. indignantur. xxxij. q. vj. vbi dicitur, quod maritos adulteros tanto grauius puniri oportuit. quanto magis ad eos pertinet virtute vincere, & exemplo regere fœminas: & sic quia maiori bono maius malum statutum. de hæc. lib. vj. Et actus mariti trahuntur in exemplum ab vxore & à tota familia xj. q. iij. cap. præcipuē. Barbat. lib. j. consil. j. col. vj. Nauis Stultifera. chart. lvij. de prauis maiorum exemplis. pulchrè Maphæus Veggius in tract. de educatione liberorum. chart. iij. & seq. facit Erasij. parte. Prouerb. decccxix. Complura masculi canis cubilia. Aegid. de regim. princ. lib. ij. parte. j. cap. viij. & seq. † Et ex adulterio mariti mulier lucratur augmentum dotis. Ioan. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. char. x. in iij. effectu. ipsi ergo mariti talia agentes occasionem præbent. nam vt inquit Ouid. ij. de Arte. Dum fuit Atrides vna contentus, & illa Casta fuit: vitio est improba facta viri. & inquit Philosophus in Oeconom. q. si mulier cognoscit virum sibi fidelem, ipsa etiā erit fidelis. frater Iacobus in Sophologio Sapient. libr. x. cap. x. de fidelitate coniug. cap. si ductus. xxxij. q. vj. cap. apud duos. cccxxv. Gallicus in Les secretz de mariage. chart. x. Et hoc maximè procedit quādo maritus se coinquinat cum aliqua meretrice fœda, seu longè minus pulchra quā sit vxor. vt s. dixi ante fin. vij. ampliacionis. ver. præterea nulla. facit gl. in cap. cum quidam. de iureiur. unde damnum, quod quis sua culpa sentit, sibi & non alij debet imputare, vt in regula, damnum. nam quandoque etiam levis occasio est magni ponderis. secundum Bal. in cap. per tuas col. j. de probat. & impedit actum fieri. Curt. consil. lxxvj. sapientis. colū. iij. & postea dato vno inconuenienti, multa sequuntur l. ratas. C. de rescin. vend. Barbat. in c. edoceri. col. iij. de rescrip. vbi postilla. Philosophus j. Physic. quem refert Barbat. in c. cum venisset. col. fin. de iudic. & † parvus error in principio est maximus in fine. vt pater in itinerantibus. Philosophus j. de Cœlo & Mundo. & vnum malum nunquam venit solum. gl. in s. cogita

cogitatio. in authen. vt iudic. sine quoquo suffrag. in vers. illicito. & inquit Erasim ij. parte. Prouerb. cccxxv. periculosum est canē intestina gustasse. & Hadrianus Papa noster quodlibet. ij. est char. xv. col. j. & quodlibet. iij. est chart. xxix. col. iij. post Augustinum. Angelica in verb. denuntiatio. §. x. circa fin. Horatius satyra v. lib. ij. quod si semel gustat. Vt canis à corio nunquam abstinebitur vincto. sibi igitur & non vxoribus talem incontinentiam ascribant. Et alij non faciant quod sibi nollent fieri. hæc enim est Euangelica iulsio, & naturalis. Guilielmus Rouille in descriptione iustitiæ & iniustitiæ. lib. j. cap. xliij. Papa Pius epist. xxviiij. Duci Venetorum. circa fin. Opem, in repet. §. diu. col. xliij. Barbat. in rubr. de reb. eccles. nō alien. col. antepen. Rosellus in Monarchia char. xviiij. versic. iure gentiū. Cepol. de simulatione cōtractuum. col. iij. Hostien. in procem.

Quod tibi
non vis fieri,
alteri ne
feceris.

Summar. §. vnde habuit col. iij. dicens, Quod tibi vis fieri, mihi fac: quod non tibi, noli. Sic potes in terris viuere iure poli. facit text. in cap. j. j. dist. nec dicas hoc esse de consilio: ~~quia~~ ~~therus~~ in declamatione de viij. præcepto Dei, probat quod imò est de præcepto propter verba sequentia: hæc enim lex & 52 prophetæ &c. † quia propriū legis est præcipere. facit Lactantius diuinarū instit. lib. v. cap. xxij. Bustus in Defensorio montis. chart. xxvij. col. j. vbi chart. lvij. coll. quod debet quis putare in alio quod in se est: & debent imaginari de alio quod ipsi facturi essent. Socin. in repet. l. cum auus. colū. xxx. Et hæc maxime procedunt quando ipse maritus incipit fidem fallere. l. j. 53 §. si quis arietes. ff. ad leg. Aquil. Bolog. dicto consil. xxij. col. j.

zelotypia.

¶ Quinto probatur, quia licet mulier sit honesta, maritus tamen adeo extrema & immoderata zelotypia vexabitur: quod vitium apud Italicos latè patet. Cyn. in l. transigere. colū. iij. C. de transact. quod mulieres suas pro thesauris custodiunt. Aeneas Syluius in tract. de duobus amantib. chart. vj. c. non possunt. circa princ. Vltic. Hutten. in Trias Romana. post medium, dicit, quod tria Romæ de raro videntur, Romanus Pontifex: vetus aurū, & venusta mulieres, propter zelotypiam. Itali propterea sunt impatientes Gallicæ libidinis in feminas & superbæ. Gaguinus lib. vij. in vita Philippi. chart. iij. Qui in Gallos semper perfidi extiterant, secundū eum in vita sancti Ludouici. char. vij. Adeo vt Italia dicatur sepulchrum Gallorum Bald. in cap. j. §. fin. de duobus fratrib. de no. ben. inuestit. Barbat. in tract. de Cardin. in j. tractatu. q. j. col. xx. Et ille Hispanus dicebat

bat esse cauernam Sibyllæ, qua ex intratibus admodum pauci
 regrediuntur. Et tamen sine causa: quia Galli semper Deum &
 eius mandata præ oculis habent: sed quia ita nutriti fuerunt,
 stare cum mulieribus honestè cupiunt: ita eos excusat. & uti-
 nam verum dicat Vincentius de bello Italico. chart. viij. † Sed 54
 nō debet maritus esse zelotypus tribus de causis, quas colligit
 Acgid. de regim. princip. lib. ij. parte. j. cap. xxiij. Item quia mo-
 dica suspicio nō debet mutare animum sapientis. gl. in cap. fin.
 de crim. fal. Ad quid ergo propter zelotypiam malè tractare
 tam pulchrum animal ut est femina? Nauis Stultifera chart.
 xliij. de obseruantibus mulieres. & Ludouic. Ariostus in Or-
 lando furioso. cantu xxix. etenim qui nimis emungit, elicit san-
 guinem. cap. denique. iij. dist. glo. in l. sciend. § illud ff. de ædil.
 edic. Fortun. de fine iuris. col. xxj. dicam infra in cons. Carnif-
 priuij, & euenit ut continenti rilum, qui postea illum cumula-
 tum emittit. Hadrianus Papa noster in Quodlibetis q. iij. est
 char. xxviiij. col. iij. Quæ est detestabilior, quanto ex minori
 re confurgit. gl. penul. in cap. duo sunt. xcv. dist. Mart. Luther.
 in declam. de quarto precepto Dei, dum increpat viros qui
 pro re leui tragediam faciunt. & ibi allegat plura dicta Apo-
 stoli. facit Fran. Barbar. de re vxoria. libr. j. in princ. de vxorio
 officio. Et refert vsum Guaynerius in sua practica medicine,
 de agnitionibus matricis. cap. xxxvj. quod ex eo quod infans
 natus est inuolutus panniculo, credebat eum finem vniuersi
 tris sancti. Francisci. facit contra hos zelotypos frater Ludo-
 uic. de Veritate contrit. chart. xxiiij. Quia non debent esse ita
 faciles ad credendum, nec ita suspiciosi: † quia nimia creduli- 55
 tas dicitur stultitia Nauis Stultifera chart. cxiiij. de facile cre-
 dentibus. Biblia Aurea cap. cxxvij. de suspitione & falsa credu-
 litate. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. cre-
 dere. Baurerius instir. de testam. in princ. in col. penul. quia dici-
 tur stultus secundum Felin. in cap. licet Hely. col. j. de sumon.
 nec leues animorū morus sunt sequendi: præsertim primi qui
 non sunt in potestate hominis. Bald. in cap. j. § j. col. ij. de feud.
 guard. Imò quandoq; tantum dubitat se fore cornutos, quod
 tandem fortis imaginatio facit casura. Bald. in l. executorem.
 col. x. C. de execut. rei iud. Ripa in tract. de Peste. chart. ij. col. j.
 num. 15. Quod euenit præsertim quando mulieri illum quena
 de eius amore suspectum habent, quotidie obiciunt: quo fit
 ut mulier intra se cogitet, quod mantus sciat illum se valen-
 tiorem:

tiorem: quia aliàs tantum de eo non dubitaret: & idè tantum appetens nouitatem, ipsa quæret modum experiendi. Propterea dimittat mariti vxores in mediocri libertate, quia, vt inquit Ouid sine tit. lib. iij. Cui peccare licet, peccat minus: ipsa potestas Semina nequitie languidiora facit. & subiungit: Nitimur in vetitum semper, cupimusq; negata. facit illud Martialis lib. j. dum scribit ad Cæcilianum de vxore sua: Non sint ergo viri ita creduli: & qui citò credit, leuis est corde. Felin. in c. cum contingat. ad fi. de rescript. & esset nimia bonitas facili- ter nimis credere. Panor. in c. licet Hely. de simon. quòd qua- liter procedat. vide Felin. in cap. j. col. j. de summa Trin. Ias. in l. j. col. iij. ff. de eo per quem fa. erit. in l. certum. col. fin. ff. si cer. per. facit gl. not. in l. Titio fundus. ff. de cond. & demonst. quæ vult quòd dictum notabilis viri inducit iustam credulitatem. quam ad hoc ibi dicit Bolog. esse singularem. per quam inse- runt Felin. Panor. & Ias. in dictis locis, ad illum potestatem qui credidit illi nobili carcerato qui promissit non aufugere, & ta- men post aufugit quòd potestas non poterat dici credulus: ex quo ille carceratus erat nobilis fide dignus. idè dicit Paris. de Syndicatu. chart. xxij. col. j. in fin. Hippol. in repet. rubricæ. C. de probat. col. xxxvij. latius in l. j. §. j. col. iij. & seq. ff. de qua- stion. Et pro illa gl. quòd dictum legalis viri inducat iustam cre- dulitatem, facit Ias. in repet. l. admonendi. col. lxiij. & seq. Cur- tius Sen. consil. xix. col. iij. Junior in authen. si quis in aliquo. chart. iij. C. de edendo. Bald. in cap. veniens. de test. in cap. cum contingat. vbi Felin. de rescrip. in cap. præterea. col. j. de test. in cap. nuper. eod. tit. in cap. literas. col. iij. de præsump. in cap. de quarta. col. vij. ver. prima doctrina. de præscrip. in c. sicut. col. vij. ix. & xix. de re iud. in cap. ij. col. iij. vbi Roch. char. vj. de iu- dic. Panor. in cap. fraternitatis. ad fin. de test. in cap. nouit. de iudic. col. xvij. in cap. licet, vltimo not. in c. cum oporteat. iij. col. de accus. in cap. cum in iure. j. not. de offic. deleg. in c. licet Hely. v. not. de simon. Innocen. in cap. innotuit. in princip. de eo qui furt. ord. suf. Bart. in cap. cum super. col. fin. in cap. insi- nuante. in cap. causam quæ col. j. de offic. deleg. & j. vol. consil. xij. col. xv & xvij. & consil. xxij. col. x. & in simili consil. lxiij. col. v. & in ij. vol. consil. iij. colum. xvij. & consil. ix. col. xiiij. & ix. col. xij. consil. xvj. col. v. & consil. xvij. col. xij. & xij. & xxij. & consil. xxj. col. iij. consil. xxxiiij. col. xxvj. & consil. lix. & lxxvj. col. vj. Alexand. lib. j. consil. cxxxv. col. iij. & ij. vol. consil. xxxj. col.

col. iij. Cepol. consil. xxvj. col. iij. & consil. xl. col. x. Imo consil.
 xcviij. col. fi. & cvij. col. iij. Card. cō sil. xxxv. col. fin. xciiij. col.
 ij. Aret. in l. in illa stipulatione. col. iij. de ver. obl. & consil. lxvij.
 col. v. & ciiij. col. v. & seq. cliij. col. ij. clx. col. v. Gerardus not.
 xxx. Bon. in trac. de nobilitate. parte v. num. xj. & xxviij. Alex.
 lib. vij. consil. cxxx visis attestationibus. col. pen. est num. vij. rex.
 in l. si pater. in versic. affirmantium. ff. de solut. Ant. de Butr. vbi
 Panorm. post Hostien. in c. finem litibus. de dolo & contu. di-
 cens, quod honesta persona propterea non condemnatur in
 expensis: quia non præsimitur calumniari in contrarium. de
 hoc vide text. in c. si quis triginta. lxxviij. dist. vbi Archid. Lap.
 alleg. cxxvj. Et dicit idem Butr. in cap. ij. de probat. ad fi. quod
 stante statuto quod contra instrumentū non admittatur pro-
 bationes per testes: admittitur tamen, si testes sunt legalissi-
 mi, imò & consanguineus, qui aliàs nō admitteretur. in c. cum
 oportet. de accusat. facit Bart. in l. in bono. ff. de bon. poss. tit.
 generali, Quas quotas extēde tu pro libito cū habueris otū.
 ¶ Sexto quod incontinentia mulierum viris sit ascribenda: 56
 probatur, quia aliqui sunt qui non aduertunt, quod omne ni-
 mium vertitur in vitium. gl. in auth. de immen. donat. Erasim.
 j. parte prouerb. dxciiij. Ne quid nimis. nec ad illud Hora-
 tij: Est modus in rebus, sunt certi denique fines. Quos vltra ci-
 tráque nequit consistere rectum. gl. in titi. per quas person. nob.
 acquir. Bal. lib. j. consil. clxvj. queritur vtrum vsurarius. col. fin.
 Guil. Rouille in trac. de descriptione iustitiz & iniustitiz. lib.
 j. c. pen. Et ideò dum vitant stulti vitia in cōtraria currunt. Pe-
 trarcha epist. c. j. summe, quia debēt cogitare super his quæ di-
 xi s. ante fin. vij. ampliationis. de pulchra, dum dixi esse optan-
 dam mediocrem formā: & ad ea quæ dixi in fi. sol. ad sextū fun-
 damentū de fatuitate, q̄ virtus cōsistat in medio. Et discretio
 est mater virtutū c. j. de off. cust. in fi. c. fi. j. q. v. & nō mater as-
 norum. Bal. in c. finem litibus. col. j. de restit. spol. Et q̄ sine ea
 quis nō est homo sed bestia. Bal. lib. iij. consil. clxj. Cæcilia col.
 ij. Et q̄ distinguenda sunt tempora, & cōcordabimus scriptu-
 ras. c. si peccauerit. ij. q. j. & quod negligentia dissoluta propē
 doli est. l. si fideiusor. in princ. ff. manda. Stulti ergo nolentes
 reprehendi de zelotypia, laxant adeo liberas habenas vxori q̄
 opportunitas facit latrones. c. veniens. el. ij. de eo qui cog. con-
 sang. vx. suz. vbi Præpos. in iij. not. facit Aegid. de regi. princi.
 lib. ij. parte ij. c. xix. & seq. nam vt inquit Erasim. iij. parte Pro-
 v uerb.

- uerb. ccc. lxxvij. sublatâ lucerna, id est data libertate, nihil interest inter mulieres. vnde ut inquit Ouid. in ij. de Arte: Nihil Helena peccat, nil hic committit adulter: Quod tu, quod faceret quilibet, ille facit. Cogit adulteriū dādo tēpusq; locūmq;. Quo nisi consilio est vsa puella tuo. & a iuvene & cupido credatur reddita virgo. gl. j. in §. si adolescēs. in l. si verò nō remunerandi. ff. mādâ. & dicūt q̄ quod nemo debet cedere iuri sibi oblato. c. quā periculofum. vij. q. j. de quo ergo debet esse maritus zelotypus? de mula, si non est de vxore. ut inquebat illi Iulius, licet mulier indignata sit de comparatione abusiua: nec ideo delerenda est naus in tempestate: quia vētos inhibere nō possis, ut Morus in sua Republica. lib. j. est char. xxix. Volaterranus in fin. cōmentariorum vrb. in dialogo Socratis & Christoboli. char. ij. dicens, quod nullam de aliqua re curam debet tantam habere sicut de vxore. Et quomodo debeat custodiri, in Chronica Ianue. ix. parte. Philelphus deca. viij. satyra ix. incip. Antonij. Aegidius de regum princip. lib. ij. Aristot. j. Oecōnom. præfertim. c. iij. & iij. vbi Gilbertus. vbi li. ij. latē de materia per totū. Vnde inter extremam zelotypiam & nimiam libertatē est dare medium, scilicet mediocris cura vxoris & remotio occasionis delinquendi. quia licet custodia non prohibeat semper quin vxor deliberata cōmittere adulterium. committat: prohibet tamē sepe, & rarius peccabit. ut patet in querelis amatorum, qui de zelotypia pliusquam de alia re conqueruntur. facit Rosarium Butti j. parte. sērm. xxij. litera y. Cornazan. Prouerb. Tu hay le noce, & iō le voce. in princ. Sed cū primi motus non sint in potestate hominis. l. de Platea in §. publica. instit. de pub. iud. col. fin. nam quandoque mulier erit semel in opinione peccandi, & impedita nequibit. Et tale scelus nunquam sibi amplius veniet in mētem. l. multum interest. C. si quis alt. vel sibi. Nec per hoc culpanda: nā cogitatio pœnam non meretur. gl. in ver. feudum. in c. j. de cap. qui cur. ven. & dicit Cacialup. in tract. de debito. fugit q. iij. col. fin. q̄ qui modicū transgreditur. nō est vituperandus. secundū Aristotelem, quem refert Bald. in l. ij. col. vij. C. de rescin. vend. vide tamen Barb. in c. cū causa. col. j. de iur. calū. & quæ suprà dixi in tertia responsione huius contrarij: & pro vnico delicto non debet virtuofus &c. Ideo bonū est aperire oculos in principio: quia ut inquit Ouid. Principiis obita, sero medicina paratur. Cū mala per lōgas cōualuerē moras. gl. fi. in c. ad hoc. de rescript.

vbi

vbi Bart.col fi. Albertanus lib.ij. quomodo examinandum sit
 consilium. & lib.vlti.in rub.de innocētia. & adhibere remedia
 quæ ponit Petrarcha lib.ij. de remedio vtriusque fortunæ. dia-
 log. cxlvj. de filia impudica. Anteros Fregos. in tribus vltimis
 char. post Ouid. de Remedio amoris † Nec permittas vxorem 59
 tantum vacare pulchritudini: quoniam vltra peccatum & ia-
 cturam temporis cum vbi intendens ingenium valet. glo. in §.
 illud quoque in auth. de exhib. reis. Crede quòd hoc non tui,
 sed amatoris gratia facit. Item nec permittas eam vti tot pom-
 posis vestibus. dixi suprâ in vj. ampliatione. de capiente diui-
 tem. char. ij. nec eam multum frequētare choreas maximè no-
 turnas. Nam talis mos nō tam indecens, quàm suspectus est,
 secundū Maphæum Veggium, de educatione liberorum. lib.
 v. post medium. & Nauis Stultifera chart. lxx. choreæ fatuitas,
 & charta seq. & char. cxxvj. de laruatis fatuis, ob quā suspicio-
 nem Posthuina Vestalis fuit punita. Liuius deca. 7. libr. iij. est
 chart. xlvij. Idem Liuius in viij. de Minutia quæ viua sepulta
 fuit. est chart. lxxvj. & conuiuia: quoniam in illis facile gene-
 ratur rixa. vt Philelphus decade v. satyra x. incip. sena valle. &
 quis facilius decipitur inter epulas cap. vnusquisq. xxij. q. iij.
 Surgetus in Enchiridio disciplinæ militaris. charta xliij. &
 lxxix. est in quarta parte. facit Decius in c. nouit de iudic. iij.
 not. Et. vina parant animos. Ouid. in fine secūdi de Remedio.
 & Fœcundi calices quem non fecere disertum? gl. j. in c. à cra-
 pula. de vita & honestate cleric post Iuuen. & Nolite inebria-
 ri vino, in quo est luxuria: † venter enim mero affluens facile 69
 despomat in libidinem. gl. in l. quæ adulterium. vbi Ang. C. de
 adult. facit Erasim. j. parte Prouerb. dxxiij. in vino veritas. &
 dxxxiij. Odi memorem compotorem. latè de potentia vini.
 Estræ nj. c. iij. & vinum est venenum. Politiānus etiam in ca.
 lxxj. Philosophus j. Oeconomic. cap. v. vbi Gilbertus. Petrarc.
 epist. xxxv. taceo latè. Albertanus lib. vlt. de temperantia. Ho-
 stiens. in Summa de temp. ordin. §. & cui. in tertia regula. & in
 tit. de sponsalibus. §. & qualiter dissoluatur. ponit de ebrio qui
 imprægnauit Beguinam dormientem. & plures ebrios poluit
 Seneca epist. lxxxiij. incip. singulos. & in tract. de tranquillita-
 te vitæ ad finem. non damnat in totum quandoque inebriari.
 vide Stephanum Nigrum in commento ad carmina Pythago-
 ræ charta iij. & suo tractatu de nimia obsoniorum appeten-
 tia, traducto ex Musonio Græco. Lucas de Penna. in l. j. C. de
 V 1 comiti.

comiti. & trib. schola. lib. xij. Conuiuia quandoq; fiunt ad malum: vt illi Hispani dantes vinum album ad limphandum nigrum, vt fideiuberet pro eis. gloss. in l. dolum. C. de dolo. facit Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verb. conuiuia. Antiqui tamen conuiuia faciebant quotannis inter agnatos: vt si inter eos toto eo anno aliquid simultatis fuisset, tolleretur adhibitis amicis. Lancel. in l. qui se patris. colum. vij. C. vnde liber. vide Pontanum in dialogo de continentia. plura in epistola ante Sidonium incip. præcius. & Marsilius Ficinus in iij. lib. epistolarum. char. lxxxiij. & tribus sequent. Manicellus in ferm. lib. ix. titul. vj. Et qualiter in conuiujs prælatorum. Lucas de Penna in l. j. C. de com. & trib. schola. lib. xij. Bertach. in tractatu. de episcopo. j. parte. lib. ij. quæstio. lxi. est charta xij. nam † avarus est, qui non ducit aliquando amicos ad comedendum secum: nec potest eligi in episcopum. capit. j. lxxv. distinct. & erit postea liberalis quando morietur. Ioan. Fab. in §. peculium. institut. de lega. vide Albertanum de amore proximi. libro j. rubrica. vnde oritur amor. & pulchrè Andream Salernum in simia Socin. in tract. de visitatione. chart. xij. col. j. & char. ix. col. iij. dum loquitur de avaritia. Leonard. Aret. ob quam conuertit beneueneritis in bene steteritis: sed poterat responderi Socin. vt Socrates amicis leui cœna susceptis: si boni sunt, æquanimiter ferent: si mali, non curandum. in quibus tamen caue à cibo anserum, qui est cibus sepultorū: & contra eas comedentes inuehit gl. in clem. si dominum. de relig. & ven. sanct. in verbo, omnium sanctorum. secus de caseo, quia est sanus: vt carmina de hoc ponit Archid. in cap. deniq;. iij. dist. † Item caue ab illo: Quisquis amat dictis absentū rodere famam: Hanc mensam indignam nouerit esse sibi. gloss. in capitulo conuiuia. xliij. distinctio. Et clerici ibi cantantes scurrilia, sunt excommunicati in postilis Ang. in litem apud §. meminisse. ff. de iniur. in nuptiis autem conuiuia ab omnibus laudantur: vt Franciscus Barbarus de re vxoria, capitulo octauo, de munere vxoris: item in doctoratu, in quo nobiles plus dependentes plus honoris habent. Ioannes Fabri. instit. per quas personas nobis acquiritur. Sed prædicabat vt sacerdos pro ecclesia, quia verecundatur petere pro se: & tamen ipsi sunt qui talibus fruuntur. Choreæ nocturnæ quandoq; propriè lenocinia & instrumenta luxuriæ sunt: vt sentit Philèphus satyra ix. incip. Anto. & de choreis prædixi in viij.

ampl

ampliacione.alleg. Sallustium & Anterot.Freg.char.xxxij,fa-
cit Rosar.Busti ij.parte.ferm.xxxij.litera q.Petrarcha de reme-
dio vtriusq; fortunæ.lib j.dialog. xxij. de choreis. Seneca ad
Lucillum epist. iij. † Et quandoq; in talibus conuiuiis & cho-
reis nocturnis plures petunt inhonesta, & sic improbos se de-
monstrant. l. transfectione vbi Lancel. ij. not. C. de transact. li-
cet præmittant honesta & dulcia verba. Etenim non omnis
qui dicit, Pax vobis, quasi columba est audiendus. corui de mor-
te pascuntur. cap. non omnis qui dicit. ij. quæst. vij. & de syna-
goga Gulielminæ quæ longo tempore post eius mortem fuit
habita pro sancta. Chronica Corij sub anno Domini M. ccc.
Et Liuius deca. iij. lib. ix. chart. ij. de synagoga Græci ignobi-
lis ex Hetruria Romam delata, quæ erat similis Valdensibus,
quæ postea orta est, vt refert Gaguinus in vita Ludouici iunio-
ris. ad fin. Et Celestina semper incedebat cum mantello begui-
norum, & longa filzia pater nostrorum. & Plebanus Arlot in
penult. quinterno facietiarum, postquam dixit, A furore rusti-
corum, conscientia sacerdotum, disputatione medicorum, ce-
tera notariorum libera me Domine, subiicit. Et ab audiente
duas missas omnimane, & à iurante per conscientiam meam.
prout semper faciebat Celestina. & omnino corrumpunt bo-
nos mores colloquia mala. Host. in summa de temp. ordi. §. &
cui col. v. tamen quãdoq; fiunt deteriora. nã vt qui vidit, testi-
monium perhibuit: mulier coacta fuit cõplacere, nec ausa cla-
mare. Panor. lib. j. consil. iij. incip. facti. imò nec postea dicere
marito, ne fortè eam minus diligeret. Et licet tunc sibi nō im-
putetur. gl. in c. ad eius. in versic. inuitat. v. dist. Hippol in l. j. §.
præterea. col. iij. ff. de quæstion. fugiendæ tamen sunt tales oc-
casiones. nam Rumor de veteri facit vêtura timeri. Cras pote-
runt fieri turpia sicut heri. Host. in summa de elec. §. quis eligi-
tur. col. v. vnde nō essent culpandæ mulieres, si quando ad con-
similia nocturna conuiuium inuitantur, si fingerent se infirmas:
quia est quãdoq; licitum fingere pro sua suorumq; salute. De-
cius consil. clj in ferm. col. antepen. in l. est natura. ff. de reg.
iur. Biblia Aurea de prudentia & sagacitate. in prin. gloss. in c.
communis. xxij. distin. Hadr. Papa noster quodlib. j. est chart.
vj. col. iij. Monfer. in repetit. l. frater à fratre. ff. de condict. in-
deb. col. vj. & Saluator finxit se lōgius ire. Luc. xxij. Io. Mōto-
lonius in Proptuario Iuris. in vers. fingere. vbi discurret per x.
prædicamenta. vide Barb. in c. in nostr. col. ij. de rescrip. gloss.

in l. obseruandum. ff. de offic. præs. in verb. detegit de qua Cepol. consil. xl. Cacialup. in l. ij. C. de eden. Hipp. in l. de minori. col. iij. ff. de quæstion. Felin. in proem. in prin. col. iij. gl. in c. quomodo virginibus. xxxj. q. j. Et non sine causa facta est lex, disponēs, quod si mulier vadat ad cōiuiua inuito marito, vel pernoctet extra domū, potest repudiari. l. consensu. §. vir quoque. C. de repud. & §. quia verò plurimas. in auth. vt liceat matri & auiz. imò etiam posset recusare ire ad chorizandū seu tripu diandum in castro domini sui: quia ab omni superioritate, ius honestatis semper intelligitur exceptū. Iacob. in tract. de homagiis. in vltimis verbis. Petrus de Ra. in suo aureo alphabeto. in dictis notabilibus extrauagantibus. col. vj. versic. conquestus est semel. est char. cliiij. col. iij. Surgetus in Enchiridio disciplinæ militaris. char. xxiiij. Boni. de nobilitate. ij. par. nu. xlj. Ioann. de Plat. in l. j. C. de maiuma. lib. xj. vbi dicit idem in curialibus. de mulieribus ciuium. Afflictus constitutione, disputatur colū ij. Decius in l. semper in contractibus. ff. de reg. iur. Roch. in cap. fin. colū. viij. in. iij. ampliatione de consuet. text. in §. j. vbi Ang. in j. not. instit. de hæred. instit. Dices quod licet seruus teneatur operas præstare dominæ suæ: non tamē intelligitur de carnalibus. Baueria in §. est autem. colū. j. & ij. instit. de hæred. instit. vbi etiam ponit quā pœna puniatur seruus contra faciens. nec permittas vxorem tuam conuersari cum dominabus infamatis. nam, Vnāq; conspecta liuorē ducit ab vna, &c. Hosti. in summa de vita & hon. cler. §. qualiter clerici. col. iij. facit Plebanus Arlotus in faceta de Neapolitanis. est post medium operis. & Bal. in consi. schismatis colum. antepen. etiam si beguma, vt Hostien. vbi suprā §. vtrum cohabitatio. per ea quæ dixi in sexto fundamento de fatuitate. & cum perfricuerūt faciem. Polydorus Prouerb. cccxxxj. & sic inuerecundæ sunt & inemēdabiles Albertus de proprietate hominis. sunt enim sicut dæmon qui experitur pœnas inferni, & ramentat homines illuc ire. frater Ludouic in tract. de vera contritione. vij. remedio contra luxuriam. Biblia Aurea c. xxvij. de castitate. faciūt enim quicquid possunt, vt sibi similes plures adsint, vt cum earum vitia propter multitudinem deducta fuerint in cōsuetudinem, non sit quid agas, pudere debeat, nec possint iusti à talibus irrideri. Carmel. ecloga ix. circa fin. Aethiopes vna quoniam nigredine sordent, Ille color nulli vitio quippe datur. Afflictus in constitutionibus regni, in titulo

Pernoctans
extra domū
repudiatur.

nulo de adulter. circa si. & in titulo ibidem seq. Papa Pius epist.
 iiii. † quod periurus cum periuro, excommunicatus cum ex- 65
 communicato: item conuersatio cum meretricibus, est signum
 modicæ pudicitie. Ang. in l. vim passa. §. mulierem. ff. de adul-
 ter. Item quando vides istas vetulas vel reuenditrices frequen-
 tare domū tuam. præsertim si intrant per posticum. nam talia
 ostia destruunt domū. Cepol. in seruit. vrb. cap. xlii. de porta.
 circa fin. facit text. in cap. simulationem. xxij. q. ij. nam per plu-
 res vias itur Romam. Bald. in cap. bonæ. el. j. col. iij. de elect. li-
 cet dicatur ire etiā qui sella vehitur. ff. de seruit. rustic. l. qui in
 sella. per quam fuit destructus Bonella buffonus. vt refert Ce-
 pol. in seruitutibus rustic. cap. penult. facit ad eam Ioann. Fab.
 instit. de iur. nat. in princip. Portius instit. de seruit. rustic. col.
 ij. Baucrius in §. est autem. col. iij. instit. de hæred. instit. Socin.
 lib. j. consilio cxj. col. j. & ij. Erige tunc aures Pamphile, & ape-
 ri oculos. quia res tua agitur. præsertim quando stant multum
 in colloquio vxoris. Item quando lupi non soliti ire vadunt
 per contratam, est adhibenda maior custodia. Bald. in l. nemo
 deinceps. in fin. C. de episc. aud. maxime quando crinibus ince-
 dunt compris. Cyn. in l. neq. natales C. de probat. & nocte va-
 gatur adulter. Bald. in cap. j. §. porro si dominum. quæ fuit pri-
 ma causa benefic. amit. nec credas quod cupiat videre illa tria
 quæ August. scilicet Christum ambulantiem, Paulum prædican-
 tem, Romam triumphantem. Bald. in cap. fin. col. si. de iur. cal.
 quia imò cupit videre & amplecti vxorem tuam: nec confide
 quod dicat se compatrem tuum. quia fortè non tetigit tempo-
 re baptismatis. ideo putat se nō esse. & malè. Benedic. de Plūb.
 in l. etiā. ff. de manu. vindic. vel fortè est vltus cautela quam po-
 nit Formularium prouinciale. nolo referre. Item quando vi-
 des vxorem tuam adeo libenter ludere cum iuvene. vide Ca-
 cialup in tract. de ludo col. ii. & esto memor quod Ouidius in
 tertio de Arte dicit, ludēdo sæpe paratur amor. & clam loquē-
 tem. Præpos. in cap. præterea. el. ij. pen. not. de sponsa. vbi alle-
 gat inter cætera illud diui Bernardi: Hanc tibi generalem re- 66
 gulam constituas, vt † omnem qui veretur dicere quod in au-
 re locutus est, suspectū habeas: facit Bald. in l. cum sententiā.
 C. de senten. & interloc. facit Ange. consil. cccxc. incip. charis-
 sime. colum. fin. Nata in clem. sæpe. in princ. col. xij. de verb. si-
 gnificatione. vel loco obscuro. nam qui malè agit. odit lucem.
 cap. consuluit de offic. deleg. latè Barbat. libro secundo. consil.

liij. præclarè. col. xv. Ioann. Lup. in allegationib. post recep. de donat. inter vir. & vxor. est chart. cij. col. iij. vbi subiicit quòd quæ palàm fiunt non sunt ita suspecta. Feli. in cap. cum ex in iuncto hæret. colum. j. Item stringētes manum, quia est signū consensus. Aret. consilio xiiij. viso. col. ij. Item frequentia munuscula & ori applicata, blandēque dulces literæ, nihil habent sancti amoris: vt Hieronym. quē refert frater Ludovic. in tractatu de Veritate contrit. chart. cxxxviij. de circumstantia instrumentalis agentis. pro quo facit text in clem. si dominum. §. o memoriale. de reliq. & ven. sanct. nam cuius domum frequēter aspicimus, huius memoriam strictius retinemus: quia ex aspectu nascitur amor. Erasim. chart. xxx. Proverb. clxxviij. & tangendo pulsus mulieris, nominādo plures viros, vbi deuenis ad eius amicum, secundum aliquos pulsus variabitur: quia pulsus est præco qui non mentitur, secundum Bal. in cap. quoniam contra consilij. de probat. Barbat. in rubr. eodem titu. col. iij. sed hoc spectat ad Medicos, qui dicunt quòd imò sæpe mentitur, vel inuicem manus tractantes, vel etiam digitos inuicem cancellantes, vel in loquendo balbutientes, vel colorem mutant. vt docet Philephus decade vj. saryra j. incip. nate marij vita &c. Cichus Aesculanus lib. iij. c. j. de physiognomia, in princ. nam vt inquit Baldus in proem. rex pacificus. colum. iij. rubor faciei detegit maculā cordis. Et Ouid. ij. Metamorphos. dicit, Heu quā difficile crimen non prodere vultu? facit Specul. in titu. de petitione sententiæ. & eius cautela. §. j. l. de minore §. tormenta. ff. de quæstion. Lucas de Penna in pen. chart. iij. libr. C. colū. ij. rationem ponit Macrobius vij. Saturnalium maximè in amore, vt Medea Iasoni. quis enim benè celat amorem. Eminent indicio prodita flamma suo. Et Campanus secūdo Epigrammatum, de discessu suo. in fi. Ignis. amor, tussis certo sese indice produnt. Octo signa ponit presbyter Franciscus de Sancterenzio in lima spiritali. cap. xxj. Stultifera Nauis chart. xxiiij. de calamitate amatorum. frater Ludovicus in tractatu de Veritate contritionis. chart. cxvj. de sensibus corporis, capitulo primo, vbi loquitur de facie. de quo Specul. in titu. de teste. §. nunc tractandum qualiter in testium. num. quarto & Ecclesiast. xxvj. fornicatio mulieris in excellentia oculorum. & in palpebris illius agnoscetur. facit Albertus de amicis dubitatis: Frigidius glacie pectus amantis erat. Lancel. in l. non minorem col. j. C. de transact. atque oculis capiti fod

pti fodere cubilia talpæ. Lancel. in l. humanitatis. C. de impub.
 si fuisti philocaptus sciēs inducere hos versus. Et illud, Torti-
 lis à digitis excidit ansa meis. gloss. in l. in rem actio. §. si quis
 rei. ff. de rei vendic. præsertim quando veniunt de nocte. quod
 est illicitū. Cepol. in repetit. l. si fugitiui. col. si. C. de furt. Prohi-
 be tunc mulieri tux sub aliqua alia simulata causa, vel colore,
 quàm zelotypiz: nec cum tali loquatur, nec cum eo conuerse-
 tur. quia, vt inquit Ouidius ij. de Remedio: Proximus à testō
 ignis defenditur ægrè. Et Horatius in Sermonibus: Res tua
 tunc agitur, paries cūm proximus ardet. Et neglecta solent in-
 cedia sumere vires. gl. in l. si quis fumo. ff. ad leg. Aquil. Est ve-
 rum quòd est si nō aduertis saltem tempore carnispruij, quod
 videtur luxuriz datum. cap. denique. iij. dist. Senec. epist. xvij.
 August. Dathus epist. incipi. solent lib. j. est char. cxxxv. Rosa-
 rium Busti. j. parte. serm. vj. litera l. chart. iij. & seq. Iste adhuc
 veniet laruatus. Et sic in opere diabolico. Bertach. in tract. de
 episcopo. j. parte. lib. ij. col. antepen. q. lxij. etiam te præsentē in
 domū tuam, & tacebit, & permittet se solū cognosci ab vx-
 ore tua, quæ postea finget eum non cognouisse, vel asseret quòd
 erat aliquis affinis tuus. Sed ne me increpares quòd nimis læ-
 uiam in carnispruium, postquam sumus in materia choreæ,
 vide istas allegationes quas aliàs in facto & sine præmio edidi
 super tali quæsito, videlicet vtrum esset bonum quòd episco-
 pus faciat edictum per quod prohibeantur clerici & laici vltra
 mediam noctem carnispruij se laruare & chorizare, sub pœ-
 na excommunicationis & vnius ducati pro quolibet. Nec cre-
 de excusationi vxoris, quòd ei det verba, & eum irrideat: quia
 & hoc est malefactum, sed deterius: quia tibi benè dat verba,
 sed amatori facta: qui præualent verbis quoniam nō sufficiunt
 vbi est opus facto. cap. dilecti. vbi Decius. ij. not. de app. l. j. §. j.
 vbi Iac. iij. not. ff. quòd quis. iur. Alexand. in l. si mora. col. ij. ff.
 sol. mat. & lib. v. consi. xxxix. etenim verba dare, est leue. glo. in
 cap. quibuscumque. j. q. j. & in eis nō perditur nisi status. secundū
 Bald. lib. ij. consilio c. factum. col. ij. Sed hoc in casu melius es-
 set lapides frustra iacere quàm verba. secundum Amedeum in
 dialogo de Amicitia. chart. xxxix. Et amatores intelligunt non
 solū ad verba, sed ad motū labiorum. vt d. Nelus de Gabrie-
 libus, quem refert Bart. vt resumpsit Baueria in §. quinimo. ij.
 col. instit. de test. mil. non tamen nego quin in similibus etiam
 sagaces & ipse Argus decipiatur, sed simplices frequētius facit

Y S exempli

Al traditor
de la carne
salata.

- exemplum barbitonforis, qui credens ab vxore postulari carnem salatam, & tamen postulabatur coitus: respondit mulieri existenti supra solariū, vt daret ei quod vellet. & sic vxor complacuit. Et postea conquesta cum viro, vir coepit clamare, Al traditor de la carne salata. Prepos in cap. discretionem. vij. not. de eo qui cog. consan. vxor. suā. Sed ille suus clamor & pœnitentia post factum non excusat. l. qui ea mente. ff. de fur. sero sapiunt Phryges. Polydorus Prouerb. ccx. aliter illud dictum Christoph. declarat Mambrianus. nō enim debet quis esse bonus vltra quā ratio dicit. iij. Ethic. Aegid. de regi. princip. lib. j. parte. ij. cap. xxv. ¶ Inclina domine cor meum in testimonio tua, non in auaritiā. Psalmus cxvij. ¶ Quia non omne quod licet, honestum est. l. semper in conuentionibus. ff. de ritu nupt. nec debet quis esse nimis iustus. Ecclesiast. vij. quimo aliquid est iustum, & tamen eius contrarium est iustius. l. exigendi. C. de procur. Item quia etiam omnia quæ licet, non expediunt. Apostol. j. ad Corinth. vj. Instructio Ecclesiasticorum. chart. xi. in fin. Idcirco hanc dubitationem attingam eo ordine quo in simili Oldr. consil. lxii. incip. & circa. quærendo de tribus circa tale edictum: videlicet Primò an liceat. Secundò, an deceat. Tertiò, an expediat, omnia subiiciendo iudicio sacræ matris Ecclesiæ, & reuerendissimi domini episcopi, & cuiuslibet alterius melius sentientis. ¶ Circa primum videtur quod liceat: quia episcopus debet malos mores corrigere, ne sanguis ouium de manibus suis requiratur. cap. irretragabili de off. ord. Hadr. Papa noster in Quodubetis. q. iiii. litera F. est char. xli. col. i. & char. xlii. col. iiii. dicit, quod sacerdos portat iniquitatem populi, allegat Leuit. x. propterea debet episcopus auferre occasionem peccandi cap. vt animarum. de constit. lib. vi. facit. l. i. C. de maiuma. lib. xi. vbi Iac. Rebuff. dicit. ¶ quod imperator prohibuit illos ludos, quia in eis viri mulieres tangebant inhonestè. quia multa prohibentur, licet mala nō sint, quia tamen malis occasionem præbent. cap. & si Christus de iud. l. conuenire. ff. de pact. dotal. Dato ergo quod chorea non sit mala. Regum ii. cap. vi. relato in c. & cognouerunt. de pœnitent. dist. ii. vbi David se coram ancillis denudauit saltando totis viribus. laudabat eas Plato, vt Eusebius de Euangelica præparatione lib. xiii. cap. xii. & facit ad agilitatem corporis inducendam, & conseruandam, ideo tolerandam. vt in simili de torneamētis in extrauag. Io. sub illo titulo, de torneamentis. c. quia

quia in futurorū euentibus. Et permittitur etiam die festo. dum modo non tempore diuinorum officiorum. de cōsecr. dist. j. c. qui die. de consecr. dist. iij. c. irreligiosa. Doct. in c. cum decorē de vita & honest. cleric. † item & larua non sit mala. dum modo non assumatur vestis muliebris, vel religiosa, vel habitus dæmonum. Doct. in d. c. cum decorem. vbi declarant post Innoc. quomodo intelligatur larua. Corset. in repertorio. Pannorm. in verb. ludus. vbi allegat Io. de An. in cap. lator. de honorm. in verb. ludus. Flor. nihilominus quotidiana experientia rerum magistra. c. quam sit. de elect. lib. vj. docet quod vt in pluribus sunt ad malum: vnde non curamus de paucis qui eas faciant ad bonum respectum. l. condendæ. l. nam ad ea. ff. de legib. ergo ratione peccati euitandi licuit tale edictum facere: quia in hoc versatur episcopi iurisdictio, etiam super laicos cap. nouit de iud. § † Secundò facit quod vult Feder. consilio ij. incipien. statuto. vbi per multa tenet quòd valeat constitutio episcopi, per quam dicitur, quòd quicumque luserit ad ludum azardi, sit excommunicatus. § † Tertiò facit quod vult Ioan. de Monfer in d. cap. vt animaru. col. viij. & seq. de constit. lib. vj. vbi affirmat quòd valet constitutio episcopi, quòd qui furtum commiserit, sit excommunicatus. § † Quartò & magis proximè ad terminos nostros facit exemplum Præpos. in c. cum cessante col. iij. de app. vbi sentit valere edictum principis, per quòd prohibentur choreæ de nocte. facit decisio Ioan. Andr. in regula, ea quæ. libro vj in Mercurial. quem ibidem quasi ad literam sequitur Perus. & Alb. in ij. par. statut. q. excviiij. incip. ipse. Io. Andr. & Petrus de Anchar. in repet. c. canonum statuta. de constit. in xi. q. principali. col. v. Cialupus in repet. l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. col. xliij. ver. successiuè quæritur de tertio. vbi dicit valere cōstitutionē per quam episcop. excommunicat omnes mulieres vtentes fucamētis, vel ornamētis vltra certam mensurā. Quia licet in talibus possit esse ornatus sine peccato mortali. S. Thom. secunda secundæ. q. excix. circa mediū, dum agit de modestia. ius tamē præcepti transgressionem facit mortalem. xliij. q. j. c. quisquis. § Sed prædictis non obstat. contrariū videtur verius, quia imò nō liceat quia episcop. non habet potestatem super laicos, nisi vbi adest peccatū: ideo nō debet falcē in alienā messem apponere. c. scriptū vj. q. iij. Io. Andr. & Canō. in c. nouit. de iudic. sed chorea & larua benè circumstantionata nō cōtinēt peccatum. vt i. ergo

ergo &c. ¶ Secundò non licet episcopo facere edictũ seu statum irrationabile c. erit autẽ lex. iiii. dist. est enim irrationabile legem condere contra laicos, saltẽ eis non vocatis. si pur vult condere, sine consensu capituli pronuntiandum. vbi gl. penul. de consecr. dist. iij. Panor. in cap. at si clerici. §. de adulter. colũ. antepenul. de iudic. Perus. in cap. fin. col. vj. de cõstit. lib. vj. Berach. in tractatu de episcopo iij. parte lib. iij. q. vij. præsertim quando imponitur pœna excommunicationis. Hostien. in summa de excels. prælat. col. j.

¶ Tertiò, quia talis ludus siue chorea fit ad recreationem, vt efficiamur prouiores ad exercitiũ virtutis tempore imminetis Quadragesimæ. xliij. dist. cap. conuiuia. de consecr. dist. v. cap. non mediocriter. glo. in cap. donare. lxxxvj. dist. Panor. in cap. & si **CH R I S T V S**. pen. not. de iureiur. ita etiam fecit Saluator imminente eius passione, quia iuit se recreatum in Betaniam. secundum Bonauenturam in meditationibus de passione Domini. ergo tale edictum. tanquàm non conueniens tempori, consuetudini, & personis, non debet fieri. d. cap. erit ante lex. iiii. dist. Et propterea homo sapiens erit sapientior tali lege malè posita, & ei licebit legitimis remediis & fraudibus eam circumuenire. Bald. per illũ test. in l. j. in princ. C. de cad. tol. vbi Paul. de Cast. & Corn.

¶ Quartò facit, quia bene scit d. episcopus quòd tale edictum non obseruabitur, quia difficile cohibentur iuueniles calores. l. j. §. filiis. C. de bon. quæ libr. præsertim quando tales nobiles sunt inflati libidine mulierum: quia miscent omne fas & nephas. l. ij. colũ. iij. vers. initium. ff. de orig. iur. ergo plus peccat episcopus, quàm transgressores edicti. cap. clericos. de cohab. cler. & mul. cum sim. vt latè Felin. in cap. apostolicæ. col. ij. de excep. in cap. j. de offic. deleg. vbi allegat Ioan. Andr. in cap. solet. de senten. excom. quòd superior nunquam debet imponere pœnas his qui verisimiliter eas non timebunt.

¶ Non obstat primò, quòd teneatur episcopus auferre materiam & occasionem peccati. Quia respondetur, negando choream & laruas esse peccatum, vt in contrariò etiam fatetur: & propter malos vtentes choreis & laruis ad malum finem, non debent boni prohiberi ab honesta recreatione & accommodata tempori: quia propter pisces malos non rumpimus retia. cap. quisquis. xxij. q. j. Etiam quòd sint plures qui vtantur ad malum, quàm ab bonũ: quia attenta difficultate relinquen-

di cho

*pe boni
collegi
fidele co
hibent
peccatis
calores*

di choream cœptam quæ impossibilitati æquiparatur. l. nepos Proculo. ff. de verb. sig. etiam iusti verisimiliter ad bonum cho-
rizantes permittent se labi vltra horâ, præsertim cùm nec cam-
pana dans signum horæ possit audiri de facili ob strepitû cho-
ræ: & sic eius respectu negari non potest quin tale edictû il-
laqueet ad peccatû eum qui aliàs peccaturus nō erat. Sed an-
tequam dare causam vni peccato mortali, episcopus deberet
potius permittere damnari omnes creaturas cœlestes & terre-
nas, secundum Ansel. in lib. de similitudinibus. quæ refert Ro-
sarium Busti. ij. parte. chart. lix. col. j.

¶ Secundò respondetur quòd ex quo solus Deus est scrutator
cordium. xxxij. dist. cap. erubescant. non potest episcopus sibi
vindicare iurisdictionem de peccato de quo non conitat. Et si
dicatur quòd erit saltem peccatum post prohibitionem episco-
pi. cap. nemo episcoporum. xj. q. iij. cap. ij. de maior. & obed. re-
sponderetur, quòd ex quo tale edictum prohibitorium respicit
futura. cap. fin. de constit. oportet quòd tempore edicti adsit
peccatum. & non sufficeret post argui. cap. si eo tempore. de
rescrip. lib. vj. l. j. §. si filius. ff. de leg. iij. aliàs esset facile episcopo
trahere omnes causas criminales laicorum ad forum suum.
posset etiam dici vt Gemin. in alio proposito in d. cap. vt ani-
marum. col. iij. dum allegando dom. Ant. dicit, quòd excom-
municatio hoc casu non ligat ex defectu potestatis inducendi
causam edicti seu sententiæ: quia ad eum nō spectet, nec eius
interest de delicto commissio per laicum. facit Hadrian. Papa
noster in Quodlibetis. q. vj. litera i. cap. j. circa fin. est chart. j.
¶ Nō obstat. ij. & iij. quia decisio Feder. & Io. de Mōser. loquitur
quādo prohibetur id quod clarè liquet esse peccatum: secus in
casu nostro. ¶ Non obstat. iij. scilicet decisio Ioan. And. quæ iu-
dicio meo valde stringit: quia si ornatus est peccatû, quia com-
muniter mulieres euntes ad choreas se ornant: ergo chorea
quæ est causa talis peccati, est etiam peccatû. Breuiter licet nō
inueniam tactum, credo quòd statutum de quo ibi non liget
personas laicas. arg. cap. si eo tempore. de rescrip. lib. vj. vt sta-
tim dicebam in ij. solut. ad primum contrarium: quia per hoc
tollitur illud, dum dicitur quòd saltem est peccatum post pro-
hibitionem in quo iacet totum fundamentum Io. Andr. & li-
cet Io. de Montefer. conetur tollere, non bene satisfacit. Ca-
cialup. fatetur non valere nisi in delictis ecclesiasticis, puta ne
quis intret monasterium. fateor contrarium mihi difficile. sed
inca

in casu nostro fundamenta s̄ facta pro hac parte euitant suffi-
cienter illam decis. ad quam Doct. subtiles non aduerterunt,
vt puta quia vt dicit Alber. vbi s̄ non est de pane quærendo.
¶ Secundo quod deceat, patet: indecens enim est quod tempo-
re Quadragesimæ quo pœnitentiæ vacare debemus, vacemus
choreis & tripudiis. xxxij. q. iij. c. non oportet. el. j. cum duo-
bus seq. vbi prohibentur conuiuia & lætitiæ nuptiales: ergo
multo plus choreæ lasciuæ, quæ licet omni tempore suspectæ
sint, incitationes libidinis multo plus tempore Carnispruij &
Quadragesimæ, quia eo tempore vitium gula & luxuriæ plus
dominatur: vt Spec. in Rationali diuinorum. in rub. de quin-
quagesima. & rubr. seq. col. ij. nō immeritō ergo tunc plus de-
cens est talia coercere. ¶ Secundo probatur in cap. j. circa fin.
de pœnit. dist. v. vbi qui perfectam vult consequi gratiam re-
missionis peccatorum ad quam potissimè tendimus, tempore
Quadragesimæ cohibeat se à spectaculis & ludis. facit glos. in
clem. j. de celebr. mis. in ver. vigiliis. quæ allegat Senecā in ver-
bo, choreas. ¶ Tertiò probatur in cap. nullus. de consec. dist.
v. vbi prohibentur presbyteri coram se permittere latus fieri,
arguendo ergo de persona ad tempus: vt pulchrè las. in l. vi-
num. ff. si cert. pet. ergo & tempore Quadragesimæ dedicato
ad diuinum obsequium & pœnitentiam peccatorum. ¶ Sed
his non obst. contrarium videtur verius, quod imò si liceret
episcopo tale edictum facere, non tamen decet. ¶ Primò, quia
à tanto tempore citra cuius initij memoria non existit: & sic
habet vim priuilegij l. hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aqua quo-
tit. & æst. semper solitum est illa nocte choreas ducere ad sa-
turitatem: ergo nunc velle inducere talē nouitatem est nimis
molestum & quasi scandalosum. cap. delicta. de excof. praelat. l.
ij. ff. de constit. princ. ¶ Secundo quia sententia exco-
municationis quæ hic comminatur, cum sit grauior qua vtatur eccle-
sia, non debet ita de facili & pro re leui imponi, ne vilescat. Pa-
nor. in cap. clericos. de cohab. cler. & mulier. ¶ Tertiò quia
non debemus plus sapere, quàm oporteat, sed ad sobrietatem.
Rom. xij. cap. j. de renunt. lib. vj. sed sic est quod Curia Roma-
na, & Metropolitana, & episcopi conuicini tolerant quod illa
nocte ducantur choreæ ad saturitatē. ergo non decet velle cor-
rigere quæ episcopi tolerāt. xij. dist. cap. j. & ij. & cap. quemad-
modum. Card. in cap. consuetudo. col. fin. j. dist. Et sic non po-
test dici corruptela: quia licet quoad esum carniū Quadra-
gesimæ

gesima incipiat post coenam, nisi esset tolerantia. cap. denique. iij. dist. tamen quo ad festa & opera inchoamus ab ortu lucis. cap. si præsodiens. vbi Felin. latè de homic. Card. in d. cap. denique. col. viij per glo. approbatam in cap. ij. de feriis quæ etiã vult & omnes approbant in his standum esse consuetudini cuiuslibet regionis, scilicet quãto incipiat dies. nam omnis provincia abundat in sensu suo. de consecr. dist. iij. c. rogationes.

¶ Non obicit contraria, quia vnico verbo tolluntur quod apud nos stante dicta consuetudine nondum est Quadragesima ante lucem diei cinerum quantum ad choreas. ¶ Singulariter tamen respondendo ad primum, dico quod mora modici temporis non est attendenda. l. si debitori. ff. de iudic. præsertim cum ea hora non inchoentur choreæ, nec laræ de nouo à communiter accidentibus, & multa fieri non debent, tamen facta tenent l. patre furiolo ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. & multa retinere licet, ad quæ non liceret agere. cap. intelleximus. de iudic. gl. in §. certè illud instit. de rerum diuis. & Turpius eiciatur, quàm non admittitur hospes. gl. fin. in cap. literas de restit. spol. Alex. lib. vj. consi. ccxij. domini. num. 9 & etiã quod fiat ad peccatum, non est tantum peccatum continuare choream, sicut inchoare de nouo. *multa hanc*
reant. gl. hanc
men. hanc
tenent

Et plura conceduntur in consequentiam, quæ non concederentur principaliter. l. quotiens. C. de iudic. & facilius aliquid à principio impeditur, quàm post factum tollatur per regulã. l. patre furiolo. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. ideo principis obsta. & facilius quid in esse conseruatur, quàm de nouo fiat. l. si pluribus. ver. quod si vna. ff. de verb. oblig. & facilius inducitur extensio, quàm creatio. l. sed & si manente. ff. de precatio constit. de foro compet. col. xxvij & facilius tollere ius quærendũ quàm quæsitum. Decius consi. cxij. col. ij. quãtum ad laticias nuptiales bene videmus eas prohiberi alio tempore: & tamen non prohibentur choreæ, vt in locis allegatis in contrario. ¶ Non obicit. ij. quia ibi sunt verba consilij: patet, quia circa medium illius capituli prohibentur etiam mercatura, militia, & administratio secularis potestatis: quia talia videantur cum aliquo malo administrari: & tamẽ videmus quod publice nõ seruamus hæc tempore Quadragesimæ, prout nec illud quod non reddatur ius cap. placita. xv. q. iij. Card. in cap. denique. iij. dist. col. iij. & hæc corroborant id quod in tertio fundamento adducebam: quia circa obseruationem Quadra-

geti

gestimæ consuetudo multum attenditur. ¶ Non obst. iij. quia fateor in larvis in habitu dæmonum vel religiosorum vel mulierum. Doct. in cap. cum decorem. de vita & honest. cleric. ¶ Tertiò quòd expediat tale edictum facere, probatur: quia episcopo incumbit malos mores corrigere, ne sanguis ouium de manibus suis requiratur. c. irrefragabili. de off. ord. Imò & si tales corruptos mores ignoraret, per hoc nō esset excusatus. c. quāuis. de reg. iur. & tacēdo videtur oues occidere. cap. Ephe siis. xliij. dist. prout negligēdo, delicto consentire. cap. negligere. vbi gl. ij. q. vij. nam error cui non resistitur, approbatur. cap. error. lxxxij. distin. melius erit ergò cum seueritate diligere, quàm cum lenitate occidere. xxij. q. iij. cap. nimium. & per totam illam q. Et si remaneant indurati, duret & ipse, quia nil tam durum quod duriori non cedat. secundum S. Bern. quem refert Luc. de Penna in l. nemo miles. col. ij. C. de re milit. lib. xij. Et si non profit erit excusatus quòd fecerit quantum in se est. gl. in cap. scimus. xliij. dist. Et si sic nō faceret, posset se Metropolitanus intromittere. cap. principalem. ix. q. iij. Nec potest culpari etiam si malus exitus inde proueniat. cap. de occidendis. xxij. q. v. l. sed an vltro. §. j. ff. de neg. gest. quia ad hoc fiunt leges & edicta, vt earum metu humana coërceatur audacia. cap. facti. iij. dist. quia mala voluntas suæ non est dimittenda libertati. xxij. q. iij. cap. displicet. vbi plura exempla postea subiicit, quòd tanto maiore vitur ecclesia potestate, vt non solum inuitet, sed etiam cogat ad bonum. ¶ Secundò probatur quòd sit expediens, quia experientia docet quòd post tale edictum plures abstinerunt, & sic minora mala facta fuerunt, & consecuti sunt meritum obedientiæ. cap. quid ergò. xj. q. iij. & sic excusatio contraria est eorum qui contra suas impietates leges iustas institui nolūt. cap. si ecclesia. xxij. q. iij. ¶ Sed his non obst. videtur contrarium, videlicet quòd etiam si liceret & deceret tale edictum, tamen non expedit. Primò, quia est valde difficile, & quasi impossibile. vt dixi in sol. j. contrarij. j. partis. ergò impossibile nulla est obligatio. l. impossibile. ff. de reg. iur. & edictum debet esse possibile. d. cap. factæ. iij. dist. & sic laici potius irridebunt tale edictum, quàm obseruabunt: vita hominis mutatur cum difficultate. §. sancimus. in authen. de monach. Hieremiæ xij. ante fin. & ideo debet episcopus præcauere. vt pulchrè Paul. de Cast. lib. j. cons. cccciij. incipien. illa. ¶ Secundò, quia potius expedit, etiam si chorea delictum esset & pec

& peccatum sub dissimulatione transire, quàm edictum contemptibile condere. c. denique. iij. dist. cū sim. vt Fortun. de fine iuris. colum. xxj. vbi ille tex. optimè quadrat. in proposito: quia ibi toleratur illa consuetudo comedendi carnes vsq; ad mediā noctē, quia euelli non poterat: nam qui nimis emūgit, elicit sanguinem. & boni pastoris est tondere, non deglutire. gl. in clem. j. de censu. in vers. consumit. pulchrè Bald. in c. mandatu col. ij. de rescript. & multa permittuntur, ne deterius contingat. Alex. lib. ij. consi. j. col. iij. vers. & dicit beatus Thomas. & de prostibulo not. in c. inter opera. de sponsal. Felin. in cap. omnes leges. j. dist. col. iij. vbi inter cetera dicit, quòd quādo mala non possunt coerceri sine scandalo, debent sic dimitti. facit Host. in summa de decimis. §. & vtrum præscribi. vers. vij. ad fin. nam propter peccatum inobedientiæ fiunt deteriores: quia vnum peccatum suo pondere ad aliud trahit. Bal. in l. Barbarius. col. ij. in ij. lect. ff. de offic. præt. etenim Aabyssus abyssum inuocat. Psalm. xij. ¶ Tertiò via paradisi est valde arcta. Matth. xij. quia, Iustus vix saluabitur. j. Petr. iij. Lact. lib. vj. c. iij. Bald. in c. pastoralis. col. iij. de rescript. ergo non est amplius angustanda. arg. c. bene quidem. xcvi. vbi adiectione non eget plenitudo. imò nec via probationū. facit illud Matthæi xxij. Vx vobis scribæ & pharisæi, qui clauditis regnum cælorum ante homines. & Actuum xv. Quid tentatis Deum imponere iugum super ceruices discipulorū, quòd neque nos. neque patres nostri portare potuimus, & per totum c. refert Io. Gerson. j. parte. in tract. contra sectam flagellantium. circa princ. facit Bustus in defensorio montis. char. xlij. col. iij. in vers. xlij. maxime his temporibus quibus ætas est fragilior. c. fraternitatis. xxxiij. dist. hinc communio quæ fiebat omni hebdomada reducta est ad semel in anno: & sic potius esset relaxanda & amplianda. c. quotidie. c. & si non frequentius. de cōsecr. dist. ij. c. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remis. hinc Petrus qui peccauit, potius electus est Papa, quā Ioannes, vt exēplo sui sciret melius cōpati infirmitatibus nostris. 50. distin. c. quia sanctitas. & sic debet vti prudentia, vt sibi cōueniat illud Luc. xij. Fidelis seruus & prudens quē constituit Dominus super familiā suā: bene agnoscendo & considerādo vultum peccatorū suorum. Prouerb. xxx. Io. x. Nō erit ergo prudēs laqueare & perdere oues quas sibi Deus dedit. Io. xviij. ne dicatur illud Matthæi xxij. Imponunt enim onera grauia & importabilia hu-

meris hominū. & illud Hieremiæ xxij. Væ pastoribus qui dispergant & lacerāt gregem pascuæ meæ. & Esa. x. Væ qui conditis leges iniquas. refert Hadrianus Papa noster in Quodlibetis. q. vj. col. iij. & char. xxij. est q. ij. Præsertim quia fit cum appositione pœnæ pecuniariæ. nam licet possit quando conueritur in aliquem piū vsum, Cacialup. in l. j. C. de summa trinit. col. xxvij. de quo tamen caue propter Hadrianum Papam nostrum in Quodlibetis. q. vi. co. ix. nihilominus cauere dicit: quia scandalizantur laici dicētes illud Exechielis xxxiiii. Væ pastoribus Israēl qui pascebāt semetipsos, & greges meos non pascebant. & paulo infra: sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potētia. & disperſæ sunt oues meæ transumptiuē. xlv. dist. cap. hoc habet, Et quod dicit Archidiaconus, quem refert Felin. in cap. irrefragabili. §. cæterum. col. ii. de offic. ordi. vi. delictum quod fingunt tendere ad correctionem morum, apponendo has pœnas, & gerunt curam marsupii: debet enim condici ad cōmodum publicum, non ad commodum condentis. Ifern. in prologo feudorū. vi. q. in fin. in §. i. de pace iuram. firm. ¶ Et sic patet solut. ad primū contrarium, vt illud procedat quantum ad correctionem quæ non arctet ad peccatum mortale: vt facit pœna excommunicationis secundum Cacialup. in d. l. i. C. de sum. Tri. col. xi. licet Rosariū Busti intelligat hoc solum procedere quando ita est de voluntate præcipiētis. in ij. par. serm. xxxvij. litera i. est char. cccxxj. co. iij. vera enim iustitia compāssionē habet: falsa verò dedignationem. c. vera. xlv. dist. Fortun. de fine iuris. col. xlvij. & quia corrigendo se malus nolit obedire: videtur q. episcopus non debeat omittere correctionem. Archid. in cap. si peccauerit. j. q. ij. col. iij. vbi Card. cum sequitur ad literā. Respondetur hoc procedere vbi constat de peccato: sed hic nō cōstat, vt suprà. secundò respondeo, quod illud procederet quando plures longē saluaretur, & pauci damnaretur. Hadrianus Papa noster q. ij. quodlibetica. est char. xxvij. col. ij. Præterea secundū eundem Archi. in d. c. deniq. iij. dist. col. j. & ibi Card. Quis non debet corrigi, sed conscientie suæ relinqui in tribus casibus, qui omnes concernunt dubium nostrū. Primò, quando illud quod fit potest sine peccato vel indifferenter facere. Secundò, quando multitudo est in causa, & sic timetur scandalū. Ternò, quando persona nō potest iudicari, vel crimē est occultū: sunt ergo potius isti chortizantes cōfessionē conscientie relinquendi, quàm illaqueādī. c. quod uidet.

tidie. de consec. dist. ij. hinc dixit Angelica in versic. confessio.
 iij. §. iij. quod confessor non debet esse facilis ad determinan-
 dum an sit peccatū mortale, nec temerē quis debet flagitia re-
 prehendere. tex. Aug. aureus in c. quisquis. xij. dist. & quod vult
 Hade. Papa noster in quodlibetis. q. vj. est char. liij. col. liij. li-
 teta d. vbi dicit. q. contraveniēs canonī si nō facit ex contem-
 ptu peccat solū venialiter, præsertim cū apud laicos scan-
 dalizetur episcopus de murmurationibus prædictis. Felin. in
 c. nihil cū scandalo. de præscrip. Item quia ei nō obediunt, vt s.
 c. nihil cū scandalo. de præscrip. Item quia ei nō obediunt, vt s.
 quia non præscrip. rationabilia. c. ille proculdubio. lxxxiij. dist.
 cū plures sint m. ali. quā boni Mart. xx. Præsertim cū epi-
 scopus in criminibus reseruatis episcopis hunc sibi reseruauit.
 & sic fortius scandalizabūt, dicentes quod faciat ambitu su-
 perioritatis & iurisdictionis, vt omnes teneātur ad eum acce-
 dere, vt dicebat Cy. quem reprobatur Paul. de Cast. in l. quoties.
 col. ij. C. de iudiciis. ¶ Non obstat q. expediat: quia plures ob-
 hoc edictum abstinerunt. Quia respondetur quod fortē ab-
 stinuit aliquis qui omnino & iussit dormitum: præterea non
 placet Deo seruos accusare vt meliores fiant. c. si omnia. vj. q. j.
 Et maior cura debet adhiberi ne vnus delinquat, quā quod
 omnes homines mundi fiant meliores. Hinc Scipio Aphrica-
 nus malebat vnum ciuē seruare, quā mille hostes perdere.
 Iodocus de nobilitate. c. xiiij. & ij. ad Timoth. ij. Omnia susti-
 neo propter electos. Cardin. Caietanus de diuina institutione
 Pontificatus c. xj. char. ij. præsertim illi qui solent peccare. quia
 propter eos Christus venit. Matth. xv. Imō totum gregem re-
 liquit propter vnicam ouem quæ perierat Lucz. xv. quia san-
 ctitas s. dist. & si aliter faciat, dum eradicat zizaniā pariter &
 triticum. contra illud Matth. xiiij. & xj. q. in c. nolite. facit Ha-
 dria. Papa noster in quodlibetis. q. xij. col. j. & ij. non enim de-
 bet iniici laqueus fragilibus ad peccandum, vt inducantur alij
 ad merēdū. Melius est enim neutrū iuuare, quā grauare alte-
 rū. c. deniq. xiiij. q. v. xxvij. q. j. de viduis. Had. Papa noster in
 Quodlibetis. char. xlv. est. in q. v. & q. viij. col. vij. & q. x. col. ij.
 dicit, q. nō licet pro quocūq; bono inducere proximū ad pec-
 candum. Ad Rom. ij. ¶ Notandum tamē est quod tradit Fe-
 lin. in c. quoniā contra falsam. vj. col. vlti. not. post. Aret magi-
 strum suum & alios. de probat. vbi si cōuenitur constitutioni,
 quod non fuit facta propter se, sed ratione alicuius mali euitan-
 di, nō illaqueant transgressores ad peccatū, si finis ad quem prin-

cialiter tendit constitutio, non violatur: & hoc etiam procedit respectu peccati mortalis, dummodo constitutio non contemnatur, dicens not. ad multa. Et ita concludo melius esse quod abstinence ad faciendum tale edictum. Laus Deo. Ad rem nunc redeundo, scilicet laruatos visitantes dominas. Fuit profecto bonus vir, intelligendo prout Card. in c. ex literis. de consuet.

76
} Bonus vir id
est cornu-
tus.

Osculis ze-
lo charita-
tis.

76
} dicens quod si alicui dico, Tu es bonus vir: possum conueniri actione iniuriarum: quasi dixerim quod vxor sua sit adultera. refert Petr. de Rauenn. in suo alphabeto, in materia consuetudinis. col. xxxiiij. Prout & sunt alij plures qui semper capiunt in meliorem partem, si aliquid videant vel tangat. nam tactus quandoque fallax. Dodus contra strigas. char. xxvj. Et si videtur aliquem vxorem suam in occulto amplexantem: praesumitur quod det benedictionem. Et si vident quod deosculetur, praesumunt quod faciat zelo charitatis. Alex. iiij. vol. consil. cxxvij. visa inquisitione. iiij. col. ver. & propterea. sed a tali charitate libera nos Domine, quando sic secreta loquuntur: ex quo non praesumuntur dicere Pater noster. Ange. in Malefic. gl. che hai adulterato. col. iiij. Francis. Brunus in tract. de indiciis & tortura. col. xvj. Perus. in c. vt officium. col. j. de haeret. lib. vj. Pic. in repet. §. Titia. q. lxxiiij. in fine facit Panor. in c. sicut primo. de simon. Ang. in d. tract. in vers. fama publica. col. v. Felin. in c. praeterea. de testib. vbi ponit modum probandi adulterium. Galiura in repet. l. centurio. col. xlvij. num. ccxvj. ff. de vulga. & pupil. & Ant. de Prato in tract. de secund. nupt. chart. vj. col. iiij. qui dicit, plura tamen esse consideranda circa praemissa in postil. Ang. in l. marito. §. si publico. ff. de adult. sed ne fugias tactus, vix cuitabitur actus. Hostien. in Summa, de eo qui cog. consang. vxor. suae. §. j. Io. Pyrrhus in l. non debet. ff. de reg. iur. gl. j. in l. quod ait lex. ff. de adul. ponit illum versum, Visus & alloquiū, tactus, post oscula factum. ad quam Decius in rubr. de iudic. col. ij. allegat Bald. singulariter dicere, quod ita priuatur dote mulier propter osculū, sicut per adulterium: pro quo Curtius in feudis. iiij. parte. in iiij. causa. est char. xxxiiij. vide Hippol. in l. patre vel marito. col. j. ff. de quæstio. Rom. consil. cccclj. & dicit Ang. in l. ii. col. si. ff. de priuat. deli. quod sicut percussio est preparatorium homicidii: ita colloquium & amplexus ad libidinem. latet Ioan. Lupus in rubr. de donat. inter virum & vxor. charta xlviii. col. i. dicens, quod per osculum solum vel tactum mammillarum laceratur matrimonium. & dicit Ifern. in cap. i. §. turpiter luserit quib. mod.

mod. feud. amit. post Tullium, quod osculum est pars adulte- 78
 rij. & quod Publius Mæuius filix mandauit vt nō tantū virgi-
 nitatem illibatā marito, sed etiam oscula ad virū sincera præ-
 ferret. facit Aegidius de regim. prin. lib. ij. parte j. c. ix. Et pro-
 pterea perditur dos. Francisc. Ripa in rubr. de iudic. col. iij. Af-
 flictus constitutione, quæstionibus col. v. Baucrius in §. est au-
 tem. col. j. & ij. instit. de hered. instit. tu video. Io. de Vilemati in
 repet. l. diuus. ff. de sicut. num. cxxxj. Philippum Deciū in rubr.
 C. de eden. col. j. & ex incontinentia mulieris infamatur mari-
 tus & proles. Hostien. in Summa de filiis presbyter. §. quæ est
 causa prohibitionis. sed Ioan. Barberij in suo Viatorio iuris.
 in j. parte. in rubr. de adulter. & stupro. iij. charta dicit, Nos ta-
 men Gallici qui fidem habemus de honestate mulierum no-
 strarum, arbitramur semper in bonam partem: & quod omnia
 talia bonæ & honestæ amicitie causa contingant. pro quo ver-
 sus Ouid. relati in gloss. penult. l. iij. incip. si conuenerit. ff. de
 pact. dot. Quæ quandoq; misisse putet, quia parua videri, Tu
 tamen hoc quæso consule missa boni. & Ioan. Barberij ibi, pro
 quo Guiliel. episcopus Parisiensis, quem refert Hostien. in Sum-
 ma de præsumpt. §. penult. col. ij. dicens, quod pro vno bono
 inueniuntur x. mali. potius debemus præsumere malum, quàm
 bonum: maxime in adolescente, vt ibi col. sequen. dum refert
 Salomonem penitus ignorare viam adolescentis. in princip.
 illius rubr. excauescit contra iudices, qui non faciunt iusti-
 tiam de adulteris, dicens quod sunt causa magnæ discordiæ.
 Est verum quod dictum Alexand. fortè procederet in affini-
 bus: sed in contrarium videtur text. in cap. illud. de præsumpt.
 cum aliis adductis per Specul. in tit. de denuntiatione. §. j. vers.
 sed qualiter. dum allegat capit. cum in iuuentute. de præsumpt.
 Roch. in capitulo cum non ab homine. de iudiciis. chart. viij.
 parua. vbi Decius colum. v. & in consilio cix. colum. penulti.
 dicit, quod tunc essent inspiciendæ alix coniecturæ. Est bene
 verum quod isti amatores dum putat esse in his iocis, plerūq;
 sunt vt Tantalus in aquis, de quo in vj. Aeneid. qui habebat
 aquas vsq; ad dentes, & tamen non poterat bibere. Præposit. in
 cap. rursus. qui cleric. vel vouen. columna vj. & vij. facit text.
 in l. hi qui. C. de apostat. Quicquid sit, à iuvene & cupido cre-
 datur reddita virgo. gloss. in l. si verò non remunerandi. §. si ve-
 rò. ff. mand. Præposit. in capit. commissum. colum. secunda de
 sponsal. etiam si promississet de non ab ea requirendo, nisi à zo-

na suprà: quoniam postea ei zonam poneret sub calcaneis, ne fidē frangeret. Fulg. in l. j. §. sed quod meretrici. col. j. ff. de condict. ob turp. caus. vidi aliàs dubitari vñ vxor debeat statim notificare marito eum qui ipsam de amore rogauit. an melius sit tacere. fateor me cognouisse mulieres quæ & amatorem & literas eius marito ostendebāt, fingentes se denegasse & eum habere pro inimico, ad finem ne maritus suspicaretur, seu ad auferendam zelotypiam, & tamē eum eo libidinem explebāt.

79
Qui debet
diligentiore
curā habere
de vxori-
bus.
Sterilis.

Sponsi.

Et quia plura hincinde allegabantur, tunc idē cogita. j. Et hanc curam vxoris aliquantum diligentiores habere debent tria genera personarum. Primū est illorum qui se coinquinant cum alienis mulieribus, sciente propria vxore: quoniam ea semper studebit pares reddere vices, vt §. visum est. Secūdū genus illorum est qui habēt vxores steriles: nam cū vxor cupiat mater fieri l. ij. C. de indic. vid. tol. credunt hoc procedere culpa viri. Et ex mutatione masculi se posse concipere sobolem. Tertium genus est illorum qui sunt sponsi, dum durat illud tempus sponsaliorum. Et communiter solent sponsæ prima nocte qua dormiunt cum marito eum olfacere: & si oleat odorem simplicitatis, seu verius bestialitatis, eum semper in posterum pro tali tractant, & derident. præterea cum tempore sponsaliorum duratē puellæ incipiant ingredi libertatem, quibetq; illis aduleatur, propriiq; parentes eas tolerant, eo preteritu quod asserāt eas nūquam habuisse, nec habituras aliud bonum tempus præter illud, sitq; facilē eas allequi. Et sint simplices & inexpertæ de leui credentes: nam vt Philosophus ij. Rhetor. quem refert Aegidius lib. ij. parte ij. cap. xiiij. iuuenes sunt amici amatores sodalium magis quàm aliarum ætatum: quia gaudent in conuiuēdo, & illa ætas maximē delectabilia prosequitur. euenit illud Ouidij in j. de Arte, Mens erit apta capi, tunc cū lætissima rerum.

Vt seges in pingui luxuriabit humo.

Pectora dum gaudent, nec sunt attricta dolore,

Ipsa patent, blanda tum subit arte Venus.

In primo
anno, Cor-
nua, crux,
vel ignis.

Vnde inoleuit prouerbium, quod vxorato in primo anno coniugij alterum de tribus solet obueneri, Incēdium, vel cornua, vel crux: dicunt incendium, quia in tot lucubrationibus otiosis, & ad voluptatem quæ in illo tempore eueniūt, & dominus & serui non vtuntur prouidentia necessaria seu consuetudine somno & crapula debacchati, non aduertunt ad lumen, nec ad ignem

ignem: vnde plerumque causatur incendium. Dicunt cornua,
per ea quæ statim dicebam. Dicunt crucem, quia mariti pro il-
lo primo anno amore nouæ coniugis accensi, adeo frequen-
tant coitum, quod ad ægritudinem, & quâdoque mortem de-
ueniunt. propterea dicebat quidam, potius cornua, quàm cru-
cem, hoc est mortem: quia crux deferatur in associando cada-
uera. † Caueant tamen isti custodientes vxores ne ipsæ de hoc
aduertant: quoniam minus malum esset earum impudiciam
disimulare: vt dicit Anteros Freg. chart. xliij. ne iustitia super
eos redundet in eorum ignominiam, vbi allegat illud Pisistra-
ti: Si nocemus diligētibus res nostras, cantico ij. cap. xv.
tibus? de quo etiam Dantes in purgatorio, cantico ij. cap. xv.
Navis stultifera chart. xlix. de aperte insidias tendentibus. &
lix. de secretis tacendis. & Ecclesiast. xxxij. in multis esto quasi
nescius. nam qui dissimulat iniuriam, callidissimusest. glo. ma-
gna in fin. in l. j. §. dolum. ff. de dolo. & noli sapere plus quàm
oporteat. sed ad sobrietatem. Apost. quem refert Lancel. in l.
Gallus. §. si eius. ff. de liber. & posth. Lud. Ariostus in Orlando
Furioso cantu xxxix. Chart. j. & ij. Et Erasim. in Moria charta
x. quod multo felicius est si cernere, quàm zelotypiæ diligentia
se conficere, & omnem domum miscere tragediis. facit l. do-
li mali. in fin. ff. de nouat. & dicunt, qui in sordibus est, sorde-
feat adhuc. Apocal. xxij. Hadrian. Papa noster in Quodlibetis
chart. xix. col. j. & chart. xlix. col. iij. litera b. nec peccat qui vi-
tare non potest, vt ibi iij. q. col. j. & allegatur, Sapientes por-
tant cornua in pectore, & fatui in fronte. Et docet Bernardus
maritum, vt de talibus non reprehendat vxorem, ne deterior
efficiatur. refert & sequitur Felin. in cap. ij. col. iij. de calum.
versi. fallit quintò. Nam quando mulieres cognoscunt maritū
de hoc aduercere, vel licentius peccant. vt Ouidius ij. de Arte.
Hoc tibi profecit Vulcane, quod ante tegebāt, liberius faciūt,
& pudor omnis abest. Card. Alexand. post Archid. in c. si pec-
cauerit. ij. q. j. col. xij. versi si ergo speratur. facit Felin. in c. scri-
bebā. col. j. de præsumpt. imò infamata & desperata deteriora
committunt. Bald. in l. j. C. de eunuchis. vel de nece mariti co-
gitant. & in eum conspirat: vt de pluribus recitat Anteros Fre-
gos. chart. xxvj. & seq. facit Ausonius lib. iij. dicens: Toxica ze-
lotypo dedit vxor morcha marito &c. Est ergo melius vxorē
bene tractare, vt medicus in infirmitate, quam videri non pos-
se curari sine magno periculo personæ: quia tunc procurat su-

80

Custodiens
vxorem car-
ueat.quidam
Lancel. in
am. callis
si. m. y. e. p.Sapientes
portant
cornua
in pectore
& fatui
in fronte

stentare naturam ne ægritudo procedat vltcrius : ex quo contingit quòd natura semetipsam adiuuat. Bar. in tract. de tyranno. q. x. facit, quia si vitium vxoris corrigi non potest, ferèdum est. Gell. lib. j. c. xvij. Xanthippe. Aliter dicebat quòd timor pœna cõercet à malo. Papa Hadria. noster in Quodlibetis q. iij. col. ij. Hostien. in summa de clerico percussore. §. in quo casu.

81

Licet mille
sumant, ni-
hil deficit.

ad finem. ¶ Septimò q. impudicitia mulierũ sit viris ascribenda, probatur, quoniam aliqui mariti scientes illud Aferidia num in iij. de Arte, quòd ex muliere Mille licet sumant deperirinde nihil: nō curant de vxoribus, nec volunt eis subuenire pro victu & vestitu, vnde paupertas cogit illas meretricari. Et malefuada fames. vj. Aeneidos. Et etiam aliquæ timentes senectam: Fac tibi succurrant iuuenis quæ feceris ipse. vnde dicuntur aliquialiter excusari, si exercent peculium suum l. palam. ff. de rit. nupt. Aeneas Syluius epist. xcix inter alia, necessitas itaque legem non habet. glos. in l. j. ff. de offic. consul. in verb. expedire dicam j. est enim egestas necessarium malum: quia viro esurienti necesse est furari. Vlrich. Hutten. in dialogo, Aula. pag. xxij. & seq. itē illa rustica dicebat quòd pauperes nullum aliud passatempus habet quàm copulam. ¶ Octauò probatur, quia aliqui sunt mariti qui libenter comedunt panē vnctũ. Et indigentes quæerunt pecuniam ab vxore: quam si non præstet, verbera minatur. vnde habeas quærit nemo: sed tātum oportet habere. Et quid non saluis infamia nummis: vt inquit Iuuenalis. glo. in regula Cancellar. l. ad fin. Guilielmus Mara epistol. xxix. quid scribam. Et non solum transeunt sub dissimulatione: imò ipsimet persuadent quòd adulterium cum principe, vel cum prætule, nec est pudor, neque peccatum. contra Barbat. in clem. ne Romani. §. ceterũ. de elect. Dicentes, ¶ quòd licet honestatem in modico violare propter magnum commodum fauorum vel diuitiarum, quas inde consequuntur. Lancel. in l. j. col. iij. ff. fol. matr. Et ita intelligunt illud Genes. cap. xij. circa fi. & Anterota Fregos char. xv. & char. xl. & seq. Et sic more agricolarum magis concupiscunt lucrum, quàm honorē, quia eis delectabilius est laborare, quàm principari. secundum Philopsum in vj. Politic. quod tamen fiendum non esset. l. miles. §. socer ff. de adult. l. Iulianus. ff. si quis omit. cau. testa. Barba. lib. j. consil. xxix. illud. col. xj. Cardin. in cap. detractores. iij. q. v. & Zabarel. consil. iij. illud. col. xij. Ias. in l. reprehendenda. iij. not. C. de instit. & substit. cum similibus, vt dixi supra in isto

Licet honestatem violare pro uoluntate.

Magis cupiunt lucrum quàm honorem.

isto, & sic septimo contrario, in j. conuenienti. dicuntque illud
 Erasmi parte j. Prouerbior. dcccix. lucrum pudori præstat: &
 postquam mortalia nunquam cenfore carent, melius est sic er-
 rare: quia non est saxum in caput redundas. ideo facile negli-
 gendum: quia tantum noxæ affert, quantum sentitur. quid læ-
 dit si totus populus sibilat: modo tu te tibi plaudas. & cur vo-
 candi miseri, quando sic nati sumus, sic instituti, sic conditi,
 eaque omnium sit maritorum fors: nihil autem miserū quod
 in suo genere constat. sunt verba Eras in Moria chart. xiiij. &
 xvij. nec debet ita esse horrendum quod quotidie fit. l. iij. ff.
 de sponsal. in fin. Et ista tādū timebantur quamdiu rara erant:
 nunc autem multitudo tollit pudorem, secundum Senec. in tra-
 ctatu de benefic. lib. iij. char. ij. c. j. plures: quia multitudo pec-
 tantium consuetudinem facit: præsertim in tua ciuitate, vnde
 Terram quam pergis cape mores quos ibi cernis. gl. in l. iij. in
 princ. de mune. & honor. Et cum fueris Romæ, Romano viui-
 to more. Roch. de consuet. charta. xxxv. in fin. col. iij. Et quod
 adulterium est de minoribus. cap. at si clerici. §. fin. de iudiciis.
 Ioan. Fab. instit. de pub. iud. §. item lex Iulia de adulteris. præ-
 sertim quando iam mulier prægnans est. cui alius scetus super-
 addi nequit: vt in Macrob. xj. Satur. circa fin. de illa quæ vul-
 go se prostituebat, & patri filios similes procreabat. Facit Ba-
 ptiſta Pius in annotationib. variis char. v. cap. incip. Augusti-
 nus. dum agit de verbo, superfoetare. Sed non aduertunt quod
 non minus ardebunt qui cum multis ardebunt. c. multi. in fin.
 secunda quæſtione ij. Gellius. libr. x. capitulo xix. incesſebat.
 Lucas de Penna in l. fin. col. iij. C. de exact & execut. libr. xii,
 imò quando talia cum principibus fiunt, citius populo inno-
 tescent, cum per plurium manus tranſeant. vt Cancellarius
 Parisiensis Ioannes Gerson. iij. parte in ferm. ad regem Fran-
 ciæ. col. xxv de delectatione voluptuosa. vbi inter cetera addu-
 cit illud de Mida, Auriculas asini quis non habet? facit Steph.
 Canuti in regim. castitatis. char. xij in rubr. quare in proceri-
 bus & magnatibus tanta lues actus Venerei existit. vbi & col.
 antecedit. inuehit contra reges. Hinc Romæ magister Pasquill.
 in Gallia farce, seu comediz. hæc enim inuenta sunt ad corri-
 gendos errores principum. vt in epist. ante comedias Plauti.
 Et Isocrat. in oratione de bello fugiendo. incip. omnes quidē,
 chart. iij in toto opere. est col. xvj & charta. vlti. subiicit pro-
 pterea quod regibus peccandi licentia est minor quàm in qui-

X § buſdam

busdam priuatis. nam, Omne animi vitium tantò conspectius in se Crimen habet, quantò maior qui peccat habetur. xv. q. j. cap. nulli fas. latè Felin. in c. cum quidam. col. j. & duabus sequentibus. de iureiur. Conradus in tractatu de schismate cap. iij. col. j. dixi inter feudalia Bruni. consilio. xij. col. xij Hadrianus Papa noster quodlibet. ij. est chart. xxi. col. j. & quodlibet iij. est charta. xxxvii. col. ij. & Sapient. vj. potentes potenter tormenta patientur. refert Hadrianus in quodlibetis q. vij. in prima sine argu. col. iij. & aliquando prædicatores publicè in faciem principis, vt Claud. in Monarchia Franciæ. libr. j. cap. ix. & Card. Papa in epistolis. char. cclxxij. epist. incip. patet, char. ij. dicit, quòd delictum principis omnibus patet: & propterea fugere debent mariti talem infamiam lenocinii propriæ uxoris. nam licet, vt dicit Ioan. in d. l. reprehendenda in ij. notab.

83 † quòd debeat plus puniri qui delinquit, quàm qui præcepit delictū: vterque tamē puniri debet: & allegat illud vulgi. Tantum peccat qui præcipit quantum qui facit. Caueant ergo tantum quam ab igne, etiā si sibi daretur magna res: vt colligitur ex dictis Cicer. post medium iij. Offic. dum damnat illud Etheoclis: Si violandum est ius, regnandi gratia violandum est, aliis in rebus pietatem colas. de quo in annot. variis charta. ccj. Baptiste. Pius in posterioribus. cap. xxvii. & Iac. Bon. in prælectione ad Boët. col. ij. & tanquam exitiale prouerbiū damnat Papa Pius contra Sigismundum epist. vj. chart. vj. & Card. Papien. epist. delij. incip. O Mantuane. chart. iij. dicēs illud prouenisse ex Phœnissis, & esse turpe gentibus, Christianis infame, Dei verò sacerdotibus sceleratum. Et facientes seu patientes talem iacturam honoris propter lucrum merito dici possunt homines nomine, non re. Panor. in c. prudentiam. j. not. de

84 offi. deleg. nec aduertūt quòd nil miseriùs quàm propter nūmos Deum cōtemnere. c. duo sunt. xij. q. ij. & quòd honor non potest pretio nummario æstimari. Bald. in c. j. de vita & honest. cleric. & est maius bonum epistola quamuis ante repet Marascoti de constit. lib. vj. Et contra tales facit quod in simili inuehit Cyn. contra Alberic. in l. iij. C. solut. mariti. quòd propter commodum proprium à directo tramite obliquatur. charior rem bono & æquo pecuniā existimantes. facit Navis Stultifera char. xliij. de lenocinii fatuitate. Aeneas Sylvius ad Socin. quē refert Bon. in tractatu de nobilitate ij. parte. col. fin. Itali tamen solent honorem præferre commodo: vt inquit Paulus de

Citad

Citadinis in tract. de iure patr. in vj. parte in j. q. est chart. xvij.
 Cepol. de imper. mil. delig. chart. xj. col. j. dum loquitur de au-
 thoritate. & Bon. in tract. de nobilitate ij. parte. col. penult. &
 meritò, vt visum est in illo Bon. de quo ponunt Moderni apo-
 stilantes. Bart in l. quod senatuscòsul. ff. de liber. agn. post Bald.
 lib. iij. consil. lix. verba. qui Pontifici afferenti se eius patrem. &
 propterea ei velle dare multas diuitias, respondit: Non pla-
 ceat Deo: quia mater mea fuit bona domina. non meretrix. Mater mea
 bona domi-
 na.
 viderat fortè glo. in l. archiatri. C. de profes. & med. lib. x quæ
 dicit, quòd melius est seruire pauperi honestè, quàm diuiti tur-
 piter. & Gell. lib. xij. cap. iij. incip. in plerisque. vbi refert ma-
 trem Alexandri cum eo còdoluisse, quòd se filium Iouis nun-
 cuparet. quasi ipsa fuisset eius pellex. & Petrach. recusant Car-
 dinalatum. quem cum lenocinio fororis poterat acquirere. & ve-
 nus cantilena. xix. incip. mai non vo piu cantar. & Bald. in cap.
 innotuit iij. col. de elect. qui dicit. quòd illud quod non potest
 fieri sine blasfimo bonorū virorum, dicitur esse aliquàlter præ-
 ter bonos mores. non immeritò igitur contra tales maritos
 inuehit Iuuen. iniquens: Doctus & ad calicem vigilanti ster-
 tere naso. refert Przpos. in c. significasti j. not. de diuor. pract.
 Papiens. in for. lib. quo vx. agn. ad dot. quem refert Surgetus in
 Enchiridio militaris disciplinæ. char. vj. qui còsentiunt adul-
 terio vxorum suarū. & claudunt oculos, dicuntur patroni tur-
 pitudinis, & nullius reputationis esse debent inter personas
 honestas, & còtra eos. tanquā còmittentes viriū còtra naturā,
 quia patiātur carnē suā diuidi in partes, inuehit Ioan. Lupus in
 cap. per vestras. de donat. inter vir & vxor. char. lxxx. col. j. vbi
 copiosè & moraliter loquitur. nō refero quia liber habetur im-
 pressus. Ex istis igitur octo rationibus patet incòtinentiā vxorū
 procedere à viris: vnde qui causam dāni dat, damnū dedisse
 videtur. l. qui occiderit §. penult. ff. ad leg. Aquil. c. si culpa. de
 iniur. & dam. da. Disceat ergò in authorē pœna redire suā. l. pen.
 C. de lega Et sibi imputet si volunt extendere illud prouerbiū,
 Omnia amicorū sunt còmunia. Pla. in Timæo, quòd Erasmus
 tradit pro primo. & Polydorus prouerb. cxxxij. Cicer. ante me-
 dium. j. Officiorū. Rosariū parte. j. serm. j. litera R. in vita Vir-
 giliij. post mediū. Cyn. in l. quisquis col. ij. C. de adulte. cap. j. &
 ij & viij dist. Przpo. in procemio quarti Decretal. ad fin. Phi-
 lel decad. x. satyra iij. incip. maximus secundum cap dilectissi-
 mis. xij. q. j. vbi extenditur etiā quoad vxores. sed glo. ibi exci-
 pit

in rub. col. iij. & l. fin. col. fin. C. delator. eod. lib. ideo nostra interest habere inimicos longinquos. Bal. in l. fin. per illū tex. C. de pact. inter empt. & vēd. Platina in vita Honorij, dum loquitur de Florentino, & qui recipit inimicum in familiarē. dicitur nutrire murē in pera: serpentē in gremio: & ignē in sinu. cap. & si Iudæos extrā de Iudæis. Decius in c. cū ad eod. ad fin. de re scrip. hinc Helena Paridi: Esset vt hospitij merces iniuria tanti, Qui sic intrabas hospes, an hostis erās? Igitur guarda a chi te fidi. Bald. quem refert Igneus in repet. auth. ex causa. col. xx. & Ecclesiast. xj. nō omnem hominē inducas in domū tuam: multæ sunt insidiæ dolosi, & possunt dici proditores. Alex. lib. vj. consi. xij. cōsideratis. nu. viij. & propterea docet Sapiens: Cū coniuæ tibi sit, nec res & fama laboret, Vitandum ducas inimi cum nomen amici. Auferēda etenim est materia delinquēdi. l. conuenire ff. de pac. dot. Ias. in l. iij. iij. not. ff. de iureiur. frat. Iac. in Sophologio Sapient. lib. iij. cap. viij. & tribus seq. quomodo vitāda est mala vita. & lib. vij. de voluptate carnis. & lib. viij. cap. vj. de continentia Ecclesiasticorū. Et propterea effuge cum poteris ne cōsensisse puteris. gl. in cap. ad id. quod. de spōsal. quia. vt inquit Quintil. quem refert cōmentū Petrarchæ in triumpho Famæ. c. iij. ¶ non solū cauendū est à malo: sed etiā à suspitione mali l. ciuile. C. de fur. vbi Salic. in j. not. & Ouid. in ij. de Arte: Famæque non factō crimine crimen habet. facit ratio l. cōsensu. §. vir. quoq; C. de repud. & l. quintus ff. de donat. inter vir. & vxor. Papa Pius epist. iij. ad ducē Mutinæ. circa fin. & Cæsar Pompeiā repudiavit, Quādo meā, inquit, neq; suspicionibus obnoxia esse oportere cēsui. Plutarchus in vita Cæsaris. col. vj. cap. in omnibus. lxxxj. dist. cap. quia periculosum. de sent. excō. lib. vj. vbi Costa. iij. not. Cyn. in l. ij. per illum text. C. de interd. mat. Præp. in c. significasti. j. not. de diuort. Ifern. in c. j. §. porro. col. iij. allegando Apostolum. quæ fuit prima causa ben. amit. Imō & à specie mali. Corn. lib. ij. cōsi. cxvij. multa. l. itera d. Instructio Ecclesiasticorum char. iij. in fi. & char. xij. Et quia bona est cōsideratio volentis providere casui qui euenire potest, licet nō eueniat. c. quāto. de diuort. cum sim. vt Io. And. in addit. Specul. in tit. de arbitrio §. sequitur de quibuscūq; col. xiiij. in addit. incip. nihil. & quæ dixi inter feudalia Bruni consil. xij. col. xx. facit Aegid. lib. ij. parte j. c. xix. Et exponēs se periculo peccat. Hadr. Papa noster in quodlibetis, char. xiiij. col. j. & ij. & char. xvij. col. ij. in proposito pulchrè Lucas de Penna in l.

in l. lenones. col. ij. C. de spectacul. lib. xj. Quando autem vides
 vxorem tuam captam amore alterius: muta domicilium, vel
 eam ducas ad castrum, vbi cum minori sumptu & securius vi-
 ues. secundum Bald. in l. executorem. col. viij. ver. sed pone. C.
 88 de exec. rei iud. † Quia absentia est dissolutio amicitiae. secun-
 dum Philosophum. quem refert Erasmi. ij. parte Prouerb. xxvj.
 multas amicitias silentium diremit. & Amedeus in dialogo de
 amicitia. chart. ij. dicit q. qui ab oculis distat, procul est a cor-
 de. Et Albericus in Dictionario. in ver. locus. dicit quod muta-
 tione loci mutatur menis affectio. lxxxj. dist. c. valet. Præterea
 dicit Apuleius in iij. Apologia, quod vxor ad prolem multo au-
 spiciatius in villa, quàm in oppido ducitur, & ibi frui potes ea
 delectatione quam ponit text. in cap. nūquam. de consec. dist.
 v. Ecce supercilio cluosi tramiis vndam Elicit illa cadens, rau-
 cum per leuia murmur Saxa ciet, scatebrisque arentia tempe-
 rat arua. & omnes nobiles debent habere quatuor domicilia,
 secundum quatuor tempora anni, seu saltem duo. Bald. in cap.
 dilectus filius. col. fi. de rescrip. Et si es pauper, certè in ciuitate
 cum eo periculo moraris, quo pisciculus in mari, propter mul-
 titudinem magnorum. Non tamen quis debet in rure morari
 in die Paschatis, Natalis Domini, nec in Quadragesima. cap.
 nulli ciuium. de consec. dist. vlt. nec aliàs, licet sit nobilis, si ta-
 men moratur toto tempore in villa. dicitur rusticus. Io. Mon-
 trolonius in Promptuario Iuris in versic. rusticus. Non tamen
 stent tantum in villis quod possint dici rustici. Ias. in l. fi. C.
 de testam. in §. item Seruiana. iustit. de aet. habetur in oratione
 Isocratis impressa ante Herodorum Halycarnassem de pul-
 chritudine Helenæ. Et si habent vxores præguantes, ducant
 ad pariendum in ciuitate, ad hoc vt filij possint admitti in con-
 sil. & aliis honoribus ciuitatis: puta collegio Doctorum, & si-
 milibus: quia quandoq; sunt statuta, quod nō admittantur in
 consilio vel collegio, nisi sint origine propria, vel paterna de
 ciuitate: licet ille qui est natus in castro, vel villa. quoquomo-
 do subdita dominio ciuitatis, censeatur de patria & de domi-
 nio, licet talis locus haberet iurisdictionē separatam. Paul. de
 Castro consil. cxxxiiij. notandum. col. v. Angel. per illum text.
 in l. j. C. de metropoli Beryto lib. xj. in j. additione ad Bart. di-
 cens quod est nihilominus subditus. facit Ias. in l. si fideiussor.
 §. j. ij. not. ff. qui satisfacere cog. facit text. in l. quisquis in prin.
 C. de natur. liber. Si enim soluit censum, dicitur subditus. Bald.

in d.l. quisquis. tex. in cap. ij. de cens. Feli. in cap. ad audiētiam. col. v. de praescript. Et licet esset exēptus quo ad aliqua, debet tamen reuerentiam ciuitati. Rom. sing. cccclxx. episcopus. facit Barb. consi. clxxxix. incip. ciuitati. colū. fin. vj. dubio. Vnde ortus in tali loco subdito comprehenditur in statuto etiam disponente, quod non admittatur in collegio seu in consilio: nisi sit de origine propria vel paterna de illa ciuitate. & ita in terminis Bal. in j. vol. consi. xlvj. incip. statutum. quē sequitur Ias. in l. huiusmodi. §. legatum. ff. de leg. j. Et confirmatur ista opin. per id quod vult Perus. in c. j. §. j. col. ij. de vsu. lib. vj. per illum text. in ver. de ceteris: vbi dicit, quod alicui non dicitur quod nō est ciuis, vel alienigena, licet sit ortus ex diuersa terra: quādo illæ ambæ terræ sunt sub eodē dominio immediate: vide tu Iacobū de Beluiso in auth. quib. mod. natur. ess. sui. §. illud autē. col. ij. vbi Ang. in §. si quis igitur. el. ij. Ias. in l. si. in princ. C. de testam. Pau. de Cast. lib. j. consi. lxxxv. visis dictis ordinamentis Nizelum concord. Bar. ccxv. Bolognium in Theodosiana in verbo, nec suos ciues. est char. lj. Alexand. lib. vj. consi. xcix. numer. viij. incip. visa inquisitione. & cxlvij. visis quæ in themate. not. vij. Secundo confirmo ex decisi. Ang. in l. eadem ff. de assēs. relata per Ias. in l. imperium. ij. col. ff. de iuris. omniū iud. col. vij. vers. ij. quæro. vbi licet vnū castrum habeat omnimodam iurisdictionem, non tamen per hoc dicitur esse diuersum à ciuitate dominante, quando habeat vnum tantum superiorem: quia nati in vico exempto, per hoc non desinunt esse de ciuitate. Paul. lib. ij. consi. cccvij. incip. videtur. Et ille qui est subditus Romano imperio, est ciuis Romanus. instit. de patr. pot. & de nupt. in prin. quod extēditur ad alias ciuitates: vt Præposit. in c. ius Quiritū. l. dis. maxime quādo talis vicus est situs in patria. Bart. in l. iij. C. de natur. lib. & ibi Bald. Et ex cōmuni vsu loquēdi ille locus capit denominationē à ciuitate: quā idem est dicere Bononiensis, quod ortus Bononiæ. Bart. in l. j. circa medium. ff. de tut. & cur. dat. ab his. Felin. in c. significante. iij. col. de rescrip. Et natus in prouincia dicitur ciuis originarius. Bart. & latius Kayne. in l. prouinciales. ff. de verb. sig. & appellatione ciuiū veniunt illi de comitatu, de districtu, & de territorio. Panor. in c. Rodolphus. ver. venio ad tertium de rescrip. & ibi de pertinētiis. Gemm. & Doct. in d. cap. j. §. j. de vsu. lib. vj. Doct. in rub. ff. solu. matr. & fortē illi de diocēsi. Alex. in apost. fili. ad Bart. in l. j. ff. de verb. sig. facit, quia quādo duo sic se habent

Natus in vil
la dicitur o-
riginarius
ciuitatis.

bent quod vnũ, lato sumpto vocabulo, venit appellatio al-
 rius, subsistente eadẽ ratione in vtroque: tunc statutũ loquens
 de vno, intelligitur etiã de alio. Barb. in Ioannina. colũ. xxxij.
 Brunus in tract. de statutis excludentibus mulieres à successio-
 ne. viij. artic. q. xij Socin. in l. j. col. iij. ff. de vulg. & pup. in l. j. §.
 39 veteres. col. ij. ff. de acquir. pos. facit, ¶ quia in materia fauorabi-
 li appellatiõe ciuitatis, venit comitatus. Pan. cõf. xliij ex omni-
 bus col. ij. vers. ij. moueor. lib. ij. Imò hoc procedit etiã in mate-
 ria indifferenti. Rom. consi. cccclij. visa principali. colũ. ij. ver.
 abesse. pulchrẽ Aret. consi. allegato in apostil. ad Alex. in l. in
 prouinciali §. si publico. ff. de oper. no. nunt. potest videri. So-
 cin. in l. ciuib. ff. de reb. dub. Panor. lib. ij. consi. l. j. in quæstio-
 ne Raynerij. col. penul. Quòd autẽ materia sit fauorabilis, pa-
 tet: quia talis interpretatio reducit nos ad ius commune. gl. in
 c. statutũ in ver. numerandũ de præben. lib. vj. cum sim. vt j. di-
 cam circa fin. quomodo sit in dubio iudicandum. Et tale statu-
 tum est ambiciosum: Bald. d. consi. xlvj. Corn. lib. iij. cõf. cxxvj.
 in præsent. Felin. in c. ex literis. col. j. de consti. Suadet ex ra-
 tionibus quas ponit Cicero in oratione pro Sylla. chart. iij.
 Dũ se defendit quòd esset peregrinus, & natus in municipio.
 Et August. Dathus lib. ij. oratione xlvij. incip. caput orbis Ro-
 ma. Valerius Max. Nec obft. quòd in statutis verba sint stricte
 intelligenda & propriẽ. in l. iij. §. hæc verba. ff. de nego. gest.
 90 ¶ Quia respõdetur, quòd imò etiam cõprehendit ea quæ sunt
 de lata significatione, quando est identitas rationis: vt Barbat.
 in d. Ioannina colũ. xxxvij. cum concord. prox. allegatis. Se-
 cundò respondetur quòd quando vnum cõtinetur appellatio-
 ne alterius, dicitur esse de propria significatione vocabuli, nõ
 ex interpretatione. Bart. in l. cui eorum. §. affinitatis. ff. de po-
 stul. & quia dubitat Felin. in c. peruenit. col. j. de testib. ego & in
 91 rubr. de fide instrum. col. ij. ideò. ¶ Tertiò respondetur, quòd
 quando casus fictus & verus æquiparatur à iure, statutũ pro-
 cedat etiã in casu ficto c. ad audientiam. de cler. non resi. Felin.
 in d. c. Rodolphus. colum. x. de rescrip. Cepol. consi. xliij. incip.
 pro declaratione. col. j. sed ciuis Comitatus. Et ciuis ciuita-
 tis non differunt origine. Bart. in l. j. colũ. ij. ver. quæro, aliquis
 est natus. ff. ad munici. & consi. clxvij. incip. dubia occurren-
 tia. ver. præterea. & pater ex prædictis. Nimirum ergo si habe-
 bit locum in casu isto: & etiam statuta debent intelligi secun-
 dum ius cõmune. l. ij. C. de noxal. Et satis est quòd talia statuta
 operen

operetur quātū ad natos in alieno territorio. Plus etiā dicebāt
 plures. q. si pater forte iuisset in officiū ad aliā ciuitatē, ex quo
 habeat animū redeūdi ad patriā originis filij nati in illa ciuita-
 te in qua gerit officiū, vel alia qua trāsit, dicitur nat⁹ in ciuita-
 te vñ pater discessit, nō in ea p. quā trāsit, vel vbi gerit officiū.
 Lāc. in l. hāres absens. §. p. inde. ff. de iudi. in l. cetera. de leg. j.
 Felin. quē latē refert Ias. in d. l. huiusmodi. §. legatū. eo. tit. pro
 qua vidi plures cōsultū f. licet Ias. post Alex. ibi videatur cōtra
 rari. Postquā autē maritus adimpleuerit omnia sibi incūberia,
 taliter q. nihil possit sibi ascribi, etiā si mulier voluerit esse me-
 retrix, cū prohiberi nō possit, vt Philel. deca. j. satyra ix incip.
 Claude fores. post Iuuen. & alios prazallag. Nauis Stultit. char.
 xlij. de obseruariis mulieres. & nō possumus obseruare catu-
 las, quas dū calidæ sunt ligatas tenemus, ne à cane turpi coope-
 riatur: quō ergo mulieres sensu & malitia vigentes quas cate-
 natas tenere nō possumus, nisi faceres eas deferre brachierum
 ferreū, vt vidi Venetiis. sed si fures prohibere nō posset, quāto
 minus amatores: itē quātus pudor auth. multo magis. C. de sa-
 crofanc. patet ex multis nouellis Bocacij. Et exēplo quod po-
 nit Lud. Ariostus in Orlando furioso, cantu xxvj. de Flameta,
 quē in medio duorū iacēs in lecto tertiu eis inficiis admisit ibi
 dē. Et sic saltē apud graues viros nunquā reputabitur pudor
 aliquis marito: quia nihil nouū sub sole, vt dicebat Anaxago-
 ras. & Eccles. j. quē refert Petrar. epist. xxx. de vniuerso, & id cō-
 mune malū, semel insaniuimus omnes. Et, acta agis Poly. pro-
 uerb. lxxxij. & Eras. quē retuli. §. char. proximi. in Moria. xiiij. &
 xvij. vnde solatiū est miseris socios habere pœnarū. Bar. in tra-
 cta virginis cōtra Belial. col. j. Odo. in l. quātū. C. de muner.
 pat. lib. x. Et patet ex illo Romano cum rege Papie, de quo in
 Orlando furioso: quia † spiritus peruersi difficile corrigūt &
 stultorū infinitus est numerus. Eccles. j. Nauis Stultorū: & stul-
 titia mundū regit. Eras. in Moria. dixi. §. proximi. in viij. ratione
 de maritis comedentibus panem vñctum. Et dato q. isti iue-
 nes cum irideāt cum suis versibus, de quibus infra, videlicet
 Cornigerum canimus populum, qui cornibus aptis
 iam nomen toto sparsit in orbe suum.
 Baccæ mihi faueas, fauniq. fauete bicornes;
 Et quicunq. tua cornua fronte gerit.
 Non tamen hæc habuit propriis virtutibus arma,
 Ne foret absq. armis nupta puella, dedit.

Regnum

Regnum nobilius, populo numerosius omni,
 Non minus & toto corniger orbe tener.
 Nam quaecumq; patet tellus lex Iulia dormit:
 Et solus vigilat cornua quisquis habet.
 Sed si cornigeri qui sunt numerum ve requiras:
 Ante scias qui, quot sint, quibus vxor erit.
 Crede mihi, nam vera cano, quicumq; mariti
 Nomen habet, summa cornua fronte gerit.
 Non credis, nam fortè tibi non ducitur vxor:
 Due, & me cernes nil nisi vera loqui.
 Tunc et tuum subito ducta specularere magnis
 Vxore ornatum cornibus esse caput.
 Saepè timens vxor tibi desint arma, parabit
 Quàm tecum veniat cornua longa prius.
 Esse virum patitur nunquam sine cornibus vxor,
 Hæc modò non desint, dote carere volet.
 Cætera vult potius proprio quocumq; deesse,
 Cornua quàm desint prouida nupta viro.
 Sola hæc cura placet, sola est intenta labori,
 Vnde queat quo vel cornua habere modo.
 Tempa perit, non vt veneretur numina diuû,
 Querit vt crescant cornua longa viro.
 Sedula per totam non vna emittitur vibem,
 Vt noua vendentem cornua quærat anus.
 Saepè dabis socio nullum cornutus habenti:
 Nec priuatus erit cornibus ipse datis.
 Atq; aliis tradet sociis (mirabile dictu)
 Qui penitus totis cornibus ecce caret.
 Credere quid dubitas? experto crede Roberto,
 Cornibus ipse carens, cornua multa dedi.
 Regula fallit in hoc certè quibus illa caremus,
 Nostis quòd sociis non dare posse refert.
 Hoc quoq; non minus est mirandum, fronte latere
 Cornua difficile est noscere si quis habet.
 Dura cuius prohibet geminus de vertice ramus
 Prodeat, hoc propter cornua nulla parent.
 Non tamen hoc dubita sine cornibus esse maritum
 Quenquam, nam lateant, fert tamen, illa licet.
 Nam, duo tanquam contradictoria sunt hæc,
 Vt coniunx sis, & cornua nulla geras.

Hæc

Hæc tibi cum primum tunc tradita noueris arma,

Qui tibi præstiterit cornua, redde citò.

Ingrati nomen fugias, si reddere possis:

Et si non poteris reddere, posse cupe.

Immenso vinci nunquam patiare ferendo:

Cuperis & quanta cornua plura dabis.

Exemplum à tellure petas: quam acceperit omnis.

Terra ferax semper reddere plura solet.

Ne rogo despiciat sortitus cornua quisquam:

Gaudeat at potius cornua quisquis habet.

Gornigeri gaudete precor portare coronam

Vos calem digni, numina vestra cano

Vos æstis lanx (inodò non impleuent orbem)

Per similes, etiam cornua luna gerit.

Vos etiam signo quod Titan mense Nouembri

Ingrreditur, similes nouimus esse magis.

Munere nam data sunt vxoris signa coronæ.

Istis, quæ regibus similes esse facit.

Vos fore prædixit reges natura, sed ipsa

Tam grandes fieri fors mala sæpe negat.

Ferrea qui facitis desistite tela magistri:

Tellorum species extat in orbe noua.

Ingeniosus suo coniux dat arma marito

Qualibet, ut quò vult hac ope tutus eat.

Gornatus quocunq; ierit non pergit inermis,

Ut possit tutus quolibet esse loco.

Magis cano: quoniam spatio si temporis vilo

Contingit superas vos habitare domos,

Consurgeat superi cernentes sede coronas:

Ceder vbiq; Deus, ceder vbiq; dea.

Sed si fors eadem quæ reges esse negauit,

Sedem fortè poli vos habitare neget:

Non vobis metuenda manet vos regia Diris:

Gornigeris blandus corniger esse solet.

Gornibus his igitur quidnam sequire timebis?

Dic mihi quæ numerum maxima turba dices?

In terris tibi blanditur tota iuuentus:

Vxorèq; tuam te magis omnis amat.

Silinquens terras etiam concendis Olympum,

Qualibet ex superis cedit honore tibi.

Y 2

Te

Te quoq; Tartareas ieris si deniq; sedes,
 Suscipiet te Dis in sua regna libens.
 Tanto cornigerum numero quod regia Ditis,
 Quod ecclum pateat totaq; terra puto.
 Cornua vel recipit vel dat quicunq; sodali,
 Est aptus Veneris dulcia castra sequi.
 Serpe putans etiam solum dare cornua, multum
 Propter & id gaudens solus vtrunq; facit.
 Parcite, cornigeni faciant sic carmina finem.
 Ingenium superant cornua vestra meum.
 Impetum sensit, reges sentire potentes
 Cornua, sic qui nos frontibus arma gerunt.
 Haec igitur cuncti veneremur cornua: quæ, qui
 Euadent, solos arbitrer esse Deos.

- 93 ¶ Unico verbo respondere poterat, & vos similes expectatis honores, si sustentaculū senectutis & conseruationē specierū volueritis: quia cedimus, inq; vicem præbemus crura sagittis. Erasij, part. prouerb. diiij. & vt dixi in quarta ratione, q̄ in cōtinētia mulierum viris sit ascribenda: adulter quod fecit expecter, vel prout iuuenibus corrigētib; senī: quia nisi ipsi iuuenes monstretur, ad illos limites & ætatē incedere oportet semetiplos: ergo derident: etenim plures sunt cornuti in herbis, quā canonici in verbis. Rota in nois decif. ccccxlvi. si legatus. ante fin. Roch. in c. cum M. de constit. super gl. antepen collegium Bono. pro monachis contra canonicos. colum. antepe. § Non obst. ix. scilicet alij infiniti sinistri mulierum mores: quia idem est viris: quia & omīssis traditis à natura: quia de his nequeūt vituperari. vt §. ad vj. fundamentum, nullus defectus reperitur in muliere, quin & in viris, propter volubilitatem liberi arbitrii. licet Deus illā nobis dederit cum grano salis. id est conscientie. Bal. in c. nisi cū pridē col. fi. de renūt. Et qui damnant omnes mulieres, omnibus displicent, latē Albertanus. lib. ij. de cōsiliis dandis col. pen. & tit. seq. de laudibus mulierū pulchrē & breuiter. Mirabilis liber prophetiarū. char. xxvj. c. viij. incip. o auditores præcolēdi, omnis ætas prona ad malū. Gen. c. viij. in fin. Bald. in proœm. Decretalium. Pauinus in tract. de visitatione char. j. col. iij. Barb. in §. quoniā nulla v. not. in proœm. clem. & ibi in fin. illius §. allegat rationē. & in clem. j. de sum. Trin. ad fi. princ. Luc. de Penna in l. quicunq; col. iij. ver. xix. præsumitur. C. de Apoch. pub. lib. x. alleg. tex. in c. omnis ætas, xij. q.

xij. q. j. Felin. in c. dudū. col. v. de p̄sump. c. cū esset. vbi Barb.
 in fin. v. not. de testam. & in Ioannina. col. clxxv. & clxix. Van-
 guel. in procemio Breuiarij clem. cōclus. ij. rationē etiam as-
 gnat Matthæus Bosius in tract. de tolerādis aduersis. Et nemo
 est qui nō erret. Paul. de Cast. in l. quāuis rationes. per illū tex.
 ff. de cōdit. & demonstr. nec est de hoc mirandū. Io. de Selūa in
 tract. de beneficio. j. part. q. ij. col. ij. vers. circa tertiū. Brunus in
 tract. de beneficio. j. part. q. ij. col. ij. epistola ix. incip.
 cū mihi antehac. est chart. lxj. hinc Horat. Heu vitis nemo
 sine nascitur. optimus ille est qui minimis vrgetur. imō quoti-
 die sumus deteriores. Petrarcha epist. xlj. studero & xxj. nō mi-
 nor. & Host. in summa de testam. §. quot sint species. col. j. alle-
 gat Ecclesiā. vij. † Virū ex mille vnū reperi. & bis vir nascitur
 in quingētesimo anno. sicut Phœnix. quā est auis in Arabia. se-
 cundū Bald. in c. quoniā abbas. de offic. deleg. licet Philephus
 in epistolis. char. lxxxij. incip. de phœnice. dicit q̄ ipse opina-
 tur nullū esse. Et Aegid. de regim. prin. lib. ij. parte ij. c. xix. di-
 cens q̄ cōmuniter quasi omnes viri sunt proni ad malū. Sylue-
 ster cōtra Lutherū. char. ccxij. & ccxiiij. & dicit Bal. in procemio
 Gregoriano. circa princ. q̄ omnis caro de facili corrūpit
 viā suā. quia lubrica est. maxime in iuvene. Flor. in rub. ff. finū
 regundorū. Gemin. in cōsil. char. pen. in serm. ad clerum. incip.
 Clama ne cesses. Barb. in c. quod clericis. col. xvj. de for. cōpet.
 Non est qui faciat bonū. nō est vsq; ad vnū. frater Hiero. Vice-
 comes de obliga. Papali. q. ij. col. iij. Et nemo sine crimine vi-
 uit. c. septies. 50. distinct. Felin. in c. nouit. in fi. col. antepen. de
 iudic. tex. in c. si enim inquit. de poen. dist. ij. Mart. de Laude in
 c. si quis post. §. qui clericus. si de feud. fuer. cōtrouer. ratio est.
 quia malū est facile. bonum difficile: vt inquit Philosophus ij.
 Ethic. quinq; rationes ponit Io. de Selua. in tract. de beneficio.
 j. part. q. ij. & sordes humanę infinitz sunt. quę nec dici. nec nu-
 merari possunt. l. fin. circa princ. C. de p̄script. xxx. ann. Pro-
 pterea dicit Panorm. in c. qua fronte col. fi. de app. quod si gl.
 quā ibi dicit quod propter peccatū homo citius moritur. pro-
 cederet generaliter. nullus homo ferē remaneret in mūdo. pro
 quo Quid. quē refert Rosarium Bussi j. par. serm. x. litera q. in
 fin. Si quoniēs peccāt homines sua fulmina mittat Iupiter. exi-
 guo tempore nullus erit. Sed vide Guil. Rouille in trac. de de-
 scriptione iustitiz. lib. ij. c. xvj. de morte. col. iij. Hadr. Papa no-
 ster in Quo libetis. ad fin. Et etiam dicit Cardin. in elem. j. de
 sum.

sum. Trin. ad fin. princ. quòd plures damnabuntur, quàm sal-
uentur: licet quidam responderet illi authoritati, Multi sunt
vocati &c. quòd Christus loquebatur Iudæis: secus de Chri-
stianis. & ex pluribus suprà & infrascriptis potes videre quot
vitiâ regnent in hominibus: & ex versibus magnifici Domini
Philippi Vagnoni, quos instrâ in fine subiiciam, ne hic faciam
nimis magnam parenthesim: ideo fileant obloquentes de mu-
lieribus. Sed nemo est tam malus, quin habeat aliquid boni: &

95 ecôtra. de pœnit. dist. iij. c. quid ergò. † Et habet mulieres in fi-
nitas prærogatiuas quas viri nō habent: quæ copiosius scriptæ
comperirentur, si mulieres scriberent vt viri faciunt. secūdm
Senecam de consolatione ad Martia. cap. fin. clamantem pro-
pterea quàm multarū egregia opera in obscuro iacent. & in c.

Mulieres
nō scribunt

de laude
mulier
ex fine

Margarita
Titia,

Non sis sub-
ditus plus
quam ex-
pediat.

præceden. enumerat plures virtuosas mulieres: vt & Campa-
nus. lib. ij. epist. incip. quereris. & me hercle. Rosarium Busti ij.
vol. serm. xxviii. part. ij. litera e Mattheus Bosius epist. v. nuper
chart. iiii. Petrarcha epist. xxvj. sunt & lxxj. mos. dixi suprà re-
spondēdo ad fatuitatem mulierum: & est vna oratio in earum
laudem in Margarita poëtarū, versus finem, quæ incipit, maxi-
ma & amplissima. est char. clx. vnde eis nō deficit ius, sed pro-
batio. l. duo sunt Titij. ff. de test. tut. propterea inquebat illa il-
lustrissima & prudentissima & eloquentissima Margarita Ti-
tia, cum aliquando verbis superari videretur à viris. Nō enim
hoc euenit, quia ius non habeam: sed quia illud dicere nescio.
Imò plures etiam si sciant, nolunt dicere ob reuerentiam, & ne
displiceant hominibus quibus postea facile est vincere, nō re-
pugnantes. secūdm Cicer. quem refert Lancel. in l. si seruus.
§. j. de leg. j. vbi allegat illud: Optima nam nullo causa tuente
perit. Et fortè melius esset vt se defenderent: quia non debet
quis esse subditus plusquam expediat. c. admonēdi. ij. q. vii. Cy-
prius de authoritate ecclesiæ. chart. viij. nec debet quis pati
quòd se contemptibile reddat. Bald. in l. nec quicquam. §. circa
aduocatos. ff. de offic. procons. & leg. & te vt Cæsarem non ha-
bebo, nisi habeas me vt senatorē. c. esto subiectus. xcvi. distinct.

Luc. de Penna pulchre in l. j. C. si curial. vel cohart. relic. ciuita.
lib. x. Barbat. lib. i. consil. lxxiii. col. fin. Item sunt aliqui qui nō
attendunt illud Philosophi, quòd † prudentis est vnumquodq;
examinare, prout rei natura requirit. refert Gemin. in c. statu-
tum. el. ii. de hæret. col. j. & pro qualibet febricula non est re-
currendum ad apothecam. Bald. in cap. adeò. col. i. de rescript. &
qui

Jo. de
Penna
comple-
centia
talaris

qui omne leue vitium volunt facere maximum, prout si quando est iuxta virum, rideat, vel canit cum vtroque instrumento. Odo. in rub. C. de rep. vel quæ mingit ita sonore quod canes irritat. vt Petrus Iacobi in practica, in titu. de pauperie, vel etiã si mulier se inebriat quotidie. nam dummodo seruet matrimoniam pudorem, non est crimen atrox. glos. in l. i. §. taceat. C. de rei vx. act. Bertach in tract. de episcopo. char. xxxi. col. iiii. Barbat. in cap. quoniam. §. in aliis. num. xxxv. vt lit. non cõtest. licet pugnat: licet difficilior mulier quàm vir inebrietur. Macrobi. vii. Saturnal. Et vbi est ebrietas, nullum latet secretum. Angel. in l. quæ adulterium C. de adulter. hinc, Fœcundi calices quem non fecere disertum? glo. in cap. à crapula. de vita & honest. cler. vide Philosophum i. œconom. lib. i. cap. v. Et quomodo bibendum & medendum ebrietati latè Pet. de Lesnau. modo bibendum & medendum ebrietati latè Pet. de Lesnau. diere in tract. de Doctorib. iiii. parte. q. lxij. vbi per quatuor chart. & multum debemus naturæ deistis duobus liquoribus, vino scilicet & oleo. Lancel. in l. ij. §. j. ff. si cert. peta. plura tradit Celestina in laudem vini. Actum ix. incip. porta. chart. ij. de ebrietate. Seneca ad Lucillum lib. xj. epist. j. In toto non est. lxxxiiij. incip. singulos. & in lib. de tranquill. vitæ, circa fin. frater Lud. de Veritate contrit. in tract. de gula. Polydorus Proverb. cclxxj. vino obumbratur. Aegidius de regim. princip. libro ij. parte ij. cap. xij. dixi suprà in limitatione quorundam, arguendo † cur ætas nunc breuior. dicit tamen Lancel. in au-
then. quod locum. col. fi. C. de collat. quod peccatū gulæ est ma-
ius ludo & re Venerea: ebrietas tamē si assidua fuerit, est mor-
tale peccatū. xxv. dist. cap. vnum horarium criminis. Had. Pa-
 pa noster in quodlib. q. vj. est chart. lv. in princ. vide etiam in li-
 bro gallico Iardin de plaissance, chart. cxcij. vbi refert iudicatū
 per arestum contra dicentes mala de mulieribus: & in lingua
 etiam gallica Guill. Coquillart in lib. Des droitz nouueaux.
 in Le debat des Dames, & des armes. in libro Le trop tard ma-
 rié, & de La louange & beauté des Dames. & Le purgatoire
 des mauuais maris. c. ix. vbi latè quam poenā ibi inter ceteros
 fufferat Martheolus bigamus propter illud opus quod compo-
 suit contra fœminas: & in libro, L aduocat des dames de Paris
 allans aux Pardons. vbi responder euidam prædicatori. Et
 Gilbertus in quæstionib. post librum secundum Oeconomico-
 rum Philosophi. chart. iij. arguit Carmelitanum de illa eclo-
 ga, Fœmineum seruale genus &c. & in libr. Cæteris amorum.

Pro maliciis.

in lau 98
de omni
leuura

ante fin. cap. Theſeo homo. & duobus ſeq. vbi per xv. rationes inuehit contra dicentes malum de mulieribus. & in c. ſeq. adducit xx. rationes. quibus homines tenentur mulieribus. & Lan- cel l. Titia. § qui Marco. ff. de ann. leg. appellat mulieres reue- rendiſſimas, chariſſimas, & ſanctiſſimas. pro eis plura Vale- rius in oratione quam habuit pro abroganda lege Opia. vt apud Liuium decade iij. in princip. libr. iij. Et Romulus ſta- tuit, vt mulieri deambulanti prior à viro locus concederetur. Vdalric. in l. ij. ff. de orig. iur. col. viij. Barbat. in rub. de conſue- tud. col. v. & videmus † quòd virginitas mulieris trahit vni- cornu animal ferox, & plura in laudem mulierum aggregauit frater Bernardinus de Buſti in ij. par. ſui Roſarij. ſerm. xxviij. in iij. parte. ſub litera e. licet in parte præcedenti aggregauit ſet plura in contrarium. Et ſi dicas quòd decepit, non vicit mu- lier viros, quorum tantam cateruam legimus: quia vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes Eccleſiaſt. c. xix. Reſpon- deo: quòd decepiſſe permittens tantum peccat quantum de- ceptus. c. ſi cupis. xvj. q. j. imò ſunt viri qui decipiunt. tot exem- pla in exemplis Ouidij. item Iac. Butrig. volebat etiam decipe- re vnā vetulam quæ ſibi vèdedit medietatē ficuum, quia vo- lebat omnes diuidere per medium. reſert Iaſin. l. rogati. §. ſi ſeruus. ad ſi. in l. ſingularia. col. ix. ff. ſi cert. per. quænam ſiulti- tia Samſonis totiens decepti, qui adhuc cauſam mortis propa- lanit illi mulieri. Iudic. xvj. Item eorum qui ab amica accepe- runt Morbum Gallicum, & iterum ad eam redeunt: quid mira- bilius de eo qui temporibus noſtris fuit ad amicam reculan- quia haberet peſtem in inguine. & nihilominus coiuuit, & mor- tuus eſt die craftina. Præterea nonne etiam lemures qui decipi nō poſſunt capiuntur pulchritudine mulierū? Imò Deus opti- mus maximus ob pulchritudine & decore filie Hieruſalem imma- culatam virginitatem generi humano ſibi inſeſſo peperit, & homo factus eſt? Rom. conſi ſi col. pen. in tract. de fide cathol. char. viij. col. iij. verſ. huc. §. † Et etiam inter homines quo- tidie ob matrimonia inimicitia ſedantur. Et mille millium ho- minum vitæ parçitur: vt ob Iuliam inter Cæſarem & Prompe- tium. facit Aegid. de regim. princ. lib. ij. parte. j. c. x & inter Ro- manos & Sabinos. Alberic. in Dictionario. in verbo. tributum. frater Gregorius Britanic. ſerm. nuptiali. xxvj & ſi mihi. char. ij. & ſerm. xxviij. centeo. & volue & reuolue ſcripturas quaſ- cunque, & inuenias ſi pores virum qui eſſet purus homo, qui poſſit

99
Maximo-
nia faciunt
pacem.

possit aliqua in parte comparari illi beatissimæ & immaculatissimæ virginī Mariæ, etiam sine menda originali conceptæ, de cuius laudibus ob tenuēs vires meas dicere nō audeo, cū turpius sit frigide laudare, quā vituperare. Gell. lib. xix. cap. iij. turpius dixi suprà in fin. contrarij opin. Ad auctoritates poëtarum. Respondeo, quod lasciuia sunt lxxvij. distin. cap. sacerdotum. & cap. legant & c. ideo prohibetur. & xxxvij. dist. per totum. Rosarium Busti. ij. parte serm. ix. litera. v. Angelica in verb. curiositas. Paninus in tract. de visitatione. ix. q. ij. partis. col. vij. est chart. lxxj. Bertach. in tractatu de episcopo. j. parte. lib. ij. q. xlvij. & seq. Petrus de Lesnaudiere in tract. de Doct. lxxij. par. q. xij. & qualis oratio, talis vita. Polydorus Prouerb. lxxij. & Erasmus v. parte Prouerb. dclviij. & veritas animi in vita & operibus discernitur. x. Ethicorū. & ex abundantia cordis os loquitur. Luc. vi. Felin. in rubr. de fide instrum. col. i. & ex sermonibus cognoscitur homo cuius mentis sit. gl. in l. hi qui. §. si. ff. de tutorib. & curat. dat. ab his. Et cancellarius Parisiensis. iiii. parte serm. iiii. Dominicæ de aduentu. contra luxuriam. litera c. & litera f. & latius in suo speciali tractatu cōtra ipsum Romanum edito. est in antepenuit. quinternio. iiii. partis. dicit ille qui composuit Romanum de la rosa, nisi egerit pœnitentiā, est damnatus in inferno: sed cum pœnituit, vt patet in eius testamento Gallicè composito. in princip. intitulato, Testamentum magistri Io. de Meung. vbi dolet quod cōposuerit illud, excusans quod fecerit in iuuentute. & contra Romanum vide alium librum Gallicum. post medium, qui nuncupatur Le chevalier aux Dames. & contra Poëtas impudicè scribentes, vide Carmelitanum, qui pulchrum tractatum edidit in versibus licet ipse multum excuset eos in sua Apologia ante Parthenices Marianas. incip. quoniā fortasse Mapheus Veggus de educatione liberorum, dum dicit Virgilium non composuisse Priapeiam, est lib. ij. Bertachi. vbi s. idē vult Lōgoliū in sua defensione Romæ habita. incip. quod. char. xj. j. vbi enumerat plura opera falsò aliis ascripta. Idem tenet Policianus in centuria j. c. lix. & in annotatis variis. chart. cxxvij. c. xlj. & clvj. c. cliiij. Et de lecturis Barto. Ias in l. omnes populi. in primis verbis. ff. de iusti. & iur. Claud. in repet. l. vt vim. col. si. eod. tit. ad tempore nostro idem de eius lectu. super Instituta. quia ille scholaris qui vendidit exemplar impressori mihi dixit, quia in sua inueniebat istam dictionem Barto. credidit esse Bartoli: sed

X 5

non

*in laudem
Deiparæ
virginis
M
ry
epideta
gare Vitu
perareat
i. h. sen
ca -*

non credo, quia ille erat discipulus Ioan. Fabri, vt colligitur ibi in §. sed si pater. instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. propterea fortè potuit esse lectu. Bartholomei de Nouaria, quam allegat Ange. de oblig. quæ ex delic. col. ii. Cacialup. in repet. l. omnes populi colum. viij. Lau. de Rodulphis in tract. de vsuris. char. xviii. col. iiii. Et vidi in libro antiquo practicam quæ nunc im-primitur nomine Panor. inscriptam nomine alterius autho- ris. idem de fallētijs Socin. vt mihi dixit dom. Bernardinus de Landriano, cui Venetijs primò delatæ fuerunt. vt patet in pri- mo fol. iij. vol. consiliorum Socin. primo loco impressorum Bononiæ. vbi iuravit non esse suum opus, & velle agere iniu- riarum contra impressorem, & contra Martialem. Erasmus Prouerb. vlt. Auris Bataua, facit & cōtra Poëtæ Matthæus Bo- sius epist. xj. incip. sæpius. & Vdalr. in l. ij. ff. de origine iur. col. xlvij. & dicit Barbat. in c. Rodulphus. col. xvj. de rescript. quod ex iussu Platonis poëtæ expelli debent de ciuitate, & sunt ad omnia pro libito laudanda seu vituperanda temerè insolē- tes. vt de Dante Bertolomus Beneuolentius de origine vrbs. Sene. chart. xiiij. licet pro eis, & etiam contra legistas & theo- logos Aeneas Syluius epist. xiiij. aderat. & Nouellæ Boccatij & aliorum sunt fabulæ, vt patet intuenti. & Bal. in l. nec patro- nus. circa finem. C. de bon. liber. Et eorum ineptias latè ponit Iosephus in epistola ad Epaphroditum, impressa post suum li- brum de bello Iudaico. † Præterea poëtarum propriū est men- tiri. frater Iacob. de Marchepalu. in tractatu de animabus in- colentibus purgatorium. ad fin. & Philosophus j. Metaphysic. quod multa mētiuntur poëtæ. & August. in j. de Ciuitate Dei: dum loquitur de Virgilio. dicit quod præclarissimus fuit, mo- re tamen poëtarum mentitus est. Erasmus secunda parte pro- uerbiorum ccj. mentiuntur multa cantores. idè poëtæ dā- nant Lucanum, quod non scripserit fabulas, sed historiam Ser- uius, quem refert Ascensius super illo Catonis, Telluris si for- tè velis. Codrus serm. ij. chart. iiii. facit Horatius in Poëtica, di- cens, Pictoribus atque poëtis Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas. Fortun. ff. de iustit. & iur. col. xlvij. glo. penult. in cap. quanto. de iure iur. Item sunt suspecti propter id quod dicere nolo. Bart. in l. cum vir. ff. de adult. Aristot. in problem. vbi conciliator Auic. in xx. fen. iii. canonis. dum agit de coitu. in cap. de alubuate. dicit quod in veritate sunt prostratæ ani- mæ malignæ naturæ, & malæ consuetudinis & complexionis:

facit

101
Poëta men-
dax.

facit Mancinellus libr. j. serm. seu tit. viij. Lucas de Penna in l. sine. col. iij. C. de exact. & exec. lib. xij. Barbat. lib. j. consil. lxxij. scribitur & duobus consiliis seq. in annotatis variis chart. cxvj. Baptista Pius cap. xij. vnde si isti maledicētes de mulieribus dicunt quæ non debent, honestum & æquum est quoddam audiant quæ non volunt xij. q. j. cap. ecclesia § quibus autem. & Dantes in tractatu Inferni, vbi loquitur de Prisciano. Et communiter malè finierunt vitam suam, vt Dardanus in elegia contra poësim. patet in consil. Iuuenalis in satyra, Credo pudicitiam. & in vltimis capitulis Manganelli. Nec iuuat excusatio Martialis, Lasciua est nobis pagina: vita proba est. Et Ouidij dicens, Crede mihi mores distat à carmine nostro: Vita verecūda est, musa iocosa mihi. Et Hadrianus in epitaphio Voconij, Lasciuus versu, mente pudicus eras. facit Anteros Freg. chart. xx. Ascensius super illud Catonis, Multa legas facito. quia responderet Ioan. Franc. Mirandula in epistola quam ponit ante librum quem edidit legēdum pueris in verb. vide ij. orationem Beroaldi in princ. Propertij, quam transcripsit Quintianus dum inciperet comœd. Plauti. Et hoc scribebāt quoniam amica sua fortè nolebat eis complacere, vel zelotypia vrebantur: quoniam tunc desperati insaniunt, nescientes quid dicant, & componunt desperatas, dicentes: Sæpe precor mortem, mortem quoq; deprecor idē. Host. in summa de deposito. §. vnde dicatur. circa fin. Et postea vno solo aspectu benigno reducuntur ad poenitentiam: & petunt millies veniam, & laudant amicas. vnde testis vacillanti seu vario non creditur. Imò debet torqueri Bald. in authen. presbyteri. C. de episc. & cler. ij. not. Nicellus in proœm. contrarietatum Bart. & sic malè dicendo de eis reddunt se ingratisimos: quod est magnum nephas, vt in locis vulgaribus. & vltra Valerium & Valeriam Guilielmus Mara oratione vj. incip. donec. † & ingratus non dicitur moraliter viuere. l. fin. C. de inoffic. test. vbi Flor. quia rarò quoddam Poëta habeant ingenium adeò perspicax ad inueniendum & fingendum argutas fabulas. nisi cum ab amore excitantur. Petrarcha cantilena xxxviij. incip. quæ lo. anticho. nam vbi intenderis ingenium, valet. gloss. in §. illud quoque antiquitas. in authentica de exhib. reis. in verb. aduenientibus. Et de tali ingratitudine in operibus Lidij Cari Rauennatis conqueritur Lidia, vt in responsione libelli. item cum sentiat ingratum laesitudo, quæ nō minor est quàm corporis, licet occultior, indig

*qui dicit
no dicit
pudiciorum
Hadrianus
no sicut au
in f*

indigemus recreatione & solatio. Felin. in cap. lator de homicid. i. not. Caſialu. in tract. de ludo. colum. ij. Matthæus Bosius epistola xl. tuis. ad si. ideo non est tantum studendum quod fastidiarius nimis exemplo stomachi, quem nimio cibo vis replete. Feli. in c. j. de magi. col. i. facit Albertanus in rubr. de otio fugiendo. remediū igitur potissimū habetur ab ipsīs mulieribus: nam excitatur otio vigor & omnis tristitia quæ cōtinuatione pertinacis studij adducitur, foeminarū hilaritate discutitur. secundū Senecam in proœmio declamationum. Et species mulieris exhilarat faciem viri. Ecclesiast. xxxvi. Platina cōtra auaros char. ii facit Luc. de Penna in l. i. C. de ma. & ma. lib. xi. Henr. Boich. in c. clerici. in fin. iiii. col. de vita & honest. cler. in j. dist. Hippol. not. ciij. varietas. & Malleus maleficarū, in loco allegato pro contrario, etiam plurimas authoritates adducit in fauorē mulierum. Et Philadelphus decade. ij. saty. x. incip. qui finem. inuehit contra nolentem ducere vxorem. meritō postea illi congratulatur, quādo eam duxit decade. iij. satyra v. incip. duxisti. & decade viij. satyra. ix. incip. Antonij. vbi pulchrē & moraliter docet qualis vxor esse debeat. & qualiter tractanda, & gubernanda: & decade vj. saty. iij. incip. annua. & decade. ix. satyra. viij. incip. dicat. desiet apprimē vxorē defunctam, prout & Pontanus in libello de Prudentia. in tit. de vita perfectā. cir. med. fuit Pōranus dignissimus scriptor inter humanitas modernos. & in suis lapidinis Pastoralibus in Meliseo: licet lugere defunctos procedat ex pusillanimitate, nec debeant lugeri. secundū Bauer. in §. item furiosi. col. fin. instit. qui testa. fa. pos. vbi moraliter loquitur pro mulierib⁹. latē Petrus Paulus Phātinus de tradicio de transtulo dominarū, vbi punctualiter respondet ad sonaleum mulierum. ¶ Nec meretur solutionem illa fatuitas, quod demones remanerint in corporibus mulierum: nec illæ septem mulierum proprietates artium per septēnia: quoniam sunt verba vulgi sine ratione loquētis. Barb. in c. cum non ab homine. col. xx. de iudic. ver. vnum tamen est. frater Isidorus de regim. princip. lib. iij. cap. vj. & emittentis verba. vt capresuræ pater noster. Lācel. in l. j. col. antep. C. de pact. facit l. si dictum. in princ. ff. de cuius. ideo deridēdum est, quod ratione non fundatur. Bald. in proœmio feudorū col. i. c. ratio nulla. de præben. & quod ratione caret extirpandū est. c. corepi scopi. lxviij. dist. vnde succedit illud Lauræ apud Petrarcham in triumpho Mortis. c. ii. Rispose mentre al vulgò drieto vai: ideo

Desiet vxorē.

Vulgus.

ideo vanæ voces populi non sunt attendendæ l. decurionū. C. de pœn. pulchrè Lucas de Penna in l. j. col. vij. C. de impon. luc. descrip. lib. x. Et non attenditur fama quæ à talibus prouenit personis. Alex. in l. de minore. §. plurimum quoq; , vbi Hippol. col. xix. ff. de quæstio. facit Nauis Stultifera chart. l. j. de non curando detractioes hominum. Biblia Aurea c. cvij. de populi mobilitate. facit Seneca epistola xciiij. circa fi. & xxix. de Marcelino. facit Seneca epist. xciiij. circa fin. Et dicit Polyeraticus lib. vij. c. xx. in fi. quod qui multitudinis imperitæ consiliū vel populare iudicium sequitur, fructus boni nec iocunditatē nec memoriā habet. facit Barb. in proœmio Clement §. quoniam nulla ij. not. Bal. in rubr. C. si quis aliquem testa. prohib. in consil. schismatis colum. iij. vnde Philel. deca. iij. satyra. j. incip. iure quidē. dicit. Heu vulgi insanas mentes sensusq; rebelles. & satyra x. linq̄es ignauū murtura vulgi. §. Nec mentitur, dum ¹⁰⁴ Sanctz. dicit quod sunt sanctæ in ecclesia: quia nemo negat quā sint magis deuotæ & magis misericordes. quā viri: vt dixi respondendo ad sextam, scilicet ad fatuitatē. col. j. post Rosarium Bussi. parte ij. serm. xv. litera I. Nec dum dicit eas Angelos in accessu: quia pro veritate earum pulchritudo & venustas hanc ^{Angeli} comparationē meretur. quo ad quid præsertim propter earum verecundiam c. honorantur. xxxij. q. ij. in fi. facit Seneca epist. xj. incip. locutus. §. Dæmones in domo: quia clamant aliquando: ideo serui allegant Catonem, Sæpe etenim mulier quem ^{Dæmones} cōiunx diligit, odit Sed non sic est: sed quia muliebre officium est habere curam domus, & cōseruare diuitias. vt §. in x. ratione. pro ista parte oportet quod ipsæ videant, corrigant, & clament. Franciscus Barbarus de re vxoria lib. ij. cap. vij. de cura domestica, vt suprà dixi, Clama ne cesses. & illud Apostoli, Obsecra, increpa. & Psalm. Irascimini, & nolite peccare. Humbertus in Sacrilegio char. viij. in ver. corrigi & puniri. Viri autem vt plurimum extra domum negotiantur, & veniūt ad mensam paratam. Ideo non habent causam tantum clamandi sicut mulier: quoniam omne peccatum seruorum & ancillarū maritus ascribit vxori, quæ singula sigillatim conspiciere & corrigere habet. §. Dum dicitur quod sunt Bubones in fenestra, oblo- ^{Bubones} quuntur: nam & si mulieres quas natura pudor non omnibus perperam sese manifestare concedit. l. optimam. circa med. C. de contrah. & commit. stipul. & non debet esse fenestraria. Benedictus de Plumb. in l. j. col. pœn. C. de cōmeatu lib. xij. Ideo non

non licet vagari, quia viri dicerēt illud prouerbum, Dona pia-
zola non fa bona proua cap. ij. de iudic. lib. vj. Afflictus consti-
tutione, mulieres, & omnis ostentatio non caret suspitione, vt
inquit Symmachus philosophus facit prouerb. cap. vij. frater
Antoninus de Florentia in procem. tractatus de matrimonio
col. penult. versic. iij. debet esse rara. aliquando se ponāt ad fe-
neltram, ne sint omnino carceratae, & fortè videntes aliquem
magnum dominum transeuntem. se retrahunt in domum. nō
est vitium, stante verecundia muliebri conueniente, vt s. § Pi-
cas in porta eas esse oportet: quoniā in omnibus etiam mini-
mis, & cum mulieribus rusticanis mercatur ista necessaria ad
victum: vbi pro vno ouo mille verba facere oportet: sed hoc
est gratia laboris viris alleuiādi. Non excuso ea ratione quam
assignant Galli in suis responsis iocosus, scilicet quod mulier
sit loquacior, quod est maximū vitium. Gellius lib. j. c. xv. quod
sunt leues, quia habent duo ora, & plures linguas: viri autem
prudentiores, quia habēt duo capita. vel vt Cichus Asculanus
lib. v. cap. xj. quod est quia mulier fuit de costa Adæ. Ideo plu-
res costae vel ossa semper faciunt strepitum. de quo Felin. in c.
dilecta. ad fin. de ma. & obe. facit Aegid. de regim. princip. lib.
ij. parte. ij. c. xxj. & est fatuum dictum quod non possint missae
interuire, quia nunquam perficeretur Kyrie eleison, quia sem-
per velint esse vltimae ad loquendū. & Biblia Aurea cap. lxxix.
de loquacitate mulierū & Albert. de vita huma. lib. ij. col. viij.
quod garrulitas muliebris id solum celare nouit quod nescit.
& ibi. & in c. seq. de laude mulierum. plura pro eis dicit laudo
tamen quod obseruent Francisc. Barbarū de re vxoria. lib. ij. c.
iij. de mulierū sermone. ego plures viros vidi loquaces, quā
mulieres: licet oporteat eas clamare, aduertendo ad has mino-
res impensas, ne sepius factae substantiam consumant. v. Polit.
Pianinus de tradicio in transulo dominarum. col. x. versic. se
tu chiami. nam licet istae modicae impensae sint quasi spernendae.
gl. in l. si quis à liberis. § si mater. ff. de liber. agnos. quae loqui-
tur de castaneis & lacte. Ang. in l. fin. §. in computatione colū.
j. C. de iure delib. vbi de impensa carniū oleris & porrinæ, vt
de eis credatur libro tutoris cum iuramento. Ias in repet. l. ad-
monendi. ff. de iureiur. col. xlvij. dum loquitur de libro ratio-
num: tamen ex quo quotidie fiunt, plura modica faciunt satis.
secundum August. Ioan. de Vilemau in repet. l. diuus. col. pen.
ff. de sic. num. clxij. facit Felin. in cap. qualiter, & quando. cl. ij.
col. iij.

Pica.

col. iij. de accusat. vbi Aret. in col. xj. Barb. in c. ex parte col. x.
 de cōsuetudine. Et qui spernit modica paulatim decidit. Eccle-
 siast. cap. xix. & paulatim lufus comedit ouē. dixi inter feuda-
 lia Bruni. consi. xij. colū. xij. Ergo eas loquaces esse oportet,
 prout & sunt viri vbi non expedit. Codrus sermone xj. magna
 chart j. ¶ Capræ non sunt in hortis. Imò hortorum optimæ
 cultrices. Et si non habent in domo, faciunt in capsâ vel figulo,
 quem ponunt ad fenestras, licet hoc non liceat. ob periculum
 ne cadant & noceant itinerantibus. Ang. in §. item is. instit. de
 oblig. quæ ex quasi delic. & plus damnicabit vnus vir hor-
 tum, quàm tres mulieres, menstruatæ excipio: quoniam men-
 struum super herbam stillans eam occidit. secundum Solium
 de mirabilibus Mundi. chart. iij. c. iij. Ioan. And. ad Spec. in tit.
 qui fil. sint legitimi. §. j. in prin. col. iij. Platina contra amores.
 char. fin. Et tamen Seneca in lib. de beneficiis char. penult. ver.
 excusare. dicit quendam staurum illud bibere. & dam men-
 strua habent, nō patiuntur mulieres podagram. Codrus serm.
 vj. chart. iij. sed est defectus naturæ non mulierum: vnde pro-
 pterea nec laudari nec vituperari debent. vt suprà dixi, respon-
 dendo ad quintum fundamentum partis cōtrariæ. ¶ Ad illud 105
 mendosum & fatuum obiectum, quòd sunt fœtor in lecto, se-
 cundum Aphrodiseū parte ij. problem. xxvij. Plautum in Mu-
 stellaria, responderetur vltra Phantinum de tradotto in transtu-
 lo dominarum, col. xx. vers. tu dic. & seq. quòd de hoc non ha-
 bent quærere mariti: quia mulieres secum dormire non cogū-
 tur. Portius in §. fin. instit. de donationib. Sed viri bene fœtent,
 quia imundi sunt: & eis conuenit labor, & munditiæ conue-
 niunt mulieribus. vt Marius, quem refert Sallustius in Iugur-
 thino. Petrarcha epist. xxxvj. fides, ob quem laborem homines
 habent appetitū magis acutum, & quasi caninum. ideo non co-
 medunt, imò deuorant cibos. Et sic cū prima digestio non
 fiat congruē in ore, generatur inde oris & anhelitus fœtor. l.
 quæ clauū. §. is cui. ff. de ædil. edic. facit Philadelphus lib. v. epist.
 j. quam scribit Catoni laceo. & nescio vnde isti talia commen-
 ti sunt in mulieres, quarum nullam ego vnquam cognoui nisi
 amœnam, & suauem odorem, sicut cinnamomū & balsamū
 aromatizatē & spiratē, quasi myrrham clectam dare suau-
 tatem odoris. Sunt enim mundæ, & propterea iura & commu-
 nis vsus loquendi appellant mundū muliebre, ea quæ depu-
 tata sunt ad munditiā: quoniam illa propria est mulierum. l.
 j. &

Mundus
muliebris.

j. & l. Plautius. & l. in argento. §. j. l. argento. §. mūdus. ff. de au-
 ro & arg. leg. Catel. j. parte Memorial. versic. mundum mulie-
 brem. Et in ij. parte Memorial. in versicul. vndones. ~~licet frater~~
~~Martinus Lucher in declamatione de quarto precepto Dei di~~
~~cat,~~ quòd appellatur mūdus, propterea quòd multas res requi-
 rit: vt videtur probari ex dictis Bocacij. Nouella viij. de d. Blā-
 cha Flore, vbi describit lasciuum & iocundū balneum, vnde ni
 si mulieres viros mundarent, nōne ærugo, tineæ, scabies, puli-
 ces, cimices, pediculi, plati, & aliz innumeræ immūditiz & re-
 pūlia plura quàm ea quæ enumerat Petrus de Lesnaudiere in
 tract. de Doctoribus. iij. parte. q. lxxxvij. & Petrus Leo Ver-
 cellensis in Leonea, in epigrammate, rigent ampula musca le-
 gitur & c. viros infestaret, roderent, atq; cōsumerent, cū ipsi
 nesciant vnde initium sumere ad se mundandum: quicquid di-
 cant receptæ Petri de Lesnaudiere, vbi §. Et experientia docet,
 in domibus carentibus mulieribus, in quibus inspicie mapas &
 alia quanta vinctuositate & nigredine rigent. Et licet ex prædi-
 ctis clarè liqueat conclusionem aliorum suprà positam esse mi-
 nus veram: vt tamen auferatur omnis dubitatio, Respondebo
 breuiter & succinèter pariter ad ampliaciones quas faciebāt ad
 106 hanc eorum conclusionē. ¶ Non obstat ampliatio prima de
 paupertate: quia imò vxor adiuuat congregare diuitias: & ipse
 sunt illæ quæ eas cōseruant: vnde non minor est virtus, quàm
 quærere, parit tueri. gl. in l. si pater. §. in arrogationibus. ff. de
 adop. l. j. in princ. super verbo posita. C. de Iustin. Cod. confir.
 imò maior virtus videtur in cōseruando quàm in acquiren-
 do: nam acquisitio expeditur momento, seu saltē non eget tan-
 to interuallo temporis, prout cōseruatio. propterea Lucanus
 in j. Inuidia fatorum series summisque negatum, Stare diu. &
 postea infrà cod. O faciles dare summa deos, eadēque tueri
 Difficiles. Gilbertus super. j. Oeconomicorum. cap. vj. col. j. ra-
 tio est propter continuum metum perdendi. & pulchrè colli-
 gitur ex dictis Baldi in l. si viua matre. C. de bon. mater. dum
 loquitur de rege Roberto, & de gloriosissima Ioanna. dicit ta-
 men Sallustius, quem refert Stephanus Niger chria. j. chart. ij.
 quod si animi regum ita in pace valerent sicut in bello, ita faci-
 le cōseruarent sicut acquirunt. Item patet ex dictis in solu-
 tione ad contrarium de dicto Philosophi. ¶ Non obstat se-
 cunda ampliatio de infirmo: quia imò talis pur debet nubere:
 quia vbi non est mulier, ingemiscit æger. Ecclesiast. cap. xxxvj.
 Et si

107

Aeger sine
muliere

Et si ad hoc inspiceremus pauci nuberent, quia pauci reperiuntur sani. Bartol. in tract. de tyrannide. circa fin. Aeneas Syluius epist. xxxvij rem longè. licet melius sit corpus validum, quam sensus immo-^{colu mo}bilis. Ecclesiastici xxx. & facit pro hac solutione ^{raty nona} Codrus serm. iij. vbi etiam char. v. dicit. Et coitus moderatus ^{emo pro} non nocet, imò prodest. Et si quis vult excedere limites, sibi imputet: nam nullū crimē vini est &c. fateor bene quòd infirmus antequam nubat debet vxori dicere ægritudine suam, ne in futurum habeat sibi hoc improperare, vt in causa ardua. ¶ Non ¹⁰⁸ obstat tertia ampliatio de sene: quia solutio patet ex prædictis. vnde quærat sibi parem. & si coire non potest, habeat eam tanquam sororem c. consultationi. in fin. de frigid. & malefic. imò dicitur quòd qui de raro coquit, facit panem grossiorē: nam senes cum sint frigidiores masculis iuuenibus, & sic tardiores in emissionē seminis, sæpius concurrūt in coitu cum scemina quam iuuenis, qui vt plurimū anticipat eam. & sic facilius generant senes, quam iuuenes, licet senectus multa habeat mala. de quibus Celestina Act. iij. incip. adesso. Gregorius super homilia. Erunt signa &c. Est in primo fol. Probr. Centonæ: licet plures eorum sint quos peccata dereliquerunt, licet nō ipsi peccata. Hostien. in summa de poenit. & remis §. quādo confitendū. col. ij. ¶ Non obstat quarta ampliatio de impare: quia ¹⁰⁹ bene fateor esse vtile vel laudabile capere sibi parē: quoniam, vt inquit Amedeus in dialog. de Amicitia chart. xvij. firmissima est inter pares amicitia. Sed hoc raro inueniri potest: ideo nō est propterea desistendū à matrimonio. ¶ Non obstat v. de ¹¹⁰ vidua: quia imò vidua potius esset quādoq; capiēda. nam potes melius inquirere quomodo se gessit cū primo qui eius vitia sic non occultabat, sicut faciunt parentes in virginibus. Aristot. parte x. problem. x. ¶ Non obstat vj. ampliatio de diuitiis: quia diuitiæ multum profunt. vt Cepol. in tract. de imper. mil. deleg. vbi enumerat plura priuilegia diuitiarum. & experientia docet. Ioā. Montolonius in Promptuario Iuris. in ver. diues. vbi etiam priuilegia paupertatis. Afflictus constitutione, mulieres. ad fin. & S. Ioan. os aureum. & S. Donatus concedunt gratias. Hipp. in l. j. §. j. præterea. col. vj. ff. de quæstio. & pecuniæ omnia obediunt. Erasim. j. parte. prouerb. cclxxv. Et omnia per pecuniam facta sunt: vt probat Francisc. Ciechus in Mambriano, exinde eruens prouerbium, le fato el becho a loha. & Cornazanus in prouerb. non me curo de pompe pur chesia

chesia ben vestita. char. iij. dicens, spes in muneribus tanta est ac tanta potestas &c. Platina de falso & vero bono lib. iij. char. pen. & lib. iij. char. iij. pecunie enim conseruant honorem, rusticitatēq; & alios defectus cooperiunt. Sunt vita, secundum sanguis. & viscera hominis, valentes ad redemptionē animæ, & sine eis virtus nihil valet, vt statim omnia probabo. Quod autem conseruent honorem, patet: quia caduca res est mūdalis honor, nisi diuitiis sustentetur. Aeneas Syluius epist. lxxj. viros bonos. Et diminutis diuitiis diminuitur honor. Ang. in §. hzc quoq; institut, per quas person. nob. acquirit. Hinc Afflict. in constitut. vt vniuersis. iij. gloss. dicit quod baro non potest dici baro, nisi sit potens ad tenendum equos & arma. & dicit Ripa in tract. de peste. chart. xlij. num. clvij. quod licet nobilis habeat centum scuta in bursa de quibus viuere potest: dicitur tamen pauper, quia non potest statum & dignitatem suam seruare. Et inde fit quod nobilitas indigens cuncta licere putat. facit Hippol. in d. §. præterea. col. vj. de quæst. dicens, quod disputare de nobilitate sine diuitiis, est disputare de nobilitate stercoreum. Et tunc dicitur mortua. Bon. in tract. de nobilitate. iij. parte. col. fin. nam qui habet diuitias, satis est nobilis. Felin. in cap. super eo. col. ij. & col. iij. de testi vbi plura. Nam dat census honores, Censui amicitias, pauper vbiq; iacet. latē Rosarium Bussi ij. parte serm. xxx. litera f. Albertanus de consiliis dandis lib. ij. in rub. de paupertate & duabus seq. Aegidius de regim. princ. lib. j. parte iij. cap. v. & seq. pauperes parū honorantur, & parum timentur. Bald. in c. cum contingat colū. pen. de iureiur. & prærogatiua domus conseruatur per diuitias, ob quod viri nobiles inueniunt vxores nobiliores, per quas eorum generis nobilitas crescit, secundum Guil de Monferrat, in tract. de successionē regum. chart. v. num. xxiiij. Alexan. lib. vj. consil. xxxvj. Viso themate. num. vij. & consil. cxxxiiij. æterni numero ij. nec aliquid boni potest haberi sine auro. Salernita. char. iij. latē & chart. vij. facit proœmium Oeconomica Aristot. incip. pretiosa. Stephan. Malereti in tracta de elect. charta lxx. & seq. & Barbat. lib. j. consil. xliij. præclare scribitur. colum. xvij. dicit q; per diuitias decus & honor in familiis conseruatur: & quod familiae sordescunt propter paupertatē: & qui perdit rem, perdit consiliū. pro quo Platina de nobilitate. char. iij. & vj. hinc dicebat Gof. Montafia auus meus maternus, Orgoglio senza hauere, he mala via detenere. Cui iunge interpretationem

tionem Serui in prin. iij. Aeneid, dum dicit, superbum Ilium,
 id est nobile. facit Luc. de Pēna in l. militaribus col. j. C. de de-
 cur. lib. x. Et dicit Iac in sua inuestitura. qui quidem inuestiti.
 col. xxj. vel circa alium casum, quod nil magnanimum potest
 fieri sine pecunia. facit Lisperita. art. iij. iij. distinct. circa si. est
 char. xxiij. & equus malē pasturatus, malē ambulat. Io. de Pla-
 tea in l. animalia. C. de cur. pub. lib. xij. hinc Iuuenalis: Non fa-
 cile emergūt quorū virtutibus obstat Res angusta domi. Ro-
 sarium Bu. ti vbi s. & litera seq. & Erasim. ij. parte prouerb. diij.
 aquam bibens nil boni parias. & Ianus in epist. Anton. Præto.
 ante suum tractatum de secūd. nup. refert Boerium dicere, pau-
 pertatem liberalibus disciplinis nouercā: quia virtus sine pe-
 cunia nihil valet. vt Philelphus deca. j. satyra x. inci. Eloquiū.
 pro quo Quid. de Arte: Ipse licet venias Musis comitatus Ho-
 mere, Si nihil attuleris ibis Homere foras faciūt dicta Iuuen.
 Non habet infelix paupertas durius in se, Quā quod ridicu-
 los homines facit. referunt Doct. tenentes statutum cōseruādas di-
 scēminas à succelsione, esse fauorabile propter cōseruādas di-
 uicias in agnatione. de quo Bruus in illo tract. j. q. tertij attu-
 culi principalis. aliquid dixi in nono fundamen partis contra-
 riz. circa fin. Et sic patet quod pecunia cōseruat honorē. quod
 autem sit vita hominis, patet: quia deseruit omni humanæ ne-
 cessitati. Barb. lib. ij. cōh. xiiij. clementissimi col. j. & consil. vij.
 prælare. col. vij. & consil. liij. prælare col. iij. Erasim. ij. parte.
 prouerb. cccxij. anima & vita. & est fideiussor futuræ necessita-
 tis. Pet. Girard. not. lxxij. pauperes. Socin. in l. j. col. ix. ff. solu-
 mat. vbi col. seq. dicit t quod melius est reimpub. regi per diui-
 tes. quā pauperes. & Philosophus dicit j. Politicorum, Quod
 sine necessariis est impossibile viuere: sunt enim diuitiz vita
 hominis. Fabianus in tract. de emp. & vend. v. q. col. v. & secun-
 dus sanguis. Iac. in l. vt vim col. v. ff. de iusti. & iur. Lancel. in l.
 talis scriptura col. v. ff. de lega. j. & sunt viscera nostra: vt Pene-
 lope Ouidiana: Viscera nostra tuæ dilacerantur opes. & bona
 temporalia sunt vita hominis. Felin. in c. cum oporteat. col. v.
 de accus. & qui ea aufert, dicitur auferre vitam Luc. de Pēna in
 l. j. C. pub. lict. lib. xij. q. xxj. Bertach. in tract. de Episcopo lib.
 iij. viij. partis. est chart. lix. col. iij. Bon. in tract. de nobilitate
 vij. parte. num. iij. hinc dicimus, Paria sunt perdere dominiū,
 & perdere vitam. Iac. in l. Titio. num. xiiij. ff. de verb. obli. Papa
 Pius epist. xxx. ad ducē Mutinæ. chart. ij. Erasimus prima parte
 Prouerb.

Prouerb. dcccxlj. Vbi nō sis qui fueris, cur est quod velis vivere? & Politianus j. centuria c. lxxxviiij. fuimus Troēs. Etenim aduersus regno, voluptatibus regni carere non potest. Papa Pius epist. xlix. char. vj. duci Mediolani. Non enim ita de facili moriuntur diuites: quia habent vnde suas ægritudines curent & delicta redimat. vt dixi in materia partialitatis, quod lex est tela aranear. Imò & quod sint anima, patet: quia liberāt à purgatorio animas suas & defunctorum cum oblationibus quas faciunt pro indulgentiis. vt Felin. in suo serm. de indulgentia, incip. hodie mecum. Dictionarium Alberici in verb. remissio. vbi Castellonius in additionibus. dicēs, quod ordinarius verè confessio & contrito, non solum potest remittere poenam æternam, sed & temporalem. Isernia in tit. quæ sint regalia. in verb. vectigalia col. iij. vide fratrem Iacob. de Marchepalu in tracta. de animabus incolentibus purgatorium. fratrem Isidorum de Isolani in tract. de ecclesia militante. char. xvij. Et in tractatibus responsiuis, contra Lutherum, per Henricum regem Angliæ: per Cardinalem Caietanum, per fratrem Syluestrum de Prierio, per fratrem Thomam Illyricum, & plerosq; alios. nam sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum. Ecclesiast. iij. in fin. Henr. Boich. in c. inter opera. de sponsal. col. j. Guilielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ lib. ij. cap. xij. vbi plura pro diuitiis: licet eleemosyna data dyscolis faciat eos peiores. Maleretus vbi suprà. chart. lxx. & Placatur donis Iupiter ipse datis. Ouid. de Arte. Albertanus. lib. j. de amore Dei. in rub. de charitate. imò plerunque faciunt se absolui ante peccatum. irridet Felin. in cap. quoniā. col. xv. de constitut. meritò ergo Aristot. quem refert Afflictus constitutione si quis in posterum. col. xj. Erasmi iij. parte Prouerb. xcij. primū &c dicunt quod ¶ ad veram felicitatē oportet concurrere sanitatem corporis, rerum mundanarum copiam, & speculationem intellectus: ideo pro anima oportet habere diuitias. quod autem sine diuitiis virtus nihil valeat, vltra Philelphum, quem statim retuli, probatur: nam faciunt quæ latè ponit Cardin in cap. exemplum xij. quæ j. vbi tenet quod ecclesiastici possunt habere bona temporalia, & quod Christus habebat oculos. & determinauit hoc Ioan. xxij. in Extrauagan. incip. cū inter nonnullos. sub rub. de verb. sign. Humbertus in sacrilegio. charta vj. in §. calicem: sunt tamen virgates auctoritates Euangelij, qui diuitias nō curāt acquirere,

rere, dicuntur sibiipsis insidiari. l. j. §. confertur. ff. de col. bon.
 & sic præsuntur quis in futurum acquirere & ditari. l. cura. §.
 deficientium. ff. de muner. & honor. facit Aegid. de reg. princ.
 lib. ij. parte iij. cap. xj. & xij. maximè quando habet filios qui-
bus debet thesaurizare, secundum Apostolum, quem supra re-
 tuli. respondendo ad onera matrimonij: quia etiam summi sa-
 cerdotes & antiqui philosophi non cœperunt philosophari,
 nisi acquisitis vitæ necessariis. j. Metaphysicæ. † Et licet melius 115
 sit philosophari, quàm ditari: tamen indigentibus melius est
 ditari, quàm philosophari iij. Topicorum x. Ethicorum. hinc
 dicebat & Rex Alexand. quem refert Plutarchus in eius vita.
 char. antepenul. & Guilielmus Rouille vbi supra lib. ij. c. xv.
 de sapiente sine operibus. circa fin. odi sapientem qui sibi sapit
 nihil facit. Cicero post medium tertij Officiorum. Marfilius
 Ficinus epistolarū lib. iij. chart. lxxx. Polydorus Prouerb. cvj.
 qui allegat ad hoc Ennium Bertach. in tract. de episcopo. char.
 antepen. col. fi. non tamen debet quis propterea vt nimio ser-
 mone de pecunia, quia de talibus malè præsuntur. xvj. q. j. c.
 si cupis. nec pro diuitiis vt nimia solitudine vel cura. pro-
 pter illud Matth. vj. & Luc. xij. Host. in summa de pœn. §. quæ
 impediunt colū. ij. dum illi qui credit quiescere & epulari, re-
 spondet Saluator: Hac nocte animam tuam repetā. & sic eue-
 niens vt somnianti se inuenisse thesaurum, de quo tantum læta-
 batur, & expegefactus nihil inuenit: etenim omnia vanitas.
 Ecclesiast. j. c. facit Barb. in cap. verum. num. vij. de foro com.
 pet. quæ dixi supra respondendo ad continentiam mulierum.
 vers. viij. probatur. circa mediū Albertanus de amore aliarum
 rerū. & rub. seq. facit j. Oeconom. c. vij. vbi Gilbertus. licet tem-
 pore mortis soleant auari esse multū liberales. Io. Fab. in §. pe-
 culiū. instit. de leg. postquam secū diuitias ferre nequeūt. & di-
 cit Alex. in l. pactū quod dotali. circa fi. C. de pac. q. nostra in-
 terest habere diuites vxores. & hodie volentes nubere ante om-
 nia volūt scire quātitatē dotis pro vestibus & iocalibus emē-
 dis: nec volūt carnē sine sapore. Barb. lib. iij. consil. lxxxj. præ-
 clarè ad fi. Hinc dicimus quod mulier diues potest capi etiam
 si staret in prostibulo. vt faciebāt Sicæ, vbi quæstu corporis do-
 tem lucrabantur: vt refert Valerius Maximus de institutis an-
 tiquis. c. j. circa fi. Respondit Marcus Antonius maritus Fau-
 stinæ sibi suadenti diuortiu: vt in cōmento Petrarche in trium-
 pho Amoris. cap. j. & dicit Imol. in clem. j. col. ij. de baptismo,
 quod

quod propter affluentiam pecuniarum reges & principes tradunt filias suas filiis rusticorum. Et ideo mulier indotata solet contemni a viro. Ias. in authen. res quæ col. v. C. comu. de leg. ver. iij. quæritur. Paul. de Cast. ij. lib. cõf. cccclvj. ad primum. subiiciens quod propterea interest mulieris esse dotatam. Socin. in l. j. col. xix. ver. reperio. ff. sol. mar. vbi dicit quod est verecundia ducere vxorem indotatam, imò extrema dementia, & miseria. secundum Ioan. Pyrrhum in l. secundum naturam. ff. de reg. iur. vide Philosophum parte xvij. problem. iij. Nam porta tecum, si vis viuere mecum. gl. & Doct. in c. quoniam simoniz. de simon. Et apostoli dicebant: Nos qui reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis? & Abraham non immolasset, nisi fuisset certus. Hadrianus Papa noster in Quodlibetis, char. xvij. in fi. col. ij. & vidimus plures viros ex opulentia mulierum ditatos. faciunt quæ suprâ dixi in prima ampliatione. & dicit Hierony. quæ refert frater Iac. in Sophologio Sapient. lib. x. c. xj. quomodo coniugia sint contrahenda. col. fi. quod non putet aliquis si pauperem duxerit sibi de concordia satis prouidisse & ibi adducit exemplū Catonis & Philippi Macedonis. Et ista dicta cum supradictis in responsione ad fundamentum contrarium de oneribus matrimonij. cõcorda per illud Prouer. xxx. Paupertatem neque diuitias dederis mihi Domine: sed tantum vlti necessaria. Euseb. de Euangelica præparatione. lib. xij. c. xxij. Rosarium Busti ij. vol. sermo.

116 xxx. Petrarca epist. lxxxix. vna mihi. ante medium. quia saltem negari non potest quin diuitiæ restringant nobis portam paradisi: vt per discursum euāgelij. imò dicit Iuuen. Asperius nihil est humili. cum surgit in altū. refert Gāmarus de extēfione. char. v. col. ij. Rosarium Busti lib. ij. serm. xxx. est sub litera c. Ioan. de Platea in l. j. C. de murilegulis. lib. xj. Aegidius de regim. princip. lib. iij. parte j. c. xvij. Mancinellus in sermonibus.

117 lib. iij. tit. xx. ¶ Non obstat septimò de pulchra: quia imò talis ducenda est, tum propter cõsolationem viri quam capit ex eius inspectione. Cicero in j. Offic. dum loquitur de temperantia. in c. de decoro. tum propter pulchram sobolem. Pulchritudo enim mulierū multū profuit aliquibus viris, vt patet in Abraham, vt Gen. c. xij. & pulchras etiā vidimus castissimas. Pulchritudo enim trahit personas ad indulgendum maxime, quando virtus cõcomitur. vnde, Gratiorest pulchro veniēs in corpore virtus. Cepol. in tract. de imper. mili. delig. charta. xj. conf.

nubemus
in
la. Iere
undia &
hemina
renerba
rampor
fate. ce
ruiui
uerone
cum.

xj. consil. vt dixi inter feudalialia Bruni consil. xij. col. iij. & forma
 est Dei munus. in iij. de Arte. & pulchra filia facilius inueniunt
 maritos. Paris de Sindicatu, in verb. cōpositio. est chart xxxj.
 consil. j. Et nihil sub Sole pulchrius pulchra nympha. secundum
 Cyn. in l. sancimus. col. j. C. de Iud. vbi deridet Lothariū glos-
 fatorem philocaptum: prout & Bart. ibi, qui dicebat non posse
 citare illam pulchram dominam per literas, quia ipse volebat
 eam ire visum. refert Nicol Boërij in repet. l. consentaneum. C.
 quomodo & quando iud. char. ix. & licet sententia imperato-
 ris displiceret Paul. Iurisconsil. tamen illa puella sibi placebat.
 Alber. in l. Aemilius. col. j. ff. de minor. Et dicit Erasmi in Mo-
 ria. char. viij. quod forma mulieris etiā in tyrannos tyrannidē
 exercere potest, & Venus martem domat. Marfilius in episto-
 lis char. lxvj. epist. superioribus. & char. cv. epistola, postquā.
 latē probatur Eudr. iij. c. iij. Aegid. de regim. princ. lib. ij. par.
 j. c. xij. & xij. & seq. & fecit quod Cerdus renuntiavit ^{Regno}.
 Io. Andr. in c. j. de renun. lib. vj. & vicit robur Samsonis & Her-
 culis prudentiam Salomonis & Aristotelis, exercitum Holo-
 fernis & Hānibalis frater Iacob. in Sophologio sapientia. lib.
 ix. c. x. de castitate principum. Curtius consil. lxvj. sapientis. in
 fi. iij. col. Et quid inde si artibus volunt suam pulchritudinem
 conseruare, postquam velati defectus quandoque producunt
 effectus. Bald. in repe. l. Aemilius. ff. de minor. col. v. facit Cele-
 stina circa fin. vj. actus. & quod dicunt Doct. in l. Gallus de il-
 la quę peperit Aethiopem, vt quę sibi deplumāt inferiorem bar-
 bam vt videatur impubes. Hostien. in summa de desponsa. im-
 pub. §. & qualiter. col. ij. si dixeris quod pulchritudo cōpellat
 naturam coire vltra posse, respōdeo vt in contrario, quod nul-
 lum crimen vini est, sed culpa bibentis. Item vxor est sicut pa-
 nis, qui cū quotidianus sit, nunquam nocet. Et hāc tenet Frā-
 ciscus Barbarus de re vxoria. lib. v. de forma mulieris ducēd. z.
 Plus enim nocet quando quis habet plures amicas. nam sicut
 pluralitas ciborum prouocat ad nimiam repletionem: sic plu-
 ralitas mulierum prouocat ad nimiam concupiscentiam. Ae-
 gidius de regim. princ. lib. ij. par. j. c. ix. §. Non obstat octauo
 ampliatio de dota. aliās docta, prout plures honestas & bonas
 enumerat Barb. inc. decernimus. col. iij. de iudic. quoniam imō
 videmus doctrinam & prudentiam mulierum valde prodesse
 viris, & eis alleuiasse labores, tam in scribendo & tenendo ra-
 tionem curę familiaris, quā fidelius & magis secretē. Mat-
 theus

Venus
 Marlem
 Gurnat

118

Z 4

thzus

thæus Bosius epist. v. nuper. chart. iij. vbi paulò suprà inuehit contra nobiles dedignantes de literis, & sequentes venationē: pro quo Petrarcha epist. cx. qualis. Anteros Fregosij in sua excusatione, in principio sui operis: & quando permittatur venatio, & quando non. Card. Papien. chart. xxxij. epist. quid. & lxxij. chart. lxxv. videtis. clxij. comitantibus. ccvj. quidā ccc-ij. ignosco. habes titulum de clerico venatore & de venat. fer. lib. xj. Decius conf. cxcvij. Ias. conf. incip. redemptoris. quā si aliena manu viro, si sit absens, epistola scribatur: & secreta domus nūtientur. quæ interest nostra secreta manere. glo. & Bart. in l. ij. C. quando & quib. quarta pars deb. lib. x. Bart. in l. tutor qui repertorium. col. si. ff. de admi. tut. Ioan. de Ana. in cap. qui cum fure. de Iudæis Corserus sing. clvj. vbi propterea inferunt quòd non debet dari copia inuentarij bonorum pupilli. quod limitat Bal. nisi accusaretur tutor quòd non posuit omnia apponenda in inuentario, dicentes esse cautelam pro faciendo exhiberi totum inuentarium. Bald. in § nouissimè. de suspect. tut. Alex. in d. l. ij. & in l. j. §. redditiones. in princ. iij. col. ff. de eden Contra tamen istam cautelam allegatur Bart. in l. neganda. C. qui accus. non pos. vt Vitalis in tract. clausularum in verbo. nil nouari inuentarij confectione pendente col. penult.

¶ Non obstat nona ampliatio, quòd quis nō capiat uxorem de aliena natione: quia benè fateor esse vtilius capere vicinam vt dictum est in limitatione: sed & si nō reperiretur in ciuitate paris conditionis, oporteret capere vbi posset inueniri. Quia & Romani acceperunt Sabinas: sunt enim fiendæ sagittæ de tali nemore quale habemus. Claud. in Monarchia Franciæ. par. iij. c. vj. & domus est construenda de lapidibus qui se offerunt. Felin. in c. si quando. col. iij. de rescript. Et sic potes respondere ad limitationē quam ponunt aduersantes cum tot qualitatibus, quas inueniat qui potest: sed quis hic & laudabimus eum? Ecclesiast. xxj. Bart. in tract. de testib. in verb. prudentia. ad fin. volunt enim plura quā haberet Crassus, qui secundum Gelliū. lib. j. c. xij. in Offi. erat ditissimus, nobilissimus, eloquētissimus, iuriconsultissimus, & Pontifex maximus. Hæreticas autē vel de aliena fide nullatenus capiēdas cēseo. De Guelfa autē vel Gebellina est stultitia & peccatū super hoc cogitare. Et statutum Florentinum superinde disponens nihil valet: vt Bart. in cap. clerici. col. ij. de Iud. & in locis alleg. in contrario.

120 ¶ quia laici non possunt statuere super matrimonio. Curtius
confi

*copiā
matrimonij
bonorum pupilli
si non
aut dan*

Statutum fa
per matri-
monio.

consil. xxvij. magnificus. Calca. consil. iij. vnde non sufficeret
 ratione subesse, vbi deficit potestas. Decius in c. ecclesia S. Ma-
 riz. de constit. col. xvij. vers. iij. Abbas Prepos. in c. j. col. iij. de
 spōsal. vbi Felin. in x. latē Herculani in disput. Perusinus qui-
 dam. iij. dubio. quicquid dicat Ioan. Luc. de dona. inter vir. &
 vxor. char. lxxij. col. j. vsque ad chart. lxxvj. † Et vltra adducta
 per eos dico non valere alia ratione: quia tale statutum est nu-
 tritiuū partialitatis, & sic peccati: ergo nō valet c. ex parte. vbi
 Panor. pen. not. de consuet. qui in c. h. col. iij. eo. tit. dicit quōd
 lex etiam rationalis quando nutrit peccatum nihil valet:
 quia repugnat felicitati eternæ. Io. Andr. in regula, possessor.
 Decius post Panor. in c. j. col. ix. vers. secūda est. in c. ecclesia. col.
 iij. & seq. de constit. Felin. in c. ad nostram. col. pen. de probat.
 Marascotus in c. j. col. ij. de constit. lib. vj. Hadr. Papa noster in
 Quodlibetis. q. vj. chart. lviij. col. ij. Item quando statutum da-
 ret materiam peccandi. l. conuenire. ff. de pact. dotal. Petrus de
 Rauenna in alphabeto iuris. in verbo. delinquendi occasio. Et
 dicit Ioan. de Platea instit. de leg. Ful. Can. tol. q. sunt de vo-
 lumine statutorum extrahenda. frater Lud. de Veritate contri.
 chart. xij. Etiam si essent facta sub colore publicæ utilitatis. l.
 sub prætextu. ff. de extraord. crim. vbi Barto. Felin. in d. c. ec-
 clesia S. Mariz de constit. col. xliij. Belenzinus in apostolis ad
 Panorm. in d. c. ex parte. de consuet. col. ij. Rom. singul. cccxij.
 Bolog. in repet. authen. habita. C. ne fil. pro part. col. lx. vbi di-
 cunt, quōd rectores & potestates terrarum debent talia statu-
 ta delere. Debemus enim euitare hypocrisim, nec facere ma-
 lum sub velamine boni: vt fecit Iudas in Matt. xxvj. dum dice-
 bat, Potuisset venundari multo & dari pauperibus. Imol. in c.
 nouit. col. pen. de iudic. per not. in c. ij. de collu. deteg. Imò ta-
 le peccatum est grauius. gl. in clem. j. in verb. sanctitatis. de re-
 lig. dom. Paul. de Castr. lib. ij. cons. cccclxvij. viso dicto pūcto.
 col. fin. Ioan. Garo. in tract. de bigam. q. v. char. xxvij. nam sunt
 vt hi qui incedunt in vestimentis ouium, intus sunt lupi rapa-
 ces. gloss. in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de offic. præsid. Ias.
 in l. iubemus. col. ij. C. de iudic. Igneus in repet. l. dudum. col.
 iij. ff. de contrahen. empt. & totius iniustitiæ nulla capitalior.
 quàm quæ cum maxime fallant, id agant vt viri boni videan-
 tur. Cicer. quem refert Car. in clem. volentes. vers. ij. col. ij. de
 heret. tu Galle vide Le bastō pour chasser les loups. Quia post-
 ea dicimus quōd mala exempla sunt orta à bonis rebus. glo. in

I21
 Statutum
 nutritiuum
 peccati.

§. illud. in auth. de exhib. re. Nata. in clem. sæpe. colū. lxxiiij. & lxxvj. de verb. sig. vt fuit dictum Cæsaris, vt refert Sallust. in Ca
 122 til. † Quòd autem partialitas sit peccatum, tenet Bal. lib. ij. cō-
 fil. clx. incip. multiloquium semper displicuit, saniloquiū sem-
 per placuit. col. fin. vers. contrarium dicēs, vbi dicit quòd par-
 tiales ponunt se in rixa, & damni causam præstant. in c. de cau-
 sis. col. antep. de offic. deleg. vers. sed quæro vtrum. Rayn. quem
 refert & sequitur Præpos. in cap. j. §. conuenticulas c. ij. de pace
 iur. firm. Dantes in Purgatorio cantu vj. quādo ante medium.
 facit c. si qui clericorum. j. q. j. glo. in c. exhibita. de iudi Bar. in
 tract. de Guelphis & Gebellinis. ij. q. summa Angelica, & sum-
 ma Syluestrina in verb. seditioso. frater Michaël de Carcha-
 no, quem latè refert Rosarium Busti. ij. parte. serm. xxxiiij. in
 quinta consideratione, quæ dicitur oppositionis: vbi post san-
 ctum Thomam latè concludit. quòd quicumque corde cōsen-
 tit esse de vna parte, peccat mortaliter, subdens idem esse in
 quocunque qui verbo. scripto, vel signo demōstrat se esse Ge-
 bellinum vel Guelsum. Et quòd in omni actu partialiter facto
 committitur vnum peccatum mortale. frater Michaël Domi-
 nicus de Pinerolio, in quæstione contra has diabolicas partia-
 litates: vbi discurrendo per decem præcepta Dei, probat esse
 contra quodlibet ex dictis præceptis. & idem tenet frater Lu-
 douicus Viualdus in opere regali in viij. prosecutione Eccle-
 siæ. §. ix. Et idem tenet latè Nicol. Boërii in tract. de seditiosis.
 maxi. chart. xxxv. & idem frater Michaël. chart. antepenult. di-
 cit quòd est gravior peccatum quā hæresis, pro quo est gl. si.
 in cap. non asseramus. xxiiij. q. j. facit Paul. de Cast. lib. j. consil.
 ccccix. viso puncto. colū. ij. Corradus in tracta. de schismate.
 chart. j. hanc latè tenet frater Thomas Illyricus in tractatu de
 potestate Pontificis. char. cix. vbi in vj. fundamento dicit quòd
 sunt Christiani renegati. cap. abiit. xj. quæst. iij. vide Archiep.
 Floren. in iij. parte suæ historiz. tit. xx. §. j. vbi dicit quòd has
 partialitates Apostolus ad Galat. v. ponit inter opera carnis,
 quæ qui agunt. regnum Dei non consequuntur. cap. illa. vj. q.
 j. Item est contra illud Ioan xv hoc est præceptum meum vt di-
 ligatis inuicem. Et illud, Dilige proximū tuum sicut teipsum,
 de quo in tractatu de veritate contritionis. charta. xxxviij. etiā
 si sit inimicus. Ripa in tractatu de Peste. char. lxxii. col. i. Et ini-
 tium legis, est dilectio, id est, duorum ligatio & charitas, id est
 chara vnitas, sine qua nullus Deo placet. cap. charitas. el. ii. de
 poenit.

*de partia-
li-
tate
p. r. i. u. i. t.*

Pœnitent. dist. ii. Guilielmus Kouille de descriptione iustitiæ
 & iniustitiæ. libr. i. c. ii. & propterea Actuum iiii. dicitur quòd
 multitudini credentium erat cor vnum, & anima vna. Bald. in
 c. quia propter. col. vi. de elect. Ioan. de Selua in tract. de be-
 neficio. chart. xij. & ciuitas. id est ciuium vnitas. & porro vnum
 est necessarium. id est vnitū: & vnus accipit brauium, id est vni-
 tus. plura Cyprianus Venetus de autoritate Rom. Ecclesiæ.
 chart. xj. & seq. & nil aliud vult nec importat tunica Christi
 inconsutilis. c. j. de schisma. libr. vj. & noli esse pro amico ini-
 micus proximo tuo. Eccles. vj. Iser in cap. i §. porro col. j. quæ
 fuit prima causa benefic. amit. † Et omnis actus tollens debi-
 tum ordinem proximi ad proximum, non potest fieri sine pec-
 cato mortali per quācunq; dispositionem. Felin. in c. quæ in
 ecclesiæ. vj. col. de const. hinc dicit Bal. in l. j. C. de pœ. iud.
 qui mal. iud. quem sequitur Barb. inc. cū sit generale. colum.
 xvij. de foro compet. q. officialis qui vadit ad terras vbi sunt
 diuisiones, & propterea oportebat eum sequi partialitates,
 incidit in pœnam. c. cū æterni. de re iudic. lib. vj. sequitur Pa-
 ricius de Syndicatu. chart. lix. col. j. Cacialup in repet. l. diem fun-
 eris de Syndicatu. chart. lix. col. j. & dicit Ioan. Pyrrhus ante lecturā
 suā. ff. de reg. iur. in epist. de laudibus Mediolani ante si. quòd
 factio est dira, facile omnium malorum parens, & iniuriarum ha-
 bites. quæ quantum noceat, collige ex oratione Campani ha-
 bita in conuentu Ratisponensi. incip. quæ res. chart. viij. par-
 ua. & in historia Brachij, charta ij. vbi inuehit contra factio-
 nes Italicas. Barbat. libro secundo consilio xx. illud. columna
 v nam † vt concordia parue res crescunt, ita discordia magnæ
 dilabuntur. pulchrè & moraliter & latè Socin. consilio lxxvj.
 visis inuestituris. repetito clxv. col. xj. versic. nonò respōdetur.
 latè Lucas de Penna in l. j. C. de exactor. & execu. libro xij. col.
 vj. vbi allegat vers. Claudiani, Si vestram pacem discordia dis-
 suit, imò rumpit, vestra perit virtus: nam stare negatur Occa-
 sum patiens in se diuisa potestas. frater Michaël Dominicus
 in dicto tractatu de Guelfis & Gebellinis. chart. iij. & vide cru-
 delitates quas recitat Corius in Chronica sub anno M. cccc-
 iiii. facit Campanus in epist. Card. Papæ. charta. cexxiii. incip.
 ruimus Cū ergo sit tam graue peccatum, sequitur illud: Si
 genus humanum, & mortalia temnitis arma: At sperate deos
 memores fandi atque nefandi. Virgilius, quem refert Barbat.
 in Ioannina. colum. clxiii. quia nullum malum impunitum.
 null

res parue
 concordia
 crescunt
 discordia
 maxime
 dilabuntur

124

nullum bonum irremuneratum. Hosti. in summa de pœ. & remis. §. quibus prosint. col. ij. Et quia soleant omnia mala producere, principes deberent manum apponere. Bald. lib. iij. cōf. cxxvij & si non apponant, grauitur peccant. secundum fratrem

125 Michaelem Dominicum. vbi. §. j. q. charta antepenult. † quia error cui nō resistitur. approbatur. Humbertus Perolerij in sacilegio chart. j. & charta. iij. respondendo ad iij. quæ adde ad supradicta. quod sunt punienda delicta: quia non est ludus in vndis, nec litigium de lana caprina. Hosti. in summa de asserto. iur. §. & super quibus. col. ij. præsertim cum vt plurimum partiales sint seditiosi cōcitando plebem ad delinquendū: dicitur enim seditio, quasi seorsum itio, quia in diuersum vadunt, & alios trahunt, & faciunt postea tumultum. Et sic incurrunt crimen læsæ maiestatis. Sunt verba Decij in l. nō est singulis. ff. de reg. iur. Et dicit frater Lud. Viualdus vbi suprā, quod partialitas & seditio realiter idem sunt. pulchrè & latè Nicol. Boërij in distractatu de seditiosis. facit Claud. in Monarchia Franciæ. parte j. c. ij. Quicquid dicat Gellius lib. ij. c. xij. in legibus.

126 † Ampliatur ista conclusio, etiam si talis partialitas verè induta fuisset ad bonum publicum vel ad expellendū tyrannum: nam quando ad licitum non possumus peruenire nisi per illicitū, est vt illicito. secundū Barb. in rubr. C. de admi. col. xxxv. & lib. ij. cōf. xxxvj. col. xvij. incip. sapienter. quia malè dicit, vt infrā. vel iste partialis non habeat animum nocendi aduersario Rosariū Busti vbi §. Nam ex quo hodie generaliter viget hæc pestis per totam Italiam, & plura mala exinde sequuntur quā vtilitates. Thucydides lib. iij. char. x. & ex aliis quæ dicit Archiepis. Florē. in ij. parte summæ. tit. iij. c. viij. per totum dicens, quod propterea mortui sunt peste lxx. millia virorum, est necesse fateri talem partialitatem esse malā. & ita fatetur etiā S. Thom. vbi §. facit. §. illud verò satis. in proœ. florum. quia nō sunt facienda mala, vt eueniāt bona ad Rom. c. iij. c. super eo. de vsuris. Panor. in c. nouit. col. ix. ver. iij. oppono. de iudic. cum sim. vt latè defensoriū montis. char. ij. col. iij. Alexand. de Neno in consil. contra Iudæos fœnerantes. impresso post Pisā nel. colum ij. & vij. & vij. & xlvj. & tribus seq. & lxxvij. & seq. & lxxvij. & seq. vbi sic latè nondum vidi. nec faciēda minora, ne eueniant maiora. Ioan. Mōtoloniū in Prōpt. iuris. in ver. damnare. in ver. Loth. col. ij. Et licet Iudæi persequerentur Saluatorem pro libertate conseruanda, ne venirent Romani & tollerent

Non sunt facienda mala
vt eueniant
bona.

rent locum eorum, acriter tamen peccabant: & propterea multa prohibentur, non quia mala, sed quia malis occasione præbēt c. & sic CHRISTVS de iureiur. c. vt animarum. de consti. lib. vj. de quo vltimo cogita. Rosariū Bussi. ij. parte serm xxxij. §. sexta ratione. sub litera e. Et rarō vel nunquam contingeret partialitatē solum esse ad bonum: vt docet experientia rerum magistra. c. quā sit, de elec. lib. vj. ideo non est de eo habenda consideratio l. nam ad ea. ff. de legib. Quinimo licet aliquando olim fuisset, hodie tamē semper est ad malū. Matt. de Lau. de in tract. de principibus. ver. cliij. incip. esse Guelsū. & Lucan. Bella per Aemathios plusquam ciuilia campos. gl in l. j. C. de cadu. tol. in l. ceterum. ff. de vsu & hab §. oportet ver de iudic. in authent. de mand. princip. Bal. in l. j. not. & ij. vbi dicit quodd perdunt corpus & animam, & non vocantur hostes, sed latrunculi. Alber. in l. cū vnus. §. si propter de bon. auth. iud. pos. facit Zacharias in serm. conciliabuli Pisani. char fin. Bald. in suo diuino consilio. schismatis. sub tit. C. si quis aliquem testat. prohib. Et quodd sint ad malum, probat ex dictis illius qui de vna factione se ad aliam transtulit: & interrogatus cur sic fecerit, respondit, quia volo stare cum fortioribus & vincentibus. factio vestra in qua antea erā nolebat vindictam, sed illā Deo dimittebat, & omnes mihi impunē iniuriabantur. Item nullus de factione vestra fuisset ausus facere vnā prodicionem, nec aliud facinus pro suo magno commodo. At hzc, ad quam me transtuli, parata est ad quēcūq; fanda siue nephāda: erat enim diabolus qui in eo loquatur. Sic ciues volūt se congregare pro bono publico: nōne possunt sibi aliud honestius nomen assumere. scilicet suæ ciuitatis, puta societas Tudertina. quis enim nō debet esse prout est patria sua? Curtius consil. xliij. statuto col. v. quia nobis debemus accipere pulchrū nomina. gl in l. facta §. si in danda ff. ad Treb. Felin. in procm. Greg. col. vj Hippol. in l. j. in princ. col. penul. ff. de quēstionib. Pet. Gerard. not. lxxv. magnū. Cacialup. in l. j. col. x. C. de sum. Trin. faciunt quæ ponit Symphorianus in Chronica Sab. de hoc nomine Francisc. Iac. in l. j. col. ij. ff. de legibus. Purpur. in l. j. C. de sum. Trin. num. ix. frater Lud. in tract. de veritate contrit. dum tractat de inuidia in rubr. de S. Thoma. hinc Romani communiter habebant tria nomina. Cy. in l. fin. col. penult. C. si quid in frau. part. Politianus centuria j. c. xxxj. quod quomodo procedat, Plutarch. in vita C. Marij. circa princip. & euitare

Pulchra nomina.

tare nomina turpia : vt inquit Bart. in tract. de Guelfis & Gebellinis: nam ex quo sonant in manifestam partialitatem, & sic sunt ipso penè timenda sono, non cōueniunt bono viro, secun-
 dum eum: ergo prohibitum est in cōscientia. Bal. in c. cū cau-
 sam. el. ij. de testib. ad fin. Fuit enim instigatio dæmonum, pro-
 pter quam Italia olim prouinciarum domina gl. in l. fin. C. sine
 cens. vel rel. Lancel. in l. si quis à filio. j. colū. de leg. j. Petrarcha
 epist. iij. gallios. xcvj. inter. & lib. vj. epist. iij. & epistola vlt. in-
 cip. principium. Formulatiū prouinciale chart. lvj. & seq. nunc
 est subdita pluribus tyrannis. vt ibi : qui non quæ Dei sunt, sed
 in sanguine & proditiōibus student, & gloriantur in rapina:
 sed paucum durant quia eorum mors frequens est. Socin. lib.
 ij. consi. clixv. col. viij. in fi. Alberic. in Dictionario in ver. Ita-
 lia. qui extorquent sanguinē vsq; ad pellem, & vix spiritū pre-
 carium relinquunt. Pet. Gerard not. lxxij. pauperes. Bauer. in
 §. si seruum. col. iij. insti. de hære. instit. dixi inter feudalialia Bru-
 ni. consi. xij. col. xix. Nicol. Boërij. in cōsi. de custodia clauum
 portarum. chart. vij. colū. ij. dicens quòd die cogitant. Præpos.
 in præludiis feudalib. char. vj. col. ij. Boni. in tract. de nobilita-
 te. col. j. & imponunt tales subditis pro eorum omnibus pra-
 uis voluntatibus, imò & pro salario famulorum quos tenent
 pro pectinandis canibus. Barb. in c. post celsionem. col. xxj. de
 probat. tantū enim vacant venationib. contra tradita per Pu-
 teum de Syndicatu. chart. ij. de exce. regum. colū. ij. Cepol. in
 feruit. rusticis. c. xxj. de occupatione. col. fin. Anteros Fregosij
 char. fin. qui an prohibeatur rusticis. Decius consi. cxvij. in ca-
 su. & cclxxj. superiori anno. Afflictus constitutione. est chart.
 cclxv. in fin. ij. col. Et intantum inoleuit, quòd nisi quis vellet
 ab hominibus vtriusque factionis vituperari & pessundari, vt
 videmus etiam quantuncq; rectè incedat & sapiēter: vt qui
 dormit inter duos, nedū se reuoluit, quin alterū discooperiat,
 & alterum nimis oneret. Seneca de clementia chart. iij. c. non
 potest. quid autem eo infelicius cui iam esse malū necesse est,
 vel vespertilio, seu maltrauersus nominari : vt de Bononiensi-
 bus Papa Pius epistola xxx. chart. vj. ad ducem Mutinæ, vel ru-
 sticus vocari, tanquam nō habens arma, insignia, seu diuicias à
 maioribus, cogatur velit nolit se partialem demonstrare, qua-
 si nobilitas in sola partialitate consisteret, potius quàm in sola
 virtute. secundū Iuuen quem referunt omnes tractantes ma-
 teriam nobilitatis. Card. Papa. char. cvij. epist. cixxviij. humile,

& in

& in satyra, Stēmata quid faciūt. quē refert etiā Iodo. in tract. de nobilitate c. iij. & Ias. in l. mora. ff. de iurisd. omniū iud. quod sit à natura dicunt isti partiales, & q̄ natura nō fallitur. Fortun. in l. j. ff. de pact. chart. vij. col. j. imò semper reminiscitur. Bald. in l. parētes. C. de testib. col. j. ¶ Et propterea fugiunt eos de altera factione: quia nō sit arandū cū boue & asino. gl. fin. in c. si. de statu monac. Sed ex prædictis patet q̄ sunt suggestiones diaboli, & falsissima cōmenta, debet vnusquisq; gloriari de eo quod ppria virtute quæsiuit, nō de eo quod sibi progenitores reliquerunt gl. in l. si quis in bello. ff. de captiuis. quā allegat Lancel. in l. j. C. de pact. vbi Pica. chart. ix. gl. in l. si angustē. quā allegat Bar. in l. si insulā. ff. de verb. obligat. in vj. opp. & illas gl. allegat ad hoc Ias. in d. l. more. ij. not. vbi etiam allegat Quid li. xij. Metamorp. Fabula. j. referēs illud Vlyssis: Et quæ non fecimus ipsi, Vix ea nostra puto. quod dictum etiā refert Rosar. Bussi alia adducens lib. ij. ferm. xxxj. litera d. Iodo. in tract. de nobilitate. c. ij. & sequētib. vsq; ad septimū. & subiicit Ias. allegādo Ang. quod plus diligimus ea quæ nostro sudore acquirimus, quā relictā à parentibus. Hinc dicit Bald. in cap. j. col. iij. de iudiciis. in ij. lectura, quod prudētia & virtutes nō sunt ex radice, sed ex animi virtute: quia à cōmuniter accedētib. nimis sapiens generat stolidos idē dicit Codrus ferm. xij. magna res. est char. vij. quia omnes sciētifici, melācholici. Politianus cēturia j. c. xc. col. ij. Et dicit Petr. de prospera fortuna. c. j. quod hoc est ne virtus bonū hæreditariū videatur. pro quo Dantes in Purgatorio, cantu vij. ver. rare volte &c. Vdalt. in l. ij. ff. de orig. iur. col. xlv. Sed Barbat. in l. j. col. penul. deiudi. dicit oppositū. pro quo Stephanus Ricius in doctoratu Pezani. in oratione incip. Zeuxis. chart. ij. dicēs maximē in iure olim sciētia facilius trāsire in posterōs. & ibi plura exēpla cōmemorat ad prædicta Paul. de Citadinis in tractatu de iure patronatus, in præfatione ad imperatōrē. col. iij. dicens quod iactātia ex virtutibus maiorū est ridiculosa: & vera virtus ac laus est nisi à seipso, nec à posteris est expectanda, qui sæpe merita parentum degenerant: & ibi adducit dictum Alexādi Macedonis. Facit quod congerit Christo. Lafranchinus in tract. de præcedentia doctoris & militis. chart. x. & seq. vbi inter cetera allegat illud Iuuenal. Miserū est alienæ incumbere famæ. de quo Vdalt. in d. l. ij. col. lxvij. & in annotationibus variorum, chart. ccj. Iaco. Bonon. in prælectione Boerij col. ij. Petrarc. de reme

diis

diis vtriq; fortunæ parte. j. in dialogo de generositate. Et illud Marij apud Sallust. post medium Iugurt & Caium Flaminium in sua oratione. & gl. in d. l. si quis in bello. & Aluarotū. & illud dictū Marij refert etiam enchiridion militaris discipl. chart. lx. v. Petrus Gerard. not. xxxij. incip. Nobiles. addens text. cum gl. in c. nunquā. lviij. dist. & quædā alia. illud dictum Marij. & prædicta iura cum aliis pluribus allegat etiam Paris de Puteo in tract. de re milit. lib. vij. c. j. col. pen. est char. xxvj.

128 & ibi allegat Chrysostomū super Matth. iij. j. quod melius est de contemptibili fieri clarū. quā de claro genitore fieri contemptibilem. & Paris adducit illud Ciceronis contra Sallust. quod melius est nobilitatē fundare. quā euertere: & quod in me incipit. in te definit. refert etiam Feli. in c. super eod. el. ij. de testib. col. iij. Bon. in tract. de nobilitate. iij. parte. num. lxxiiij. & Iodocus in consimili tract. cap. vj. allegat fuisse dictum Ifo-cratis. & illud Cicer. refert etiam Ioan. Montolonius in promptuario iur. in ver. nobiles. col. fi. & Gulielmus Mara oratione v. incip. si linguæ. ante fin. Quibus inhærens ille qui redarguebatur quod sederet in loco nobilium respondit. Et ego nobilis sum. & nobilitas mea est circa caput: vestra declinat ad cau-

dam. Et illam gl. in d. c. nunquā. refert etiam & sequitur Ioan. de Selua post Cardin. Alexand. & alios per eū relatos in tract. de beneficio. iij. parte. q. vij. col. iij. vbi col. antepe. dicit. Regnū Iuda ab infimis originē sumpisse. facit Valerius & Valeriana lib. iij. de his qui humili fortuna orti clarum sibi nomē vendi carunt. Gellius lib. xv. c. iij. incip. in sermonibus. Petrarcha in j. c. triumpho Famæ ibi: & parechi. alter de natura humili. Iodocus in tract. de nobilitate. c. vj. & dicit Ioan. de Selua. quod si nobilitas agnationis esset attēdenda. cum omnes ab Adam processerimus. vt Afflictus in procemio constit. regni in primis verbis. dicendum esset quod essemus pares. nec appareret vnde nobilitas ortum habuisset. facit Ioan. Renaudi in tractatu de nobilitate. quem posuit in comprensorio feudali chart. lxxix. col. xij. Curia Delphinatus consi. lxxviiij. sed quæro. & Boëtius de Consol. lib. iij. metro vj. incip. omne hominum genus. quem refert Iodocus vbi. s. c. v. & ita respondebat Sigifmonda patri suo obiciienti ignobilitatem amatoris. vt refert Aeneas Syluius epist. cccclxx. j. incip. Leonard. chart. ij. facit Seneca de beneficio lib. iij. char. iij. c. j. Ioan. de Selua vbi. s. pen. 129 dicit. quod sicut nobilitas cognoscitur ex liberalitate. Decius

in c.

Nobiles

*Cicero de
nobilitate*

in c. sedes. de rescript. ita rusticitas cognoscitur ex tenacitate. hinc leo quia nobilis & rex animalium est. liberalis & multum communicatiuus. idem dicit Iodoc. vbi s. c. viij. & de Aquila dicit Bal. in c. dilecti. el. ij. de app. col. fi. subiiciens, q. ipsa non curat ponere musum suum in omnibus epulis, tamquam insatiabilis & famelica. quia aquila non capit muscas, & pauperis est numerare pecus. Barb. in cap. in literis. col. vj. de offic. deleg. Ias. post Plin. in sua lectione de sero: nondum potui reminisci locum de aquilae laudibus. frater Lud. in tract. de Veritate contrit. char. xxij. Pomerius de S. Ioan. Euangelista, serm. iij. chart. pen. col. iij. post Franciscum Meiro: & de tenacitate rusticorum, Card. Papiensis epist. & Ias. iocose ad hoc voce inducebat rub. C. ne rustici in vltimum obsequium vocentur. libr. xj. imò non audet optare pecunias. l. domini praeiorum. C. de agri. & sensu. lib. xj. & quod nobiles sint liberales, probat Bald. in l. filia legatorum. C. de leg. Barb. in c. j. col. j. de donat. dicentes, quod animus nobilis non est ita limitatus sicut animus foeneratoris, qui est stricti iuris. & dicit Barb. in cap. sedes. col. ij. de rescript. vbi subiungit t quod nobilis praesumitur liberalis: quia auaritia homines facit odiosos, largitas claros. & dicit Andreas Salernitanus in summa, ita esse auarum eum qui vitur nimia parsimonia, sicut eum qui aliena rapit. vide Baptistam Pium in annotationib. c. viij. circa fin. Consideret tamen domas carnem. gl. in cap. & si quaestiones in vers. muneribus. de simon. quis dans, quis uepetens, quae res. quae causa petendi. & cum volueris dare, non promittas tot promissiones: quia qui cito dat, bis dat. in Defensorio montis. char. lxij. col. ij. in fin. Et ad praesens oua, cras pulis sunt meliora: omne futurum despicitur. suadentque presentia fructum. & hilarem datorum diligit Deus. Ambros. quem refert Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. viij. col. antepen. est in ij. q. siue argumentis. Et Marcus Varro inquit, Semel dedit, qui rogatus: bis, qui non rogatus. late Caelestina in princ. secundus actus. incip. fratelli. & dato annua non anno: id est nunc, non in fine anni. gl. in §. sed & si. instit. de verb. oblig. vbi, Annua si debes, exordia prospicis anni. Annosi debes, in fine teneberis anni. Et isti totiens promittentes & raro dantes. l. qui bis idem. ff. de verb. obli. faciunt ut religiosi illi qui decies pulsant campanellam pro dicendo vnam missam. nam t da facie laeta: sine laetitia faciei quod dederis, perdes rem meritumque: rei. gloss. in l. j. ff. de donat. & tu qui accipis, Exiguum munus cum dat tibi

A a

pauper

pauper amicus, Accipito placidè, & plenè laudare memèto. gl. in l. quisquis. C. de postul. circa medium. & tu qui donas, utere mediocritate ne prodigus dicaris, vel avarus. secundum gloss. in c. ex parte. de consuetud. dum dicit, Prodigus, est cum vitio retinenda profundens, Qui retinet cupidè quod det res depo scit avarus: Largus qui sumptum facit ex ratione libenter. pulchrè Panor. in c. ij. ij. not. de dona. post Tulliū ad rem. & quod ex virtutibus parentum non debeamus laudari, neq; ex vitiis vituperari. tenet Calcan. consil. lxxij. præsupposito col. ij. Io. Lupus in tracta. de matrimonio. q. vlt. Bonif. in tract. de nobilitate. parte ij. col. ij. vbi inter cætera allegat dictum c. nunquam. & Apuleium de Deo Socratis, dum circa fin. dicit. si laudas aliquem, quia generosus est, parentes eius laudas. & in iij. parte. col. j. & ij. vbi num. lxxij. & duobus numeris sequentib. facit Lud. de Penna in l. mulieres. C. de dignit. lib. xij. & Io. Chapuis in epist. ante lecturam ipsius Lucæ, quæ incipit: Vita tua col. si. dicit, non esse curandum de origine, dummodo bona sit doctrina. Et ibi disputat de origine Lucæ de Penna, quem tamen Paris de Puteo in tract. de Syndicatu semper dicit esse Neapolitanum. ad prædicta facit Io. Andr. in cap. constituti col. pen. de appel. Cicero lib. iij. epist. xxxvj. incip. pluribus. ante fi. Liosperita ij. artic. ij. distin. est chart. xxiij. & sequenti. Hieron. in prologo ante epistolam Pauli ad Rom. incip. Romani sunt. circa fi. M. Renaud. in Mirouer des princes, in tribus. vlt. char. Et pulchra verba hodie scripta circa sedilia in Capitolio Romæ: sola verò & clara virtus nobilitas est: qua duce optimè reipub. consulitur. Non enim aliena quis. sed propria gloriatur: ne dum præclara maiorum nititur iactare facinora, se potius degenerem fateri tacitè videatur. Summo itaq; studio ad illā anhelet, ut virtute præditus consulendo prosit reipubl. senatuiq; Romano. Et propterea Claud. in Monarchia Franciæ dicit parte j. c. xvij. quod principes facili ter nobilitāt eos quos sciūt virtuosos. bene facit gloss. in cap. vndecunq; lvi. distin. Mallo pater tibi sit Therfites, dummodo tu sis AEcidæ similis, Vulcantiq; arma capeffas, Quam te Therfita similem producat Achilles. Facit frater Greg. Britannicus seim. funebri. xxvj. incip. nobilis. & plures philosophos ignobilitè ortos allegat Sen. epistola xliij. incip. iterum. vbi subiicit, Quod nemo in nostram gloriam vixit: neq; quod ante nos fuit nostrum est. Et Landrianus in epistola ante lecturā Geminiani. facit illud,

che

che sol chiar e colui chi per se splende. Campanus in funere
 delij. de Baillonib char. ij. frater Ludouic. Viualdus in trac. de
 laud. trium liliorū. j. parte. ix. ratione. Et dicit Corius in Chro-
 nica de anno xij. huiusmodi. quod Urbanus quartus respōdit
 obiciēti sibi ignobilitatem, virum nobilem non nasci sed fie-
 ri virtute nobilem. facit Rodoricus in Speculo humanæ vitæ
 lib. j. cap. viij. de vanitate nobilitatis. vbi in cap. præcedentibus
 disputant plures quæstiones in materia. Et propterea dicimus
 nobilem virtute præferri nobili genere: vt patet in authorita-
 tibus prædictis. Et Lisoperita char. xxvij. Scrutiniū. char. xvij.
 Alex. lib. vij. consil. ccvij. num. viij. & consil. ccxliij. in fin. Rom.
 sing. cccclxxxv. incip. heri fui interrogatus. & dclxij. nobili-
 tas Catel ij. parte Memorial in versic. doctor. literatus. Barbar.
 lib. ij. cōsil. vij. col. viij. Corset. in repert. Abb. in verb. doctor.
 Bon. in tract. de nobilitate iij. parte. numer. xcvi. & cxviij. Som-
 nium Viridarij lib. j. cap. cxiiij. cum præcedentibus & sequen-
 tibus. quicquid in contrarium videatur sentire Tremolus in
 additionibus ad practicam Bonacursij, charta j. in fi. j. colum.
 Nō obstat prædictis l. quod si nolit. §. qui mācipia. ff. de ædil.
 edict. & Scrutinium charta xvij. pro quo Papa Pius epistol. vj.
 est charta xxxvij. vbi Sigismundus iactabat familiam malate-
 starum. & charta xlvi. † quod magnus est nobilitatis fauor. & 132
 Corius in Chronica de anno Millesimo ducentesimo sexage-
 simoseptimo in oratione Mediolanensium coram Papa Cle-
 mente, dicit quod nobilitas habet aliqualem potestatem in
 subditos, & hoc concessum iure nobilitatis antiquæ, vel indul-
 gentia principum, pro quo Iodocus in dicto tractatu de no-
 bilitate consilio ix. Budæus in annotationibus Pandectarum
 charta xxvij. ante medium. ex causa. colum. xciz. dum dicit, quod
 Igneus in repet. authen. ex causa. colum. xciz. dum dicit, quod
 ea que competunt alicui iure agnationis, non renuntiautur,
 licet renuntietur hæreditati. Et quod vult Angel. consilio cx.
 sanctissima. col. ij. dicens, quod felix radix extendit suam vir-
 tutem in palmites. & ibi in col. seq. & apud Iosephum de bello
 Iudaico. libr. j. cap. xxvij. charta iij. Glaphira obiciebat con-
 tra Salmonem, quod orta esset ex humili genere & scribarum,
 qui & operam darent literis. Lucæ j. dicitur quod Ioseph erat
 de stirpe Dauid: & tamen Iudæi opponebāt quod erat faber.
 vt Marci vij. Cardin. Papiensis epist. clxxxvij. Quia respondet
 Decius in capit. clerici. col. penult. de iudiciis. & Lanfranch. in
 dicto

dicto tractatu, quòd contraria procedunt ex præsump-
 sed non pro veritate, quia plerunq; videmus oppositum. vt Pa-
 pa Pius episto. vj. chart. xij. est in opere. charta xliij. dum dicit:
 Nobilitas horum incerta, perfidia & hæresis bene est certa. fa-
 cit tex. in l. quotiens. C. de digni. lib. xj. & reatus omnem ho-
 norem excludit. Bald. in l. executorem. col. pen. C. de execu. rei
 iudic. in cap. testimonium. ij. col. de test. facit Instructio eccle-
 siasticorum. chart. xj. & d. char. xlvj. dicit, † quòd nobilitas pa-
 rentum non potest filiorum excludere tenebras: & ibi enume-
 rat plures Romanos qui ab antiquis degenerauerunt. cui adde
 Valerium & Valerium de his qui claris parentibus orti dege-
 nerarunt. Iodocum in tract. de nobilitate. cap. vj. latè Longo-
 lium in sua defensione habita Romæ incip. quòd chart. xxxij.
 & seq. & idem Papa Pius epistola x. in opere. chart. lxxxij. di-
 cit, quòd affinitas cum magnatibus est ficta & inanis gloria,
 & non de sanguinis altitudine, id est aliena dote gratulandum
 dicit. pro quo Landrianus dicta epistola ante Geminianum su-
 per sexto. vbi tales nominat, prout Papa Pius ibidem. charta
 cvij. post Senecam epist. xlvj. libenter. licet Senecam non re-
 ferat. vbi Papa Pius, & dicit multorum regum parentes fuisse
 seruos, & seruorum progenitores quandoq; regnasse: nec po-
 tentiam vllam vlli inter mortales nō deficere, nec nobilitatem
 nō obscurari. facit Dantes in Purgatorio, cantu xx. incip. con-
 tramiglior. circa med. dum loquitur de Vgone Capeto qui
 fuit filius Macellarij, & tamen fuit Rex Franciæ, à quo tot Phi-
 lippi & Ludouici deriuarunt. Sed Guaguinus in vita illius hoc
 non dicit: licet paulò antè in vita Clodouei, dicat quendam ma-
 cellarium ob discordiā in regem electum, qui postea à suis do-
 lo occisus est. facit latè Gilbertus post Philosophum ij. Oeco-
 nomic. in quæstionib. char. x. & sequē. & dicit Politianus in la-
 mia. charta iij. Nec esse regem quenquam qui non sit è seruis
 natus: nec item seruum, cui non origo sint reges: omnia enim
 ista quæ distant, longa ætas miscuit. Petrarcha epist. xcviij. in-
 cip. Noli obsecro. vbi dicit qd Christus ex humili radice na-
 sci voluit. & opponenti alicui eum natum in vico, respondet
 Cicero in oratione pro Sylla. charta ij. & seq. pro quo facit il-
 lud Anacharsis quod refert Bonus in tractatu de nobilitate.
 iij. parte. numer. lxxiij. Guiliel. Mara. oratione iij. Ex me va-
 let, mihi quidem probro est patria, sed patriæ tu. Et scia tanti
 quòd sit natus in celebri vrbe: respondet Iacobus Gualia in
 sanctuar

Uf.
Phyga
Rex Fran
tie filij
cuius Sam
Macella
rij noster

sanctuario Papiæ. in proëm. libri vi. cap. xl. de Papiæ antiquitate, dicens, mortales inaniter gloriari de veteri seu celebri se oriundos ciuitate, si eos ignobiles sua efficit improbitas. Et inter responsa Aristot. habetur, quòd non est considerandum ex qua patria quis sit ortus, sed qua patria dignus sit. & dicit Hostien. in summa qui fil. sint legi. §. qualiter & à quo. col. vi. quòd nihil interest vtrū per filias vel generos consulatur commoditatibus ciuitatum, & vtrum lex nouos faciat curiales an foueat quos inuenit. ¶ Ad partialitatē redeundo: sunt enim aliqui qui volūt penitus necesse omnes esse patriales, veluti si natura nos cum partialitate produxisset, vel quasi eam in baptismo cum cæteris operibus Satanæ non abiurauiſſemus. Quicquid sit, à bono non deterreamur. quia, Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam. &, Omnes qui piè viuere volunt, persecutionem patiuntur. Sed nihilominus semper boni homines diliguntur, & Deus diligit eos: & boni semper vincunt, mali verò homines debent expelli ab omni honore: quia seruiunt diabolo & sunt sine conscientia. sunt verba Bald. in l. Calsius. col. iii. ff. de senat. & quando Deus per eos peccata nostra diluerit, faciet vt ancilla de scopamnam postquam de ea domum mundauit, scopam tandem in ignem comburendam iacit. Non immerito ergo Matthæus vicecomes respondit illi de la Turre serediturum ad dominium Mediolanensem, quando peccata Turriani essent maiora peccatis Matthæi, cū Turrianus ipsum expulit. refert Corius in Chronica sub anno M. cccvi. in fi. & Petrarcha, licet non ita clarè epist. xiiii. Exilium. char. ii. Et quia videmus Italiam tot bellis cōquassatam & exhaustam, præsertim à xxviii. annis, citra quibus nūquam quieuit, vt longe latèq; in quolibet latibulo vexata fuerit, & nondum finis. Ioan. Picus Mirandula cōtra astrologos lib. iii. cap. xxiii. maximè à festo S. Ioānis Baptiste M. dxxi. citra à Parma vsq; ad Secusiam & montes, nulli ciuitati, nulli oppido participum est: imò etiam Genua ipsa die xxx. Maii M. dxxii. fuit per vim ab Hispanis capta & depopulata. Astenſes depopulati bis in trimestri & fugati: & vt mala malis adderentur, superueniunt grādines insolitæ, & pestis in maiori parte locorum, qua communi iudicio vltra centum millia perierunt his duobus annis à Mediolano vsq; in Pedemontium inclusiuè: adeò vt nemo, quamquam decrepitus, sit memor hac in patria vidisse nec audiuisse tantam iacturam & calamitatem. vnde hoc? Alii

*in ista
Gianu
quam
ciuit
204*

ascribunt amœnitati provinciarum emularum vicinis: alij quia Italia est longa, adeo quod duæ extremitates sibi succurrere nequeunt: & tamen est fortis à natura propter fluuios & montes: & arte propter tot rochas & castella ac paludes, in quibus & in mari ciuitates ædificatas cernimus. Alij duobus eius dominis qui eliguntur & sæpe mutantur, scilicet Papa & Imper. Aegid. de regim. princip. lib. iij. parte. ij. cap. v. Et quod Imperator in ea non resideret, Petrarcha lib. vlti. episto. xix. incip. quo te. & inter eos de iurisdictione Italici dissentio. Bald. de pace Constantie. in vlt. gloss. in l. executorum. charta. fin. de executio. rei iudica. Decius in cap. nouit. col. v. de iudi. quorum decisionibus & legibus circa hoc non omnes volunt stare assuetis in constitutione quanto cæteris. col. si. Igneus in disput. cum me legente. col. xvij. Alij acumini ingeniorum de facili propterea varietatem appetentium. frater Hieron. de Ferraria in libro de regim. ciuitatis Florentie. tractatu j. cap. iij. vt etiam videmus in Bald. Alij, & bene, ascribunt istis partialitatibus. Iser. in princ. de pace ten. Iaco. Sing. in tractatu Gallico. de decem transiitibus ex Gallia in Italiam. charta vj. Quia vt Sallust. circa med. Catil. cum quo Morus in republica Vtropiz. charta xxvj. Hi quibus opes nullæ sunt, bonis inuident, malos extollunt, vetera odere, noua exoptant, odio suarum rerum mutari omnia student. facit Aeneas Syluius epist. lix. qui nunquam quiescunt, nec alios quiescere permittunt. vt Thucydides libro j. in oratione Corinthiorum ad Lacedæmonios. Sex causas enumerat Enchiridion militare. chart. xxxix. post Panor. in cap. Pisanis. j. not. de restit. spol. facit Practicus Papiæ. in forma libelli perturbata possessione. in gloss. ad cessandum. in fin. Ant. de Prato in tractatu de secund. nupt. charta. xvij. colum. tertia. Calcan. consilio xxiiij. capio primum. colum. iij. dicens quod in Italia nunquam est pax, nisi alterius belli præparatiua: & sic succedit illud tragicum relatum per Barbat. in capitulo significauerunt. col. vij. in capitulo fin. de iud. finis alterius mali gradus est futuri. refert Stephanus Malereti in tractatu de elect. chart. lxx. colum. iij. & profecto possent principes in suis regnis seu pacificationibus apponere clausulam, quæ est post prolixam transactionem inter sacrum collegium Doctorum Papiæ & venerandum Collegium Castilionum, videlicet quod liceat nihilominus alteri parti quotiescunque voluerit à conuentus discedere. & credo quod nisi esset illa clausula, iam decies fuisset ab ea

ab ea recessum: quia neutra partium multum contentatur de
 ea. ita principes si tempore nostro sic facerent, fortè diutius du-
 rarent quam temporibus nostris videamus, quibus vix exic-
 cata papyr incipiunt contrauenire & bellari, & excusando
 se, quod bonus est dolus quo hostem decipimus. l. j. §. nō fuit. 135
 ff. de dol. Cotta ij. Memorial. in verb. dolum malum. Decius
 in l. ea est natura. ff. de regul. iur. hinc eis licet dare ad vsuras.
 Card. in clem. j. §. sanè. q. xj. de vsur. & fidem frangere. dummo-
 do non duci belli. Corn. lib. j. consilio clxxv. consuluit. litera
 e. glossa in dict. §. non fuit. Bartolus in quæstione incip. Lu-
 canæ. columna decima. de quo dubito propter ista, & rumpe-
 re iusiurandum pro se liberando à carceribus. Ias. in l. si duo
 patroni. §. finali. columna pen. ff. de iure iur. Canarus. de virt.
 iura. quæst. lx. Ioann. de Celua in tractatu de iure iur. parte iij.
 quæst. j. in fallen. xj. facit, quia malitiam malitia possumus re-
 pellere. gloss. in cap. cupientes. in verb. malignantium. lib. vj.
 ad quam Ias. in l. cum proponas. ij. iij. not. C. de pac. in l. si rem
 tibi inspiciendam. ff. de præscript. verb. in l. prima. col. v. C. de
 test. Decius in cap. sedes. in primis verbis de rescript. Curtius
 Iun. in l. iij. §. quod prætor. ff. ne quis eum qui. in l. si verò. char.
 j. ff. qui sat. cog. Corset. de potestate regia. q. lxxvj. in fi. vbi in
 privilegiis pacis. vers. cxij. Igneus in repet. l. donationes quas
 diuus. col. xj. ff. de donat. inter vir. & vx. Pet. Gerard. not. xxvj.
 Hipp. not. clxxij. malitiis. in l. j. §. Præterea. col. x. §. cum quis.
 col. ij. ff. de quæstio. dum tamen fidē non frangamus. secundum
 Hipp. d. sing. clxxvj. Cep. de imperat. militū deligen. chart. iij.
 vbi illud, Dolus an virtus, quis in hoste requiratur. fuit vnus in-
 uenis, vt Cotta. vbi supra facit Hippol. not. cxlvij. Graue est
 fidem fallere. & latius Fortun. in l. conuentionum. colum. iij.
 ff. de pactis. vbi dicit procedere in omni milite. & Ioannes de
 Lig. in tractatu de bello. capitulo. lxj. Et Dantes in inferno,
 cantu xxvj. incip. Gia era. dicit illum fratrem dānatum: quia
 consuluit longa promissa cum latender curto ti fara triom-
 phar ne lato seggio. dixi inter feudalia Bruni consilio xij. Et
 adeo frequentantur hæc bella, quod nisi in bonis agnationi-
 bus Lombardiæ facerent, vt apud Appianum Alexandrinum
 Raspus & Raspicolus, scilicet vnus frater vni principi seruiret,
 alter eius aduersario: & sic bona à direptionibus & confisca-
 tionibus saluantur, iam omnia depauperata essent & aboleta.
 quia vt in d. consil. xxij. † subiicit Calcaneus fuisse responsum 136

*Beda
de tace
quia
lia nu
quirit
in pace*

beato Bedæ oranti pro pace Italica. Beda Beda tace, quia Italia nunquam erit in pace. licet facit Dantes in Purgatorio, cantu. vj. incip. quando. Petrarcha in cantilena incip. Italia mia. licet Nicolaus Boërii in cons. de custodia clauis portarum. col. i. dicat quòd etiam bella sint frequenter in Francia. non tamen sic temporibus nostris. quia & Galli, & Heluetii, & Hispani & Teutonici omnes eorum pugnas veniunt committere in Italiam, cū maximo Italoꝝ discrimine & iactura. Adeò vt Itali olim victores gentium, nunc, heu, vincuntium præda sumus. Petrarcha epist. xvi. inter multifidas. & barbarica ferocitas sepius deuastat dulcem Italiam. Bald. in l. executorem col. fin. C. de re iud. vbi in fi. subiicit quòd lis cedit victricibus armis. & dicit idem Bald. in c. i. de treu. & pac. quòd vbi deficit ius, supplet ensis. Sed nunc quòd tandem arma sumpsit Italia ~~vt In-~~ ^{therus dicit} nunc tandem sapit Germania, quid erit, Deus nouit. Non enim milites hodie obseruant quæ tradit Enchiridion militare. Nec arbor bellorum: quia non debent milites esse terribiles inferioribus. secundum Bald. in rub. C. qui accusare. post princ. M. Ranaud in Le mirouer des princes. char. iij. & vi. Item neminē debent concutere, nec opprimere: sed esse contenti stipendiis suis. c. paratus. in fin. & militare. xxiii. q. i. Adrian. Papa noster in Quodlibetis. q. ix. est chart. xciii. litera g. Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris. in verbo, miles. & tamen concutiunt & opprimunt saltem hospites suos: licet cum inimicis humiles sint. excepto tempore victoriæ: & in eis verificatur illud, Sæpe minus faciunt homines qui magna minantur. Alexand. lib. ij. consil. cviiij. licet deberent facere contrariū, secundum gl. in c. j. desponsalibus. in verbo, vlcisci. Qui vincis semper vt victis parcere possis. Parcere prostratis scit nobilis ira leonis. Item deuorant, rapiunt, deprædantur, grassantur & depopulantur nedum laicos, sed & Ecclesias, adeò quòd sachomani merentur furca suspendi. secundum Ias. in §. ex maleficiis. col. ij. instit. de actionibus. Ange. instit. de testam. milit. circa fin. Lancel. in l. cū res. col. iij. & fi. de leg. j. si enim est illicitum concupiscere suum, bouem, vel asinum: sed debeat quis stare contentus sorte sua. Paul. de Castr. in l. pen. ad fin. C. fin. reg. quanto minus rapere licebit. & propterea Imol. de iureiur. in cap. fin. colum. pen. dicit. quòd illud quod acquirunt stipendiati est cum mala conscientia, vbi eos æquiparat vsurarius. Anch. in regula, peccatum. col. xiiij. Non enim antiqui milites

lites sic faciebant, ex quorum aduentu solebat exaffluentia pecuniarum patria impinguari: at nunc coguntur oppidani fatigati & desperati vel foris vel domi etiam ipsi cum militibus fraudibus & venenis dimicare: ut ille de Pincrolio, qui militibus dormientibus in domo eius domum succedit & aufugit. Quid enim differt ab hostibus, qui hostium modo aufert, deprædatur, & tam socios quam aduersarios spoliatur: ut inquit Enchiridion militare. chart. lxxij. & chart. lxxij. post Luc de Penna, dicit quod spoliatur, deprædatur, & in doloribus alienis implent suos illicitos appetitus: licet raro sciant in æquales vel eos qui se possunt defendere: & ibi plura vide per te, quia liber est impressus. & dicit Paris de Sindicatu. char. lxxij. in medio columna iij. quod non est indulgendum militi, cui obuiare oportet ut latroni. Et ita audio fieri in Burgundia, licet milites ibi vtantur igne: quia minus malum est mori semel, quam diutius, postquam & omnino omnia consumunt vel deprædantur: & saltem si pro tuitione rerum suarum & reparatione sunt certi de Paradiso, ut dixi inter feudalia Bruni. consil. xij. col. j. ante fin. adde nunc quod fuit dictum Macrobij de somno Scipionis. lib. i. quod si defendentibus rempub. sit designatus locus in celo, quem refert Papa Pius ad ducem Mediolani, epist. xlix. chart. vj. & ad Turcā chart. vj. Augustinus Dathus lib. iij. orationum. in viij. oratione incip. erant partes. facit Eusebius de Euang. preparatione lib. xij. c. vj. & seq. Iacobinus in inuestitura. in verb. promiserunt debita seruitia. col. vj. Alexand. in l. frater à fratre. ad fi. ff. de condi. indeb. Barb. in Ioannina col. xxv. quæ addi possunt ibi per me dictis in d. consil. xij. Et quid visum fuit in vespere Siciliano, de quo Blondus lib. viij. decad. ij. sub anno. M. cclxxxj. vide pulchrè & eleganter iuxta morem suum Erasmus quid de militibus scribat in auctuario suarum epistolarum. charta. lxxij. epistola incip. ornatissime. Codrum chart. cxij. est sylua pax. & charta. cxxxvij. satyra j. & ij. vnde tot veniunt reuolutiones, quia propterea subditi dominis reduntur infesti. Ripa in tractatu de peste. charta xliij. numero clxxxix. item aliqui tot blasphemias contra Deum & eius immaculatam matrem offendunt, quæ sufficerent ad destructionem exercitus: & tamen nisi sic faciant non videntur fortes. Card. Papa charta. cxxx. epist. incip. audiens. quamnis deberet educi extra castra, & obrui lapidibus. Leuitici xxiiij. Iodocus de nobilitate. cap. xv. nec vidimus pro aliquo scelere Deum tot

g monum
p p h i o
137
Res p a o
u p i n t a
i d e p a n
d i p p u a
s u n d i j

- miracula ostendere, sicut pro blasphemia: spiritus autem blasphemiz non remittetur Matth. x. Et ideo nimirum si Moderni milites coguntur etiam quodlibet minimum municipium cum magna sanguinis effusione superare: & tamen antea actis temporibus cum vno calcari (vt ita dixerim) ligneo, absque euagatione ensis, acquirebant vnū regnum. procedit enim
- 138 hoc secundum Enchiridion militare. charta lxiij. † quia plerunque in bello valet bona conscientia: eo quod amplius de diuo auxilio præsumat qui se nulli criminum implicatū agnoscit. pro quo Claudius in Monarchia Franciæ. parte. iij. c. xij. M. Renaud in Miroer des princes. charta. xxxij. vbi allegatum xxxj. facit illud gl. magnæ ad fin. in clem. si dominum. de reliq. & vener. sanct. nimium dilecte Deo, cui militat æther, & coniurati veniunt ad classica venti. Audio tamen quod artigliaria solet peiores seligere à bonis, quos plerunque miraculose inter medios omittit illæsos. † Sunt qui dicant bellum esse executorem iustitiæ: quoniam occisores & fures qui plerunque à iudicibus vel principibus tolerantur, solent ibi communiter omnes interire: vt Iudicum xx. Vbi licet Deus inberet ire in bellum, tamen non dedit victoriam. donec in duobus diebus xl. millia sceleratos qui erant cum eis occidi permisit. Etenim apud Fornouum M. ccccxciiij. ob peccatum quod dicere nolo, Guiliel. Mara oratione ij. incip. sacratissimarum. quinque millia Lombardi interierunt. apud Gariglianum. M. diiij. decem millia Galli, quia omnes rusticos vocabant, M. dix. apud Pandinum seu Carauazium ob eorum blasphemias duodecim millia Lombardi. M. dxij. apud Rauennam xx. millia Hispani: quia volebant zucharū bruschum. M. dxiiij. quinque millia Lansqueneti apud Nouariam ob peccatum ebrietatis, M. dxv. apud Mediolanum seu Marignanum. xv. millia Heluetij, ob pecuniam extortam à populis anno anteriore. M. dxxij. ad Bichocolam apud Mediolanum quatuor milliat: & sic quantum sanguinem diebus nostris bibit Italia tellus, & nondum finis: & quod deterius est, Turca qui anno superiore Belgradum in Hungaria arripuit, quæ murus dicitur ciuitatis Christianæ, prout Gallia domus, secundum Card. Papien sem. chart. cevij. epist. incip. cum nūc Rhodum: & sese inuicem Christiani principes, & in Gallia & in Burgundia & in Lombardia mutuis bellis confodiunt & absument. Quod videns Turc. ipse interea negotium expedit, & Christiani non aduertunt.

tunt quòd modernus Turc. longè est potèrior antecessoribus suis: qui licet debiliores, tantam iacturam attulerunt tamè reipub. Christianæ. quāto plura faciet iste qui nouiter Soldanum superauit: & qui secundum fratrem Ang. Anachoritam vallis vmbrosæ: in sua epistola ad Florentinos de anno M.ccccxcvj. tunc ordinariè extra patriā poterat manutenere equites quinquaginta millia, & sic quantū augmentum accesserit nunc reditibus Turc. qui tunc secundū eum erant de octo millionibus septem centum & octoginta millibus ducatis singulo anno, vltra alios infideles qui tot sunt quod extra patriā possunt ordinariè intertenere equites nouemcentum millia: quū tamè, secundū eum, rex Francorū nisi quinquaginta millia: licet dicatur quòd habet quinq; millionos scutorū in annuo redditu, si verum dicat frater Angel. & infra scripti, tu videris quia ego sum merus relator. Item serenissimus imperator ratione officij aureorum millia ducetum: vt Card. Pap. char. eccl. epist. incip. cū in Germania. Italiæ autem reditus secundum Iacob. Sing. in lib. Gallico. de decem itineribus, per quæ exercitus Gallicus potest ingredi Italiam, composito de anno M.dv. sunt in summa quatuor millioni ducentum & triginta quinq; millia: isto modo, videlicet Papa ex terris ecclesiæ ducentum & quadraginta millia: Camera apostolica centum & viginti millia: regnum Siciliæ septem centum millia. Veneti intra Italiam octo cētum millia: extra Italiam ex Sclauonia, Cādia, Morca & Corfu, Modoni quatuor centum millia: ducatus Mediolani sex centum millia: Florētini ter cētum millia: Senenses octoginta millia: Bononienses sexaginta millia: Genuenses centum millia: Lucenses triginta millia: dux Ferrariæ centum & viginti millia: Marchio Mantuæ sexaginta millia: Marchio Montisterrati quadraginta millia: Comitatus Asten. quinque millia: Marchio Saluciarū decem millia: Pedemōtium septuaginta millia: Barones regni Vrsini, Collonenses, Camerini, Sinigallia, Pisauri, Forliui, Imolæ, Faentia, Capi. Cotregia, Mirandolæ, & alij plures in sumul quinque cētum millia. & sic hi reditus comparari non possunt redditibus Turcæ. † Adde quòd eius exercitus cum longè minori impensa transducitur: quia vinum non bibunt, & dormiunt induti super tabulas, sed omnes nostri milites volunt mulum cum coſanis & lecto cooperinato Item Turcæ nūquam mutant habitum quo ad formam: at nostri milites singulo anno diuicias, & vestes variant modò

*centa de
la camera
apost.*

modò longas, modò breues &c. Nam quilibet sagittarius in habitu vult videri miles: miles capitaneus, & quilibet capitaneus vult videri princeps. clarè Archiepiscopus Florētinus in iij. parte summæ, titulo iij. §. viij. allegando S. Bernardum. Claud. in Monarchia Franciæ parte ij. cap. xxj. & xxiiij. Enchiridion militare chart. lxxv. & postea tales vestes inimicos reddunt audientiores propter prædam. vt dicit Hannibal. quem refert Gell lib. v. c. v. in libris. Item tēpus quòd famuli in armando patronum exponere deberent, consumunt in componendo mallam & sarcinulas, quam dimisso patrono in militia, ipsi custodiunt retro baghagia, quæ quandoq; propter rumorem vertuntur in fugam, quæ postea fugam præstat toti exercitui, vt sæpe visum est. Claud in Monarchia Franciæ parte. iij. c. x. facit illud: Nec rudis infestis miles radiabat in armis, Miscebant vsta prælia nuda sude. refert Baptist. Pius in annoratis posteriorib. c. xxv. in fi. Et tamen Romani subegerunt totum orbem, secūdum August. in x. parte operum suorum. in tract. de Antichristo. vbi col. pen. dicit, quòd licet nunc plures deficiant à Romano imperio, tamen antequàm Antichristus veniat, Galli adhuc omnia reducent sub imperio Romano. ita etiam refert Mirabilis liber prophetiarū char. vij. At nunc quia ad pompas militum expendia non sufficiunt, concutiunt & extorquent à rusticis, quos (vt materialiter loquar) vitam cum iecore caccare compellunt. sunt verba Catonis Sachi in oratione habita in doctōratu vnius equitis nouerūt enim ad hoc infinitas artes: vt lo. Gerson cancellarius Parisiensis in iij. parte. serm. incip. viuat rex, ad regem Franciæ nomine Vniuersitatis Parisiensis col. xxviii. sub quarta consideratione. ordinauit enim Ludouicus rex xij. leges quasdam militibus de anno M. dxij. die xij. Maij huiusmodi cōtinentiæ, quam statim refero. Ex quarum forma quæ sub parua paga militant, habent victualia pro tribus quæ valent quatuor, & reliquum supportat cōmunitas. nescio quomodo hoc nouum vectigal milites ad subtili ingenio auferendum aurum à rusticis vtrū hac fraude quæ eis toleratur. cōueniunt mensores quos forreros appellamus, vt Enchirid. chart. j. per l. j. C. de metatis. lib. xij. à quibus petunt hospitium pro centum equitibus, licet habeant solū octoginta: de reliquo capitanei regem fraudant, & vendunt exemptionem seu complacentiam cōmunitatibus, quas nec in plus possent onerare. At miles cum primū venit ad hospitium, ducit meretricē,

canes,

22. doc.
in na. d. di.
Augustini
corp. sui.
am. in. s.
u. u. m. g.
loy. c. no.
lo. f. m. m.

canes, famulos, & decem equos, qui hinc vel inde cōmodo ac cepit vt terreat hospitem: cum quo componit ad tantum pro menſe, & poſtea ibit hoſpitatum in aliam villam ſibi etiā per forreriū datā, vbi ſolus cum vnico equo cōmorabitur, prout nec plus tenere cogitur, & ea via extorquebit triplicatū ſtipendium. capitanei quidam prohibent verbo, ſed non facto, quoniam & ipſi talibus militibus de eorum ſtipendio Falcidiā detrahunt, & non aduertunt quòd tenentur in conſcientia, & dicit Ang. in l. ij. §. ſi quis non homines. ff. vi bo. rapt. quòd rex Hungariæ tempore mortis de hoc fecit ſibi magnam conſcientiam. facit Fregof. lib. j. c. an liceat in Valeriana de diſciplina mili. vbi facit vnū capitulum de Aureliano imperatore, in quo trāſcribit epistolam illius imperatoris incip. ſi tribunus eſſe viſ, fac militum manus ab alieno cōtineant. & ibi narrat qualiter debeant viuere milites. facit Claud. in Monarchia Franciæ. parte j. c. ij. circa medium. & parte iij. c. xj. vbi acriter inuenit contra capitaneos qui hæc ſufferunt, vt intertineant benivolentiam militū, dicens quòd imò reddunt eos cōtumaces & inobediētes, quo nihil pernicioſius in militia: vt patet ex vulgato iudicio Cicer. cui cū explorator retuliſſet exercitum Pompei numeroſiorē. ſed Cæſaris obediētiorem, Cicero ſtatim victoriam Cæſari iudicauit, & prout ſecutum eſt. non immerito ergo lex inobediētes milites capite punit, etiam quòd res bene ſuccedat. l. deſertorem. §. in bello. ff. de re milit. vbi gl. not. magnam vim obediētiæ. & reſert Cremenſis ſing. cl. man datum. quòd domini Veneti propterea decapitarunt vnū eorum capitaneum, quia cōtra eorum mandatū pugnavit, & vicit. Idem fecit Tit. Manlius Torquatus, ſecundū Valer. lib. ij. de diſciplina milit. & lib. ix. c. iij. de ira, odio. Gel. li. vij. & Marcellum Virgiliū in oratione de laudibus militiæ incip. quæ ſolent. col. xij. idem dicit Valerius vbi. §. & Gellius lib. j. c. an liceat. & Epaminundas contra Stemiſibrotum eius filium. & reſert Fregofius in Valeriana, eodē tit. & inter cætera in cap. de Septimio Seuero imperatore, dicit nullū in exercitu pernicioſius malum, quā nimia licentia, & reuerentiæ neglectus. Eſt verū quòd Cremenſis, vbi. §. limitat illum §. in bello. quādo ſuperueniſſet noua cauſa quæ principē latebat. tu vide cautelam cum qua Epaminūdas pœnam illius §. euasi. in eius vita apud Plutar. char. pen. facit quod dicit Ang. in l. j. §. beſtias. ff. de poſtul. vbi dicit quòd omnis actus qui lit ad publicam utilitatem,

litatem, licet sit aliàs reprobatus: tamen commendabilis est, & vide Pontanū de obedientia circa med. lib. iiii. in rubr. an sem per formulis parendum sit: dictant enim regiz ordinationes quòd milites quando incedunt per patriam, insimul pergant, sequentes vexillum seu insigne: non hospitentur in hospitiiis publicis itinerantium, sed in locis per commissarios sibi deputandis: vagantes vltra omnimodā solutionem expen. puniantur. Et dux seu capitaneus non puniens teneatur in propriam: commissarij seu forrerij ab aliqua cōmunitate nihil exigant, vel capiant, ne milites hospitentur sub graui pœna & ne fraus fiat cum eis. In distributione hospitiorū intetueniant patriotæ, vt æqualitas seruetur: contra faciens, per quēlibet iudicem ¹⁴²guerrarum, scilicet illum qui præuenerit, puniatur. † Quando autem milites itinerare cōtinget, absque eo quòd societas sub vexillo moueatur, hospitentur & soluant more priuatorum. Capitanei autem dum vadunt metropolim visitatum superiorem, deputari cōmunitatum pro tempore hospitium exhibeāt eisdē cum vtēsilibus pro sex seu octo equis: victualia nequaquam: cū erunt in loco vbi erit superior, soluant pro hospitio, camera, & stalla, secundū taxam & morem Curiz Regiz, & nemo sit exemptus. Milites & duces dūm recedunt ab hospitio exportent omnia sua, ne sit causa dimittēdi seruum pro custodia, & rixandi cum hospite de rerū subtractione. Et ne credant hospitium esse sibi patrimoniū, quotiēs capitanei vel milites redeunt denuò à forrerio & deputatis, à cōmunitate hospitium petant: designata guarnifone, illi de cōmunitate assistant forrerio in deputando hospitia militibus, & datum semel mutari nequeāt: duobusq; sagittariis siue archieris sufficiat vnicum hospitium. Et hospitium assignabunt ad partē cū supellectili: vt infrā: videlicet militi siue lanceæ locum vnum honestum pro comedendo, vnā cameram cum vno lecto pro co, & vno mataratio pro seruitore: mutantur linteamina in æstate quater in mense: in hyeme bis in mēsetoualiā seu mapam vnā: seruietas duas mutant bis in hebdomada, restitutis domino anterioribus immundis vel valore. Item vegetem vnā seu botallum à vino, calderonos duos, bocale seu lagenam vnā, platos duos, scutellas duas, vnum veru, vnā situlam stabulum vnum pro equis: idem fiat pro duobus sagittariis. Non capiant milites victualia ad tesseram id est sub credētia, sed soluant manualiter de præsentī. Qui cum parua paglia militante

*quæ pro
tando sunt
militib;
ab hosp.
l. 69*

militant habeant victualia pro tribus, quæ valent quatuor ad
 ordinationem locumtenentis regij, quæ capiant ad vnum ma-
 gacinum seu fundicum à cōmunitate deputatum, in quo si de-
 erunt, petat ab hospite suo cum pretio extunc soluendo. Ne-
 queat tunc miles quempiã cogere vinum vendere quouis pre-
 tio, nisi sibi per deputatos à cōmunitate seu magacino assigna-
 tum fuisset: & coëpta vna vegete, quãdiu ibi vinũ superfuerit,
 non varietur ad aliam. esset enim fastidiosum nimis vnum ad-
 hibere ad totiens extrahendũ vnum bocale vini. Conuiuans
 socios siue banchetãs conuiuij expensam emat in foro ad in-
 star priuari: cùm in loco seu oppido guarnisonis deerunt vi-
 ctualia, non teneantur oppidani aliunde emere: sed ipsi mili-
 tes sibi emant, teneantur tamen oppidani seu cōmunitates pro-
 pria impensa cōmunitatis ea cōducere, dummodo possint eo-
 dem die ire & redire. Qui ad magnam pagam militant, victua-
 lia emant in foro ad instar priuatorum. ciues domum in villa
 habentes non teneantur quempiam in illa hospitari: sufficit
 onus quoddã sufferunt in ciuitate. Patriota militi seruienti non
 eximitur propterea à iurisdictione iudicis sui ordinarij. Militi
 vel stipendiato patriotam seu oppidanum percutienti, ampu-
 tentur manus: si econtrã oppidanus militem percutiat, ampu-
 teretur caput oppidano. Capitaneus militem percutientem ca-
 priuet, & præposito, qui si non adsit, iudici ordinario, tradat pu-
 niendum, vt suprà. Si cōtra armigeros insurgat communitas,
 vel ad campanam pulsauerit, puniatur arbitrio locumtenentis
 vel marescali. Gubernator, capitaneus, vel castellanus seu com-
 missarius quicũq;, stramina & victualia ad instar priuari emāt
 in foro: nec quicquã à villis vel capsinis suæ iurisdictionis ca-
 piant, vel vehi faciāt sine pretio. Omnes officiales guerrarum
 prædicta obseruent, & obseruari faciant, atq; publicari tempo-
 ribus monstrarũ, in quibus denud iurēt ea seruare, & in guar-
 nisonibus singulis sex mēsis publicentur: prædictaq; per pe-
 dites obseruentur, sub pœna secundũ casus exigentiã à capita-
 neo arbitranda: quam si inferre non potest, notificet locumte-
 nenti vel marescalo, sub pœna patiendi in propriam. quibus fa-
 uorem & auxiliũ ac assistentiam ad capturam culpõs præsta-
 bit, vt iustitia executioni mandetur: iurabunt in singula mon-
 stra capitanei peditum, quod non patientur abusum, robariam
 vel falsitatem: nec permittent aliquẽ præsentari in ea ad pecu-
 niam capiendam, nisi per eos sit in rotulo descriptus, & de nu-
 mero

idem

mero societatis: capitaneus postea contra faciens, de periurio & crimine læsa maiestatis plectatur. Addebat ille commissarius, quod in guarnilone nō posset armiger tenere nisi tres equos, & duos famulos, & sagittarius vnū equum & famulū, in guerra teneant quot voluerint. at vides quomodo etiam tales ordinationes adhuc fraudentur, circumueniantur, imò & palam & impunè violentur. Et per prædicta ex quibus & traditis in locis vulgaribus patet quot dāna bellū afferat. Potest illud dissuaderi episcopis qui illud monere intēdunt cōtra Christianos etiam laicos, etiam pro recuperatione rerum temporalium ecclesie ab eis detētarum. c. auctoritatem. xv. q. vj. xxiiij. q. iij. c. Maximianus. & latē disputatur xxiiij. q. viij per totum. Panor. in c. sicut. de iureiur. Ioā. de An. in c. petitio. de homic. Stepha. Malereti in tract. de elect. chart. lix. col. ij. & iij. Decius cōf. clj. colū. xij. Berta. in tractat. de episcopo. j. parte lib. iij. q. xiiij. est chart. xxiiij. col. ij. frater Tho. Illyri. de potestate Papæ char. cv. Nam prædicta suadēt oppositū, vt in summa. xxiiij. q. iij. Rosellus in Monar. char. vj. col. j. tex. in c. si in morte. xxiiij. q. viij. vbi inquit Greg. Si in morte Longobardorum me miscere voluissē, hodie Longobardorū gens nec regem nec ducē haberet: sed q̄a timeo, in mortē cuiuslibet hominis me miscere formido, quod maximè procedit hodie propter bombardas quibus vtimur in bellis. c. j. de sagit. videtur quasi quod natura defecisset in nobis ministrādis tot morborū generibus quibus quoti die morimur: nisi & nos tot instrumenta ad homines occidendos inuenissemus, secūdū Heraclitū. & quid dixisset si vidisset bōbardas? dedit enim Christus nobis exēpla Io. xiiij. Felin. in c. inter cetera. de offi. ord. quia licet nondum venisset hora eius quādo tulerunt Iudæi lapides, abscondit se & exiuit de tēplo: & Petro volenti eum defendere, iussit reponere gladiū. pulchrē Io. Andr. in c. nouit. col. pe. de iud. vbi Panor. colū. iij. Iodocus de nobilit. c. xiiij. Nec ob. quod hoc dixit: quia Petrus faciebat sine licētia, secūdū Cald. quē refert Ana. vbi. s. & Socin. in c. ad audientiā. de homic. col. xxij. q. ix. quia replicatur quod paulō antē Christus licentiā ei videbatur dedisse, dum dixit: Qui nō habet gladiū, vendat tunicā, & emat illum. & dum Christo dictum fuit: Ecce duo gladij: respondit, sufficit. latē Mirabilis liber prophetiarū char. xij. c. iij. Item licentiā habebat à iure naturæ quæ permittit defensionē pro p̄sona domini sui. Matth. x. circa fin. Lucæ xiiij. Hadr. Papa noster in Quodlibet. q. vij. est chart.

char. lxxij. col. iij. & ratio secundum eū ibi char. lxxij. in princ.
 maiorē charitatē quis nō habet, quā ponere animā pro ami-
 cis suis. Io. xv. & char. seq. litera. dicit q̄ ad hoc tenemur pro
 amore Dei nedū mortē, imō & annihilationē deberemus pa-
 ti. Ideo laudatur Prisca & Aquila. qui ceruices pro Paulo sup-
 posuerūt. Hadr. vbi s̄ q. xj. col. xvij. in si facit, quia ecclesia pro
 Petro carcerato non ad arma gladiorū, sed orationū confugit.
 Act. xij. c. conuenior. ante mediū. xxij. q. viij. facit, quia licet S.
 Thomas voluerit mori pro defensione rerū ecclesiarū, nō tamē
 propterea nouit arma. Io. de Villemati in repet. l. diuus. ff. de
 sic. num. lv. facit, quia inspicendo quod fieri solet. l. vt liberis.
 §. si. C. de coll. nunquā cōmittitur bellū, quin antequam ad il-
 lud deueniatur, milites aduersus amicos cōmittāt infinita ne-
 phāda delicta, & plerūq; cōcussiones & homicidia: nam licet
 nō cōmittatur pugna inter milites, & sic nō fiat strages militū,
 fit tūc tanto plus dāni cōtra ciuitates & populos: nam si pugna
 cōmittitur, populi faciūt statim deditionē victori: sed dum su-
 perfedetur & expectatur pugna ad mōnia, protrahitur in lon-
 gum, & fit destructio populorū. & tamē debet prius omnia pa-
 ti, quā dare occasionē malo. prout bene scit a cōmuniter ac-
 cidentibus, & ab eo quod fieri consuevit solere semper euenire
 præsertim episcopis: nā si sacerdos peccauerit, quis orabit pro
 eo? gl. in l. si ex dolo. §. sed an municipes. ff. de dolo. ¶ quapro-
 pter episcopus Papiē fecit se portare a diabolo. si que Romā
 nūtiaret. Pape nō in crastinū cōficeret christiā. rel. l. i. l. i. l. i.
 in summa de prob. §. quis debet. col. iij. Ideo minus malum est
 tolerare. Felin. in c. omnes leges. col. iij. j. dist. Et expectare q̄
 Deus vindicet causam suā: quibus attētis nō dicitur per hoc
 tentari Deus. & illud. q̄ homo moriatur pro populo fuit cōsi-
 liū Caiphæ Iudæi nō cōueniēs Christiano: quia plus valet vna
 anima (secundū Theologos) quā totus mūdus, & omnes ecc-
 li. Alberic in proce. C. col. fin. dixi aliquid s̄. videat ergo episco-
 pus quot animas perdit propter tale bellū: quia templo maior
 est hic. Matth. xij. j. ad Corint. iij. & an possit dicere: Domine,
 quos dedisti mihi, non perdi ex eis quenquam. Io. xvij. &
 Plus debemus diligere animā proximi, quā corp⁹ propriū. j.
 Io. iij. dixi s̄. quia nō debēt querere quē sua sunt, sed quē Chri-
 sti. ad Philipp. ij. & j. ad Cor. x. Cotta in trac. schismatis. c. iij.
 nu. v. & tamē sunt aliqui dūmodo aliquid augēt sup. ecclesiā,
 nō dāt sibi cōscientiā dūdi paradīsum, quāsi ecclesia præ-

Bb

flet

respon-
 dēt com-
 munit.
 amili
 69 meli-
 10 mō-

143
 episcopus
 Papiens
 q̄ fecit se
 portare a
 diabolo

Act eis scutum excusationis ab omni scelere, quod est falsum.
 quid enim prodest illi, si vniuersum mūdū lucretur ecclesiā, &
 anima suā detrimentū patitur? nō equidē licet furari pro dā
 do amore Dei: nec decet ecclesiā locupletari, cū iactura laico-
 144 rū. Host. in summa de in integ resti. §. & qualiter. ad fin. timō
 in clericis nō solū avaritia, sed eius suspicio est horrēda. c. aua-
 ritiz. de elect. lib. vj. nec sunt fiēda mala vt eueniāt bona, & tē-
 pore belli Deus nō colitur. clem. dudū. §. scimus. de sepul. Ac-
 cedit q. talia tēporalia sunt episcopis potius ad luxū, quā ad
 necessitatē. Ad Philip. iij. c. i. latē Steph. Malereti in tract.
 de electione. char. lxvij. & seq. vbi j. col. allegat Bernard. dicere,
 quōd deuotio peperit diuitias, sed nūc filia superauit matrem.
 gl. in procem. Pragmaticz. in §. quibus. in verl. possessionibus.
 & ibi Steph. chart. lxvj. col. iij. reddit rationē cur hodie episco-
 pi non sunt sancti. de qua Bal. in c. cū speciali. col. iij. de app. si-
 145 cut olim. & dicit Steph. char. seq. † quia ecclesiā hodie est infe-
 sta veneno ambitionis. & istud est decus quod erant vide in
 Chronica Corij, sub anno M. cc. xlv. epist. Frederici. est chart.
 lxxxiiij. facie seu pag. j. & propterea dicit Ripa in tract. de pe-
 ste. charta lxxij. num. xxxvj. q. hodie potius deberemus relin-
 quere ad alia opera pia, quā pro cōstruēdis capellis, officiis,
 vel missis celebrādis: quia omnino videm⁹ postea in processu
 tēporis talia officia dimitti, & redditus assignari alicui idiorz
 qui expēdit in venationibus, & forrē in peiores vsus, & filij fi-
 liorū tuorū vel nepotū possent egere: & si non sint, negari non
 potest quin diuitiz restringant adiū vitæ æternæ. Matth. xix.
 circa med. prohibētq; Christus nos esse sollicitos de crastino,
 ne dicamur modicæ fidei. Matt. vj. & Mat. x. Nolite possidere
 aurū. nec argentū. & omnino sine eis æquē bene Deum colūt:
 ergo superuacuo bellū cū tanto discrimine gerendum, vt Cy-
 nea respōdebat Pyrrho Epitorz. Accedat scandalū quod gene-
 ratur exinde etiam apud pias mētes, ne tale bellū fiat avaritia
 vel ambitu. hinc aperiuntur ora obloquētibus, vt de Pio dice-
 bat Rex Francorum, vt in eius epistolis ad eum regem, epist.
 xxvj. & seq. & clarius Cardin. Papien. epist. sanctissimæ. & dia-
 logus Hutten. contra Leonē. & Budæus de Assē contra Iulium.
 apostillæ Felin. contra Alexand. in cap. quæ in ecclesiarum. de
 constit. Laurentius Valla de donatione Constantini. Vincent.
 Cingault de bello Italico. Dantes in Paradiso, cantu xxvij. in-
 cip. al padre, charta ij. & in inferno, cantu xix. Et ille soluens
 decimas,

decimas, dicens quod quādo volunt imponere decimā, vel vo-
lunt aggredi Turcam, vel Turca minatur Christianis, etiā q̃
neutrum fiat, & vtrāque sic fuisset in Turca moderno. Ad hanc
enim attendant milites quidam, nō ad peritiā & gloriam mi-
litarem quam destruit. vt inquit Gallicus, Argent, flacon, &
con: quā tantā sunt potentia quōd faciunt eos confidere in
suis antiquis & capitalibus inimicis, qui eos tandem produ-
vnde effecti diuites vel militiam deserunt: quia licet sub stipen-
dio stent tempore pacis, vbi manus conferere oportuerit, sin-
gent se infirmos, vt de domino Barunaldo Bononienſe dicit
Ang. in l. j. §. nō autem ff. si quis testamento liber esse iuss. fue-
rit. pulchrē Moras in repetit. Vtopia. charta x. vel se extorco-
rabit in caligis, vt refert Nicolaus Boërij in trac. de seditionis.
chart. xvj. † quia diuites sunt timidiore, vt dixi, & postea re 146
confecta & victa venient ad capitaneum, & dicent: Gratulor
Oechaliam titulis accedere nostris. gloss. in capit. fin. in ver-
bo, titulos. de offic. archipresbyteri. & tantum gloriabitur ac-
si ipse solus omnes hostes fudisset, imō nec Deo gloriā daret,
licet Ab Ioue principium Musæ, Iouis sunt omnia plena. gl. ij.
in cap. sedet de rescrip. & ex ope celesti sit si quid habetur ho-
nesti. & Venit à superis agas bene, vel mediteris. Quicquid ha-
bes meriti præbentis omnia donat. Nil Deus in nobis præter
sua dona coronat. gloss. in cap. si ex bono in verbo, apostoli-
cam. in princip. col. iij. de pœnitent. dist. iij. vel & secundo quo-
niam diuites timidiore sunt. quia non faciunt molles ad fera
bella manus. gl. si. in l. iij. C. de excep. Et bella gerant alij, Pro-
thesilaus amet. & grauantur in bello armorū sarcina, qui tem-
pore pacis mollioribus vestiuntur. facit Aegidius de regim. princ.
iij. parte. lib. iij. c. v. & Enchir. militare chart. lxxv. & seq. & la-
mentatio Hannibalis, Capua Capua, dedi milites, reddidisti
foeminas. vt Plutarchus in illius vita, col. viij. dicens, q̃ Cam-
panæ delitæ Romano militi vincendum tradiderunt, quem
Romana virtus superare nō potuit. secundum Valerium lib.
ix. de luxur. cap. xj. facit Iodocus in tract. de nobilitate. ca. xx.
Cancel. Parisiensis in dicto serm. col. xxvij. in ij. consideratio-
ne. circa finem, Claud. in Monarchia Franciæ, parte iij. capit.
x. Et sic contra Turcas non est sperandum de victoria ex peri-
tia militari qua pauci superant multos. vt Aegidius de regim.
princip. lib. iij. parte. j. cap. xij. frater Ang. Anachoritis in episto.
ad Florentinos, de qua supra, adducēs plura loca sacræ scriptu

ra ad hoc, prout & Cancell. Parisien. vbi suprà proximè in iij. consideratione. & ij. Machab. vlt. non secundum armorum potentiam, sed prout sibi placet, dat Deus victoriā dignis. Ha dr. Papa noster in Quodlibetis q. viij. litera E. ij. est char. lxxviij. col. j. facit glo. in clem. si dominium. quam paulò suprà retuli. hinc Sallustius in Catilinario, char. iij. quem refert Papa Pius epist. j. char. ij. memorare ꝑpossem quib⁹ in locis maximas hostiū copias parua manu populus Romanus fuderit. Nam Turci mens fuerat debellare Rhodon, superare superbam Italiam, sed non fata dederē modum: & tandē ob peccata nostra Turco moderno Christus in initio Ianuarij anni præsentis M. dxxij. permisit superare Rhodum, & milites coacti cum rebus suis vrbē & insulā deserere: & sic aliud fecit quàm illud quòd refert Bertachin. in repertorio. in versic. excommunicatus absoluitur. vers. iij. Spero tamen in clementia Dei: quia etsi Christianæ religioni durū aduersariū, bonū etiam cōstituit defensorem, Hadrianum scilicet Florentinum de Traiecto, quem ex dissensione Cardinaliū minimè de hoc cogitantem, extra Italiam existentē & oriundum, præter omnium opinionē in Pontificem nobis creauit. solebant enim dicere, Romano aut Italiano le volemo. Bal. C. si quis ali. test. prohib. in cōsil. schismatis. Ange. in l. inter stipulantem §. si Stichum. ff. de verb. oblig. Et tamen euenit vt ex illa dissensione, de qua Act. xv. circa fin. Nam si dicamus quòd ecclesia indiget viris literatis, nō asinis ferratis, Quodlibeti & alia eius opera facilē demonstrant eū solum meliores literas scire, quàm plures eius antecessores. Bene igitur sperandum est tantum virū Christianæ religioni in tanto discrimine fluctuātī posse occurrere, nisi peccata nostra & inuidia obstat Curialiū. aliqui enim eorū quibus præsepium altius eleuauit, & nō ita se facilē præbet ad dispēsandū circa pluralitatē beneficiorum, nō inuenientes aliud quod obiciatur, obloquūtur eum nō tenere Curia Romanā in illa reputatione qua decet, stulti sunt & cęci: quia laus popularis est fugiēda. Card. in c. ordinationes. num. xxj. & j. q. j. & qui de augēdis redditibus quotidie loquuntur, sunt potius infitores, quàm ecclesiastici. Host. in summa de maiorit. & obed. col. pen. Itē ipse in Quodlibetis. q. xj. col. j. allegauit q. non est discipulus supra magistrum Matt. x. nec apostolus maior dom. Ioā. xij. nam si quis mihi ministrat, me sequat. Io. xij. quia nō debet gl. cōtra dicere textui, nec seruus tollere legē domini. gl. in l. ad hæc. C. de vsur.

Victoria
nō for
147
reuer
tū or mo
f. d. f. ut
f. i. u. p. l. a
et d. l. u.
f. a. n. d. u.
V. i. t. u. a.
d. i. g. n. i. j.

de vsur. Imò si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite. Io. viij. Carolus Borbonius in processu fidei, charta fin. Et si quis diligit me, sermonem meum seruat. Io. xiiij. & qui audit, & non facit, est similis stulto. Matth. vij. exemplum enim dedi vobis, ut quem admodum ego feci: ita & vos faciatis. Io. xij. Ripa in tract. de peste char. xvj. col. ij. hoc est prius facere, quam docere Matth. xxij. & gl. in c. omnis xxij. q. j. Barb. lib. j. cons. j. col. ix. alias qui soluit vnũ de mandatis istis minimis, non intrabit in regnũ cœlorũ. Matth. v. Quid ergo docuit Christus, qui est via qua ad vitã incedimus, in toto Euangelio, & operibus comproba- uit, nisi humilitatẽ & paupertatem: non autem reputationẽ & gloriam. j. ad Timoth. vj. imò licet in forma Dei esset, non est arbitratus se æqualem Deo. ad Philip. ij. & eius Apostoli, quorũ etiã exẽpla debemus imitari. j. ad Cor. xj. Qui ergo secus faciunt, diligunt gloriam hominum magis quam Dei. Io. xij. & qui secus docet, docet doctrinas & mandata hominũ. Matth. xv. quæ omnia sunt interdicta Apostolis, ut ibidem qui molli- bus vestiuntur, in domibus regũ sunt. Matth. x. qui dominan- tus eorum, & potestatem habet super eos, beneficiũ vocatur. vos autẽ nõ sic. Lucæ xxij. Card. Caietanus de diuina institutione Põpificatus. c. xj. char. ij. Etenim successor Petri piscatoris, non Augusti imperatoris. gl. in exequiis: in verbo, mundicia. xxiiij. q. j. At dicet illud Demæ Atheniẽsis philosophi: Videte ne dũ cœlũ custoditis, terrã amittatis. sed Christus Lucæ xij. dicit. Fa- cite vobis thesaurũ non deficientẽ in cœlo. & ad Colossenses iij. Quæ sursum sunt sapite, nõ quæ sup̃ terrã. facit epistola à te Bibliã quẽ incipit, qui terrenis. Nõ ob̃st. q. hodie creuit decor ecclesiæ, & ideo oportet illũ conseruare & augere: quia illa hu- militas & paupertas obseruabatur, quãdo reges erãt pastores, de cõsecr. dist. j. c. vasa. Bertach. in tract. de episcopo. lib. iij. par- te j. in fin. col. iij. hodie autem secus, quia ecclesiã tali modo sei- uit ordinare res & ceremonias suas, quod semper multiplicat rebus & honore, & quilibet Pontifex semper aliquẽ modũ de nouo adinuenire studet ad illos agẽdũ. Et ideo licet anti- quius nati de sanguine principũ de dignitatũ acceptare epi- scopatus, nunquã & alia minora beneficia nõ solũ acceptat, sed & honoratur. vide tamẽ Hubertũ in sacre legio. char. fi. & opor- tet. quod sint ut antiquitus cũ sacerdos & rex idem erãt. Card. in c. Moyses. xij. q. j. nu. iij. facit Deuter. relatũ in c. per vene- rabilẽ qui fil. sunt leg. §. ratioibus. ideo oportet eos esse ditio- res.

- res. Io. de Selua in trac. de beneficio. j. parte. q. v. viij. requisito. Bar. lib. j. cōsil. viij. praeclare. col. ix. & xxxij. vbi etiam allegat Senecā: quia respōdetur q̄ illa vna & eadē semper est doctrina
- 148 Evangelica. † Conradus in trac. de schismate. c. j. not. xxij. quæ durabit in æternū: quia semel verū, semper præsumitur verum. Bald. in c. j. col. antepen. vt lit. non contest. c. contigit. col. ij. de restit. spol. nam, Petre rogavi pro te ne deficiat fides tua. Lucæ xxij. & quotidie vobiscum sum vsq; ad cōsummationem seculi. clem. si dominū. §. alia. de reliq. & ven. sanct. cui addere non licet, neq; detrahere. Deuter. iij. in princ. refert Ioā. And. in c. prudentiā. col. ij. de offic. deleg. vbi Barb. col. iij. Et etiā si angelus de cœlo euangelizauit vobis præterquam quod vobis euangelizamus, anathema sit ad Galat. j. & Deus semel loquitur, & secundo id ipsum non reperit. Iob. xxiiij. nec quid minus ex eius dictis solui debet. Matth. v. & Io. x. ante fin. ~~pro-
terea quomodo augeatur ecclesiæ decor, prohibet dolor, nōne iam
possimus exēplo Biondi ab inclinatione imperij Romani li-
storiam cōtexere, ab inclinatione Ecclesiæ Christi digni-
tatem exordiale de clade Cōstantinopolitana subulo autē decoris
Ecclesiæ in superbia & volupstate, non faciet vicarius Christi,
qui propterea vocat se Secretarium Dei, sequendo illud, Qui
149 minor est in vobis, fiat sicut minor. Luc. xxiij. † Et ista est repu-
tatio curiæ quādo Papa facit quod aliis iubet, ne dicatur de his
quos Christus arguit. Matth. xxij. quoniā moraliter viuēdo,
& sanctē, qui imperiū gubernant, capita sua submittūt libenter
& religiosē pedibus suæ sanctitatis. c. nouit. vers. nō igitur. de
iudic. vt Constantinus Syluestro, Atila Leoni primo. vt Platina
in eius vita. & Plutarchus in vita Atilæ. col. pen. Idē Atila Ge-
miniano episcopo Modocetensi. Landinus in commēto. Dan-
tes, in tractatu Inferni, cantu xij. circa fin. & Theodosius Am-
brosio. o. cū apud Thessalonicā. xj. q. iij. & Federicus Alex. iij.
dicenti. Super aspidem & basiliscum ambulabis. Landinus in
commēto Purgatorij. cantu. xviij. dicit Federicus diceret. Non
tibi. sed Petro. Panormita. & si Christus. col. v. de iur. iur. Host.
in summa de elect. §. quis eligitur ad fin. ita est vera & bona
reputatio. non illa quā uellent isti curiales gloriosi. quia ce-
vum religiosum bona vita ad cardinalatus. episcopatus seu
aliā dignitatem possunt videre promoueri. sed clamant fra-
tres nobilitas. res. quicquid dicat Host. in summa de statu mo-
nac. §. verum populi. vers. sicut dicitur. Nō igitur mirū si paucos
Pontifices~~

cretalis qua facit contra clerum. Hostienſis ſumma de remun-
 tiat. 5. qualitate voluminis. Et Deſquillus quoniam de iura cer-
 mine eridat. Et alij dicunt quod Papa non obſervat. remon. &
 iuramentum preſtitum in conclavi. Card. Papienſ. char. cxiij.
 epiſt. incip. quid char. cxxij. & char. cxxvij. cogi. clxxxvij. ques.
 & cxxij. non ideo contra facientem Deus ponit. char. cxxv.
 videte. Ad quod an teneatur Papa iuramentum. ſicut noſtis.
 iij. nor. de iuramento. Barbat. in cap. j. de iuramen. colum. l.
 ij. Alexand. lib. ij. c. cxi. cxxij. redemptoria. Gotta. in par-
 te Memorial. in verſe. Papa ligatur. Decius in cap. j. col. iij. de
 probat. Deſchimus in rubr. de conſue. col. xix. Magiſter Ille-
 ronimus vicecomes in tractatu de obligatione papali. q. j. &
 per terum. nescio ſi dici potest quod ad ea que ſunt ad ambi-
 tum & fauorem Cardinalium. non teneatur ſecus de his que
 tendunt in fauorem totius rei Chriſtiane. Et ad referentiam
 affectiones Papæ. quas caro & ſanguis tenebant ſibi. Alij di-
 cunt quod Curia Romana non vult quem ſine ſana. Et quos
 non reddit. odit. Alberic. in Dictionario. in verb. Roma. Et ubi
 Papa. ibi. Roma. cap. xxv. minimus. ubi Dominus. col. j. de appell.
 Soci. in l. qui Roma. in primis. c. i. b. de reb. oblig. Sed i-
 cunt quod ſine non fuerat. curia deſtrueretur. Sed quid inde.
 dummodo Paradifus impleatur. Ex quo omnino Pontifices
 pauco tempore viuunt. quàm durum quod in extrema ſue-
 ritate qua delicta inuentur. redimere deberent. cogantur ſi-
 pe. quaſi deteriora committere. ut complacere curiſ. huius. Quin-
 imo plerumque illi. qui non ſolum cupiunt curiam mortem. ſed
 etiam quod eſſet in inferno. Quid enim profuit Romificatio. Et
 de quo Dominus in inferno. cap. xxiij. nec pagia. ubi ſua reputa-
 tio. & gloria. quamuis tot præclara facinora pro. Excluſa per-
 pertauit. ſe. i. teneat. ut vulpes. regnauit. ubi poſtequam
 mortuus eſt. ut carcerem poſtea. morte. curiam. non memo-
 riam. proceſſum ſuis. de heresi. Gaudium Albericum in rubr. de
 heret. col. j. & col. penult. ubi in fine. pont. cautelam. quod in
 extremis. quis. proteſtetur. ſe. mori. verò catholicum. &c. Ad Ge-
 leſtino. quarto. qui. ei. pontificatum. renuntiavit. ut Sylla. Dicta-
 tur. Diocletianus. imperio. ideo. vitam. eorum. exiſt. habuimus
 infaniam. Baldus. in cap. j. de metu. fundi. Blondus. decad. ij. lib.
 ix. char. ij. profuit. humilitas. quia. ſanctus. numeratur. in eccle-
 ſia. ubi. viſa. ſunt. beatorum. Hoc. nunc. volo. diſſe. zelo. quo
 beatorum. ſinem. ſanctiſſimi. Papæ. poſtri. adoro. ob. immenſam

doctrin

doctrinam quam in illius Quodlibetis adinueni, ut caueat
 eius sanctitas: quia sicut Roma est emporium omnium virtutum
 fortissimum, ita etiam sentina plurimorum visorum: adeo
 ut dicatur quod Romæ omnia eum liceant, non licet bonis
 esse. unde quamuis à Domino factum est istud mirabile in ocu-
 lis nostris, scilicet eius Pontificatus. Et sic si Deus pro nobis,
 quis contra nos? ad Rom. viij. veruntamen oculis tuis consi-
 derabis: † quia tot habet inimicos scientia, quot ignorantes. 151
 Specul. in tit. de aduocato. §. nunc de exordiis. num. 27. Et inimi-
 ci hominis, domestici eius. Ego autem postquam aliud nequeo:
 dico tamen illud, Deus conseruet eum, & beatum faciat eum
 in terra, & non tradat eum in manu inimicorum eius. Sed quo-
 niam illa loquebatur, nauem soluebat Vlysses. Ouidius in ij.
 de Remedio, quem refert Bald. de pace Constan. circa fin. † Et
 facere est plusquam dicere. cap. dilecti. vbi Decius ij. not. de ap-
 pel. id eo contra partialitates. Rursus sunt aliqui ita fatui qui
 has factiones sequuntur ob inordinatam affectionem quam
 gerunt erga principem expulsam, adeo quod quandoque fa-
 ciunt se suspectos criminis læsæ maiestatis, & exponunt se pe-
 riculo perditionis bonorum & personarum. l. iij. C. ad leg. Iuliam
 maiest. Et si aufugiat ad principem expulsam, qui ex quo non
 possit gaudere redditibus, plus egeret subsidio subditorum
 quam grauiamine seu impensa: de nihil recompensabit, & me-
 ritò: quia de tali fatua opinione nullum commodum consequi-
 tur: licet ille partialis incommodum. Item plus posset prodes-
 se stando domi in opportuna receptione antiquioris princi-
 pis expulsi, quam stando in exilio. Et sic patet manifesta fatui-
 tas. Cum sint semper in illo Esaiæ xxvij. & refert frater Mi-
 chaël Dominicus de Guelfis & Giebellinis charta ix. & frater
 Thomas Illyricus, vbi supra char. cxij. quia manda remanda,
 manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modi-
 cum ibi, modicum ibi facit, quod promittunt Cardinales fer-
 uoribus suis ut refert Zabai. in elem. j. §. fin. de reliq. & reue.
 lant. Non fuit expecta tempus, faciantque libenter. Hic imper-
 fecta faciunt mala damna frequenter. pro quo Card. Pap. epi-
 stola incip. quæ est chart. cxc. incip. excusatione. Et quod pro-
 mittit Papa de futuro cardinalatu. ut refert Feli. in cap. ad au-
 dientiam. col. ij. de præscript. largè enim principes promittunt.
 Erasmi. ij. parte. Prouerb. dlxxxiij. Charetis pollicitationes.
 Et tamen, ut inquit Seneca in lib. de breuitate vite: Maxima
 B b 5 porro

porro vitæ iactura dilatio est: illa primum quenquam extra huius diem illa eripit præsentia; dum vltiora promittit: maximum impedimentum viuendi, est expectatio quæ pendet ex crastino, & famess & memorabilem in nasum coniciunt. Polyd. Prouer. clxx. Erasij. part. Prouerb. cccvij. Spem pretio emunt. facit Petrarca epist. lxxx. obsecro. Consolatúrque cum Officio & missis Romanæ Ecclesiæ de aduentu. vbi Inuitatoria, Responsoria & alia ad eorum propositum. & super dicto Bald. in l. stipulatio ista. §. inter cetera. ff. de verbor. oblig. tantum diximus. quod Papa venit Perusium, quod pur venit. Et Gallicus dicit, On crie tant Noel qu'il vient. Imò plus de raro euenit: vt quando dominium recuperarunt possunt recompensare omnes qui passi sunt pro eis: quia si hoc deberent facere, nihil remaneret apud eos. Sed sic pertrahunt eo meliori modo quo fieri potest, præstando leues fauores: qui quandoque ducunt illum cui præstantur in eis nimis confidentem ad malum exitum: quia tandem oportet delicta punire, licet sæpius tolerata. Imò aliquando euenit vt aliquis qui passus fuit exilia, & confiscationem bonorum, amore principis, etiam si habeat causam iustam, illam perdat propter corruptelam iudicis seu officialis. nã sciens aduersarius fauores isti adesse, si pecunia non potest, lenocinio etiã, quod horresco referens, propriæ filia vel coniugis, aut alicuius suæ affinis fauores sibi aucupabitur. Et quæ eorum sit pœna, vide Afflictum in constitutione incip. matres. vel quandoque princeps vt inimicum vincat obsequio, vt statim dicam, eum plus extollet seruitore suo, adeo quod quandoque boni seruitores indignati dicant, Si quispiam à principe nostro vellet quicquam obtinere, oportet quod in eum aliquam committat proditionem: quia dicit Salomō, quem refert Host. in summa de poenit. & remis. §. cui ostendendum. col. xxj. versic. cui marchio. †

153 breue regnū nō parit subditis: quia in lata gente gloria principis, & in diminutione populi cōstitutio principis: pro quo facit Nicol. Boërij in trac. de seditiosis. char. xxxj. Sed pone quod iniuste vincas ob fauores, Nemo diu gaudet qui iudice vincit. iniquo. glos. in l. hæredem. ff. de calum. Vnde vtilius est causam status principibus relinquere, & semper vti fidelitate erga illū qui possidet: & quanto plus mutatur, tanto grauiori impensa quis fatigatur. & raro quod noui principes aliquid afferant de suo, nisi aliquas collectas præstáticas vel subsidia & hospitia militum: vnde euenit illud Tyberij, qui viderat abigētes muscas semisar

semisaturas à corpore ægri, & credētes prodesse, illi nocebant: quia superueniētes famelicæ mordacioris erāt & acriores. refert Vincentius in consilio, de alienatione Iustitiæ. chart. vij. in fine. Facit Asellus Neapolitanus, qui calcitrando deponit sellā antiquā eum vno latere premētem, & postea cogitur nouam subire quæ premit se duobus. † Etenim nouus rex, noua lex. Ac-
 neas Syl. epist. ccj. pupugerūt. col. iij. Imò quādoq; verificatur illud rusticorū, in æstu pluias optantiū pro vberrate vini: quæ veniūt, sed cum grādiue quæ vindemiā exportant, exinde clau-
 mantiū, quod pluuia oprata nūquam fuit bona. Preterea nunquam vidi principem qui inter sibi charissimos nō haberet de vna factione & alia. ergo stultū est ob factionē principem dili-
 gere, vltra quodd sit graue peccatū. Si enim princeps cum exercitu non potest se cōtinere in statu, volunt ipsi cū sua factione quæ est sola passio animi eum recuperare. parum enim prodest velle, nisi adsit posse. c. cum super abbacia. vbi Decius. iij. not. de offic. deleg. cum similibus. vt dixi inter feudalia Bruni. conf. xj. col. ij. licet aliquādo sufficiat volūtas. Bal. in proem. rex pacificus. in fi. Quādo enim aufugit princeps cum exercitu relicta patria, qui debet tanquā bonus pastor ponere vitam pro ouibus suis. Io. x. Corf. de potestate regia. q. lxxxv. col. j. putata, quia vt fecit Christus quādo exiit de templo. Ripa in tract. de Peste. char. xvj. col. xxj. abscondere oporteat expectādo meliorem fortunam, sit necesse cedere tēpori: tūc licet populis pro-
 euitando saccomanū iurare fidelitatē tyranno impunē. Imol. cōf. xxiiij. visis & pōderatis. Corf. in tract. de potestate regia: q. c. Calcan. conf. lxxx. in causa quæ vertitur. Socin. in iij. vol. q. c. Calcan. conf. lxxx. in causa quæ vertitur. col. iij. Et ad Lacedæmonios in-
 cōf. xxxix. in q. quæ vertitur. col. iij. quiebant Cornicij: Nō enim qui destituti ad alios se cōferunt, fidefragi sunt. refert Thucydides lib. j. facit Afflictus cōstitutiōne, dubitationē iurisperitorū. col. fi. & in cōstitutiōne, mona-
 schiā. viij. not. plus dicit Galiaura in l. j. §. q. præsens. circa. fi. ff. de verb. obl. q. imminēti necessitate, superiore negligente eos gubernare, possent impunē se alteri domino submittere, qui eos defendat sine cōsensu prioris domini. quod facit. p. ciuitatibus Tusciæ, relictis ab Imper. secūdū eū. & qui timet exercitū veniētē, habēt iustū metū. Bal. in c. bonæ. col. v. de rescrip. iuramentū etenim fidelitatis priori domino præsinitum intelligitur eo remanēte in statu. tex. cum gl. in c. venerabilē. de elect. l. cum seruus. ff. de cōdict. ob causam. cum sim. vt Nicellus. Con-
 cor.

deus hio
obstante
placitū qd
supra usum
re grandis

p. Obu
recahu
[ans]

cor. gl. li. j. fallen. xxj. colū. iij. Curiales semper excipio: quia iaper
tela, per hostes, & per varios casus, & per omnia discrimina re
rum principē & dominū suū sequi debēt & diligere, ac reuere
ri toto corde: & si sit Italus qui nolit sequi dominū fugientē vl
tra mōtes, nō est in totū dānandus: quia nimis durū est sic amē
nam relinquere patriā, & dulce solū: hinc dicimus quod Tēpo
ribus mores sapiens sine crimine mutat. Et si isti priuati cupiē
tes causam status tractare, aduerterent, quod principum ne
gotia sine subditorum odio tractare impossibile videtur. secū
dum Summā Salernitani char. xj. sed quod plus est, ad verba
quæ dicitur prouulisse expertissimus vir do. Cichus Simoneta
Calaber, fortē non essent ita stolidi. Aiebat enim, vt fertur, tra
ctantes status causas tandē vnū de quatuor vt plurimū perde
re: vel honorē vel animā, vel vitā, vel facultates. At rarē quod
successor in dominio diligit illū qui diligebatur ab anteces
sore. secundū Aeneam Syluium in tract. de felicitate & miseria
Curialium. Card. Pap. char. cliij. epist. incip. quando. conuenit
quod statim dixi: Nouus rex noua lex. & colligitur ex Gagu
ino in vita Ludouici xj. ante fi. vbi illi quos ita cōmendauit Lu
douicus Carolo eius filio, statim eo mortuo fuerunt ita malē
tractati: & cōmuniter videmus successorē in dominio fouere
factionē cōtrariā illius quā fouebat antecessor: & sunt qui di
cāt de industria hoc principes facere, vel vt debiliores foueāt,
& sic subditi melius interteneantur: alij quod ex inuidia ante
cessoris. facit ad prædicta Amedeus in tractatu de Amicitia, in
suo dialogo. chart. xxxvij. & seq. Card. Papien. chart. xxxij. ne
scio. & chart. lxxij. & cclvj. bene Petrarcha epist. vj. lib. vj. in
cip. diu. Guilielmus Mara. epistol. xxix. incip. quid scribam. &
quinq; sequen. & epist. xxxij. incip. tametsi & xl. incip. quātas.
latē Lucianus de aulicorū zrumnis. Vlrice. Hutten. in dialogo,
aula Polycraticus de nugis Curialium. & in lingua Gallica Le
doctrinal de Court. & L'abusē en Court. & in lingua Italica
vna frotula quæ incipit: Io ho preso fantasia. & dicit Summa Sa
lernitani post medium, quod Curiales Cardinaliū & prelato
rum admittuntur in paradiso absq; examine, etiam inter mar
tyres. & de eorū inuidia Codrus etiam aliquid in ferm. j. char.
xxvj & graues iniurias à vilissimis hominibus patiuntur. glo.
in regula Cancellariæ xv. circa mediū. Io. Montaigne in tract.
de regio consistorio. char. xxxij. dicens, quod plerūq; moriun
tur in paleis, nisi de gratia speciali decedant in hospitali. Plura
hinc

*De reu
rentia
de uita
155
de in cipi.*

hincinde potes colligere in Ouidio de Tristibus. libr. iij. sub
 rubr. ad amicū, vt magnorum virorum cōsuetudinem fugiat.
 Celestina. Actu. ix. incipi. porta. post medium. Claude omnia
 vnico versu medicorum: Eluriant, sūant, vigilēt, laborent qui
 reumata curant. Sed non petas alta si pati nescieris: quoniam
 fauor Curie infinitos extollit. & si tu ad alta pericalam Curie
 scādere volueris. prazmitte quod Hadr. Papa noster in Quod-
 lib. q. ix. litera n. & est char. lxxxviii. col. j. dicit quōd curia do-
 minorū est probatoria meritorū. Quare dominū supremum;
 ne more rusticorū sui quem impinguaueit adipē eripiat: quia
 plures sunt qui non permittunt eorum curiales cum pecunia
 recedere. Bald. in l. j. ante fin. C. de hzred. vel. act. vend. Coztra-
 neū tuū, vel qui his, quibus tu, moribus & studiis delectetur.
 nam hoc fit vt ob propriam delectationem seruitiū leuius fe-
 ras, & dominus opera tua frequentius vtatur: quem vbi inue-
 neris, dilige ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex totis viri-
 bus tuis. de Deo & proximo tuum est. quid agas. vide legendā
 S. Christophori. Et omnem prouinciam ab aliis neglectā, vel
 ob difficultatem & periculum attēari nō ausam, assume. nam
 vt dicebat Xerxes, quē refert cōmentum Cicer. in j. Offic. est
 chart. xxvj. Magna negotia cum magnis periculis fiunt, & re
 semel vel bis bene gesta, prout vigilantibus iura subueniunt l.
 pupillus. in fi. ff. de his quæ in frau. cred. & quia virtuti fortuna
 comes, vt statim dicam in tam summū euades. quōd magnum
 erit periculum, si cecideris, & grauis ruina. c. pueri. j. q. j. dixi in
 iij. ampliatiōe deducēte imparem: & tolluntur in altum, vt
 lapsu grauiore ruant. gloss. in c. quid ergo. de pœnit. dist. iij.
 Humber. in sacrilegio, char. fi. quia, Omnia sunt hominum te-
 nui pendentia filo: Et subito casu, quæ valere ruunt glo. in l.
 si debitori. in ver. domū ff. de iudic. & facilis descēsus Auerni:
 Sed reuocare gradū, superāsq; euadere ad auras, Hoc opus,
 hic labor est. gl. pen. in l. ij. C. de liber & eo lib. Causam partia-
 litatis dicunt quidam esse superbiam. propter ambitionem do-
 minādī. vt Marcus Virgilius in oratione de laudibus militiz,
 char. ij. incip. quæ solent Sed superbia est vitium capitalissimū
 Deo & mundo infestum. † Et dignitas nihil aliud est, nisi ex-
 cellentior gradus qui inuidiam generat, & scādalum seminat
 inter fratres. Bald. in c. cum olim. de consuet. vt de ambitione
 superbiæ filia Biblia aurea. c. vj. Fortun. in l. Gallus. §. idem cre-
 dendum. colū. j. ff. de lib. & posthu. lo. Montaigne de regio cō-
 sist.

*Secundum
necesse*

107

*De superbia
civ. dicit
minandi*

156

fist. char. xij. Luc. de Pēna in l. j. col. ij. C. pub. læti. lib. xij. glo. in cle. j. de regular. quæ allegat illud: Ambitus impatiens & summo dulcius vnū Stare loco, sociisque comes discordia regnis. Et propterea talis superbus & ambitiosus habet deum resisten- tem. Iob. ix. Iac. c. iij. Betonta fer. v. post cineres. Ioan. Monto- lonius in Promptuario Iur. in ver. humilitas. in fi. & vide mo- do qualis victoria speranda cum tali aduersario. Itē si ipsi puniunt inimicos suos, iam Deo locus non est eis vt eos puniat, quia dupliciter puniri non conuenit. c. at si clerici. §. j. de iud. nec de eodē delicto est sæpius quærendū. l. pen. ff. nau. caup. stab. vnde credunt nocere inimico de eo se vlciscendo, & ei profunt: quia Deus qui non irascitur sicut homo, fortē am- pliū non puniet eos: & videmus quotidie vindicantes vindi- cta facta plus dolere, quā illi in quos patrata est. Item nemo vindicatiū fecit vnquam magnum paleare: vt inquebat ille

157 sapientissimus Marchio Montisferrati. † fides nostra est tota fundata in humilitate, quæ humilitas ad diuitias & cœlū quæ- rendum optimē confert. Petrarcha epist. xcviij. noli Albertan. lib. vlti. de superbia. Et sine humilitate non est magnanimitas. Aegidius de regim. princ. lib. j. parte ij. c. xxv. Lucas de Penna in l. humilioribus. C. de ponder. lib. x. Item parandi sibi amicitias & benevolentiam nulla facilius via, quā humilitatis. so- let enim vulgò dici, quod agnus humilis lactat hubera pro- priæ matris, & aliena. Etenim superbis metipsis superbia est odiosa, & horror. secūdm Innoc. quē refert Lud. de Veritate contrit. char. lxxj. prout tyrannus tyranno, vt de Phalari. vt di- cam infra, & de illo quem refert Aegidius de regim. princ. lib.

158 iij. parte. ij. c. iij. † Aliam causam dicunt quidam esse vindi- ctam quæ procedit ex pusillanimitate, vt dixi in quinto funda- mento de incontinentia. Volunt ergo isti occupare quæ sunt Dei, scilicet gloriam & vindictam. Io. Montolonius in Prom- ptuario Iuris in verb. Deus. col. iij. super verbo. vltionum fra- ter Michael Dominicus in tractatu de Guelfis & Giebellinis, chart. j. ver. iij. Io. de Lig. in tract. de bello tract. iij. c. ix. colū. j. honoratus Bon. Hor. in L'arbre des batailles. c. xxxiij. vbi lin- gua Gallica traduxit totum illum tractatum semper tacito au- thore. facit Matth. v. non resistere malo. & illud Apostoli. Vin- cendo in bono malum. alias causas quas dā ponit Nico. Boërij in tract. de seditiosis. chart. iij. & iij. vt inordinata p. proprii cō- modi procuratio, vexatio in collectis, non punire delicta, &c

Sed

Sed ad vindictam. & si vis te vindicare cōtra bona. Italus nun-
quā est audax, nec spernit mortem, nisi quādo pauper. Eras-
mus in j. parte prouerb. dcccxlviij. timidus Plutus. & Seruius
ad Virgilium. j. Aeneid. circa princ. super illo, studiūque asperri-
ma belli. Et tanquā desperatus inimicus tuus deteriora cōmit-
tet. Bal. in l. j. C. de cūu. & ex desperatione fiunt securiores. Pe-
trarcha in proemio epistolarū ante fin. & epist. xij. ingenti. &
in triumpho Mortis c. j. circa fi. Et per desperationē facta secu-
ra. Et si nō vis credere, expostula à Gallis in Lombardia de an-
no M. dxxij. & quādo est pauper, quis honor tibi erit? dicimus
quòd de generis animi est minoribus insultare. Petrarcha epi-
stol. xcij. incip. sine illum, quia nec habet victoria laudem. vt in
j. Aeneidos. & illud, Egregiam verò laudem &c. & contra vin-
dictam Guilielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ.
lib. iij. c. iij. ver. iij. bonus. & c. vj. circa fin. Et dicit Longolius in
sua defensione habita Romæ. incip. quòd char. xl. quòd Roma
ni plures etiam conuictos absoluerunt, quia viderint quòd ni-
mis magnis aduersariorū viribus obruerētur. vbi recitat exem-
pla, imò. Parcere prostratis scit nobilis ira leonis. Bald. in c. ij.
col. iij. de postul. prælat. Si de vita inimici vis te vindicare, vnū
occidis, & paris tibi septem, vt caput hydræ: nam filij, fratres,
vel agnati quotidie de nece tua cogitant. Alberta. lib. ij. de exa-
minando cōsiliū in spe. incip. nunc accedamus. & de officio
iudi. circa vindictam. & lib. vlti. de guerra vitanda. & in rubr.
seq. Nico. Boërij in tract. de seditionis. char. xvij. Alexand. lib.
vij. consi. ij. num. viij. Et est detestādum scelus homicidiū. latē
Afflictus cōstitutione, si damna clandestina. col. v. dicēs inter
cætera, quòd omnis nobilis ab affinitate homicidæ abstinere
debet: & est periculosum etiam propter titulum de receptato-
ribus. ff. & ne dicatur quis opem præstitisse saltē post delictū.
Ang in Maleficiis, in verbo, Andræam auxiliatorē. Et qui gla-
dio ferit, gladio peribit. latē Iodocus in trac. de nobilit. c. xviij.
frater Mich. Dominicus de Guelfis & Giebellinis. char. ix. ver.
secundus labor, quod quāuis Deus inuenisset seruū suū Da-
uid secundū cor suū. c. ij. j. q. vij. tamen noluit quòd sibi tem-
plum edificaret, quia vir sanguinis esset. Io. Mōtaine in tract.
de bigam. q. iij. col. vij. Io. Montolonius in Promptuario iuris.
char. cxxxj. col. ij. Ferrarius cautela. xliij. canonicis. col. ij. etc.
nim vox sanguinis continuē ad cælum clamat. Et licet quis
tibi nocuerit, nota illud Catonis: Lædere qui potuit, aliquādo
prodesse

scilicet Caton
Lani

scilicet Guelfis
& Giebellinis
my

prodesse valebit. Et dicit Thucydides lib. vj. sub oratione Alcibiadis. Quandoquidē qui hostis esset vehementer nocuit, eundē si amicus sit, satis profuturū. & colligitur ex Scipionis exemplo, qui filiam inimico experto desponsauit. refert Gellius lib. xj. c. viij. plures Longolius in sua defensione habita Romæ, incip. quod char. xx. qui hospes. Romani postea accerrimi defensores, & quotidiana exempla nobis demonstrant capitanei armorū facit latē Plutarchus in tract. quomodo ex inimicis quis capiat vtilitatē. incip. video. & dicit frater Lud. de Verit. contritionis, chart. cxxij. de septem operibus misericordiae corporalibus: fit enim ut nonnunquā inimico crebris victo beneficiis, odiorum rigore emollito, calorem in mente charitatis excipiat, ac de inimico amicus fiat. Et Papa pius epist. ad duce[m] Mutinæ, allegat Apostolū dicere, quod vincere debemus in bono malum. Alberta. lib. ij. de consi. dandis in rubr. de examinatione consilij in specie. maximē cū dicat August. ad dilectionem inimicorum vos admoneo: quia ad sananda vulnera peccatorum nullum remedium vtilius cognosco. Et quamuis aliqui dicant quod iam cessassent, nisi principes eas fouerent propter cōmodum pœnarū quod ex delictis quæ exinde sequuntur, capit fiscus: vel ut Cāpanus lib. vij. epist. j. incip. ruimus. replicata in exēplis. Card. Pap. ccxxxvij. vbi epistola seq. Petrarca lib. vlt. epist. iij. leue est. Old. cons. lxij. & circa. col. j. vers. iij. videtur fauendo semper debiliori factioni: ut de Philippo dicit Iustinus in prin. lib. viij. & Papa Pius in epistolis. facit Valla. de donatione Constantini. vlti. chart. vel ex alio, quia facilius hoc modo dominantur, iuxta illud Philosophi: Vis regnare, diuide. Archiep[iscopu]s Floren. in sua Chronica, parte iij. titu. xix. c. vj. §. j. Claud. in Monarchia Frācie. parte iij. c. iij. & parte v. c. x. & quia quilibet gestit animo rempub. instituere, ut in ea ipse maximo pretio sit futurus. Isocrates in oratione de bello fugiendo col. lij. & ita faciebat frater Hierony. Sauonarola Florētiæ, ut dicit eius processus impressus. Sed præmitto hoc dicentibus antequam procedam vltcrius, quod non est dicendum malum de principibus l. j. C. si quis imper. maled. Gellius lib. iij. c. iij. verū ad fi. Ecclesiast. x. in fi. Marfilus Ficinus epist. neq; tutū inculcare principes. char. cxij. Eras. prouerb. cj. char. xxv. Multæ regum aures atq; oculi. Et Helena Ouidiana, An nescis longas regibus esse manus? Igitur respondetur post Isocratem in panegyrico incip. illos. chart. xj. & quæ dicam infra quod

quòd in dubio minor pœna est eligenda. & sic cessat illud de
commodo pœnarũ. Ad illud, Vis regnare, diuiderespondetur,
quòd philosophus illud nũquam dixit, nisi detestãdo, dum lo-
quitur de tyranno, & ponit hoc pro vno signo ad cognoscen-
dum tyrannũ, vt infrã dicã. Præterea eueniet vnico momento
aliqua seditio vel rebellio, in qua oportebit in tribus mēsis
principem plus effundere auri, quã potuit fiscus suus de tali-
bus pœnis in decennio rodere. nec debet princeps talibus pœ-
nis mentē applicare: sed de acquirẽdo aliquod dominũ, quia
aquila non capit muscas, vt dixi. Et sic patet quod hoc est po-
tius damnosum principi. facit, quia dicit Christus, cuius potis-
sima est autoritas, Omne regnum in se diuisum, desolabitur.
Luc. xj. c. si ca. xxv. q. ij. Barb. in c. quod ad translat. de off. de-
leg. char. antepen. Et lib. iij. cõsil. j. col. pen. & lib. j. cõsil. xx. il-
lud. col. v. Socin. d. cõsil. lxvij. visis inuestituris. col. xj. repeti-
to. cõsil. clxv. Curt. Sen. cõsil. lxvj. sapien. colum. xv. lxvij. do-
minus. Ioan. colũ. vj. Oldr. cõsil. liij. quæstio est talis, an tutela.
Ias. in l. stipulationes nõ diuidũtur. col. xx. de verb. oblig. Item
secundum Bald. in l. j. in prin. C. de cad. tollen. ¶ partialitas in ci-
uitate est tãquam vermis in caseo. & dicit Barb. in c. licet. col. 160
xv. de proba. quòd est porta patens ad introducendum inimi-
cos: etenim discordia omnia destruit, etiam semetipsam. Nize-
lus in epist. ante concordias. Bar. Cõradus in tract. schismatis.
cap. iij. col. ij. hinc dicebat Federicus Barbarubæ Imperator,
¶ quod Italia est sicut anguilla quæ nõ potest teneri per caput, 161
neq; per caudam, neq; per medium. refert Blondus statim alle-
gandus, & tamen est facilis ad capiendum. ¶ Secundo, quia vl-
tra quòd nõ prohibendo grauiter peccarent, secundũ fratrem
Thom. in dicto tract. de potestate Pontificis, chart. xiiij. & seq-
est aliud, quòd dicerentur tyrãnni sic faciendo, Bart. in tract. de
tyranno col. viij. vers. vj. quòd tyrannus. Somnium Viridarij
lib. j. c. xxxiiij. col. pen. ver. sextus actus. frater Hieron. de Fer-
raria in tract. de regim. ciuitatis Florentiæ tract. ij. cap. ij. facit
Mart. de Laud. in tract. de confœderatis. vers. xij. incip. prin-
ceps. Barb. in rub. de testa. co. xvij. vers. vlt. cum in ciuitate. Pla-
tina in tract. de optimo ciue, lib. j. chart. iij. & lib. ij. charta iij.
Aegidius de regim. princi. lib. iij. parte. ij. c. x. Nicol. Boërij de
seditionis char. xx. & sic posset impune sibi fieri resistẽtia. Con-
radus in tract. de schismate. c. iij. num. xij. Et raro quòd prin-
cipes qui tali arte vtuntur vltimò nõ fiant exosi vtriq; parti, &
Cc citò

de tyranno

*G. de tyranno
in de*

- citò vel dominium vel vitam perdant, & quandoq; utrūq; vt
 162 vidimus, quia Deus ob tale peccatum hoc permittit. † dicitur
 etiā quis sub tyrannide viuere, quando subditi non possunt li-
 bera voce defendere bonū publicū. Bal. in l. decernimus. col. ij.
 C. de sacrosan. eccl. & qui partem ciuium consulunt, partē ne-
 gligunt rem perniciosissimam faciunt. c. vj. in officiorum. Al-
 ber. de Iustin. cod. confir. col. j. l. j. cum gl. ff. de legib. l. actione.
 §. Labeo. ff. pro socio. Afflictus constitutione grandis. j. nota.
 S. Thom. quē refert Fortun. in l. legitima. ff. de pact. col. xxviij.
 in fi. quia nō est cōmunis pater qui communem filiorum cu-
 ram non habet, & Dido in j. Aeneidos, Tros Tyriūsq; tibi nul-
 lo discrimine agatur. & Christus dixit Petro, Palce oues meas:
 non distinguens inter has & alias. Inno. in cap. solitz de ma. &
 obed. Cyprianus de Beneto in tract. de potestate eccles. Roma.
 163 chart. vj. §. † Tertiò, aliquando eueniet quòd aliquis subditus
 transfuga principis clementia confusus domū rediret, sed plus
 timens factionem aduersam, nō audebit: vnde exulans quoti-
 164 die inimicos & bellum principi procurabit. §. † Quartò, quia
 si essent partiales iustitiam per quam regna consistunt. §. oportet.
 vers. deinde. in authen. de mand. princ. Aegidius de regim.
 princ. lib. j. parte ij. c. xj. Claud. in Monarchia Francie. parte ij.
 c. xv. rectè ministrare nequirent: quia ipsi vel eorum officiales
 qui solent sequi vestigia principum. Barbat. allegando Platonem
 in procem. clemen. §. quoniam nulla col. iij. Claud. super
 Lucā char. c. iij. in fin. Decius consil. clj. videlicet in ferm. teq.
 col. j. vt dicā infra char. prox. & infra quomodo debeat iudex
 iudicare. in x. limitatione, amore suorū & odio aduersantium
 ducti impediuntur ex affectione veritatē cognoscere: quia fa-
 cilius credet rationibus solū persuasuiis facientibus pro ami-
 co, quā concludentibus pro inimico. Credunt enim libenter
 homines id quod volunt. Cæsar in commentariis lib. iij. post
 medium. & Ias. in l. qui Romæ. col. ix. de verb. oblig. qui alle-
 gat Senecam. & iudices audiunt libenter quos diligunt. Barb.
 in Ioannina. col. cxvj. facit Erasmi ij. parte Prouerb. c. cxxiij. qui
 amant, ipsi sibi somnia fingunt. Salomonius in repet. l. Gallus.
 §. quid si is. char. v. ff. de liber. & posthum. dicit, quòd est incli-
 nauo naturalis, quòd facilius desiderata credimus. patet in no-
 uitatibus tempore belli quibus vnus tantūm credit quòd vna
 pars pro vna, alia pro altera quòd inducuntur ad sponstiones
 seu scommissas, puta quòd imò Papa vincet: quē an valeāt. Paul.
 Alex.

Alex. & Ias. in l. a. Titio. ff. de verb. oblig. Decius consi. cxiii. & cxv. in fi. col. iij. Paris. de Ludo. col. viij. vers. an quādo aliquis vult sapere. Roch. in c. examinata. chart. x. de iudic. Et dicit suprà Bonaventura, quem refert Bustus in Defensorio montis, char. xxvj. col. iij. est in fin. iij. partis solubilitatis. quōd aliquādo homo bene aliquid scit: sed tamen affectio adeo dominatur in eo, vt ad existimādum oppositū illum protrahat. ¹⁶⁵ Item te ergo amore vel odio rectū non potest fieri iudicium, vt infra dicam. Item quādoq; aliquis factiosus delinquens cū suis coniuratis erit adeo potens quōd princeps non poterit eū punire, nisi trāsmittat exercitū propter cuius impensam delictū facere iussit, an, vel transeunt sub dissimulatione. Et sic frustratorium remanet iudicium cuius executio tēdit in vanum. Bal. in c. ecclesia. col. j. vt litē pendente. Et propterea dicit Philosophus, quem refert Bald. in § conuenticulas. de pace iur. fir. quōd communis custodia regni est non permittere vllum credere prāter commensurationem. facit Barto. allegando etiam Philosophū in l. j. col. pen. C. de dig. lib. xij. & quōd vult Egid. de regim. princ. lib. iij. parte j. cap. xvij. Et Vdalr. in l. ij. §. j. ff. de ori. iur. col. xxij. vbi dicit quōd prima reipublice pestis est fouere eos qui dominari cupiunt. facit Claudius in Monarchia Francie. parte j. c. xvj. & parte ij. c. xvij. vnde euenit ex quo nō faciunt id propter quod à Deo missi sunt. c. regum. c. rex debet. xxij. q. v. Deus faciat illos admittere dominium. c. si de rebus. xxij. q. j. Panor. in c. Pisani. j. not. de resti. spol. frater Michael Dominicus in dicto tractatu, de Gueis & Giebel. char. xvij. vers. quo ad certam. quoniam vt dicit Dantes in Purgatorio, cantu. vj. incip. quādo. chart. vlt. Et vnde Marcel. diuenta ogni vilan che portay grando vene: quia capiunt famam ex crudelitate. Bal. in c. j. quod met. cau. sed crudelis crudeliorem inueniet. Nic. Boërij in tractatu de seditionis. char. v. & de hoc habēt semper synderesim stimulantē. Hos in summa de pœn. & remis §. que inducūt. col. ij. & quādoq; citius mori. c. episcopi. xj. q. ij. Roch. in c. si de consuet. col. iij. ij. not. vbi dicit, ¹⁶⁶ q. q. diabolus habet potestatem in peccatore quasi in suo pecore. Si enim principibus nō prāstatur obediētia, sunt tanquam priuati: & vt potestas Sinegalie, qui prāciebat postea faciebat. secundum Cacialupum in l. diem functo. col. v. ff. de offic. assef. ¹⁶⁷ §. Quinto si factiones principibus placerēt, verisimiliter nō cōdidissent leges puniētes factiosos: quia licet secundū Bar. in

consil. lxxvij. col. iij. Corset. in tract. de potestate regia. quæst. lxxiii. Bustus in Defensorio montis. charta lxj. col. iij. & seq. Pich. in repetit. lin. quartam. col. l. iij. frater Thomas Illyricus de potestate Papæ. char. xxxvij. Mirabilis liber prophetiz charta xij. cap. iij. ¶ Aliam causam istarum partialitatū quidam assignant esse, scilicet propter fauores & sequelā: sed non aduertit ad illud Plauti in Amphitr. Sat. habet fautorum, qui re. cta facit. Et Ias. super suam portā, vt vidi. & habetur in oratione Sapientie in eius funere, Virtuti Fortuna comes. Philadelphus in satyris, Virtutibus vltro respondet Fortuna fauens. Lilius de cade. j. lib. iij. dum loquitur de A. Sempronio. vbi dicit quod fortuna, vt sæpe alias, virtutem est sequuta. & Cicero de Senectute, post medium, loquendo de Cyro dicit, Virtuti tuæ fortuna cōiuncta est. & Bar. in repet. l. Barbarius ff. de offic. præt. col. ij. quod virtus & bona fortuna raro seorsim cōsistunt. allegat Aristot. & Virg. hinc Gallicus, A vertu fortune. & Achilles de Allionibus iurisconsultus, senator maioris consilij ducis Sabaudie, in domo sua depingi fecit, Mineruam & fortunā amplexatam deambulantes. & fortuna exultat & deprimat. Angel. in l. duo naufragium. §. fina. in fin. ff. de incen. rui. naufra. licet sit inexorabilis, & muta. secundum Ias. in l. si duobus. colum. j. C. commu. de leg. & sine ratione. Bald. in cap. clerici. de vita & honest. cler. hinc ille rogans auxiliū ab amico contra ius, dicebat quod in iure nō egebat auxilio. alius respondit, Es alter dæmon, qui sciēs peccatū & pœnā inferorum, alios illuc accedere instigat: ego dæmonis amicitia recusō. & meritō, quia pro amico non est faciendum nisi vsq; ad aras. M. Renault in Mirouer des princes. char. xxvij. Gel. lib. j. c. iij. Chilo. pulchrè Rosariū Bust. ij. part. serm. xxxj. litera m. vbi allegat Valeriū lib. vj. loquentē de Rutilio, qui dicenti sibi, Quid igitur mihi opus est amicitia tua, si quod rogo non facis? Respondit. Et quid mihi tua, si propter te aliquid inhonestè facturus sum? Matth. x. Qui amat patrem vel filium plusquā me. nō est me dignus: ergo quanto minus amicū. ¶ Est verū quod plurimi cōquerūtur fortunā virtutibus aduersari. vt Marsilius epistolarū li. viij. char. clj. & cliij. epistola incip. superioribus. & lib. x. chart. clxxvij. epist. incip. inimici hominis, domestici eius. & epist. proximè sequenti, sed fortè erant instabiles: nam si perseuerent in virtutibus. Et si semel, bis, vel ter, seu pluries fortuna aduersetur, tandem mutabitur, & virtutibus adharebit: & quod tardius, eò altius virtuosum

virtuosum extollit. Et sic soluet fortē cum vsuris. vide Claud. in Monarchia Franciæ. lib. ij. c. xvij. ista enim magis intellēctū percipi possunt, quam verbis exprimi. l. quo enim. §. 7. ff. de rem ratam hab. Plus dicendum videtur, quod imō ipsiusmet caporalibus harum factionum sit talis partialitas exosa, prout de tyrannide in seipso scribit Phalaris epist. xxij. iunctum. & epistola xij. ignosco. & epist. seq. Et Hōcrates in tract. de Tyrannide. Matth. Bosius epist. iij. tuis literis. nam licet quis debeat esse subditus principibus etiam dytcolis, tanquam a Deo missis, tamen fecus quando tyranni. Paris de Syndicatu. charta. ij. cap. 7. an liceat occidere tyrannū. facit Nemeli c. char. xiv. vbi de Eleazaro. Bald. & Claud. in lex hoc iure. ff. de iustit. & iur. Luc. de Penna. in l. j. col. v. C. pub. latit. lib. xij. quis animus est ergo tyranno, quæve requies? non sunt audaciores, ditiores, nec fortuniores Cæsare, qui tamen fuit trucidatus, & tot successores. Nam omnia dicta exinde nascentia illis ascribuntur. Bar. in l. quoniam multa. C. ad l. Iul. de vi. Ang. in l. j. ff. de probat. Alex. lib. j. cons. ciij. Item prima. col. ij. & continuis anxietatibus & expensis fatigantur, & mille viris infamibus & scelestissimis fauere coguntur. Et eos quandoque extra dominiū principis propter fiscum grauissima impensa nutrire, & eos qui si domi starent. artem suam exercerent, & nunc nihil valēt operari, & postea cum nequeant à malo abstinere. Nam Lucanus, Sanguis semel ore receptus Pollutas nūquam patitur māsuescere fauces. & peccata tempore patent. Propterea sepius visum est eos clamare, dum furcis suspendebantur. Ego motior propter talem caporalem, quem nominabant. cogita in quanto pudore & discriminine eum ponūt. & si semel rogauerit vni ex his sequacibus, quos vulgò in Italia Catulos caporalium nuncupant, cogetur quotidie ei vices reddere: & si non de persona, saltem de bursa: & tamē durius est de pecunia quàm persona seruire. gl. fin. in l. hæc operæ. ff. de oper. liber. Imō de dominis faciunt se horum sequacium seu catulorum vilium socios, & quasi fratres: & quia nimia familiaritas gēciat cōtempum. l. obseruandum. ff. de offic. præs. c. & si Iudæos. de Iudæis. vbi Panor. dicit hoc procedere in istis rusticis. Bonif. in tract. de nobilitate. parte. iij. num. xij. possumus dicere quod tandem subditos, ne scelera etiam pro eis perpetrata propalent, ad eò quod nunquam quiescunt, tot exilia subeunt, tot vulnera, tot mortis pericula. nec ubi locus tutus ab insidiis inimicorum. & quando

170
*aut licet
 occidere
 tyrannum*

quando perfecisse arbitrantur, tunc incipiunt. pulchrè frater Hieron. de Ferrara in lib. de regim. ciuitatis Florentiæ. chart. penult. Albertanus lib. ij. in rubr. de cõsilio inimicorum vitando. & in rubric. de custodia personæ. nam pro vno die quilibet pauper sat erit ad vexandum. & fortè occidèdum etiam vnum potentem caporalem. quòd res cunq̃ue trahat & vindicet: postea si potest, quoniam peracto scelere, aufugient: & nullum hominum genus audentius, & callidius Italo paupere, vt suprà. & aliquando reperiet socium, ¶ quoniam communis timor iun- 171 git separatissimos. Bald. libro j. consil. cxxx. Decretum. & aliquando parua sæpe manu innumerabiles hostes fuderunt, vt statim dixi. Et propterea timeretur dubius euentus belli. Oldr. consil. lxij. & circa ult. chart. facit Marsil. Ficinus lib. vj. chart. cxviii. epist. incip. omnino dicēs, quòd vbi mare sæuit maximè in fortuna, vtp̃imum dominatur, & facillimè fallit, & postea homines ducunt damnum tuum. & charus vindictam. Eras. j. parte Prouerb. dcxlvj. Nōne vidimus Collam de Montanis grāmaticū ob baculatas, quas (vt dicitur) sibi dari fecerat Galeacius dux Mediolani, ipsi duci toti orbi tremèdo cautè mortem cogitauit, procurauit, & executioni mandari fecit. & ipse semp̃ à lōge stetit. Corius in Chronica de anno M. cccclxxv. char. ccccxliij. circa fin. latè habetur in dispositione Hierony. Alciaci, quæ incipit, Colla de Montanis. Et si caporalis faciat violentiam alicui ob hos sequaces, cogitet quòd contra suos posteros hoc fabricat. Nam cū ex diuitibus, pauperes, & cōtrā quondie procedant, vt ex rota richeza fa superbia, superbia fa pouerta, pouerta fa humilita, humilita fa richeza, richeza fa superbia. pro quo glo. in l. non vt ex pluribus. in fi. ff. de reg. iur. Et sic semper circumuoluendo nunquam est finis. facit Lucas de penna in l. j. C. pub. lxx. lib. xij. col. ij. ponens etiam hos versos. ¶ Nobilitas fastum, fastus litè parit & arma: Lis odium: 172 cārpunt hæc tria mortis iter. non erunt fortè posteri ita potentes, contra quos similes violentiæ etiam patrabuntur. pulchrè text. in auth. vt omnes obed. iud. prouinciæ. in princ. & iudices talibus resistere debent. Alberti. in proœm. C. incip. quoniam. col. fi. & eorum precibus iudices quandoque ferunt sententias iniustas: & tunc benè vellem scire si aduertūt ad restitutionem ad quam tenentur damnum passo. vltra pœnam. l. qui dolo. ff. de præuaric. Quinimo his quibus prodesse putant, nocent: nam talis sententia per supremas Curias reuocatur. Claud. in

Monar. Franciz. parte j. cap. x. propter quandoque nullitatem actorum vel iniustitiam, quia nemo diu gaudet qui iudice vincit iniquo. gl. in l. in hæredē. ff. de calum. Et si fuissent seruata seruanda, fortassis obtinuisset in meritis: & vidimus sæpe præstari fauores ad colligendum fructus qui ferè consumuntur per socios, vel perduntur, quia vtpurimum immaturi. Et postea oportuit resarcire in duplū cum valore quanti plurimi. Omitto quòd nunc eos qui ob eorum potētiam volentes lucrari faciunt cum aliquo litigante pactum de quota litis, quia debent puniri in tertia bonorum suorum. lex senatus. vbi glos. ff. ad l. Iul. de vi priua. Et quòd hæc partialitas non solum sit odiosa caporalibus: sed instigatoribus & humiliorib. patet, quia per fas & nephas seruiunt caporalibus. Felin. in c. in literis. col. ij. de testib. ipsi sunt qui vulnera & cædes suscipiunt, qui laqueo suspenduntur, securi percutiuntur, vt caporalibus sint exēplo: ipsi torquentur, trucidantur, & caporales ex causa tolerantur. Albertanus de consiliis dandis, lib. ij. de quoduplici voluntate Dei. Est enim lex, aranæ tela, quam si quid debile intrat, retinetur: graue autem pertransit, tela rescissa. vt Solon apud Laërtium. Mancinellus in sermonib. lib. ij. tit. viij. Codrus serm. j. char. xxvij. Erasmi. iij. parte Proverb. cccclxxij. Dat veniā coruis, &c. Ange. in l. ij. ad fin. ff. de priuat. delic. Bon. de nobilitate iij. parte. num. xlvij. Claud. super Lucam. est chart. clxviij. est vltima. ij. tract. facit quòd al. cane maigro se apichano le mosche. l. & an eandem. §. actiones. ff. de excep. rei iudic. vbi Ang. Lucas de Penna in l. missi opinatores. antefin. C. de exact. trib. lib. x. in l. j. C. de stud. lib. xj. col. vj. licet & meritò hoc damnet Fortun. in l. j. colum. xj. ff. de iusti. & iur. sed interdum ita ficiendum dicit Luc. de Pēna in d. l. missi opinatores. Cyprianus Benetus in tract. de authoritate Rom. Ecclesie. chart. ix. & seq. & gaudent quandoque caporales de morte talium malefactorū, ne scelera quæ eis mandauerunt, propalentur, & vt se fastidio & impensa liberent, licet fingant dolere, & amicos rogent pro eorum liberatione. Sciūt enim quod qui committit peccatum seruus est peccati. Io. c. viij. glo. in l. fi. C. de senten. pas. Imò quādoque seruiunt vni caporali, qui postea eum destruet. vt Facinus canis dicens equo suo ronzino, destruto el Guelfo, mangia el Giebellino. Et Alex. vj. destructis Vrsinis, inuasit Colonnenses. nāque arma tenenti, omnia dat &c. secundum Lucanū in j. & Nulla fides pietasq; viris qui castra sequuntur. vt Anch. consil.

consil. xxxvij. incip. p̄missa. Item est periculosa armorū con-
tractatio ista, vt dicit sapiens Mediola. Can de porco, sparauer
de chaza, & homo de spada non se troua raza. & inspicce Cesa-
rem, Pompeium, & ceteros etiam summos bellorū duces quali-
ter occisi fuerint: sed omittendo eos qui non fuerunt de popu-
lo electo, inspicce quot Christianos, & quod deterius est quid
de anima eorum. Melius ergo illis esset si repub. regere ne-
queunt, postquā etiā turpe est lucrum quod quis eam guber-
nando facit. c. militare. xxij. q. j. Ideo fugiendum Ioan. Lup. in
rub. de dec. inter vir. & vxor. char. xxxiij. col. iij. *Deo* solum
peccatur conuertendo pecuniam publicam in proprios vsus:
sed etiam in maiō eam ministrando. Fel. in c. olum. col. pen. de
accusa. & cum quanto periculo & difficultate sit talis admini-
stratio, nisi adsit diuinum auxilium, Marci. epistolarum libro
vj. char. cxxij. † & omne officium per partialitatem obtentum 173
peccat exercens, vt frater Michaēl Dominicus in d. tract. char.
xiiij. Melius est ergo artes suas exercere, vel agros colere, vel
mercari, quā quotidie arma mutiliter & contra proprios
quandoque affines tractare. l. si cohartalis. C. de cohar. lib. xij.
quoniam vt plurimum caporales postea in amicitiam reconci-
liantur, & ipsi vtrique remanent exoti: quia entia volunt bene
disponi. v. Ethic. j. Meteor. Imol. in cap. nouit. col. iij. de iudic.
Bald. de pace Constan. circa fi. Et in repet. l. Aemilius. col. pen.
ff. de minorib. Rosell. Monarchia char. lxxij. in fi. iij. col. p̄zfer-
tim si negotium omnes tangēs ad hoc impellat, quia commu-
nis timor iungit separatissimos. Nic. Boetij in tract. de sedic-
tiosis. char. xix. post Bal. lib. j. consil. cxxx Et nescio videre quo-
modo possint confessores istos partiales absoluerē itāre peti-
culo reciduationis. quod colligitur, quia nō admittunt diui-
sias, ideō non dicuntur p̄nitere: & quomodo est reconcilia-
tus fratri suo, Matth. v. latē frater Thomas vbi. §. in viij. funda-
mēto. & in chart. cxij. Item propter scandalum in simili. Ange-
lica & Siluestrina in verb. cōcubinarius. §. ij. quia clarē liquet,
quod facilius quis relabitur ad partialitatem quā ad concu-
binatum: ergo absoluer non si pochi non si pente. vt §. dixi.
plus dici potest, quod si aliquis vixit in partialitate, & moria-
tur cum penna vel imagine super birreto, vel cum vestibus seu
caligis indicantibus partialitatē, nisi appareant signa p̄niten-
tiæ, quia in manifesto peccato moritur intestabilis Et sic cor-
ruit eius testamētū. Barr. in l. j. col. vj. q. vj. C. de sacrosan. Barb.

- in c. ingredientibus. col. antepen. de testam. & lib. j. consil. si. in-
cip. multos Burgos in c. j. col. v. de empt. & v. di. Archiep. Flor.
in ij. par. Summ. tit. x. c. j. §. non ob. Bald. in d. l. j. & Panorm. in
rub. de testam. col. fi. & Perus. in rub. eod. lib. vj. col. xvj. verb. vl-
timo queritur an excommunicatis quia ipsi loquuntur quan-
tum ad pias causas. Et in quibus maius dubium vertitur: quia
non debeat capi elemosyna à peccatoribus. Et prædicta opin.
indubitater procedit, si teneamus opin. fratris Michaelis Do-
minici. † quod partialis grauius peccet, quàm hæreticus: quia
74 omnes indifferenter tenent hæreticum esse intestabilem: & si
intestabilis, quantominus poterit sepeliri in terra sacra. Ber-
tach. in tract. de episcopo. lib. iij. par. liij. q. xij. frater Thom.
Illyricus vbi §. in vij. fundamento. Et frater Michaël Domini-
cus in d. tract. de Guelis & Giebellinis. chart. xj. versic. quartus
labor. c. placuit. xxij. q. v. Hadr. Papa noster in Quodlibetis.
iij. char. xxxviij. col. j. Et quia istud de testamēto & de sepultura
pari potest multa contraria, bene cogita, quia non firmo, licet
in dubio tutior via sit eligenda. & sic cauendum ab his partia-
litatibus, nec se ponere in conflictu opinionum Doct. ne vl-
terius circa rem notissimam insistam, scilicet in testatione hu-
ius maledictionis. ponam aliqua remedia, quæ si adhiberentur,
si non tolli, saltem fortè sedari possent istæ partialitates: quia
hoc opus hic labor est: nam videtur quasi impossibile secundū
Surgetum in Enchiridio militari char. xxxix. & partialitas est
passio animi, secundū Bal. in l. j. C. ad l. Iul. Viscel. quæ soli Deo
cordium scrutatori nota est. c. erubescant. xxxij. dist. I. deo non
facile potest adhiberi medela. glo. in c. vt circa. de elect. lib. vj.
in glo. iij. quia semper dicunt inter se illud, Odero si potero: si
non, inuitus amabo. gl. in c. turbarum. xxxvij. dist. Sed possent
obseruari causæ quæ causant pacem. vt Panorm. in c. Pisanis. j.
not. de restit. spol. Afflictus constitutione, pacis cultum. col. ij.
Guil. Rouille in tract. de descriptione iustitiz & iniustitiz. lib.
j. c. xv. Luc. de Pēna in l. j. C. de publi. legit. lib. xij. col. vij. & seq.
Et auferri quæ causant bellum. Io. de Lign. in tract. de bello.
tract. ij. c. v. Laurent. Valla de donacione Constantini. charta.
175 antepenult. §. † Primò enim quod Papa qui est pacificus, vt in
procc. rex pacificus. ad quem spectat iurisdictio istorum pro-
pter peccatum c. nouit de iudiciis. Item propter pacem, vt De-
cius ibi viij. not. bene facit text. in c. placuit. xc. dist. de quo Fe-
lin. in rub. de treug. & pac. in c. quæ in Ecclesiarum. col. xij. de
const.

constit. Ias. in l. quidā aestimauerūt. col. iij. ff. si cer. pet. facit Petrus Subert. in tract. de vinea Domini. v. par. c. v. Barba lib. j. consil. xij. illud col. j. Formularium prouinciale. chart. liij. Faceret legem per quam declararet prædictas partialitates esse peccatū mortale: & hoc ad auferendum ambiguitatem seu errorem simplicium, qui putant licere esse partialem, quādo non habet animum nocendi alicui. l. si. C. de indic. vid. tol. Et fortē sunt vt serpēs tempore hyemis. Seneca epist. xlij. & sæpe maior est infirmitas corporis, dum latet. Hadr. Papa noster. q. x. char. penul. col. iij. Panor. in c. j. de sagitta. Plus enim timetur quod specialiter iniungitur, quā quod generaliter imperatur. c. si aduersus de hæret. lib. vj. Ea enim quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, censentur neglecta. litē apud Labeonem. §. hoc editum ff. de iniur. Bal. in c. cum M. col. antep. de app. Card. in cle. j. col. x. vers. nos itaq. de reliq. & vener. sanct. Serutinium chart. lxxxvij. Nic. Boerij de potestate legati. charta viij. in princ. j. q. A quo peccato non possent partiales absolui, nisi cum formali poenitentia vnus ieiuarij: qui si fortē ob ægritudinē vel senectutem ieiuare non possent, quod erogarent Ecclesiæ tātum quantum ipsi cum familia sua tota exponerēt tribus diebus in victu. Gerentes autem se palām perseverādo pro caporalibus harum factionum, incurrerent ipso iure poenam hæresis: & declararentur carere testamenti factione & ecclesiastica sepultura: vt in simili in c. quenquam. de vsur. lib. vj. possit contra eos procedi, per quoscuq. iudices tam ordinarios quā delegatos seu inquisitores, & tam laicos quā Ecclesiasticos. ¶ Secundō quod mādarentur cassari omnia statuta loquentia de Guelfis & Giebellinis, & deleri de volumine statutorū, absoluerēq. quascūq. personas quæ iurassent exseruare, declararēq. irritū & inane quicquid in posterū fieret virtute talium statutorū. Nec hoc ægrē ferre debēt ciuitates, vt patet ex prædictis. Imō & si aliquid acquisiuisset exinde nā vt inquit Pap. Pius epist. xl. cōtra Dieterū. t. difficile enim est q. po- 176 testas malis artib. acquisita bonis morib. administraret. Et licet oēs nationes imō & ciuitates peccēt in aliquo peculiari, vt colligitur ex Pōtano in dialogo Antonius. c. salutē vobis multā, post med. in toto tēpore. char. cv. & Philelphus lib. v. epist. j. incip. Video te esse. Et de Ferraria Butrius consil. xlvj. De morte. sed pro ea Bolog. in Theodosiana. in verb. hoc saluo. est chart. xliij. & de Genua Papa Pius epist. xliij. ad Archiep. Genuensem.

Dantes

Dantes in inferno. cantu. xxiiij. in fin. & de omnibus linguis quas deridet in speculo vulgari de poenitētia. chart. cxx. quarū quæ sit melior Albert in Dictionario. in versic. lingua. & Coeles de Physiognomia. li. j. c. vij. tādē cæteri omnes defectus nihil esse videntur respectu huius maledictæ partialitatis.

¶ Tertiò quia nomen Giebellini & Guelfi, est generalius nomen factionis in Italia, prohibere sub pœna peccati mortalis ne amplius nominaretur, à quo peccato quis absolui non posset, nisi cum poenitētia formali de totiens genibus nudis flexis deosculandi terram quorians talia nomina protulisset. Exemplo illius iurantis, de quo Barb. in c. j. de iur. cal. col. ij. Et idem in aliis nominibus factionis generalioribus secundum diuersitatem prouinciarum: liceret tamen illis de aliqua parentela etiā quod haberet nomen factionis se de ea nominare, dummodo de ea verè essent: alias non. caueant etiam agnationes ab huiusmodi passionibus: quoniam sunt ad instar negatiuæ, quæ quicquid inuenit, destruit: & si inuenit semetipsam, & semetipsam destruit: & facit affirmatiuam. Barb. in c. in nostra. col. ij. de rescrip. Luc. de Penna. in l. ij. C. de prœd. tamiacis. lib. xj. Et multi in principio guerræ, nondum nati sunt, qui ante finē illius, multo labore, multis ærumnis, aut senescunt, aut miserabiliter finiunt. Alberta. lib. ij. rubr. de consiliis dandis, col. vj. Et Sallust. circa med. Iugurthini, quod omne bellum sumi facile est, cæterum accerrimum desinere: non in eiusdē potestate initium eius & finem esse. incipere cuius etiam ignauo licet, deponi autē cum victores velint. & Isocrates in oratione de bello fugiendo incip. omnes in opere. col. xvij. dicit quod non solum hæc pauperiores nos reddidit, & plurima pericula sufferre coëgit, sed & vicinis omnibus odiosos præstitit. ¶ Quartò quod exhortarentur principes ad expellendum factiones & partiales ab eorum curiis, ne alios inficiat. Barb. in proœ. clem. in §. salutem. col. ij. nu. viij. Albertanus de Amicitia malorum hominum vitanda. & aduertere quando concedunt insignia seu arma, ea taliter variare coloribus, quod nisi cum difficultate possint cognosci, an sint de vna factione, vel alia, vel vnicuique cōcedere duo arma vnā cōtrariam alteri, prout in tapetis antiquis visum est, in quibus ab vno latere erant arma vnius familiæ depicta modo Giebellino, ab alio latere modo Guelfo, quod erit facile solum in mutatione colorum. & quia isti partiales etiam inueniant eam in imaginibus sanctorum, prohi-

prohibere sub pcena excommunicationis ne quis in posterū audeat baptizare arma, vel insignia pro Guelfis, vel Giebellinis, seu pro aliqua factione seu partialitate. & si plenè circa hoc prouideri non posset, non esset multū curandum: quia quotūdie etiam videmus addi & detrahi in armis & insignibus. Guil. Monferrat. in tract. de success. reg. char. ix. col. ij. plures vntur armis de vna factione, & ipsi sequuntur factionē aduersam: imò in vna ciuitate sequuntur vnā factionem, & in alia sequuntur contrariam: imò quis secutus fuerit decennio vnā factionem, postea abiurabit illam etiam per instrumentū, & assumet aliam: vt dicit Felin. in proce. Gregoriano, col. antepe. Bald. in tract. statutorum. in verbo, Giebellinus. imò in eadem agnatione vnus sequitur Giebellinos, alter Guelfos: & hoc contingit etiā inter fratres, imò & inter patrē & filium. Quintò quòd daretur magna indulgentia semel in anno abstinentibus à vestibus diuisatis seu virgatis in ipsis, & personis seruitorum, & sartoribus abstinentibus à cōfectione talium vestium. Quibus si pur vti vellent, tenerentur si plures seruitores habent induere vnum de vna parte, alium de econuersa. Et si vnum duntaxat haberet quòd vteretur veste contraria, caligis, vel econtrā: vel si vna vice vestiat eum diuisatum ab vno latere, alia sequenti vice qua ei vel alteri vestes faciet, vestiat econtrā: vel vtatur diuisis & virgatis ita minutis ab vtroq; latere, quòd inducant vrisimilē difūcultatē, cuius factionis seu partialitatis sint, prout videmus in vestibus modernis Heluetiorum, vel quòd principes omnes statuerēt, quòd omnes sui subditi vtentes vestibus diuersorum colorū seu diuisatis vel virgatis, eis vtantur omnibus virgatis: vno modo seu latere ab vno, ita quòd nō possent iudicari nisi omnes de vna parte. Et vidi aliquos prudētes Italiæ principes qui solebāt cum curia sua deferre vestes de vna parte: & cum redibant ab aliqua patria & ipsi, & Curia erant induti de alia parte. & nihil melius possunt facere quā esse & ostendere se neutrales. nam ad formam regis sequitur omnis orbis. & Claudianus, Componitur orbis regis ad exemplum. refert Vdalr. in l. ij. ff. de origine iuris. col. xxij. Idem Claudianus inquit. Mobile mutari semper cum principe vulgus. refert Mathæus Bosius epist. xxxj. incip. quod ardebā. & qualis est princeps, talis est populus Aegid. de regim. princ. lib. j. c. xj. frater benedict. Monzetus in suo somnio ad Papam Iulium. ij. in fin. dicens, quòd principū vita cēlura est: quia qualis princeps,

tales

tales reliqui ciues esse solēt, qui ad illius exemplum cōponuntur: quod princeps facit dicitur facere populus frater Syluester cōtra Lutherum, char. cxxxviij. est lib. ij. c. vij. Guilielmus Romanus in descriptione iustitiar & iniustitiar. lib. ij. c. xvij. colū. fin. Claudius in Monarchia Franciæ, part. ij. c. xij. in fi. Gilbertus in quæstion. post. ij. Oecon. philosophi. chart. xij. vbi allegat Isidorus Barba. in c. si clericus laicum. num. xxj. de foro compet. ¶ Sexto quia facta h. reperta fraus. c. avaritiæ. de elec. lib. vj. §. quoniam nulla. in procem. clemen. esset vtile vt officio diuino quod fit die Veneris sancta ultra orationē quæ ibi dicitur pro pace habenda. adderetur oratio specialis ad rogand. pro sedatione harum partialitatū. Quodq; qualibet Dominica Palmarum omnes prædicatores tenerentur prædicare vnum sermonē in detestationē huius partialitatis, & potius illa die quàm altera, quia conuenit paci propter palmas. Item quia solet prædicari post prædium, & multitudo populi maior interest. Item quia etiam iniqui tunc incipiunt de anima cogitare. Igitur ex his & aliis inuestigandis posset fortassis si non tolli, sanē paulatim sedari partialitas, prout & habuit principiū. secundum Bart. & Doct. antedictos, quia nihil sub sole perpetuum. pulchre Bal. qui moraliter loquitur, assignans rationē naturalem in l. si viua matre. C. de bon. mater. Etenim. omnia orta cecidunt, & aucta senescunt. vt Sallust. in princ. Iugurthini. & quādo faciunt religiosi fratres eorum congregationes seu capitula, quia propter confessionem cognoscunt ægritudinem, possent inuicē conferre, & cogitare de remedio quod Deus optimus illis de facili inspiraret, si recta fide & in sinceritate ambularēt, & populis etiam coram principibus prædicare: & si religiosi illi dissuadent bella Helueijs quæ ipsi cōmittere solent pro sua republic. quanto plus ista intelkina, vt in epistola beati Rehenani ante orationem Marcelli Virgilij. de laudibus militiæ. quæ incipit, orationem. & etiam sua interest, quia in cōfessionibus absoluunt impenitentes, vt §. dixi: & sic ambo in foueam cadunt. & sic possent sedari hæc partialitates. Claud. in Monarchia Franciæ. parte j. c. ij. nam quicquid ligatur, solubile est. §. disponat. circa fin. in authen. de nup. & quicquid nascitur, mortale est. Bal. in l. j. C. de his q̄ ante apertas tabulas. Et prout illas cessasse in Alemania asserit Beneuenutus de sancto Georgio in d. tract. de origine Guelforum. Hæc volui scripsisse contra partialitates zelo pacis & charitatis, qua sola cognosc

gnosceimur filij & hæredes Christi: & libet commemorare ver-
 ba Socratis in fine orationis, de bello fugiendo. Iuniores au-
 tem ac dum magis quàm ego ingenio & ætate vigētes partim
 cohòrret, partim iubeo in hoc genere plura tum dicere, tum
 scribere: si quidem hac via maximas ciuitates, & quæ alios sub
 iugum mittere consueuerunt ad virtutem pariter ad iustitiam
 perducent, vsque ad eò vt Græcia rebus omnibus florēt, & rei
 literariæ status in melius prouehatur. Et in fine orationis Pa-
 negyricæ dicit: At qui de eloquentia contendunt, satius esset
 iudiciale huiusmodi genus aggredi, & alias nugas omittere,
 cum hac oratione certare & mente reuoluere, quomodo mihi
 super his rebus disserendo superiores sint. Illuminet Deus cor
 da hominum vt aliquis saltem vulgariter ad instructionē ru-
 dum cōtra has malignitates partialitatum aliquod opusculū
 edat leui impensa habiturum, & leui labore lecturum. Habes
 ergo ex prædictis enucleatam hanc quæstionē, Nunquid sit vt
 le nubere. Et ne relinquam te in suspensio prout Medicus, de
 quo per præpo. in c. de muliere. ad fin. de sponsal. qui dicebat
 recipe nescio quid, & liberabitur nescio quando. & gl. in l. ij. ff.
 ad l. Aquil. qui dicit. soluat Apollo. à quo Petrus fuit plenè in-
 structus secundum Cy. in l. certi iuris. col. iij. C. loca. Erat enim
 apud Gentiles Deus sapientiæ. secundū Ang. in l. fideiussor. §.
 si ff. de fideiuss. vel dicam inquirat alius. gl. in §. naturalis. si de
 feud. su. cōtrouer. in verbo, si quis in fin. & gl. seq. vel ne rema-
 near in circulo disputationis sine solutione glo. in l. Claudius.
 ff. qui pot. in pig. hab. quam refert Aluar. in §. item sacramen-
 ta. col. iij. de pac. iu. fir. vel dicam sub iudice lis est. gl. in l. si cre-
 ditor. C. de pig. act. malo subire periculum determinationis,
 vt docet Card. in proce. lect. ele. col. ij. ne dicar facilius mouere
 dubia quàm soluere. Aret. consi. xiiij. viso. col. viij. Aegidius de
 regim. princ. lib. ij. parte ij. c. ix. Guilielmus Rouille de descri-
 ptione iustitiæ. lib. ij. c. ix. allegando Paul. de Cast. qui hoc po-
 nit in l. fin. C. de sum. Trin. & facilius est destruere, quàm con-
 struere. frater Hieron. de Luca in tract. de cambiis, chart. peli-
 cer ignorantia vinculum, soluere sit impossibile. secundū Phi-
 losophum. iij. Metaph. quem refert liber Mirabilis prophetiæ,
 char. ix. c. iij. præsertim cum sit materia quæ magis intellectu
 percipi, quàm verbis exprimi potest. l. quo enim. §. j. ff. rem rat.
 hab. ideo ne tetrum delinat in piscem mulier formosa super-
 nē. Præpos. in c. vt debitus. col. xy. de app. Concludo esse vite
 nubere,

nubere. nec esse desistendum propter casus prædictos: quia de futuris cōtingentibus nō est determinata veritas. l. cum quid §. suum. ff. de acqui. hær. vbi Bart. Aret. in l. centurio. col. xx. ff. de vulg. & pup. Philosophus in ij. Peri hermenias. & formidolofus est qui timet ea quæ nulla sunt suspitione digna. l. fin. C. de iure delib. post princ. vbi Ang. in lect. & malus euentus non debet esse in consideratione. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. ob. Et ex quo cōtrahitur ad bonum finem etiā si malè succedat, ex quo bene facit, culpari non debet. l. sed an ultio. §. j. ff. de neg. gest. & Seneca vij. declamatione lib. iij. Sepe honorata virtus est, vbi eam fefellit exitus. Ioan. Mirandola in fi. ij. proce. & in magnis est satis voluisse. & magnarū rerum magnus conatus perfectus. & in apologia chart. ij. allegat poētā, si deficiant vires audacia certè laus erit, & in magnis voluisse sat est. & Plinius: Magnarum enim rerum etiā successus abfuerit, honestus semper fuit ipse conatus, præsertim quia facit quod alij faciunt pro maiori parte. Paul. de Casti. in l. si creditor per illū text. C. de pig. act. Et satius est subire semel, quàm cauere semper. Polydo. prouerb. cxliij. Et in simili dicit Seneca. Peior est bello timor ipse belli. Ant. cōsi. lxxxvij. præmissa. hinc apud Ouidium Ariadne Theseo, Morsque minus poenæ quàm mora mortis habet. Et postquàm nubēdum est, a malo debitore quod potes extorque. Præpos. in c. veniēs. col. fin. qui cler vel vou. & vide quæ. §. dixi respondēdo ad incōtinentiam mulierū in viij. ratione. quod sit maritis ascribenda. igitur dicas cum Virgilio in vj. Nunc animis opus est Aeneas, nunc pectore firmo. Cocyti stagna alta vides Stygiāmq; paludē. refert Præpos. in c. solitudine. col. ij. ver. xij. & ult. & quæstio. de appeli. præsertim quādo tempus & locus nō patitur amplius deliberandi consiliū. l. j. ff. de exercit. Nec cede iuri ubi oblato. c. quā periculosum. vij. q. j. si non vis credere tanquam disputanti de materia quam non sum expertus. Spec. in tit. de disp. §. porro. ad fin. pulchrè Card. Pap. Char. cxlix. epist. incip. vxorem nunquam duxi. & ibidē alia incip. Quid tamen mi. dum se excusat quod non vult tractare matrimoniū etiam pro affine. & dicit Arist. j. Ethic. quod vnusquisque eorum quæ cogno scit, bonus est iudex. & econtrā refert Socin. consi. cxliij. visa bulla. col. pen. licet possint dare aliquod iudicium ex scriptis aliorum. latē Claud. in proce. Monarc. Franciæ. char. iij. dicit tamen Hosti. in tit. qui cler. vel vou. in summa. in §. quis clericus possit.

in rebus
magis
magnis
magis
factis

possit. quod Phannutio cōtradicienti prohibitioni nuptiarum sacerdotibus, plus creditur, quia copulam nuptiarū nunquam esset expertus. cape librum fortunæ Laurentij spiriti, & vade cum tassis ad regem Carolum, vbi iuuenies, an sit tibi vix vxorem ducere, cui tantū crede quantum docet enchiridion militaris discipline. char. xxvi. & quinq; seq. Franciscus Paulinus in tract. de visitatione. ij. q. ij. partis. Somnii Viridarii lib. ij. c. cccxxiiij. & pluribus capitulis præcedentibus & seq. Fely. in c. capitulum. col. penul. & fi. de rescript. Rosellus in Monarchia, char. cxij. Speculum vulgare de vera pœnitentia, vbi latè dictū, an sit credendū fortibus. & Ias. in l. huiusmodi. §. si. ff. de leg. j. d. Troilus Maluitius in tract. de fortibus. IO ANNES Neuizanus ciuis Ast. I. vtriusq; doctor & regius consiliarius.

Librum fortunæ.

LIBRI QVARTI FINIS.

SYLVAE NVPTIALIS
LIBER QVINTVS.

ARGVMENTA.

1. Iudex quam opinionem sequi debeat in iudicando.
2. Doctore dicenti dictum suum esse opinionem cōmunem, creditur.
3. Iudicans contra communem opinionem reputatur ignarus.
4. Iudex debet esse non iuris nouator, sed religiosissimus obseruator.
5. Opinio quando dicatur communis.
6. Aduocatus iuuenis confusor sæpissimè est litium.
7. Senectus inhabilis est ad studium.
8. Opinio doctoris lege roborata præponenda est opinioni sine lege.
9. Opinio antiquorum sæpissimè emendatur à modernis.
10. Deus sæpissimè reuelauit minoribus quod abscondit maioribus.
11. Maritus adhibens iuuenem medicum pro curanda vxore an sit excusatus.
12. Doctores iuuenes quare sint in multis senioribus præferendi.
13. Papinianus cuius ingenium ab Imperatore extollitur, mortuus est iuuenis.
14. Minor an possit doctorari.
15. Speculatori adhuc iuueni commissā fuit causa arduissima.
16. Liber Speculatoris ab omnibus commendatur doctoribus.
17. Senes lucent experientia, iuuenes astutia & ingenij sagacitate.
18. Memoria dici potest inordinata & fatua.
19. Senes in quo differant à iuuenibus in materia consultationis.
20. Opinio cōmunis vt particularis præponatur debet esse lege fuscita.

Dd

Legis

- 21 Legis ratio multum ad eius intellectum operatur.
- 22 Ratio est naturæ munitio.
- 23 Ratio naturalis quid legibus & veritati asserat.
- 24 Doctorum auctoritas vim legis habere dicitur.
- 25 Papa magistraliter loquens potest communem opinionem confundere, non obstantibus quoruncunque etiam doctissimorum opinionibus.
- 26 Stante doctoris varietate cui illius opinionum stabitur, usque ad num. 34. & 35.
- 27 Alexander dicitur lucerna ardens, cathedra iuris civilis, & aureus doctor.
- 28 Miranda canunt sed non credenda poetæ.
- 29 Doctori sibi in consulendo contrario an sit credendum.
- 30 Notitia torius vix haberi potest nisi distinctis & cognitis eius partibus.
- 31 Conditiones in lege non subintelliguntur sed exprimuntur.
- 32 Doctori distinguenti standum est tanquam magis veritati propinquo.
- 33 Indistinctè volens casum aliquem decidere necesse est ut in confusionem labatur.
- 34 Leges non intelligens non debet eas allegare.
- 35 Regula quod stante doctorum varietate sequatur communis opinio recipit plures ampliationes.
- 36 Doctor legum legere incipiens recipit sibi nomen clarissimè: si xx. ann. legit vocatur illustris, dux, vel comes.
- 37 Consiliarii principum sunt illustres.
- 38 Magistri persona debet erga suos auditores esse honesta.
- 39 Verba obscura in legendo sunt euitanda.
- 40 Doctor sine scientia est ut comes sine comitatu.
- 41 Argumentum de bonitate scholaris ad bonitatem doctoratus admissibile est.
- 42 Magister nobilitatur per scholares, pater per filios, præses per subditos.
- 43 Docere plus quam doceri fatui est.
- 44 Assiduitas in literis multum prodest, & ea deficiente non præsumitur quis in eis eminens.
- 45 Tradita in scholis discutienda sunt in cameris, & practicanda in curiis.
- 46 Doctor malus vix faciet bonum scholarem.
- 47 Aer temperatus multum confert ingenio.
- 48 Electus ad distribuendum bona pauperibus an in casu necessitatis possit pro se retinere.
- 49 Necessitas non potest legis doctorem augere.
- 50 Mercator vix potest Deo placere, cum absque mendacis vix possit negotiatio talis exerceri.
- 51 Scientia non acquiritur nisi cum labore & diligentia.
- 52 Venter pinguis pinguem sensum facit.
- 53 Ignarus præsumitur qui paucò tempore studuit.

Doctora

- 54 Doctoratus gradum indignè suscipiens peccat.
- 55 Scholaris debet septem habere conditiones.
- 56 Scientia in omni ætate est acquisibilis, nec est ætas ad hoc fera.
- 57 Privilegiis scholarium gaudere volens qualis esse debeat.
- 58 Sapientum multitudo est orbis rigor & sanitas.
- 59 Ciuitas Venetia illustris dicitur, & paradysus deliciarum.
- 60 Nulla fides pietasque viris qui castra sequuntur.
- 61 Communis opinio est insequenda, non obstante veritate contrariæ opinionis.
- 62 Ampliatur regula quòd cõmunis opinio sequatur, etiam si aliquando contra eam fuisset iudicatum.
- 63 Communis opinio excusat iudicem ab omni incommodo.
- 64 Regula quòd communis opinio sequenda sit, multas limitationes recipit.
- 65 Consuetudo habet vim decreti iustitiæ.
- 66 Opinio vnius doctoris sancti, sacræ scripturæ authoritatibus munita, præferenda est communi.
- 67 Communis opinio conuinci potest per casum legis vel ratione concludentem.
- 68 Cõmunis opinio rigorosa cõfunditur per aliã mitiorẽ & æquiorẽ.
- 69 Opinio Imperatorum non potest dici communis.
- 70 Iudex potest ex causa recedere à cõmuni opinione & etiam à lege.
- 71 Sententia contra communem opinionem lata non semper dicitur iniusta.
- 72 Regula quòd communis opinio est sequenda limitatur vbi esset in terminis quæstionis quæ agitur.
- 73 Communi opinioni non statur quando causa contra quam stat esset valde fauorabilis & privilegiata.
- 74 Communis opinio non potest dici partialis aut diuisa.
- 75 Lex ciuilis dicitur cum diuina concordare.
- 76 Iustitia dicitur omnium virtutum præclarissima.
- 77 Iustitia in multo præualeat medicinæ.
- 78 Medicinæ ars non est legali æquiparanda.
- 79 Iurisperiti possunt dici philosophi.
- 80 Lex ciuilis ad nil aliud tēdit quàm ad minorum præceptorum obseruantiam.
- 81 Verum non potest ex falsis concludi.
- 82 Prudentum & sapientum dicta non carent ratione, & legis vim habere dicuntur.
- 83 Scientia logicalis non est ad iustitiæ obseruationem necessaria.
- 84 Scientia dialectices non est legistæ necessaria.
- 85 Metaphysici an sint legistis præferendi vel æquiparandi.
- 86 Iurisperitus maioris est authoritatis quàm metaphysicus.
- 87 Iurisperitus præferendus est medico.
- 88 Casus à iure non expressus aut decisis iudicis relinquatur dispositioni.
- 89 Bonus vir quis dicatur.

- 90 Iudex debet habere salem scientiæ & conscientiæ, aliàs mens eiꝯ
diabolica esset & insipida.
- 91 Requisita in iudice sex sunt.
- 92 Iudex debet æquitatem & veritatem obseruare, & se iudicio diuino
conformare.
- 93 Iudex debet auaritiā cauere: est enim mater omnium vitiorum.
- 94 Auarus non præsumitur fidelis.
- 95 Pecuniam dans pro obtinendo beneficio præsumitur animum ha-
bere malefaciendi.
- Iudex an & quādo possit licitè salariū recipere pro sua iudicatura.
- 96 Iudex ecclesiasticus an absque simonia possit exigere salariū pro
suo iudicio à partibus litigantibus.
- 97 Iudex ordinarius debet esse contentus stipendio principis.
- 98 Munera excæcant oculos sapientum & mutant verba iustorum.
- 99 Iudici an & quando & à quibus liceat pro iudicatura esculenta &
poculenta capere.
- 100 Principibus licet à communi pro pace & repub. tuenda gabellas, &
alia pedagia recipere.
- 101 Sententia lata per iudicem pecunia corruptum est ipso iure nulla.
- 102 Iudex malè iudicans quod damnum incurrat.
- 103 Iudicium corruptum damnabilius est usura.
- 104 Iustitiā quare similitudine stateræ depingatur.
- 105 Consulere habentes de rebus dubiis quid debeant animaduertere.
- 106 Sententia lata breui tempore præsumitur defectuosa.
- 107 Deliberatio in iudiciis quid operetur.
- 108 Celeritas quandoque præualeat virtuti in rebus bellicis.
- 109 Iudex debet esse virtute potens.
- 110 Res iudicata habetur pro veritate & tribuit ius non habenti.
- 111 Iurisperitus debet ante conclusionem integrum possessorem de pri-
mo ad vltimum considerare.
- 112 Veritas dicitur in omnibus principatū habere.
- 113 Veritas mater est iustitiæ.
- 114 Veritatis vis maxima.
- 115 Veritas omnia vincit, nec ab aliquo lædi potest.
- 116 Iudex potius debet scandalum permittere quā veritatem omittere.
- 117 Iram diuinam in se prouocat qui veritatem opprimi perspicies eā
pro viribus non tuetur.
- 118 Iudex debet in omnibus suis iudiciis diligenter veritatē inquirere.
- 119 Testes in iudiciis producti cauere debent ne partibus sed veritati
faueant.
- 120 Iudex præsumens testem esse suspectum, debet eum cautè ex suis di-
ctis inuoluere.
- 121 Iudex an semper debeat iudicare secundum allegata & probata, an
ut sibi constet, propriam insequi conscientiam.
- 122 Probatio & fides testium tota est in iudicis arbitrio.
- 123 Testi singulari, si nobilis sit, potest fides adhiberi.
- 124 Depositioni verisimili debet iudex adherere.

Et vt

ET vt melius possit colligi quæ opinio ex præcedentibus tenēda sit, videamus quā opinio-
nē debeat Iudex sequi in iudicādo hāc quæ-
stionem latē posuit domi. Matthæus de Ma-
thelisanis in suo tracta. de elect. verioris opi-
nionis, cuius doctrinam videtur sequi Ange-
lica & Pet. de Rauēna in suo alphabeto. in ver. opinio. latē tra-
dunt Stephanus de Federicis in tract. de interpretatione ll. vlt.
char. vbi ponit vij. regulas. & Paris de Syndicatu in vers. iudi-
care. tradunt etiā Panor. & Canonistæ in c. j. vlt. char. de cōsti.
vbi Barb. Fely. & Decius ponētes regulā & fallentias. pulchrē
Salomoni in repet. §. responsa. instit. de iur. natur. gen. & ci-
uili. nam quam quisq; nouerit artē in ea se exerceat. Euripi-
des, quem refert Augu. Dathus in lib. j. epist. incip. accepi tuā.
Quibus addam plura hincinde collecta. ¶ Sit ergo regula, q
in iudicando Iudex debet sequi communem opin. Doct. c. no-
uimus. de verb. sig. ibi, & quorundā sit opinio à pluribus ap-
probata. l. j. ff. de offic. quæst. ibi, & sanē crebrior apud veteres
opinio. est bonus text. institut. de hæred. institut. in princi. ibi,
plurium sententias &c. Barto. in l. j. C. de præn. iudic. qui mal.
iud. Barba. latē in clem. ne Romani de elect. Ias. in authen. no-
uissima. vj. col. C. de inoffic. testam. in l. si is qui pro emptore.
col. lxvij. ff. de vsucap. in l. sciendum. §. fin. col. penult. ff. qui sa-
tisda. cogan. vbi dicit, non esse recedendum à communi opin.
propter nouas phantasias, & quod iudicans cōtra communē
præsumitur per imperitiam. hinc dicit Ias. in l. j. §. sublata. co-
lum. iij. ff. ad Trebellia, quod quando doct. dicunt quod est
communis opi. illud est bonum verbū in practica, & creditur
Doctori sic attestanti. Ferdinandus in repet. §. diui. num. xcij.
& nume. cccxliij. ¶ quod contra eam iudicās est nimis igno-
rans. facit Tremolus in addit. ad practica. Bonacursij. chart.
xxvij. col. ij. Alexand. libr. vj. consi. xxv. viso processu not. ij. in
l. ij. col. iij. & iij. ff. de iureiuran. vbi dicit quod debemus sequi
cōmunes opin. & non adhærere singularibus opin. & in tract.
de iur. emphy. colū. xx. vbi bona apostilla. & in iudicando non
est recedendum à communi per argumenta scholastica. Fely.
in cap. ex officij. col. vj. versic. iij. de præscript. Ioan. Francisc.
Mirandola lib. de fide & ordine credendi. theoremate xvij.
Fabianus de Mōte S. Sabinæ. in tract. de empt. & ven. char. xv.
col. iij. Et in v. quæst. col. vij. refert. Bal. in l. nemo. C. de sen. &

Qui tra-
ctent hanc
quæstionē.

interloc. om. iudi quod magnorū virorum exempla sequenda sunt dixi in iij. & v. ratione, quod sit vtile nubere. & idē Bald. lib. j. confi. clxij. punctus quæstionis col. ij. d. cit, quod non audeat damnare quod totus mundus approbat, quia iudicium populi vniuersi non contempseris: vt inquit Sapiens. & Ioā. Fab. in proemio instit. col. ij. facit Platina de optimo ciue, lib. ij. chart. vij. frater Bernardinus de Bussi in Defensorio montis, char. xliij. col. & dicit Bal. lib. ij. vltimę impressiōis cōf. cxij. quod rarō bene loquitur qui contra omnes loquitur, plura allegat Curtius cōf. xlix. quod incipit memorię col. xxx. vbi dicit quod relinquens communem opin. bene fundatam, præsumitur per imperitiā iudicare. pro quo Igneus in disputa. an rex Francię recognoscat imperatorem. colū iij. & M. Var. dicens. quod cōtra omnes sapere. desipere est. sequitur Ferratius alia adducens cautel. xxxj. incip. manifestum. latius idem Curtius confi. lvj. quod incip. super eod. col. iij. Decius cōf. cxxxj. ad fi. Et in prædictis locis isti moderniores infinitas præcorum autoritates allegant. Et dicit gl. in reg. Cancel. xxxij. chart. fi. quod Martin. gl. semper erat solus in opin. suis. ¶ Et ita sciendum exemplo Iurisconsulti, quem refert Monferrat. in tract. de success. regum. char. xj. in fi. Et dicitur cōmunis opin. de iure non aperto ab omnibus probata sententia. secundum Salomonium in repet. §. responsa. instit. de iure natur. char. x. & chart. fi. vbi paulō infra subiicit, † quod iudex debet esse nō iuris nouator, sed religiosissimus obseruator, & quod in scholis nascuntur, crescunt, senescunt, intereunt communes opin. ex scholis in iudicia exeunt, atque probantur. Et sic contingit quandoque quod vna erit communis vno tempore & contraria alio tempore. Ias. in l. ferēdum. col. x. ff. de verb. oblig. non tamen propterea debebant destrui gesta illo tempore virtute talis communis opin. secundum Imol. quem refert Salom. vbi §. & dicitur cōmunis opin. illa quæ plurium Doctorū illustriū testimonio cōprobata est Ias. in l. ij. col. j. C. de instit. & substit. Ferratius d. cautel. xxxj. Ant. de Prato in tract. de secun. nupt. char. viij. col. iij. & Hadr. Pap. noster in quodlibet. q. j. est chart. vij. col. j. dicens opin. antiquorum propter auctoritatem æquiparari saltem multitudini modernorum. & dicit Alex. libr. vij. §. consil. ccij. viso themate. ante fi. † quod dicitur cōmunis, quando Doct. maioris ponderis & auctoritatis sunt pro ea. Et faciūt iura superius allegata: nec in hoc placet mihi illa differētia

tia quam aliqui faciunt inter Doctores antiquos & Modernos, prout Paris de Puteo in tract. de Syndicatu. in verb. iudicare. c. an si iudex qui dedit col. ij. Practicus Papi in for. capitulo ad aternā rei memoriā in fi. vbi dicit, quod Moder. ita sunt pōposi vt nihil reputent scire, nisi legē faciant per se. Præpos. in c. de quibus. xxj. dist. facit tex. in c. hoc ipsum. circa med. xxxij. q. ij. quia eam non attēdit. Calcan. consi. xxxvj. tota col. pen. & cōtra ponentes nouas opin. inuehit Io. Fab. in § j. instit. de act. bonus text. in c. relatū. xxxvij. dist. Et pro senibus Ias. in l. cū quid ij. lect. col. ff. si cert. pet. & Cepol in tract. de imper. mil. delig. chart. j. & ij. vbi enumerat l. priuilegia senectutis. & Dec. consi. liij. j. col. dicit præferri maiores. Scrutiniū char. x. & pluribus seq. Lisoperita chart. xxxix. conclus. ix. & conclusionē v. gl. in cle dudū. de sepul. in verb. probatas. Io. de Ana. in rub. de delic. puer. Socin. lib. iij. cōs. xcvij. aliās consului quod non esset multū curādum de modernis, qui se in variis sentētiis & legendo & consulendo diuidunt. Pet. de Lesnaudiere in tractatu de Doct. iij. par. q. vlt. & iij. par. q. xxix. vbi in fin. tacito authore refert illud dictū practici Papi. facit Salomonius in §. respōsa. chart. x. q. iij. Barb. in c. j. col. j. de iur. calum. Mapheus Veg. de educatione liberorū. circa med. libr. iij. Card. Pap. in epistolis. & dicit Ange. in l. senium. C. qui test. fa. pos. plus valet vmbra senis, quā sensus iuuenis. Feli. in c. si qui test. col. pen. de test. Io. Montolon. in Promptua. Tur. in verb. antiquus. & dicit Ang. in l. j. §. pueritiā ff. de postul. † quod aduocatus iuuenis est cōfursor litium. latē Bolog in repet. authen. habita. C. ne fil. pro pat. col. xxvj. & Catella ij. parte Memorial. in verb. nūptiarum causa. ad fi. refert Bart. dicere quod antiqui Doctores magna veneratione fuerunt præstantiores modernis, pōdere, numero, & mensura. pro quo Præpos. in c. literas. col. ij. de frig. & mal. & dicit Bald. in c. ij. col. iij. de postul. prælat. quod nemo eligit iuuenes duces facit Had. Papa noster quodlibetis. ij. est char. xx col. iij. quod in deliberationibus incipimus à iunioribus, ne formidarēt recedere à sententia antiquorū. Codrus sermo. xj. incip. nescio vbi est char. xxij. & in modico tempore non potest quis multa addiscere glo. in verb. instructis. in cap. tum ex literis de in integ. restit. Et experientia est rerum magistra, vt dixi in v. ratione partis affirmatiuæ: ideo in electionibus iuuenes incipiunt loqui, & reseruant diffinitionem antiquioribus. Gaspar Portugalen. in l. imperium. col. iij. vers. vj.

Contra iuuenes.

limita. ff. de iurisd. om. iud. & iuuenes sepe errant in practica, vt Ias. in l. post dotem. col. antepen. ff. sol. matr. est nu. ccij. Alex. in l. quod meo. col. vj. ff. de acquir. poss. prout refert Bal. in tract. de prescrip. in repet. l. Celsus. colum. xxix circa fi. at senes sunt adeo practici & instructi in regulis iuris & doctrinis, quod eo ipso quod audiunt casum etiam extraneum, accommodant se regulis. Et si in casu illo æquitas repugnet, sequitur æquitatem fundamentum iuris. l. j. ff. de iustit. & iur. & quæ facit fallentiã ad regulas vbi dixi: & sic de raro errat etiam sine reuolutione

7 chartarum: † intellige de sene qui bene studuit in iuuentute: nã si expectet quod sint senes labor est eis nimis grauis: hinc Pich. præceptor meus sæpe allegabat illud Catonis, Fac tibi succurrat iuuenis quæ feceris ipse. Ideo dic quod senes & iuuenes sunt laudandi Luc. de Penna in l. j. C. de consuli. lib. xij. Rosarium Bussi. j. parte, serm. xxix. litera g. & serm. xxxj. litera t. vbi dicit, quod inter antiquos & Modern. illi magis adharere debemus. qui magis habet rationẽ & veritatem. facit Guilielmus Rouille de descrip. iustitiæ lib. iij. c. ij. & lib. iij. facit quod scholaris iuuenis bene doctus præfertur antiquiori indocto, Bon. in tract. de nobilitate iij. par. nu. lxij. & lxvj. Modern. in l. cum quid. ff. si cert. pet. Cepol. de imper. mil. delig. col. pen. dicit tamen Lauren. de Rodolfis in tract. de vsur. par. iij. col. xij. quod in collegio qui prior est in tempore, prior est in sede: nõ habita distinctione, an primus sit secundo deterior: & quod videmus præcedere eum qui non esset dignus soluere vincula calciamenti sequentium: & ibi assignat rationem, quia ista nõ possunt faciliter cognosci, & vt tollantur scandala & inuidiæ si ad imparia iudicarentur. Et dicit Alberic. in l. sed licet. ff. de

8 offi. præ. † quod plus seruari debet opinio parui Doct. lege roborata, quam magni sine lege. & dicit Hostiẽ. in summa de testi. cog. §. in quibus. circa med. quod ipse recedit ab opin. antiquorum, quia plerumque mentiuntur senes, & iuuenes sunt laudandi. Luc. de Penna l. j. C. de consuli. lib. xij. Et ista differentia posset procedere quando antiquiores vidissent omnia fundamenta quæ faciunt posteriores, attento quod dicta antiquorum diutius fuerunt ruminata, & steterunt ad supplicium tantquam aurũ in fornace, & etiã quia senior bos grauius figit pedem: vt inquit Hier. quem refert Ias. in l. si ternum. §. sequitur. vlti. not. ff. de verbor. obliga. Erasim. Adag. chart. xiiij. nu. xlvj. iij. parte, Prouerb. xij. facta iuuenum, cõsilia mediocrium: vota senum.

Quando senex videt fundamenta iuuenis.

senum. Et propterea ad seniores recurrunt iuniores aduocati
ignari tanquam ad expertos negotiorum gl in l. j. in §. aduo-
catos. in verb. aduocatos. ff. de var. & extraor. cog. Sed quando
Doct. Moder. teneret contra antiquos, moti ex aliqua lege vel
ratione ad quam verisimiliter non aduerterunt antiqui, tunc
putarem non procedere hanc differentiā: iniquum est enim di-
cere quempiam voluisse tenere contra eum cuius fundamēta
non vidit. dixi §. in quæstione, an vidua perdat propter adulte-
rium. Sequitur ergo tunc quod dicit Philosophus, quem refert
frater Isidorus de regim prin lib. iij. c. vij. quod omnis doctri-
na omnisq; disciplina à iunioribus in dies perficitur. Idē vult
Pet. de Vbaldis in proœm. sui tractatus de quarta canonica. di-
cens quod antiqui dederūt nobis principia quæ successiuis na-
turæ & ingeniorum beneficiis suscipiunt incrementum. Et Ci-
cero in princip. Tusculanarum, dum agit de Latinis, quod ha-
buerunt à Græcis & in j. char. Topicorum ad Trebatium, quod
nulla res à principio in republica videtur sufficienter promul-
gata Specul. in proœ sui operis. col. iij. versic. cæterū pro quo
Columel. de agricultura, quod nulla est ars quæ singulari con-
summata sit ingenio. Afflictus in proœmio cōstitutionum re-
gni. col. ij. Et faciunt plura quæ tradit Carolus Borboniensis
in processu fidei, parte ij. artic. v. vsque in finem illius secundæ
partis. Est ergo necesse fateri ex quo iuniores viderunt scripta
antiquorū, sunt perspicaciores. gl in l. Gallus. in princ. in verb.
filius. ff. de lib. & posthum. facit. quia in dicto debemus tenere
opi. præceptoris, vt infra dicam: & tamen communiter præce-
ptores sunt Moder. facit Philosophus ij. Rhetoric. quod tam
iuuenes quàm senes habēt quosdā mores laudabiles, quosdā
vituperabiles, vt refert Afflictus in constitutionib. regni. chart.
cxix. col. j. vers. x. requiritur. facit Aug. de Arimino in additis
ad Ang in Maleficiis, gl. comparent dicti inquisiti & cōfitem-
tur totum. col. j. vbi dicit, † quod plura habemus etiam singu-
larissima quæ ignorabant antiqui. Idē nunc sciētia est longē
excellētiōr. Et videmus quod vna opin. vno tēpore fuit com-
munis, & nunc contraria est communis. Ias. in l. venditores. ff.
de verb. oblig. facit, quia antiqui non potuerunt ita veritatem
inuestigare sicut Moderni. patet in Credo cōdito ab antiquis,
qui tenebāt Spiritū sanctū solum procedere à patre. & Moder.
à patre, & à filio, vt in vii. char. Decret. in c. de Spiritu in gl. pe-
nit. & de veritate cōceptionis beate Virginis, in qua antiqui

Idē § magis

- magis communiter vigeantur tenere contra id quod nunc
communiter tenemus & tamē dicit Bal. in c. j. col. iij. vt lite nō
contest. quōd semel verū semper verum. Non tamen facio cō
sequētiā, Talis est vltimus doct̃or. & vidit omnes Doct̃. an-
tiquos. ergo melius sensit Ang. in l. j. in princip. ff. de appellat.
ad prædicta facit Rota in nouis decis. cccclix. incip. circa ter-
tium. col. fi. dum loquitur de Collectario, dicens quōd fuit vl-
timus & practicus Curia. faciunt quæ dixi in fi. mei inuentarij
librorum vtriusq; iur. in ij. q. an oporteat habere plures libros,
dum loquor de interpretatione. Et dicit Curt. in rep. l. admo-
nendi. col. lxxv. vers. xxiiij. quōd quotidie in nobis generātur
nouæ intellectiones & meditationes, & quōd antiqui non vi-
debāt originaliter: idē quādoq; errabant vnus post alium: al-
ter dicebat quod erant sicut grues, vt vna sequatur aliā, absq;
vltiori inuestigatione: nec maiori irrogatur iniuria. si minor
veritatem inuestigauerit: quia Deus multa abscondit sapienti-
bus quæ paruulis reuelauit. Alber. in proce. C. incip. quoniam.
col. iij. dicam statim Barb. lib. j. cōf. vj. col. pen & cōf. xxvij. scri-
psit doct̃issimus. col. xx Et cōf. xxviij. scripsit bellissimē. col.
iij. Arist. par. v. proble. xlv. & in rubr. C. qui admittit col. viij. in
fi. Bald. in c. significauit. col. fi. de rescrip. dum loquitur de Cato-
licone qui erat tūc vltimus. Scrutiniū chart. lxxviij. Bustus in
Defensorio montis. chart. xxiij. col. j. Feli. in c. proposuisti. col.
10 fin. de probat. Rota in nouis decis. cccclix. circa iij. col. fi. † Sæpe
enim Deus reuelat minori quod celat maiori. Host. in proce.
summæ. col. ij. Io. Blāchi. in proce. summæ feudalis Alber. in
proce. C. incip. quoniā col. iij. pulchrē Barb. de Card. in fi. ij. q.
in c. proposuisti. col. xiiij. de probat. Pich. in rep. §. Titia. col. lx-
iiij. allegās illud Ouid. Sæpe necat morsu spaciosum vipera tau-
rū A cane nō magno sæpe tenetur aper. facit bona glo in auth.
de mona. in §. ordinat super vers. tēpus. quam sequitur Socin.
in l. cū quid col. iij. ff. si cert. pet. facit Camper. in tract. dotis. v.
par. q. iij. dicens † q. maritus excusatur si ad curā vxoris adhi-
buit medicū iuuenē benē disciplinatū, sicut si adhibuisset se-
nem, pro & cōtra iuuenēs post Philos. in tract. de regim. princ.
j. par. iij. cap. ij. & c. iij. idem de senibus facit Had. Papa noster
quod iher. iij. char. pen. c. pen. ppter quod dicit Apost. Et quā-
doq; corrigūt senes Barb. in rep. rub. qui admittit. col. viij. & seq.
Ias. in l. si seruū. §. sequitur. vlt. not. ff. de verb. obl. Bolog. in di-
sp̃ut. de præcedentiā Doct̃. & mil. col. ix. in fi. vbi dicit, q. iuue-
nes

II
Medicus
iuuenis.

nes reperiuntur sepe excellētiore antiquioribus. Pich. in repet.
 §. Titia col. lxiiij. vbi inter cetera allegat Ouidium dicere. A
 cane non magno sepe tenetur aper. Et iuniores ingeniosiores
 omnino fatetur Bulg. in proce. suæ disputat. incip. Sēpronius.
 latē Rosarium Busti ij. par. serm. xxix. litera b qui incipit, secun-
 dum Et sapiētia nō numeratur annis. hinc Ouid. j. de arte. Par-
 cite natales tumidi numerare deorū, Cæsarib. virtus contigit
 ante diem. & j. ad Corint. xiiij. si alteri sedenti reuelatū fuerit,
 prior taceat. licet aliās dicamus quod præsentē maiore taceat
 inferior. Bald. in l. qui indignus. ff. de senat. quia plures sunt iu-
 uenes qui habēt sapiētiā senū. vt Bald. in epist. ad ducē Sab. in
 princ. sui tractatus, de præscript. facit Dodus in sua apologia
 cōtra fratrem Samuelem. char. xij. dum dicit, quod olim mate-
 riæ non erant ita dilucidatæ sicut nunc. & dicit Specul. in tit. de
 aduocat §. vtriusq. col. ij. † quod antiqui sunt aliquando defi-
 des & pigri. Ripa in trac. de pelte. char. lxxv. num. lxij. Et iue-
 nes gloria cupidi vtuntur nimia diligentia facit text. in l. præ-
 eipiunt & diles. ff. de & dil. edic. & etiam quandoque cōfidentes
 in scientia & experientia sua, non curant querere allegatio-
 nes pro eorum dictis, vt de lectura Bald. super Decretalib. di-
 cit Alexander in l. quod meo. col. iij. ff. de acquir. poss. facit Pe-
 trarcha epist. ix. seniculū. Erasmus j. parte prouer. dxvj. Sepe
 est olitor valde opportuna locutus. Et refert Lancel. polit. in
 repe. l. re coniuncti. chart. vj. col. iij. quosdam moder. qui didi-
 cerunt vnum textum à discipulo suo. & dicit Besinius in l. capi-
 tis rei. ff. de fideiussor. quod ille text. in quæstione de facto fuit
 allegatus per quēdam scholarem iuuenem Et antiqui aduoca-
 ti illum ignorabant. ~~propterea subiecit quod licet dicatur Me-~~
~~deg. roven. noua sepulch. Preuendo nouello bestia cornuda. ta-~~
~~men d. cit. post aduocato roven. quæstio venzuda. Cacialup.~~
 tractatu de modo studendi. col. iij. monet iuuenē de hoc glo-
 riari non debere: quia in hoc latissimo prato Iuris Civilis bos
 herbam. canis leporem, ciconiāq. lacertā inuenire potest. nec
 etiam propter pauca addita oportet gloriari Felin. in cap. cau-
 sam quæ. col. iij. de rescript. præsertim cū ea quæ scimus sit mi-
 nima pars eorum quæ ignoramus. Barb. in cap. nouit col. ij. de
 iudic. Et † Papinianus cuius ingenium tantum extollitur ab
 imperatore. vt in l. cum acutissimi. C. de fideicommiss. & alibi
 sepe vt Iasin. l. post dote m. in primis verbis. ff. sol. matr. tamē
 mortuus est iuuenis, scilicet ætatis annorum xxviij. vt refert
 Socin.

¹³
Papinianus.

Socin. in repet. l. cum auus. col. j. ff. de condit. & demonstrat. & Nerua. Nerua filius in xvij. anno publicè de iure respondit. l. j. §. pueritiam. ff. de postuland. Doct. in l. quidam cōsulebant. ff. de re iudic. bona apostilla ad Benedictum de Plumbino in l. apud filium. ff. de man. vind. & Ceruotus filius Accursij ante xxv. annum fuit doctoratus. vt Bolog. in repetit. authen. habita. C. ne

Ceruotus.

14
Minor potest doctorari.

filii pro patre col. xxiii. vbi latè. † An minor xxv. annis possit doctorari. Ias. in rub. C. de procuratorib. Felin. in cap. cum vigesimum. col. fin. de offic. deleg. vbi de pluribus ætatibus de quibus Ioan. Montolonius in Prøptuario Iuris in verb. ætas. Iac. de Beluifo. in tit. de pace iur. firm. col. ij. Petrus de Lesnaudiere in tract. de Doctor. lib. j. q. xv. & seq. vbi etiā dicit quòd Bald. in xvij. anno repetit. l. centū Capuz Ana. in rubr. de delict. puerorum. Felin. latè in rubr. de mag. col. j. Et idem videmus quotidie in pluribus aliis. & † Speculatori nondum excedēti trigintaquatuor annos fuit cōmissa vna causa cōcepta ante eius natiuitatem. in qua nondum erat lis contestata. Speculator ipse habuit experientiā totius practicæ vtriusq. Iuris, & bene nouit scripta antiquorum. secundum Bald. lib. iij. consil. cccxxxj. incip. quæritur. col. j. Ias. in l. properan. C. de iud. cij. col. Paul. de Cast. in l. ante sententiæ C. quo. app. non recip. dicit. quòd miratur q. Specul. in iuuentute sua composuerit illud opus. quod est quid miraculosum. & est pater practicæ Romanæ. in l. hac consultissima. col. j. C. qui testa. fa. pos. & magnæ authoritatis Rom. consil. cxxvij. posito. & licet more suo recitet opin. & nihil firmet secundum Cyn. in l. j. col. penul. C. de summa Trin. tamen illud suum opus perutile reputatur. secundum

15
Speculator in magna causa fuerat quantum in iudicio

Gandinum in titu. quomodo cognoscatur in maleficiis per inquisitionem. col. iij. vers. verū tamen. & audiui quosdam præceptores meos dicere quòd audiuerūt Alexand. de Imola dicere quòd dempta lect. Bart. † nullus liber est quo non mallet carere. quā Specul. qui semper adducit bona loca. vbi etiam commentatores extendunt materias. & quòd ille liber solus sufficeret ad regimen orbis. quod nescio. quia ad hoc non sufficeret tota Biblia. secundum Hostien. quem j. referam. Et dicit Barb. in rubr. de litis contest. nu. xvj. quòd ipse semper defert Specul. quia succos legum & canonum gustauit melius quā

16
Bart. alius. Et Bart. in xxv. anno composuit illam subtilissimam repetit. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. Ias. in l. quidam cum filium. col. xij. ff. de verb. oblig. & repet. l. si cōstante. ff. sol. mat.

Ioan.

Joan. Lup. in c. per vestras. de don. inter virum & vxor. chart. liiij. est ante conclusionem. Alia plura exēpla dici possent, vt refert Cacialup. in l. si qua illustris. C. ad Orfic. col. xvij. dum loquitur de tract. legitimationū. do. Ant. de Rosel. Andr. Alciatus in Paradoxis Iuris ciuilibus, in proce. lib. vj. Et Daniel adhuc puer senes iudicauit. Luc de Penna in proce. trium lib. C. colū. ij. & rubr. de lega. lib. x. col. iij. vers. viij. & Salomonius iuuenis fecit iudiciū, de quo in c. afferte. de præsump. vt Regū lib. iij. c. iij. facit Card. Pap. chart. cv. epist. clxviij. quid me pro & contra. Oldr. consil. liij. quæstio est talis, an tutela. Et dicit Maphæus Vegius de educatione liberorum lib. iij. quod Valerius Pudentius Romæ certamine sacro Iouis, claritate ingenij, coronatus est inter poetas Latinos omnibus sententiis iudicum, licet decimumtertium annum non excelsisset. Et inquit Liuius & Petrarcha lib. vj. epist. xxiij. magnā circa medium: quod Scipioni non excedenti xxiiij. annum fuit commissum imperium contra Carthaginem, quem & alios refert Claud. in Monarc. Franciæ. parte iij. c. vij. & de Scipionis laude Gellius lib. iij. c. xvij. Scipio. Et diebus nostris Guasco de Fuxo, non excedens annum decimumnonū, quot præclara gessit in Italia pro Ludouico xij. Francorū rege? Et tandem Rauennæ victor hostibus xx. milibus occisis interiit. † ideo licet seniores sint magis experti, & experientia sit rerum magistra, vt dixi in v. fundamento pro parte affirmatiua, in eis tamen nō vigent vires ingenij, prout in iuuenibus, secundū Catonem, & acumen ingenij multum operatur: vt in apostilla ad Bar. in l. magistros. C. de profec. & med. li. x. Felyn. in rubr. de magist. col. j. & intelligentem quādo necesse est phantasmata speculari: quia intelligere nostrū aut est phantasma, aut nō est sine phātasmate. Philosophus iij. de anima. quē refert Barb. in Ioannina. col. cixiiij. item quotidie videmus & experimur quod in senibus & diminuitur sensus. Ioan. Montolon. in Promptua. Iur. in verb. senes. vbi etiam senescit memoria in illis. Et tamen Iurisconsulto est apprimē necessaria. Sensit Opiz. in repe. §. diui col. xv. quia est mater intelligētiæ, secundum August. Barb. in c. causam que. col. j. de iudi. in c. iij. loco. vbi etiam suam memoriam extollit, & artificiosam damnat. col. xxvij. est num. lxvij. de probat. latius in c. cum adēd colū. ij. vbi postilla de rescrip. intantum tamen est delicata, vt eam primo senectus incurrat. vt Alberic. in Dictionario, in ver. memoria. vbi tradit artem ad eam conservandam

- uandam & augendam. hoc idem vult Seneca in proce. decla-
 mationum, refert Fortius & Ias. in §. in fraudem. col. ij. instit.
 qui & ex quib. caus. man. nō licet. Practicus Papi. in proce. pra-
 cticæ suæ facit gl. in l. iij. §. duæ causæ. ff. ad Carb. not. iij. q. iij.
 c. si testes. facit tex. xij. q. ij. c. longinquitatē. refert Barb. lib. iij.
 consil. lxxij. incip. Ab Ioue principiu. col. iij. & lib. iij. consil. xl.
 clementissimū col. iij. & lxxxvij. sapienter. col. iij. ¶ Et habens
 18 memoriam inordinatā præsumitur fatuus. Alex. in l. cūm ser-
 uus. §. constat. col. j. ff. de leg. j. est verum quod memoria & spe-
 culatio se inuicem non compatiuntur: ideo raro in vno con-
 current. Sali. qui dicit se hoc audiuisse à Philosophis in l. hac
 cōsultissima col. j. C. qui test. fa. pos. minus in senibus, licet ex-
 19 perientia maior. hinc Erasmus in Moria. chart. vj. ¶ quod nihil
 differunt senes à pueris, nisi quod rugosiores & plures enume-
 rant annales quàm pueri. & in j. parte ptouer. xlviij. Bis pueri
 senes. Albertanus de senectute. Et tempore Ludouici ducis Sa-
 baudie penes Catignanum in Castro Raynerio do. Michaeli
 de Romagnano exceden. nonagesimum annum nouiter nati
 sunt quasi omnes dentes. plus dicit Bart. in l. j. C. qui ætate lib.
 x. quod postquam quis excessit vigesimū quintum, nō præsu-
 mitur bene discere. dicam infra loquendo de opi. præceptorū,
 dum subiicio de scholaribus. Est verum quod Cicero ante me-
 dium libri de Senectute, dicit, quod in eis manēt ingenia, mo-
 dō permaneat studiū & industria. facit Valerius Maximus lib.
 viij. c. vij. de studio & industria. vbi de Catone & aliis. & cap.
 20 xliij. de senectute. ¶ Amplia etiam si non haberemus legem
 de eo quod determinat communis opin. Corset. sing. ccvj. in-
 cip. vbi Doctores. nam licet soleamus dicere quod erubesci-
 mus cū sine lege loquimur. §. consideremus. in authen. de
 trien. & semis. Bar. in rub. C. si quis al. testa. prohib. in cons. schis-
 matis. col. j. Ias. per illum text. in l. illam. col. ij. C. de colla. in l.
 præses. col. j. C. de transact. & licet sit vtile inquirere de ratio-
 ne legis, quia est anima legis. l. cūm pater. §. dulcissimis. de leg.
 ij. cum sim. vt dixi in meis clausulis generalibus in versic. Et he-
 21 redes. ¶ quia multum cōfert ratio legis ad eius intellectum &
 inductionem, in qua consistit tota virtus. secundū Rom. sing.
 de iij. incip. tu scis bene. quia scire est rē per causas cognoscere.
 l. scire leges. ff. de ll. Ias. qui allegat Aristot. in l. & si pepercit.
 §. j. col. j. in l. in si is. c. l. v. ff. de liber. & posthu. Ioā. Rugerij. in
 rubr. de causa pos. & i. oprie. char. ij. tamen non est de necessi-
 tate

*commio
finis*

*Per si non
adit lex.*

*21
Virtus in in-
ductione.*

tate quādo habemus legem talem rationem inquirere. In non
 omnium. ff. de ll. Lancel. in l. Gallus. § si eius. iij. not. vbi Ias. in
 ij. lect. col. iij. ff. de lib. & posth. Gammarus in tract. de extēsiō
 ne. col. iij. & seq. Et ecōtrā etiam dicimus, quōd vbi habemus
 rationē naturalem quærere legem, est infirmitas intellectus.
 l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusat. tut. Ias. in die. l. i. ilam. C.
 de collat. col. ij. in l. quotiens. C. de rei vendic. col. vj. in l. si qua
 mulier. in princip. iij. col. C. de sacrosanct. Claud. in rub. ff. sol.
 matr. in princ. vbi referunt Bald. allegantem Auerroim in l. te-
 stium. col. pen. C. de testib. in l. actor. col. j. C. de proba. in l. ex-
 quutorem in fi. col. antepen. C. de execut. rei iud. in rubr. ff. de
 rer. diuis. colū. penul. & lib. iij. consil. cccx. in quæstione not. de
 milani. col. penul. Ang. cons. cccxiiij. quoniam. col. ij. Riminal.
 in l. venia. C. de in ius voc. colū. ij. c. ij. requiris vbi Decius iij.
 not. de appel. Gammarus, vbi §. dicēs, quōd si deficit ratio, de-
 bemus præsumere legislatorem motum ratione naturali, qua
 quilibet sapiēs motus fuisset, & Ias. in authen. ex causa. col. pe.
 C. de lib. præter. dicit, quōd vnusquisq; debet desiderare con-
 scientiam suam secundum rationem naturālē. Et si vis omnia
 tibi subiicere, subiice te rationi. Felyn. in c. tua nos. colū. iij. de
 iureiur. Ang. consil. ex. sanctissima. col. iij. & est clypeus legis
 gl. Regulari Cancell. Iulij. est char. cxj. & sequitur natura. 12
 ergo ratio est naturæ munitio. Albertanus lib. de amore rerum
 incorporaliū. & dicit Bald. l. iij. consil. xxxviij. d. Thomas ad
 fi. quōd vix reperitur aliquid contra rationem naturalem & di-
 scretionē quod non remordeat cōscientiam. hinc Virgil. in vj.
 appellat curas vltices. vnde dicit text. in c. quid autem. in fine
 viij. q. j. Ego neminem nomino, cōscientia sua vnumquenque
 conueniat. facit Bald. in rubr. extrā de iudi. colū. iij. Lancel. po-
 litus in tract. de offic. aduocati in rubr. de prudētia. † quōd ra- 13
 tio naturalis quasi formā legibus nostris affert. & dicit Bald.
 in c. licet. de translat. episcoporum, quōd ratio naturalis conti-
 net necessitatem veritatis: & quæ contra eam pugnant odio-
 sa sunt. & Hadrianus Papa noster quod lib. ij. Qui agit contra
 remorsum conscientie peccat: ita intelligens illud ad Rom.
 xiiij. Quia ratio naturalis participat se cū omni homine. Bald.
 in c. ij. col. iij. de iudi. nec circumscribitur loco: quia ipsa à prin-
 cipio nata est cum genere humano. Bald. in l. nemo. C. de sent.
 & interloc. om. iud. subiungens quōd consuetudines feudales
 non seruantur propter earum auctoritatem: sed quia sunt ra-
 tio

tionabiles & bonæ: & sine ratione homo, est una bestia. Bald. lib. iij. consi. clx. Cæcilia. col. ij. & est vrgens disputatio vel evidens demonstratio. & propterea debet esse certior dicto: & ratio est quidam motus animi visum mentis acuens, vera à falsis distinguens. æquitas verò est rectitudo iudicij naturalem sequens rationem Bar. lib. iij. consi. l. clementissimum. col. ij. & ratio naturalis sola per se est lex. Card. in c. denique. iij. dist. c. consuetudo. j. distinct. Ifern. in prologo feudali q. j. col. fi. & q. ij. & q. iij. col. j. latius Hippo. in rub. C. de prob. col. xxxvij. Et si legem vel rationem non habeamus, sufficit allegare scripturam authenticam, vt Iason in dict. l. illam. & in l. diuortio. col. v. ff. sol. mat. Socin. consi. nondum impresso. incip. se Iacobus. colum. xvij. & quæ sint scripturæ authenticæ, tradit Ias. in l. j. col. vj. ff. si cer. pet. Felin. in c. ex par. el. j. colum. pen. & fi. de rescrip. c. qualiter & quando. el. ij. de accus. Panor. in repet. c. cum esses. de testam. col. vj. Moder. in epistola impressa ante Lombardam. In nihilominus si legem nec rationē nec authenticam scripturam habeamus, sufficit nobis quòd Doct. communiter aliquid teneant. & satis dicimur tunc habere authenticam scripturam: sufficit enim nobis Doct. autoritas. l. si idem cum eodē. vbi Ang. ff. de iur. om. iud. Archid. in c. nolite. xj. q. j. Fabian. in tract. de empt. & vend. char. xv. col. iij. Bustus in Defensorio montis. chart. xlij. col. iij. Dodus cōtra strigbas, chart. xxvj. Barb. in repet. l. cum acutissimi. col. cj. C. de fideic. in c. j. in prin. de offi. deleg. & lib. ij. consi. xxxvj. sapienter. col. penul. Ias. in d. l. illam. Felin. in d. c. j. de cōst. col. pen. ver. nono fallit. Et sufficit quòd sit magistraliter dictū: licet non probeatur lege. Socin. consi. clv. præstantissime col. iij. Nec mirum, quia Iustinianus imperator adeò restrinxit iura nostra q. nisi superuenissent tot doct. ingenia, infiniti casus remanerent indecisi, vt sæpe dicebat Ias. inferens quòd propterea fuit valde necessariū ingenium Bal. qui rātum ius nostrum locupleravit, vt infrā dicam de Bald. inueni postea Philephū deca. ij. satyra. ij. Ne nimis. qui acriter de hoc inuehit cōtra Iustinianū est. de mēte Pauli de Cas in l. Clodius. ff. de acqui. hæred. quem infrā referā in viij. limitatione dum dicit, Quid nos faceremus nisi essent antiqui Doctores? quasi velit dicere in tanta penuria legum. facit Philosophus. v. Ethic. quem refert Salomonius in §. responsa. char. xix. insti. de iure natur. dicens non minus in hæredum expertis & senioribus, vel prudentium opinionibus

24
 Autoritas
 Doctoris
 sufficit pro
 lege.

finē

sine demonstratione,quàm demonstrationibus ipsis. pro quo
 Modestus in j.oratione contra Lutherum.chart.ix.& sequē.&
 Hadria Papa noster in quodiūbet q.ii.iiij.puncto.col.j.allegan
 do vj Topic. & de authoritaribus sanctorum patrum.frater
 Thom in tract.de autoritate Papæ.chart.xxviiij. Et dicit fra
 ter Isidorus in tract.de concep.lib.j.c.fin.quod Scotus dicit q
 non est asseuerandum doctrinæ Doctorum ecclesiæ repugnan
 ti.& lib.ij.refert Philosophum.c.j.lib.iiij. Topic. quod profe
 rens sollicitè contraria opinionibus sapientū,stultus est.& Ga
 lenum de accidenti & morbo,quod dicta antiquorum debēt
 amicaliter à successoribus suscipi,& benigniter impleri. pro
 quo Syluester contra Lutherum.chart.ccv. ¶ Ampla secun
 dō prædictam regulam,quod tenēda sit communis opin. pro
 cedere etiam si contra communem opin. teneret Papa magi
 straliter loquendo.Hoft. in cap.pastoralis.de decimis.quē re
 fert Felin.& alij in d.c.j.de consti. Paris de Puteo.in d.tracta
 tu de Syndicatu.in versic.iudicare.& communiter alij qui tra
 dunt hanc materiam. ¶ Etiam si esset opin.gl.nam licet sōla
 mus dicere,quod est pudor allegare gloss.quando habemus le
 gem.gl.in l.fed licet ff.de offic. præsid.Bologn.in repeti.auth.
 habita.C.ne fil.pro pat.col.xlij.Cacialup.de modo studendi.
 col.xiiij.vel authoritates Doctor.Ias.in l.illā.col.ij.C.de collat.
 Salamon.in repet. §.responsa.instit.de iur.natur.chart.viiij.ta
 men vbi tex.non inuenitur,sufficit gl. Anton.de Prat.in tract.
 de secund.nup.char.viiij.col.ij.verl.v.& vlt.& licet habeamus
 paucas ex opinionibus Accursij,quia contentus erat relatione
 aliorum. Paris de Puteo,vbi s. & Bologninus colū.xliij.Et in
 omnibus sequebatur opi. antiquorum secūdum Paul.de Cast.
 in auth.cessante.C.de leg.hæred.Idem faciebat Spec.vt paulō
 suprā dixi.idem Ioan.Andr.& Ioan.de Anan.vt j.colū.proxi
 magna tamē est eius autoritas,vt latè Corfet.in fin.sui reper
 torij.Claud.in repetit.l.vt vim.ff.de iustit.& iur.col.antepen.
 Ias.in l.illam.C.de collat.col.iiij. Angel.in suo testamento col.
 iiij.Decius consil. cxlvj.col.iiij.Calcaneus consil.vj.colū.iiij.vbi
 dicit quod glossator est collector veritatis.Ferrat.caute la xvij.
 col.ij.Scrutiniū char.lj.Roch. in c.at si clerici.col.xxiiij.de iu
 dic.Vbi Barb.in c.quāto col.xlv.dicit Chi non sa chaulcare,
 tēgasi à larzone.Ira debet facere iudex,teneri a le glose.& di
 cit Bal.lib.ij.consil.cxxxj.visis.col.ij. q Accursius est magister
 scientiarū,glossator eximius.Ant.de Prato in tract.de secund.

E c

nup

nupt. char. viij. col. ij. vers. v. & vlt. vbi plura de gl. chart. ix. in fi.
 & princip. seq. Afflictus decis. ccclxxiiij. nō ponam. circa me-
 dium. dicit quōd Doct. solet tenere cū gl. conuersores. contra
 gl. propterea dicit Luc. de Penna in l. & lib. xij. quōd glo. con-
 gruēus appellaretur notæ, quasi notabiles. Et gl. fuerūt com-
 positæ à diuersis authoribus, qui contrariā habuerunt senten-
 tiam adinuicem. Et quia positæ fuerunt prout sunt inuentæ,
 hoc est quōd videntur sæpius contrariari, secundum. Cy. in l. j.
 C. ad Turpil. ideo tūc stamus illi decisioni. Et quia Accursium
 glossatorem sæpe taxant isti oratores & grammatici. & profes-
 sōr sæpe audiui Ias. dicere quōd in expositione vocabulorum,
 sæpius deficit. eum tamē excusat Vdalr. Zasius in sua epist. in-
 cip. scio. col. j. ante repet. l. frater à fratre. editam ab Vlda ij. Et
 maior est glo. autoritas quando aliquid tenet in pluribus lo-
 eis. quoniā opin. plurium glossarū vincit vnā, secundū Bald.
 in l. precibus. C. de impub. & al. subft. Curtius consi. xlix. incip.
 memoriæ recolēdæ. col. lv. vers. animaduerte in primis. & cōf.
 lxviij. incip. d. Ioan. col. iij. vers. his sit stādum. Scrutiniū. chart.
 xcij. & lxviij. Barb. consi. xxxvij. illud. col. viij. & consi. lxiiij. in-
 cip. scribitur lib. col. xj. lib. j. vbi allegat tex. in c. & si Christus.
 de iureiur. Alex. lib. iij. consi. lv. prospectis. col. xv. Feder. in re-
 pet. l. filius. §. diui. de leg. j. num. ccccxiiij. quōd no. tu qui vis
 semper glo. esse singulārē, quia exuberat in memoria Mithri-
 datem. qui xxij. linguarum quibus præerat, meminerat. Gel-
 lius h. xviij. c. xviij. Ennius vel Themistoclem qui quærebat ar-
tem obliuionis. Cato Saccus, quē refert Ias. in §. ex maleficiis.
 num. xxxvij. in fti. de act. Bonif. in tract. de nobilitate. iij. par-
 te. num. xliij. Intantum quōd Felin. & Decius in d. c. j. de con-
 stit. post Buttigarium, dicunt quōd opinio gl. præferetur com-
 muni opin. nihilominus hoc non puto verum. Et ita etiā vult
 Bolog. in dicta auth. habita colū. xj. & effectualiter & realiter
 loquendo consideratis cōsiderandis nō est præsumendū quōd
 Doctores communiter moueantur tenere cōtra gl. cuius no-
 uerunt quāta sit autoritas. nisi habeāt legē vel rationem per
 quā opinio gl. cōuincatur. quo casu nulla opi. quantūlibet cō-
 muni est tenenda quādo conuincitur. vt infra dicā Ergo effe-
 ctualiter dicere possum⁹, q. opinio cōmunis sit præferēda opi.
 gl. Et ita not. declarat Ioā de Lesnaudiere in tracta. de Docto-
 rib. iij. parte q. xlij. prædicta tamē nō intelligas de gl. Aurelia-
 nēsi quæ cōmuniter cōtradicit textui. secundū Aeneā Syluium
 epist.

epist. exciij. incip. Io. Fab. instit. de act. §. præterea col. v. Gui-
liel. de Monteferra. in cōmento Pragmaticæ Sanctionis. chart.
xx. in fi. quia talis glo. vel interpretatio nō est bona. gl. & Paul.
de Cast. in l. ab executione. in fin. princ. ff. de. appel. reci. Est be-
ne verū q̄ sepe gl. insistit circa ea quæ nō sunt dubia: & vbi est
dubium, intactum relinquit. Barto. in auth. matri & auiz, circa
princ. C. quando mul. tut. offic. fungi potest. Idem faciebat. Bal.
vt infra dicam loquendo de eo. ¶ Etiam si esset Azo qui fuit
mens legū secundum Cy. in l. certi iuris. C. loca. & vas electio-
nis. secundum Bal. in l. contractus C. de fid. instr. Barb. in rubr.
de probatio in fi. col. iij. Cacialup in repet. l. si qua illustris. C.
ad Offic. in fin. col. xvij. Curtius in tract. de Moneta. iij. q. &
consil. xliij. incip. seriosa. iij. col. Bolog. in repet. auth. habita.
C. ne fil pro pat. col. iij. Stephanus de Federicis in tract. de in-
terpretatione legū. chart. vlt. Lancel. in l. fin. col. ij. C. de pact.
& fuit subtilissimus apud omnes. Cyn. in l. si ex cautione. col.
ij. C. de non num. pecun. & tēpore quo legebat Bononiz erant
ibi scholares x. millia, & nūquam infirmabatur nisi tēpore va-
cationū, & tali tempore mortuus est, vt per Odofr. in vltimis
verbis sui cōmenti, super C. & referūt Moder. in j. apostilla ad
lect. Odofr. super iij. libris C. Ideo aduocati nō admittūtur in
collegio Mediolani, nisi illuc deferant illam summam Azonis,
quā iurent esse suā. vnde ortū prouerbiū, Nissum vada in Pala-
zo, sed nō ha la summa d' Azo. Et vas legū, secundum Ias. in l. si
mihi à Titio ff. de verb. obli. Et inter omnes Glossatores obti-
nuit principatū, seu paritatē, secundum Cornēū, qui plura ad-
ducit iij. vol. consil. ccl. in præsentī litera C. Iōānes de Garro-
nis in rub. C. de secū. nup. char. iij. Anton. de Prato in proce. ad
repertoriū Barr. dum cū æquiparat Accursio. Non tamen pro-
pterea est tantæ authoritatis sicut gl. Barbat. in rubr. de suc. ab
intestato. ad fin. ¶ Etia si esset Archid. super sexto, cuius lectu-
ra & opin. alijs præualer: vt Ferrat. cautela xix. incipien. senten.
¶ Etia si esset Innoc. Cuius authoritatē extollūt Moder. apo-
stillantes eius lecturā in princ. Ias. in l. j. col. vj. ff. si cer. pet. Fe-
lin. in c. ex parte. el. j. col. xix. de rescrip. & dicit Calcan. consil.
xv. visis col. vj. q̄ Innoc. est pater veritatis: licet nimis breuis.
Barb. in c. postulasti. col. vj. de foro cōpet. ¶ Etia si esset Ioan.
Andr. qui licet fuerit filius vnius magistri grammaticæ. Panor.
in c. inter ceteros. j. not. de reser. Bertach. in tractatu de episco-
po. chart. ix. col. iij. & spurius Volateran. in commentariis suis.

charta cccc. vbi de pluribus iuriconsultis, prout Cacialup. in tract. de modo studendi. & Catel. ij. parte memorat. in versu. iuris ciuiliis sententiā. & deformis & paruus corpore. Lādiānus in epistola ante initiū Speculi. fuit tamen magnę authoritatis. & eius nouellam summē extollit Bald. in præliudis feudorum char. iij. ver aliqua, sed pauca. & in c. cūm olim de re iud. dicit, quōd nō vult recedere à Io. And. tanquam à fundamēto iuris. facit Opiz. in repet. §. diui. col. lxxv. vbi etiā de Oldr. de Iac. Butrig. & de Petro. Et dicit Ang. in l. si certis annis. C. de pact. iij. col. quōd eius reuerētię est deferen. quia fuit fons iuris. & cōsil. cclxxxj. incip. exorta fuit inimicitia. iij. col. quōd fuit iuris vtriusque lucerna. & Zabarel. in procem clem. quōd à c. annis infrā, nemo melius cōmentauit Ius canonicū. & Ioā. Calder. in c. vestra. de cohab. cler. & mul. quōd Io. Andr. fuit fons & tuba Iuris Canonici. & optimus legista, & parum indigebat reuolutione chartarum. Mandagotus chart. iij. col. j. ponit Ant. de Prato in procem. repertorij. Bart. dicēs inter cetera, q̄ in legatione profectus ad Papā, Papa eū hac salutatione recepit, Bene veniat qui lux mūdi cognominatus est. eum etiā extollit alter Ant. de Prato nouissimus in trac. de secūd. nup. char. xv. col. ij. Curtius senior cōsil. j. col. iij. & Iunior cōsil. xv. col. pen. Bollog in repetit. auth. habita. colū. xliij. vbi etiam de authoritate Host. & Inno. de more suo loquebatur timidissimē, & rarō firmabat pedem, quōd non caret prudentia, & aliorū recitatione in suis lecturis cōmuniter contentus fuit. Felin. in c. cūm dilecta. col. xv. de rescrip. idem dicens de Io. de Ana. quē tamē excusat Barba. in Ioānina. col. clx. & valde extollit in repet. l. cūm acutissimi. C. de fideicom. col. lxxxij. Idem dici potest de Spec. vt suprā loquēdo, & de eius authoritate dixi, tamen profectio sciētię potissimē in iudicio consistit: non enim satis est aliorū dicta intelligere, & à se multa inuenire: nisi tam de intellectis, quā de inuētis nouiter iudicate quę sint tenēda & respuenda. secundum Aegid. de regim. princip. lib. ij. parte ij. c. ix. quia debent firmare anchoras. Barb. in cap. clericis. col. xvj. de foro cōpet. Et propterea Iac. damnat talē stylum in l. non dubium. in fin. vj. col. de legib. sed Barb. excusat. Io. de Ana. in sua Ioānina. col. clx. & sequen. Et adhuc est peius quando infideliter recitant. Apologia Dodi. charta xxxix. dicam infrā chart. final. ¶ Etiam si esset opin. Felin. cuius magna est authoritas inter Modern. & habuit bibliothecam curiosissimam omnium Mo-

dern.

dem. etiam apostillatorum, vt ipse dicit in capit. innouamus. col. ij. de treug. & pace. & eius mos est transire cum communi, vt per eum in cap. in nostra. colū. ij. de rescript. in cap. prudentiam. §. sexta. col. fin. de offic. delega. & eius stylus erat non alterare decisiones ab aliis non immutatas: vt ipse dicit in capit. sedes. iij. colum. de rescript. & suum non erat tangere materias aliquo vtili omisso, vt dicit in cap. tertio loco. colum. fina. de probat. Et fuit vocatus ad curiam Romanam pro auditore: vt dicit in cap. Rodolphus. col. x. de rescript. vbi col. præceden. ponit vnde ipse & progenitores sui ortum duxerint. Idem attestatur Formularium prouinciale, charta xxxvij. in fin. subiciens quod fuit vir plurimæ lectionis, & splendidæ & opulentæ doctrinæ. Et fuit excellentissimus inter modern. secundum Curtium Iuniorem in feudalibus. consilio iij. incipien. super controuersia. Et fuit præcipuus bonarum rerum accumulator Roch. in capit. final. colum. j. de consuetud. Lancel. in l. j. col. penul. ff. de iurisdic. omnium iudic. qui in l. ij. C. de in ius voc. gloriatur quod esset compater suus. & in l. traditionibus. colum. ij. C. de pact. dicit quod diligens calamus Feli. tantum nesciuit facere quin vnā fallentiam de qua ibi omiserit. habuit enim bonam memoriam, vt demonstrauit quando electus in Auditorem Rotæ, dum soluit xxx. argumenta de lx. si. bi factis per Cardinal. Alexand. vt in j. apostilla Cardin. super Decreto. & habuit assiduū calamum, vt ipse attestatur in cap. quoniam frequenter. colum. iij. versic. tu verò. vt lit. non contest. meritò Ias. sæpius legendo dicebat, Solus calamus adiuvat legistam. & quod ipse tantum scribebat, quantum studebat, & dicebant discipuli Barbat. eum sæpe dixisse, nunquam parcendum calamo. Et fuit doctor super omnes consummatissimus & copiosissimus, vt dicit Claud. in repetit. l. vt vim. col. j. ff. de iustit. de iur. & in Spec. feu. colū. ix. dicit quod est clarissimus & copiosissimus. & dicit Pic. in repet. §. Titia. circa fin. q. xxvij. quod Felin. est ætate nostra copiosorum princeps, & doctor præstantissimus. Auditor Rotæ. & frater Iaco. de Marchep. in suo tracta. de animabus incoletibus Purgatorium, chart. xvij. appellat eum celebrem doctorem. & magister frat. Gome. vir vbiq. notus. & Philephus deca. ix. saty. iij. incip. dicat col. j. in sua epistola circa princip. illius tractatus appellat Felin. iuris vtriusq. peritissimum, dominum de Rota. & magnæ autoritatis apud Iuristas. Et cōciuis noster dom. Georg. Nata in cle.

E c j

sæpe.

*neque
alegista
unquam
calam
p. quod*

*laudem
sua
Felin*
 ſæpe in princi. col. lxiij. illum cōmendat, dicens virū præclarū,
 licet eſſet cōcurrentes ſuus. & Philip. Decius conſ. cxiiij. col. iij.
 dicit q̄ Felin. fuit collega ſuus honorandus & conſi. clj. col. pe.
 dicit q̄ Felin. eſt fidelis recitator. & dicit Hippol. no. xcij. q̄ Fel-
 lin. eſt iuris vtriuſq; monarcha. & no. cxvij. quod eſt iuris am-
 pliſſimū pelagus. & not. cxvj. quod eſt iuris lumē, & doctorū
 omniū decus æternū. & no. clxxxix. dicit q̄ eſt verus iuris illu-
 minator, quē hætenus ſibi incognitū veneratur & incredibili
 amore proſequitur, propter eius eminentiſſimā ſcientiā & do-
 ctinæ integritatē. & in l. j. § præterea. col. xiiij. ff. de quæſtio-
 nibus. dicit q̄ Felin. vnicus eſt in toto terrarū orbe. & Frā Bal-
 bus in proœ. ſui tractatus de præſcri. col. j. dicit q̄ fuit doctor
 copioſiſſim⁹. quāti ergo faciēda eſt authoritas tāi viri, quæ li-
 cet quaſi heri deceſſent, eodem videlicet fermē tēpore, vt dici-
 tur, quo deceſſit Alex. Papa vj. & à cōtēporaneis & poſteriori-
 bus tot laudibus extollitur, præſertim à cōciue noſtro domino
 Georg. Nata. & Phil. Decio, qui fuerunt concurrentes ſui, inter
 quos quia pares. Gel. lib. xv. c. iij. incip. qui. & docet experiētia,
 eſſe ſolet inuidia quæ naturaliter ineſt homini. ſecundū Bal. in
 l. j. C. de præſcri. xxx. ann. allegādo illud, Vicinūq; pecus &c.
 in d. & ſæpe inimicitia, & ſibiipſis ſubuertunt ſcholares, & fa-
 ciunt practicas. & practicæ ſcholarium cōperunt Papæ tem-
 pore domini Chriſtoph. de Caſtellione, qui ibidem legebat in
 concurſū. Bald. ſecundum Portium, inſtit. de ſuſpectis tutorib.
 §. ſuſpectus. vbi Ang. in §. ſed ſi quis. dicit q̄ poſſunt puniri v-
 tentes his practicis. latē Purpuratus in l. cū quid. ff. ſi cer. per.
 in iij. fallen, in materia præcedentiz. Et ſic reſultat illud, quod
 vera eſt laus quæ procedit ab ore inimici: vt Virgilius in j. Ae-
 neidos, Ipſe hoſtis teneros inſigni laude ferebat. § Et nunc ve-
 niendo ad Legiſtas. Etiam ſi eſſet opin. Bartol. de cuius ſupre-
 ma authoritate latē ſcripſit Claud. in repetit. l. vt vim. vlti. col.
 ff. de iuſti. & iure. latius Iaſ. in l. quidam. cū filium. ff. de ver-
 borum obligat. & quidam nouiſſimi ante lecturam Bartol. vl-
 timo impreſſam Venetiis per illos de Tortis, vltra quos adde
 eundem Iaſ. in l. ſi ex legati cauſa. colum. final. ff. de verbo. obl.
 qui dicit quod propterea eius veſtigia ſemper adorat. Idem di-
 cunt Decius conſilio lxi. colum. penult. Curtius Iunior con-
 ſil. 7. col. xij. & conſil. xij. col. iij. vbi dicit quod eſt ſpeculum
 & lucerna Iuris Ciuilis, & quod omnes ſolemus eum venera-
 ri, & vt optimū ducem ſequi. idem Bologninus in repet.
 auri.

authē. habita. C. ne fil. pro pat. col. xliij. & dicit Ferratius post Rom. cautel. ix. Richardus col. ij. quod Bart. est virtus iuris nostri, & in eo semper solet esse substantia veritatis sequenda, in iudicando & consulendo. de quo aliquid per Catell. in ij. par. Memorial. in verb. iurisperitus. propterea semper legendo dicebat Ias. quod officium boni scholaris est defendere Bartol. quantum potest, imo debemus dolere quando aliquis sibi contradicit, vt in simili Cepol. consilio xxxiiij. col. penult. incip. se vnquam. dum loquitur de Io. glo. quia Bart. est iuris illuminator, secundum Besutium in repet. l. re coniuncti, in princip. nec est dicendum eum dare terga. Barb. in rubri. C. qui ad. col. xv. vbi col. lv. quod sicut Canonistæ omnia dicta antiquorū attribunt Io. And. ita Legistæ attribunt Barto. Et quando Bartol. fundat se in aliquo textu, credendum est quod ille text. probat. Ias. in l. si mater. col. ij. ff. de vulga. & pupil. Et dicit Curtius in repet. l. admonendi. ff. de iureiur. col. lvj. quod Barto. fuit subtilis investigator, & fuit pater iuris, & iuris humani lumen ardentissimum, in quo solet esse substantia veritatis. Galiaura in repet. l. centurio. ff. de vulg. & pupil. chart. xxvij. nu. cccxciiij. Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. j. parte. q. xvij. in fin. & nihil boni ignorauit. Pantaleo de Crema. in repet. l. ij. C. de rescind. vend. colū. viij. vbi col. xxiiij. dicit quod miratur illud esse dictum tanti Doct. & Barto. solet vti eleganti ordine, quia post theoricam ponit practicam. Fulg. in l. j. §. in hac. ff. commod. col. j. Alex. in l. si cum dotē. §. eo autem tempore. col. iij. ff. sol. matr. & dicit Ang. in §. si. insti. de pup. subst. col. iij. quod Bart. debet plus crediti quam magistro omnium in Iure Ciuili. & dicit Corn. lib. j. consil. cccxxij. licet. col. ij. quod auctoritas Barto. non est postponenda auctoritati Dominorum de Rota. saltē in terris imperij. Et dicit Tindarus in tract. de testibus variantibus, char. x. in c. ix. quod Dy. Cy. Pet. Iaco Butr. omnes simul non superabunt Barto. solum. & in regno Castellæ, & ferē per omnia regna subdita regi Hispaniarū Bart. opin. in l. defectum, ad vnguem obseruatur. Ferdi. in repe. §. diui in l. filius familias. ff. de leg. j. num. xcij. Cacialup. in tract. de modo studendi, charta iij. col. ij. dicens. Quid ergo faciemus nos Itali? Ant. de Prato in proce. repertorij ad Bartol. dicens, quod vbique ita fiedum esset. & Rom. sing. cxlij. dico, dicit quod verrecundatur se ignorare illud dictū Bart. cum Bart. sit cōmunis doctor suis, & valde eum extollit Bal. vt refert Purp. in l. edita.

E c 4 ia

in primis verbis. C. de edendo. Fortun. in l.j. §. conuentiones. ad fin. ff. de pact. appellat Bart. verum magistrum suum in l. iurifgentium. §. quinimo. col. xxj. dolet quòd mortuus sit iuuenis, scilicet ætatis annorum quinquaginta. mortuus enim est de anno M. cclviij. die xj. Iulij. & si superuixisset. mirabiles intellectus dedisset ad iura Pontificia. Barbat in c. at si clerici. col. j. de iudic. in cap. qualiter. vlt. col. eod. tit. Et licet vbique sit magnæ authoritatis, tamē plus in extrauaganti. Ad reprimendum. quia ibi procedit per modum glo. secundum Cacialup. in tract. de modo studendi. col. penult. Et in eis valde maturē loquitur secundum Socin. consil. cclxxv. in causa fratris. col. iij. ij. vol. & illæ glossæ Bart. sunt meliores, quàm textus secundum Igneum in disputatione, An rex Franciæ recognoscat Imperatorem. col. xxxv. Et illud commentum Barto. postea postillauit Francif. de Albergotis. secundū Cacialup. in l. j. C. de sum. Trin. col. xj. & etiam apostillauit Barbat. secundum Felin. in c. Rodolphus. col. xij. de rescrip. in reper. authē. peius loquitur Bart. quàm alibi. secundum Alex. in apostil. ad Barbat. in l. naturaliter. §. nihil commune super iij. col. ff. de acquir. poss. Ias. in l. si constante. in princ. ff. solut. matri. & in iuuentute sua fuit iudex maleficiorum. Barbat. in cap. licet. de foro compet. num. xlij. & Cacialup. in l. omnes populi. in princ. vj. q. princip. de iusti. & iur. dicit quòd Bar. habuit excellens ingenium, cui nulum numen abfuit: quia fuit in eo admirabilis prudentia ultra aliam legum peritiam. & dicit Bolog. in d. reper. authē. habita. col. xxxv. quòd ipse non audet reprehendere tantū Doct. prout est Barto. & potius vult dicere quòd ipse non intelligit. vel quòd liber est corruptus. & Pich. in l. in quartam. col. xcij. quòd maiores nostri adeò semper timuerunt fundamēta Bart. quòd semper trepidanti animo complexi fuerunt in illo articulo sententiam Bald. licet Bald. appellaret eum Saturninum. secundum Ias. in l. filiusfam. ij. col. ff. si cert. petat & aliquando tantum in speculatione est transgressus, quòd non considerauit quit diceret. Ias. in l. petens ad fin. C. de pact. post Paul. de Cast. Sed de hoc deridet Fortun. in l. iurifgentium. §. quinimo. col. xxv. ff. de pact. Et Barbat. loquitur Teutonicè, secundum Alex. ad l. miles. §. decem. ff. de re iudic. Et Bald. eum non intellexit, secundum Paul. de Cast. in l. si pro fundo. col. iij. C. de transact. & aliquando errabat in positione casus. Bald. libr. v. consil. antepen. incip. licet assessores, & dicebat contra casum legis.

*an
Franciæ
in legibus
cat imp
viam*

legis, secundum Baldum in tract. de prescript. chart. lxxx. col. j. licet Bald. reputet hoc ignominiosum non solum doctori, sed & scholari prouecto. vt refert Pich. in repet. §. Titia. q. liiij. est enim aliud dicere, est casus legis, aliud argumētum legis Bartol. in consil. xxxiiij. pręclare. col. xxij. lib. ij. Et Bartol. feminat verba: sed post istam suam sementem Bald. cum sarculo extirpatiuo sequitur vbi malę loquitur. ita Bald. lib. ij. consil. cxxx. ij. quęritur. Et aliquando negligenter processit. Fortunius in l. iuriscientium. col. v. ff. de pact. qui de hoc etiam taxat in l. legitima. col. xvj. eod. tit. & Azonem. vt per eum in d. l. iuriscientium. col. vj. & etiam Doct. vt per eum ibidem colum. xxij. & si Bart. sciuisset vnum capitulum Sexti, non sic dixisset. Ang. in l. quauis. in fin. ff. de dam. infect. & sui contemporanei fuerunt Iac. Butrig. & Rayner. de Forli. vt per Barto. in l. Gallus §. quid si is. in fin. comen. ff. de lib. & posth. vbi in §. instituens. idem dicit de Andřea de Pisis. & in l. ea lege. C. de cōdict. ob causam. idem dicit de Franc. Accursio. dicam aliqua etiam de Bartolo infra tractando quęstionem, quod potius stamus doctori in consiliis, quā in lectura §. verb. proximę seq. Et generaliter melius loquitur quā Bald. licet Bald. subtilius induceret leges. secūdū Paul. de Cast. in l. si aduersus. in fin. C. si aduersus rem iudic. Imō Bal. semel deprauauit text. in l. creditor. §. si ff. de distr. pig. de quo mētionem facit Ias. in l. qui Romę. §. co. hæredes. col. j. de verb. obl. & audiui à Iasone dū legeret §. di. ui. col. xx. quod deleuerat literam n. ob quod oportuit mittere Pisas ad Pandectas, detectaque fraude cōdemnauerunt Bal. ad bullandum. sed Barto. eum defendit à tali pœna. per l. ad bestias. ff. de pœnis. quę vult quod propter excellētiā viri licet ll. transgredi. & est sing. secundum Bolog. ibi, & ad eam Barb. in tract. de Card. j. parte. q. j. col. xvj. Paris de Syndic. in verbo pœna. col. j. & licet Bart. in l. ea lege. C. de conduct. ob caus. dicat quod ipse & Francis. Accursij miserunt Pisas. tamen potest esse quod ipsi ambo erant aduocati pro eadem parte contra Bald. dicebat tamē Iason quod non auderet firmare, quia hoc non vidit scriptum ab aliquo authētico, licet ita audierit voce dicit à pręceptoribus suis. & idem ponit in alio casu Host. in summa de probat. §. quid debet probare. post medium. & minor de Bolog. qui in suis interpretationibus totiens dicit vidisse Pandectas, & tamen in illo textu non facit mentionem quomodo stet ibi litera. Ego autem quandoque cupiens eas

E c § videre

*Bald. de
sanctus
it a Bald
q. propter
de l. iurisc
erant. n.
in l. iurisc
per §. fin.
Bald. Iason
negligens*

videre inter studendum mihi glomeraui aliquas leges quæ ex dictis glos. indigerent inspectione Pandectarum: alias quisque pro libito perquirat, & addat, & aliquis poterit ex ipsis Pandectis eruere verum text. & impressuræ dare. In l. eos. ff. de custod. reo. an sit in litera custodiendum vel statuendum In l. si tibi mandauero. §. si centum. ff. manda. an sit cui velles. an quæ velles. in l. j. ff. de fur. baln. an sit in litera audiendū, vel puniendum. in l. cum inuētus. ff. quæ in fraud. cred. vna causa iuris occurrat: vel, ei vna iuris causa occurratur. in l. ait Prætor. §. actio. Et vtrum ibi sit semel post annum, aut bis. in l. si familia. in fin. ff. si fam. furt. sec. dic. an abundet dictio forte. In l. si indebitum in princip. ff. rem. rat. hab. an debeat esse ag. vel non. in l. qui decē. de verb. obli. an sit obtulit, vel derulit in l. in illa stipulatione per te non fieri. eod. titu. an sit possum, vel possis. in l. de curatore. de cur. bo. dan. an abundet vna negatio. in l. debitor. §. j. ff. de separat. an sit acquirenda, vel exquirenda, vel ei quærenda. in l. cum fideicommissum. ff. de confes. an sit hæres ex omni, an hæres omne. in l. scpe. in princip. ff. de re iudi. an sit scientibus, vel consentientibus. in l. j. §. si quis ædificium, ff. de operis no. nuntia. an sit fulciat, vel reficiat. in l. j. ff. si quis ius dic. non obr. an sit, nō tamen domina iuris, vel nō tantum. in l. ex imperfecto. ff. de leg. iij. an sit verecundum, vel inuerecundum. in l. sed & si vfucapio. §. fin. ff. famil. hercif. an sit, quæritur, vt puta si deducto vfusu fructu fundus fuerit ab hæredibus legatus: vel, vt si fundus fuerit legatus. dicit tamen Salomon. in §. forsitan. iij. char. ff. de liber. & posth. quod fallitur qui putat Pandectas olim Pisanas, nunc Florentinas esse matrices illas Pandectas Iustinianas: non aliud quippe sunt quàm exemplar quoddam vetustissimū, & idcirco cæteris venerabilius. in tribus libris C. quando habeatur diuersa litera, videbis faciliter per postillas in margine lecturæ Lucæ de Penna, quia hoc contingit fermè in infinitis locis. ¶ Etiam si contra communem teneret Bald. de cuius autoritate latè in epistola Boni. de Boninis impressa Brixia ante primum vol. consiliorū Bald. Ferrat. cautel. xxij. solennis. in fin. & in causis decidendis non est parua eius autoritas, secundum Paul. de Castr. consil. clij. viso puncto. col. fin. lib. ij. Et in l. si vniuersæ. ad f. C. de leg. maximè vbi non habet contradicentem. sed Alex. quæ refert Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doct. j. parte. q. xvij. in fin. Bolog. consil. j. col. ix. vbi alleg. Ful. dicere quod iudex in iudicando

non

*errare
ut emen
or. Aqu
hui re se
nent.*

non debet recedere ab opin. Bald. est doctor excellentissimus
vtriusque iuris lumen. Et q̄ Ang. dicit eum vnicum Iuris pro-
fessorem, & aliis pluribus laudibus eum extollit. & est maioris
authoritatis quā Salam. secundum Lancel. in l. j. col. fin. ff. de
iud. & fuit magnus textualis. Ias. in l. si quis in fundi vocabulo.
col. iij. ff. de leg. j. Et nulla viuentium nunc est autoritas: quæ
possit authoritati Bal. adæquari: imò tutum & irreprehensi-
le est iudici, secundum opin. Bald. iudicare. maxime si contra-
dicentem non habet: quia tunc maxime autoritatis est. secu-
dum Decium consil. cclxxxij. col. ij. Et nullum dubium est in
iure quod non possit decidi ex dictis Bal. Catel. ij. par. Memo-
ral. in verbo, ius dicendi nullū. in fi. & nihil intactum reliquit.
secundum Ias. in l. iij. col. v. de leg. j. & nihil ignorauit. Ias. in l.
illa stip. §. j. ff. de verb. obl. & sæpe voce legendo dicebar quod
Bal. multum locupletauit ius nostrum. Est verum quod plures
dicunt malum de Bal. vt refert Ferrat. d. auth. xxij. & ex cōsue-
tudine Bald. allegat text. & tamen ibi in eo nihil dicebatur, sed
bene in glo. vt ipse dicit in preludijs feudalibus. chart. iij. verb.
aliqua sed pauca. Igneus in repet. authen. ex causa. C. de liber.
præter. colum. penult. Et ego idem in hoc libro facio de pro-
blem. Aristot. quia vt plurimum id ad quod allego non inue-
nies in text. sed bene inuenies in commento Petri de Albano.
super illo text. item Bald. & in lectura sua Decretalium dicit
miranda & singularia quæ non probat nec legib. nec rationi-
bus: & plerumque malè allegat, quia plurimum confidebat de
scientia sua, quia erat antiquus. vt dixit Alex. in l. quod meo. in
prin. iij. col. ff. de acquir. poss. Barb. in c. ar. si clerici. nu. cxxvij.
de iud. dicit q̄ Bald. nihil allegat. sed ex sola sua ceruice loqui-
tur: licet vltra lect. ibi etiā fecerit apostillas. Barb. lib. ij. consil.
lvij. sapiēter. col. xvij. Et questo nō vide baldazo infortunato
la vita sua. Barb. in repet. l. cum acutissimi. C. de fidelcommis.
col. lxij. Et quādoq; negligēter loquitur. Fortu. in l. legitima.
col. vj. ff. de pact. Et pro amore suo semper posuit materias in
extraneo loco. Ang. in §. nullus. in fi. inffit. de rerū diuis. Barb.
in c. ex tenore. col. x. de rescrip. Et deficit in necessarijs, & abusa-
tur in superfluis. Bar. in c. vno delegatorū. col. pen. de offic. de-
leg. & sic Hercule laudat, quē nemo vituperat. secundū Bap-
tium in annotatis posterioribus. c. j. circa princ. & ea quæ ta-
cet omnes efflagitat: ad ea respōdet, quæ nullus requirit, vt di-
xi §. loquendo de glo. & æmulatione Bald. tantum subtilizauit
quod

quod seipsum fregit. Ias. in l. edita. in princ. C. de edendo. vbi Purpuratus in primis verbis. dicit enim ibi Bal. in rep. Paduana. col. pen. illud Psalmistæ liij. *Quis dabit mihi pēnas vt colū bā, & volabo?* Et profectō bene volat: q̃a modo sursum, modō deorsum, modō à dextris, modō à sinistris. & nunquā perfitit in eodē. & quādoq; ad eō altē volat q̃ euaneſcit ab oculis debiliū, vt de Hostien. dicit Io. Montaigne, quē infra referā char. iij. & in l. executorem col. xj. C. de execu. rei. iudi. dicit Bal. modō facio quendam volatum. & dicit Barba in c. plerunq; col. j. de reſcript. quōd Bald. habuit ingenium volatile propter copiam rerum Et dicit Alexand. lib. iij. consil. cxxij. quōd ingenium Bald. voluebatur ſicut auis in aēre. Et etiā quandoq; dabat reſponſiones fugitiuas, vt fatetur Bald. in l. j. §. nunciatio, circa fin. ff. de oper. nou. nuntia. item ipſe dubitat ne alias contrarium dixerit: quia intellectus eius non erat ſemper in eodem torrente. vt per eum in repet. l. Acilius. ff. de minor. col. iij. & col. x. dicit quōd eius intellectus volitauit ad extranea in virgultis cancellatis: quia ſomniabat in Peruſio. Et aliquādo loquebatur ex capite ſuo ſine intellectu. Curtius conſil. xvij. viſo puncto. col. iij. & lxxvj. ſuper motiuis. col. ij. verſic. ſed prēmīſis non ob. Et aliquando loquitur ex ſuo volatili ingenio, & non appenſatē. Barb. lib. ij. conſil. xlij. ſempiterna. col. ix. & Bald. obloquitur de gl. & de Imperatore. & de pluribus doctōribus, quia habebat malā linguam. Barb. in c. iurauit. col. xvij. de probat. Et dicit Paul. de Caſt in l. de tutela. C. de in integ. reſtit. mino. quōd Bald. fuit ſubtiliſſimi ingenij, & talis quod ex nimia ſubtilitate, licet non malitioſē frequenter variabat. Et dicit Bertach. in tract. de epīſcopo. ij. parte. iij. libri. col. iij. quōd Bald. more ſuo ſibi contrariuſ ob ingenij ſui altum acumen diuerſis temporibus diuerſa & contraria fundamenta faciebat: vt ipſe Bald. ſe excuſat conſil. xcix. ſciendum. ad fin. lib. ij. dicens quōd ſpeculatiua. & æſtimatiua, quæ eſt vtilior pars intellectus, quia eſt cōcluſiua, nō eſt ſemper eadem: & quomodo Cicero ſe excuſaret, vide Longolium in ſua deſenſione habita Romæ incip quod eſt chart. xvij. Et propterea Ias. in l. ſi inſulam. col. xvj. ff. de verb. oblig. in ij. q. Bart. in l. ſi uſa. §. di. iij. leſt. col. xv. in ij. q. Bart. ff. de leg. j. habet quaſi pro inſolito quōd Bald. in illo articulo nunquā variauerit: & ibi vocē dixit quōd in omni articulo difficili habemus quaſi ſemper Bal. contrariū. Et propterea putarem quōd vbi haberentur plura dicta

dicta Bald in variis locis possent reputari tot diuersæ auctori-
tates diuersorum Doctōrū, ex quo etiam vti plurimum vtitur
variis fundamentis. facit pro hoc quod vult Ias. in l. Gallus. §.
ille casus. ff. de lib. & posth. col. ij. dum defendit Bald. ab Alex.
cauere tamen deberent Doct. à tali varietate. glof. in §. illud. in
ver. & legem. in authent. de trien. & semis. licet aliquādo excu-
setur varietas, vt latè Ias. in l. si ex toto §. fin. colū. fin. ff. de leg.
j. in l. edita col. iij. C. de eden. vbi Purpuratus. num. cxxxij. Bal.
in c. ne innitaris. de constit. in l. prætor ait. §. si aliquando. iij.
not. ff. de ope. nou. nunt. Barb. lib. j. confi. j. colū. xxx. & lib. iij.
confi. lxxxix. col. pen. in c. ne innitaris. col. iij. de constit. in c. si
clericus laicum. col. viij. de for. compe. in c. si clericus. col. xvj.
eo. tit. Hippol. in repe. rub. C. de probat. col. xxxij. in l. ex libe-
ro. col. pen. ff. de quæstio. Bertach. in tractat. de episcopo chart.
v. col. fin. & S. Thom. variauit in plerisq; locis vt Ioan. Miran-
dula in apologia. q. j. chart. v. Et plures sancti, vt in progressu
illius q. vbi etiam de quatuor Doctōrib. ecclesiæ. facit Lancel.
Politus in tract. de officio aduocati. in rubr. quale debet esse
aduocati officium ante fin. Lud. Bolog. doctōr & miles Bono-
nienfis in tex. correcto. §. Cato. colū. fin. quæ est octaua. & Pet.
de Lesnaudiere in tract. de Doct. iij. parte. q. lxxxvij. Corneus
lib. ij. confi. xxxvj. memini. Et alter Bolog. iunior in repet. au-
then. habita. C. ne fil. pro pat. col. xxvj. pulchrè Socin. confi. cl.
incip. & vos introducere. col. viij. vbi tamen dicit quòd fugien-
da est nihilominus, ne aperiatur os obloquētib. vt dicit Ful.
de Martino, confi. xlj. Franc. de Treuis col. pen. Et propterea
Cy. in l. iij. C. sol. mat. inuehit contra Alder. qui antequā casus
eueniret sibi in persona propria. tenebat opi. Bulg. sed postea
mutauit, tenendo opi. Mar. & Fulg. confi. xlj. casus talis. colum.
penul. de Mar. qui ex pectore reuoluto mantello scutum suum
albo nigrōq; variabat, vt omnem vitaret cœlorum amaritudi-
nem. Et Feli. in c. ad aures. col. vij. de rescrip. in c. cum in iure.
col. iij. de offic. deleg. refert Ioan. Monachi. retractantem dicta
sua dum erat Cardinalis, quia erat suspectus, & in facto pro-
prio. & in c. solitz. de maior. & obed. circa fin. refert quòd Pius
postquā fuit Pontifex, si fuisset interrogatus de illa donatione
Constantini, dixisset contrarium eius quod dixerat dum esset
in minoribus, & quod nunquā intellexerat bene illam mate-
riam, nisi tunc. exemplo Theologi postea beneficiati, qui an-
tea dānabat pluralitatē beneficiorum. dicit tamen frater Syl-
uester

uester cōtra Lutherum, chart. ccxlvj. quòd digni fugiūt, indig-
 ni beneficia capiunt, quærunt, petunt, extorquent, litigant,
 emunt, occupant etiam armis. Et ad variationem Deus etiam
 nouit mutare sententiam si tu noueris mutare delictum. Bar-
 ba. in c. fi. quis presbyterorū col. ij. de reb. eccl. nō alien. quātō
 magis in nobis quibus propter diuersa phantasmata quotidie
 generantur diuersæ intellectiōnes. Philosophus in iij. de Ani-
 ma. Nicol. Boërij de potestate legali. char. iij. colū. fin. vide Al-
 ber. in l. fin. ff. de postul. dixi in vij. fundamento partis negati-
 uæ de inconstantia mulierum. Sed pro eam excusando dixi in
 fin. iij. ampliatiōis principalis. & dicam infra circa medium
 iij. limit. quando communis opi. conuincitur lege. Tu autem
 rarō vel nunquam eris contrarius, si diligenter studeas ante-
 quam respōdeas, & semper sequaris veritatem & æquitatem.

26 ¶ Sed quæro stāte varietate vnius doctōris, quam eius opin.
 magis amplectemur? Respondeo, quòd illam quā tenuit in
 tractatib. Claud. in l. si idem cum eodem §. fin. ff. de iurisdic.
 omnium iudic. vel cōsulendo. quicquid dicat Barba. in c. j. col.
 xiiij. de constitut. allegando vnum consilium Fede. quod nun-
 quam potui inuenire. & in Ioannina col. clxxj. ver. item venit
 contra mentem Feder. nam licet quādoque Doct. in consulen-
 do quando putant se fouere iustam causam, allegent plura, vt
 laudant Alberic. & Bened. de Plumbino in l. Licinius. ff. quib.
 ad lib. proclama. non licet. & Specul. in tit. de disputat. §. nunc
 vidēdum. col. ij. ver. studeat autem multa pro se inducere &c.
 Et etiam nō cōcludentia, dum modo persuasua, vt docet Cep.
 cautel. lxxvij. sunt multi. Panor. in cap. per tuas. ante fi. qui fil.
 sint legitimi. Afflictus constitutione, hac edictali. ij. not. licet
 quis possit esse contentus paucis quæ sufficiant. vt Alex. lib. ij.
 consi. xliiij. incip. viso & discussio. colum. v. vers. aliis insuper. &
 tantum sufficit vna lex, quātum mille, vt j. in princip. iij. limit.
 Sed illam cautelam Cepolæ acriter damnat Lancel. Politus in
 tract. de officio aduocati. chart. vlt. pro quo Ioan. de Anan. in
 c. fraternitatis. de hæret. col. ij. dum damnat prædicatores ad-
 ducentes falsa exempla in prædicationibus: tamen eam sequit-
 ur Ioan. Montolonius in promptuario Iuris in verb. decipere.
 Brunus in tractatu. de forma. col. fin. negari tamen non po-
 test quin ea quæ consulendo dicunt, sint magis appēsata & di-
 gesta. Cuman. consi. lxxxvj. in princ. Curtius consi. lxxvj. su-
 per motiuis. ad fin. Landrianus in princ. suarum apostill. ad
 Angelum

Angelum de Maleficiis. Et ad Geminianũ, super Sexto. Alexã.
ij. vol. cõf. clxxxv. viso titulo quæstion. col. xj. Bart. in authen.
cessante. C. de leg. hæred. Barb. sibi contrarius in c. cùm contin-
gat. num. xxviii. de foro compe. plus dicit idem Barbat. in c.
nullus. col. xvij. eo. titu. quòd adhuc stabitur consilicet lectura
fuerit posterius facta. ita dicit ibi de Panor. & quòd stetur cõfi-
liis, Purp. in l. edita. num. xiiij. C. de eden. quàm ea quæ dicunt
in discursu lectionum, quarum sequens stimulat præcedentẽ.
Feli. in c. causam quæ col. xij. de rescrip. Et propterea Bar. in le-
ctura non ita bene ponderabat secundum Bald. lib. ij. consil.
clxxxix. incip. super alio. Cacialup. in tract. de transact. q. xiiij.
ante fin. & quando Bart. habebat consulere, maturius pòdera-
bat; imò si casus erat dubius conferebat cum mercatoribus.
Corf. sing. cclxix. tu habes. est in versi. testamentum. Et hoc lau-
dat Lancel. Politus in tract. de offi. aduoc. in rubr. de prudẽtia.
circa med. Et in lectura Doct. quãdoque sunt adeò pomposi,
quòd studio contradicendi amittunt sanum intellectũ, vt Ma-
chabzei de quibus statim dicã. quod maximè procedit quãdo
est consilium decisuum. Barb. lib. iij. consil. vj. illud colũ. ij. Et
hoc patet in consiliis Alexand. quorum autoritas in tam illu-
stri & excelso loco sita est, vt ab eius responsis in quibus con-
tradictionem non habet, nehas quodammodo sit recedere.
vt Decius consil. lxij. col. iij. & est sollemnissimus. Moder. secun-
dum Corn. lib. iij. consil. clxxxix. litera d. incip. quanquam. Et
vide quantum extollit Catell. Cotta in suis Memorial. in ver.
iuris peritus, vbi allegat Felin. in c. ij. colũ. xvj. de rescrip. dicere
† quòd Alexan. est lucerna ardens cathedris iuris ciuilibus, & au-
reum doctorem eum appellat, & illustrem. Franc. de Cur. consil.
xij. incip. Lucius Titius. col. ij. ver. & ideo. consil. lxxv. incip. su-
per præmissa. col. pen. Semper enim amplectitur veritatẽ. Ga-
liaura in repe. l. centurio. col. xvij. num. xij. Et discurrendo per
lecturas Lancel. Decij. inuenies quòd semper gloriatur vocare
Alex. magistrũ suum. Et Pantal. in repet. l. ij. C. de rescin. vend.
col. xij. dicit quòd est excellentissimus inter Moder. licet secus
dicẽdum sit in consiliis Paul. de Cast. qui licet fuerit bonus Iu-
rista, secundũ Iasun l. eum qui ita §. qui sibi col. iij. ff. de verb.
ob. Et verissimus doctor, secundum Curt. in tract. positionũ.
colũ. x. Et doctor veritatis, vt Bertach. in tract. de episcopo. ij.
parte, lib. iij. q. ccccxvij. & magnæ autoritatis. Decius consil.
lxxij. & propter eius autoritatẽ contra eum non audebat
consilire

Alexan.

27

Consilia
Pauli de
Cast.

consulere Decius confi. clxxvj. col. pen. ver. pro ista parte. Tamen fuit nimis promptus in consulendo, secundum Alex. in l. quæ dotis. iij. col. ff. sol. matr. & contra eum exandescit quodammodo Aret. in confi. clxij. verum est. col. ij. Et idem forte de cõsiliis Barba. quoniã licet fuerit vir celebratissimus & fecundissimæ memoriæ, secundũ formulariũ provinciale chart. lxij. tamẽ vt inquit Hippol. de Marfil in l. j. §. si quis ultro. col. ix. in fi. ff. de quæsti. quod Barba. cõsulendo plura adducit, licet incorrecte, & ad balistam more suo pessimo. Et quod non est confidendum de allegationibus suis, nisi videantur in fonte: quia plura mirabilia dicit quæ postea non reperiuntur. vnde

18 possit sibi dici. ¶ Nam miranda canunt, sed non credenda poetæ. licet fuisset discipulus Barba. vt per eum in l. vnus facinorum. §. cogniturum. col. xij. ff. eod. tit. & dicit Maleretus in tractatu de elect. chart. iij. col. iij. quod erat iactabundus & temerarius. Et quãdo liceat se laudare, Ripa in tract. de peste. char. lxxxv. num. lxxix. Alber. in l. j. C. de no. Cod. comp. ij. Numirũ ergo si in locis præallegatis Barb. dixit potius debere stari dicto in lectura, quàm in cõsulendo: quia quis putat in alio quod in se est. Bustus in defensorio montis. chart. lvij. col. ij. Socin. in l. cum auus. col. xxx. ff. de cond. & demon. & dicit Socin. confi. cxxxj. in præsentũ. col. vij. quod Barb. more solito paralogizat. & Pich. in repe. l. in quartã col. xcj. quod licet esset Barb. copiosissimus & præstantissimus doctõr, quãdoque tamen decipiebatur in fundamētis. Et erat ex vili genere ortus. Catel. ij. par. Memorial. in ver. doctõr literatus. & dicit Feli. in c. cæterũ. col. vj. de rescrip. quod Barb. studio impugnandi cõmunes opi. sæpissimẽ delirauit, credẽs ea via facere se immortalẽ. facit Ias. in l. omnes populi. ij. lect. in primis verbis. ff. de iust. & iur. vbi dicit quod Machabæi studio cõtradicens perdiderunt sanum intellectũ. & Bal. æmulatione Bar. tãtum subtilizauit quod se ipsum fregit. Ias. in l. edita. in primis verbis. C. de edend. & de Barb. idem & plura alia contra eum dicit Calcan. confi. j. arguens eum de pompa, quæ satis videri potest ex scriptis suis, maximẽ in repe. rubr. C. qui admit. per discursum. Et Io. Pyrrhus de donatione coniugum. char. ij. dicit eum gloriosum. solet enim gustui displicere cibus fumum olẽs: licet de tali vitio ipse Barb. soleat alios reprehẽdere, prout in sua Ioannina. col. lix. vbi reprehendit Sah. quod se laudaret, dicens quod habuit malos vicinos, & quod fuit caput partis, & propterea confusus.

natus. prout etiam refert Felin. in cap. Rodolphus. col. ij. de re-
 scrip. Idem de Mart. cum nobilibus suis Gofianis dicit: Cyn. in
 l. j. §. taceat. in fin. C. de rei vxor. act. † Quid autē si doctor fue- 29
 rit sibi contrarius in consulendo, quia fecerit duo consilia re-
 pugnantia, vel fuerit sibi contrarius in legendo. quia in vna le-
 ge teneat vnā opin. in alia aliam: tunc enim standum est in
 illo loco vbi copiosius examinat. Panor. in c. bonæ. el. ij. ante
 fin. de postu. prælat. Claud. in l. si idem. cum eodem. §. fin. ff. de
 iurisd. om. iud. Barb. lib. j. consil. lxiiij. scribitur. col. ix. & lib. ij.
 consil. xxxvj. sapienter. col. ix. consil. lxvij. clementissimi. col. iij.
 Calcan. consil. xxxix. incip. magnificus. col. v. in fin. dicens. non
 curandum de opin. doctoris non deliberata & appensata, sed
 sic in discursu posita. Hadrian. Papa noster quodlib. ij. est char.
 xiiij. col. iij. litera b. dū loquitur de sancto Thoma facit Curt.
 consil. lxvij d. Io. col. iij. vers. his sic stantibus. & xlix. memo-
 riæ. col. liij. vers. animaduerte in primis. Præpos. in cap. si vir.
 col. j. de cog. spir. Et materia dicitur examinari quando dispu-
 tat ad partes. vt suprà dixi in princ. vel si distinguat. Bologn. in
 repet. auth. habita. C. ne fil. pro pat. col. xliij. text. in §. cū quis.
 in l. adeo. ff. de acquir. rer. dom. tex. cum glos. in c. quærenti. de
 offi. deleg. gl. in c. sciēter. de cens. Roch. in c. si quis cōtra cleri-
 cum. char. vij. de foro cōp. Et solet reprehendi qui indistinctē
 loquitur. gl. si. in l. fin. ff. ad l. Rhodiam. in l. Pomponius scribit.
 gl. in ij ff. de nego. gest. Socin. in l. demonstratio falsa. col. ij. ff. de
 condit & demonst. † quia nō potest haberi notitia totius. nisi 30
 distinctis eius partibus, & cognitis. j. Politic. refert Bustus in
 Defensorio montis. chart. x. col. ij. quia ex duobus cōtrariis fit
 optimum temperamētum. Bald. in c. fin. col. ij. de elec. & Dan-
 tes in Paradiso cantu xij. post medium. damnat respondentes
 sine distinctione intelligi. secundum Barb. in c. postulasti. colū.
 iij. de foro compet. versic. tu diligenter. vbi, scilicet est distin-
 ctio necessaria, aliās vbi lex non distinguit, nec nos distingue-
 re debemus. l. de pretio. ff. de publ. Ias. in l. quamuis. j. no. de in
 ius vocan. Claud. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iudic.
 col. j. & vij. Ant. Baueria in §. si plures. col. ij. instit. de hare. in-
 stit. Et si text. simpliciter loquatur, comprehendit omnes casus
 etiam priuilegiatos. Decius consil. cxxxj. col. iij. in c. sedes. de
 rescript. colū. v. Et etiam quod sit maior ratio in vno, quā in
 alio. l. in fraudem. in fin. ff. de test. mil. Decius consilio v. col. ij.
 Purpuratus in l. edita. nume. clxxxij. vel minor ratio in vno,

vbi copio-
 sius exami-
 nat.

Disputat ad
 partes.
 Distinguit.

ff quā

- quàm in alio. Socin. in l. ij. §. ij. col. j. ff. de verb. obl. licet videatur yelle contrariū in l. si is. in §. itē si inter. ff. de reb. dub. col. j. & debent simpliciter intelligi, nō secundum quid. Pepus in repet. auth. præterea. C. vnde vir. & vxor. co. v. nec recipiūt modificationem si sunt prætisa. Decius cōsil. xvij. col. iij. & trahuntur ad casum fictū. Rosellus in tract. de limitatione chart. viij. col. j. Et prohibendo genus pariter omnes eius species. l. interpositas. vbi Lancel. vlt. not. C. de transact. Et si principium l. sit generale nō restringitur ex qualitatibus subsequētib. Decius in c. cū non ab homine. ij. not. de iudic. fuisset enim facile legislatori distinguere si voluisset. Claudius in l. si quis id quod. Ias. in l. sicut co. iij. C. de test. mil. ideo nisi quis aliqua l. specialiter distinctum probauerit, dist. nihil valet. Scrutinium
- 31 char. lxxj. ¶ quia nec conditiones intelliguntur in lege, nisi exprimantur l. ita stipulatus. §. Chrysogonius. ff. de verb. obli. Salom. in l. Gallus. §. quidam rectē. char. v. ff. de libe. & posthu. & debet generaliter intelligi etiā quōd veniat ad correctionem iuris antiqui. Nata in c. quamuis. de pact. lib. vj. col. lxxvij. & comprehendit exceptiones etiam positas in aliis constitutionibus, licet ibi nō dicatur. glos. & Salic. in l. ita nobis pudor. C. de adul. glos. in regula Cancel. xij. si tamen materia sit odiosa, non cōprehendit nisi ea quæ communiter accidere solent. Barba. in tracta. de Card. q. viij. col. iij. Alias fallentias collige ex Ias. in l. nō dubium. C. de legib. col. vij. vers. ij. articulus. & vique ad lvj. enumerat Socin. regula ccxxix. limita tu in dictis sanctorum, vt Hadria. Papa noster in quodlib. ij. char. xix. col. iij.
- 32 ¶ doctori enim distinguenti videtur standum, tanquam magis appropinquanti veritati. Seneca, quem refert Salic. in l. filix cuius pater. vers. expeditis. gl. C. famil. erc. glo. & Salic. in l. apud antiquos C. de fur. quia per diuisiones & interpretationes congruentes omnium cēlorum euitatur amaritudo. Ange. consi. cccclxxvj. philosophicē. col. ij. Constantius de Bargis in tracta. de contractibus vetitis. combinatione xij. Bonif. in tracta. de nobilitate. iij. parte. numer. xxxix. gloss. in §. cū ex aliena. in versic. media. institut. de rerum diuis. Ponzinib. in tracta. de lamiis. col. xvj. vers. quinimo. Idem si ponat regulam sub illa reducēdo omnia quæ reduci possint, vt dicit sibi placere Cacia-lupus in repet. l. admonendi. ff. de iureiuran. col. lvij. & postea subiicere Fallentias: quia hoc in effectu idem est quōd distinguere, & opin. concordare. secundum Nizel. in concord. Bart.

Regula cū
fallentis.

clx,

clx. incip. deducere. Nam qui omnia indistinctè vult intelligere, confusè intelligat necesse est. frater Syluester contra Lutherum charta clxij. Et propterea laudandum studium cuiusdam socij mei qui doctrinas Bartol. nihil addito ita reducebat, scilicet ad regulam & fallētiās in quodam libro separato. Et ego quandoq; in margine mei Bartol sic feci: est verum quòd aliquando sunt tot fallentiæ quòd posset fieri vna regula in contrarium alterius, vt infra dicam. Et regula debet præcedere fallētiās. Barbat. in continuatione rubr. de reb. ecclēs. non alienan. nec sufficit ponere regulam nisi dentur fallentiæ. gloss. j. in authen. de restitu. & ea quæ par & quando Doctores reprehendunt vnā limitationem, debet tunc poni pro ampliacione. Felin. in c. super literis. col. xj. de rescript. in c. nonnulli. §. sunt & alij. in primis verbis. eod. tit. imò est clarior modus dandi doctrinas per regulas & fallētiās vbi fieri potest, seu saltem per casus, quā per distinctiones, vt sæpe Ias. me audiēte dicebat. Panorm. in disput. incip. statuto. post medium tertij dubij. & Pich. post Pau. de Cast. in l. fin. C. de edict. diui Hadr. tollen. super gloss. in verbo, legitimas. trusatur de Bart. quòd nesciēs alium modum euadendi illa contraria, voluit fugere viam magistram, & contentare scholares, ducendo eos per ambages & per diuerticula illius suæ longæ distinctionis. & Ioan. Pyrrhus in l. in ambiguis pro dotibus. §. j. ff. de reg. iur. dicit qd theoricæ longæ & implicatæ non bene à lectore nec paruo negotio concipiuntur. idē vult ipse in l. fœminæ. in primis verbis. eod. tit. est verum quòd Fortun. nō potest pati has fallētiās, vt infra dicā in viij. limitatione, de decis. in terminis. Et dicit Bald. in l. per hanc. ij. col. C. de tempor. appel. quòd id quod dicitur theoricè, dicitur quasi in nube. & in capit. cum accessissent. in fin. col. penult. de constitut. dicit quòd istæ theoricæ generales non illuminant intellectum practicū qui debet esse de rebus singularibus: nam ex quo vadant per aut, aut, nimium impleant, vt inquit Lancel. in l. si à substituto. col. ij. ff. de leg. j. vt per eum ibi. qui tali modo declarat vnā doctrinam Bartol. prout & Ias. in l. quæ dotis ff. soluto matr. num. lxxviij. Ex quorum dictis pulcher modus colligi potest declarandi distinctiones Bartol. & antiquorum. modum autem eas recitandi in scholis collige ab Alexand. in titul. ff. de acquiren. posses. cuius lect. fuit scripta prout eam voce referebat. quia tunc non dabat in scriptis. Si verò vtrobiq; latè examinat: tunc stabitur in

ff 2 loco

loco per eum posterius scripto, posterius scribens præsumitur maturius. Rom. consilio cccxxvij. istæ sunt rationes. col. ij. Barbat. lib. ij. consil. xliij. sempiterna. col. ix. Scrutinium chart. xci. & lxxij. vbi dicit hoc maximè procedere quando eam poneret in pluribus locis, vt dixi suprà de autoritate plurium glossarum quæ vincunt vnā. facit quod dicimus, quòd vltima opin. relata in gloss. censetur à gl. approbata. l. si idem cum eodem. §. fin. vbi Ias. ff. de iurisd. omnium iudic. l. iij. §. Neratius. vbi Rom. ff. de acquir. posses. Alexand. in l. Iulianus. in fin. in l. non amplius. §. fin. col. ij. de leg. j. & lib. ij. consil. cccvij. viso processu. col. ij. clxxv. inspecto. col. iij. & lib. iij. consil. iij. super processu. col. fi. & consil. v. primo cum dicatur. col. ij. & lib. v. consil. x. domini, in fine. Panorm. lib. j. consil. xliij. ex multis. col. penult. Barbat. lib. j. consil. iij. in fin. xxvij. scripsit doctissimus. colum. xxv. latius consilio seq. col. xj. & consilio xxx. col. iij. & xxxix. col. ix. Zabarel consilio xxiiij. in causa Amareti. Tremolus in addit. ad practicam Bonacursij. chart. lvij. in fi. ij. col. Ioan. Lupus in cap. per vestras. de donat. inter virum & uxorem. ij. not. versicu. sed est pulchra dubitatio. est in opere, charta lxxvj. col. iij. Canonistæ in dicto capit. j. de constitut. Igneus in repetit. 33 authen. ex causa. C. de liber. præter. col. lxxxij. & Ias. † & Canonistæ limitant, nisi præcedens esset melioribus rationibus fundata. Præpos. in capit. j. §. sed vasallus. colum. ij. in titul. hic finitur lex, deinde consuetud. Idem de text. Monferrat in §. diui. in principio. colum. xlix. de legatis j. Felin. in capit. ix. ex officij. colum. x. de præscript. & in dictis Doctor. Alexand. iij. volum. consil. xxxij. in causa executionis. colum. j. & consil. lv. prospectis his. colum. xv. & libro ij. consilio cccvij. viso processu. colum. j. Secundò limitant quando gloss. simpliciter referret, puta dicendo, Alij dicunt vel simile. Corne. in l. anti. quitas. C. de testam. in l. extraneum C. de hæredib. insti. & lib. iij. consilio lxxij. colum. ij. versicul. rogitus. Dodus in Apologia contra fratrem Samuelem charta xxxvij. §. Tertiò limitant quando prima opin. saperet æquitatē: secunda rigorem. Aret. consil. clxiiij. col. v. Ias. in l. si tibi. in fin. penult. col. iij. in l. cum fundus. §. seruum tuum. in fi. iij. col. ff. si cert. pet. in l. si seruum. §. sequitur. in ij. not. ff. de verb. obli. in l. placuit. C. de iudic. in l. filio pater. ij. not. in leg. j. §. Quartò limita quādo opponeretur in diuersis glossis: quia tunc fortè non stamus vltimæ prout in doctore. Barba. ij. vol. consil. lxxvj. clementissimi. col.

col.iiij. quem allegavi. colũ.proxim.præced. ¶ Quintò limita
quando referret cum ista dictione, quamuis, vel licet l.j.in fin.
princip. cum gl. ff. de eo per quem fac. erit. & no. istas fallentias
ad intellectum gl. quia gl. aliquãdo loquitur obscure propter
altitudinem intellectus. Ang. in l. qui interrogatus. ff. de petit.
hæred. col.ij. versic. sequitur. loquendo de placent. vel vt face-
ret nos musare, ne nimia facilitate redderet difficultates lega-
les communes cum idiotis. Ias. in l. iuris gentium. §. quinimo.
col. x. ff. de pact. facit Dionysius discipulus Pauli, quem refert
Io. Picus Mirandula in procem. chart. j. dicēs, sanctum & ratũ
institutum fuisse ne dogmata secretiora per literas, sed tãtum
voce his qui ritè essent initiati communicarentur. & in Apo-
logia char. iiij. & ibi q. v. char. iiij. & in oratione habita in cœ-
tu Romanorum, char. vj. dicit quòd mysteria secretiora & sub
cortice legis rudiq; verborum prætexu latitãtia altissimæ di-
uinitatis arcana plebi palàm facere, quid erat aliud quàm da-
re sanctum canibus, & inter porcos spargere margaritas? al-
legat pro hoc Paulum & Pythagoram & picturas Aegyptio-
rum. Et illud Platonis ad Diomedem, quædam per ænigma-
ta scribenda. & Aristotelem de libro suo Metaphysices dixisse,
editos & non editos. & in dictis locis dicit Mirandula sic
traditam fuisse scientiam Cabalisticam Hebræis: nam Caba-
la Hebraicè. id est receptio Latinè: ob id scilicet quòd illã do-
ctrinam non per literarum monumenta, sed ordinariis reue-
lationum successione alter ab altero quasi hæreditario iu-
re recuperet. pro quo Gregorius Nazianzenus in tractatu de
moderandis disputationibus, pagina vigesima octaua. Et ita
faciebat Saluator, vt Matthæi xiiij. circa medium. Ioan. xvj.
hinc inuehit Vdalricus Zasius in l. ij. ff. de origine iur. colum.
xvij. & xliij. contra traduentes ius ciuile in vulgari. hinc di-
cit Lucas de Penna in l. j. colum. xvij. C. de professio. qui in
vrbe Constantin. quòd ideo decuit leges interdum obscura
eloquentia describi, vt in eis proficeret noster intellectus, non
solum inuentione sed exercitatione, prout in diuina scriptu-
ra. facit pro prædictis Vincentius de bello Italico chart. xiiij.
dum allegat gloss. in capit. inuenta. xxvij. quæstio. ij. vt Ioan-
nem Augustin. Pantheus in arte transmutationis Metallicæ, in
principio & in fine. & dicit Bald. in l. j. colum. iij. C. commun.
de legatis. quòd difficilis sermo placet vulgaribus: quia com-
muniter non cadit in idiotas. & etiam Bartol. aliquando lo-

quitur Teutonicè, id est obscurè. vt paulò suprà dixi. & dicit Bologn. in text. correcto. §. Cato. in l. iij. de verbor. obliga. v. colū. quòd hoc faciunt etiam Iurisconsulti. & dicit Ias. in l. in fantis. in primis verbis. C. qui admit. quòd Imperator plerūq; dabat respōsa ambigua. ne ab omnibus intelligeretur. & idem

Paulus.

Ias. in l. si vnus col. iij. ff. de pact. quòd Paulus Iurisconsultus ex verbis suis à principio videtur velle vnum dicere: & tamen rectè considerando aliud dicit. Clau. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de verb. oblig. quòd Scauola solet truncatè respōdere,

Aphricanus.

adeò quòd dicta sua indigēt suppletionē. & Aphricanus solet adeò obscurè loqui quòd inoleuit prouerbiū, Lex Aphricana, ergo difficilis. Ias. in l. si prius. in primis verbis. ff. de oper. nou. nūc. tamē isti obscurè loquentes malè faciunt, secundum Feli. in proœ. Decretal. col. ij. Decium in c. quoniam col. j. de const.

Barb. lib. ij. cons. lvj. sapienter. col. vj. & lib. iij. cons. vlt. col. ij. Et Fortun. in l. iurifgentium. §. & ideo. colū. ix. ff. de pact. Item Barb. in c. postulasti. colū. vj. de foro cōp. inuehunt contra Doctores qui dederunt semper nobis doctrinas obscuras. facit Calcan. consil. j. col. xxv. & consil. xiiij. viso instrumento. col. vij.

Rosariū Bussi lib. j. serm. xiiij. litera dd. & Seneca epist. lxxx. iij. dicit quòd ambiguitas verbi querit locū fraudi. quod faciendum non est vbi veritas queritur. facit Barb. d. consil. lvj. sapienter. colū. v. in c. super literis. de rescrip. nu. cxxxix. Et videmus Imperatorem fecisse claram decisionem ad auferendum

34

ambiguitatem simpliciū. l. si. C. de indiēt. vidui. tollē. Et quando leges sunt adeò obscuræ quòd intelligi nō possunt, nō debent allegari. Ias. in l. cum prolatis. in fi. ff. de re iud. in l. admo-

nendi. in lectura. colū. xij. de iureiur. in l. captatorias. in fin. col. pen. C. de test. milit. glo. in regula Cancellariæ xxxiiij. chart. penult. Bald. Socin. & Sandol. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. vbi idem vult d. Ludouicus Tesseræ. dicit tamen ibi d. Christophorus de Castellione, quē habeo scriptum, quòd est malè dictum

dicere q; vna lex habeat plures lecturas, quia non habet nisi vnā. scilicet illam cui cōuenit vox & mēs. sed plures ponuntur, quia nescimus mentem legis. facit Fortun. in repet. l. Galus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. nu. clvij. Decius in l. quoricens idem sermo. ff. de reg. ius. vbi latè ponit. quē intel-

lectum in similibus amplecti debeamus: nō tamē est credendum quòd Feli. & Decius velint reprehendere iuriscōsultos: quoniam peccarent in spiritum sanctū. Lancel. in l. si creditori. iij.

col.

col. de leg. j. Iafon in l. iij. §. ex contrario. in primis verbis. ff. de
acquir. poss. vbi non audet tenere contra Trebarium, licet cre-
dat eum malè reprehendere Labeonem, & eum ab obliuione
defendit Opi. in repet. §. diui. col. xv. non tamen sic Felin. Pa-
pam in cap. cùm à nobis. col. iij. de testi. & semper loquuntur
propriissimè & Latinissimè, secundum Iafon rub ff. de acquir.
hæred. col. ij. in l. Gallus. §. videndum. col. ij. in ij. lect. ff. de li-
ber. & posth. Vdalric. Zasius in oratione incip. iuris ciuilis stu-
dia. Barbat. in Ioannina, colum. lxxxij. Amedeus in dialogo de
Amicitia, chart. xij. nimis enim laudandæ & venerandæ sunt le-
ges, præsertim florum, vt Laurent. Val. in procem. lib. iij. Ele-
gantiarum, licet ibi obloquatur de iure Canonico & Impera-
tore, poterat dicere vt Iaf. in l. quotiens. col. antepen. C. de hæ-
red. instit. & Monferratus in l. Gallus. §. & quid si tantum. col.
xxxv. in l. si constan. ff. sol. matr. in fin. ij. chart. quod imper. qui
composuit iura Authenticorum erat totus plenus pompa. &
quando aliquid de nouo inducebat, hoc ostendebat ex pom-
pa verborum. facit Corn. in l. fin. §. necessitate in fin. col. iij. C.
de bon. quæ lib. sed contrarium apparet in authen. de fil. ante
instr. dot. nat. circa fin. vbi dicitur quod fecit subtrahi nomen
suum. & istam obscuritatem in legibus damnat sanctus Augu-
stinus, quem refert Afflictus de iure protomiseos. col. ij. c. erit
autem. iij. dist. & proprium legis nihil magis est, quàm clari-
tas. Alberic. in l. j. C. de no. cod. comp. col. iij. Luc. de Penna in
l. ea lege. col. ij. C. de excusat. mun. libr. x. Decius in l. j. in fin. j.
not. ff. de regul. iur. Et Salomon. in § responsa instit. de iur. nat.
charta. vij. Iaf. in l. post rem. ff. de transact. Cal. consil. xij. col.
vij. Et propterea idem Salomon. in l. Gallus. §. quidam rectè.
charta. iij. ff. de liber. & posthum. inuehit contra glof. q. quan-
doque faciat tex. obscurum qui clarus est. & in §. qui si is. char.
ij. dicit quòd vbi glo. non intelligunt, vel corrumpunt text. aut
applicat interpretationi quæ non reperitur in Calendariis:
sic obscuritates legum non ascribamus culpæ scribentium, sed
ignorantiæ non assequeuntium: vt inquit Sext. Cæcilius, quem
refert Gellius lib. xx. cap. incip. Sext. Cæcilius, facit Ludouicus
Texera. de reb. dub. ff. char. vj. col. j. potest dici istis obscurè lo-
quentibus, vt dominus Colucius Persio. Si nō vis intelligi, nec
ego volo te intelligere. refert Barbat. in c. post cessionem. col.
xxij. de probat. facit Vdal. in l. ij. de orig. iur. col. lxxij.

¶ Redeundo ergo ad ampliationem vt regula quæ habet 35

F f 4 quòd

Claritas co-
mendatur.

quòd seruanda sit communis opin. procedat cuiuscunque sit
 autoritatis, tenēs contra communem opin. Et dicendum est,
 quòd procedit etiam si contra eam teneret Alberic. de Rosate,
 qui fuit fidelis cōseruator antiquitatis, secūdum Ias. in l. triti-
 cum. col. iij. ff. de verb. oblig. & in l. Gallus. §. instituens. col. ij.
 lect. ij. ff. de liber. & posthum. & fuit magnus practicus secū-
 dum Ias. ibidem in §. & quid si tantum. col. xxvj. & Catellianū
 in ij. part. Memorial. litera I. versic. de iuris peritis. chart. viij. Et
 fuit doctor & commentator eximius, secūdum Fulg. consil.
 xlvij. ser. Michaël. circa medium. & consilio lxvj. ser. Guarne-
 rius in fin. Cacialup. in tract. de modo studendi. in fin. col. vij.
 & fuit aduocatus consistorialis. Curtius consil. xix. memoriæ
 recolendæ. col. xij. & ei plus deferunt aduocati Mediolanen-
 ses, quàm alteri doctori. secūdum Ias. l. j. col. v. ff. de oper. no.
 nū. Et fuit claro & solido ingenio, qui rectè & sanè leges intel-
 lexit. Ioan. Pyrrhus in l. non vult esse hæres. ff. de reg. iur. Et de
 autoritate plurium doctorum vide per Baptistam de Cacia-
 lup. in tract. de modo studendi. & Catellianum in ij. parte Me-
 moral. litera I. de iuris peritis. & in tabula consiliorum Cur-
 tij Senioris in verb. doctor. vbi eos nominat per ordinem al-
 phabetic. Volateranus in commentariis. Etiam si esset autho-
 ritas vnus collegij, quod licet debeat præferri sententiæ vnus
 doctoris. Ferrat. cautel. xvij. incip. magna est quæstio. col. iij.
 Gالياura in repet. l. centurio. ff. de vulg. & pup. num. cccxcij.
 est char. xxvij. Decius in cap. prudentiam. col. j. de offic. deleg.
 per illum text. rationem ponit Calcan. consil. j. col. iij. facit Sa-
 lomon. in §. responsa. instit. de iure nat. chart. xj. vbi quando
 plura collegia disidēt, vt patet in quæstione quam refert Bal.
 in cap. j. de alie. feu. col. iij. & videmus variè cōsultum per col-
 legium Bon. & collegium Mediolan. in quæstione præceden-
 tiz canonicorum regularium, & monachorū, in qua pro mo-
 nachis consuluit Collegium Bononienſe, Patauinum, Ferra-
 rienſe. & d. Baptist. Cacialup. pro canonicis consuluit colle-
 gium Papienſe. & Ias. & in vno dubio collegium Paduanum.
 & pro monachis Decius in cap. Nicolao. col. ij. de appel. Nicol.
 Boërij in tract. de sacro regio consistorio, chart. xx. & inclinat
 Ias. in authen. ingressi. in h. ij. col. C. de sacro. dum ponit dif-
 ferentiā inter vnum ordinem & alium. & Formularium pro-
 uinciale chart. xx. circa medium dum dicit, quòd in scribendo
 primò nominantur monachi, secundo canonici regulares: quia
 monach

Idem in patrocinantibus.

& Bald. in l. sed & reprobari. §. amplius. ff. de excus. tut. Ioanni de Platea in l. qui immunitatē. C. de mu. patri. lib. x. latē Vdalr. in l. ij. ff. de orig. iur. col. lxij. vide tamen Claud. in l. centurio. ij. col. ff. de vulg. & pup. vbi videtur velle quòd etiam procedat priuilegia doct. in patrocinantibus: vt Ias. in l. ad egregias. vlti. col. ff. de iureiurand. Nicel. concor. glo. lij. fallen. xxij. est bona apostilla ad Paul. de Cast. in proce. C. in fin. ij. col. Etiam si esset opi. praeceptoris. Nam licet teneamur praeceptorē defendere. l. dicere. §. fin. ff. de arb. Spec. in proce. libri sui. col. iij. versic. ceterum. Bart. in cap. ceterū. nu. xcj. de iud. Cacialup. in tract. de modo studēdi. col. ij. & xv. Ias. in l. interdū. in. fi. ff. de verb. oblig. in l. generaliter ad si. ff. de in ius voc. Ferrat. cautel. xxxj. incip. manifestum. Bolog. in d. auth. habita. colū. xlj. Mapheus Vegius de educatione liberorum. lib. iij. Claud. super Lucam, chart. clxviij. litera b. vbi allegat Ioan. j. Vdalr. in l. ij. col. lxviij. ff. de orig. iur. & col. lxxxiij. & vide quātum Ferd. extollit praeceptorem suum & meum Curt. Iuniorē in repetit. §. diu. char. penult. nu. dclviij. f. Ratio est, quia persona magistri semper debet videri honesta discipulo. l. liberto. cum glo. ff. de obsequ. Iacob. in sua inuestitura. in versic. & dicti vasalli. col. v. Pet. de Lesnaudiēre in tract. de doctoribus. iij. parte. q. xx. & xliij. Barbat. in cap. ceterum. colū. xvij. de iudic. facit Lancel. Politus in praefatione. l. re coniūcti. vbi ceteris praefert scholares diligentes praeceptorē re & verbis. nec potest quis aliquid tradere, nisi quod hausit à praeceptore. Ant. de Prato in proce. ad repertorium Barto. & praeceptores doctos legere debemus, vt refert. Barb. in cap. prudentiam. colum. j. de offic. deleg. Et propterea opi. praeceptoris quando est famosus doctor, excusat iudicem à Syndicatu, qui pro ea contra communem iudicauit, vt dicam infra in v. ampliatone. tamen dicere debemus: Amicus Socrates, amicus Plato, magis amica veritas. Panor. in cap. j. col. v. de postul. praelat. in c. omnes. de ma & obed. in c. qualiter & quando. el. ij. viij. not. de accusat. vbi Ioan. de Ana. col. ij. Cacialup. in repe. l. si qua illustis. C. ad Orfic. colum. xxxj. Cepol. consil. xxxiiij. si vnquam. col. pen. Decius consil. xxiij. col. j. Alber. in l. Labeo. colū. ij. ff. de alim. & cib. leg. Petrus Girard. not. lxij. scholares. Pich. in repet. §. Titia. colum. lxvj. Catel. ij. parte Memorial. in verb. inimicitiz capitales. Petrus de Lesnaudiēre. d. quaest. xliij. Socin. in l. si me & Titium. ij. not. ff. si cert. pet. vbi dicit, quòd duobus existētibus amicis, sanctum est veritatem

amicus
Plato
magis
amica
veritas
la

ritatem preferre: id est, & hic prædicta vera, nisi talis præceptor
esset imperitus matheseos. Specul. in titu. de disput. §. porro. in
finem, quem refert Humber. in sacrilegio. chart. x. in verb. par-
te vel vna vacheta. Bolog. in authentic. habita. colum. xxvj. &
xliij. in fin. Petrus de Lesnaudiere in d. tractatu de Doctorib.
ij. parte quæst. seu privilegio xxiiij. vel asinus plumbeus seu ca-
stra porcellæ. Marian. de testib. charta. v. vers. circa sextum. vel
vna bestia humanina. Curtius in repet. l. admonendi. col. xxix.
defendens ab hoc vituperio Ant. de Butt. vel asinus sine bardis,
qui tantum intelligit curiam sicut mulam. gloss. Regularum
Cancellariæ. charta. cvj. vel qui non sit literatus, sed asinus dis-
ferratus, vt ibi chart. cxij. ~~nisi longo tempore asinus feruif-~~
~~set. Ecclesie: quia deberet præferri in habilibus nominatis ex~~
~~revelatione carnis. Hostie in summa de præben. §. & qualiter.~~
col. j. vel qui comedissem nimias fabas. Iason in l. nemo potest.
col. vj. j. lect. de leg. j. vel qui gustasset parum de brodio iur.
Rom. sin. cliij. testator. Specul. in addi. in tit. de instru. edit. §.
porro. col. vj. vel de brodio legum. Socin. consilio clv. præstan-
tissime. colum. ij. vel de grasseto. Curtius in repet. l. admonen-
di. colum. xlj. vel grossi capitis. Bal. in l. seruum quoque. §. pu-
blicè. columna tertia. ff. de procurat. vel grossi ingenij. Ioan-
nes Lupus, de donat. inter virum & vxorem. columna tertia.
vel de secretariis Iustiniani, id est grossis, & nescientibus vnam
legem. Cacialup. in repetition. l. diem functo. ff. de offic. assess.
columna penultim. quæstione xlvj. vel qui non intelligit quid
loquatur. Luc. de Pēna in l. omnes. C. de decur. libro decimo.
columna decimasexta. vel qui in legibus clavis obscuritatem
inducit. vt ibi columna decima, versic. nam & sunt in l. prima.
columna quinta. versic. sed sunt. de profes. qui in vrb. Constan-
lib. xij. est enim tunc signum quod seipsos non intelligunt, vt
de glo. dicit Barb. in cap. quærenti. de offic. deleg. num. xxiiij. &
ideo coguntur obscurè loqui & inordinate: quia, vt sæpe. Ias.
legendo dicebat, signum bene intelligentis, est scire bene do-
cere: ¶ quia verba obscura debent euitari tanquam scopulus. 39
Gellius libro primo. capitulo decimo. Phauorinus in libr. vno
decimo. c. vij. verbis. Et simplices scholares credunt talem ob-
scuritatem causari ex imbecillitate sui ingenij, non ex ignoran-
tia docentis, quem propterea tanquam subtilem extollunt &
admirantur. Lācel. Politus in tractatu de aduocato, in rubr. de
Eloquentia. charta. ij. prout Baldus dicit in l. j. colum. iij. quod
obscur

obscurus sermo placet idiotis. Alij glomerabunt omnes text. quos Doct. allegant in aliqua theonica contra vnum text. generaliore, vel eos qui allegantur in omnibus fallentiis cōtra vnam regulam, & videbitur subtilis. alij omnes Doct. qui allegant vnam doctrinam ad diuersa tamen proposita allegabunt remissiue perinde, & apparebit magna cumulatio: & sic docētes dēcipiunt auditores, quibus non minuitur, sed augetur labor: non acuitur, sed obtenebratur ingenium ex tali confusione: quia si singula per suos casus vel membra recitarent, clara & ordinata existerent, nec appareret tanta subtilitas vel cumulatio. Et sunt aliqui qui dum volunt declarare quærūt anigma ta. vt. Aio te Acacida Romanos vincere posse. glos. in l. veteribus. ff. de pact. vel qui vt dicit Luc. de Penna in d. l. omnes. col. xvj. propter nimium studiū factus esset stultus. Luc. de Penna in d. l. j. C. de profes. qui in vrb. Constan. vel qui magis cūct se ostendere quā scholaribus prodesse. Luc. de Pēna in l. magistros. C. de profes. & med. lib. x. vel de his quibus nō loquitur Bald. lib. ij. cōsil. cxliij. incip. punctus. col. ij. dum dicit, quod loquitur intelligentibus leges, nō hominibus grossi capitis, qui non intelligunt subtilia. Et dicit Ang. consi. cclix. quādam. col. pen. quod incapaces aures nō capiunt quæ sunt de apicibus iuris, quia de subtilibus & speculatiuis non gustat asinus, secundum Claud. in repet. l. vt vim. ff. de iusti. & iu. col. xv. est in fin. gl. j. & dicit Aristot. iij. Metaphysicæ, quod soluere vinculum ignorantī est impossibile, vnde si tales sunt iudices. possunt recusari in causis subtilibus. Ias. in l. apertissimi. col. ij. C. de iudi. vel aduocati ignorantes qui nunquā studuissent. in l. qui se patris. C. vnde lib. vtribi Cyn. circa prin. vel esset vt ille Portugallensis qui dicebat c. omnis vtriusq; sexus de pœnit. & remis solum procedere in hermaphrod Dec. in c. ad audiētiā. col. fi. ver. confessio. de rescrip. vel vt ille doct. de Vareixio qui venit Mediol. ad alleg. pro hærede, quod non teneretur soluere creditoribus defuncti, quia mors omnia soluat. §. deinceps in athen. de nup. gl. pen. inst. de leg. Fus. ca. tol. Bauer. instit. de testam. col. x. Sandol. in l. si cognati. col. pen. de reb. dub. Corfet. sing. clvj. Hippol. in rub. C. de probat. col. lij. clarius in l. si. col. v. & seq. ff. de quæst. in l. accusatio. ante si. ff. de Fal. vel qui esset imperitus matheos. Spec. in tit. de aduo. §. j. col. iij. vel vt Publius Consa. qui se iuriconsultum iactabat, & cum vt testis interrogaretur, & se nihil scire diceret, Cicero in eius imperitiā iocatus

iocatus: Disce quæso, ait, forsan de iure te interrogatum credas. refert Vdalr. in l. ij. ff. de orig. iur. colū. lvij. vel doctorelus, vt Bolog. in d. auth. habita. col. xxj. vel qui nō esset doctor, sed dolor. Barb. in c. in pertractandis. j. nōt. de iur. calum. Petrus de Lesnaudiere in d. tract. de Doctorib. iij. parte q. xx. gl. regularum Cācellariæ char. xxvij. & cxxj. Cacialup. d. q. xlvj. Et verē bene est dolor, attenta ratione quam in vulgari ponit Besuz. in ij. parte ff. Noui. non memini d. l. vbi inquit, quōd vellet potius esse aprator calceorum, quā doctōr sine legibus: cui est necesse retinere impensam dignitatis gradus sine vtilitate: & hoc vltra turpitudinem, de qua in l. ij. colū. antepe. vers. Seruius autem Sulpitius. ff. de orig. iur. de quo infra. Vel qui non doceret vtilia, sed vana: & qui non instrueret, nec corrigeret scholares, & nesciret docere. Rosariū Busti. ij. parte serm. xxix. litera a. vel cui puluis cecidit super libros. Felin. in c. veniens. el j. col. pen. de testi. vel qui conductus in palatio nesciebat quid loqueretur. Bar. in l. cum quid. ff. si cert. pet. vel doctor de Placito Domino. gl. Reg. Cancell. xlvij. est char. lxxx. vel qui declarant ignotum per ignotius, vt ibi chart. xcviij. & propterea glo. in §. cum ex aliena. in verbo, & spicas. dicit quōd docentes debent ire per exempla. Paris de Syndicatu chart. liij. col. ij. vbi dicit, quōd propterea ipse designat libenter quæstiones facti, quia illæ aperiunt intellectum. faciunt quæ s. dixi de claritate legum: vel qui allegaret leges tātum facientes ad propositum, sicut asinus volat. Rom. consil. clxxiiij. amplissime. ante fin. vel qui nō merebantur allegari Riminal. in l. postquam liti. col. iij. C. de pact. vel qui somniaret & mirabilia diceret, propter quod esset dignus inuolui in ceno. Azō. in sum. C. de rei vend. in l. cogi. vel positus sit in titulo de stilo ignorantium, vt ibidem in d. Reg. Cancellariæ, chart. xcix. vel idiota siue phāasma. Et dolor Legum vel Decretorum: † quia doctor sine scientia, est vt comes sine comitatu. vt ibidem. in vj. parte regularū Iulij, qui est chart. cxxj. & dicit Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doct. j. parte q. v. quōd sunt fontes sine aqua vel spazacamin: dicens, dio te la mandi bona. vt imperitus medicus, vt in d. Reg. Cancell. chart. cxxx. vel non iur. ciui. sed forbilis potius, quā intelligibilis. Mart. Luther. pag. ecclij. vel iur. pet. dicit. vt per eum in princ. pag. dxxxviij. Vdalr. Zasius oratione post ferias æstiuas, incip. ex multis. char. ij. vel qui ad ea respōdet quæ nullus requirit, & ea tacet quæ omnes efflagitant, vt dixi loquēdo de Bald.

*Doctor
ignōs
doctōr*

*Stauditi
deplau
6to dom*

*40
colapla
vto dno
ry de lala
qua*

*deputa
ex de la
ra Capri
naquis*
 Bal. vel esset doctor de duodena. vt in simili Paul. de Cast. in l. si minorē. C. de integ. restit. col. j. dum laudat repet. Bar. vel qui solum excitaret dubia. & nesciret soluere, vt dixi in decis. quæstionis huius Syluæ. & suprà loquēdo de authoritate Ioā. Andr. vel qui fuisset bonus scholaris. in tit. de iur. & fac ignorantia. secundum Cyn. in l. liberti. col. pen. C. de oper. libert. vel qui faceret vt Doct. Pap. qui disputant de lana caprina. Erasim. in parte prouerb. eclj. dixi inter feudalia Bruni. cōf. xij. vel doceret an de aqua possit fieri acetum. vel quot requirātur ad faciendam falsam. Cu. sing. lxxviii. si maritus in fine. vel si vna galina fecit ouum, alia fouerit, cuius sit fœtus. Signorol. consil. cxcix. incip. in curia. quædam tamen gratia docendi dicuntur, quæ aliās nō dicerētur. gl. fin. in §. cum ex aliena. instit. de rer. diuis. vel qui nō fuisset bonus scholaris. † Nam valet cōsequen-
 41 tia, bonus scholaris, ergo bonus doctor, vt sæpe legendo dicebat Ias. vel de his qui legunt solum pro repertorio, & scē & scholares decipiunt. Barbat. in cap. in præsentia. col. xiiij. de probat. vel qui esset somniator. vt de Petr. Bal. quem refert Ias. in §. itē Seruiana. nu. 24. instit. de action. vel qui daret doctrinā malē compositam. Ias. in §. præiudiciales num. 44. instit. de act. vel qui nō esset lector, sed cantor. Lucas de Penna in l. magistros. C. de profes. & medic. libr. x. col. ij. vel qui non esset lector, sed prædicator. Bald. in c. quia propter. colū. iiij. de elect. ista enim ita lectorē dedecēt, sicut prædicatori legere quando est in pulpito. Dantes in Paradiso cantu xxix. char. penul. cum debebat docere leges, docebat rhetoricam. Fulg. in l. fin. col. ij. ff. si cert. pet. est tamen necessaria aduocato, secundū Lucam de Pēna in l. j. C. de stud. liber. lib. xj. col. iiij. Lancel. Politus in tract. de officio aduoc. in rubr. penul. vel qui in cathedra sciebat solum loqui vulgariter seu Gallicē. Ioā. Fab. in §. similiter instit. de excus. tut. vel qui legendo se remittit ad loca in quibus nihil dixit. Opiz. in repet. §. diui colū. lxxiiij. vel qui cum pecunia quærit sibi scholares. Bal. in procem. Greg. in fin. col. v. vel ducit famulos in scholis, vt videatur habere plures auditores. Bolog. in d. auth. habita. col. xliij. sed sufficit vnus bonus scholaris, vt Platonī Aristoteles. latē Codrus serm. v. chart. fin. vel non habet
 42 bonos scholares, † quia nobilitatur magister per scholares, pater per filium, præses per subditos. gl. in auth. constitutio quæ de dign. §. penul. in vers. & nobiliores. Bon. in tract. de nobilit. iiij. parte numer. 207. gloss. antepenul. in fin. procem. ff. pro qua
 Codrus

Codrus serm. v. char. penult. & fi. & serm. vj. chart. fi. Est enim doctor quidam regulus discipulorum suorum. Bald. in præm. Gregoriano. col. iij. vel † qui noluit prius doceri quàm docere. Bal. in c. cum magistrum. in prin. de elect. quia talis melior esset ad addiscendum quàm docendū. Luc. de Pēna in l. j. C. de profes. qui in vrb. Constantinop. colum. viij. lib. xij. vel qui non habebat aliqua vltra ea quæ dicebat scholaribus. gl. in proce. ff. de col. col. iij. in verbo, imperitia, contra quā tenet Lucas de Penna in l. j. C. de profes. & med. lib. x. Isern. in prologo feuda. li. col. ij. Card. in c. hoc habet. xlvj. dist. Vldar. in l. ij. ff. de orig. iur. col. xliij. Et vide gl. in c. cum beatissimus. xxiiij. q. j. quæ dicit quod non debemus audire magistrum, nisi qui bene sciat, cum id prædicare debeat & non ex proprio ingenio inuenire. Et tamen sunt aliqui qui vt videantur aliquid noui dicere apud ignaros, solēt docere impertinenter, & trahere materias remotas & extrauagantes. Barb. in rubr. C. qui admit. col. xxix. latē Marianus in cap. significāte. col. j. de lib. obl. dicam j. in vj. limitatione, vbi de non facientibus argumenta concludentia: quia nō omne motiuum est determinatiū. Bal. in repet. l. Aemilius. ff. de minor. col. vj. vel qui soleret aliorū dicta trāsplantare de charta in papyrum, vt dicam chart. pen. vel qui esset negligēs, vt dixi, loquēdo de Bal. vel qui causam rationabilē suis dictis nō adiungit. Cacialup. in tract. de modo studendi. colū. iij. vel non auderet inducere text. quos allegabat. Barb. in rubric. C. qui admit. col. lxij. in c. j. de lit. cōteit. num. 56. vel ibat per generalia more positiui doctoris, quos vulgus procuratores appellat. Felin. in c. j. col. iij. de præscrip. vel qui allegat iura quæ nō merētur allegari. Riminal. in l. qui post q̄ liti. col. iij. C. de pact. vel qui faceret differētias magis verbales. q̄ naturales. Cacialup. in l. j. C. de sum. Tri. col. liij. vel qui nō studet in fundamētis iurū, sed in alphabetis, id est repertoriis. Paris de Syndicatu char. xcj. col. iij. vel quē natura ita excæcasset, q̄ etiā cū summo studio nulla discere valeret. Barb. de card. trac. j. quæst. x. q̄a quod natura negat, nemo feliciter audet. Nicol. de Neapoli in l. amicissimos. §. Lucius. ff. de excus. tut. faciūt carmina Alber. in l. Stichus. ff. de leg. iij. in cōtrariū facit Aristot. quē refert Lancel. Decius in præfatione ff. si cert. pet. Felin. in rubr. & in cap. j. de mag. colū. ij. † quia afsiduitas facit bona ingenia. 44 Rosarium Butti ij parte serm. xxiij. litera d. de documentis datis scholaribus. est chart. cclxxvij. facit Bald. post Senecam in præfa

prafatione Decret. dicens quòd ingenia groffa ftudiorum fo-
 licitudine redduntur efficaciffima. & Felin. vbi s. in rubr. & in
 cap. fi. subiicit quòd priuilegijs Doctorum ibi enumeratis, de
 quibus Alex. in apostil. Bart. in l. j. C. de dig. lib. xij. nò gaudent
 Doct. ignari. Et doctor iuuenis qui nondum diu laborauit in
 exercitio doctoratus, non debet habere priuilegia dignitatis
 suæ secundum Feli. subiungit quomodo cognoscatur doctus
 & indoctus, vel minus instructus. nam si vocatur ille qui con-
 tra iura respondet, secundum Cy. in l. j. C. de acquir. pos. licet
 etiam Bart. quandoque respòderet contra casum legis, vt dixi
 loquendo de eo: nam quandoque bonus dormitat Homerus,
 secundum Horatium, quem refert Barb. in cap. si clericus laicū.
 num. xlij. de foro compet. & lib. j. confi. v. col. iij. & lib. ij. confi.
 xxiiij. incip. clementiffimi. colū. vj. Pich. in repet. l. in quartam.
 ff. ad leg. falc. col. ij. Et est mirabile videre hominem eminen-
 tis scientiæ, qui sine reuolutione librorum respondeat de casu
 legis. Bauria in §. fin. instit. de testam. milit. colū. pen. omiffa
 semper gloria & pompa. Barb. vel qui propter scientiam effer
 inflatus & superbus. gloss. in l. non vt ex pluribus. in fine. ff.
 de regul. iur. Bald. in confi. schismatis. colum. final. Dodus in
 apologia contra fratrem Samuel. chart. iij. idèd superbe respò-
 deret, vt l. Domitius. ff. de testament. licet humaniter hoc face-
 re deberet. l. vt responsum. C. de transact. l. precibus. C. de im-
 pub. facit gl. in cap. nisi cū pridem. §. pro defectu de renunt.
 vbi Anchar. refert Bernardum & Cicer. Insuperbiunt enim ta-
 les vt tyrannus per tyrannidem, asinus per ignauiam, vulpes
 per malitiā Bal. in cap. licet deuitanda de elect. vel qui in scho-
 lis legeret libros reprobatos. Bal. in procem. rex pacificus. col.
 v. vbi col. vij. t. quòd quæ traduntur in scholis, sunt discutiēda
 in camera, & in iudicijs practicāda. pro quo facit quod ipse di-
 cit in rep. l. Aemilius. ff. de minor. quòd leges in scholis deglu-
 tiuntur, & in palatijs digeruntur, vt s. retuli. vel sunt ita debi-
 les quòd Quadragesima eis aufert intellectum. Aret. in l. eius
 qui in prouincia. col. fi. ff. si cert. pet. sed Ias. dicebat nunquam
 in toto anno sibi superesse tempus ad bene studēdum lectio-
 ni, nisi in Quadragesima. vel calores timēt, vt Ioan. Fab. & Di.
 in §. actionum. vbi refert Ias. ad fin. instit. de act. Et Quintil.
 loquitur de pueris, dum dicit, quòd in æstate si valent, satis di-
 scunt. vel qui nimis timet frigus. Bald. in cap. cū inter. col. j.
 de elect. Et dicit Barb. in procem. clem. j. lectū. col. pen. & fin. q.
 docto

doctores ignari sunt doctoreli, quibus boni scholares in honoribus præferendi sunt, & possunt reprobari, licet habeant insignia doctoratus, imò nec sufficeret eos esse doctos, nisi in legendo se præbeant viles scholaribus, & quod quādo ascendant cathedram non sedetur sed incubatur ab eis. Bal. in c. j. in fin. quo tēpor. mil. Barb. in c. clerici. num. xvj. de iud. Et subdit in d. proœm. q. quandoq; consulunt cōtra casum legis, & promouentur per saltus & corruptelam doctorū & scholares eos audire nō deberēt, licet in defectum boni. tristis sedeat in banco. pro quo facit ratio. Ias. in l. qui in aliena §. interdum. vlt. not. ff. de acquir. pos. ¶ quod malus doctor nō potest facere bonum scholarē. Et subiicit Barb. in d. proœmio, quod nec deberent admitti in collegio, qui artē non nouerunt: nec excusantur quod post doctoratū possint addiscere: idem dicens quādo non habent libros necessarios ad artem. faciūt quæ dixi in fin. mei inuentarij librorū vtriusq; iuris. adde Luc. de Pen. in proœ. in libr. de iur. fisci. lib. x. Barb. in rub. C. qui admitt. col. xj. in si. Paris de Syndicatu, char. lxxij. in si. j. col. vbi deridet eum qui habet nisi recolletas. facit Lancel. Politus in tract. de offi. aduoc. in rubr. qualis scientia. ad si. dicens quod debet legere omnes opinio. & tractatus qui ferē innumerabiles sunt. facit Humbertus in sacrilegio, char. xj. in vers. de iure licentiatum. & bene, quia effecti iudices, oportet aduocatos eis componere centum folia allegationū in referendo Docto. quos ipsi nō habent, & piger adhuc eos cū legunt, mittere captū libros, quos si haberent sat esset vna linea allegās aliquam copiosam quottam. Moder. & Barb. ad vnumquodq; dictum iura & authoritates allegat. quas ibidem repetit in ij. lect. col. xv. & seq. & in dicto c. clerici. col. iij. de iudi. addens quod vocantur doctores. Et quod salaria non dantur doctoribus pro dignitate, sed pro meritis: quia bene legit, & satisfaciatur officio suo cui est præpositus. & in dicto proœm. col. viij. inuehit cōtra illos pauperes indoctos qui volunt appellari Monsignore. Et cōtra Iuristas, qui vt in c. j. de eo qui si. fec. ag. volunt se vocari sapientes, inuehit Petrarcha epist. j. char. ij. dicens, q. tota Græcia habuit nisi septē, qui quales adhuc fuerint, ponit ipse in tractatu de remedio vtriusq; fortunæ, dialogo. xij. de sapientia. & propterea suadebā cuidam cōsilio vnus ciuitatis quod nuncupatur consilium sapientū, & ita se inscribit mutandū tale nomen quod videtur arrogans. Et condiciones doctoris legētis ponit

G g

Aegid.

Aegid. de regim. princ. lib. ij. parte ij. c. ix. Luc. de Pēna in rub. C. de profel. qui in vrb. Constan. lib. xij in rub. C. de leg lib. x. Et dicit Prapof. in c. insinuāte col. v. qui cleric. vel vouē. quod debet primò expedire tex. cum dependentibus secundò gl. ter tiò dicta Innoc. & dicit Bal. in c. super literis. col. vj. de reicnp. quod lector debet per singulas partes declarare tex. & glo. per ordinem, scilicet primò primam partem, & gl. eius & c. clarius Host. in summa de magistra. §. & qualiter debeat docere, vide Cacialupum in trac. de modo studendi. col. ij. Sed solent dicere quod est impossibile docentem singula prosequi. Salomon, in repet. l. Gallus. char. xxxij. sed contra char. xxxvj. & seq. & si sit negligens & nō legat, potest priuari salario. Bal. in c. quoniam. §. si verò. vt lit. non contest. Et debet legens se coaptare propriis vocabulis. Barb. in rub. C. qui admit. col. xvij. vbi col. lxij. dicit qd. aēr tēperatissimus nutrit alta & sublimia ingenia propter amoenitatem & temperiem loci liberi penitus a nubibus pluuiosis, vel qui iustitiz cereum fecerit natum, vt latē simia Salernitani chart. j. vel nisi talis doctor esset vt Paulinus doctor Mediolan. qui recepta mensura intra parietes. qd. intra murum ligni pars esse deberet, nō animaduertit sciditq; trabes & perdidit edificium. Aeneas Syluius epist. cxj. incipien. Aeneas. vbi epist. seq. incip. magnifico. ref. rt Laglarensem fur- tiu villicum accusasse, qui suem foetā vndecim porceillos, A sinā vnum duntaxat enixam pullum regulerat Et Gomicium Mediolan. qui grauidum se putauit, diuq; partū veritus est, quia se vxor ascendit, vel quia esset vna necessitas. secundū Amedeū in dialog de Amicitia, char. xxxvj. Salernitanus in simia chart. ij. & hoc quia necessitas legem non habet. de qua regula Bar. in c. quāto. col. fi. de cōsuet. Feli in c. cum accessissent. col. viij. de cōstit. in c. querelam. col. fi. de iureiur. Ias. in l. j. ff. de offic. eius col. antepe. in l. si ex toto. de lega. j. col. j. in l. Marcellus §. res quā col. j. ad Treb. Iac. in inuestitura. in ver. & cū pacto de alienando. col. iij. Afflictus de iure prothomiseos. col. xxvij. versio iuxta hoc. Decius in l. quāz propter. ff. de regu. iur. Curtius senior. in repetit. l. admonendi. col. lxxix. vbi de armigeris tempore necessitatis. de quo Ias. in l. j. ff. de offi. eius. col. xxij. & de hac regula Steph. Malereti in tract. de elect. chart. xxxix. latius char. xvij & seq. & char. lxxxj. latius Petrus Gerard. not. vlt. incip. necessitas. latissimē Ferdinandus in repetit. l. filius fa. §. diui. co. xl. & tribus seq. de leg. j. Et dicit Petrus Gerar. quod propter

*Et tempore
nubibus pluuiosis
vel qui iustitiz
cereum fecerit
natum, vt latē
simia Salernitani
chart. j. vel nisi
talis doctor
esset vt Paulinus
doctor Mediolan.
qui recepta
mensura intra
parietes. qd.
intra murum
ligni pars esse
deberet, nō
animaduertit
sciditq; trabes
& perdidit
edificium.*

tate mori leges quenuquam eorum possessorem permittunt, in
 authen. de hared. & fal. in fin. Luc. de Penna in l. in sacris. C. de
 prox. fac. scrin. lib. xij. Vdalr. Zasius in oratione post ferias æsti
 uas, incip. ex multis char. j. quia dat Galenus opes, dat sanctio
 Justiniana. Ex aliis paleas, ex iltis collige grana. gl. in procem.
 ff. in §. nos verò. in verb. notissimi. quam refert Card. Burbo
 nij in processu fidei. par. ij. art. v. licet quando vita cedimus, si
 auri parum, sufficit q̄ boni nominis relinquamus plurimum.
 Simia Salernitani post mediū. Quicquid dicat Practicus Pap.
 in for. lib. quo agitur cōtra plures reos debendi. in fi. quòd Iu
 rista faciat etiā mercantiam, saltem per alium: sed non placet.
 quia per seipsum facere videtur. l. j. in fi. ff. si men. fal. mod. dix.
 l. ita §. ita gessisse. vbi Bald. ff. de admin. tur. & sic exerceret offi
 cium vile quod nō conuenit nobilibus. l. nobiliores. vbi Salic.
 C. de commer. & merc. Alex. in Bart. in l. j. C. de dignit. lib. xij.
 col. iij. vbi allegat contra Venetos. Bon. in tracta. de nobilita
 te. iij. par. num. cxxxv. maximè procedit in istis deceptoribus:
 quia in conscientia nō licet se inuicem decipere Ias. in l. penul.
 col. ij. C. de pac. vbi subiicit, Quo ergo ibit anima mercatorū?
 prout & Bal. in c. cū causam. in fin. de testib. Purpur. in l. j. not.
 xvij. C. de edendo. sed saluat Bal. in c. si proponēte. de rescript.
 50 & dicit tex. in c. eiiciēs. lxxxvij. dist. † quòd mercator nunquā
 potest Deo placere: quia talis negotiatio nō potest vix fieri si
 ne penuriis & mendaciis. ideo Salic. in auth. ad hæc. C. de vsu
 ris. dissuadet Christianis mercantiā. plura ponit Luc. de Pēna
 in l. j. C. negot. ne mil. lib. xij. Et dicit Panor cōsi. xxij. lib. j. in
 cip. quanquam cōsultatio. & in c. ad nostram. j. not. de empr. &
 vèd. q̄ mercatores nostri tēporis qui vendūt carius ad tempus
 quàm ad pecuniā numeratam, ita indigerēt cautione pro vali
 ditate suorum testamentorū, sicut publici sceneratores. c. quā
 quam, de vsur. lib. vj. sequitur Parpal. in l. j. C. de sac. sanc. Hinc
 vsura vorax, auidūq; in tēpore scēnus. gl. in c. j. in ver. animas.
 de vsur. lib. vj. licet contrariū teneat Pau. de Cast. lib. j. col. clx.
 ad primū. vide Anch. consil. clvj. in primis verbis. Deciū consil.
 cxj. Bon. in tract. de nobilitate. iij. par. num. cxxxv. Sed ista con
 tingunt in reuenditoribus. Luc. de Pen. in l. maximarū. col. iij.
 C. de exc. nūm. lib. x. nō in legalibus mercatoribus, quorū exer
 citium est vile valde reipublicæ. vt Pet. de Vbal. in sua episto
 la ante tractatum, De duobus sociis. Fortun. de fin. iuris colū.
 lxxxij. allegando Cicer. in Offic. facit Anchar. consil. clvj. in
 cip.

cip. summæ prudentiæ. in primis verbis. Sed redeamus ad scho-
lares, qui ex prædictis possunt cogitare quādo ob amicitiam,
vel quia mutantur sibi mulz, vel pecuniæ, vel vestes, vel sūt
conuiuia, vel ad subornationem mulierū, vel sociorum, felicitis
bonis & peritis præceptoribus intrant sub imperitis. facit pul-
chrè Barb. in c. prudentiā. col. j. de offic. deleg. latè probans q̃
semper debemus eligere bonos præceptores. Item parū sperā-
dum est de scholaribus qui vtuntur transitorio studio, vt fa-
ciunt desides & pigri, qui negligunt suas lectiones recordari.
gl. pen. in vers. transitorio. in auth. de quæstore. Ias. in §. in frau-
dem. in fi. vij. addit. in st. qui & ex quib. caus. man. nō licet. facit
Bald. in cap. fi. de elect. quem refert Barb. lib. j. consi. xij. illud.
colū. vij. dicens, negligentia pare dano. Ogie faro, domam fa-
ro, cacia altrui for de guadagno: quia pigri & negligētes sunt
ordinariē pauperes. frater Arnaldus contra Alchumistas. colū.
penul. vbi plura adducit. † quia scientia nisi cum labore & dili-
gentia acquiritur. Humbertus in sacrilegio. char. xj. in vers. in
iure licentiatum. vbi versic. seq. dicit. quod non est honor sine
labore. Vel qui dum sunt in scholis nō attendunt lectioni, sed
ædificant in aëre, vel numerant regulas. glos. in l. fi. C. de stud.
liber. lib. xj. Petr. de Lesnaudiere in tracta. de Doctōribus. iij.
parte. q. vj. vel cogitant de epulis. gl. in l. j. in gl. iij. C. de comit.
& trib. schol. lib. xij. vel qui dormiunt in scholis. Barb. in cap.
pastoralis. §. quoniam. col. iij. de rescript. & in tracta. de Card.
tract. j. q. x. quem transcribit Parpal. in l. cum quid chart. vj. ff.
fi cer. pet. per gl. in c. sunt qui. de pœn. dist. j. vel qui sunt nimis
delicati, & mittunt repetitores ad scholas, & ipsi in lecto iacēt.
Felin. in cap. j. col. ij. de summa Trin. Purpur. in l. j. C. de sum.
Trinit. numer. lxxvj. vel mittunt librum suum ad scholas, & ipsi
restant in lecto. quia nec tunc dicuntur seruire ecclesiæ. Barb.
de Card. tract. j. q. x. in fin. Etenim delicatorum votis iura non
fauent. gloss. in l. vt pomum. ff. de seruitu. faciunt illi quatuor
vulgarū versus. Ang. in procem. institu. v. not. Ioan. Montag. in
tract. de regio consistorio. chart. xlv. oportet enim si quis vult
multū scire quodd multū studeat de nocte, & ante & post prā-
diū, & millies facere mēsam de lib. Rom. sing. xcj. incip. quæro
à te. Propterea dicit Bolog. in rep. dictæ auth. habita col. xxx.
quod qui debet esse perfectus in studio, oportet q̃ vitā suā ex-
ponat periculis, ieiuniis & vigiliis. † Nam pinguis venter te-
nuē sensum non gignit, nec dormitatio perficit opus sed intel-

52 unde
Vespy in
iacet in
multis

52

Gg 3

lectum

lectum nubilat & offuscat. Hadr. Papa noster in quodlibet q. iiii
est char. xxxvij. col. iij & subiicit Bol. quia vigilantibus & non
dormientibus iura subueniunt Et debent surgere nedum ante
lucem, sed ante campanam. sicut Proculi, & studere. alias esset
corpus inanibus vigiliis macerare. Et qui non student, sunt si-
miles illis qui veniunt ad hauriendum aquas, & reportant vasa
vacua, & confusi remanserunt pariter & afflicti, & ibi iura & au-
thores semper adducit. & dicit Cacialup. in prohemio sui tracta-
tus in debitoribus. fug. quod, chi fa ogni festa, non fa mai Codi-
co ne Digesta. cui adde Ias in l. diuus. ff. de feriis. j. no. imò etiā
legentes in festo excusantur ob consuetudinem. Roch. in cap.
fi. de consuet. col. xj. in fi. vide loā. Thierry in vno consi. quod
posuit ante comprehensorium feudale incip. qui multis. Ri-
pa in tract. de Peste. chart. lxxxj. nu. clxvij. Itē Cacialup. quod
vagus scholaris nunquam efficitur magister. gl. in l. j. C. de ty-
roc. li. xj. adde Socin reg. ccxxix. lex. generaliter. fallen. xxxv.
facit Feli. in rub. de magistris. col. j. Et dicitur vagus, licet do-
mum non exeat: tamen frequenter iocatur, & sero ad libros
redit. secundum Cacialup. ibidem, qui dicit quod non debet
gaudere tunc privilegio scholarium. pro quo Ias in l. j. ff. sol.
mar. in l. scriuarios. C. de test. mil. Et subdit Cacialupus, quod
nō sufficit stare in studio: sed oportet studere. gl. in l. vnicuique.
C. de proximis sac. feri. lib. xij. nam qui parū studet parū scit.
Barb. in d. tract. de Card. pro quo idē Barb. in c. pastoralis. per
illum text. in verbo, sollicitē. de offi. deleg. Ias in l. si qui sanctē.

- 53 vj. not. per illum text. ff. de acquir. pos. † & propterea qui pau-
co tempore stetit in studio, praesumitur ignarus vt ibi. & dicit
Paul. de Castr. in l. Pōponius la. ij. prope. fi. ff. de neg. gest. quod
scholares non se seziano de bona terra per che bisogna che se
studia chi vol sapere, & che sono xlv. anni che lege, & adesso
quella lege li ha dato faticha come comunziassse adesso ben
che per le postille loe conoscha che fin a lora durava faticha.
propterea Lancel. in l. iustum est. C. de edendo. inuehit contra
scholares qui petunt insignia doctoratus antequā studuerint
debito tempore glo. in l. ragnatica. chart. xviij. in §. item vt
de cazerio in verb. idoneus. & in verb. praecipitatas. quia nemo
repente fit summus. Carolus Burboni in processu fidei. par. ij.
artic. iij. & paucissimi doctoratus apicē rectē attingunt. Ias in
rep. l. admonendi. col. lxxx. vbi dicit quod sufficit promotores
- 54 iurare de crudelitate: † quia peccat accipiens gradum doctora-
tus

tus indignè. glos. in clem. ij. de magistr. quoniam ad eum pau-
ci dignè attingunt. Io. de Selua. in tract. de beneficio. j. parte. q.
vj. col. ij. præsertim attento iuramento quod præstant in assum-
ptione: est enim impossibile multum discere in modico tem-
pore, nisi ingenium suppleret tēpus. glos. in c. tum ex literis. de
in integ. restit. in verbo. instructus. nam habens præstans inge-
nium potest doctorari, etiam quod nō sit sufficiens. Socin. reg.
ccxix. fal. v. dum tamen sit bonorum morum: aliās sola scientia
non sufficeret. l. magistros. C. de profes. & med. libr. x. pulchrè
Purpuratus in l. j. nu. vij. C. de in ius voc. vel qui obstrepit ver-
bis contentiosis. vel vociferat cōtra doctorem legentē. Nicol.
Boërij in tract. de seditionis. chart. xxxvj. vel nisi bene & solici-
tè studuerit, secundū Barb. in d. c. pastoralis. vbi subiūgit quod
offic. in princ. religionis, & Doctoris in princ. studij solent esse
soliciti. pro quo Fulg. in l. j. §. quod si meretrici. ff. de condict.
ob turpem causam. dicit, quod aliqui student fortiter vsque ad
festum omnium Sanctorum: & perfecti qui sic in princ. studij
nō studeret esset infamis infamia facti. Ias. in l. j. C. de sum Tri.
vbi Purp. lxv. dicit quod melius facerent parentes suos ab ina-
nibus expen. liberare. Item quod sunt infames illi qui non vi-
uunt secundum mores scholasticos, secundum Purpur. Et sub-
dit Fulg. quod aliqui studēt vsque ad festum S. Martini, aliqui
vsque ad Natiuitatem Domini: quoniam ibi stant in dulcedi-
ne vsque ad finem noctis in taxillis: sed non ita audirent lectio-
nem. Aliqui, & quarti durant quousq; sol percutit fenestrelas:
quia tūc incipiunt diuertere à studio. Aliqui sunt perfectiores,
qui etiā in caloribus studēt, licet moderatè: & illi sunt valētis-
simi qui ceteros excellent: quia sine labore graui non paran-
tur magna: licet gauderēt omnes homines qui naturaliter sci-
re desiderant. vt gl. in l. legatus seruis. §. ornatricibus. ff. de leg.
iij. Barb. in c. sciscitatus. j. not. de rescrip. in c. postulasti. iij. col.
de foro compet. in c. quoniā. §. ceterum in fi. de offic. deleg. &
in c. prudentiam. col. j. eod. titu. in c. nouit j. not. de offic. leg. &
Bolog. ante repet. authen. habita. C. ne fil. pro patri. frater Gre-
gor. Britan. ferm. funebre. lxxxij. cupio. Codrus ser. xij. chart.
j. & Barbat. dicit in d. c. prudentiam. quod peregrinatur vt di-
scant: quæ peregrinatio facit homines pauperes. glo. in authen.
de exhib. reis in princip. in verb. aguntur tamen vellent omnes
addiscere citò, & sine labore. secundum Philosophum, par-
te xvij. problem. iij. sed vide rosariū Bussi. ij. parte ferm. xix

G g 4 litera.

*omnes ho-
mo nate
in his si-
ne de se
ant*

litera d. & litera e. est chart. cclxxix. Item volunt se offendere & disputare, & ponunt conclusiones indubitabiles. Lupus de donat. inter vir. & vxor. chart. lxxvij. colū. j. & cōmunes. Barb. in c. cum in iure peritus. j. not. de off. deleg. vbi etiam in ij. not. inuehit contra eos qui volunt loqui in plurali. prout faciunt seniores. Item qui præsente eorum præceptore vel cōferente, volunt ipsi loqui: quia præsente maiore taceat inferior. Bald. in l. qui indignus. ff. de senat. item volunt arguere & etiam circa facilia nesciūt quid dicant, licet sint prouecti: quibus tunc præceptores debent acriter respondere. secundum Galiauram in repet. l. Gallus. ff. de lib. & posth. col. j. Et quando magni sunt dies, non debemus tantum vigilare de nocte, sicut quādo sunt parui, quod dicit se malè seruare. glos. in authen. vt iudices. sine quoquo suffrag. in princip. in verbo, vtentes. Et dicit Felin. in c. j. col. j. de magistris. quod studium debet se cōformare temperato stomacho, vt non capiat plus vna vice quā requirat virtus digestiua: alias sequitur indigesta confusio. facit quod dixi de Doctore stulto propter studium. Et dicit Salic. quod filcant qui scripta tantum discunt: & propter frigiditatem stomachi in eis contenta non digerunt. refert Alexand. in l. qui Romæ. §. Chrysogonus. col. x. ff. de verb. obl. Ias. in proem. in tit. de act. col. iij. in l. nō dubium. C. de leg. col. ij. Claudius in l. Gallus. §. quidam rectè. ij. col. ff. de lib. & posthum. & debent ipsi scholares esse benè dispositi ad addiscendum: aliās præceptor inaniter laboraret. Lanc. Dec. in præfatione. C. de eden. ff. de leg. j. & prouectus debet iuuenes docere. Nam, Discere si quæris, doceas, sic ipse doceris: Nam studio tali tibi proficis atque sodali. Isernia in authen. habita. colū. j. C. ne fil. pro patre. vbi apostill. fuit dictum Apostoli ad Rom. ij. facit Luc. de Penna in l. j. C. de stud. lib. lib. xj. † Et conditiones septem quas debet habere scholaris colliguntur ex dictis Rosarij libr. j. serm. ij. xx. enumerat. Luc. de Penna in l. j. C. de stud. liber. libro xj. gl. in Pragmatica, de collationib. in verb. iuuenibus. & in verbo virtuosus. est chart. lvij. facit Vdalr. Zasius in oratione habita in laudem Legum, quæ incipit, ex multis, & Lancel. Decius in præfat. lecturarū suarum ad primam C. & ij. Infortiati, vbi allegat Quint. dicere, quod frustra sparguntur semina, nisi ager & sulcus sit præmolitus. facit Bald. in l. cum mulier. col. xj. ff. sol. matr. & contra scholares vagos & pigros Barbat. in d. cap. pastoralis. §. quoniam. colum. ij. de rescript. Et contra scholares qui

qui mutant sæpe hospitium, vide text. cū glo. in c. qui dignior. xxiii. q. j. Luc. de Penna in l. j. C. de tyronibus. in fin. lib. xij. Io. Montaigne in tractatu de regio consistorio. char. xliij. Alber. libr. vlti. de cōuersione ad dominum. col. ij. Et contra affectantes cameras suas supra viā, vt videant puellas vicinas, vel trans-euntes, Luc. de Penna in l. j. C. de stud. liber. libro xj. colum. ij. & contra euntes ad Ecclesias vt videant dominas. est gloss. in cap. odi. & proiec. xxiii. quæst. j. Pan. in cap. j. de collu. deteg. col. j. Nic. Boerij de potest. leg. charta xxij. col. iij. Item & desiderant quæ desiderare non debent. vt scholares puellas, secundum Bal. in l. desiderium. C. de pos. Quia sunt luxuriosi, & nolunt stare sine meretricibus. Et propterea locator ex hoc non potest eos expellere a domo conductæ: quia verisimiliter hoc debuit cogitare. Bolog. in repet. authentic. habita. C. ne fil. pro patr. col. antepenult. Angel. in §. penult. in auth. quomodo oporteat episcopos. collat. j. quamuis in camera communi inuito socio ganeam ducere non posset. secundum gloss. in d. authen. habita. Ripa in tractatu de Peste, charta lxxj. num. vij. licet alie persone possint cogi honestè viuere, & expellere meretrices de vicinia. Paul. in l. ex parte. §. j. ff. de verb. obligat. in l. iustitia vbi Ias. colū. penult. ff. de iusti. & iur. Cepol. de seruit. rustic. cap. ix. de iure pascendi. quæst. j. Barbat. libr. j. consil. xxij. Decius in cap. j. in fi. vj. colum. de constit. in l. semper in tractatibus. ff. de reg. iur. Guil. Rouille. in tract. de descriptione iustitæ & iniustitiæ. lib. j. cap. xiiij. Ripa in tractatu de Peste, charta xlj. num. cxliij. quia secundum Decium in d. l. semper. honestas est vnū præceptum iustitiæ. Ided meretrices possunt cogi portare certum signum, & mariti ad dimittendum concubinas: quod si nō faciant, mulier potest petere diuorij, & repetere dotes, & lucrari donationem propter nuptias. Et si ipsa adulteretur non perdet dotes: quia fiet compensatio secundū eum. Non tamē propterea credas quod meretrices scholarium eorum privilegio gaudeant: quia non sunt dignæ legum laqueis innodari. Afflictus de iure prothomiseos. col. iij. versic. ij. fallit. Alij autē famuli benè gaudent. Decius in l. in omnibus causis. num. ix. ff. de regul. iur. Et contra scholarem gloriosum & cupidum inanis gloriæ est gloss. in l. cum ea. C. de transact. Et contra facientes publicari repetitiones sine licentia præceptoris, Panor. in c. j. de magist. Sed nō gaudeant de eorum malè gestis, quia vindictam sumet quādo erit doctor. Illud Horatij in serm. j. Ad gal

G g s

h cant

*Li castita
li apr adulterij
perdit d'itica*

*Conteja
Eclesiay
Di. hant
Doming*

*meretrices
possunt cogi
portare cor
signum*

*meretrices
mai. q. qd
ad d'itica
sa mulier*

li cantum cōsultor vbi ostia pullat. & importunitas cliētulo-
rum, vt de Anibarlao Hispano Salernitanus in Simia, post me-
dium. & ab experto discant quòd isti sic sollicitantes aduoca-
tos solent etiam malè & parcè soluere. Et cōtra scholares capi-
tulos qui dedignantur intrare credētes plus discere sōli, quam
voce magistra, quæ magis imprimit. inuehit Cacialup. quem
ad verbum eo tacito refert Pet. de Lesnaud. in tract. de docto-
rib. iiii. parte. q. j. dicens quòd non merentur vocari scholares,
nec gaudere priuilegio scholarium, imò tanquam mendaces
sunt puniendi. habet enim vox nescio quid latentis energiæ.
secundum Hierony. epist. xxxvj. quem refert Fely. in rub. de fi-
de instr. ferè in primis verbis. Io. Picus Mirandula. incip. soli-
dus nunquam. Matthæus Bosius in tract. de tolerandis aduer-
sis col. ij. Prædicta limitat Cacialup. in scholare prouecto. quē
tamen adhuc credo debere intrare, quia non potest esse quin
audiat aliquid noui, quod non cogitauit domi. nam sapiēs au-
diens sapientior erit. Bald. in c. si. ante si. de offic. iudic. gl. Pra-
gmaticæ. chart. xcviij. in verb. præcipitata. Guiliel. Mōterrat in
præfatione ad tractatū de success. regum. incip. magnifico. an-
te si. & ibi circa princ. allegat Hierony. dicere, Nec ipse te do-
ceas, & absque doctore ingrediariis viam quam nunquā ingres-
sus es. Item quia auget animū præceptorū numerus scholariū.
iuxta illud Ouid. quem refert Bertach. in tract. de episc. secūda
parte. lib. iiii. q. vij. col. v. Excitat & studium auditor, laudatā-
que virtus Crescit, & immēsum gloria calcar habet. Et quādo
scholaris incipit studere post vigesimum quintum annum non
præsumitur quod amplius discat. Ideo non gaudet priuilegio
scholarium. Ang. in §. item minor. col. ij. instit. de excus. tutor.
Isernia in auth. habita. col. v. Moder. in tract. de perfectio cleri-
co. ij. par. char. liij. Gell. lib. xvj. c. xxx. incip. qui facit. Io. Fab. in
proce. instit. col. vj. vbi Ang. in v. not. & Ripa in tract. de Peste,
chart. lxiij. nu. ccccxvij. dicit Io. Fab. quòd si vides instituta-
riū senē, potes sibi dicere quòd erit aduocatus in alio seculo. re-
fert Petr. de Lesn. in tract. de Doctōribus. j. par. q. viij. Sed Bo-
log. in sua epist. ante reper. dictæ authenticæ. habita. plura ad-
ducit in oppositū. vt l. apud Iulianū. ff. de fideicom. lib. facit A-
med. in dialo. de Amicitia, char. xij. j. quia nulla atas est sera ad
discendum, vt ibi Luc. de Pen. in l. j. C. de stud. lib. lib. x. col. iij.
& in rub. C. de decur. lib. x. col. x. Barb. in c. nouit. j. no. de offic.
leg. in c. quoniā, col. vij. & viij. vt lite nō cōtest. dū loquitur de

Cato

Carone & de Ioanne de Lignano. dicit idem Barb. in cap. cum
causam colū. iij. de iura. cal. Et dicit Vldar. Zasius in l. ij. ff. de
orig. iur. colū. lvj. quod Seruius Sulpitius. & Bald. tardē vene-
runt, sed citō se expediuerunt: sed quoad Bald. repugnat quod
§. dixi loquendo de authoritate iuuenum, quōd Bal. in xvij. an-
no repetit legem cērum Capuē. bene facit Aristot. parte xxx.
problem. iij. dum fatetur iuniores facilius discere. sed subiicit
quōd senes habent plus de intellectu. Et pro veritate licet quis
saturetur de omnibus mundanis, de addiscendo tamen nun-
quam, secundum Ioan. Thierry in epist. ante repertorium sum-
mæ Archiepiscopi Florentini. & Aug. ad Hieron. scribit quōd
nulla ætas sera addiscendum, quōd & si senes magis decet do-
cere quā discere: magis tamen decet discere quā ignorare.
& Seneca epist. lxxvj. quōd omnis ætatis homines schola ad-
mittit. & quandiu viuas, etiam seni discendū est. Et dæmon qui
est tam sapiens ob senectutem & experiētiā suā. gl. in cap.
sciendū. xxvj. q. iij. adhuc quotidie discit gl. in c. pudor. xxxij.
q. ij. frater Greg. Britan. serm. fun. xxij. melior. eo. pen. glo. Pra-
gmaticæ. de collat. in verb. iuuenibus. est chart. lxij. Et schola-
ris contumax & inobediens rectori, vel qui non vult ei iurare
obedientiam, potest priuari priuilegio vniuersitatis. Bateria
instit. de testam. mil. col. j. licet postea nō obediendo: quia sunt
in talibus assueti deierare. non incurrant magnum peritium.
Taurini in l. certi cōdictio. §. si nummos. iij. not. ff. si cert. per.
per l. cui Deus. ff. de ædil. edic. vbi in §. hætenus. colū. j. dicit,
† quōd ad hoc vt gaudeat priuilegio scholarium, oportet quōd
studeat. item in studio publico. Item quōd sit descriptus in ma-
tricula: item quōd intrer. tu vide Ias. in l. j. col. pen. ff. sol. matr.
Et idē Bateria ibi in §. sed & si quis. col. j. quōd malē facit de-
ferre annulum & biretū. quæ sunt insignia doctoratus. de qui-
bus vide Zab. in clem. j. de mag. Bald. in proöm. Greg. col. v.
Signorol. in disput. de præcedentia Doct. & militis. cōsil. xxij.
est etiam post tractatum Mathefil. de succes. ab intest. vbi Bo-
log. in addit. qui etiam ponit in commento Theodosianæ. in
verb. & librum ab Archidiacono. est chart. xxx. Enchirid. milita-
re chart. lxx. in quibus locis habetur quot sunt doctoris insi-
gnia, & quid vnūquoque eorum designet. & de annulo Cal-
ca. cōsil. viij. in causa pendente. colū. xvj. vbi multa in laudem
doctorū. Et de cathedra. glō. in clem. dudum. in ver. cathedrā
de sepul. ponit illos versus, Rex solum, cathedram doctor, iu-
dex quæ

dēxque tribunal Possidet: ad sedem præsul, prætorque curule.
 de ea etiam ponit Vdalr. Zasius oratione xij. incip. apud literatos col. j. & ibi colū j. inuehit contra nobiles doctores, qui dedignantur assumere insignia doctoratus. & idem repetit in l. ij. ff. de orig. iur. col. lxxv. pro quo Paul. de Cast. in l. j. in prin. ff. de iustit. & iur. Archiepis Flor. in iij. parte summæ. tit. v. cap. ij. §. ij. Et tamē nihil magis cōuenit nobilitati, quā literæ vel arma per quæ respub. conseruatur in procem. Instit. in prin. Et vtra sit dignior, vide Signorol. in d. disput. & Lanfranchinum Veronensem. qui fecit vnum tractatum de hoc. Barbat. in cap. ex transmissa. col. iij. de for. compet. in cap. cūm esses. col. ij. de test. Cepol in tract. de imperatore mil. delig. col. penul. Baureria in §. sciendum. col. vij. instit. de testam. milit. Galiura in l. centurio chart. ij. num. 20. ff. de vulg. & pup. Cornazanus in proce. sui libri de re militari. cōmentum Petrarchæ in triumpho Famae in proce. cap. iij. Decius in cap. clerici. col. pen. de iudic. quia consulens est causa effectiua eorum quæ sūt in ciuitate. ij. Rhetor. facit idem Cicer. quem refert Barba. lib. j. conf. xxij. scripsit. col. pen. dum loquitur de senibus. Hadr. Papa noster in
 58 quodlib. q. x. col. j. † & multitudo sapientum est sanitas orbis. Sapien. vj. facit Bapt. Pius in annot. posteriorum. cap. clxxxvij. plura gl. in Pragmatica Sanct. in proce. chart. xij. in ver. conciliis. & Cicero j. Offic. est char. xxxix. & in oratione xxij. contra Lucium Pisonem. chart. pen. dicens, Cedant arma togæ, concedat laurea linguæ. Et ille: Maxima consiliis, quā armis bella geruntur, Illa quidem faciunt iussa, sed ista iubent. patet in Veneris qui sunt ita sapientes quod nolunt vti legibus impetatoris. Ias. & Lancel. in l. creditor. ff. si cert. petat. qualiter ergo ius dicant vide in annot. variorum chart. clxxvij. per
 59 Corneliū Viteliū contra Merulam. † est enim Venetia ciuitas illustis, & quodammodo Paradisus deliciarum. Ias. in l. insulā. col. iij. ff. de verb. oblig. & qui longē plus viuūt cōsilio, quā armis. Romani faciebant econtrā: ideo longē plus durauit respub. Venetorum, quæ durat adhuc, quā respub. Romanorū, quorum mores, dempta seditione, hactenus, à qua nisi caueāt etiam eueniet vt illis. sectatur respub. Heluetiorū, quorū ope Matthæus Cardin. Sedunensis, suo consilio tamen vt dicitur, temporibus nostris his exercitum Ludouici xij. & semel Francisci primi Francorum regum ex Italia fugauit. patet in Ant. de Prato magno Franciæ cancellario prælibato regi Francisco
 supe

superanti Heluctios. & præfatum Cardinalem assistenti apud Marignannum, vt in epist. Alex. Minutiani ante lect. Ioan. Pyrrhi. ff. de reg. iur. hinc Aesopus: Ingenium vires superat. & Cato: Ingenio pollet cui vim natura negauit. Et Valer. Maxim. li. ix. de morte non vulgari. in fin. c. xij. dicit nimio robore membrorum vigorem mentis hebescere, quasi abnuente natura vtriusq; boni largitione, ne supra mortalem sit felicitatem eundem & valentissimū esse & sapientissimū Et cur Romana resp. tantum creuerit, vide in Plutar. post vitā Pompeij. ponit Rufus de regia, consulari, imperiali q; dignitate. ac de acceSSIONE imperij Romani Blondus in princ. j. decad. ponit. Alber. in l. j. C. de Iusti. cod. confir. col. j. Sed quia, vt inquit Hispanus, virtū procede quando forza cede. nam contra vim ratio parum prodest. secundum Bald. in consi. schismatis. quod posuit in rubr. C. si quis aliq. testa. prohib. vers. præterea licet genus. qui in l. executorē ad fin. C. de exec. rei iudi. dicit, quod lis cedit victricibus armis. propterea Bulg. magis timebat scandalum, quā iudiciū. gl. in §. apium. instit. de rer. diuis. licet Aesopus dicat quod ingenium vires superat. ideo Lancel. Politus in tract. de substit. in materia compendiosæ. col. iij. dicit, quod si eum cōsulis, si manu res disputāda est, cede militi: sed ratione doctor debet præferri. facit, quia in malis pāsisibus honora cōpagnonum, id est sociū. sed Deus me sub Marte fallaci militate prohibuit, sequi iussit intactæ castra Mineræ. Et si arma, Cæsares: literæ, summos Pōntifices c h r i s t i vicarios produxerūt: & quia cōmuniter nō tantum egemus militibus sicut doctoribus, quia diuturniora sunt tempora pacis quā belli. etenim entia volunt bene disponi. secundū Bald. de pace Cōstan. col. fin. quia vt dicit Plutarch. in vita C. Marij. col. xvij. instrumentum militare in pace contemptui habetur. propterea dicitur illum belli ducem, cui Papa in salutādo dixerat, Deus det tibi pacem, iratum respondisse, Et tibi auferat Deus Purgatorium. nec est adeo periculosum, nec animæ, nec corpori doctoris exercitiū sicut militis. † quia, Nulla fides, pietasq; viris qui castra sequuntur. Et si neutrū exercere velit vnus nobilis. ad aliud de tribus se conuertit: vel ad venationem, scilicet ferarum: & nunquam vidi venatorem sanctum, vt dictum est: vel sceminarum, quod est damnosum corpori & animæ: vel ludo chartarum, seu taxilorum, quod est malum. §. illud in procem. fforū. col. pen. Ias. in l. Iuriscientium. §. prætor ait col. j. ff. de pact. in l. singu

singularia colū. vj. ff. si cert. pet. Barbat. in consi. lxxv. lib. iij. Dec. consi. clxij. Socin. lib. j. consi. xvj. Ang. in Malefic. gl. metidore de mali dade Bauer. in §. item prodigus. col. j. instit. qui testa. fac. pos. Iodoc. in tract. de nobilitate. cap. xvj. Ioan. Thierry in alphab. Petr. Rauē. in ver. ludus Barbat. lib. iij. consi. lxxvj. illud. Aut. de Prato in tract. de ludo scacorum. Steph. Costa. Cacialup. & Paris de Pateo in suis tract. de ludo. & dicit Ias. vbi §. magnū dictum, quod si in ludo quis perderet totam pecuniā suam, excepto vnico nummo cum quo statim recuperat ab eo dem suam pecuniā perditam, nō potest eam retinere, sed debet eam erogare pauperibus. Lude modō tu, quia perdere potes, sed nullo modo licitē lucrari. & vt Ouid. de Arte amandi. etiam perdēs perseuerat ludere. sperans recuperare, & semper plus perdit. ideo ille sapiens Venetus nō dolebat de filio quod perderet, sed quod postea vellet in ludo perditā recuperare. Per has vias oportet nobilem incedere, qui non vult literis vel armis vacare, aliās oriū est sibi mors. Quia ad insignia doctorē quæ non conferre posset qui doctor nō est. Ias. in l. qui in alienam, §. interdum. col. iij. ff. de acquir. hered. nec potest quis à seipso assumere. Bolog. in repet. d. auth. habita. col. xij. Ias. in rub. C. vt nemo pri. tit. & de birreto & lib. vide Bal. in proœm. Decret. Nicol. de Neapol. in l. Athletæ. ff. de excus. tut. in prin. Panor. in cap. de his quæ fiunt à ma. par. cap. Luc. de Pen. in l. j. C. de Athletis lib. x. in l. j. C. de profess. qui in vrb. Constan. lib. xij. & nō credas si sis ignarus, quod illa insignia doctoralia faciant te doctum, quia esset nimis subita & miraculosa trāsformatio, & scientia fungina, vt dicam in quæstione medicorum contra Cicer. facit Petrarcha de remedio vtriusq; fortunæ par te j. dialogo xij. de sapientia. chart. fin. vbi paulō §. dicit idem, licet quis scribat tibi sapientissimo viro &c. quia isti titulis nihil est liberalius. nam licet sciant se mētiri, vrbani tamen mendacio fieri volunt, & titulos etiam imperatoris irridet Coderus chart. lxxxix. est ferm. xij. & Pōtifcis. Hutē. in dialogo, Trias Romana. idem licet sapiētis nomen à te tibi assumes. l. assumptio. ff. ad municipal. faciunt quæ dixi charta proxim. cura tamen semper præsentari à bono doctore: quia præsumis bonus scholaris. Hippol. in l. j. §. j. ff. de quæst. col. v. à quo præsentante quis postea doctorari debet Bald. in l. qui indignus. ff. de senator. & in pluribus ciuitatibus promotores non iurant de sufficientia scholaris. Decius in c. propoluiti. col. fi. de probat.

Ioan.

Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris, in versu. discipulus. sed omnino Roch. in c. j. de consuet. col. x. dicēs quòd etiam si promotores periurarent, non possunt puniri in foro contentioso. & sufficit quòd iurēt de credulitate. Ias. in repet. l. admonendi. col. lxxx. Imò plus potest promotor dare vocem, secundum Decium in d. cap. proposuisti. col. vij. & iuramentū quod doctorandus præstat de non veniendo cōtra principem illius loci, intelligitur si stabit in sua patria. Pich. in l. actione. C. de transact. char. liij. & iuramentum de non capiendo doctoratū alibi, nō ligat si superueniat pestis vel inimicitiz. Barb. in rub. cap. qui admit. col. xxv. nec valet iuramentum, quòd Doct. nō remittent pecuniam seu gratiam nō facient scholaribus doctorandis. Decius in c. ex literis col. ij. de constit. vbi plura de collegiis doctorum. & dicit ibi Felin quod non possunt immutare contra formam antiquitus obseruatam, prout econtrā nec potest immutare scholares contra doctores. vt ibi per eum. & Cacialup. in repet. l. omnes populi. col. xv. ff. de iustit. & iur. Or redeamus ad institutum.

¶ Amplia tertio principaliter suprascriptam regulam, quæ 61 habet quòd inhærere debemus cōmuni opin. vt procedat etiā si contraria opin. videretur verior. Fulg. consi. xxx. incip. Titius in testamēto. circa med. propterea Ias. me audiēte dicebat quòd opin. Aret. sunt subtiles: quia ingenio superauit Alex. Et nimirū quia etiā diutius vixisset. Idem vult Felin. in proœ. tit. de rescrip. Et dicit Nata. in clem. sæpe. §. nō sic tamen. col. xxv. quòd fuit tantus vir, quòd illa ætate nemo maior, nec excellentior: & in princ. in colū. lxxviij. quod fuit celebratissimus iuris vertex. Et fuit iuriscōsultus primarius: vt inquit Collegium Bononiense in consi. pro monachis contra canonicos. Et formularium prouinciale chart. liij. dicit quòd fuit vir acutissimus & variz lectionis. & Ias. in l. ij. col. ij. ff. de iuris d. om. iud. dicit quòd Aret. fuit ætate sua iuriscōsultorum faciliè princeps. & col. v. quòd fuit summus iuriscōsultus. Et dicit idē Ias. l. ad diem. circa fin. ff. de verb. oblig. quòd Aret. inhæret textibus, Alex. autoritatibus Doct. innititur. primum plus ingenij, secundū plus laboris ostendit. hinc Cy. quem refert Barb. in cap. nouit col. ij. de iud. dixit, quòd maxima est admiratio sapientis copiose dicentis: quem qui audiunt plus sapere & intelligere arbitrentur. facit Ennius relatus à Gellio lib. xij. cap. iij. descriptum ad fin. dicens, Multorum veterum leges, diuiniq; homi

hominūque Prudentem, qui multa loquive tacerēve posset. Multa tamen alleganda non sunt vbi non expedit, gl. in c. tales. xxiij. dist. dixi. chart. ij. & has cumulationes ferre nō potest Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de eloquentia. licet in practica sint vtiliores quā subtilitates. Et tunc voce dixit quōd vtrunque cognouit. Et licet videremus in lecturis subtilitatem ingenij Aret. tamen nihil erat respectu eius quod demonstrabat in circulis. Et dicit quōd vnus scholaris Mediolan. tempore studij multum vacabat lecturis Aret. quia multum conuenirent ingenio suo. & in circulis erat summus: cui Ias. dicit, Amice, istae subtilitates Aret. sunt vtilēs dū es scholaris, quia acuum ingenij: sed quādo eris domi in actu practico, sequere alias opiniones magis reales & communes: tamen quāprimum fuit doctor, in prima causa, quae fuit sibi cōmissa, iudicauit contra cōmunem pro vna opin. Aret. quae sententia fuit per Senatum reuocata. & ille iudicans cōdemnatus in expen. parti. & videns tātum dedecus sibi factum in suis principis, prae dolore mortuus est. Ideo caueamus ne ita primo aspectu moueamur ex subtilitatibus ad iudicandū contra communem. Dicam ¶ in iij. limitatione principali: licet profit subtilitas ad enucleandum factum, & illud reducendo ad ius.

- 61 ¶ ¶ Amplia quartō etiā si fuisset aliquando cōtra illam cōmunem iudicatum: quia nō debemus iudicare exemplis etiā eminentissimorū praefectorum praetorio. l. nemo. C. de senten. & interlo. omnium iudic. Panor. in c. si quādo. super gl. pen. & si. de rescrip. Ang. de Aretio in l. si expressim. col. ij. de appel. Socin. fallen. ccxxv. Cepol. cons. viij. dicen. in fi. ij. col. vbi limitat, nisi essemus in casu dubio. Feli. & Dec. in rub. de rescrip. vbi limitāt in sentētia principis. Et propterea etiā de Rota Curiae Romanae, cuius tāta est authoritas. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de sciētia. circa princ. & in rub. de prudētia. post mediū. & eorū titulus est excellentissimus. Barb. in c. j. col. iij. de probat. & Hadr. Papa noster in Quodlibet. q. v. est chart. xliij. col. iij. dicit Marian. in tract. de lit. cōtest. in c. j. col. antepe. ¶ quandoq; dicit cōtra iura. & ibi refert Aegidiū Bellamerā dicere qd Domini de Rota aliquando in exitu consiliorum aliquid omittūt, vel ex inaduertentia respōderunt, sicut quādoq; vidit occidere. & dicit ibi Barb. col. xij. ¶ authoritas Rotae nō praefertur cōmuni opin. Et dicit Corn. lib. j. cōf. cccxxij. licet. col. ij. ¶ authoritas Bar. in terris imperij non est postponenda authorita

In practica
fugiēda sub
tilitates.

thoritati dominorum de Rota. Et dicit gl. in proce. Regularū
Cancellariæ, q̄ tota quandoq; rotat. Et dicit Felin. in c. cū Ber-
tholdus col. ff. de re. iud. q̄ licet contra vnā decisionē Rotę al-
legaret Imol. tamē nō fuit exauditus: licet pro tūc aliter Rota
nō cōcluserit: quia etiā cōtra Rotā tenebat Ant. de But. & Pa-
nor. Et dicit Alex. in l. si cū dorem. §. eo autem tēpore. ij. col. ff.
sol. mat. quōd quando Roma volebat dicere aliquod menda-
cium allegabat aliquā decisiō Rotę, quam nunquā postea inue-
nies: quia sunt adeo numerosę q̄ non veherentur vno curru.
Idem in Curia Capellæ Tholosanæ: quia propterea dicitur Ca-
pella, nō Ecclesia: quia Capella potest errare, Ecclesia non Ioa.
Mōtaigne in tract. de bigam. q. v. col. xxxviii. Ex paritate ergo
rationis. idem de decisionibus regni Neapolitani, & de deci-
sionibus Curię Delphinatus. Sed quicquid sit, licet iudices in-
feriores nō habeant authoritatē supra legem quā habēt præ-
fecti prætorio, & talia consilia principū quę illis æquiparātur:
vt Curia Delphinatus q. s. inci. quia hæc curia. Tamē semper
debet aduertere quod eorū sententię vt plurimū per talia con-
silia reuidentur. Et si sumus in causa ecclesiastica per Rotā Cu-
rię Romanę. Ideo in iudicando debent se cōformare cum eo-
rum opin. & cogitare q̄ ibi ad sunt tot prudentissimi, doctis-
simi & iustissimi viri, quōd verissimiliter nō errarent l. huma-
num. C. de legibus. l. hac consultissima in fin. C. qui testamen-
fac. pof. Et vt plurimū sequuntur opin. benigniores & æquio-
res. Et propterea audiui à præceptoribus meis quōd cōsiliū
ducis Mediolani quod non solēbat obseruare pœnas l. si quis
maior. C. de transact. & vidi in causa nobiliū de Casafcho, in
qua fuerant latę tres vel quatuor sententię conformes in rigo-
re illius legis, fuisse postea contrariū iudicatū per summā Cu-
riam. Solēt enim cōmuniter illi patres illud dicere, quōd sunt
iudices æquitatis, & nō nullitatis. Et propterea commēdandi
sunt qui decisiones suas ponunt in scriptis, & imprimi faciunt
vt deueniant in notitiā omnium, vt possint scire quomodo
partes habeāt in litibus se cōtinere, & quibus opin. adherere.
¶ Amplia quintō vt procedat prædicta regula etiā quantum
ad excusandum iudicem iudicans cōtra cōmunem opinio-
nem tenetur in Syndicatu. Felin. in d. c. j. col. pen. vers. ix. fallit.
de constit. l. pen. vbi Bart. & alij. C. de pœn. iud. qui male iudi-
Paris in tract. de Syndicatu. in verb. iudicare. col. iij. & seq. Ca-
taldinus in tract. de Syndicatu. quæst. xxix. incip. adde & nota.

Hh

beue

*profecti
prelatis
pœnas
quæstio in
casafcho
Cyprianus
capitulum
regis*

*L. si quis
maior.*

*Decisiones
Curiarum
impressæ.*

Excusatur
a syndica-
to.

bene. & q.lix. incip. adde q*uod* iudices excusantur. vbi moderant
prædicta. nisi esset casus valde subtilis & ambiguus: quoniam
tunc talis ambiguitas e*um* excusaret a p*ec*na. pulchrè Curtius Iu-
nior c*on*sil. vj. col. xix. Decius c*on*sil. lxxj. col. pen. in c*on*tra concu-
piscentiã. iij. col. ver. iij. fallit de c*on*stit. vbi allegant glo. in fine
principij. in i*us*tit. de oblig. quæ ex quasi delict. facit ratio quã po-
nit gl. in l. latæ culpæ. ff. de verb. sig. secundò moderat nisi secu-
tus fuisset opinionem præceptoris; vt s*ed* dixi. ver*um* etiam si esset
opin. præceptoris. faciunt etiã quæ infra dicam de casu dubio.
¶ Amplia sexto etiam si esset statutum prout erat Mediol. Et in
Hispania, vt dixi s*ed* loquendo de auctoritate Bar. quòd quãdo
Bar. concordat c*um* gl. quod eorum opin. debeat seruari in iudi-
cando: nam tale statutum debet intelligi secundum ius c*om*mune.
Lij. de noxal. Sed ius c*om*mune dicit q*uod* nulla opin. cuiusc*um*que
sit & quatuorlibet communis debeat obseruari. quando c*on*uin-
citur lege vel ratione: vt infra dicã in tertia limitatione. ergo
debebit ita intelligi tale statutum: scilicet nisi op*in*i. gl. & Bar. c*on*-
ninceretur lege vel ratione: vt potius deberemus dicere tale
statutum superuacuum. quàm quod quis damnũ indebitè pa-
tiatur. Alex. in l. iij. §. prætor ait col. iij. ff. de dam. infect. Fulg.
c*on*sil. ccj. domina Gualdrada. ¶ Limita modò prædictã re-
gulam quòd debeamus inherere c*om*muni opin. non procedere
quotienscunq*ue*; alia opin. esset c*on*suetudine approbata: quoniã
tunc tali opinioni standum esset c*on*tra communem. l. minimè.
& l. si de interpretatione. ff. de legib. c*um* dilectus. de c*on*suet.
opinio communis an tenenda sit, vide Rotam in nouis, decisi.
cccclix. circa iij. col. ij. vbi tenet quòd n*on*. sed responderi potest
quòd ibi fuit de m*an*dato Papæ. l. an in totum. C. de ædifi. priua.
vbi Salic. c*um* dilectus. de c*on*suet. Solom. in §. responsa. char.
vij. instit. de iure naturali, gent. & civili. latè Ant. Modestus in
prima oratione contra Lutherum, chart. ix. vbi de viribus talis
c*on*suetudinis: licet in contrariũ videatur Rota in nouis, decisi.
cccclix. incip. circa tertiũ. col. ij. sed ibi fuit de mandato Papæ.
& dicit Rota in antiquis. decisi. cccclxiiij. sequitur nouæ decisi.
xxxviij. incip. fuit dubitatum. in fin. dicitur quòd illæ decisi. fue-
runt collectæ de c*on*sensu d. Coauditorum. quibus in futuris
causis similibus stari, & secundum eas iudicari voluerunt. & in
antiquis, decisi. dcc. incipien. not. quod stylus dicitur, quòd li-
cet stylus palatij oriatur ex facto: est tamen ius. & sic vides q*uod*
Rota

64
Opinio con-
suetudine
approbata.

Rota tener hanc limitationem: pro qua facit quia plures leges conditæ fuerunt, quia à conditoribus credebatur bonæ, quas vsus postea docuit esse malas. c. statutum. in principi. de rescrip. lib. vj. & hanc limitationem tenet Alex. lib. vij. cõsil. xix. incip. domini. col. fin. & tenent omnes scribentes examinautes hanc materiam. Panor in c. cum ad sedem. de restit. spol. col. x. Ias in l. post dotem. num. c. ff. sol. mar. Claud. in l. si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iud. col. iij. Decius in c. cum omnes. j. not. de cõsti. in c. at si clerici. col. xvij. de iudic. & cõsil. cxxxj. ante fin. Bal. lib. j. cõsil. xj. incip. præmissis vers. contrarium. Alex. iij. vol. cõsil. vii. col. v. vbi dicitur, quod illud quod est consuetudinarium, non est arbitrium: & ¶ quod consuetudo habet vim decreti & iustitiæ. & fuit consiliū Barbar. qui idem tenet lib. ij. cõsil. xxvj. sapienter col. iij. & alibi sepe & Socin cõsil. ccix. col. si dicit, quod sequi debemus intellectum à consuetudine approbatum, etiam verba impropriando: nec facile discedi debet ab eo quod diu & quā visum est. Bustus in Defensorio mō tis, char. vij. col. j. vbi dicit quod seruandum est illud quod ab antiquo fieri consuevit. & Catell. in ij. parte Memorial. in ver. practica. Bald. lib. j. cõsil. xj. incip. præmissa verò contrarium. vbi dicit idem in interpretatione statutorum. Monferra. in c. j. de cõsti. lib. vj. col. iij. vbi dicit quod omnis dispositio potius recipit interpretationem à iure consuetudinatio, quàm à iure communi: & consuetudo interpretatur etiā ius diuinū. Roch. in tract. de consuet. chart. x. col. ij. vers. secunda conclusio. licet Lancel. Politus in tracta. de offic. aduoc. rubr. de prudentia. in iij. opposi. sentiat contrarium. Et si talis consuetudo interpretatiua sit generalis, non indiget probatione, & nunquam illi censetur derogatum, nisi specialiter dicatur. Ias in l. de quibus. ff. de legi. Felin. in c. j. de re iud. Cremen. sing. xcj. incip. tu scis quod appellatione. Barb. in repe. l. cum acutissimi. C. de fideic. dum loquitur an appellatione filiorum veniant nepotes. Decius in cap. cum n. M. col. iij. de constitut. & cõsil. cxlvij. iij. col. Nec requiritur quod sit præscripta. Roch. in rubr. de consuet. quest. iij. & char. xij. col. iij. vers. iij. limita Decius. cõf. clvj. statutum. ad fin. Aduerte tamen quod si talis opinionem consuetudo obseruat, generaliter vbique talis opinio dicitur vera de iure. Si verò eam obseruaret solum in certis casibus, talis consuetudo esset fortè exorbitans à iure & restringenda, vt solum procederet in terminis suis, prout voluit Alexan. in l. post

65

Non eget probatione.

Nō sit præscripta.

Consuetudo exorbitans.

Et h. 2. dotem.

*de consuetudine
si h. 2.*

dorem.col.xj.ff.sol.mar.post Bart.ubi.& ibidem Claud.clarin⁹
col.pen.quem semper vide.& nota eius dicta pro decia-
ne prædictorum, quia sunt notanda. ¶ Limita secundo quã-
do contra communẽ esset opinio vnius sci et munita autho-
ritate Noui vel Veteris Testamenti: quia talis opinio præfer-
tur communi opin. gl.in c.de libellis.xx.dist.las.in l.j.col.vj.
ff.si cert.pet.Decius in cap.ne inuitaris.de consil.col.lin.cap.
noi.el.j.vbi Card.Alexa.ix dist.Panoim. Aret. Felin.& Ioan.
de Anan.in c.qualiter & quãdo.el.ij.col.j.de accusat. lo.Mon-
taigne in tract. paruo de bigam.chart.xxxvij.col.ij. Petrus de
Leinaudiere in tract.de Doctolib.ij. parte q xxxix. Felin. in
cap.ex parte.el.j.col.ante pen.de re iur. Scrutinium char.vij.
& seq.vbi chart.xx.& xxij.de suprema auctoritate sancti Au-
gusti facit Roma.in l.de pupillo. § nuntiationem.col.ij ff.de
oper.nou.nunt.dicens,quod dicta sanctorum patrum debent
descendi vsq; ad sanguinem intellige sanè hanc imitationem
prout moderat Felin.in dicto c.qualiter & quando.el.ij.post-
quam ibi posuit de aliis auctoritatibus, dicam in vltima char.

67

Cominci-
tur lege vel
ratione.

¶ Limita tercio quando comunis opin. cõuinceretur per ca-
sum legis vel rationẽ cõcludentẽ.Had.Papa noster in Quod-
lib.char.xx.col.j.l.fi.ff.de cõtrahen.emp. § itẽ pretium.inst.de
emp.l.j.in princ.C.de sen. pas.vbi Papinianus præfertur Vi-
piano & Paulo c.capellanus.vbi Panor.de fer.l.j. § ted neq; C.
de vetere iure enuc.gl.in l.j.de leg.j.Anan.in c.tua nos.de vlti.
iij.col.Decius consil.xxij.col.v. Curt.consil.ij super eo. iij.
col.& lxxvj super motu ad fin.& lxxxi. Deus pius.ij.col.
Cofl.sing.ccvj.vbi Doct.Pich.in repet. § Titia.col.xij. velle
venio ad secundum.& omnes examinantes hanc regulã in io-
tis prædictis. Et consil.ccxix.in fin.Ant.de Prato in tract.
de secun nup char.x.col.j.c.ego solis.ix.dist.Ang.in §. respon-
sa.instit.de iur.nat.vbi Salom.char.x.dubitat Cæpola in tract.
de imperat.mil.delig.chart. xij.col.ij.& iij. Pet. de Leinau-
diere in tract.de Doctolibus.parte ij.septimo privilegio.& di-
cit Ang.consil. el incip.sanctissima.col.ij. quod debemus illi
sententiæ inherere quæ est melioribus rationibus fuleita. licet
imperator sit in opin.contraria. hoc tenet Erasmi.j. parte pro-
uerb.dxxvj.hæc pouor.vide omnino fratẽ Syluest.contra Lu-
therum lib.j.cap.xvj.puncto iij.& seq. est chart.xcvij.Vdal.in
l.ij ff.de orig.iur.col.lxvij.& duabus seq Ioan. Franc.Miran-
dula in lib.de fide & ordine credendi.theoremate.xxij. Claud.
in Mon

in Monarchia Franciæ, parte ij. c. iiii. & c. vij. Et hoc est quod
vult Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rub. de pruden-
tia & in rubri. de eloquentia Gem. consil. xlviii pro examina-
tione. col. iij. vbi dicit se composuisse tractatū de veriori opi-
quē tamen nondum videre potuimus. & Barb. sæpius in con-
siliis fundat se in hac limitatione, vt videatur eius peculiare di-
ctū. facit illud Exod xxij. neq; in iudicio plurimorū acquie-
sces sententiæ. vt à veritate deuias. refert frater Michaël Domi-
nicus in Guelfis & Giebel. char. xij. ca. tertia malignitas. Had.
Papa noster in quodlib. ij. est charta xx col. iij. & xxj. col. iij. &
potius permittitur scād. dum, quā quod veritas deseratur c.
qui scandalizauerit. de reg. iur. Angelica in versic. iudicare. §.
vij. Rosarium lib. ij. serm. ij. litera t. propterea quia hoc incum-
bat bono aduocato. sequitur quod melius est habere bonum
aduocatū, quā bonum iudicē. Fulg. qui loquitur de semet-
ipso. in l. quod si nolit. §. si mancip. ff. de ædil. edic. prædicta in-
tellige sanè scilicet quando illa ratio seu illæ leges conclude-
rent in materia per ea quæ dicā statim in xvij. limitatione hu-
ius regulæ: licet aliās quandoq; sufficiat vnum bonū motiū.
licet non sit incōuincibile Bal. in c. cum tanto. col. ij. de cōsuet.
in c. accedens in fin. vt lit non contēst. Casus autē legis secun-
dum Cyn. in l. j. col. fi. C. de legib. est illud quod scriptū est in
terminis de quo quæritur, vt in terminis indifferētibus ad ma-
teriā de qua tract. & licet Bal. soleret dicere, casus est rotūdus,
tamen Bar. in c. cum causam. col. iij. dicit casus est formalis. &
est pudor dicere contra casum legis. secundum Pich. in repet. §.
Titia col. xc. in fi. Barb. in c. clerici. num. xvj. de iudi. est tamen
mirabile videre hominē eminentis sciētiæ qui sine reuolutio-
ne librorū respondeat de casu legis. Bauria in §. fin. colū. pen.
instit. de testa. milit. Et tantū sufficit vnus bonus tex. quantū
mille. in tracta quando res habeat orig. à contractu. colū. viij.
Igneus in repe. auth. ex causa. col. xxxij. Calcan. cōsil. lvij. visis
cōsil. col. j. Rosariū Bussi. lib. j. serm. j. litera q. Imò sufficit alle-
gare librum absq; capite legis. gl. in c. vt euidenter. j. q. j. Card.
in clemen. constitutionem. col. j. de elect. vbi refert Spe. dicere
hoc esse vtile, ne instruat aduersarius. contrarium dicit Gem-
min. in c. j. de cler. coniug. lib. vj. pro quo Ioan. Picus Mirādū-
la in Apologia. q. vij. char. iij. allegando Rufinum contra Hie-
ronymum dicere, locum nō profers. ne me possim defendere.
prout ipse Hieronymus aliās respondebat Augustino: & con-

Tantū vna
lex quantū
mille.
Liber abs-
que capite
legis.

trarium procedit inter doctos. Præpos. in c. ij. not. an. æg. vel fil. Sed pro concordia vide aliū Card. in c. sed illud. §. hinc etiā. xlv. dif. Spec. in tit. de dispu. §. porro. Locos ē Aret. in l. eius quæ in prouincia. col. fin. ff. si cert. pet. imò sufficit dicere in genere. Ita iure cauetur Bolo. in repetit. auth. habita. C. ne fil. pro pat. col. xxvij. vbi etiā dicit qd quādo loquimur cū principe nō est opus allegare iura & dicit idem esse quādo fiunt consilia decisiva. Panor. in c. vestra. ij. not. de cohab. cler. & mul. consil. xxj. incip. In quæstione quæ ad præsens. ij. vol. Corn. col. cccxxij. incip. licet. ij. vol. & in iij. vol. consil. ccxv. incip. viso. & consil. cccj. incip. in præsent. Felin. post antiquos in c. sicut de re iudi. Io. de Lesnaudiere. in tract. de Doctorib. iij. par. q. xlj. Brunus in feudalibus. consil. cvij. casus. col. pen. & consil. seq. in fi. Salomon. in §. respoſa. char. ix. vers. hinc quæstionis est. instit. de iure naturali. Quia nec causa debet exprimi in sentētia: quia si exprimeret falsam causam, sentētia redderetur nulla. d. c. sicut. de re iudic. vbi Felin. col. vij. Sed quia ista sunt verba consilij quæ non necessitant. mihi semper placuit in sententia & consiliis decisuis allegare causam propter quā quis moueatur. nā si iusta est, illo modo melius satisfat animo cōdemnati, cū ita rationibus conuincitur, vt vel inuitus se merito cōdemnatum affirmet. Ias. in præfatione ad j. ff. veter. & ij. C. pro quo Papa Pius ad Duceſſem Austriæ, in epist. iij. chart. iij. dicens quod hoc procedit ex magna vi iustitiæ facit illud Iob. x. Indica mihi cur me ita iudices? & Oenone apud Ouid. Leuiter ex merito quicquid patiare ferendum est: Quæ venit indignè pœna, dolenda venit. Et est minus malum quod sententia pronūciatur nulla, quā quod quispiam damnū indebitè patiat̃ur ex ignorantia iudicis: & animæ iudicis melius consulitur, quod eius ignorantia detegatur, quā quod teneatur ad restitutionem. Non tamen propterea ad cōvincendū cōmunem opi. sufficeret aliqua subtilis ponderatio seu cauillatio alicuius text. l. pen. ff. ad exhib. Felin. in c. cum Bertoldus. iij. col. de re iudic. in c. cum ex officij. col. viij. vers. iij. de præscript. vbi etiā dicit quod non debet iudex recedere à communi, propter argumenta scholastica, quia tali modo nihil esset tam clarum in iure quin capere posset aliquam subtilem dubitationem. in authen. de tabellion. in princ. & in proce. elem. & in c. omnem. xxxvij. distinct. & res etiam certa per sollicitam quæstionem in dubio reuocatur. l. ij. in princ. ff. de dolo. l. ita diuus. ff. de arbitris. gloss. in l.

In decisuis
nō oportet
allegare.

indica
mihi cur
me ita
iudices

subtilis pō-
deratio.

Nihil tā cla-
rū quin fiat
dubitable.

in l. & eleganter. §. nō solum. ff. de dolo. Et Cicero in princ. Paradox. dicit, quod nihil est tam incredibile, quin dicendo fiat probabile. & aduocatus subtilis facit malam causam apparere bonam. gl. in l. quod si nolit. §. culpam ff. de ædil. edict. & si nō persuadet orator. gloss. in l. illicitas §. sicut. ff. de offi. præsid. nec debeat verba legum Iudaicè intelligi. nec calumniari, nec cauillari. Ias. in authen. ingressi. C. de sacrosanct. col. ij. nec interuerti, nec diuinari, nec derideri. Igneus in disput. an rex Franciæ recognoscat Imperatorem. col. xij. facit l. pen ff. ad exhib. Et nihil est quod vir malitiæ deditus non inueniat. §. j. in authen. vt hi qui obli. se perhi. habere res minor. Igneus in rep. auth. ex causa colū. xxv. & bonus aduocatus nouit omnia mala. ab Anastasio. C. manda. vbi Bal. col. ij. dicit, quod aduocatus multum sollicitus in causa præsumitur omnia mala cogitare. Felin. in c. tua nos. de homic. Barb. in c. j. col. v. de iuram. calum. vbi & in c. cæterū col. ij. in eod. titu. Lucas de Penna in l. j. C. de lucris aduocato. libr. xij. quia candida de nigris, & de rubentibus atra efficiunt. & xij. eorum vitia enumerātur in tract. de cultu vineæ Domini. v. par. c. ix. col. xij. sed specul. in titu. de aduocato. §. j. colum. iij. dicit, quod peccat si non defendit cliētulum pro viribus, & committit latrocinium. Cacialup. in repet. l. diem functo. q. viij. col. ij. & si per imperitiam perdit causam tenetur emendare damnum cliētulo. Bart. in l. quod Nerua. ff. de positi. Hadr. Papa noster in quodlib. char. xlv. in princ. Et quid debeat facere aduocatus, Bal. in c. bonæ. el. j. de postul. prælat. Cardin. in c. infames. iij. q. vij. Lucas de Penna in l. j. C. de lucr. aduoc. libro xij. vbi inter cætera dicit quod senes non debent amplius aduocare: & quærant à cliētulo veritatem: nam medico & aduocato est dicenda veritas. Bald. lib. iij. consil. cxxxj. ut. col. ij. Specul. in titu. de aduocato. §. nunc tractemus. col. j. facit Nauis Stultifera. charta xvij. de delatorib. & litigiorum promotoribus. & charta lxxxj. de rixosis. Alber. de Rosate in proce. C. incip. quoniam vbi. col. j. dicit quod officium aduocati est laboriosum, tediousum & periculosum. & col. fin. quod non debent vi cauillationibus. nec instigare partem vel testem dicere falsum, & caueant: quia prauis aduocati moriuntur sine loquela. gl. in §. item surdus. insti. quib. nō est per. face. test. & ita dicit Buss. in Rosario serm. viij. j. parte. col. fin. quod Paduz vno anno pestis mortui sunt vij. aduocati. qui omnes fuerunt inuenti sine lingua. facit ipse ij. parte. ser. xxi.

non ob

H h 4

litera

nihil
tamen
de iure
dicuntur
p. i. i. i. i.

†

Sollicitus
aduocatus
malus

aduocatus
q. nō debet
dici c. l. i. i.
p. i. i. i. i.
mortalis

medicos
aduocatus
p. i. i. i. i.
Veritas

7 aduocatus mortui
Gentis sine lingua

litera P. incip. quarto vobis & seq. & plura de eis Paris de pu-
 teo in tract. de Syndicatu charta. v. in rubr. de excess. aduo. Na-
 ta in clem. saepe in fin. princip. Humbertus in sacrilegio. chart.
 x. in verbo, parte & nomine. vbi plura adducit contra eos. latè
 Barb. in cap. pastoralis colum. ij. de iudi. & in iij. allegat Cice-
 propterea dicit Calc. consil. xxviij. magnificus. vj. col. quod vñ
 animabus consulentiū, & non rectè consulentiū de quo Alber-
 tic. in Dictionario. in verb. lingua. & de illo. qui pro suo con-
 silio merebatur præmium laquei. vt Opiz. in repet. §. diui. col.
 lxvj. Felin. in cap. de cætero. d. e. homic. Is in l. si ab hostibus. §.
 fin. col. fin. ff. sol. matrim. & refert Barbat. in c. Raynurius. col.
 lvij. & consil. lxv. clemētissim. lib. ij. col. iij. quod vñ sancto
 viro apparuit Dyn. in somniis. dicens. quod erat damnatus. re-
 fert Decius in l. ea. de mun. C. de colla. Purpur. in l. edita. num.
 xvij. & tamen quando Dyn. vñum decidebat. dicebatur ibi ef-
 se tota synodus legalis sapiētiz. Socinus lib. iij. consil. xvj. nu.
 xxv. & dicit Bal. quod Bart. erat damnatus refert Io. de Plat. in
 §. publica. in sit. de pub. iudi. in fin. Alex. ad Bart. in l. vtrum. ff.
 ad l. Pomp. de parricid. Io. Montolonius in promptuario iuris
 in verbo releuatio. Io. de Vilemati in rep. l. diuus. ff. de fcar. co-
 lum. ix. num. xliij. ~~habent~~ quandoque aduocati manus nimis
 procliuēs ad aurū. Barb. in c. in præsentia. colū. xij. de probat.
 & in locis prædictis. Et tamē si rectè & iustè procedant. vt do-
 cet Alber. lib. j. super verb. Curt. & Vdalr. Bafius in oratione in
 laudem Legum. incip. ex multis. & in l. ij. ff. de orig. iur. col. lx-
 iij. & in oratione incip. superiore anno. col. fina. facit Guil. Ro-
 uille in tract. de descriptione iustitiar. lib. iij. cap. v. col. fin. Hip-
 pol. in l. si. ante fin. ff. de fcar. ~~plus merentur quā in fraudes præ-~~
~~dicatores. vt dixi. §. in xj. ratione seu fundamento partis athir-~~
~~matuar. vide de aduocat. per Cardin. in cap. iij. q. vij. Et nun-~~
~~quam defendit verisimile: licet non sit verum vsque ad manife-~~
~~stationem causæ. Cicero circa medium ij. Offic. Vincentius in~~
~~allegationibus primò impressis. charta. xlvj. col. iij. & causam~~
~~malam facit videri bonā glo. in l. quod si nolit. §. culpam. ff. de~~
~~ædil. edic. Et quandoque imprimunt aliquam opin. licet fal-~~
~~sam in cerebrum iudicis. qui postea erit capitosus. taliter quod~~
~~nunquam exinde euelli poterit. vt inquit Alexā in l. cum filio.~~
~~col. x. de leg. j. quæ capitositas est mala. imò sapientis est muta-~~
~~re consilium. l. nonnunquam. vbi glo. ff. de collat. bon. Igneus~~
~~in repet. authen. ex causa. colū. xix. C. de libe præter. dum mo-~~
 do non

Iudex capi-
 tosus.

Mutare cō-
 silium.

do nō tulent in partem deteriore: vt de Anchar. dicit Barb. in Ioannina. col. clxiii. verbr. xviij. adduco glo. Et melius est se corrigere quā expectare quōd ab alio corrigatur in athen. de nupt. in prin. Feli. in c. qualiter & quādo. el. j. iij. not de ac. cul. La necel. Politus in tractatu de offi. aduoc. in rubr. quale debeat esse aduocati officium. circa fi. Quia humanum est peccare cap. inter hgc. el. j. de Pœni. dist. iij. l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoff. test. Et quādoq; bonus dormitat Homerus. Barb. lib. j. consil. v. col. iij. & in d. Ioannina. col. iij. & Pic in repet. l. in quartam. ff. ad l. Falc. col. liij. Et inquit Hieron. ad August. epist. ij. Te quoque ipsum orare non dubito. vt inter nos contententes veritas superet: non enim tuam gloriam quæris, sed Christi Cumq; tu vinceris & ego vincam, si meum errorem intell exero, & e contrario me vincente tu superas. Et Ambrosius j. Officiorum: Hæc sunt arma iustitiæ vt cedendo vincat, sicut periti iaculandi cedentes solent vincere, & fugientes grauioribus insequentes vulnerare ictibus. Et propterea iudices aduertant ne nimium inhæreant scrupulositati. quæ nō debeat uendi l. posthumus ff. de iniust. rup. test. Et sub autoritate iuris scientiæ propter nimiam subtilitatem quandoque perniciose erratur l. si seruum. §. sequitur. vbi latè las. ff. de verb. oblig. facit l. lege xij. tab. in princ. C. de leg. hære. in l. ita vulneratus. §. penult. & si ff. ad l. Aquil. Spec. in procem. in antep. col. Paul. lib. j. consil. cxcij. incip. in causa. ad fin. Bal. in cap. dilecti j. not. de iud. nam qui nimis subtilizat. seipsum frangit vt de Bal. dicit las. in l. edita. C. de eden. in primis verbis Ripa in tractatu de Peste charta lxij. num. ccccxlij. & dicit Bald. in veteri C. de contrahen. & commit. stip. quōd nimia subtilitas est odiosa legibus, maxime quando venit ad infringendum contractum. Scilicet toleretur in disputando, non tamen in iudicando. Practicus Papi. in fo. sententiæ diffinitiuæ. glos. j. facit Hostien. in c. nouit. col. ij. de iudic. Idem in materia rescriptorū dicit Lupus alleg. lxxxix. col. fi. Mōtferra. in rub. de rescri. lib. vj. colum. ij. præsertim circa eius formam: quia de en contentari debemus postquam curia eam adinuenit Luc. de Penna in l. prædicta. C. de loca. præd. ciui. lib. xj. chart. pen. col. j. vers. & ego vidi priuilegia. vide tamen Bald. in cap. fin. de transla. episc. Decium in l. ea est natura. ff. de regu. iur. Idem quādo sumus in depositionibus testium. Eeli. in cap. quotiens. colum. iij. de testib. idem in causis Ecclesiasticis. Barbat. in c. j. colū. ix. de lit. contest. & reli.

Scrupulositas fugienda.

H h s

gio

gio iurifurandi non debet impediri per cauillosas exceptiones & subtiles: quia iudex perniciose subtilitati debet occurrere. Vitalis in tractatu clausularum sub rubr. an iuramentum valider contractum simulatum colū. vij. Idem quando agitur de bona fide: quia tunc nō curamus de apicibus iuris. l. si fideiussor. § pen. ff. mand. l. pen. C. ad Treb. Ias. in l. alienam. ij. col. C. de procur. Simplicitas enim est illa quæ commendatur. Decius in cap. ad audiētiā. ij. not. de app. facit quod dicebat Iason de illo scholare insistente opin. Aret. vt suprā retuli. in iij. ampliatione. & contra istos subtilizantes etiam gratia disputandi, plura ponit Isocrat. in oratione de pulchritudine Helenæ, quæ est impressa ante Herodotum. & Scrutinium charta xcvij. Et dicit Pet. quem refert Cyn. in l. ex persona. C. de probat. quod istæ subtilitates turbant intellectum audientium, & non potest abbreviari. Felin. in cap. omnes leges. j. dist. colum. antepen. Petr. de Ravenna in fine sui alphabeti, in disputatione incip. valete. colum. iij. dicit quod vitrum quia est subtile citius frangitur, quàm res grossa: propterea Ioan. Montaigne in tractatu de bigam. q. j. colum. xij. dicit quod Hostien. adeo altè volauit per aëra quod ab oculis debiliū euauit, & in multis seipsum fregit. hinc dicit proverbium, quod nimis subtilibus decidunt femoralia. & materia moralis non patitur perscrutationem subtilem. Aegidius de regim. principum. cap. j. facit Ioan. Montolonius in Proptuario Iuris in verb. fides. colum. iij. Ponzinibius in tractatu de lamiis. col. ij. ix. versic. non ob. quod l. Bald. in cap. de postul. pralat. Paul. de Castr. l. j. consil. ccclxxx. incip. iudex est minister Dei in princ. in l. j. col. j. C. si seruus extero. quod nulla subtilitas est sine vtilitate saltem acuminis intellectus. Prouerb. xxvij. Ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici sui. facit Salomon. in §. responsa. instit. de iure natur. char. ij. dicens, quod proprium epitheton interpretantis est subtilitas: & licet non iudicanti, tamen speculanti semper est permixta, secundum eum in repetitione l. Gallus. §. quidam recte. charta. ij. ff. de liber. & posthum. & Felin. in cap. graue. colū. ij. de offic. ordin. dicit quod vulgares & parum subiles tenerent hanc opin. Et dicit Bald. in l. j. colum. j. C. si seruus extero. quod nulla est subtilitas sine vtilitate saltem acuminis intellectus. Sed caue, quia loquuntur de bona subtilitate, non perniciose & sophistica. Et quæ sit bona subtilitas, vide Lancel. in lillam. ad fin. C. de collat. elegantem Platonem

Contra subtilizantes.

ronem. Luc. de Penna in l. j. C. de profes. qui in vrb. Cōstantin.
col. vij. Isernia in §. fin. de natura feudi, latè Barbat. in cap. di-
lecti. colum. iij. de iudic. Et sæpe videmus Doctores dicere,
ista opin. in puncto iuris est verior: sed contraria seruaretur
in practica. Cyn. in l. fin. in fin. C. de acquir. poss. Aluar. in cap.
j. vlti. not. de natu. feud. quia nihil prohibet quædam falsa esse
probabiliora quibusdam veris. v. Topicorum. Corradus in
tract schismatis. cap. iij. nu. v. Angel. de Aret. in §. j. insti. quib.
mod. ius pat. pot. sol. & alibi sæpe scribētes. Imò plus dicit Lan-
cel. in l. hæres absens. ante fin. princ. ff. de iud. quòd quādo do-
ctor dicit, & ista opin. est de iure verior: quòd vult dicere, er-
go contraria seruaretur in practica. & ita declarat dicta dom.
Alexand. pro quo facit idem Alexand. in l. sciendum colum. ix.
ff. de verb. oblig. dum ibi dicit opin. Dyn. esse veriozem. post-
ea subdit quòd opin. Bart. seruatur. facit text. in clem. quamuis
rigor. de appel. ibi communem obseruatiam. quem ad hoc al-
legat Felin. in cap. ex literis. in fin. vj. col. de constit. Est verum
quòd Lancel. Politus in repet. l. re coniuncti. colum. iij. inuehit
contra sic dicentes, quam si velint quòd in iudicio veritas non
sit sectanda. pro quo Vdalricus in l. secunda. ff. de orig. iur. co-
lumn. lxviij. & in oratione incip. iuris civilis studia. columna
prima. facit Salomon. quem suprà retuli, dicens quòd commu-
nes opin. nascantur & intereunt in scholis: sed non aduertit ad
l. minimè. ff. de legibus. cum similibus præallegatis. ad Igneum
in disputat an rex Francie recognoscat Imperatorem. colum.
tertia. Et licet ex imbecillitate ingeniorum nostrorum nescia-
mus nos resolvere de aliquo fundamento cōtra communem:
tamen venient aliqui posteri quibus hoc reuelabitur. facit
Hadrianus Papa. noster quodlibetis ij. litera c. ex charta xv.
columna prima. vnde ne arguamur à posterioribus, bonum
est semper in hætere communi opinioni in dubio. Præterea
communis opin. vtiplurimum solet obseruari in practica: vn-
de ex eo quòd fuerit obseruata, licet superuenerint aliqua fun-
damenta cōcludentia contra communem: nõnne illam debe-
mus nihilominus obseruare, per ea quæ dicta sunt in prima li-
mitatione. Vnde nisi adducerentur noua fundamenta contra
communem opi. quæ verisimiliter non fuissent visa per tene-
res communem opin. non recedentem ab ea: adhuc si debet
recedere, vellem quòd responderetur omnibus fundamentis
communis opin. aliàs etiam si adduceretur vnū fundamentum
concl

concludens contra cōmunem. & esset aliud cōcludens funda-
mentū pro cōmuni. dato, quōd neutri responderi posset, adhē-
rerem cōmuni. Quando autē essent plura fundamenta insolubilia pro vna parte quam pro altera. Spec in tit. de disput. & al-
legat. onib. §. nunc videndū occurrit. colū. ij. vers. studeat au-
tem. dicit debere stari pluribus fundamentis. pro quo Capol.
in tract. de imper. mil. delig. char. xij. col. iij. & vers. licet plu-
res rationes. vbi dicit hoc procedere quando sunt æquæ bonæ.
Non tamen per hoc est dānanda subtilis inductio legū: eua
in inductione stat. virtus legis: vt dixi in prima ampliatione.
¶ **L**imita quartō quando cōmunis opinio esset rigorosa: &
alia contraria opinio esset æquior. In omnibus quidem vbi latē
Decius I ea quæ in partes. §. ij. ff. de reg. iur. quam allegat Ante-
ros Frego. char. xj. c. si. de transact. l. placuit. vbi Ias. est alios.
C. de iudic. l. Aemilius. ff. de minorib. Et Cato. Aequum iudica-
ca Guliel. Rouille in tract. de descrip. iustitiæ. lib. j. c. fin. & Luc.
in princ. offic. in rubr. de animi elatione. quōd qui vult omni-
bus complacere, difficulter seruat æquitatē, quæ est iustitiæ ma-
ximē propria. & multa in iure contra strictam rationem dispu-
tandi pro utilitate publica recepta sunt. l. ita vulneratus. §. pen-
ul. ff. ad leg. Aquil. cap. fin. de transact. l. Barbarius ibi, huma-
nius. ff. de offic. prætor. quam inducit Baveria in §. testes autem.
in fin. instit. de testam. debet enim omnis interpretatio esse bo-
na & æqua, quia ius est ars boni & æquil. ij. ff. de iustit. & iur. &
Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. rubr. de scientia qualis
requiratur in aduocato al. eg. Cicer. & alios summē laudantes
quosdam iuriconsultos, quia nunquam Ius ab æquitate sepa-
rauerint. vide Ioan. Montolonium in Promptuario iuris. in
vers. æquitas Anton. de Prato in tract. de secund. nupt. char.
xv. col. iij. vbi dicit. quōd illa dicitur æquior per quam evita-
tur absurdum per l. ita vulneratus ff. de leg. Aquil. & de absur-
do. 3. in materia argumentorum. & quōd æquior opinio sit se-
quenda, tenet Curt. Semor consil. ij. super testamētis. col. x. vers.
ecce ergo. Corf. sing. ccvj. vbi Doctores Ioā. Lup. in cap. per ve-
stras iij. not. de donat. inter vir. & vxor est in toto opere. char.
lxxj. col. iij. Igneus in authen. ex causa. col. xc. maximē quando
talis opinio æquior est fundata in ratione naturali. Socin. in l.
qui agnitis. iij. colū. ff. de except. Hippol. in rubr. C. de probat.
colum. xxxvij. & seq. gloss. in Regula Cancellariæ. xij. vbi di-
citur quōd in dubio recurrimus ad rationem naturalem, & re-
gulas

68
Æquitas
præfertur
rigori.

gulas iuris communis. Iaf in l. filio pater. ij. not. de leg. j. in l. si
 feruum. §. sequitur. col. j. ff. de verb. oblig. cum aliis supra addu
 ctis in precedenti limitatione contra ferupulositat. m. Iustus
 enim quãdòq; in iustitia sua perit. gl. in cap. nisi cum pudent.
 in ver. elicit de renunt. Et dicit Syrus apud Ter. unũ in Heau
 rontum. o. u. me nos. Ius sumorum sæpe summa malitia est. Et
 reatsumpt pulchre Cicero circa mediũ j. Officiorũ de offic. à
 circũstantia. Polyd. prouerb. ex. Guil. Ronside in tract. de de
 scrip. iustitiz. lib. j. c. penul. Eratin. j. parte prouerb. decc. xxij
 Ioan. Montolon. in Promptuar. o. Iuris in ver. iustitia. col. ij.
 Aeneas Syluius epist. lxx. reuerius. Mathæus Bosius xxxv. in
 cip. omnes. Ioan. Pyrrius in repet. l. quotiens ij. char. ff. de reg.
 iur. Luc. de Penna in l. præcepit. col. ij. C. de can. larg. col. lib. b.
 x. ubi dicit quod Aristides rex Grecorum ob nimiam iustitiam
 expulſus fuit. Archid. in cap. denique in fi. iij. distinct. nõ enim
 omne quod licet honestum est. i. semper in conveniend. bus. ff.
 de rit. nup. dicit tamen Card. in clem. j. de reliq. & vener. sanct.
 iij. in. x. quod iustũ vnus partis præferitur honesto alterius par
 tis: unò quod nunquam separatur iustum & honestũ. licet cõ
 trarium appareat. Et quãdoque aliquid est iustum. cuius con
 trariũ est iniustum. Anch. in reg. peccatum. in fi. col. xvij. de reg.
 iur. lib. vj. Et in fi. suæ disputationis quæ incipit. Antiquis tem
 poribus. text. in l. exigẽdi. C. de procur. facit Hippol. in l. si quis
 vltro. col. xij. ff. de quæst. facit Alex. & Iaf. in l. placuit. de iud.
 ubi vaui. de Cast. allegat Salomonẽ dicere. Noli esse nimis iu
 stus. vt Ecclesiast. vij. & in cap. serpẽs. de penit. dist. j. c. nimitũ.
 xxij. q. iij. Felin. in cap. purgatum. de re iud. Decius in c. ex
 parte elij. de offic. deleg. in cap. quomã cõtra. col. ij. de prob.
 & Secretinium enart. xvj. dum examinãt quãdo æquitas præ
 feratur rigori. In quibus locis semper intelligant de æquitate
 iuris scriptum: nõ autem quod quis debeat sumere æquitatem
 de burtã suã. Curt. cons. lxxxij. quod est vltimum. col. ante pe
 nult. etiam in repet. l. ad moneadi. col. fin. ff. de iure iur. alias li
 cet opinio esset æquior. nõ esset seruanda. Arer. in Lira stipula
 tus. §. possum col. ij. de verb. obl. dũ dicit. licet ista sit æquior.
 contraria tamen seruaretur Iaf. in l. nemo rem suam in fi. ff. de
 verb. oblig. & alibi sæpe prout nec æquitatem abusiua. Bar
 bat. lib. j. cons. xvj. clementissimi Dei patris col. ij. dicit tamen
 Hadri. Papa noster quod lib. vj. est char. lvi. lxxa. c. quod de
 bet tunc iudex scribere principi. qui præferet æquitatem non
 scripiam

æquitas
 scripta.

scriptam rigori scripto, vt ibi etiam q. x. col. xvij. & quq. mo-
dis capiatur rigor, Panor. in cap. si clericus laicum. iij. not. vbi
Roch. de foro compet. Ioan. pronepos Bart. in tract. de arbit.
lib. x. q. seu cap. iij. Iudæis autem bene seruatur merus rigor, &
non æquitas. Ias. in l. si insulam ff. de verb. obligat. iij. not. Cur-
tius Senior consi. vlt. colū. antepen. In quibus quod ius seruian-
dum sit. Ferrat. cautel. xxiiij. quæritur. Et istud est quod fecit
magnum honorem opin. Bart. quia sequebatur libenter opin.
placentes laicis, vt dicit Bald. quem refert Barb. in cap. dilecti.
col. si. de iudic. Ias. in l. quidam cum filiū. num. 3. de verb. obl.
Nec mirum, quia isti intellectus qui nō consonāt auribus vul-
gi, dicuntur extranei, secundum Bal. in l. maximum vitium. C.
de liber. præter in cap. j. de pace Const. in ver. Opizon ad fin.
dum dicit, quod omnis intellectus, qui non sonat auribus vul-
gi, est extraneus: & sic euitandus. refert Ias. in l. eum qui ita. el
ij. in l. qui ante Calendas. col. ij. ff. de verb. oblig. Barb. in repet.
rubricæ de fide instr. col. x. & in l. cum acutissimi col. lxviij. C.
de fideicommiss. & in consi. xxxiiij. incip. præclare opumus.
col. xxij. ij. vol. in c. iij. loco. col. xix. vers. iij. mouetur. de prob.
Alex. in apostil. ad Bart. in l. Labeo. ff. de supel. leg. facit quod
sermone de moribus quando discordant ab his quæ secundū
sensum videntur, negligi solent. in princ. x. Ethicorum. Hadr.
Papa noster in quodlibet. chart. x. colū. j. facit Barba. per illum
text. in cap. sicut consuetudo. col. iij. de probat. vbi allegat Bal.
post Auerroim dicere, quod experimentum verorum sermo-
num est vt concordet cum rebus sensatis, vt verificetur in com-
munem hominum opin. intellectu fruuentium. & idem infinitis
vicibus repetit Barbat. legendo & consulendo, qui facit satis
bonum forum de hoc dicto: non tamen intelligas de vulgo si-
ne ratione, de quo dixeram in secunda parte animatiua. vers.
nec meretur solutionem.

- 69 ¶ Limita quinto, nisi isti qui tenent communem opinionem
determinarent de eo in quo non habent peritiam. Et tenens
contrariam opin. esset in illa facultate peritior. Eras. j. parte,
prouerb. dxij. Ne sutor ultra crepidam. Bon. de nob. parte iij.
num. 57. Barbat. in rub. de precariis. in primis verbis. in c. pro-
posuisti. col. v. de probat. Bolog. in Theodosiana in ver. ab eis-
dem philosophis. & in verbo, librū ab archidiano. col. iij. Luc.
de Penna C. de profess. & medi. lib. x. in l. magistros. col. iij. De
cius. in cap. ne innitaris. ad fin. de constit. Est enim credendum
peritis

Opin. pla-
ces vulgo.

Peritis in
arte creden-
dum est.

peritis in arte l.j.in princ.de vent.inspi. vbi dom.Alex. in apostillis. & in l.semel. C.de re milit.lib.xij. Felin. & Decius in c. proposuisti. iij.col.de probat.Socin. fallent.ccxciij.faciunt quæ s.dixi in v.ratione principali partis affirmatiuæ circa fin. Et est bona gl.in cap.vt veterū. ix. dist. quæ dicit quòd in disputationibus propterea plus credimus August.in moralibus, Gregorio in historiis, & translationibus Hieron. Et sic tollitur quæstio Petrarchæ epist.lxiiij. dicta difficile. & seq.vbi quærit cuius authoritas sit maior Hieronymi, an Augustini. facit illud Philosophi, quòd vnusquisq; eorum quæ cognoscit bonus est iudex. refert Socin. consi. clxiij. vñ bulla. col. ix. vers. ex parte. facit Scrutinium referens illam gl. chart. cc. & lxxvij. & xcij. Panor. in cap. j. vltim. notab. de consang. & affin. vbi dicit quòd ille cui est commissæ causa matrimonialis, si nō habet peritiam canonum debet consulere peritiores: aliàs peccat. ideo in materia legali stamus Legistis: in canonica stamus Canonistis: vt volunt omnes in cap. j. & ij. de oper. no. nunt. Et dicit Io. And. in cap. relatum. in fi. de offic. deleg. quòd Azo allegabat illum text. quem habuerat à quodam canonista: sed quia fuit oppositum de cap. seq. incip. gratum. dixit Azo, gratum relatū si manet vituperatum. Et propterea in materia feudali plus credimus Iac. de Beluifo, quàm aliis: quia ipse sæpius legit illum librum. Iac. in inuestitura. in vers. & dicit vasalli cōuenti coram ordinario col. j. latius Afflictus in constitutionibus regni lib. iij. rub. v. col. iij. est char. cclxix. ante si præsertim cū sit quædam scientia de per se. secundum Bald j lib. consi. cccxciiij. incip. quòd cōsentiens domino, & habet suas singularitates quæ vocātur naturæ, vt per eum lib. iij. consi. cccij. materia. col. j. & dicit Bald. in l. omnes populi. col. vij. ff. de iust. & iur. quòd pro habendo intellectu literali grammaticali, recurrimus ad speculatiuos Grammaticos, puta Catholiconem, nōdum viderat Nestorem, qui cum totiens dicit somniasse: & bellum grammaticale, vbi dicitur, Catholicon inuentus cum asino onusto vocabulis. hinc idem raptus fuit propterea acriter tortus & coactus fateri furtum. & frater Bapt. Carmelita. in apolog. ante Parthenicus Marianas. incip. quoniā. char. iij. dicit quòd est aspersus pluribus erroribus quàm pardus maculis. Et in Iudo Azardi. plus creditur vni barro quàm vni magifico doctori. Ang. in §. præterea quod per alluuiōem. instit. de rer. diuis. Et facit Curt. consi. xx. incip. Dominus labia mea. in primis verbis.

bis esset verecundia si ipsi non scirent plus. l. ij. col. antepenult. vers. Seruius autem Sulpitius. ff. de orig. iur. Rom. cōsi. cccxxx. incip. circa primum. ad fin. & dicit Felin in c. qualiter & quando el. ij. § ad corrigendos de accus. quod est verecundia Legis. quod Host. canonista sciuerit l. ante eos, licet in fauendo episcopis habuit malam scientiam & peiorem conscientiam. Bald. lib. ij. consi. clxvj. punctus quæstionis post medium. & ea quæ non sunt aperta debent subtilitatibus seu verbis exquisitis obfusari. Panor. lib. j. consi. clxxj. vilo puncto. in princ. & licet dicat Rom. sing. dcliiij. habens. & Ioan. Rugerij in cap. j. de causa pos. & propriet. j. not. quod Legista senza c. vale pocho. Canonista senza l. vale niente. Idem refert Igneus in disput. an rex Franciæ recognoscat Imperatorem. col. iiij. facit Balba. in rubr. de testam. col. j. hinc Felin in cap. ecclesia S. Mariæ. col. xxij. de constit. inuehit contra puros canonistas, qui putant omnia posse decidi inter clericos solis canonibus. Et dicit Host. in summa de pœnit. & re. §. cui confitendum. col. ix. vers. ij. q. per solam Bibliam regi non posset Ecclesia sancta Dei. ergo male dicit frater Mart. Luther. pag. dxv. qui dicit solam legem Euangelicam sufficere: licet non debeamus tantum videre Decretales quod deferamus Bibliam. Dantes in Paradiso. cantu. da poi. circa si. Imò Ioan. Fab in §. item pretiū. instit. de empt. & vend. inuehit contra simplices Legistas qui nihil sciunt de libris Poëtarum & Philosophorū, nec de moralibus: quod est peius & damabilius pro salute: nec mirum, quia moralitas est summa summarum in regimine mundi. secundū Bald. lib. iij. consil. cclxxvj. rex Romanorum. col. ij. & dicit Panor. in c. constitutis. iij. not. de appel. quod episcopus nō solum debet attendere studiis literarum, sed etiam aliis exterioribus. hinc dicit Quid. Disce bonas artes moneo Romana iuuentus Non tantum trepidos & tueare reos. Pro quo facit Petrarca in epist. lxxix. sic est. vl. char. sanctus August. ex libris Cicer. Plat. & Hor. tensij, multa ad Christianam religionem transtulit. Et Cicero valde extollitur inter Iuriconsultos. Periglus in repet. legis in suis. col. v. ff. de liber. & posth. licet in oratione pro Murena ex causa dixerit contra Legistas. sed ad eius dicta vide elegantem excusationem per Vdair. Zasium in reper. l. ij. ff. de orig. iur. col. lvj. & epist. ibidem seq. incip. Laurent. Valla. & quomodo dicta Cicer. & Poëtarum. Non tamen tantum studeant istis quod obliuiscantur leges: quia ex aliis paucas, ex istis colige

gra

grana. vt dicā. & ita suadet Io. Iac. de Canibus in tract. de modo studendi. col. viij. sub rub. nō est necesse Iurisperito Mathematicas discere disciplinas. ad fin. Non debet pudere Canonistam in materia legali consulere Legistā, nec econtrā. Io. Lup. in introductione c. per vestras. de donat. inter vir. & vx. col. j. & ibi ij. not. col. iij. vbi pulchrē est in opere, char. lxvj. co. iij. Anchar. in disput. quæ incipit, antiquis & modernis temporibus. col. x. vbi quod quādo Canonistæ differunt à Theologis in materia vsurarum, standū est Canonistis, quā sequitur Alex. consi. j. col. incip. circa primum. col. iij. vers. & si aliqui. & consi. cvij. pro inuestigatione. col. v. versic. & si aliqui. iij. volu. Et est idemmet consiliū repetitum. Defensoriū montis Busti. char. xlij. col. iij. & char. xlix. col. iij. Alex. de Neuo in suo cōsilio cōtra Iudæos fœnerantes. impresso post Pisaneliā. chart. xij. col. iij. Petr. de Rauenna in suo aureo Alphabeto. in notabilibus post materiam consuetudinis. versicu hoc in loco volo. Scrutinium char. lxviij. Decis. consil. cxj. col. ij. & clj. in fi. iij. col. frater August. in scrutinio, char. lxviij. Bustus in Defensorio montis. char. xlij. col. iij. plus dicit Dodus in sua apologia contra fratrem Samuelem. char. xxv. vers. primo illa doctrina. quod Innocentius Papa mandabat opinionem diui Thomæ obseruari, opinione canonica semper excepta. & quod etiam leges sint à prædicatoribus allegandæ, pulchrē defendit frater Iacob. de Marchepalu in suo tract. de animabus incolentibus Purgatorium. in ult. parte. Dicit tamen Burgos in c. ij. col. ij. de emp. & vend. quod rarō vel nunquam Canonistæ differunt à Theologis: & quando iura canonica volunt aliud seruari in foro contentioso, aliud in foro conscientię, hoc exprimunt. Decius in c. culpa caret. ff. de regu. iur. col. si. licet canonistæ vsque adeo ad theologicos terminos non ita subtilissimē tenent. frater Syluest. contra Luth. chart. ccvj. vbi char. xxj. latē ponit qualiter dicatur quid de iure diuino. facit Fortun. in repet. cap. j. de pact. col. v. quod ius canonicum semper est conforme iuri diuino. c. si. ix. dist. & iure naturali. c. filius. & c. cū esles. de testā. & col. xliij. & col. lxj. quod ius canonicū semper veram iustitiam imitatur. allegat etiam c. j. vt eccles. benefic. in princip. Et idem Fortun. in lib. de fine vtriusq; iur. co. xv. dicit quod rarō est differētia inter forum ciuile & conscientię. saltem in iustitia, quia procedit à principiis naturalibus, & sic semper est vna, & tota sibi consentit & constat. allegat Cicer. & ipse co.

Canonistæ
differunt à
theologis.

Ii piofus

pius tradit in repet. d. cap. j. col. x. & pro hoc facit quod vult
 Bal. in repet. l. Aemilius. col. fin. ff. de minor. quod nulla est ra-
 tio quæ non participet etiam diuinitatis. & idem Fortun. in l.
 si vnus. §. pactus. col. x. ff. eod. quod omnis lex humana habet
 participationem & vinculum à lege æterna & naturali. prout
 enim causæ inferiores à cœlestibus reguntur, & cœlestia agunt
 in corporibus humanis: ita omnis lex à lege naturali & natu-
 ralis ab æterna, & æterna à Deo regitur. S. Thom. prima secun-
 dæ. q. xcvi. art. iiii. & q. xcj. articulo ij. dicēs sic intelligi illud re-
 gum: Per me reges regnant, & principes dominantur. & alibi
 sæpe vtitur Fortun. his dictis, vt per eum de vltimo fine iuris.
 col. iiii. & sæpe adducit ad probandum, quod lex naturalis & di-
 uina est eadē & immutabilis. & quod iura ciuilia seu canonica
 contraria non valent, quia non habent esse legis. allegat Ci-
 cer. in duobus locis. & omnia prædicta. & S. Thom. in iij. sen-
 ten. dist. cccxxiiij. j. arti. l. j. ff. de iustit. & iure. §. sed naturalia.
 instit. de iur. nat. l. eas obligationes. de cap. dimi. c. fin. de præ-
 scrip. iuncto. c. fin. de consuet. c. j. & ij. j. dist. §. lege. vj. dist. quæ
 iura habet præ manibus, & sæpe allegat, vt patet in eius scriptis
 vltra loca prædicta, videlicet ff. de iustit. & iur. co. xlvj. & in li-
 bro, de vltimo fin. vlt. iur. col. xij. & lxij. & in l. legitima col.
 xiiij. ff. de pact. & col. xxix. & xxxiiij. & in l. iuriscētum. §. si ob-
 maleficium. ff. de pact. col. iiii. §. quinimò. col. xv. versic. iij. infe-
 ro in l. si vnus. §. pactus. col. vj. & in repet. cap. j. de pact. col. ix.
 xxxvj. lx. & antepenult. & in repet. l. Gallus. ff. de liber. & posth.
 §. idem credendum. num. xlvij. & aliās audiui à reuerēdo theo-
 logo fratre Benedicto Monzeto, dum contra eum in publica
 disputatione arguerem, quod etiam supra scripta consideratio
 habetur in Pizanola. & si bene meminere circa princ. facit Gam-
 marus in tract. de extensione. chart. iiii. col. j. post mediū. facit,
 quia sermones de moribus quando discordant ab his quæ se-
 cundum sensum videntur, spreti atq; reiecti habentur in prin-
 x. Ethicor. Hadr. Papa noster in Quodlibetis, char. x. col. ij. &
 sensus & ratio naturalis est vniformis. ergo non cadit discor-
 dia. & dixi paulò suprà. Est tamen notandum quod si legistæ
 inter se discrepant, & reperiatur casus expressè decisis in iure
 canonico, stabimus iuri canonico, etiam in foro Cæsaris. &
 econtrā variatibus canonistis etiam in foro ecclesiæ stabimus
 decisioni factæ per ius ciuile: vt volunt omnes in cap. j. & ij. de
 oper. nou. nuntiāt. Marian. in tracta. de citatione. articul. xxiiij.
 q. iij.

Canonistæ
 differunt à
 Legistis.

q. iij. Felin. in cap. in causis. col. j. de testib. & in cap. fraternita-
tis col. ij. eo. tit. dicens, quod in causis feudalibus præualeat ius
canonicum propter iuramentum in fidelitate. Alias enim qua-
libet lex seruabitur in foro suo. legistarum, scilicet in foro Cæ-
saris: canonistarum, in foro Ecclesie. Alex. in apostillis. Barbat.
in l. privilegia. C. de sacrosanct ecclesi. Felin. in c. ecclesia san-
ctæ Mariæ col. xij. & seq. de constitut. in c. j. vers. tertia declara-
tio. eod. tit. in cap. in causis. in ij. not. in c. fraternitatis. col. ij. in
cap. testimonium. col. iij. de testib. Barb. in lib. j. consi. xij. col.
ij. Alex. and. in l. j. col. vj. ff. sol. matr. & lib. ij. consi. cix. vij. in fi.
& xcij. viso themate. lib. iij. Panorm. in cap. clerici. col. j. de iu-
dic. in c. quod clericis de foro compet. & hb. ij. consi. xciiij. col.
iij. dubio iij. Perus. in procem. rubr. de testam. lib. vj. Aret. in
c. decernimus. de iudic. consil. xlvij. Vitalis in tract. clausula-
rum. chart. xij. col. iij. Ioan. Rugerij. post Panorm. in cap. j. no-
tab. de causa possessio. & propriet. Limita tamen quod supra
dictum est quod stante varietate canonistarum steret legi ex-
pressè decidenti, etiam in terris ecclesiæ non procedere, quan-
do talis lex esset dānosa ecclesiæ. Ias. in l. & generaliter. §. cum
autem. col. ij. C. de instit. & substi. facit Panorm. in c. nuper. an-
te fin. de test. quod licet lex sit canonizata, nō tamē est seruan-
da in foro canonico si contrariatur canoni. Felin. in cap. super
eo. col. ij. eo. tit. Item limita in causis piis: quia in vitroque foro
seruatur ius canonicum. Bueria in §. j. col. v. in fi. qui test fac.
pos. per d. l. privilegia. Felin. in c. in causis. col. j. de testib. Et ad-
uertere, quia plures errant credentes, quod quā primū lex ci-
uilis reperitur inserta inter canones, vel in libro Decretalium,
q. dicatur canonizata: licet secus in libro Decreti: quia Gra-
tianus non habuit auctoritatem canonizandi leges. Card. aj. q.
vij. c. si quis. §. j. ad fin. Felin. in d. c. super eo de testib. Fed. consi.
fil. lxxvj. domini auditoris. Sed puto quod veritas dependeret
ab illo: nunquid liber Decreti sit authenticus? de quo in procem.
Lombardæ Ias. in l. j. ff. si certum per. Sed hoc non fufficit: quia
oportet quod sit incerta in vno capitulo. Ias. in l. j. prima lect.
col. ix. C. de summa Trinit. Felin. in d. cap. ecclesia. col. xij. de
constit. & hoc vltimum fortē potuisset cōuenientius adduce-
re Ias. in l. centurio eo. xxxj. ff. de vulg. & pupil. quā illud de
cap. j. de reliq. & vener. sanct. dum propterea ibi satis inutiliter
damnat Mod. Senens. qui dicunt quod opin. Bartol. est cano-
nizata à Moder. Perulinis: sed non erat memor eius quod ipse.

Quomodo
dicatur lex
canonizata

li 2 met

met Ias. dixerat. in præl. feudal. col. xij. dum post Ioan. And. inuehit contra eos qui multis mediis student impugnare opin. antiquorum quæ inutiles sunt. & not. quòd licet illi sint sacratissimæ. quãdo tamen allegamus simul canones & leges debemus præmittere canones: quia videntur promulgari inunctu Spiritu sancti. Panor. in cap. inter alia. ij. not. de immun. eccles. sed hæc sua ratio nõ concludit. quare etiam leges per ora principum sunt diuinitus promulgatæ. sed responde vt Gemin. in c. ij. in ij. op. de præscrip. ¶ Limita sexto, nisi iudex ex causa recederet à communi opinione: quoniam tali casu non solum à communi opin. verum à lege recedi potest. l. si hominem. ff. manda. ad quam Felin. in d. c. j. de conti. col. xij. & in c. decani. x. col. de rescrip. & in c. pastoralis. ij. col. de except. Parpal. in l. j. C. de precib. imper. offer. Decius in capit. sicut. de probat. col. vj. Corset. singul. clj. tempore pacis. Cremen. sing. cl. Barb. in repetit. rub. C. qui admitt. col. xxij. & tribus seq. refert Ias. in l. omnes populi ff. de instit. & iure in fi Idem Barba. in tract. de Cardin. ij. parte q. v. col. v. Idem Ias. in l. nõ solum. §. morte col. xvij. ff. de oper. nou. nunt. in §. ex maleficiis. num. xv. & xvj. instit. de actio. Nata in clem. sæpe col. lxxj. & faciunt plura posita per Hippol. in l. j. §. si quis ultro. col. v. ff. de quæstio. dum examinat quando aliquid de nouo superueniẽs, seu iusta causa excuset. Ias. in §. ex maleficiis. col. ij. instit. de actio. intelligit hoc procedere in maioribus magistratibus, secus in minoribus, quibus nõ licet etiam ex causa. Debet tamẽ iudex in actis facere mentionem de tali causa per quam à lege recedat, & à communi opinione: & voluit Felin. vbi supra. & Decius in c. consuluit. el. j. de appel. ¶ Limita septimò, vt regula quòd iudex debeat sequi communem opinionem, procedat quantum ad iniquitatẽ sententiæ: quia sententia bene diceretur iniqua seu iniusta. Secus autem quantũ ad nullitatẽ, quoniam talis sententia nõ diceretur nulla. Bart. in l. iij. §. hoc autem iudicium. de dam. infect. Burgos in c. cum dilecti. co. ix. de empt. & ven. vbi dicit quòd dummodo aliqui Doctores teneant contra communem, sententia tali casu nõ diceretur nulla. Paris de Puteo in tract. de Syndicatu. in vers. iudicare. c. an si iudex qui dedit col. ij. ver. & dicit Bald. in l. iij. Felin. in c. j. vj. not. de constit. Ias. in l. qui Romæ. §. duo fratres. iij. nota. ff. de verb. obli. Facit Formularium prouinciale, char. xxxvj. vbi dicit, quòd nihilominus tali casu curia non solet dare literas,

Ego

70
Ex causa licet transgre-
di leges.

Sententia
cõtra com-
munem non
est nulla.

Ego dubito de ista limitatione: nam sicut sententia lata per expressum iuris errorem, seu contra legem, non valet. l. ij. C. quando prouoc. non est neces. Claud. in d. l. qui Romæ. §. duo fratres. col. iij. ff. de verb. oblig. ad quam Socin. fall. ccclij. Dat. sexdecim limitationes. Et sententia lata contra consuetudinem notoriam etiam est nulla. vt Ias. post Bald. in liubemus. C. de iudic. pari modo videtur dicendum quod sit nulla, quando est lata contra communem opinionem Doct. Nam illud de quo apparet decisio libris apertis, ita dicitur esse indubitabile, sicut illud de quo est lex. Ias. in l. si quis in conscribendo. C. de pactis. Scrutiniū char. l. xix. & clarius char. lxxvij. & seq. infra charta seq. in x. limitatio. Et quia non possunt omnes articuli sigillatim per leges decidi. l. non possunt. ff. de legib. Tunc communis opin. doct. seruatur pro lege. Ang. in l. si idē cū eodem. ff. de iuris. om. iud. cū sim. vt dixi in prima ampliatione ad hanc regulam in fine. Præterea manifesta iniquitas æquiparatur nullitati. Curtius consil. lxxv. super præmissa. col. iij. Claud. in rep. l. vt vim. ff. de iusti. & iur. col. xj. Felin. in c. inter cæteras. de re iud. col. antepen. Barb. in c. in præsentia col. antepen. de probat. Perus. in c. dilecto. quod legit pro si. de app. col. xlj. Et q̄ talis notorietas postea apparuerit, Corse. sing. cccij. incip. si notoriē. Sed nemo negat sententiā latam cōtra cōmunē opinionē esse iniquā: ergo perinde est ac si esset nulla. Ideo diligentius esset inuestigandū super ista limitatione. ¶ Limita octauo vt prædicta regula procedat quando cōmunis opin. esset in terminis quæstionis quæ agitur: aliās secus. quia licet dicamus q̄ sufficit allegare in genere. Præpos. in c. j. j. not. de frig. & mal. allegando Horatium, Nang; opere in grandi fas est obrepere somnum. si aliqui Doct. tenerent in terminis quæstionis quæ vertitur, pro illis esset iudicandum: etiam licet cōmunis opin. à remotis aliquid decideret in contrarium. prout dicit Alex. in l. sed & si quis. §. quæsitū. col. fin. ff. si quis caut. Ias. in l. j. §. sed & si mihi. ff. de verb. oblig. quod quando habemus text. specificē loquentem in materia, non debemus ab eo discedere propter legem loquentem in materia remota. facit Decius in c. intelleximus. col. iij. de iud. vbi dicit quod potius debemus stare iuribus magis specificē in materia loquentibus, quàm iuribus generalibus per regulā generi. Et dixit Alex. lib. j. consil. lxxvij in causa accusationis. col. pen. versicu. nec prædictis. quod probatio in specie præualeat probationi in genere. Et dicit Barba.

Manifesta
iniquitas,
est nullitas.

Decisio in
terminis.

rub. de fid. instrum. col. iij. & in rub. de confu. col. ij. in c. cum
M. num. ccxxxij. de consti. vbi bona postilla. & in rubr. de po-
stul. præl. colū ij. quod omnis cognitio incipit à generalibus,
postea deuenitur ad specifica & particularia. idem repetit ipse
in cap. in præsentia. col. xxj. de probat. facit gl. j. in princip. in
l. j. C. plus val. quod ag. facit Aegidius de regim. princip. lib. ij.
parte j. c. xvj. dicens. quod ignorando vniuersalia. facit plerun-
que particularia ignorare. Et quod dicunt rhetores. quod nihil pos-
sint importare nisi id de quo loqueris. Et dicit Bald. in c. cum
M. colū. pen. de appel. quod verba generalia indigent quadam
expositione. secus in verbis specialibus. Et dicit gl. in l. quis sit
fugitiuus. § quod autem in verb. cauert. ff. de edil. edict. quod
vbi est clausula specialis nō indigemus generali. & dicit Are-
tin. cōf. vj. incip. viso instrumēto. col. j. quod ista generalia so-
lent apponi ornatus causa. & cōf. xij. viso deligēter. col. j. quod
virtus non est in dicēdo multa. seu multum ex particularibus:
quando circa vniuersalia sermones sunt faciliores. circa parti-
cularia autem veriores. alleg. Philosophum ij. Ethic. est text.
commenti vij. quem etiam alleg. Lisoperita. col. ii. & idē Aret.
conf. xcix. longitudo in princip. & cv. in præsentia. Hadr. Papa
noster in quodlib. j. est char. vj. colū. iij. Et patet ad sensum nā
si interrogo duos vbi est Prætor: vnus respondeat est in ciuita-
te. alter quod est in platea: cui dubium quod erit verius & cla-
rius responsum dicētis quod est in platea. quā quod est in ci-
uitate? quia facilius inspexero plateam. quā totam ciuitatē.
Sunt enim ista generalia brocarda. id est regulæ quæ patiuntur
plura argumenta pro & contrā. & habent aliquas solutiones.
vt patet in brocardis Azo secūdum Imol. in l. quicquid astring-
endæ. col. iij. ff. de verb. obl. est verum quod frater Hieron. de
Ferraria in lib. suarum assertarum reuelationum. excusat se q̃
non est possibile particularia quæque voluminibus contineri:
quia tot libris capiēdis vix mūdus sufficeret. ideo iubebat Pla-
to descendētē vsq; ad particularia quiescere. Et Salomon. in l.
Gallus. §. idem credendum col. ij. ff. de lib. & posth. dicit. quod si
tradentis dogma non est singula prosequi: sed in §. & quid si
tantū. col. ij. dicit. quod opumē speculantis est omnia minuta-
tim prosequi & colū. seq. dicit quod sufficit in qualibet dispo-
sitione substantialia attingere. tacitē vel expressē. vel etiam ge-
nerali sermone apto talem casum de quo agitur comprehen-
dere.

dere tamē ad prædicta facit quod tradit Corradus in tract. de schismate. c. iij. col. fi. faciūt quæ dicam statim. Et quod Igneus in auth. ex causa colū. xix. quodd vbi est clara decisio, cessant omnia argumēta. Decisiones enim quæ sunt in terminis sunt securiores: prout est de mente Bruni Asten. in tract. statutorū. vj. artic. q. ij. in fi. col. iij. dum dicit q. in illa materia extensionis nō est minus periculosum adhærere decisionibus, quā in regulis cōmunibus. Et dicit Ang. conf. xiiij. nos Carolus. col. ij. q. allegare regulas generales est refugium miserorū. Et dicit Ias. in l. non eo minus. col. fi. vers. iij. facit C. de procur. quod Paul. de Cast. qui habebat illum casum de facto, allegabat text. per quem sic dicebat Ang. & non potuit tantum cantare quod iudex voluerit iudicare pro eo, quia nesciuit allegare Decis. Angel. contra tales iudices. facit quod contra aduocatos inuehit Paul. de Cast. in l. Clodius. ff. de acquiren. hære. ante fin. dicens quod doctor non audens consulere quando habet bonam rationem, nisi inueniat casum decisum, non est laudandus: & si antiqui ita fecissent, quomodo nos faceremus? Et ita inuehit contra quendam aduocatum ceruicolum. Roman. consil. xlij. incip. visis quæ egregiè. ad fi. facit Ponzinibius in tract. de Lamiis. col. vj. Allegando Paul. de Cast. vbi §. Ias. in l. non eo minus. C. de procu. col. fi. vers. iij. dixit Felin. in c. j. in fin. iij. col. de prescrip. quod debemus respondere per speciales decisiones, nō per generales regulas more pauperū doctorū. & in c. cū ordinem. col. iij. de rescript. dicit quod licet cumulatio decisionum displiceat ingeniis eleuatis: tamen in actu practico laboramus vt inueniamus decisionem: quia consulere secundū regulas est doctoris positui, quos vulgus procuratores appellat. Sed consulere secundum decisionem in terminis, est doctifsimi doctoris. Et tamen leges in scholis deglutiuntur: & in palatiis digeruntur. Catel. ij. par. Memoral. in verb. practica. tunc enim sapiunt cū fructus ex eis percipiuntur. Feli. in c. ex tenore. ij. not. de test. Bald. in l. Aemilius. ff. de mino. col. antepen. Et facit, quia erit aliqua regula: & tamen habebit tot fallentias quod posset fieri vna regula in contrarium. gl. in §. si quis alit. insti. de inutil. stipu. in ver. nihil agit. ante fi. Cur. de sequestro. colū. v. dicam §. q. in dubio pro regula. & licet doctor sit in lata culpa ignorando regulas l. non fatetur. ff. de confes. Ias. in l. sed & si quis §. quæ situm. colū. v. ff. si quis caut. secus tamē est de aliquo casu speciali vel singulari. Iason in l. quod re. col.

xiiij. vbi Soci. col. fi. ff. si cert. pet. Est verum q. Fortun. in l. i. ris-
 gentium. §. quinimo. col. xxj. in §. pactus. colū. ij. xxxij. ff. de
 pact. non potest pati has fallentias, nec istas cumulationes, vt
 per eum ibi in §. & ideo. col. xx. & repet. c. j. colū. xxv. & xxvj.
 extra ea. Et tamen fallentiae omnes sunt fundatæ in æquitate.
 l. qui æquitate. ff. de excep. doli. Decius in l. in omnibus quidē.
 nu. vij. ff. de reg. iur. Signor. cōsil. clx. casus. col. pe. Ang. in rubr.
 instit. de except. col. vj. vers. capiamus tertiū cōmentum. Cic.
 de officiis. chart. xx. de officiis à circumstantia. c. existūt. vbi dat
 pulchrū exemplum. Galiura in rep. l. cetero. ff. de vulg. & pup-
 il. char. xxij. nu. cxxvj. & de Traiano. de furto ludæorū. vt dixi
 in constitutione, quod liceat dispensare super matrimonio car-
 nali copula consummato ob adulteriū coniugis & dicit glo. in
 auth. vt sine prohib. matres. in princ. super verb. existimamus.
 quod ineptum est regulam non fallere vbi æquitas suadeat. vt
 Curt. Iunior conf. xix. circa fi. post suum tractatum feudorum.
 Decius vbi s. Et per illam gl. dicit Perus. in c. vt debitus. col. fi.
 de appel. quod ratio naturalis sufficit ad faciendum regulam
 fallere. idem vult Ias. in l. à diuo Pio. §. in venditione. num. xij.
 de re iud. Et facit idem Ias. in l. quamuis. ff. de in ius vocā. cum
 sim. vt j. dicam de ratione naturali. frater Thom. Illyricus de
 potestate Papæ charta. lxvij. in prin. pulchrè & clarè Corradus
 in tract. de schismate. c. iij. col. fi. Et hoc maximè procedit quā-
 do exceptio reducit nos ad ius cōmune & antiquū. Bellame-
 ra confil. dvij. cōclusio. quod in casu dicam infra. char. pen. sed
 statim oppones de l. prospexit. in fin. principii. ff. qui & à quib.
 man. non licet. cum sim. vt Decius confil. xxxii. col. i. Conf. sing.
 clxiii. col. iii. cui non licet contravenire etiam in conscientia.
 Cepol. in tract. de cōtractib. simulatis. ii. præsump. col. ii. **Quia**
 vbi lex firmat pedes, nō est vterius quærendum. glos in l. si nō
 fuerit. §. i. in glo. pen. ff. pro socio. quam in d. tract. Cep. allegat.
 colū. vj. Salomonius in repet. l. Gallus. chart. xvij. Pantal. in rep.
 l. ij. C. de rescin. vend. col. xlvij. versic. xvi. Sed respondet Lanfr.
 de interpretatione statu. col. v. in ii. conclus. Felin. in c. si quan-
 do. colū. vii. de rescript. Ias. in l. filio pater ii. not. de leg. i. dic vt
 per eos. pro quibus facit quod vult Had. Papa noster in quod-
 lib. q. vi. litera h. la. ii. est chart. lvi. col. i. vbi allegando Philoso-
 phum i. Ethic. dicit quod humanorum actuum tanta est circū-
 stantiarum varietas: vt generali sermone magis tradi non pos-
 sit quæ causa ad hoc sufficiat, quæ nō, quàm medico: quæ cau-
 sa est

fa est potens mortē inferre, & quæ non. facit quòd plura sunt
negocia quàm vocabula. l. natura ff. de præscript. verbis. Dec.
in rub. ff. de reg. iur. Et propterea quādo aduocatus partis con-
trariæ allegat aliqua impertinentia valde à remotis: potes di-
cere, iubete iudices Senecæ causam dicere, non vulgari. l. i. in
l. centurio. col. iij. ff. de vulga. & pupil. vel quando malè fundat
argumenta, quòd dicitur ligare arenam sine cēmento. Cæpol.
de ser. vrb. præd. c. xl. in principi. vel arenam sine calce. vt Senecæ
scripta Caius princeps irridet. refert Io. Bap. Pius in commen-
to Sidonij. chart. j. & etiam contra legentes qui trahunt mate-
rias remotas & alienas, inuehit Io. Fab in §. j. in fi. insti. de act.
& Alex. in l. si patroni. §. qui fidei cōmissariam col. iij. ad Treb.
Bolog. in repet. auth. habita. C. ne fil pro pat. col. xlij. & dicit
Polyd. Prouerb. ccxij. quod cupressum simulant. ¶ Nonò limita
quando causa contra quam stat communis opi. esset val-
de fauorabilis & priuilegiata, prout in matrimonio dicit Ho-
stien. in c. si vir. de cog. spir. Barbat. Felin. & Decius in d. c. j. de
consti. sequitur Barb. lib. iij. cons. iij. à Ioue. col. iij. Curt. cōsil.
lv. super processu. col. pen. in j. additione. vbi dicit idem pro te-
stamento. Scrutinium char. lxxvij. & Felin. in d. c. j. de consti.
col. si. vers. quāto limita. Ias. in l. Gallus. §. quid si is. ij. not. ij.
lect. ff. de libe. & posth. vbi Salomon in §. in omnibus. in fi. Ga-
liaura in repet. l. centurio. ff. de vulg. & pup. num. cccxcv. quod
procedit etiam ad exclusionem filiorum. Decius consi. xi. col.
fi. Curt. consil. lxxvij. statutum col. ij. hinc dicimus quòd impu-
gnans testamentum, defectu numeri testium, peccat mortali-
ter. Panor. in c. cūm esles. de testa. col. ij. vbi Barb. in notabilib.
Et dicit Bart. in auth. sed cūm testator. col. j. C. ad legem Fal.
quòd licet hæres nullum commodum pecuniatum percipiat
ex testamento: tamen ex eo quòd faciat actum pium implen-
do voluntatem defuncti, & cōsequitur meritum apud Deum,
dicitur multū lucrari. Et Felin. in d. c. j. de consti. dicit idem in
opi. fauēte potestati clauium. Idem Ias. in l. j. col. ij. & iij. ff. sol.
matri. vbi dicit idem in testamento & dote. & in l. inter pares.
ff. de re iud. Felin. in cap. fin. eod. titu. Intellige nisi esset matri-
monium cōtra legem Dei contract. Decius in cap. j. de probat.
col. xxij. vbi dicit quòd contra illud in dubio pronūtiandum
est. vide in aliis locis. s. alleg. in viij. fundamento negatiuo de
incontinentia. circa fi. ij. inconueniētis. Est verum quòd ista li-
mitatio videtur destitui per aliquos: nam Decius in d. c. j. limi-

Debemus
stare in ter-
minis.

73

Non facia-
mus cui-
quam iniusti-
tiam, vt fa-
ueamus vi-
duz.

74

Res dicitur
dubia.

Res clara.

tat illud dictum Host. solum procedere quando essent variae opin. inter Doctores. Secus autem quando clarè cōstaret quòd communis opi. esset contra matrimonium, vel quod opin. singularis doctoris esset notoriè falsa: quia non debemus tantum piis causis fauere, quòd ceteris iniustitiam faciamus. c. ex tenore. de foro compet. cum concordantibus, vt per eum ibi. & Cattel. ij. parte Memorial. in verbo nuptiarum causa. qui dicit ita consuluisset Decium & Ias. praeceptores meos. idem tenet Rochus in d. c. j. ad si de conslit. post Barb. cons. j. iij. vol. col. xxxj. Decius consil. cxxxij. ad si. & Corset. sing. ccvi. incip. vbi Doct. est. in verb. opinio. And. Alciatus in Paradoxis libr. iij. c. vij. est chart. xxvj. vel quando pro communi opin. esset vnus text. Pet. de Lesnaudiere in tract. de Doctorib. iij. parte. q. xxxix. quia tunc non diceretur esse dubium, vt statim dicam, & iste fauor praeponderat illi de quo dicimus quòd in dubio debemus fauere reo. Decius in c. j. col. liij. de prob. versi. vj. limita. ¶ De-
cimò limita vt praedicta procedant quando apparet liquidè de magis communi opin. puta quia Doct. dicunt, & si ita se habet communis opin. Et propterea Ias. solebat dicere quādo Doct. attestantur ita esse cōmunem opi. quòd est bonum verbum in practica, vt retuli in princip. huius conclusionis. Secus autem quando non apparet de communi opin. vel quia aliqui Doct. attestantur vnā esse communem. Alii contrariam. Tunc res dicitur esse dubia propter conflictum opin. Socin. in rub. & in l. si fuerit. ff. de reb. dub. facit Ang. consil. ex. sanctissima. col. iij. quod multipliciter à sapientibus exponitur, eius veritas ignoratur. Paris de. Sindicatu in d. verb. iudicare. versi. an si iudex qui dedit. col. j. Alex. lib. ij. cōf. cxxxii. visa facti. col. iij. ver. deniq;. & lib. v. cōf. cxlij. viso processu. col. pe. Panor. in c. at si clerici. col. viii. de iud. Lāc. & Rimin. per illū text. in l. pe. C. de pact. De eo enim de quo est casus l. non dicitur esse dubiū. l. ancille. vbi gl. & Bart. C. de furt. tex. cū glo. si. in §. & nos. in auth. quib. mod. nat. ef. leg. Est enim proprium legis esse claram: vt dixi. & Ias. in d. l. pe. col. pe. C. de pact. dicit idē esse quādo libris apertis statim apparet de deciss. facit Corf. sing. cccxliiii. incip. si iudex. Scrutiniū chart. lxxxvij. Barb. lib. ij. consil. xxxvi. sapiēter. col. fin. §. in vii. limitat. in char. praeced. Clau. super Lucā chart. xxxij. litera d. alleg. Actū i. & chart. lxviii. ad Rom. vii. Igitur tales casus dubios solebat appellare Ias. esse casus pro amico. vt per eum in l. dotis causa. col. i. nu. xxxv. in l. post dotē. num. c. ff.

ev. ff. sol. mat. in l. in suis. col. ij. ff. de lib. & posth. in l. qui in aliena. nu. xxxv ff. de acquir. hered. quoniam tunc sit bonum habere iudicem amicum & favorabilem, ut concludunt omnes examinantes hanc materiam, quia potest secundum eos eligere cui dicat: Tu mihi sola places. Host. in proce. summæ col. ij. & adherere opin. quæ sibi magis placuerit, & sic favere amico gl. in c. venerabilem in verb. favere de elect. Idem Ias. in l. di. functo. ff. de offi. assess. col. vj in l. cum prolatis ad si de re iudic. dicēs, quod iudex non potest reprehendi sequendo opinionem quam vult. sicut si sunt diverse sententiæ Theologorum, neutra sapit hæresim, secundum eum & Ang. in l. inter stipulantē. §. j. in fi. ff. de verb. obl. vbi subaudit si faciat bona fide: & tunc concor. Anchar. cōfi. cexj de quo j. Sed licet fatear utile esse habere iudicem favorabilem. Socin. in c. j. de lib. obl. col. xlix. debet intelligi non claudicatē. Bal. in c. ne innitatis. de constit. nec dicentem tu mihi sola places. Host. in proce. summæ col. ij. nisi ponderatis rationibus, ut ibi. Tamen quod sententia diffinitiva relinquatur arbitrio puro iudicantis esset inconueniens: quia iudex primæ instantiæ erit mihi favorabilis. Iudex secundæ erit favorabilis aduersario: vel vnus habebit vnā opinionem alius aliam. Et sic nec partes, nec aduocati vnquam scirent, an foveret bonam vel malam causam & sic staremus sub incerto. contra tradita per Hipp. in rubr. C. de probat. col. lxxij. Burgos in c. eū causa. de empt. & vend. col. ij. & iij Ias. in l. ita stipulatus magna j. not. de verb. obl. Ius etenim semper debet esse certum l. ornamentum. ff. de aur. & arg. leg. & constans & perpetua voluntas. l. iustitia. ff. de iust. & iur. Et non ars incerta. Bart. in l. si is qui ducet. §. vtrū. ff. de reb. dub. in v. oppo. Et sequeretur illud quod opponunt nobis artifice, quod professio seu notitia legalis non est scientia, quia consistat in opinionibus: ut Lisoperita. chart. v. Sed errant, quia imò est vera scientia: quia leges sunt nobis scriptæ tanquam prima principia. quæ in qualibet scientia pro claris & veris ponuntur. Et quoniam per legem scriptam impossibile est omnes casus comprehendere, subintrat legis interpretatio, quæ deducendo argumenta & rationes à legibus scriptis, sicut alia scientia à suis principiis, generat habitum scientificum, apertiendo multas conclusiones, & decidendo multa dubia ex virtute aliarum legum. & sic verificatur dictum Philosophi, Scire est rem per causas cognoscere. ita inter cetera probat Card. in proemio Decret. columna quarta. latius eo ratio Gammarus in tractatu de extensione. colum. j. & ij vbi respondet ad quat

Nil relinquitur merito arbitrio iudicis.

*de arbitrio
propter
ij*

ad quatuor fundamenta quæ fiebant ad oppositum latissimè. Ponzinibius in tract. de Lamiis. & excellentia iuris. char. ij. vbi probat hanc opin. per quinque fundamenta, & respondet ad xj. fundamenta examinando adducta, & istâ opin. tenet Imol. in proœm. Decret. incip. quoniam. col. fi. Bart. in tract. testimoniorum. chart. v. v. cap. prudentia est. vt inquit Aristot. idem Panor. Imol. & Præpos. in cap. non debet in notabilib. de cōsang. & affin. Vldar. Zasius pulchrè in locis statim allegandis. Gilbertus in quæstione post iij. c. in lib. j. æconomicorum Philosophi. & dum dicitur quod est ars, respōdet Alber. in proœ. ff. incip. oēm in fi. prin. Imò dicitur Bar. Imo. & Ponzinibius in locis ante dictis quod est sapiētia & sic sciētia diuina. nā per me reges regnāt, & legū cōditores iusta decernūt Prouer. vij. Gāmarus de extensione. col. ix. & quæ paulò s. dixi referēdo Fortunium in tot locis, quod lex ciuilis cum diuina concordat: & quod rarò ius canonicum discordat à theologia, facit Ponzinibius in d. tract. de Lamiis & excellētia iuris. char. ij. & iij. maxime col. iij. vers. præterea. Fortun. de fine iuris. col. iij. Ioan. Mōtolonius in prōptuario Iuris. char. cxxvij. in prin. colū. ij. frater Isidorus in tract. de imperio militantis ecclesiæ lib. j. tit. viij. quæstione j. col. iij. vers. regit quoq; frater Syluester contra Lutherū chart. xvj. & cxxj. vbi clarè probat leges esse de iure diuino, & char. ccxxij. prout & summa Pisanelia. latè & subtiliter Vldar. Zasius post suā repe. l. ij. ff. de orig. iur. in orationibus. præsertim in habita in doctoratu Francisci Pauli: quæ incipit, non possum. & in iij. inci. pro ea. & in viij. sequentib. & quod sit sciētia diuina. tenet Arret. in c. qualiter & quando. el. ij. de accusat. ij. not. quia per ora principum diuinitus promulgata Barb. in c. j. col. ix. de iuram. calum. vbi latè. & in Ioannina. col. xlv. Bald. in cons. schismatis. col. j. dicens quod de cœlo processerunt, & sine eis loqui non licet. Felin. in c. in omni. col. ij. de testib. in c. ecclesia. colū. xiiij. de constit. Boschinus in repet. rubr. de constit. col. iij. Fortun. de fine iuris. colū. lxij. & euam quod latè essent per Romanos qui erant pagani. nam quandiu iustitiam coluerunt, habuerunt monarchiam. glos. in proœ. Pragmaticæ in verb. excoluerunt. est chart. ix. propter quam & propter pietatem & cæteras eorum virtutes Deus eis permisit tātum impetium, ne eorum benemerita sine præmio relinquerentur, secundum Aug. quem refert. Lancel. in l. nemo potest colum. viij. de leg. j. Hadr. vj. Papa noster in Quodlib. quærit.

quæst. x. colum. vij. & quòd leges sint à Deo, non solùm Christiani fatentur : sed & Iudæi, Gentiles, & Turcæ, quos refert Ioā. Bap. Castellioncus in præfatione ad Dictionariū Alberici, dum assignat rationem cur potius legibus, quàm medicinæ incubuerit. referendo Moysen & alios. prout & frater Iac. de Marchepalu in tract. de animabus incolētibus Purgatorium. char. penul. Stephan. Niger in commēto ad carmina Pythagoræ char. j. eos etiā refert. Vldar. Zasius in repet. l. ij. ff. de orig. iur. facie seu. colum. iij. & lxvij. & in oratione de qua s. Ioan. Mōrolonius in Prōptuario Iuris. in verb. lex. colum. j. Archiep. Florentinus in j. parte summæ. in tit. de iure ciuili §. iij. Mancinellus in sermonibus, lib. ij. tit. iij. Guilielmus Mara oratione iij. incip. quanquam. & oratione ij. in quibus locis etiam plura subdunt de laudibus iustitiæ, præsertim Ioan. Bap. Castellioncus idem ponens in præfatione ante singularia Lud. Rom. Ias. in præfatione ad primam ff. veteris. Paul. de Cast. in l. j. in prin. ff. de iust. & iur. Hip. in præfatione ad tit. ff. de scar. Rosarium Bufti latē lib. ij. ser. viij. chart. j. & ij. & serm. xxiiij. litera f. Macrobius chart. j. magister Nic. de Clamēgiis latē in tract. de lapsu & reparatione iustitiæ. Somnium Viridarij lib. j. cap. cxxxix. Est enim initium sapientiæ facere iustitiā. Sapien. xvj. frater Michael Dominicus in tract. de Guelfis & Giebellinis. char. xvij. vers. quo ad tertiā. Et primò quærite regnum Dei & iustitiam eius. Lucæ xij. Et beati qui sitiunt & esuriunt iustitiam. Et beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matthæi v. Et certa pro iustitia vsq; ad mortē. Ecclesiast. iij. circa fi. Papa Pius cōtra Malarestam epist. vj. car. xiiij. Hadr. Papa noster in Quod libet. q. xj. col. xix. & q. xij. col. pen. Et vide Lactan. lib. v. diuinorum instit. c. cxvij. & seq. vbi eam defendit à Carneade logico, qui dicebat iustitiam esse stultitiam. Et quia eam adeò Origenes volebat auferre, fuit dānatus de heresi. xxiiij. q. ij. c. fi. cum glos. fin. Quia iustitia est præclarissima omnium virtutum. v. Ethic. pulchrè Bal. in procem rex pacificus ante fin. in c. venerabilem. col. iij. de elec. in c. bonæ memoriæ. per illū text. eod. tit. col. ij. Guil. Rouille in procem lib. j. & ij. sui tract. de descriptione iustitiæ & iniustitiæ. frater Michael Dominicus in tract. de Guelfis & Giebellinis. char. xv. c. quo ad septimum. vnde ortum est prouerbiū, Iustitia in se virtutes continet omnes Polydorus prouer. ccx xxvj. Erasim Moria. char. xv. col. ij. Platina de opti

de optimo ciue lib. ij. chart. iij. hinc infert Guil. Rouille vbi § lib. j. cap. xiiij. quoddāro subditis melior est iustitia regnantis, quā fertilitas temporis & dicit Alber. in l. iustitia. ff. de iust. & iur. quod iustitia est anima ciuitatis. Et sine ea res publica constare non potest, secundum Aegidium de regim. princip. lib. j. par. ij. c. ij. allegantem Philosophum vbi § nam vulgō dicitur, vbi non sit iustitia, habitandum non est. Caele. consil. ij. col. j. eā tolle de medio. & quis audebit dicere, hic campus, vel hæc domus est mea. c. quo iure. viij. dist. Cicero in ij. de Legibus. Stephan. Niger. vbi § sine iustitia regna sunt latrocinia. gl. in pragmatica, de causis. in ver. iustitia. est char. cix. frater Thomas Lillycus de potestate Pontificis, chart. cxvij. & de necessitate legum. Flor. in rub. ff. finium reg. Carolus Burbonius in processu fidei maximē par. ij. dixi aliquid in fine mei inuentarij librorum iuris. † Non sic de medicina, quia sine ea Roma tanto tempore floruit, secundum Plin. quē statim referam: & audio quoddāmini Heluetij in eorum patria paucos vel nullos habent medicos. Et quæ non est scientia, sed ars, secundum Natalem de Montefauo Veronensem, in tract. de morbo Gallico. in fin. in quaestione de subiecto medicinæ. latē & subtiliter magister Marcus Anto. de Vero. successor in lectura Magistri Sebast. de Laquila Papie, in oratione quam habuit in initio lectionum. incip. Euclides. & patet, quia procedit magis per experimenta quā per rationes, vt in rheubarbaro quod rationabiliter deberet generare, seu nutrire cholera, & tamen eam purgat & expellit: vt docet experientia. idem in aliis infinitis medicinis, maximē in eis quæ operantur à proprietate occulta. Ac statim vt vtar verbis Dodi in apol. contra defend. striga. char. xxxvj. venient cum sarrabula distinctionis dicētes, quod qui nescit distinguere, nescit disputare. vij. Metaph. circa pu. cont. Cicer. in j. Offic. chart. viij. vbi alleg. Cicer. de Orat. & sic distinguunt quoddā duplex est iustitia, prout & ille impugnans festum Concep. beatæ Virg. volebat aufugere arg. distinguendo, quoddā duplex erat beata virgo. Quia replicari potest, quoddā si Christus & alij scribentes voluissent distinguere, hoc facere sciuisent, & declarassent de qua iustitia intelligerent. Bal. in c. j. de suc. feud. col. ij. § latē dixi in quaestione, an debeamus stare Doct. in lectura vel consil. Item dicunt quoddā duplex est medicina Polit. in Panepistemon. col. ij. ver. naturalis. Idem dici potest de omni scientia. Alber. in procem. C. incip. quoniam. col. iij

iiij. Et quòd prædicta procedunt in medicina cōsistente in prædicta: secus de medicina consistente in theorica: quia respondetur quòd imò procedunt in medicis, quos vt plurimum habemus. In nam ad ea. ff. de legib. scilicet quæ post enclatos labores & longa studia in philosophia & artibus & medicina se ad praxim conuertunt, curantes infirmos, quos non dupliciter, sed simpliciter medicos nuncupamus, quamuis vtrunque calleant. solos præterea practicos non vocamus medicos, sed parabolanos vel herbolarios, seu empiricos, licet etiam theorici adducant plerunque experimenta. & longè reipublicæ est vtilior practicus etiam empiricus, quàm merus theoricus nolens praticare. nam vt dicit Zer. de caut. medic. cap. j. col. iiij. & v. medicus non potest esse perfectus, nisi exercitatus, & ad perfectionem medicinæ requiritur duplex actus: vnus acquisitus per doctrinam, alius per frequentiam actionũ in ægris. latè Rip. in tract. de Peste, char. lx xiiij. & seq. vbi ponit plures quæstiones circa medicos, & quomodo puniendi quādo infirmus moritur eorum culpa, & quis honor medico adhibebitur, seu quæ utilitas si praticare noluerit. Clau. in proce. Monac. Fran. in locis, & quæ dixi §. in v. ratione de exēplis mod. fauit, quia artis dignitate vel beneficio non gaudet qui illius exercitiũ negligit. Bar. lib. j. cons. liij. præclare. col. iij. Gel. lib. xiiij. cap. viij. eximie res enim denominatur à fine. ij. Physic. in cap. mandatum colū. vij. de reb. imò et si aliquando pro amico voluerit se ingerere, certè à solo theorico ægrotus potest curam expectare, in die iudicij. & empiricus citius sanabit. & dicit Cicer. in Offic. quem refert Iod. in præfatione ad suum tract. de nobil. ante fin. quòd medici quāuis artis præcepta perceperint, quicquam laude dignum sine vsu & exercitatione cōsequi nō possunt. Et quia de practico sit magis curandum, plura ab eo exiguntur, quàm ab alio. Archiep. Flor. in iij. parte sum. lib. vii. c. ii. de elig. medic. §. v. ybi. §. seq. post Philosophum laudat quòd ægrotus habeat plures medicos licet Petrar. epist. xvi. scribas. dicat vnum de multis medicis eligendum, non eloquentia sed scientia & fide conspicuũ. pro quo Humbert. in Sacrilog. char. fin. in ver. polluat. circa medium. Quinimo fortè melius esset medicos ire per simplicia & tract. Galeni, de facili acquibilibus. & nō ita frequenter deciperentur ab aromatis ministrantibus drogas & medicamina vetera & sophistica vel misculata. Ang. in l.annonam. ff. de ord. cog. Ripa in tract. de Peste.

ste. chart. xl. num. 132. & chart. lxxvi. num. 89. vnde pudor medi-
 co & dānum contingit infirmo, praesertim si adsint simplicia
 valentia à proprietate quæ non nocent vt aliæ medicinæ, qui-
 bus vtuntur pro stomacho: quia calidæ, & nocent hepati. & hæ
 medicinæ generaliores sunt vtiliores: quia plerunque medici
 non possunt bene cognoscere nomen ægritudinis. & tempore
 nostro Mediolanensi tot medici errarunt adhibendo medica-
 mina ad hydropisim mulieri quæ erat prægnans, & alibi cui-
 dam principi qui erat spleneticus, vt compertum est ex inspe-
 ctione cadaveris: & tamen credebāt hydropicum. & Galenus
 in semetipso errauit de colica ad iliaca. ideo si vtantur medi-
 caminibus quæ valeant ad vtunq; securius erit. Noui ego tin-
 ctorem nescientem Latine loqui, plures & varios ægrotos cu-
 rasse, à peritis medicis solis sacerdotibus derelictos, & plus-
 quam xxv. annis etiam sese opponētibus medicis medebatur,
 & ipsi soli plures vrinæ deferebantur quàm tribus ex peritis
 medicis illius vrbs: quanquàm more imperiti omnibus ean-
 dem purgationem exhiberet indistinctè in omni ægritudine.
 c. fin. in fin. xxij. dist. quam semel in anno in magna quantitate
 componebat, & infinitos sanabat. Quanto ergo periti medici
 facilius hæc facere possent si vellent, sed euenit ne displiceant
 aromatario, qui est oculus medici. & exemplum ponit Hadr.
 Papa no. in Quodlib. q. x. litera n. ij. est chart. ciuii. colum. iiii. &
 ne reddant artem facilem mulieribus, quæ postea forte sci-
 rent mederi. Quinimo solent damnare aquam ardentem seu
 aquam vitæ, quæ tamen vt docet experiētia est valde vtilis, &
 tantum ab Arnaldo de Villanoua commēdata. ¶ Secundo non
 obit. dum se iactant quod ad instar Theologorum appellātur
 magistri: prout se Christus vocari iubeat. & Theologi vocan-
 tur: quia responderetur quòd Christus & se iubeat vocari do-
 minum. præterea in aliquibus regionibus Legistæ vocantur
 magistri. in Italia autem vbi ingenia vigent, inter laicos tit.
 domini habetur in maiori honore, quàm tit. magistri, vt vide-
 mus Romæ & alibi. vide Felin. in c. j. de magist. in fi. Barba. in
 c. ex literis. col. iiii. de constit. ¶ Tertiò non ob. dum adducunt
 illud Ecclesiast. xxxviii. in princ. quòd refert Ioan. Montolo.
 in promptuario Iuris. in vers. medicus. videlicet, honora medi-
 cum propter necessitatem. Quia responderetur quòd saluator
 cuius potior est authoritas, in primis præmittit quærendum
 regnum Dei & iustitiam eius, vt s. probauit. præterea si ratio
 quare

quare debet medic⁹ honorari, est necessitas, ergo habēs. exerci-
tium magis necessariū quā sit medicina, erit prāhonoran-
dus medico, prout est molēdinarius, licet sit fur. secundū Fulg.
in l. Iulianus. in princ. col. ij. de act. emp. idē de Sartore dicit gl.
instit. de rerum diu. in §. si tamen alienā. in ver. siue ipse. item
quandoq; etiā fornerator sine cuius suffragio multi saepe peri-
rent. Bal. in c. j. col. j. de iureiur. Barb. lib. iij. cōsi. viij. illud. col.
vj. Bald. in l. j. col. iij. C. de sum. Trin. pro quo Host. in summa
de vsu. §. qualiter. circa fi. dicēs quōd imperator propter mun-
di necessitatē non potuit vsuras in totū tollere, essent prāho-
norandi: quia eorū exercitiū sit magis necessarium, quā me-
dicina, quia nō est opus sanis medico. Luce v. Regimen caltita-
ris. colū. ij. allegando Galenū iij. Tegui: quia omnia sana sanis.
Panor. c. ad vltimū. de homici. col. pen. & malē faciunt sani vi-
uendo medicinaliter. Innoc. Ioā. And. & Card. in cap. tua nos.
de homic. refert Ripa in tract. de peste, char. lxxx. num. clxiiij.
quinimō agricultura est magis necessaria quā medicina, vt
Cicero de Senectute circa med. Rodoricus in Speculo huma-
nz vitæ. cxxj. Corn. lib. j. consil. clv. quanquam col. ij. Ripa in
tract. de peste, chart. xliij. & seq. vbi enumerat plura priuilegia
agricolarū. facit Gilbertus in j. Oeconomicorū. c. ij. & in que-
stionibus ibi post secundū librū. char. iij. & seq. Codrus serm.
viij. incip. Philosophiz. vbi etiā de vita pastorum. item Romē
militia & agricultura potissimē exercebantur: opificiū enī
Romanis prohibebatur. Vdalr. in l. ij. ff. de origin. iur. col. vij.
pro quibus Philosophus iij. Politicorum. Optima ciuitas non
fert vilē artificem ciuem. refert Baptista Pius in annota. poste-
rior. c. xxvj. hinc tantum est agricultura priuilegiata, secundū
Mancinel. in sermonib. lib. j. tit. j. & priuilegia eius enumerat
Ripa vbi §. & Io. Montolon. in Promptuario Iuris. chart. xvj.
in vers. agricola. & in bona patria si quis habeat tot agros qui
mercantur sollicitudinem domini, etiā si sit aduocatus, plus
lucrabitur in illa sollicitudine, quā in aduocādo. Item & me-
dicus quā in medendo: & fraudā terrā, lacera, viola, fac quic-
quid vis, semper fertilior & iucundior erit, & rem Deo & rei-
pub. gratiorem efficies. item Aristot. in Politic. quē post Card.
in c. quoniam. col. iij. xv. dist. §. retuli, in decima ratione adiu-
torij. non potuit necessarium medicum. Sed bene in republica
dixit necessarios iudices & agricolas. prāterea autoritas Ec-
clesiastici nō iubet Legistæ, patet, quia ibi post medicū, idem

Kk

dieitur

cal. in c. clerici. de iudic. q. de corruptibilibus nō habetur scien-
tia, sicut sunt leges quæ quotidie mutantur. c. nō debet. de con-
sang. & affīn. vt irridet Codrus serm. j est in opere. chart. xxvj.
Mirabilis liber Prophetiz char. xxiiij. c. xxx. *disi in questione*
quod ab adulteriū relicta prima liceat aliam vxorem capere:
& dicitur Moderni esse cōcludens argumentū. Sed respondetur
quod sequeretur quod Theologia esset sciētia attentius prædi-
cūs quod est falsū. Secūdo cū nihil sit sub cōlo stabile &
in corruptibile. Boëtius de Cōsolatione lib. j. metro v. ò stelli-
feri &c. & lib. iij. metro ix ò qui perpetua. quem refert Panor.
in procem. ad rubr. de iudi. cū omnia corrumpantur. Claud. in
Monarchia Franciz. lib. j. c. iij. Bald. in l. si viua matre. C. de bo.
mater. & præfati Moder. in postillis. Barba. in c. si quando col.
iiij. de rescript. Ergo sequeretur quod nec de cōlo. nec de his
qui sunt sub cōlo posset haberi sciētia. facit. quia secundum
Philosop. iij. de Anima. nihil est in intellectu. quin prius fue-
rit in sensu. Sed sensus & quæ sunt in sensu sunt corruptibilia.
vt frater Greg. serm. funebri. xxiiij. educ Domine. & serm. xix.
sicut ergo &c. Tertiò responderetur quod Legista principaliter
considerat de stabilibus. vt de Deo. Boëtius vbi §. item quia iu-
stitia est constans & perpetua volūtas &c. l. iustitia. ff. de iustit.
& iur. & si Moder. ibi. & instir eod. super verbo. constans. vi-
dissent Doct. & Cardin. in d. c. non debet. ij. not. & Imol. in iij.
Bart. in tract. testamētorum. char. v. c. prudentia est. vt Aristot.
Ponziuib. in d. tract. de Lamiis & excel. iuris. col. x. versic. non
obst. quod sit variabilis. vbi accommodant aliam solui. & For-
tun. quem paulò §. in tot locis allegauī tenere. quod lex natu-
ralis & diuina est eadem & immutabilis. nō tantum conside-
rent in illo argumēto. & si medici darēt medicinas in illa dosi
quam dabant antiqui. nescio quæ corpora sufficere possent: er-
go nec eorum sciētia est stabilis. si sciētia est. nisi velles dice-
re quod omnis sciētia mendax. vt nititur Codr. serm. vj. Iam
quindecim char. in j. & seq. † Octauò non obst. quod medici-
na sit sciētia. vt frater Isidorus in loco prædicto. tit. x. quæst.
x. col. xj. Et plura pro ea cōgerit Erasim. post suum Encomium
Matrimonij. Marcilius Ticius in epist. charta xij. xij. xxj. &
lxxxij. vbi chart lxxxij. plura. Et de laudibus philosophiæ. &
char. xcj. dicit q. gignit sapientiā. licet cum diuitiis & fortuna
non cōiungatur. vt per eum chart. clxxxvj. sed bene copulatur
cum legibus. & dicit Gand. in rubr. de aliquibus quæstionibus

variis.colū.fin.quòd res defendunt aduocati, corpora medici, animas defendit Ecclesia Item medici sunt doctores, & conſequenter in dignitate approbata. Petr.de Leſnaudiere in tract. de Doctōrib. iij. parte quæſt. xxxj. & lvi. Bonus in tractatu de nobilitate iij. parte num. clv. & ſeq. Econtrà plures dicunt. ma lō de Legiſtis, vt Nicoletus. verme. in quæſt. de præcedētia Doctōris. & Medici, qum ponit initio Burleus ſuper phyſica.

78 † Quia reſponderetur ex prædictis quòd eſt ars. ſecundò reſpon detur quòd dato quòd eſſet ſcientia, eſt eo modo quo Home rus etiam fabrum lignarium ſcientem dicit. & reſert Politia nus in Lamia. col. iij. & melius dico quòd & ſi ſit ſcientia, non tamen propterea debet præferrilegali, vt ſtatim dicam. & qui eam laudant, bene faciunt: ſed non propterea legalem contem nant, quoniam hoc viliū eſt, ſecundum Hieron. Codrus ſerm. xij. char. iij. & facit Nicoletus & alii obloquētes de Iuriſtis, ob quod adeò detegūt ſe habere malam linguam quòd nemo dictis ſuis credit. Item plures obloquūtur etiam de medicis, vt Plinius de naturali hiſtoria lib. xxix. cap. j. Sidonius Apollina ris & Seneca, quos reſert Polycraticus. & eos omnes Lucas de Penna in rubr. C. de profef. & medic. lib. x. Morus in Republ. Vtopiæ. char. xix. & de eis meminit Ripa in trac. de Peſte, char. lxxv. num. lxxiiij. Moder. in tract. de malis ſiue ignaris medi cis, & Petrarcha cōtra malos medicos. & Gallicus in, Les abus du Mōde. poſt medium, vbi latè. & aliqua cōtra eos tradit vbi ſuprà Politianus. Rodoricus in Speculo humanæ vitæ. capit. xxxij. Roſarium Buſti. lib. ij. ſerm. viij. litera q. col. ij. & xxix. li tera m. col. penult. nunquam mihi placuit iſte modus vitupe randi vnā pro laudādo aliam. Codrus vbi ſuprà. & ibi chart. ij. plura contra medicos nec iurgandi. Lancel. Politus in tract. de offic. aduoc. in rubr. de prudentia. char. penult. quia iuribus & non iniuriis certandum eſt. l. quifquis. C. de poſtul. Portius inſt. quib. mod. tutel. ſi. col. iij. facit l. j. C. ſi quis. imper. maled. ad quam Hadr. Papa noſter in Quodlibetis. q. vij. col. pe. & q. xj. cij. vt clarius col. ij. Baucrius in §. item furioſi. col. ix. inſti. qui teſt. fac. poſ. Iſernia in feudis, in rubr. de ſtatutis contra li bertatem Eccleſiæ. in verſicu. ſatisfactionem. vlt. col. facit Do dus in Apologia contra deſenſores ſtrigarum, char. xxxiiij. & Labia ſtulti immiſcēt ſe rixis. & os eius iurgia prouocat. Ame deus de Amicitia. chart. iij. latè Gilbertus poſt Philoſophum lib. ij. Oeconomicorū in quæſtionib. chart. ij. eſt enim malum ſignum

signū quādo quis vult se maledictis defendere. c. j. §. j. de schif.
lib. vj. Spec. in tit. de aduocato. §. iam nunc videndū. col. ii. ver.
verum si aduocatus videatur. nā facit hoc quādo videt se suc-
cumbere vt prouocādo ad irā turbetur, vt nesciat aduersarius
quid dicere. Et dicit Aristo. j. Elenchorū. q̄ ista est vna cautela
sophistæ. refert frater Lud. de Veritate contrit. char. cix. de ira,
quod impediāt & obnubilet rationē in fin. Sed hanc cautelam
damnat tanquam diabolicā Rosarium Bussi. lib. ij. ferm. xxix.
litera a. col. fi. & per torū illū. §. est char. cclxxxvj. frater Tho.
Illyricus de Potestate Papæ. char. ciiij. vbi char. cxviij. inuehit
contra medicos. tamen Archiepiscopus Florētinus in iij. parte
summæ. ti. vj. c. ij. §. dicit q̄ esset licita quādo quis esset certus
de iure suo, & alter sua sciētia & cauillationibus vellet offusca-
re. pro quo Purpuratus in l. edita. C. de eden. num. xix. & seq. fa-
cit illud Apostoli quod refert August. quem etiā refert Petrar-
cha epist. xlix. altissimū. ante si. dum dicit, nō in cōtentione &
emulatione: sed induimini dominū Iesum Christū. facit Ioan.
Montaigne in tract. de præcedētia sacri regij consistorij. dum
detestatur ambitionē. propterea frater Syluester cōtra Luth-
erū. chart. clviij. versic. deficit. quātō dicit se omittere illius de-
tractiones & maledicta. ne videatur similis sibi. pulchrē Gell.
lib. vj. c. xj. cū inquinatissimis allegādo Q. Metellū Numidicū
hoc idem dixisse. & licet facilliter quilibet possit talē cautelam
euadere vtendo patiētia. tamē per prædictas autoritates po-
terit eā retorquere in caput illa vtētis, scilicet dicēdo & probā-
do q̄ hoc faciat, quia nequeat ius suū tueri. posset etiā respon-
deri vt refert Plutarchus in vita Marij, eū respondisse in simili
Pōpilio: Si eximius es doctor, coge me inuitū ad tecum excan-
descendum. faciunt pulchra responsa Diogenis qui maledictū
sibi nō respōdebat, quia cōtēdere nolebat in his in quibus qui
obtinet vilior reputatur. & quia illi nō posset respondēdo tan-
tam dehonestatē asferre, quātā ipse sic loquēdo sibiipsi infere-
bat, & q̄ oportebat sapiētiā ab insipiētibus impugnari. Esse
enim meliorē indicat lingua mala quē carpit. Et Socrates dice-
bat, Si asinus me calce percutiat, nunquid eum in iudicio con-
uenirem? Xenocrates verò respondit, Vt tulingæ tuæ, ita ego
aurium mearū dominus sum. Quis enim non potest cogi præ-
cisē ad irascendum, prout nec ad transglutendum cibū. Ioan.
Selua in tracta. de iure co. viij. versicul. v. ita hinc vulgus dicit,
quod cōmune Venetorum compellere nequiuit vnum asinū

Kk 3 ad

ad bibendum. cui enim dubium quòd boni medici sunt valde laudādi? Bal. in c. cum omnes. col. fi. de constit. & necessarij ad abbreviandum ægritudines & iuuandam naturam: licet non sit in medico semper liberetur vt eger. gl. in l. lilitas. § si medi co. ff. de off. præsi. in c. ad aures. de æta. & qual. Spe. in ti. de aduocato §. nunc tractemus. versicu. quia dubius. licet ipsi multa promittāt infirmo & bene. quicquid dicat Ripa in tract. de Pe ste char. lxxix. col. j. vt intertineant eum spe, & non leue salutis iudicium, est spes læguentis. Amedeus in dialogo de Amicitia. chart. iij. iuxta illud: Victiq; resurgūt, Quosq; putes nūquam posse iacere cadunt. Præpos. in c. tanta. col. iij. qui fil. sunt legit. qua duce morituros viuere vidi, dicit AEsopus hinc, promittunt medici, tractant fabrilia fabri, vt Hier. quē refert Zerbis de cautelis medicorū. chart. viij. col. ij. Barb. in c. clerici. col. ij. de iud. in c. prudētiam. in fi. princ. de of. de leg. in c. Raynūtius. col. pe. quia sanat solus languores Deus, vt exorditur Mesue in lib. Medicinarum particularium. in lib. meo est char. lxxxvj.

¶ Nonò non ob. quòd ipsi sunt. philosophi, cuius ratione præcedere debēt, cū sit sciētia vera quę inuestigat res per causas. Sed respondetur quod Philosophi ab vrbe expulsi sunt, vt Politianus in Lamia per senatusconsultū. Codr. serm. j. chart. xxj. & seq. & serm. v. char. iij. † Secundo respōdetur quòd etiam Iuristæ sunt philosophi. l. j. ff. de iust. & iur. Et præsupposito quòd sit scientia, tamen scientia Legalis est dignior: quia non solum sciētia, sed & sapiētia, quia de Deo, vt Luc. de Pēna. in l. j. C. de stud. liberal. lib. xj. col. v. & vj. Bart. in tract. testimoniorū. char. v. c. prudētia est, vt ait Arist. vbi declarat quid sit sapiētia, scientia, & quid prudentia. dixi §. præterea etiam si remaneat in puris terminis scientia adhuc est dignior. Nam vnaquæque scientia est dignior altera vel ob nobilitatē subiecti, vel certitudinē demonstratōnis, Philosophus in proœ. de Anima, quē referunt Nicoletus & Natalis de Montefauo in locis ante dictis. Bo. in tract. de nobilitate part. ij. nu. xxvj. Bol. in §. ne autē. in proœ. sforū. Quantū ad subiectū de subiecto medici secūdum Natalem vbi §. & Rosariū lib. ij. serm. xxix. litera n. ad fi. vbi in antecedētibus declarat in omni scientia quod sit eius subiectum, & quomodo cognoscatur. Natalis vbi §. & Achilinus in tract. de Physiognomia. dum agit de eius subiecto. & quoruplex sit, clarē Alber. in proœ. ff. veter. chart. j. sicut finis medicinæ est corporis sanitas: ita finis legis humanæ est mētes hominū facere.

cere & conseruare sanas. Barb. in c. cū tanto col. x. de consue.
Ioannina col. lxxx. Fortun. de vltimo fine iuris. col. ij. & per to-
tam chart. & ibi col. xix. allegat. j. Polit. quod qui ius Ciuile in-
stituere debet, de anima quoque sciat oportet. & in l. j. §. huius
studij. ad fi. ff. de iusti. & iur. allegat. j. & hic quod proximus fi-
nis legum est animi sanitas. & ibi in §. ius naturale. col. viij. al-
legat hoc tenere Plato. sed bona animæ sunt maximè bona. j.
Ethic. vij. Polit. frater Gregor. Britan. serm. funebri. xxv. spiri-
tus. Achar. verò in reg. possessor. col. ij. dicit. quod ciuilis con-
sideratio solū tēdit dirigere actus nostros in pace & ciuili ami-
citia. quæ secundum Philosophum viij. Ethic. videtur ciuitates
continere. & sic ad charitatem quæ potissima est, dirigere ani-
mas in cælum: ad quæ sine ea nemo transit. vt §. dixi cōtra par-
tialitates. facit Ropelus in Monarchia. charta viij. colum. iij. &
chart. xiiij. col. ij. Et sic patet subiectum iuristarū esse dignius
subiecto philosophi: quod indubitanter procedit respectu iu-
ris canonici, quod cōmuniter profitētur omnes Legistæ. nam
sine eo parum valeret, vt Rom. quem §. referam. & Ius Canon-
icum omnes antecellit, secundum Fortun. vbi §. colū. v. Hosti. in
summa. col. vj. & x. Hernia in proæ. feudorū. q. j. col. iij. & seq.
& q. vj. col. fi. Rosariū Bult. d. litera. in col. iij. dicens, quod sciē-
tia canonica est scientia scientiarum, & excepta Theologia est
aliis scientiis præponenda, quia est à Deo, ipsam specialiter in-
spirante: non sic in philosophia, quæ licet sit à Deo eo modo
quod diximus à Deo omnia esse: hoc tamē est mediante natura.
tia frater Alex. de potestate Ecclesiæ. tract. j. & tract. ij. col. iij. &
c. iij. & dato quod esset à Deo, non tamen per ora principum,
prout lex. & sic per tam dignos ministros. & idem frater Alex.
in d. c. iij. ante medium. plura adducit pro spiritualitate cōtra
temporalitatē. & c. viij. col. antep faciūt quæ §. dixi in j. amplia-
tione, & in v. limitatione ad illud quod sit tenenda communis
opin. allegando Fortunium in tot locis tenere quod omnis lex
debet esse similis legi diuinæ. ergo cū sit fundata & demon-
strata per autoritates Spiritus sancti, cui dubium quod est cer-
tior demonstratio, & sic dignior per secūdam rationē Philoso-
phi, de qua §. quā philosophia quæ vadit per rationes & argu-
menta hominis. quorum quot capita tot sententiæ, vt inquit
Comicus c. quia diuersitatē de elect. gl. in c. super literis. de re-
script. mille hominū species, & rerū discoloratus. Velle suū cui-
que est, nec voto viuatur vno. gl. in i. Barb. in verb. fecisset. ff. de

offic. prat. vide plura exempla in annotationibus variis, chart. ccj. per Iacob. Bono. in prelectione ad Boetium, incip. constitue-
ram. nam vnus non vult quicquā decernere, sed solum inquirere, vt Phauorinus, quē refert Gell. lib. xx. c. j. alius. & lib. xj. c. v. quos. quod est semper sperare discere, & nūquam ad scientiā veritatis peruenire, vt j. dicā. & tamen est longē facilius dubitationes mouere, quā soluere. Aret. consil. xiiij. visio. col. viij. in fi. primi dubij. cum sim. vt dixi in determinatione quaestio. An sit vtile nubere. alius non vult credere, nisi quod expertus est. Auerrois viij. Physic. colū. iij. alius nisi quod videt vel sentit. & tamē sensus qui certiores sunt, vt visus, & auditus. Bald. in proce. Greg. colum. iij. sunt quandoq; fallaces, vt Dodus in Apologia cōtra defensores strigarū. chart. iij. & xxvj. conclusionē vij. quomodo ergo ita certitudinaliter demonstratur, cū sint à ratione naturali, & sic à principio creato: sicut probationes sacræ scripturæ, Canonum & Legum quæ sunt immediatē à principio increato: id est Spiritu sancto. Cyprianus Venetus in tract. de Authoritate Rom. Ecclesiæ. char. iij. & iij. facit frater Luc. Viualdus in opere Regali. char. cj. ij. not. vbi dicit etiā quod sciētia diuinarum scripturarum præponitur Metaphysicæ. hinc dicimus quod argumētum ab authoritate diuina vel humana in virtute Dei est fortissimū: si solum ab humana, debilissimū. Syluester contra Lutherū. char. clvj. est lib. ij. c. x. vbi char. ccxiiij. dicit, quod nō tenemur reddere rationē de fide, & charta. lxxxix. & ccv. & ccxxxij. & cclxviij. cōtra Lutherū. pag. dxxxviij. adducit illud not. dictū August. cōtra epistolam fundamenti, Euāgelio non crederem, nisi me authoritas Ecclesiæ catholicæ commoueret. & contra spernētes authoritates antiquorum, Gell. lib. v. c. xxj. plurima. plus dicit Papa Pius epist. vij. in opere. est char. lxvj. quod vana est argumentatio sine diuinæ legis veritate & testimonio. Et discurre libros Theologorum. & libros Legales, nihil inuenies nisi vnū & idē esse. vt latē probat Vdalr. Zassius in oratione incip. Fabius ille Quintilianus. & Ponzinibius de Lamiis col. iij. versic. iij. quia subiectum legalis scientiæ. † quid enim aliud laborant Legistæ nisi vt obseruētur præcepta Christi: Mar. x. ante medium. Et prædicta sunt de mente Alexand. des Hales. j. parte summæ. q. viij. & Scoti in prologo. Rosar. Busti lib. ferm. xxix. litera n. colū. v. Bon. in d. tract. de nobilitate. nu. xxvj & seq. Præterea ratio naturalis vni philosopho vnum suadebit, alteri aliud, secundum
inclin

inclinationes & passiones amicorum, quo effectum est vt se in
 varias sectas disgregauerint. in Stoicas, Academicas, Peripate-
 ticas, & alias penè infinitas. & cclxxx. sectas enumerat Codrus
 serm. j. chart. xxiiij. post Augustinũ de Ciuit Dei. libr. xix. vltra
 tot nunc sectas hæreticorum, quas Codrus ibi enumerat char.
 xxv. facit Eusebius de Euangelica præparatione. lib. xiiij. cap. j.
 & sic nunquam sit finis disputadi cum suis distinctionibus. Syl-
 uester contra Lutherũ, char. ccvij. col. ij. imò sæpe cõsulare de-
 discunt dum disputare discunt. Marfi. Ficinus in epist. chart. c.
 vbi chart. xxv. plura ponit de lege & de iustitia, & charta xxvj.
 quæ sint legitimæ Iurisconsulti partes. & chart. xiiij. quòd præ-
 stantior est legista quàm sophista. & Gregorius Nazianzenus
 in tract. de moderandis disputationib. maximè. colũ. seu facie
 xxiiij. propterea contra Philosophos plura Lutherus præferim
 contra Aristotelem, chart. ccxiiij. Fortun. de fine iuris colum.
 viij. in fine gl. expressa per illum text. in l. mulier bona. ff. de iur.
 dot. licet pro eo Auerrois quẽ refert Barb. in c. eũ olim. col.
 xij. de lite contest. & in rub. C. qui admitt. col. vj. vbi etiam lau-
 dat Iurisconsultos. & colũ. viij. Codrus latè serm. v. chart. iij. &
 serm. vj. chart. ij. & chart. vii. & contra Auerroim in apostillis.
 Barb. in cap. super literis. col. iiii. de rescript. Moder. in quodam
 lib. incip. quemadmodum. vbi plures autoritates Sanctorum
 contra Philosophos aggregauit. facit Marfil. Ficinus in epi-
 stolis chart. xlii Seneca epist. lxxxix. incip. de liberalibus, & tri-
 bus sequen. Gell. lib. xviii. cap. viii. Domitio. Spec. in titu. de ad-
 uoc. §. nunc de exordiis. col. vii. versi. vel sic si naturales. Luc. de
 penna in l. j. col. iiii. & v. C. de stud. liber. libr. xi. Beroaldus Bo-
 noniensis in sua declamatione, An orator sit philosopho &
 medico anteponendus: de qua habetur in declamationibus
 Quintiliani, charta xv. cap. cclxviii. de ea etiam meminit Co-
 drus serm. ij. charta iiii. & est proprium etiam medicorum cir-
 ca ægritudines variare, vt Viualdus in Opere regali. chart. ci.
 secundo notando. Et quandoque hoc faciunt studiosi, vt sub-
 tiliores videantur apud vulgares. Zerbis de cautelis medico-
 rum. in c. de cautela, & interrogando. col. ii. est chart. viii. vnde
 nec mirum si ob varietatem opi. & disputationes ac argumẽta
 euenit lectori illud in v. pastorũ. Vt stat, & incertus quã sit sibi
 nescit eũdum. Cũ videt ex omni parte viator iter: Sic quoque
 posse datur diuersas noscere causas. Quo ferat ignoro, copia-
 que ipsa nocet. Et illud, Hinc atq; hinc vastæ rupes geminiquæ

kk s

mina

minantur In cœlum scopuli. Et si vnus adducat concludentia fundamenta, tunc non minus vrentes mittit formica sagittas. Luc. de Pēna in l. omnes. colū. iij. C. de decur. libr. x. & hoc est quod de Aristot. conqueritur Ioann. Annius in commento Berosi charta. ij. aliquando vnus vnā alter aliam sectam tuetur, vt Lucanus, quem refert Barbat. in cap. pastoralis. colū. xl. viij. de iud. Nanque alii Magnum, alii Cæsaris arma sequuntur & aliquando aliud Lucani, magno se iudice quisque tuetur. Barbat. in Ioannina, col. lxxij. in cap. licet. nu. v. de foro comp. in c. significasti. colū. pen. cod. tit. vbi quis iustius induat arma scire nephas. & in c. si clericus laicū. col. xij. addit, victrix causa diis placuit, sed victa Catoni. rarōque firmant anchoras, vt per eum in c. quod clericis. col. xvj. cod. tit. de foro comp. vt in tanta ambiguitate nemo sciat quid tenere. At dicēt quod Barbat. hæc adducit contra opiniones legistarum non contra varietatem philosophorum. Sed replicatur, quod Doctores habent sua principia, id est text. legum scaturientes ab æquitate & veritate, ad quæ semper recurrunt & sunt concordēs. prout Apostoli Actuum xv. Sed Philosophi obstinatissimè suam sectam vel iure vel iniuria tueri volunt: nec aliam sectam admittē, vt patet ex latè dictis per Lactantium in iij. diuinarum Institutio. vbi per plurima capitula philosophiam detestatur. & Apostolus ad Colossenses secundo. & etiam artes mathematicæ nil conferunt ad pietatem, secundum Eusebium de euangelica præparatione. libro decimoquarto, capitulo quarto. pulchre Seneca epistola lxxxix. de liberalibus, & duabus epistolis sequentibus. Et volunt omnia sibi probari, prout Aristoteles irridens Biliam quod ille rusticus multa dixit: sed nihil probauit. Barbat in capitulo proposuisti. columna decimatertia. deprobat. Et tamen ipse non potest omnia probare, vt patet ex glomeratis in Rosario Bulli. libro secundo. sermone ix. literas. dum agit de curiositate. facit Baptista Pius in annotationibus posterioribus Tullii ad Hortensium. colum. ii. versic. nec ea quæ clancula. vbi irridet Aristotelem, dum dicit, Separatur hoc ab hoc. dicens, quod fugit Laurentius Valla. plura contra eundem in sua dialectica. Maxil. libro primo. Vellem quod responderent mihi ad quæ sita Iob. capitul. xxxviij. Propterea Marcus Antonius de Verona in dict. oratione, chart. penult. allegando Platonem in Gorgia, suadebat scholaribus vt relicta Philosophia tanquam puerili, accederent ad medicinam

einam, tanquam reipublicæ magis proficiam. Fuit consilium
 Gellij. libr. x. c. xxij. incip. Plato. Et sic Philosophia, non habet *ausonius*
 ita certam demonstrationem, sicut habent Iuristæ. Imò philo-
 sophia habet principia quamplura notoriè falsa: vt, quòd cœ-
 lum sit æternum, quod est contra illud, In principio creauit
 Deus cœlū & terram. Genes. j. Item, Cœlum & terra transibūt.
 Matth. xxiiiij. Ex quo solo erroneo principio videat Philoso-
 phus quot eius propositiones corruant. Et tamen alia plura
 etiam falsa. Rosarium Busti. ij. par. serm. xix. litera m. col. iij.
 frater Isidorus vbi §. lib. j. tit. ix. quæstione vj. Fortunius de fine
 iuris. col. viij. vers. Non ob. quod vulgares physici. Quomodo
 ergo potest ex falso principio deriuari vera conclusio? c. prin-
 cipatus. in fin. & c. seq. j. q. j. Philosophus. j. Posteriorum. Bustus
 in Defensorio montis. char. x. colū. ij. Ant. de Prato in procem.
 tractatus de secū. nupt. col. ij. & Syluester cōtra Lutherū, char.
 cccxij. quòd maior debet esse certitudo principiorum quàm
 conclusionum: quia propter principia nota, noscimus conclu-
 siones. & Cicer. in ij. de Diuinatione dicit, ¶ quòd ex falsis ve- 81
 rum effici nō potest. & Bal. in præfatione Decretalium ad fi. di-
 cit, q. in sciētiis error fundamēti totam massam corrumpit. &
 Hadr. vj. Papa noster in Quodlib. q. x. chart. pen. litera a alle-
 gando Philosophum xij. Eth. dicit, quòd vitium principij est
 corruptiuum, ex quo omnis processio est ex principio. secun-
 dum Philosophum, quem refert Angel. consil. ex. sanctissima.
 col. pen. & vbi defunt principia, deest principiatum. quia prin-
 cipium est potissima pars operis. Barbat. in c. cū in iure. col.
 xiiij. de offic. deleg. vbi apostilla, & in c. j. col. iij. de lit. contest.
 hinc dicimus quòd tunc perfectè scimus aliquam rem, quādo
 perfectè cognoscimus causam & principium. Philosophus in
 pluribus locis, quem refert frater Greg. Britānicus in serm. fu-
 nebri. liij. cupio. Codrus serm. vij. col. ij. las. in lege & si peperce-
 rit, §. purē. col. j. in l. in suis. colū. v. ff. de liber. & posthu. & hoc
 sæpius repetit Barb. in variis locis & in locis prædictis. & in c.
 sedes. col. v. de rescript. dicit post Philosophum, q. circa prin-
 cipia oportet adhibere magnam sollicitudinem. Ad hæc igi-
 tur aduertēs Dominus magister Sebastianus de Aquila, legēs
 tempore meo Papiæ Theoricam medicinæ, vidēsque infinita
 principia philosophorū & metaphysicorum falsa esse, & repu-
 gnantia fidei nostræ: adeò tamen persuasiva quòd iuuenes de
 facili trahunt in errorem & hæresum, vt in bulla concilij Late-
 ranen.

ranen. tempore Leonis x. in materia fidei est ix. in ordine meo
 cūm portauerit discētem credere. Cacialupus de modo stu-
 denti. col. xv. in princ. Lancelotus in p̄fatione ad ij. ff. veter.
 Purpuratus in p̄fatione ad primum C. frater Thomas Illy-
 ricus in tract. de potestate Papę. char. cxviii. ideo suadebat scho-
 laribus suis vt audirent modicum in theologia. quę tales erro-
 res ab eorum mentibus extirparet. Et audio quòd nisi ita fiat,
 Patauī non admittuntur ad doctoratum in medicina, quòd
 p̄fertim est hoc tempore necessarium, quo relicta via S. Tho-
 mę omnes volunt sequi viam Auerrois, quem dicunt melius
 commentasse, & secutum mentem Arist. qui Auerrois est ma-
 ior hereticus. & propterea medici antiqui libentius sectaban-
 tur S. Thomam, postquam omnino non student philosophię,
 nisi pro quanto est necessaria ad iacienda fundamenta medici-
 nę. Sed nostri Moderni volunt sapere plusquam oportet, non
 aduertentes ad illud Augustini audita fama S. Anth. iiii. quòd
 surgunt indocti & rapiunt cœlum, nos autem cum scientiis no-
 stris mergimur in profundum. Facit quòd dicit Marcus Anto-
 nius Veron. in d. oratione incip. Euclides. chart. pen. & licet
 non referat, fuit dictum Gellii lib. x. c. xxii. quòd cūm grandis
 natu adhuc philosophatur, ridicula res est. Principia autē Le-
 gistarum sunt vera & solida. pro quorum probatione vide Ro-
 sarjum Bussi serm. xxiiij. litera m. colū. ij. fratrem Syluestrem
 cōtra Lutherum. char. xlvij. xxij. quęstione v. quia nō est mo-
 dicum probare vnum principium, vt frater Samuel contra fra-
 trem Vincent. chart. j. & Codrus contra illum Dialecticum
 quem statim referam. § † Decimò non ob. dum dicunt quòd
 responsa Iurisconsultorum non habent auctoritatem aliquā,
 sed princeps. vt latè Salom. in repet. §. responsa. instit. de iur.
 natur. quia respondetur quòd sufficit quòd princeps vel resp.
 illam auctoritatem sibi dederit, quę nunquam data comperi-
 tur Philosophis naturalibus. Secundò respondetur quod & re-
 sponsa prudentium rationabilia, licet non fuerint authorizata
 à principe, seruantur tamen pro lege, vt dicitur de libro De-
 cretorum Gratiani. Item de libro feudorum. Item de c. j. de
 frig. & malefic. secundum Prępos. ibi col. iij. dum dicit quòd
 ignoratur eius author. facit Bald. in l. nemo. C. de sen. cum sim.
 vt dixi circa fin. inuentarii mei librorum iuris. addo Cor. in l.
 fin. §. necessitate. C. de bon. quę lib. col. iij. dum loquuntur de
 exemptis ab imperio Romano, qui nihilominus seruāt leges
 non

non propter auctoritatem, sed propter bonam rationem. Item si legistæ non se interposuerunt in legibus condendis, cur est quod ipsi nolunt eas pati quod allegentur contra se tanquam conditas à suspectis. ¶ Undecimò non ob, quod dicunt quod Legistæ nesciunt formam arguendi, quia logicam ignorent, & tamen Stoici dicunt, neminè ignarum dialectices futurum sapientem. Summa Tabiena in vers. logica. in commento Cicer. de Offic. lib. j. est chart. xv. Sed vltra Ponzinibium in d. tractat. de Lamiis. col. viij. vers. non ob, quod legistæ responderi potest quod logica nō ducit ad vitam. c. viuo. & c. omnia. & c. legimus. & seq. xxxvij. dist. Luc. de penna in l. j. C. de stud. lib. xj. & in l. j. C. de profes. qui in vrbe Constantinopol. libr. xj. Spec. in tit. de aduocato. §. nunc de exordiis. col. vj. vers. subtilitas enim immoderata & vers. seq. & Signor. consil. fin. col. ij. deridet illum qui volebat se ostendere dialecticum. & dicit Bald. in l. j. C. de sen. quæ pro eo quod interest. col. ij. quod non est insistendum in dialecticis, pro quo Afflictus de iure protomiseos. col. ij. post D. August. pulchrè Alber. in proce. ad suam lect. ff. vet. col. j. Et Salomon. in l. in exercendis. col. j. C. de fide instr. ponit stultitiam illius scholaris qui volebat probare patri quod tria oua essent quinq; quia duo & tria sunt quinque. Bart. Sen. & Texera in l. ii is qui ducenta. in princ. de reb. dub. Ias. in l. manumissiones in fin. ff. de iust. & iur. & Codrus dialecticam etiam deridet. serm. j. chart. xx. & Seneca in proce. de clamorationum. & epist. xlv. lib. iij. impugnat sophismata. facit Apuleius de philosophia. chart. iij. Et dicitur in proce. Augusti ni Dathi, de laudibus eloquentiæ. circa fin. char. ij. argutis sunt sophistarum captiuculæ, dialecticorum iaquei, calculatorum & mathematicorum inuolucra, recessus latebræ nominalium. sic enim iuuenes philosophi nuncupantur, qui ad terminos & orationes refert omnia voluerunt minutæ interrogatiunculæ quasi pūcta atq; contortæ quædam: quibus effici comodius singula sunt opinati: & ibi esset de philosophis realibus. facit Bald. in l. Aemilius col. x. ff. de minor. quod in realitate rationis, non in ambagibus debet fundari intellectus practicus & substantialis. facit Morus in republ. Vtopiæ. char. lvij. & dicitur Ecclesiast. xxxvij. quod qui sophisticè loquit, odibilis est. Linlatè Rosarium Bussi. ij. par. serm. xxix. litera m. col. ij. facit. Linquo coax ranis, cra coruis, vanæque vanis: Ad logicam pergo quæ mortis non timet ergo. facit Petrarcha in triumpho Fam. c.

Famz.c.iiij.dicens,quòd nō per saper,ma per contender chia-
 ri.vbi postea subiicit de Carneade.& ibi in commento respon-
 detur ad illud quòd logica sit ars artium & scientia scientiarū.
 facit Lact.divinarum inst.it.lib.iiij.c.xiiij.facit Zachar.in ferm.
 conciliabuli Pisani.col.ij dicēs,quòd sic facere est semper spe-
 rare discere,& nunquam ad scientiam veritatis deuenire pul-
 chrè frater Thom. Illyricus in tract. de potestate pont.chart.
 cxliij.& seq. Laur.Valla in sua dialect.in proce. lib.ij.& iiij. Et
 propterea Ioan.Iac.de Canibus.in tract. de modo studendi.
 col.vj.dicit,†quòd non est necessaria Legistæ.Secundò respō-
 deri potest,quòd vbi est opus dialectica,ipsi Iuristæ ea vtūtur.
 Alb.in proce. ff.Noui.col.iiij.vt patet ex dictis iuriconsulti: an-
 eam caleret.in l.si is qui ducēta.maximè in §.sed vtrum. ff. de
 reb.dub.Et si sciuit arguere enthymematicè in l.j.vbi Ias.iiij.
 not. ff. si cer. per. & quam logici fatentur esse pulchriorē for-
 mam arguendi & breuiorem: quia consistat solū ex antece-
 denti & conclusionē.& sic ex minore & conclusionē, vel etiā
 ex maiore & conclusionē.Item videant si gl. sciuit syllogizare
 in l.j. §.j. ff. si quis ius dic. non obtem. & alibi sæpe. & syllogis-
 mum soluere. gl. j. in l.iiij. §. incertam. ff. de acquir. pos. & si ipsi
 sciunt discurrere per decem prædicamēta vbi opus est, de qui-
 bus meminit Codrus ferm.iiij.char.j.vt patet per Azo.in sum-
 ma.C.chart.j.& Bal.data opera.vij.col.C. qui accu.in l. de qui-
 bus.col. fin. ff. de legib. in c. cū causam. cl. j. de test. col. v. & Bru-
 nus in tract. de forma. char. xxj. colū. iiij. Ioan. Montolonius in
 promptuario Iuris. in ver. fingere. & alij quos refert Ias. in rep.
 l. si is qui pro emptore. l. & qui sint. Bald. in c. canonum statu-
 ta.col. fin. de const. Et si Doct. in practica quādo faciunt libel-
 los,sciunt facere syllogismum in forma, vt Ias. in l. j. colū. iiij. ff.
 de eden. Lanfr. de Orianio in repet. c. quoniam contra. in ver.
 petitiones. de probat. Oldrad consi. cvij. Titius ad fin. Et tot
 modos arguendi glomerarunt Dyn. in tract. de argumentis.
 & Bald. in l. conuenticulam. C. de episcop. & cler. Alber. in di-
 ctionario in vers. argumentum. quos non posuissent nisi sci-
 rent arguere. Est verum quòd vbi non expedit, legista non cu-
 rat de tali formā: quia frustra fit per plura, quod potest fieri
 per pauciora. Purpuratus in l. edita. no. cclxj. Salomonius in re-
 pet. l. Gallus. char. xxv. in fin. nec curamus de forma, dummo-
 do habeamus effectum c. iiij. de ver. sign. in l. si mater. C. de in-
 stit. & sub. nam cū obiectum intellectus sit veritas, quanto
 citius

citius eam habemus melius est. Salom. in repet. l. Gallus. §. & quid si tantum. chart. j. Et quando Logici seu philosophi disputant cum Legista, solent & bene Legistæ negare eorū principia, quia plura sunt falsa, vt statim dicebam: ideo licet neganti non incumbat probatio. l. ij. ff. de probat. tamen si rectè considerabimus, inueniemus semper aliquam instantiā per quam tollitur eorum consequentia. glo. & Doct. in l. creditori. ff. de noui oper. nunt. Codrus pulchrè sic facit, vt per eum serm. vj. chart. iij. præsertim si adhæreamus sacræ scripturæ, quam negare non audent: & antequam probauerint talia principia, & assignauerint & probauerint rationem specialitatis ad instantiam datam per Iuristam, erit hora dimittendi disputationem. hinc dicunt quod contra negantes principia non est disputandum. Philosophus, quem refert commentum Cicer. de Offic. lib. iij. est char. cvij. Sed replicat Codrus vbi §. hoc est quod cupio ne mecum disputes. & sic principia tua probare non poteris. Et quia ipsi incedunt per terminos ignotos, petas vt declarent terminos: vel tu pariter procede per terminos eis ignotos: vt per leges loquentes de seruitutibus vrbanis, vel de præscriptionibus, bonorum possessionibus, & aliis penè infinitis.

¶ Duodecimò non ob. dum dicunt quod sint metaphysici: 85 ergo præferendi, quia Metaphysica est dignior scientia, quam extollit frater Isidorus vbi §. frater Lud. Vinaldus in Opere regali. tract. de cognit. electorum à reprobis. ij. not. Aegid. de reg. princ. lib. ij. par. ij. c. viij. vbi de omnibus scientiis, licet de legibus notitiam non haberet, vt probat Bolon. in Theodosiana. in vers. philosophorum & poetarum. tractat enim Metaphysicus de ente tanquam primo motore, secundum fratrem Isidorum vbi §. facit Eusebius de euāgelica præparatione. libr. xj. c. vj. qui dicit, quod eius subiectum est ens tanquam ens. & Ioan. Picus Mirandula fecit vnum tractatum de ente & vno: quia responderetur fatèdo quod Metaphysica est laudanda, sed etiam ipsa non caret errore, quia vult quod ex nihilo nihil sit. Rosarium Busti ij. parte serm. xxix. litera m. col. iij. quod est falsum, quia Deus de nihilo creauit cælum & terram. Gen. j. præ terea adhuc Metaphysica non est dignior. nam Metaphysicus non considerat illud ens explicite & clarè, vt Hadr. Papa noster in Quodlibetis. q. iij. col. iij. sed solum vnum Deum primum motorem, quem Auerrois vult agere necessario. Legista autem in titulo de summa Trinit. & fid. cathol. considerat explicite.

& clarè. Et præcepit metaphysico credere Deum trinum & vnum. vt Ponzinib. in tract. de Lamiis col. iij. & sequen. Purpuratus in rubr. & in l. j. C. de sum. Trinit. col. j. qui omnia regit pro libito: & qui dixit, & facta sunt, & cui data est omnis potestas in cœlo & in terra. Matthæi vlt. Barb. in c. nouit. col. xxviiij. de iudic. Syluester contra Lutherum lib. j. c. ij. chart. j. Merito Iuristæ ergo sacerdotes appellantur. l. j. in princip. & in §. publicum. ff. de iustit. & iur. facit Valerius de institutis antiquis. c. j. num. xxxiiij. incip. ius civile per multa &c. Si ergo magis clarè & certitudinariè quàm metaphysicus: ergo scientia legistæ verior & dignior secundum Philosophum, quem s. retuli, & Bart. in tractatu testimoniorum. chart. v prudentia est, vt ait Aristot. Et propterea cùm philosophus cognouisset se in metaphysica nesciuisse in claro procedere, dixit librum illum editum & non editum, refert Ioan. Picus Mirandula in oratione in cœtu Romanorum char. ix. & Gellius lib. xx. c. iij. incip. commentationum. ad fi. Scire enim in nube non est scire. Bal. in l. Aemilius. colum. ij. ff. de minor. Imò nec in moralibus clarè processit Philosophus, sed in confuso, secundum Panor. in præc. Gregoriano. & hæc etiam videntur esse de mente Alexand. de Hales, Scoti, & Rosarij in locis antedictis. † Item in hoc iurista cōtra metaphysicum procedit imperiose, & inobedientem punit. Barb. in Ioannina, chart. antepenul. est colum. clxxxij. Vdax. in d. oratione, nō possum. Et propterea dicit ibi Barb. col. cxlix. quòd à studio artium ad leges conuolauit: nā qui imperant, digniores sunt. Esaias quem refert Bart. in c. mandatum. colum. iij. de rescrip. Syluester cōtra Lutherum, chart. xlv. allegando ad Rom. xij. facit Bald. libr. iij. consil. ccccxxix. dicta particula. Et licet Papa & Imperator appellant quædam præcepta philosophiæ moralis & naturalis religiosa, tamen non dant philosophis potestatem authorizandi seu iudicandi, qui est maximus honor quo Christus Apostolos recompensat. Matth. xix. & Cyprianus Venetus in tractat. de authoritate Ecclesiæ. chart. vj. Et tamen iuristis eam tribuunt, qui tempora natiuæ & gratiæ, exteriorem & interiorem hominem complectuntur, diuinæ Theologiæ adherentes animæ & corpori spiritualibus, qui & temporalibus vinculum imponūt: ius diuinum etiam in præceptis Decalogi moderantur, ac diuina authoritate coarctant, prophana sacrant, econtrā ubi expedit, totam ecclesiam militantem cum tota republica gubernant,

gubernant. errores philosophorum & metaphysicorum extirpant. Imò tanta doctoribus reuerentia exhibetur, vt iuriconsultus audeat constitutioni principis derogare. Luc. de Penna in l. medicos. col. j. C. de profes. & med. lib. x. col. j. & vide Alber. in proem. ff. Noui, sicut continet scientia legalis omnes scientias. & vide Bald. in consil. schismatis. col. j. & penul. ac si. Item de sacramentis, de cōsilio, de Pontifice. & Theologus super istis debet cum cononista conferre: quia non valeret sine. dixi in l. limitatione de peritis in arte quod cōmunis opin. sit tenenda. Item legista conseruat pacem sine qua Deus non conseruitur. clem. dudum. de sepul. dixi suprā cōtra partialitates. Præterea medici non vacant vel admodū parum metaphysicæ. ergo sine exercitio perditur nomen. Felin. in rubric. de fid. instit. col. vij. Bonif. in tract. de nobilitate. iij. part. num. lxxxvij. & si re priueris nec nomē habere mereris. la. in l. id quod apud hostes. ff. de leg. co. si. iudicatur enim quis esse de illa arte cui magis adheret. Alex. lib. iij. consil. cvij. viso themate. facit Philosophus in iij. de Anima. text. comment. xxxix. pulchrē Petrar. epist. lxxiij. incip. sic est. dicēs inter cæteras quod perseverantia requiritur. † Et sic patet iuristam præferen. medico. vt casus in c. clerici. de iudic. vbi latē Barbat. Decius & posteriores. Idem Barb. in c. cæterum. col. vj. de iur. calum. Gilbertus post c. iij. secundū Oeconomicorum. in quæstionib. chart. ij. Taurinenses post alios in l. cūm quid ff. si cer. pet Ioan. Montaigne in tract. de regio consistorio. char. xij. Petrus de Lesnaudiere in tract. de Doct. parte iij. q. j. glol. Pragmaticæ in titulo de collationibus. §. videlicet in vers. medicina est chart. lxxiij. Luc. de Pēna in d. rubr. de profes. & med. lib. x. aliquid Panor in c. nouit. de iudic. col. iij. vbi Moder. addūt. & adeo res clara est vt histiones dare sciant hoc iudiciū, vt dixi suprā respondēdo ad vj. de fatuitate, loquendo de testamento fatui. mihi placet conclusio quam in hac q. ponit Archie. Flor in iij. parte summæ. titu. v. c. ij. §. iij. Io. Montaigne in d. tract. char. fin. in fin. Rosarium Bussi. ij. parte serm. xxix. litera. can. fin. & Lisoperita col. fin. scilicet vt seruetur dictū Apostoli, per eos relatū, charitate fraternā inuicem diligentes. honore inuicem præuenientes, &c. quia honor est honorantis secundum Philosophum, quem refert Aegidius de regim. princip. lib. vj. cap. viij. frater Gregor. Britanicus serm. funeb. xxxj. melior. colum. iij. facit illud Lucæ xxiij. & ix. quæst. iij. cap. nullius. Qui maior est in vobis, fiat

Ll

sicut

sicut minor: & qui præcessor, sicut ministrator. & illud Cicer. quod refert Guilielmus Mara oratione vij. incip. reuerende. & cum & alia plura Iodoc. in tract. de vera nobilitate cap. xij. char. ij. & iij. Instructio clericorum, char. xij. dicens. quāto superiores sumus, tanto nos submissius geramus. nā qui se exaltat, humiliabitur, & econtrā, Matth. xxi. & xxij. & si quis vult primus esse, erit omnium nouissimus. Marci ix sed si humiliatus fuerit, erit in gloria. Luc. de Penna in l. humilioribus. C. de ponder. & auri illatione. lib. x. vbi plura. quia præcedētia quæstio est vana. Card. Pap. in epistolis charta. cxviiij. epist. incip. subscripserā & cc. postridie ccv. & cccxv. dubitare. & quis non potest nisi commendari de honorādo socium. nam aut socius est dignior, & sanctum est honorare maiores: aut est æqualis, vel inferior, & humilitas semper solet commendari. Et inquit Ptolemeus, quod inter sapientes qui humilior est sapientior existit. Quia post longam digressionem ad arbitrium iudicis redeundū. Dicit propterea Bald. in c. quia nonnulli de rescript. in fin. ij. col. in l. j. col. xij. C. qui accus. & lib. iij. consil. cxxxiij. incip. proponitur. col. ij. referendo Philosophum, quod oportet leges esse bene positas, & omnia determinare, & quā pau-
 cissima relinquere arbitrio iudicantis. facit Salom. in l. in exercendis. iij. quæst. C. de fid. instr. vbi dicit quod doctrina quanto melius fieri potest, debet tradi, ne iudicum affectio vel nō bona cōsideratio alteri partium sit nociva. & pro philosopho latē Aegidius Rom. in tract. de regim. princip. lib. iij. parte ij. c. xx. & Philosophum refert etiam Florian. in rubr. ff. fin. reg. in fi. j. col. Hadr. Papa noster quodlibet iij. col. x. Latius & plene illud dictum examinat in vj. q. principali videlicet in illius j. q. siue argu. est char. lvij. col. fin. † Et ita pro veritate est consideratis considerandis. nam licet vbi casus nō est iure decisis, lex illum relinquat in arbitrio iudicis. l. j. in fin. ff. de iur. deli. c. de causis. de offi. delega. cap. fin. de transact. plures enumerat Decius in cap. sedes. in gloss. iij. de rescript. Roch. de consuet. char. xj. col. ij. latius Barbat. lib. iij. consil. lxxv. illud. col. penul. & si. latissimē Hippol. in l. quæstionis modum. col. j. & sequē & in l. de minore. colum. viij. de quæstioni. in l. in lege. colum. ij. ff. de scar. Intelligo quendam doctorem Taurinensem alios plurimos aggregauisse. Lex tamen illum non relinquit in libera voluntate iudicantis: vt exinde possit iudex esse nimis fauorabilis vni parti. Bald. in l. finali. C. de pōna iudicis, qui mal. iudic

88

Casus arbit-
trarij.

iud. pen. not. sed quòd debeat regulare arbitrium suum prout
 quilibet bonus vir secundum negotij qualitatē & persona-
 rum, & temporis. & alias circūstantias Bonus enim iudex ni-
 hil ex arbitrio suo facit. cap. iudicet. ij. quæst. vij. Lucas de Pen-
 na in l. medicos. ij. colum. C. de profes. & med. libr. x. & arbi-
 trium semper significat bonū & æquum. Bald. in cap. nisi cūm
 pridem. colum. final. de renunt. & dicit Bald. quem refert Ce-
 pol. in l. si fugitiu. C. de ser fugit. col. vj. quòd iudex debet ar-
 bitrari secundum mentem legis, sine iuris & arbitrij sui intel-
 lectu seu rationis. facit cap. iudicantem. xxx. quæst. v. Curt. Se-
 nior in repet. l. admonendi. colum. antepenult. ff. de iureiuran.
 Bartol. in l. si qua pœna. in fin. ff. de verborum signific. Decius
 in cap. ex literis ij. nota de probat. Pich. in repetit. l. in quar-
 tam. col. lvj. & sequen. ad legem. Falcid. & dicam infr. dum po-
 nam quòd probationes sunt in arbitrio iudicis. † dicitur enim ⁸⁹
 bonus vir, conscientia quæ intra te loquitur. & propterea qui
 non habet conscientiam, non potest dici bonus vir: prout nec
 ille frater qui habet diabolum sub capa. Iason in dicto §. sed
 iste. col. xxvj. numero ex. vbi postilla institu. de actio. Et si non
 regulat arbitrium, vt bonus vir potest appellari. Alexand. in l.
 & si seuerior. col. final. C. de infami & libr. iij. consilio. cvij in-
 cip. viso themate. col. ij. Nat. in clemen. l. xpe. col. xxij. Curt.
 in l. admonendi. colum. antepenult. Quoniam esset difficile le-
 gem de talibus condere, propter diuersitatem personarum, re-
 rum, & qualitarum: prout etiam dicit phisici, quòt plura re-
 linquuntur in iudicio æstimatio medici. Nam si iudex nō ha-
 bet statum, cōsuetudinem, nec legem, nec dicta doctorum de-
 terminātia casum coram eo vententem, debet recurrere ad si-
 milia statuti vel legis. l. non possunt. vbi Claud. ff. de legibus.
 Felin. & Decius latē in cap. translat. de constitut. lat. in l. in-
 ter stipulantem. §. sacramen. vij. not. ff. de verborum. oblig. So-
 cin. fallen. xxix. Curtius consilio xj. statuto. colum. final. Gam-
 marus in tract. de extensione. chart. vij. col. ij. vbi dicunt quòd
 sufficit quòd sint similia in eo de quo arguitur: licet in omni-
 bus non sit omnimoda similitudo. Etenim simile legis vel sta-
 tuti habetur pro expresso. lat. in l. final. colum. penult. versic. se-
 cundò aduerte. ff. de in ius vocand. Et ex officio iudex debet
 tale simile sequi, etiam si pars non petat. Bald. in l. j. circa me-
 diū. C. vt quæ def. aduoc. aud. suppl. Stante igitur tali dubio iu-
 dex in primis aduertat ad vires ingenij sui: quia magistratus

Ad similia

Quid faciet
iudex.

virum ostendit. v. Ethicorum. text. comment. ix. & iij. Erasmus j. parte prouerbiorū dcccclxxxiiij. Lisopenita chart. xxiiij. colum. ij. est in princip. ix. distinct. Aegidius de regim. princip. lib. iij. parte j. capit. xiiij. Et fuit originale dictum Pittaci, vt refert Margarita poetarum in dictis Laërtij, vt sit idoneus ad dubij decisionem, saltem secundum humanam fragilitatem. l. si quid venditor. ff. de ædil. edict. Felin. in capit. per tuas. el. j. de simon. nam in puncto subtili grossolanus reculari potest. Ias. in l. apertissimi. C. de iudiciis. Et si dubitet, conferat cum peritioribus. Dixi suprà in v. limitatione de peritis. allegando Panorm. in cap. j. ultimo not. de consanguinitate & affinitate. † Debet enim iudex habere saltem scientiæ & conscientiz, aliàs mens eius est diabolica & insipida. Barbat. in capit. quoniam. § in aliis. vt lit. non contesta. facit j. ad Corinth. viij. quia melius erat eis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti. Petrus iij. canonica. capit. ij. quem sequitur Dodus in Apologia cōtra fratrem Samuelem. charta xxv. facit Vdalticus Zasius oratione xij. incipien. apud literatos. vbi pulchrè & succinctè quomodo debet se continere iudex in iudicando. Guilielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ. lib. iij. capit. iij. Bald. pulchrè in l. ij. C. de sentent. ex peri. recip. Felin. in cap. per tuas el. ij. col. j. de simon, bonus text. in capit. cū non solum. de reg. lib. vj. Ioan. Pyrhus in l. imperitia. ff. de regu. iur. † vbi enumerat etiam sex requisita in indice, scilicet peritiā, bonitatem, diligentiam, eloquentiam, constantiā, prudentiam, & sex pœnas quas incurrit iudex corruptus. facit Aegidius de regim. princ. lib. iij. parte ij. c. xxj. & tribus seq. habeatq; semper iustitiā naturalem ante oculos. Bald. in disputatione incip. accusatus. de vi turbariua. col. pen. plura Curtius Senior in repetit. l. admonendi. ff. de iureiuran. colum. final. & quæ de Gallo tradit Cicero, quem refert Salomon in repetitione. l. Gallus. ff. de liberis & posthumis. charta vij. † Et veritas & æquitas sunt duo lapides angulares, quos debet seruare iudex. Bald. in cap. quoniam contra. de probat. per illum text. Et debet iudex esse velut pater. gloss. in authent. de defens. ciuit. in princip. in versic. iudex. & se conformare iudicio diuino. cap. Deus omnipotens. ij. quæst. j. Barbat. in cap. in præsentia. de probatio. col. lj. Et habeat semper in mente illud quod dicit text. in l. properandum. §. fin autem reus. in fin. C. de iudiciis. quid aliud nisi pro omnibus Deum in omnibus causis

90
Duo sales
in iudice,

91

92

causis iudicem esse credendum est: & quod si non facit quod debet, hic & in futuro seculo recipiet in terribili iudicio magno Dei, & habebit partem cum Iuda, & lepra Giezi, & tremore Cain. in authen. iusiurand. quod præstatur ab his. in fin. De quo Ioan. Montolonius in Promptuario Iuris in vers. Giezi. & insuper euitet avaritiam quæ potissimè ascribitur iudicibus. Aristotel. char. xvij. problem. iij. hinc pictores dum pinguunt quinq; videlicet Papam. iudicem. militem, agricolam & foeminam, & subscribunt Papæ, quod orat pro illis quatuor: militi quod defendit illos quatuor: agricolæ quod alit illos quatuor: mulieri quod decipit illos quatuor: iudici autè quod furatur illis quatuor. Test enim avaritia omnium malorū mater. §. cogitatio. in authen. vt iudic. sine quoquo suffrag. Hip. pol. not. cxc. incipien. iudices. Ias. in l. j. col. ij. ff. de conduct. ob turp. caus. Barbat. in cap. ex parte. col. iij. de rescript. vbi post illa. & in Paul. de Cast. in l. si quis. §. legis. C. de inoffic. testamen. Czpol. in tracta. de imperatore milit. deligendo. charta xij. versic. item præsumi potest infidelitas ex avaritia. Ange. in l. 94 nolimus. C. quemadmod. testam. ordin. Merula inter consilia Barbat. libro j. consil. penult. incipien. multos. colum. fina. dicit quod Hesiodus appellat tales iudices dorophagos, id est mune ra comedentes, quorum avarum animū & iniqua iudicia Deo vlciscenda reliquit. facit Nauis Scultifera chart. xij. de avaritia Amedeus in dialogo de Amicitia. chart. xxx. vbi docet, qualis debet esse magistratus. & char. xxxij. de nummi potestate. Lucas de Penna in l. ad splendidioris. C. de diuer. off. lib. x. vbi dicit quod aurū rumpit fores adamātinās. & plura Paris de Puteo in tract. de Syndicatu in vers. barataria. & in versicu. corruptio. baratariam enim committit iudex corruptus. & quid sit, declarat Iac. Niger in l. diem functo. col. xxxix. ff. de offi. assessor. vbi subiungit etiam alias causas propter quas potest quis privari officio. facit text. in cap. j. quæst. j. vbi Card. col. ix. dicit quod vendentes officia iustitiæ etiam de licetia principis, grauiter peccant. licet ibi in cap. quos constiterit. col. ij. dicat secus in episcopo vendente banchum notariæ. bene facit Laudensis in tracta. de officialibus dominorum. quæst. lvij. † dicens, ibi probati quod qui dat pecuniam pro habendo officium, præsumitur habere animum male faciendi. l. ij. C. de municipalibus. latè Gulielmus Rouille in tract. de descriptione iustitiæ. lib. iij. cap. iij. col. final. § † Amplia hæc maximè procedere

dere in ecclesiasticis iudicibus, quia dicuntur cōmittere simoniam Ioan. de Selua in tract. de beneficio. charta xxiii in fin. col. iij. Biblia Aurea. cap. ij. de acceptione munerum. cap. xvij.

¶ 27 Amplia secundò etiam in iudice ordinario laico capiente sportulas, quia debet esse contentus stipendio principis. Hadrianus Papa noster in Quodlibet. quæst. ix. est charta xciiij. littera g. vbi in x. quæst. in primo per totum. Ias. in §. tripli. instit. de act. Corset. singul. ccxcvii. sub vers. sportula. Et sic malè dicit Barto. si est sua lectura. in authen. de iudiciis. §. ne autem.

¶ Amplia tertio etià si iste ordinarius iudicaret in causa sibi à principe delegata. in qua tamè sine delegatione omnino habuisset iudicare. quia sportulas capere non potest. Felin. in cap. de hoc ij. col. de simon. Et de hoc habemus decretum expressum in ciuitate Astenfi. ¶ Amplia quarto etiam si quis sponte daret tales sportulas. Felin. in rubr. & in cap. i ad fi. de simon. in cap. tua nos. de homic. Bustus in Defensorio montis. chart. iij. colum. iij. Ias. in l. j. colum. ij. ff. de condict. ob caus. in l. penultima. columna quinta. C. de pact. Hippol. in l. vnus. §. seruus nec si. ff. de quæstio. Corsetus d. singul. ccxcvii. latè Maria. in tractatu de visitatione libro vndecimo, quæstione vj. est charta x. col. iij. licet non dicatur sponte, quando præcedit taxatio vel petitio. secundum Felinum in capit. dilecti. colum. j. de simon. secus tamen in aduocato & medico, qui potest capere à sagacibus sponte dantibus pinguius salarium, & iustè relinquere heredibus suis. Pantaleo in repetitio. l. ij. C. de rescinden. vendit. colum. xlv. qui bene sciunt illud. dum dolor est accipe. Antonius Ripa in tract. de Peste. charta lxxxj. in fine ij. colum. quia dum causa ventilatur & infirmus ægrotat, tunc cures accipere. nam ægroto restaurato, & causa cōcordata nihil curant solgere. Et ille dicebat, Pota & penna non vol crena. Et Gallicus, De con & de sentence ou ne doit faire greange. Et in eis procedere posset quod dicit Hippoly. sing. cxc. incipi. iudices. circa fin. nō autem in iudicibus, quia esset turpe. & quod dicit Afflictus de iure protomis. in verb. prohibemus. ix. notab. quos suprà reuli loquendo de prouisionibus virorum erga amicos, Et de salario aduocati. Ias. in §. tripli. colum. penul. institut. de act. & potest. capere etiam pro laboribus præteritis: quia calzolarij tantum caput pro sotularibus factis quantum pro fiendis. Barbat. in c. ex literis. col. ix. de cōstitut.

¶ Amplia quinto etiam si esset consuetudo de hoc. Felin. in c. ad apost

ad apost. olicam. de simo. Decius in e. eum m. col. xij. & seq. de
cōstit. dum loquitur de consuetudine, quōd nouus canonicus
debeat aliquid soluere & in e. nā m. concupiscentiam. in fin. ij.
col. vbi Roch. eod. ritu. de quo Angelica in verbo, iudex § xv.
verum cōsuetudo. § Amplia vj. etiam si capiat post sententiā
quando potest p̄sumi fraus ex qualitatibus & circumstantiis:
imō & in dubio tali casu p̄sumitur, de tempore ante senten-
tiam, ad tempus post sententiā. argum. l. Iniscentium § p̄re-
tor ait cum glo. & ibi angel. ff. de pact. sunt verba Laudenfis in
tract. de officia. dominorum. q. lxxxj. incip. si iudex. ei go mul-
to minus quando ante sententiā p̄cessit promissio, licet
non recipiat nisi post sententiā. Feli. in cap. tua nos de simon.
facit Sallust. circa princip. Catilin. & tenetur iudex etiam quōd
contra eum non militet aliqua suspicio. authen. sed nouo iure.
C. de p̄en. iud. qui malē iud. Curt in l. qui accusare. charta ij.
C. de eden. § Amplia vij. etiam in xeniis, esculentis, & pocu-
lentis. Maria. vbi sup̄a gl. in Pragmatica chart. xxx. x. in fin. ij.
col. Practicus Papiensis in forma rescindendi sententiā latam
p̄textu falsi instrumenti. gl. j. & xenia & dona exerceant oculos
iudicum. Ecclesiast. xx. & Deuter. xvj. Hadr. Papa noster in
Quodlibetis. q. x. colū. iij. & per totum. & in quodlib. iij. col.
ante p̄ alleg. Hierony. dicere quōd in tantum Doctorū rabies
processit vt accipiant pretium in iudicio, & omnia pro mu-
neribus faciant. facit Bolog. in l. si pars. ff. de inoffic. test. in in-
terpretat. j. parte. est chart. xxvij. & Card. in xj. q. iij. qui rectē
in vendentes ad fin. j. q. iij. vbi de auditoribus Rotæ procuran-
tibus sibi fieri propinam. sunt enim aliqui qui non anginam
sed argentāginam patiuntur, vt Demosthenes: id est qui pro-
pter pecuniam differunt vel volunt ferre sententias. Gel. lib.
xj. cap. ix. Critolaus. & cap. seq. Et dicit Angel. in l. nō dubium.
C. de testā. t̄ quōd munera exerceant oculos sapiētum, & mu-
rant verba iustorum. Alber. in l. plebiscito. ff. de offi. p̄resi. quia
pro iustitia facienda non licet aliquid capere. c. qui rectē iu-
dicat xj. q. iij. latē Matthæus Bosius de gerendo magistratu. c.
xij. vbi inter cetera alleg. illud Amos cap. v. Pro eo quod di-
ripiebatis pauperem, & p̄dām electā tollebatis ab eo, do-
mum quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vi-
neas amantissimas plantabitis, & non bibetis vinum earum,
facit Petrus Iacobi in rubr. de statu Curiarum. vbi dicit, quōd
si totus mūdus veniret, nō posset credere quōd si vna pars det,

iudicis offeret plus offerenti, & eademmet verba eius aduersario dicit, vt postea dicit iudex, etsi iustum proferat iudicium, erit tamen certus ab vtraque parte habendi renia à victore: & excusat notarius se cum conscientia sua quòd ipse emit ban-
 chum notariz. & idèd eius interest quòd causæ expediantur, & plurimæ sententiæ proferantur propter emolumētum, quòd nisi sic labore, forasiss amitteret ex concordio litigantium, vel quòd causa differretur anno secuturo quo alius talem no-
 tariam emer. sed nihil valet. facit Angelic. in verb proxeneta. & in verb. leno. item propter talia iudices eis postea tolerant eorum extorsiones & rapinas, quas faciunt partibus: quia vt plurimum in exigendo salario metas rationis excedunt. cap. statutum §. notarium. de rescrip. lib. vi. præsertim quādo emūt tales notarias, quia tunc dicuntur publicani Bald. lib. iij. consil. xxvij. casus talis. in fin. vbi quantæ audaciæ, temeritatis sint & avaritiæ. cum cōsil. v. nauta quidam. circa medium. Luc. de Pē-
 na in l. j. C. de lito. cust. libr. xij. vbi dicit, quòd sunt furibus de-
 teriores. Ias in l. j. col. penul. C. de edēdo. zquiparat eos nautis, caup. & stabulariis. & in dubio iudicandum contra eos. Corn. lib. j. consilio cxcix. circa primum. litera g. ideo Petrus Iacobi dicit quòd nullo modo deberent vendi tales notariz, vt per
 eum in sua practica. in tit. de statu curiarum. col. ij. vbi latè in-
 sistit. vide Platinam in vita Nico. iij. circa medium. dicit tamē
 Card. j. q. j. col. ix. per illum tex. quòd episcopus licitè vendit
 100 banchem notariz, de quo cogita propter prædicta. ¶ Amplia ix in principibus negligentibus seu scientibus & hæc to-
 lerantibus. nam ex quo constituti sunt ad iustitiam cōseruan-
 dam, & liberandum oppressos de manibus calumniantium, vt
 boni inter malos qui longè excedunt numerum bonorum, vi-
 uere possint. vt dixi inter feudalia Bruni cōsil. xij. partes. char. j. Et ob hanc causam duntaxat subditi eis obediant, vōtigalia
 & sensus tribuant. & gabellas. vnde dicuntur socij furum, nisi
 frouideant, & tenentur ad restitutionem. Esaie cap. j. & lij. i-
 asert frater Luc. in tract. de veritate contritionis. chart. cxxx-
 vij. de prima circūstantia personæ: quia criminum patientia
 consensui proxima est, Petrarch. epistola xcj. heu. & error cui
 non resistitur, approbatur, latè Rosarium Busti lib. j. litera N.
 & dicit Hippol. in l. nihil interest. ff. de sicar. quòd princeps
 tenetur parti ad interessè de iniustitia facta per iudicem. Nec
 excusantur dicētes quòd credūt elegisse viros idoneos: quāto
 ergo

ergo minus quando iudices deputant per pecuniam vel ad re-
quisitionem mulierum? Claud. in Monarchia Franciæ par. ij.
c. xvj. & parte v. cap. ix. imò tales reip. præficiunt, quibus nemo
rem suam familiarem crederet, vt inquit Isocrates in oratione
de bello fugiendo. inci. omnes in opere. col. xxviij. & tunc di-
cit Simia Salernitani. chart. iij. quòd hoc nihil aliud est quàm
ponere gladium in manu furiosi. Quales autem sint eligendi,
ponit Hadrianus Papa noster in quodlibetis q. x. col. antepen.
Quid ergo dicemus de illis qui iubēt iudices facere cōtra ius?
gloss. in regula Cancellariæ. xxvij. circa medium. quia nec de-
berent causam alienius recōmandare iudici in suo bono iure:
nam iudices semper sunt postea timidiore in iudicando con-
tra illum recōmēdatum. etiam quòd iniquissimam foueat cau-
sam. Et deberent principes se rigidos ostendere cōtra iniquos
iudices, & munera capientes, illisque sæpius mutare: quia, vt
Egidius de regim. princ. libr. iij. par. j. c. xij. post Philosophum
mutare aliquando magistratus facit ad pacificum statum reip.
pro quo Vdalr. Zabius in l. ij. ff. de orig. iur. col. xxxij. vbi etiā
allegat Philosophum dicere, quòd magistratus qui longo tem-
pore durant, incidunt in tyrannidē. est verum q. Guill. Rouil-
le in tract. de descriptione iustitiæ & iniustitiæ. lib. iij. c. vj. cir-
ca mediū, est alterius opin. vide Luc. de Pen. in l. neminem. col.
iij. C. de suscept. lib. x. Ripā in tract. de Peste. char. l. colum. iij.
Quinimò deberent principes de talibus iniquis iudicibus &
baratoribus facere, vt refert Valerius in vj. de Cambyse, qui
fecit excoari iudicē pecunia corruptū. refert Rosarium Bult.
libr. ij. ser. viij. litera a. Guilielmus Rouille in tract. de descri-
ptione iustitiæ. lib. iij. c. iij. col. penult. Mancinellus in sermon.
lib. iij. titul. j. Et Gagui. in Chronica Franciæ in vita Philippi
Valesij, refert Hugonem Crusiæum Parisiensis Parlamenti
præsidem ob corruptum à sede iudicium patibulo suspensum.
¶ Amplia decimò fortius & indubitanter procedere in parte
iudicem corruptente: licet plures ex istis ampliationibus cō-
gruentius possent appellari illationes. pro nunc non curo de
nomine, sed de ordine. fortius vide in quo periculo ponat se
pars iudicem corrupēs: quia etsi iustitiā foueat, ¶ sententia la-
ta per iudicem pecunia corruptum est ipso iure nulla. l. vena-
les. C. quādo prouoc. non est necesse. c. cum ab omni. de vita &
honest. cler. Archid. in c. rectē. xj. q. iij. facit Hadr. Papa noster
pulchrē in Quodl. q. x. præsertim col. ij. Hipp. in rubr. de prob.
col.

col. xxxix. vbi dicit quòd quæres corrumpere iudicem, testem vel notarium, debet puniri in amissione causæ: & hoc procedit etiam si detur vt faciat iustitiam. facit Ang. in l. ij. ff. de cōdict. ob turp. caus. vbi etiam ponit de instigante iudicem vt eximat quem à carceribus, & quòd eum releuabit in syndicatū: & nullus posteriorum ibi mentionem facit. & idem vult Card in cap. qui rectè. xj. q. iij. in j. q. iij. cap. vendentes. ad fin. vide Hadr. Papam nostrū in Quodlibetis. q. ix. col. ix. & xvij. & xxj. siue detur pecunia, siue alia res. Bolog in suis nouis interpret in prima editione. in l. si pars ff. de inoffic. testa. est chart. xxvij. vbi limitat dictā l. venales. non procedere quando esset data modica pecunia. Duas alias limitationes ponit Socin. in fallent. cccvj. limitans in arbitrio. Item quando inter plures iudices vnus solus fuisset corruptus. & fallen. xxxvij. limitat quando datur iudici pecunia pro debito salario. Item quando datur palām. de quo etiam Lancel. in l. fin. col. si. ff. de iustit. & iure. Item limita quando daretur post latam sententiam. Hip. in l. Cornelia ff. de falsi. & no. cxc. incip. iudices, dummodo tamen non præcesserit promissio ante sententiam, vt per eum.

102 & dixi 5. proximi in vj. ampliat. Scogitétq; iudex quòd si malè iudicet elus perdit, quā pars quam iniquè condemnat, quæ solum aliquid de facultatibus suis, sed iudex honorem perdit & animā: quia tenetur ad damna & interesse vtriq; parti: vt per Doct. prædictos. Albericus in dictionario in vers. iudex. Rosarium in j. parte. serm. xxv. litera S incip. tertio. Et parte ij. sermo. xxix. litera E. sub tit. de consiliis datis iudicibus, in iij. documento, & duobus seq. † Et sic est deterius quā scenerari. nam scenerator restituendo quod accepit, potest sperare misericordiam à Deo. Sed iudex corruptus pro x. ducatis non poterit absolui, nisi restituat damna & interesse, quæ ascendunt fortè ad mille. Et propterea dicitur in c. cū æterni. de re iud. lib. vj. quòd caueant iudices maximè in sententiis, quòd nulla sit acceptio personarum, siue sit ciuis ille, siue peregrinus, nulla erit distantia personarum. Ita parū audietis vt magnum, nec accipietis cuiusquā personam: quia Dei iudicium est. Deuter. c. j. Felin in c. cū quidam, col. iij. de iureiur. frater Luc in tract. de Veritate contrit. in vij. præcepto. diuinæ legis. est chart. lx. in fin. & seq. magister Renauld. in Speculo iudicium. chart. ij. & iij. Et dicit Rota in antiquis decis. deccxx. ne quod quilibet. quòd iudex debet firmiter habere animum ad iustitiam, non obstanti

obstantibus precibus magnatum: quia illa magis ei famam
dabunt. Hostien. in summa de offic. ord. col. iij. & aduenz non
sunt ideo spernendi. Guiliel. Monferrat. in proce. titu. de succes.
regum. & dicit Apostolus quòd Græcis, & Latinis & Barbaris
debitor est. refert Barb. lib. j. consi. xliij. præclare col. j. in c. no-
uit. in fin. princ. per illum text. de iud. nil vendicet, odium vel
favor vsurpet, timor exulet, præmium aut eius expectatio iu-
stitiam non euertat, † sed stateram gerat in manibus, & lances
appendat æquo libramine. præ oculis habeat solum Deum. de
quo Bal. in l. fin. C. de pœn. iud. qui mal. iud. & Boëtius lib. j. de
consol. metro vij. incip. nubibus attris. inquit: Tu quoque si vis
lumine claro cernere verum, Stamine recto carpere cœlum:
gaudia pelle, Pelle timorem, spémq; fugato. Nec dolor adsit,
nubila mens est. vinctâq; frenis, hæc ubi regnât. refert Maria.
in tract. de visitatione. lib. xj. q. vj. latius Afflictus in constitu-
tione, vt vniuersi col. antep. amor & odium corrumpunt iudi-
cium. Arist. parte xxvij. problem. xij. Biblia Aurea c. lxxij. de
iudiciis hominum falsis Petrarcha in præfatione epistolarum.
char. j. Alex. de Neno in consi. contra Iudæos foenerantes. col.
xxvij. Aret. consi. clxv. Bustus in Defensorio montis, char. xxvi.
col. iiii. pulchrè in suo Rosario. lib. ii. ferm. xxix. litera i. & seq.
Dantes in Para. liso cantu xiiii. ante fin. e poi lasseto l'intelletto
legat pulchrè Hadr. Papa noster in suo Quodlib. quæst. ii. col.
i. & char. xviii. col. i. & q. iii. colum. vi. allegando. ii. Rhetor. &
quæstione iiii. col. v. ver. ad quartum. & ibi in fin. col. ix. &
q. vi. pen. chart. allegat Philosophum iii. Polit. c. xxiiii. dicere,
quòd sicut mens sine affectu seu passione est lex, ita cum affe-
ctu est æuissima bellua. vbi col. pen. Ant. de Prat. in i. vol. con-
filiorum. Barb. consi. pen. incip. si contra vasallum. col. fin. facit
Papa Pius cōtra ducem Austriæ. epistola iii. chart. v. Mathæus
Bosius de regēdo magistratu. c. xiii. & tribus seq. Polyanthea
verb. iudex. etiam in ver. iudicium. Guil. Rouille in tract. de
descrip. iustitiæ & iniustitiæ lib. iiii. c. iiii. col. v. Catilina in prin.
sue responsionis. contra Cicer. dicebat, † Omnes qui de rebus
dubiis consultant, debere in primis animaduertere, ne cuiquā
voluprati temerè assentiant: néve liberum ingenium fauore
aut iracundia pessundent, imò eniti debent vt durent inuitis
animis. vt omnium rationes æquè circumspectant, nec in alter-
utram partem inclinent, donec luce clariores in apertum de-
ductæ & satis perorata causæ videantur. Difficile est enim
commotis

Pernicietia
iudicium.

Boëtius.

104

Catilina.

105

commotis animis & concitatis ingenii verum cuiq; persuadere. de ira latè Lucas de Penna in l. ij. C. de exact. trib. lib. x. col. ij. & Diodorus apud Thucydidem. lib. ij. dicit quòd duo sunt præcipuè ad bene consulendum contraria celeritas & ira. c. ponderet. l. distinct. c. Deus omnipotens. ij. q. j. Specul. in tit. de req. consil. col. vj. vers. item not. Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xij. de cõstit. Albertanus lib. j. de syllaba qs. & lib. ij. de consiliis dandis. colum. vij. Et rubr. ne petas consilium ab irato. est in rub. de Amicitia iracundi hominis vitanda Bolog. in Theodosiana in versic. vnde est. chart. x. Luc. de Penna in l. his tantummodo. C. de cursu public. lib. xij. Decius in proce. sermonis. post suum consilium clj. Et dicit Imol. in cle. pastora
206 lis. col. vij. vbi ampla apostilla, † quòd sententia lata tam brevi tempore quòd verisimiliter apparet defectus causæ cognitionis, est nulla. latè Brunus in tract. de forma. chart. lxxxij. col. j. Hippol. in l. qui eadem. col. iij. ff. de sicar. Et dicit Bald. in l. ab eo. iij. op. C. quomodo & quando iud. quod quando pars est præsens, debet iudex admittere probationes, hincinde audire, ventilare, discutere & trutinare in magno conflictu. quoniam, vt inquit Rota in Antiquis. decif. dclxxiij. dic. † quòd
107 aliquoties deliberatio sæpe trahit hominem, & facit videri bonum quod antea malum apparebat. & Apuleius de Deo Socratis. chart. j. nulla res potest esse eadem festinata simul & examinata. facit proverbiū Gallicorum, De fol iuge breue sententia. & quòd dicunt antiqui, quòd tempus est pater veritatis, refert Gellius lib. xij. c. xj. philosophum. in fi & veritas est mater iustitiæ. Bald. in l. libertini. ff. de stat. hom. pulchrè facit Aretin. consil. lxxv. in præsentia dicens, quod est magnæ mentis opus, licet ad pauca respicientes de facili enuntient. secundum eum in prin. post philosophum. & dicebant Bias philosophus & Socrates, quòd consilio maximè contraria sunt festinantia & ira. licet secus in rebus bellicis, † in quibus plerunque plus
108 valet celeritas, quàm virtus. Erasmus j. part. prouer. dccxxxv. tenenda bipennis. & ij. parte prouer. j. festina lente. & iij. parte prouer. liij. ne de lite pronunties. & si non audiat allegationes, iudex tenetur de dolo. Angel. in l. ex maleficiis. §. si iudex. ff. de act. & oblig. & propterea Ias in præfatione j. ff. veteris & j. C. laudat eum qui sic cognoscit, vt is qui indicatur, ita prius rationibus conuincatur, vt sese merito iudicatum fateatur. Richardus iij. dist. art. j. q. j. dum loquitur de causâ iudicij vnuer
salis.

salis. temerarium ergo puto victoriam causæ cuiquam promittere. vt quidam aduocati nimium audentes faciunt, attentis tot contrariis quibus iustum iudicium peruertitur. Specul. in tit. de aduoc. Rip. in tract. de Peste. char. lxxix. nu. cxxxix. Imò laudandus est qui in quæstionis casu quamuis clato vbi per vnā sententiam succubuit, adhibet socium in aduocatione, vt boni medici in cura ægroti: imò quādoq; aduocatus ob affectionem qua prosequitur cliētulum non bene cognosceret verum, vt dixi de iudice: propterea adeundo aduocatū sūge te arbitrum, & propone sibi casum iudicandum, non consulendum pro aduocato, & cessabit affectio & non decipieris. Purgato itaq; animo & mundatis manibus. Paris de Syndicatu. in vers. iudices puras debent habere manus. est char. xiv. & char. vj. col. ij. versic. per syndicatores. Recordetur quòd onus iudicandi est graue Lucas de Penn. in l. fin. col. penul. C. de ven. re. ciuit. lib. xj. Aret. in consi. clv. periculosum in princ. Nauis Stultifera chart. xij. de offic. iudic. pulchrè Hadrianus Papa noster in Quodlibetis q. x. col. antepenult. vbi allegat Ecclesiast. vij. † Noli quærere fieri iudex, nisi virtute potēs sis &c. Alber. in procem. C. col. iij. nec debere reputari tale onus leue, quod Iosaphat tam graue existimauit. & ibi pulchrè, & quòd in eo iudicio quo iudicabit iudicabitur. Albert. vbi §. viij. c. Deus omnipotens. ij. q. j. facit Zachar. in sermon. consi. Pisani. col. ij. Albertanus de vindicta faciēda & officio iudic. lib. vlt. Lucas de Penna in l. omnes. col. ij. C. de decur. lib. x. faciūt pulchri versus Senecz, quos refert Iodocus in tract. de nobilitate. c. xij. vos quibus &c. Quicquid à vobis minor extimescit, maior hoc vobis Dominus minatur. vbi alia adducit. facit Ang. in §. curare. col. antepenult. in l. de act. versic. restat. & fuit dictum Xysti Pythagorici, Iudicans homines, scito quòd iudicaberis à Deo: & propterea maius est periculum iudicantis, quàm iudicati. Nam iudicabit iudices iudex generalis: tibi nihil proderit dignitas Papalis, siue sit episcopus: siue cardinalis, reus condemnabitur, nec dicetur qualis. Ibi nihil proderit quicquam allegare, neq; excipere, neq; replicare, neq; ad factam sedem appellare: Reus condemnabitur, nec dicetur quare. Cogitate miseri qui vel quales estis, quid in hoc iudicio dicere potestis: ibi non erit locus Codicis, ne Digest. Reus condemnabitur, nec quæretur testis: etenim res iudicata pro veritate habetur, & tribuit ius non habenti. l. Iulianus verum debitorem. ff. de condi. c.

Caveat iudex.

109

110

condict. inde vbi Ias. colū. ij. dicit quod iudex facit de albo nigrum, & de nigro album l. res iudicata. ff. de reg. iur. Socin. in l. singulis ff. de excep. Curt. Sen. consil. lxxv. colū. xv. & xxiiij. & aliis pluribus. vt in eius tabula. in versic. sententia. præsertim consil. lxxv. col. viij. Alex. lib. ij. consil. xxij. cxxij. col. ij. cxxxvj. col. iij. & lib. v. consil. xxx. colū. ij. & lib. iij. consil. xij. & xvij. Et sententia falsum mutat in verum non essentia litis, sed quo ad effectum. Bald. in c. in præsentia renuntiet. facit cum filium qui filius non est, & patrem qui pater non est. & (vt ita dicam) sententia est altera natura: quia ius facit & originem creat. secundum Bald. qui allegat pro hoc l. j. in fi. ff. de lib. agn. idem Bald. in l. placet. C. de sacrosanct. in repet. col. vij. dicit, quod orig. & sententia pari passu procedunt, quia pro iudice præsumitur. frater Syluester contra Lutherum chart. lxxj. prout præsumitur pro mandato principis in præiudicium tertij. Decius consil. cxxv. col. ij. Et procedit etiam pendente causa nullitatis vel re institutionis in integrum. Felin in c. quoniam contra. colum. xxij. de probat. Etiam si pendeat appellatio dicitur res decisa per sententiam. Decius in c. super literis. colum. vj. de rescript. Hippo. in rub. C. de probat. col. xxiiij. vbi dicit quod facit notorium antequam retractetur: licet sit retractabilis, nisi esset lata contra absentem. Felin. in c. cum Bertoldus. colū. ix. de re iudic. Sit etiam memor iudex quod multum præsumitur contra officiales, scilicet quod plura mala sciant & committant, quam alij. gl. in l. defensionis facultas. C. de iure fisci. lib. xj. præsertim quando statim fiunt diuites, vt ibi. facit Bald. in c. cum in iure. ad fin. de elect. quod quando statim locupletati ultra solita stipendia, potest ei fiscus auferre: quia præsumitur turpiter quæsiuisse. & in l. j. ante fin. C. de hæred. vel act. vend. dicit hoc obseruare tyrannos, quia raro officiales ab eis recedunt cum pecuniis: & licet in hoc ultimo Bart. in dicta l. facultas. & Angel. ibi impugnent Et Lucas de Penna. & Iac. Rebu. distinguant, tamen Barb. in c. ij. de pecul. cler. Nizellus in concordia Bart. excij. incip. officialis. Decius consil. vj. & clxxv. col. ij. trāseunt cum gl. Item sit memor ipse iudex quod si aliquid faciat contra conscientiam maximè si est doctus, præsumitur per dolum. Bald. in c. in nostra de procur. Item quod ipse habet plures inimicos, & est tanquam signum ad sagittam. c. qualiter & quando. el. ij. de accus. Amedeus in dialogo de Amicitia. chart. xxxvj. Sidonius lib. vij. epist. seu concione ij. incip. refert histo-

ria. ante

ria ante medium: quia veritas odiū parit. Decius cōfi. clxxxix. col.ij. ver.ij. incip. letatus sum. Luc. de Penna in l. quotiens. C. de naufrag. lib. x. col. pen. Et dicit Pittacus, quem refert Margara poëtarū post Laërtiū. Campanus de regēdo magistratu. char. iij. se malle inter inimicos quā inter amicos sentētiā ferre. nā ex inimicis alterū amicū, ex amicis alterū inimicū futurum. Propterea non est satis prudens qui suscipit in se cōpromissum. Bal. in c. suspicionis. col. ij. de offi. dele. hinc Andr. de Isernia doctor egregius fuit propter quandā sentētiā quam tulerat cōtra quendam Gallicū Neapol. noctis tēpore interfectus. refert Paris de Puteo in tract. Syndicatus. chart. vj. de excessibus consiliorū ad fin. refert. & alia adducit Nic. Boërij. in consil. de custodia clauū portarū. char. v. col. ij. & iurecōsul. tos malē finiētes refert Vdalr. Zasius in oratione in laudē Legum habita, quē incipit, ex multis. & caueāt à societate malorum, ne postea promittāt parti q̄ facient eū dare sententiā pro se: & à meretricibus, ne sciāt eorum secreta, quia propalant omnia. Ang. in l. item apud. §. idem ait. ff. de iniur. Et quod si in officio aliquid comedit tēpore syndicatus, illud ad instar cibi digeret. glos. in l. j. C. de cohorta. lib. xij. Paris de Syndicatu in princ. Et ibi chart. vj. de officio Syndicatorū. col. ij. dicit quod Ange. de Aret. fuit in Syndicatu carceratus per annum. & nisi q̄ omnia collegia Italiæ consuluerunt in sui fauorē, decapitabatur. Et conetur totis viribus se intrinsecare inter medullas negotij. & quod tendat aperire oculos intellectus & ad finem dirigere: oculi non sunt pro vna die, nec pro vna conclusionē, sed iuris peritus totum processum debet considerare: & quod principium concludat cū fine, & finis in suū principium recto procedat ordine, vt sit alpha & o, principii & finis: id est quod cōclusio & cōclusum cōuertantur, sicut diffinitio & diffinitū: & ex persona actoris metimur actionē, & ex persona rei metimur exceptionē: & sic actio formatur & cōdemnatio moderatur sunt pūchra verba Bal. in repet. l. Aemilius. col. x. ff. de minor. Itē & iudex debet cuncta rimari c. indicantē. xxx. q. v. Mathæus Bosius in tract. de gerēdo magistrat. col. iij. & ideo iudex dicitur oculus iustitiæ qui debet omnia videre. in annotationibus variis. chart. cxvij. c. xl. ante fin. & char. clij. versic. assueuerantibus. sunt posteriores Baptista Pij. Et inquirere veritatem præsertim facti. l. ij. C. de eden. vbi omnes Moderni. not. Melin. in rub. de calūniat. vbi refert de illo Sycophanta de quo

M m

habetur

habetur in vita Aesopi, qui negabat comedisse ficus q uos bibi
 ta aqua calida postea euomuit, & diligenter videre processum,
 & elicere bene & prudenter dubia eliciēda: super quibus si ha-
 bet collegas, ab eis debet habere consilia. & collationem cum
 aduocatis partiū qui debent allegare, ne postea possint dicere
 quod alia dubia dimisit. ita formaliter Rota in antiquis, decif.
 dccxj. sciendum. vbi decif. dccc. incip. not. dicitur q nō suffi-
 cit videre processus perfunctoriē, sed bene & perfectē, ne incur-
 rat illud Esaię ix. quod refert Hadr. Papa noster in quodlib. q.
 112 x. col. xxiij. ¶ Veritas enim in omnibus principatum obtinet, &
 est a quocunq; pręferenda. ij. q. vij. c. quaritur. bene facit Ang.
 consil. cccxcj. sub aliis. col. ij. vbi dicit, quod triplex est veritas.
 Rosarium Busti libr. ij. ferm. xxxj. litera l. & sequentib. Decius
 in c. quoniam contra. de probat. iij. not. per illum. text. & in c.
 si duobus. col. iij. de appel. Et hec conari debet quilibet vir bo-
 nus & iustus iudex, secundum Hippol. in l. j. §. si quis vltro. co.
 iij. de quęstio. Marian. in tract. de testib. in cap. fraternitatis.
 iij. char. col. j. cū ad aliud deputatus non sit. Paul. de Cast lib.
 ij. char. cōf. clxix. viso puncto. in prin. Bar. in Ioannina, colū. lvj.
 113 dicens quod propterea illam inuestigare tenetur. idem Corn.
 lib. iij. consil. cclxxviij. viso & diligenter. litera l. subiiciens ¶ q
 veritas est mater iustitię. do. Alex. de Neuo cōtra Iudęos for-
 nerantes in consiliis impresis post supplementum Pisanelię.
 114 col. xxxij. allegat Esdrę cap. iij. quod veritas magna est. & for-
 tior prę omnibus. & Isidorū de summo bono, sic exclamā. ¶ O
 quā magna est vis veritatis quę omnia ingenia, astutias, &
 calliditates superat, quę cōtra ficta simulatāq; figmēta seipsam
 defendit, quę deniq; post Deū colēda est. Imō Deus est veri-
 tas & vita: ergo amanda super omnia. l. cū ita legatum. ff. de
 condict & demonst. quia est mater iustitię. Bal. in l. libertum.
 ff. de stat. hom. & in consi. schismati. in princip. & est vera enti-
 tas. Bald. in l. scire leges. ff. de legib. vbi Modern. in apost. plu-
 ra glomerant, prout etiā Bertach. in repertorio, in versic. ve-
 ritas. Czpol. consil. lv. vnus filiorum. col. j. Barbat. in Ioannina,
 col. clxiiij. versic. xiiij. & Ang. in l. ab antiquis. C. de testam al-
 legat illud Scęuolę, Veritati semper locum fore. & dicit Affi-
 ctus in decif. Neapol. cclij. duo regij. col. ij. quod vbi opponi-
 tur de stylo potest replicari de veritate, pro quo facit Alberi-
 cus in Dictionario. in versic. veritas. dicens, quod Christus di-
 xit, Ego sum veritas: non autem dixit, ego sum consuetudo.
 faci

facit Cyprianus Benetus in tract. de autoritate Romanæ ec-
 lesiæ. chart. vij. allegando Isidorum in cap. consuetudo. j. dist.
 vide pulchrè Codrum serm. vj. vbi de modo eam inueniendi
 secundum philosophos. Et Claud. in Monarchia Franciæ. par-
 te ij. cap. xiiij. dicit. quòd ¶ veritas bene demonstrata & susten- 115
 tata semper vincit: quia nullo modo tolli nec lædi potest. An-
 char. in reg. possessor. col. xiiij. & licet vulnerari, nunquam ta-
 men mori potest. Alber. vbi suprà per text. in cap. ne quis. xxiij.
 quæst. ij. qui mihi non probat. facit Lancel. Politus in tract. de
 offic. aduocati. in rubr. de prudentia. circa medium & ¶ potius 116
 debet iudex permittere scandalum, quàm veritatem relinque-
 re. Hadrian. Papa noster quodlibet. j. est chart. vj. colum. iij. &
 quodlibet. iij. chart. xxix. col. iij. facit liber Mirabilis prophe-
 tiæ. char. xl. per Hieronymum Beniuenium. Non enim est veri-
 tas immutanda propter subtilitatem Doctorum. l. in rebus. C.
 de iur. dot. not. Alber. in l. j. C. si vt se ab hæred. absti. Et adiuuã
 da est, & non cum ingenij subtilitate laceranda. c. cum ateni.
 de re iud. lib. vj. cum alijs pluribus similibus: vt Calcan. cõs. j.
 col. j. Et debet iudex veritatis probationes ampliare, & eis fa-
 uere, vt saluæ sint iuribus allegatis per Hippol. in l. j. §. si quis
 vltro. col. iij. ff. de quæstion. ¶ Et iram Dei supra se prouocat, 117
 qui veritatem opprimi prospiciens, eam pro vrbis nõ defen-
 dit. xj. q. iij. c. quij. & c. nolite. Hadria. Papa noster in Quod-
 libet. q. xj. litera f. Scrutiniũ chart. ij. vbi char. iij. d. cit. q. non
 solum est proditor veritatis, qui palàm mendaciũ dicit: sed qui
 liberè veritatem non defendit. vbi plura in char. seq. & charta
 cxxxiij. vbi dicit, quòd veritas falsitate aliquando oppugnari
 potest, expugnari verò nunquam: quia veritas omnia vincit.
 gl. in verbo, iniuriarum. in fi. in cap. consuetudo. lxxx. distinct.
 Hostien. in cap. in audientia de senten. excommunic. & verita-
 ti omnia cedunt. cap. fraternitatis. de frigid. & malefic. & veri-
 tas super omnia est amanda. l. si cui ita legatum. ff. de condiçt.
 & demonstr. Alexand. lib. iij. consil. lxij. in Christi. in princip.
 & in paucis consistit, nec desiderat verborum adminicula. Bar-
 bat lib. j. consil. lxij. col. ij. Arct. consil. cxlix. paucis cap. nõ me-
 diocriter. de consecrat. distinct. v. capit. odi. xxiiij. quæst. j. l. j.
 C. si vt se ab hæred. absti. Propterea dicebat Lactan. in iij. quòd
 Deus hanc rei voluit esse naturam, vt simplex & nuda veritas
 esset luculentior: quia per se ornata satis est. Ideoq; ornamen-
 tis extrinsecis additis fucata corrumpitur: mendaciũ verò spe-

cie placet aliena. refert Erasmus j parte prouer. cclxxxvj. & ii. parte prouer. etiam cclxxxvj. putre salamentum amat originum. hinc dicimus veritatis simplex oratio. superuacuo igitur quæreda est egregia dicendi persuadendiq; vis aliqua. sed per se purus nitidusq; sermo. In laborata pictaque putetur dubia veritas ipsa. qui autem illam impugnare vult, talis inuadit vt-
 118 tuncque potest: qui autem veris aggreditur rationibus, re vera semper expugnat: debetque iudex illa inuestigare, vt dixi etiã per dissimulationem, exemplo Salomon in cap. asserte. de pre-
 sumpt. de quo Paul. de Castr. in l. sciant. C. de probat. la. in l. si is qui pro emptore. col. ij. de v. l. cap. & Caroli Magni, quem su-
 præ retuli in sexta oratione partis affirmatiuæ de bono prolis. facit l. observandum. in fin. ff. de offic. præs. glo. in cap. quo-
 modo virginibus. xxxj. quæst. j. Decius consil. clj. col. xij. Hip-
 pol in l. de minore. col. ij. ff. de quæst. vbi loquuntur de dissi-
 mulatione iudicis. & singul. clxxvij. malitiis. Decius in l. ea est
 natura. ff. de reg. iur. Et dicit Bald. in rubr. de probat. quod iu-
 dex debet facere vt medicus. pulchrè Barbat. in capit. si sacer-
 dos. col. iij. de offic. ord. Anchor. in regula, possessor. col. xij.
 119 est circa fin. j. quæst. & circa fin. iij. quæst. † Et quod iudex de-
 beat inquirere veritatem per plura, & pulchrè tradit Paris de
 Syndicatu. in versic. sententia. §. restat. est col. penult. versic. &
 aduertendum. quod dictum est charta lxxvj. Paulus de Castr.
 lib. ij. consil. cccij. ego Paulus. vbi dicit quod iudex debet toto
 posse defendere veritatem, & eam iuuare, quando ipsam mani-
 festè comprehendit, & resistere calumniis, & punire periuros,
 & mendaces, in eis onus probationis transferendo. Idem Bar-
 bat. lib. ij. consil. xlvij. incip. præclarè. Anchor. consil. cccxvij. in
 causa. in primis verbis. Lucas de Penna in l. quotiens. C. de nau-
 frag. lib. xj. Et propterea dicunt Doctor. in l. ij. C. de eden. vbi
 120 Ia. iij. col. † quod testes debent iurare & deponere pro vtraque
 parte, & si recusent redduntur suspecti. pro quo Bald. in l. per-
 emptorias. col. fin. C. senten. rescin. non poss. quem sequitur Ri-
 minald. in l. si de certa C. de transact. col. j. facit Maria in cap.
 fraternitatis. de testib. colum. penult. versic. xlix. si per alteram.
 vbi Felin. col. x. Bartol. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus.
 colum. penultima de iure iurand. Bal. lib. ij. consil. clx. factum.
 in fin. colum. ij. Curtius in authen. hoc sacramentum. colum. j.
 C. de iuramen. colum. Ang. institut. de his qui sunt sui vel alie.
 iur. in fin. Alexand. in l. j. circa finem. C. vt quæ def. aduoc. iud.
 suppl.

Contra ca-
lumniosos.

suppl. Et per authoritates prædictas saluatur id quod aliàs vidi practitari: nam reus contra actorem exhibuit libellum reconuentionalem, iuxta materiam in auth. & consequenter. C. de senten. & interloc. & titulū extrā de mut. pet. quando actor voluit probare intentionē suam, & fecit iurari testes dato termino reo ad exhibendū interrogatoria, ne alias examen esset nullum. Practicus Papiē. in forma iuramenti testium. in glos. in verbo, citati. reus reproducit libellum suum reconuentionalem loco interrogatoriorum, super quo petit testes aduersantes interrogari. Caue ramen, quia sic reproducendo videris renuntiare oppositioni contra personam testium, quia videris eos approbare. Innocen. & omnes in cap. præsentium. de testib. Lanfr. in repetit. cap. quoniam contra falsam. in versic. testium depositiones. col. xij. vers. sed pone testis. contrā est notab. liij. Et quodd possint interrogari etiam de reconuentione, seu exceptione competente reo. Specul. in titu. de teste. §. iam de interrogatoriis. colum. iij. versic. in summa. Hippol. in l. de minore. §. tormenta. col. ij. versic. vltius circa. ff. de quæstio. vbi si testis producit contra me, ego eundem produco contra partem. prius examinabitur expensis partis cōtra me. postea expensis meis pro me, dicens hoc verum quando super diuersis articulis: sed quando super articulis vnus partis, debet veritatem pro vtroq; dicere. & hoc videtur obseruare curia Romana, vt colligitur in formulario aduocatorum ccv. vbi ponitur forma interrogatoriorum. hinc aliàs dicebam non placere illam practicam qua vtuntur examinatores testium: quia si adiunctus vult interrogare testē super materia directo contraria, nolunt quodd testis respondeat, quasi sit tale interrogatorium impertinens. & dicūt: faciat pars aduersa capitula, & probet si vult: nam vt patet ex præmissis, testis debet respondere pro vtraq; parte. Ergo debet etiam deponere ea quæ scit de materia de directo cōtraria capitulis producētis. Non obstat quodd esset iniquum sic facere: nā pars mea aduersa ex quo semel produxit, si ille testis aliquid dixerit contra eam, non poterit impugnare, quia videatur eius personam approbasse. Inn. in d. c. præsentium. & Lanfr. vbi §. Quia respondetur, quodd quantum ad personam, fateor contrarium: sed sibi impu- ter si producit testes inhabiles. quantum ad dictum respōdeo, q̄ nihilominus poterit impugnare: quia nō videtur approbare id quod ignorabat, scilicet q̄ deberet deponere cōtra eam.

Henric. Boich. in d. c. presentium. col. j. & sentiunt omnes dum dicunt ibi de suspicione nouiter superueniente testi. & Innoc. met ibi ante si & sequitur Bal. in Margarita. in verbo testis. in si. col. vij. versic. protestans contra testes. sentit quod circa hoc non dicatur approbati. Non obstat. Io. And. ad Specul. ubi supra col. ij. quem sequitur Albericus in tract. de testi. chart. xij. sub rubr. de interrogatoriis. col. j. ubi si capitula sint de mutuo, non debent fieri interrogatoria de solutione, sed de eo facere novum capitulum. Quia responsio patet ex dictis Aret. in d. l. ij. C. de eden. limitans hoc non procedere quando solum iuravit testis super illo articulo de mutuo facto per producentem, & adiunctus interrogabat testem, nunquid conventus reddiderit eidem pecuniam mutuam. dicit enim Aret. quia non erat iuratus, de hoc non tenetur respondere. Imo si responderet, non crederetur. Secus autem secundum eum, quando testis iuravit super tota causa: quia tunc bene procederet eius opinio, & aliorum s. relata, etiam si pars daret postea articulos super quibus vellet dictos testes examinari Felin. in c. de testib. col. si de test. & utraque vel altera parte petente, debet testis iurare super tota causa. Felin. in c. per tuas. col. pen. de testi. & in d. c. de testibus. col. si. eod. tit. dicit quod in dubio ita praesumitur iurasse, post Imol. quem tamen aliter refert Lāfr. in d. c. quoniam contra in vers. testium de positiones. col. xij. vers. quare nunquid istud. & idem quod Felin. tenet. Ang. in l. si quis libertatem. §. quotiens in si. ff. de pet. h. red. & est de mente Lanfr. in princ. d. gl. testium de positiones. Idem volunt Alberic. & Alex. quos ibidem refert fas. col. pen. in l. si duo patroni. ff. idem Iulian. de in re iur. Aduerte tamen, quia hoc iurare super tota causa potest esse commodum & damnum producentis. Marianus in c. fraternitatis. de testi. col. xxvij. est in fin. vij. articuli principalis. commodum patet, si deponant aliquid pro eo extra articulum: damnum, quia publicatis attestationibus non possunt etiam super diuersis articulis amplius testes recipi esset bene cogitandum: quia non inuenio hoc bene declaratum: & practica videtur obseruare quod supra dictum est: licet iudicio meo melius esset seruare oppositum ad evitandum impensas & abbreviandum lites. l. terminato. C. de fruct. & lit. expen. Praeterea si parsmet tenetur respondere veritatem contra se propter iuramentum calumniae quod praestatur in quo continetur: Et si quæretur verum, non inficietur. Practicus Papien. in for. lib. in act.

QVOMODO IVDIC. IN DVBIO. 552

est. reali. gl. fin. que incip. per sacramentum calumniar. quanto magis testis in quo cessat ratio §. his autoritatibus. vers. tibi dico. de pœn. dist. j. Item pro veritate defendenda si iudex videtur deat testem esse suspectum. debet illum ad vnguem examinare, & inuoluere si potest. Bald. in l. j. col. j. de constit. in cap. ij. in fi. de confes. Alex. libr. v. consil. cliij. visis narratis. colū iij. & seq. col. iij. Decius in c. licet causam. col. v. de probat. Felin. in cap. cum in tua. col. j. de testib. non tamē facere interrogatoria impertinentia. Felin. in c. per tuas. col. pen. de test. vbi dicit quomodo debeant fieri & refecari. Et dixi quod veritate facti debet diligenter iudex inquirere: quoniam ex facto ius oritur l. ex facto oritur ius. si ex plagis. §. cliuo ff. ad l. Aquil. omniū. C. de om. agr. defer. libr. xj. Et Carmelita ecloga ix. Vera loquar. tu iura tenes. ego facta docebo. Iudicium verum reddit enarratio vera. benē facit Bald. lib. j. consil. cccxix. à capite imò nec ecclesia potest sequi veritatem quā nescit. Præpos. in cap. literas. col. iij. de frigi. & malef. Bald. in c. quæ in ecclesiis. col. iij. de constit. quod veritas de terra orta est de factis hominum & iustitia iudicium, postea de cœlo prospexit. in allegationib. d. Babrister Castellio nei impressis post singularia Cremen. col. j. vbi allegat. l. ea est natura. ff. de regul. iur. quod modica facti variatio inducit magnam diuersitatē iuris. Et propterea Scæuola de more respondebat secundum ea quæ proponerentur. Bartol. libr. iij. consil. lxx. vbi episcopus. col. vj. Decius sæpe in princ. cōsiliorum suorum. Et in facto etiam prudentissimi errant c. licet de constit. lib. vj. l. fi. ff. pro suo. clarius in l. ij. ff. de iur. & fac. ign. nō enim præsumuntur facta nisi probentur. d. cap. licet allegatur vulgò l. in bello §. factæ. ff. de cap. & postli. reuer. Tu pro solatio vide quomodo hoc probetur in illo text. Ideo melius probatur in l. quæcunque §. pen. ff. de publi. cum sim. vt Bald. lib. ij. vltimæ impressionis cōsil. cxviiij. incip. statuto ciuitatis Tergesti. Parnorm. per illum tex. in cap. cum in iure peritus. de offic. deleg. Aret. consil. lxxviii in præsent. colū. fin. allegat. l. consil. §. fin. ff. de cur. fur. Socin. in. consil. xxvij. colū. iij. alleg. l. j. C. de prob. & l. asseueratio. C. de non nu. pec. Ideo potius allega ista iura quàm illum §. factæ. Et propterea oportet quod coram iudice sit probatum: quia iudex cum nihil constet. nihil agit Est enim iudex quoddam prædicamentum quod prædicatur. de probat. Bal. in cap. fin. de iure iur. & idē debet iudicare secundum allegata & probata. l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præsi. ad quam

120
Testis ca
uillatur cō
interroga
torius.

Ex facto
oritur ius.

Secundum
probatio
nes.

121

M m 4 Ang.

Ange. instit. quib. mod. tut. si. in princip. in §. si minus. col. v. in
 stit. de act. Paris de Syndicatu. chart. xlix. in verb. iudicare. col.
 iij. Bertach. in tract. de episcopo. iij. parte. iij. libri. est charta
 xlvij. q. xj. latè & moraliter Luc. de Penna in l. quicunque. C. de
 tab. & scribis. lib. x. quem semper vide. Angelica in verb. iudi-
 care. §. vij. incip. vtrum iudices. Felin. post Barbat. in cap. pa-
 storalis. §. quoniam. col. fin. de offic. delig. vbi ponit vij. fallen.
 ad quartam, dum limitat in iurisdictione voluntaria: quia in
 illa iudex debet sequi indistinctè conscientiam: quia pro o-
 mnibus Deum in omnibus causis iudicè credendum est. l. pro-
 perandum. §. si autem reus. in fin. de iudic. Hadr. Papa noster
 in Quodlib. q. xj. est chart. lvij. col. ij. vbi reprobat Hostien. &
 Card. qui tenebant cōtrarium. Adde Philip. Dec. in l. antepen.
 quæ incipit, bonorum. ad fin. C. qui ad. vbi dicit idem quando
 conscientia iudicis nemini nocet. facit Ancharanus consil. cxx.
 facit dubium. in fin. dum dicit quòd si inter coniuges sit lis, nec
 liqueat de causa eorum, conscientia est in manibus eorum re-
 linquenda. dixi in iij. ampliatione de sene. Idem vult Curt. Ju-
 nior in d. l. antepen. qui addit vltra Felin. aliam limitationem:
 videlicet quòd si pars fatetur iudici in secreto veritatem cause:
 licet ex actis non possit de veritate constare, tamen iudex nun-
 quam debet iudicare contra illam confessionem. Feli. in cap.
 cum venerabilis. col. xij. de except. Alex. in l. si is ad quē. ff. de
 re iud. Catell. in ij. parte memorat. in verb. iudex debet iudica-
 re. quia ad subleuamen bonorum, non ad tutamen malorum
 inuenta est sella iudiciaria. Papa Pius epist. v. charta j. vbi dicit
 quòd veritas est iudicij domina. huic seruiant iudices necesse
 est. & ibi melius charta vj. facit Cicer. circa medium ij. Officio
 rum, dicens, quòd iudicis est semper in causis verum sequi pa-
 trem, nonnunquam verissimile, etiam si minus verum sit defen-
 dere. pulchrè Vdalr. Zasius oratione xij. incip. apud literatos.
 latè & pulchrè Rosa. Busti libr. ij. serm. xxj. litera x. & seq. Et
 dicit Bal. in l. fin. C. de pœn. iud. qui ma. iud. pœn. not. quòd qui
 facit secundum conscientiam, licet faciat contra iustitiam scri-
 ptam, non incidit in pœnas. cap. cum aterni. de re iudic. libr. vj.
 facit Anch. consil. cxc. de pluribus quæritur. & quod dicam j.
 charta proxim. Angelica in verbo restitutio. cl. j. §. viij. dicens
 quòd iudices non excusantur si scripturæ porrectæ appareant
 de contractu licito, si conscientia eis dictat quòd sit vlturarius.
 Lud. Nitaldus in tractatu de reprob. scientiæ Pilati. quem re-
 fert

Secundum
conscientiam

Nunquam
contra ve-
ritatem.

fert Ioann. Montolog. in Promptuario Iuris. in verb. Iesus. est
in j. parte. charta cccxxvj. in fin. & charta seq. facit Paulus de
Cast. j. volum. consil. cccxxx. incip. iudex est minister Dei in
princip. Ang. in l. fi. C. de testam. dum dicit veritati semper lo-
cum fore. licet Corneus contra saltem in causis pecuniariis, li-
bro ij. consil. xxij. ego quoque. circa finem. vide Ioan. Andr. in
addit. Spec. in titu. de disput. & alleg. § sicut iij. & autoritas. ll.
non potest veritatem naturalem tollere, secundū Bald. in cap.
contingit. colū. ij. de restit. spol. & Bertach. ind. tractatu de epi-
scopo, limitat etiam vbi agitur de ætate. Item quando agitur
de materia confinium. Item quādo ipse videt aliquem portan-
tem arma: quia in istis potest iudicare ex his quæ vidit, licet nō
constet de actis. pulchrū in proposito Ang. consilio cccxliij. in
causa. col. fin. & seq. incip. primus punctus. Et hæc fortius pro-
cedunt in arbitratore qui tenetur sequi veritatem, vnde cunq;
eam habeat etiam per garritū auium. Curt. Senior consil. xx-
ij. ego quoque. circa fin. fortius in principe, qui secundum Pa-
ridem de Syndicatu. in verb. sententia. colū. ix. in fin. solum de-
bet iudicare secundum naturalem æquitatem & substantiam
veritatis, omisis solennitatibus iudiciorum inductis à iure ci-
uili: quia coram principe iura ciuilia non allegantur pro au-
thoritate, & de eius proprietate semper est, vt quandocunque
causa sibi de iure decidenda committitur, intelligitur sola fa-
cti veritate inspecta. Cur. Senior cōsi. lxxv. super præmissis. col.
vj. versic. in absoluta. Decius consil. xj. colum. fin. Brunus in feu-
dal. consil. lxxxij. colū. j. & in tractatu de forma. charta lxxxix.
col. ij. Iacobinus in inuestitura. in verb. princeps. colū. iij. versic.
nunc addo vobis. & vers. octaua specialitas. vbi dicit quōd de-
bet iudicare secundum suam consciētiam. & si aliter facit, pec-
cat, hoc etiā dicit Curt. vbi suprā. Ias. in §. sed iste. colum. xxix.
instit. de act. Et quia sentētia eius est irreuocabilis, ideō debet
fieri cum maiori maturitate. Bald. in l. ne causas. C. de appel. &
conscientia est sensus sanz mentis. Ias. in l. si sic. viij. not. de leg.
j. & forus conscientie & veræ iustitie idem est. Bald. Præpo. in
cap. j. col. j. in titu. quæ. sunt regalia. & in quo nec fictiones nec
præsumptiones attenduntur. Ias. in rubr. ff. de acquir. hæred. in
fin. l. & si inutiliter. col. ij. C. de fideicō. Et an leges in foro con-
scientie sint seruandæ, vide per eum in dictis locis. & in l. ne-
mo potest. ff. de leg. j. Perus. in cap. si pater. col. fi. de testam. libr.
vj. Natam in cle. lxxpe. § j. col. xij. de verb. sig. Deciu post Feli.

M m 5 in

in cap. j. de constit. colū. ix. Felin. in cap. Ecclesia S. Mariz. colū. xliij. & seq. eod. titu. Ferratium cautela xix. incip. sententia. & Felin. & Decius & Iason ponunt quid in præscriptione in iure accrescendi in fraude gabellarum, in deceptione contrahentium, in electione non seruata forma. per Bald. in l. vniuersa. colū. penult. C. de preci. imper. offe. Quid in pœnalibus? Quid in damno dato? Corset sing. cxxj. in foro animæ & in verb. forus. & Bald. in prælud. feudalib. chart. iij. vbi ponit an contraueniens legi peccet mortaliter. de quo dicit Christophorus Cast. in disput. statuto. colū. j. Monferra. in cap. j. de constit. lib. vj. cl. ij. Et quæ dicantur bona nostra de iure, & non de conscientia, vel econtrā. Bald. in disput. incip. statuto cauetur. colū. iij. & sequenti. & an habens rem iudicaram pro se, facta executione, compertus habere iniustitiam, sit tutus in conscientia. Felin. in capitul. nouit. colū. v. de indic. quod non, imò potest conueniri per denuntiationem Euangelicam. Veritatem itaque facti intelliget iudex, vel ex partium assertione. l. fin. C. si per vim, vel alio modo. vel ex probationibus. Et propterea dicimus quod in probationibus stat. causarum pondus. Bald. in l. ingenium. ff. de statu hom. in l. matrem. post Cyn. C. de probat. & licet ius non deficiat, deficiet tamen quandoque probatio. l. duo sunt Titij. ff. de test. tutel. vbi dicit Bald. quod deficiente probatione, deficiet substantia causæ. Et debet bonus iudex animum suum confirmare argumentis & testibus, quæ rei aptiora & proximiora sunt: & non dirigere animum ad vnā solam speciem probationis. Fulg. consil. cxxxij. proponitur. col. fin. Paulus de Castr. libr. ij. consil. cccij. ego Paulus. & clxix. viso puncto colū. ij. Anchar. consil. cccxvij. in causa. in princip. & cclxxvij. Curtius in repet. l. admonendi. ff. de iure iur. colū. lxxvij. Barbat. libr. ij. consil. xlviij. incip. præclare. in primis verbis. & alibi sæpe in cōsiliis suis. Et debent coniungi probationes imperfectæ ad faciendum vnā plenā probationem glo. fin. vbi Feli. in cap. cum causam. colū. iij. de probat. in cap. cum Ioannes. colū. iij. de fid. instrum. Catel. in ij. parte Memorial. in verb. iudicia. Alex. libr. j. consil. liij. in causa vertente. colū. iij. Anchar. consilio cccxvij. in causa. in princip. & cclxxvij. Fulg. consil. cxxxij. proponitur colū. fin. Iason defendens Bal. in l. Gallus. §. fin. colū. iij. ff. de liber. & posthum. Rom. sing. ccij. & seq. Et dicit Bald. per gloss. ibi in cap. accedens. ad fin. vt lit. non contestata. quod non oportet quod omnes allegationes concludant

In probatio-
nibus stat.
causarū po-
dus.

Non debet
se iudex ar-
tare ad vnā
speciem pro-
bationis.

cludant de necessitate: quia vna allegatio iuuat alteram & ex
 pluribus considerationibus sit vna consideratio sufficiens. &
 dicit esse notabile, quoniam & quæ non profunt singula, mul-
 ta iuuant. cap. illo vos. de pig. l. spadonem. §. qui iura multa ff.
 de excus. tut. cum sim. vt Barbat. libr. j. consilio xliij. præclare.
 colum. ij. & libr. ij. consil. vj. & seq. Socin. quid dicit quod etiam
 destruunt consil. cxviij. pulchrè Barbat. libr. iij. consil. lxxij. sa-
 pienter. colum. vj. Prædicta tamen intellige sanè secundum q̃
 latè declarat Iason in repet. dictæ l. admonendi. ff. de iureiur.
 col. lxxxij. & tribus sequentibus. † Et sic patet quod probatio
 & testium fides tota est in iudicis arbitrio. l. iij. §. j. ibi, tu ma-
 gis scire potes. ff. de testibus. cap. ex literis. vbi Decius iij. not.
 de probat. vbi post Bart. & Paul. de Cast. dicit, quod licet testes
 clare probent iudex si ei videbitur poterit fidem non adhibe-
 re, & econtrà tale tamè arbitrium debet iudex regulare prout
 bonus vir, & sic secundum leges reum absolvere. Bartolus in l.
 Lucius. in fi. ff. de infamib. & l. in crimine. ff. de adulteriis. Hip-
 pol. in l. quæstionis modum. col. v. ff. de quæstion. sequitur sim-
 pliciter opin. Barto. & Paul. idem Decius consil. xciiij. col. j. cv.
 col. v. & clxij. in causa matrimoniali. col. ij. & consil. ccxxxij.
 colum. penult. & idem vult Paulus de castro consil. cxliij. viso
 processu. columna secunda. libro secundo. quem sequitur So-
 cin. consilio ccxlij. in causa magnific. colum. antepenult. dicens,
 quod licet testes singulares non probent: potest tamen iudex
 illis fidem adhibere, si ex eorum dictis in credulitatem deduci
 tur: licet iudices capitosi credere nolint. idem Socin. consilio
 clxxxvij. in controuersia. colum. iij. & in iij. volum. consil. xxx-
 vij. colum. penult. Hippol. in sing. cxliij. incip. vulgatum & tri-
 tum. † quod iudex potest plenè credere testi singulari quando
 esset persona nobilis. Idem tenet ipse in l. j. §. quod vulgò. col.
 iij. & xij. & in l. si quis ne quæstio. col. xxxij. ff. de quæstioni-
 bus. Franciscus Brunus in tractatu de indicis & tortura. char-
 ta j. colum. ij. Cacialup. in repet. l. admonendi. de iureiurand.
 colum. xxix. & lv. vbi Curtius Sen. colum. xxxij. de quo dubi-
 tat Cacialupus ibi propter text. in l. vt iurisiurandi. C. de testi.
 gloss. in §. j. in verb. per dignitatem. in authentic. de testib. tu
 vide Iason. in l. Gallus. §. ille casus. iij. colum. ii. lect. de liber. &
 posthum. maximè vbi proceditur sola facti veritate inspecta,
 quo casu iudex potest credere probationibus persuasivis, licet
 non perfectè concludentibus. secundum Aretinum consilio
 lxxx

122
 Probatio
 in arbitrio
 iudicis.

Regulare
 arbitrium
 suum vt bo-
 nus vir.

123

lxxxiij. & cxxyj. quem sequitur Ias. & Socin. in l. certi condi-
ctio. §. si nummos. col. vj. ff. si cert. pet. Claud. in l. si ita stipula-
tus. §. Chryfogonus. col. v. ff. de verb. oblig. Felin. in c. j. colum.
xv. de constit. Decius consi. ij. col. iij. & in c. dilecti colū. iij. de
iudi. Idem Socin. consi. cxxyj. colū. ij. contrarium tamē voluit
Paris de Syndicatu. in verb. sententia. c. vtrum iudex. versi. &
adde Bart. est chart. lxxiiij. Alex. lib. iij. consi. lxxx. viso proces-
su. col. fin. Socin. cōsi. ccxxj. colum. ix. quorum opin. fortē non
procedet, quando etiam talis clausula est adiecta solum in pro-
cedendo, non in decidendo. Ias. in simili. in l. ius autem. ff. de
iust. & iur. col. iij. versi. iij. istam materiam. Et quod sit in arbi-
trio iudicis: latē tenet Barb. Consil. vij. incip. sapienter non fal-
lor. col. vj. in fin. & consi. seq. col. x. lib. ij. & dicit Riminal. in l.
ij. ult. nor. C. de eden. quod est in facultate iudicis adhibere si-
dem vni testi, vel nō. ex his quæ vidit & audiuit in testificatu.
Idem vult Iason in l. suis. ad quem colū. v. ff. de acquir. hæred.
quod iudex etiam potest non credere instrumento. & dicit Fe-
lin. in c. auditis. col. xj. de præscrip. quod iudex si videt instru-
mentum continere non verisimile, licet contineat possibile,
non debeat eidem credere. Facit Socin. in iij. vol. consi. xxviij.
col. iij. versi. præterea. & consi. xcviij. colum. ij. Curtius Iunior
consi. xviij. col. ij. Barb. lib. j. consi. xxxij. scribitur. colū. ij. & lib.
iij. consi. lxxxiij. supremus. col. fin. & lxxx. quā egregiē. col.
124 iij. vbi dicit † quod semper debemus sequi verisimile. c. quia
verisimile de præsum. vbi Felin. l. non est verisimile. ff. quod
met. cau. Curtius in tract. de testi. conclus. xxix. & xxxij. Corf.
sing. ccclvij. Felin. in c. auditis. col. xij. de præscript. Et minus
verisimile excluditur per magis verisimile. Calcaneus consil.
lxj. ventura. colum. vj. versi. & ideo tollitur. Ias. in l. si extraneus.
col. ij. de conduct. causa data. Hipp. in rub. C. de probat. col.
xxv. in l. j. in princ. col. xv. de quæst. & in §. j. col. vj. eod. tit. De-
bet tamen iudex in sentētia causam exprimere propter quam
non credit plenæ probationi, ex quo recedit à regulis commu-
nibus. Decius in c. consuluit. el. j. de probat. Felin. in c. j. col.
xij. versi. ex prædictis adde. & in c. quæ in ecclesiatum colum.
xix. in c. ecclesia. col. ix. versi. ij. limita de consti. & aliās tenetur
stare ad id quod est scriptum, ne teneatur in Syndicatu. Felya.
in c. cum venissent. col. j. de testib. Et sibi debet constare de qua-
litate vnici testis. cui plenē vult credere propter illam qualita-
tem, ita Barb. consi. xxix. illud. colū. fin. lib. j. & alibi sepe Doct.
Istia

In arbitrio
iudicis.

Verisimile.

Istis enim autoritatibus & dictis nouiter aggregatis potest aduocatus & iudex vti ad conualidandum probationes veritatis: non autem iniquitatis & mendacij.

¶ Ioannes Neuizanus de Butigleria capitaneatus Asten. diocesis Taurinensis, ciuis Asten. & incola Taurinensis.

LIBRI QVINTI FINIS.

S Y L V A E N V P T I A L I S

L I B E R S E X T V S.

A R G V M E N T A.

1. ¶ Iudex communi opinione non informatus sequatur textus legislatoris.
2. Stāte opinionū ambiguitate aut diuersitate, insequēda est mēs legis.
3. Opinionum differentium illa sequenda est quæ est iurium amica.
4. Iudex redditur excusabilis vbi existens in dubio eligit opinionē quā sua dicitur conscientia.
5. Peccatum quandoque impedit veritatis decisionem & agnitionem. In maleuolam enim animam non introibit sapientia.
6. Dubium rationabile & circa legem dissilium quandoque iudicem excusat à decisione iudiciali.
7. Stante opinionum dubietate standum est saniori & sanctiori, & puniendum est pro veritate.
8. Iudex tenetur partibus concordiam persuadere.
9. Lites iudiciales euitandæ sunt.
10. Desistens à lite an præsumatur de suo iure dubitare.
11. Doctores non debent felicibus iudicialibus immiscere.
12. Boni viri lites iudiciales execrantur, eligentes suum ius indiscussum relinquere, quàm liti se exponere.
13. Pax certa præualet speratæ victoriæ.
14. Aduocati multa possunt animarum suarum pericula incurrere.
15. Mens reatrix est dispositionum.
16. Deus solus scrutator cordium est: potest tamen per indicia præsumi voluntas & intentio alicuius an sit recta vel non.
17. Vitæ tenor conscientiam ostendit.
18. Mens & voluntas testatoris est in testamentaria dispositione consideranda.
19. Testatoris voluntati contraueniens dicitur pietatis iura violare.
20. Mens contrahentium semper est inspicienda potius quàm verba.
21. Regulæ iuris in dubio adherendum est, & pro ea in iudiciis pronuntiandum.
22. Regulæ iuris ignorans in laram culpam esse dicitur: secus de fallentis.

lentiis seu limitationibus.

- 23 Dubio stante ea opinio amplectenda est quæ minus lædit ius commune. Item eam per quam redimus ad ius ant. iquum.
- 24 Stantibus paribus probationibus quibus standum sit.
- 25 Recessus à iure communi est odiosus, & redditus fauorabilis.
- 26 Voluntas testatoris potius interpretatur secundum ius commune quàm secundum consuetudinem.
- 27 Viduæ, pupilli, pauperum & simillium personarum causæ qualiter sint in dubio decidendæ.
- 28 Personis miserabilibus non est in præiudicium aliarum fauendum.
- 29 Mercator dum est in actu mercantiz est vt persona miserabilis habenda.
- 30 Vidua dici potest illa quæ caret marito, licet nūquam fuerit nupta: vel quæ habet maritum sed inutilem, vel bannitum, vel absentem.
- 31 Personæ miserabili fauendum & patrocinandum est etiam sine salario.
- 32 Diues litigans cum paupere an teneatur ei expensas ad litigandum ministrare.
- 33 Debilioribus in iudicio quare fauendum sit.
- 34 Iudicis arbitrio remittitur inspiciendum quæ sint personæ miserabiles.
- 35 Vidua vel pupillus an paupertate non concurrente dicantur personæ miserabiles.
- 36 Persona quæ per se nō potest esse in iudicio an dicatur miserabilis.
- 37 Beneficium nomine miserabilitatis impetrare volens, debet qualitatem miserabilitatis allegare.
- 38 Persona miserabilis an lite pendente possit mutare litem.
- 39 Ratione adiuncti consequitur quis ex persona alterius quod ex sua non posset.
- 40 Regula quod magis dignum trahit ad se minus an procedat etiam non obstante maiori dignitate minoris dignitatis.
- 41 In connexis delictis absolutoria seu condemnatoria non extenditur de vno ad alium.
- 42 Sententia arbitri contra duos quorum vnus est clericus & alius laicus, an virtute connexitatis in duobus procedat.
- 43 Connexitas an aliquid operetur in causis diuiduis.
- 44 Personæ miserabiles dicuntur esse sub protectione iudicis ecclesiastici.
- 45 Dubio stante in causa iudex debet benigniorem amplecti viam.
- 46 Casus multi quibus benignè agendum est in dubio.
- 47 Stante dubio diuersis viis vtendum est diuersis causis exigentibus.
- 48 Iudex qualiter se habere debeat in exequendo.
- 49 Principum rescripta an semper sint in executionibus obseruanda.
- 50 Decreto iniusto an sit parendum.
- 51 Supplicium pro veritate pati melius est quàm beneficium pro adulatione.

lutione.

- 52 Princeps quandoque plus voluntate quàm ratione mouetur.
 53 Principes non debent petentium inuerecunda inhiatone sic cōstrin-
 gi, vt non concedenda tribuant.
 54 Principum indebita rescripta præsumuntur per importunitatem cō-
 cessa.
 55 Lætitia reddit principem quandoque leuem ad illicitum concedea-
 dum: quo casu concessio est habenda nulla.
 56 Mulieres peritæpe solent à principibus illicita impetrare: quapropter
 talis concessio antequam exequatur consideranda.
 57 Potestatis plenitudo non extenditur ad iniquitatem.
 58 Potestatis plenitudo non debet exerceri nisi discretionis clauæ præ-
 missa.

COGNITA igitur veritate facti. c. j. de pot.
 dist. vj. illud applicet ad ius: & si habet com-
 munem Doct opinionem, illam sequatur iu-
 dex, vt s. dixi. ¶ si verò nō habeat, consideret
 diligenter textus Legum in materia loquen-
 tes, ne faciat contra conscientiam fonte veri-

Considera-
 re textus
 legum.

tatis omisso, opinionum riuulos sectari Hieron. in proœ. Ec-
 clesiast. in fin. frater August. in scrutinio, chart. viij. Salic. in l. j.
 C. de rapt. virg. dicit qd in dubiis ad principia, id est leges, est
 habendus regressus & Barb. in Extrauaganti, Ad reprimen-
 dum. in vers. non obstat. circa medium dicit, ¶ quod quando est
 perplexitas seu ambiguitas debemus recurrere ad mentem le-
 gum: & dicitur vera mens legis, illa quæ procedit ex bono, &
 æquo, secundum Salom. in repet. § responsa. insti. de iur. natur.
 chart. j. Gammarum in tract. de extensione. char. iij. col. j. post
 medium. Et dicit Formularium prouinciale, chart. xxij. quod
 Cancellaria apostolica maxime innititur testibus. Et gl. regu-
 larum Cancellariæ. chart. xxij. dicit, quod in dubiis debemus
 recurrere ad regulas iuris, & rationem naturalem, & dicit fra-
 ter Isidorus in tract. de cōceptione lib. ij. c. iij. quod in dubiis
 euenientibus in fide catholica, quæ excedunt naturalem ratio-
 nem, recurrendum est ad ea quæ ex diuinis scripturis possunt
 haberi, quæ à sanctis Doëtoribus, qui spiritu sancto fuerunt
 insufflati, & ab Ecclesia acceptati, allegat Dionysium de diui-
 nis nominibus. c. iij. & Inn. in c. ne innitaris. de constit. & sic
 dicetur ire per viam simplicatam, secundum Bal. quem refert Ca-
 cialupus in repet. l. admonendi. ff. de iure iur. in fin. col. lxxviii.
 & idem est de mente Ias. in l. ita stipulatus. l. grande. ff. de ver.
 oblig.

3 oblig. col. antepenul. dum dicit, † quòd sequitur illam opin. quæ est magis amica iurium. & in l. diuortio. in prin. colum. vj. ff. sol. matr. quòd cùm habeat decisiones legum claras, illis potius vult inhærere, quàm gloss. & doct. Si verò eundo per text. legum & rationes naturales. & coactas circumstantias rimari, capite iudicantem. xxx. q. v. nec festinet, nec præcipitet sententiam, Felin. in princ. suæ lect. vers. in gl. j. libri. Hipp. in l. statu. liber. col. penul. ff. de quæstion. Decius in c. cùm venerabilis, col. v. de excep. l. as in l. iudices. C. de iud. & quæ dixi in chart. præcedenti: sed mente tranquilla peragat. Card. per illum tex. in c. illa. xj. q. iij. cum subtili inuestigatione diligenter perquisuerit veritatē, & eam inuenire nequeat: quia præmissis istis res tunc dicetur dubia. Socin. in l. si fuerit. §. planè. ff. de reb. dub. occurrunt enim plura indissolubilia, vt refert Steph. de Pheder. in tract. de interpret. Legum. col. liij. & ibi inter cætera refert vnum post Gellium v. Noctium Atticarum. c. x. de Pythagora & Cristallo eius discipulo, qui Pythagoræ centum promiserat dare ea die qua primā causam orasset, & vicisset: & quamuis valde edoctus fuisset à Pythagora, causas nō accipiebat, ne solveret illa centum. vnde Pythagoras egit contra eum. concludendo hoc modo: si vicero, necesse habebis soluere propter sententiam: si tu viceris, habebis soluere propter pactum. & econtrā discipulus retorquebat in eum: si vicero, iam sum tutus ope sententiæ: si succubuero, tuebor ex pacto. Hanc q. refert etiam Barba. in proœm. clem. l. as in l. ita stipulatus. la grande. col. xv. ff. de verb. oblig. Et in voce licet non tradiderit in scriptis in l. si post mortem. in princ. ff. de legat. j. Et dicit quòd poterat decidi per regulam constat. lib. vj. sed postea inueni hoc dicere Cacialupum in tract. de transact. q. xxx. aliud sophisma simile prædicto recitat Codrus serm. ij. chart. fin. Aliam etiam voluit decidere Aulus Gellius, vt referunt l. as. & l. an. in l. qui accusare. C. de edendo. aliud ponit Præpos. quem §. retuli in §. inconuenienti. de incontinentia muliebri: aliud ponit Petrus Iacobi in practica post arborem regum Franciæ. col. iij. Et plures casus emergunt qui egerent Pontificia vel Cæsarea decisi. vt patet ex discursu Doctorum. & Barb. in cap. literas. de iuram. calum. dicit se tot aggregauisse quòd facerēt vnum volumen maius quàm Clemeninas. idem dicit ipse in cap. quoniam. col. ij. vt lite non contest. vbi subdit quòd appetit in morte, nisi dubitaret quòd alius sibi attribueret. & in cap.

Articulus
iuris quo-
modo dica-
tur.

cap. accedens. col. xij. eod. tit. dicit, q̄ Papa Paulus hoc fecisset
nisi fuisset morte præuētus. † Iudex tunc apud Deum & homi-
nes excusabitur, si in tanta varietate & dubio eligit illam opi-
nionem, quam secundum eius bonam conscientiam credit esse
veram, etiam si postea cōtrarium declaratur per auctoritatem
habentem: vt s. dixi circa princ. huius x. ampliationis. Bald lib.
v. consil. j. incip. qualiter. vide Gell lib. xiiij. c. ij. incip. quo pri-
mum. Bald. in c. j. col. ij. de offic. ordin. Hadrian. Papa noster in
quodlibet. ij. char. xxj. col. ij. vers. ad secūdum. & char. seq. col.
j. vers. ad quintum. Tunc potissimè recurre ad auxilium di-
uinum, quia † aliquando propter peccata nescimus dubia resol-
uere. Bald. quem refert Afflictus in sua vltima decis. ad fin. Pa-
pa Hadr. noster quodlib. iij. est char. xxxvj. col. j. quia secūdū
eum q. ix. col. xvj. omnis veri cognitio à Spiritu sancto est, qui
non intrat in maliuolam animam: & Spiritus sanctus discipli-
næ effugiet fictum, & auferet se à cognitionibus. Sapientia ij.
exemplo Moyſi, quem refert frater Lud. de Veritate contriti-
onis, chart. x. alleg. xc. q. iij. c. summopere. Et propterea princi-
pes debent aduertere quòd in iudices eligant non solum peri-
tos, sed & habentes conscientiam timorata. Tunc enim An-
chara. consil. ccxj. incip. inter contraria & varia. quem sequitur
Cacialup in tract. de transact. q. xij. col. ij. Socin. cōsil. cl. incip.
& nos. col. xxix. seu antepen. Decius consil. lxxvij. in fin. colū. v.
& consil. ccclxxvj. col. pen. in c. j. prima. lect. col. vj. de probat.
vers. illud vtiliter not. Sando. in l. si fuerit. col. iij. ff. de reb. dub.
facit gl. instit. de ob. quæ ex quasi delict. in fin. princ. quæ dicit,
† quod excusatur qui dubitat circa l. difficilem. vt est. l. Gallus.
ff. de lib. & posth. vbi Ias. in prin. ij. lect. facit mentionē de illa
gl. Et Decius consil. lxxij. col. penul. Curtius Iun. in feudal. con-
sil. vj. col. xix. & dicit gl. dummodo non fuerit data pecunia. fac-
cit Felin. debita peritua excusatur deponens iuxta ingenium
suum informatum ex rebus apparētibus cum discursu mētis.
multa enim cōceduntur ratione dubij, quæ aliàs non. Cy. in l.
fin. C. de transact. Bald. in trac. de præscript. iij. parte. vj. partis
principalis. ij. q. princ. in ij. q. est char. lxxvij. col. ij. Et dicit ibi
Anchar. & Doct. prædicti. quòd si hoc facere nolit, videat par-
tes componere, aut saltem diuidere per medi. de quo glo. in l.
Nesennius ff. de neg. gest. quæ dicit hanc esse sententiā rusti-
corum. de qua d. Ias. in l. si tibi decē. §. si pactus. ff. de pact. col.
ij. facit Anton. de Prato in tracta. de secund. nupt. charta. xxxv.

Sequitur
quod sibi
iustus vido-
tur in con-
scientia.

col. j. Boverius in §. si seruum. in fi. instit. de hæred. instit. Ang.
in l. si exprels. col. iij. ante fin. ff. de appellat. vbi de conflictu
opin. iudex debet sequi illam quæ sibi magis iusta videtur in
conscientia. Bald. lib. iij. consil. ccc. lxx in causa. in fin. ij. col. vbi
7 post Inno. dicit. † quod in dubiis opinio. vni adherere non re-
putatur peccatum: tamen sanctū est in talibus pro veritate pu-
gnare. Purpuratus in l. ij. C. de eden. allegando Philosophum
J. Ethic. Barbat. in d. c. pastoralis. §. qui verò. col. viij. de offic.
de leg. in clemen. ne Romani. num. xij. de elect. facit Angelica
in verlic. restitutio. quam §. retuli. bonus text. in l. non sine. C.
de bon. quæ liber. quem alleg. Cacialup. in repet. l. precibus. C.
de impuber. char. pen. col. iij. facit Afflictus decif. ccc. lxxxij.
8 incip. non ponam. ad fin. † Et persuadendo partibus concor-
diam prout iudex tenetur. Decius in cap. vt debitus. ij. not. de
appel. potest illis memorare, id quod dicitur in clem. dudum.
de sepul. & illud quod est sculptum in lapide marmoreo penes
scalas per quas ascenditur palatium Broletti Mediolani, quod in
controverſiis causarum corporales inimicitie oriuntur, fit
amissio expensarum, labor animi exercetur, corpus quotidie fa-
tigatur: multa & inhonesta crimina deinde consequuntur, bo-
na & vilia opera postponuntur. Et qui sæpe credunt obvine-
re, frequentius succumbunt: & si obtinent computatis labori-
bus & expen. nihil acquirunt. Item & memorare illud quod di-
cit Saluator Matth. v. cap. Si quis voluerit tunicam tuam tol-
lere, & iudicio contendere, dimitte ei & pallium. xij. q. j. c. j. vt
9 refert Flor. in l. si. in fi. ff. famil. ercisc. dicens, † quod propter
ea quis non debet esse nimis promptus in litigando. & est ra-
tio: quia siue quis habeat iustam causam, siue non, nō potest li-
tigare sine sumptibus. Bald. in cap. cum delicti. col. pen. de do-
lo & cōtu. Pragmatica de causis. in gl. in vers. litium. est char.
cix. facit diuus Hieron. in tertia parte trac. viij. epistol. xxxvj.
incip. cuncti mei sensus. & dicit Ang. in l. nemo ad fin. ff. de ac-
quir. pos. quod ille cui mouetur controverſia, licet ipse nō du-
bitet tamen præsumitur de iure suo vacillare: quia dubius est
eventus belli hinc Erasimus iij. parte prouerb. ccc. xviij. cū li-
cet fagere, ne quære lites. Ioan. Montolonius in Promptuario
10 iuris. in verb. tunicam † hinc qui desistit à lite, non dicitur dis-
fidere de iure suo: sed lites exorari. Feli. in cap. illud. col. v. de
præscrip. Cuiuslibet ergo cōsulimus bona fide quod prior sit
ad componendum, quàm ad contendendum. xc. dist. per torum.
Maria.

Quæſtio ad
concordia.

Da tunicam
& pallium.

Maria in cap. ij. col. lxj. versic. xiiii. principal. art. in j. conclusio-
ne de libel. oblat. vbi subiicit: hoc ego in primis ex charitate
vobis consulo. † potissimè cum eritis doctores, vt cum dictis
authoritatibus non solum persuadeatis, verum etiam impella-
tis & astringatis partes ad compositionem & concordiam: &
a causis propriis omnino abstineatis propter prædicta: & etiā
quia dubius sit eventus litis. si propriam causam amitteretis,
esset vobis magnum dedecus & sic perderetis causam & hono-
rem: & propria affectio posset inducere intellectū vestrū ad
perniciem. Et ibi allegat Marianus Thomam Doctum dice-
re quod posset contingere quod doctor non haberet soluen-
tem sibi mercedē, propter quod causa de facili perderetur. Et
si non bene satis sit aduocato: non potest bene studere. Cardi-
n. in clemen. j. de reliq. & vener. sanct. col. x. versicu. excellentissi-
mum Fugiendas ergo esse causas proprias tanquam rem per-
niciosam: exemplo pistoris qui panem ponit in furnū, & non
se. Et si necessitatis litigare in causa propria, aduocatum quæ-
re. Et Decius in cap. cum venissent. col. iij. de iudiciis. † vnde
boni viri lites execrantur. Ias. in l. filio pater. j. not. ff. de lega. j.
Nauis Stultifera, charta lxxxj. de litigantibus in iudicio. pro-
pterea dicit Felin. in dicto capit. illud col. v. & in cap. nihil. in
primis verbis. de præscript quod plures ob execrationē litium
dimitunt ius suum indiscussum. Nec mirum, quia est difficile
obtinere sentētiā, sed difficilius obtinere executionē. l. quod
debetur. ff. de pecul. quam si non obtineas. frustratorium fuit
tuum iudicium, cuius executio tendit in vanum. Bald. in c. ec-
clesia. col. j. vt lite penden. & quia in executione stat vis. Alexā.
& Ias. in procemio rubricæ. ff. de re iudic. dicunt quod ille ti-
tulus est plenus auro. propterea dicit Felin. in capit. nihil. in
primis verbis. de præscript quod plures propter execrationem
litium dimitunt ius suum indiscussum: & isti perpetuò liti-
gantes præsumuntur calumniiosi, & sunt exosi legibus. Barbat.
in clemen. vt calumniis de re iudic. lib. ij. consilio vij. incipien.
sapienter colum. xj. & consilio xxxj. omnia quæcunq; col. ij.
libro iij. & in dicta clemen. vt calumniis. colum. ij. dicit quod
hoc intantum procedit, vt ille qui de leui litigat non sit admit-
tendus in testem, nec in accusatorem. idem Barbat. libro iij.
consil. xxxij. omnia. colum. ij. Est bene verum quod licet con-
cordia possit suaderi, non tamen potest imperari: nec quis
cogi potest ad transigendum regulariter. Ias. in authen. si ve-

Doctor non
litiget.

¶
Boni viri li-
tes execran-
tur.

N a z rē

nemo cogi-
tur concor-
dare.

rò contigerit.col.fin. C.de iudic.Lanfran. in tract.de arbitris.
quæst.xiv.Cacialupus in tract.de transact. quæst.xx. Felin. in
cap. quæ in ecclesiarum.col.xiiiij.de constitut.latus in rubr.de
treu.& pac.Decius consilio cxxv.col.ij.Galiaura in l.j.§.ex
his igitur.ff.de verbor.oblig.col.v.Ias.in l.si conuenerit.col.ij.
ff.de re iudic.in l. quidam æstimauerunt.ij. col.in vltima not.
ff. si certum petat.& ibi Socin. & dicunt Felin.in dicta rubr.ad
fin.& Lanfran. quòd non solum partes non possunt cogi: imò
si iudex videt alteram partem litigantium fouere iustitiam non
modò cogendo sed persuadendo facere compromissum: facit
contra conscientiam, si propterea pars fouens iustitiam ali-
quid relaxet de suo.& de hoc contra Socin.inuehit Lancel. Po-
litus in tract.de substitut.vij. quæst.in materia pupillaris. col.
iij. quod tamen limitat ibi Felin. nisi alia pars relaxet sibi scien-
ter, quia videtur donare: vel secundum Cacialup.vbi suprâ. &
Barbar.lib. iij. consil. j. col. penul. nisi fortè videat expedire par-
ti iustitiam foueri ex aliqua causa: puta quia lis possit multum
protellari per appellationes: nam posset tunc persuadere acto-
ri, & etiam reo quòd velint potius transigere quàm diu sic liti-
gare: † quia melior est certa pax, quàm sperata victoria. Aeneas
Sylvius epistola cccxlvj. fuimus, & epist. lxxvij. questus. dicit quod
melius est de iure suo aliquid tradere cum pace, quàm totum li-
tigando consequi. pro quo Cicero in Officiis chart. xcj. quod
est non modò liberale paululum nonnunquam de suo iure deci-
dere, sed interdum fructuosum. Idem Aeneas, postea Papa Pius
epistola vj. satius censuit dubia pacis bona, quàm certa belli
mala subire, & verum quòd à rustico nunquam consequeris
quòd velit de suo iure aliquid detrudere. Cardin. Papien. dixi
suprà de capiente vetulam propter diuitias. Et potius dictum
ex municipio ad urbem cum asino lignis onusto: & fortè fu-
ratis statim pretium aduocato, vel procuratori deferet, & se-
pius reprehendi eos quòd faciant eo quòd eos pigeat agricul-
tura, & tamen infamiam otij litigio excusant. Sed eis euenit
vt furis, qui si tempus & impensam quam cum tot periculis cõ-
sumit in furando exponeret in aliquo honesto exercitio, di-
tior & quietior esset. idem vult Felin. vbi suprâ quando esset
vnus pauper qui litigaret cum vno diuite: nam licet foueat iu-
sticiam, non poterit eam consequi cõtra illum potentem: nam
contra maior em præsumat honorem. gloss. ij. in l. quia
etiam. ff. de alien. iud. mut. causa fact. faciunt quæ dixi respon-
dendo

dendo ad vj. ampliationē de diuite: & quòd lex est aranæ te-
 la, vt dixi in materia partialitatis: licet fieri deberet opposi-
 tum, vt suprà dicam, quòd in dubio iudex debet sequi viam be-
 nigniorē. Tunc enim iudex partes concordando si aliquid
 detrahat de iure illius pauperis, non peccat, secundum Cor-
 set. in tractatu de potest. regia in xxij. priuilegio pacis. Roch.
 in capit. nouit. viij. not. ff. de iudic. plures alias fallentias & ca-
 sus in quibus quis possit cogi facere compromissum seu con-
 cordare ponunt Ias. in dicta l. quidam æstimauerunt. Felin.
 in dicta rubric. & Cacialupus in dicta quæst. xx. vbi in fi. dicit
 quòd inter alia pericula aduocatorum illud est primū, quan-
 do scit partem suam fouere iniustitiam, & illam inducit ad
 transactionem: & sic consulit quòd alienum capiat: & allegat
 beatum Thomam dicere, quòd si in progressu litis vider cau-
 sam clientuli sui iniustam, debet eum inducere ad cedendum,
 vel ad componendum sine damno aduersarij. In talibus ergo
 iudex semper debet aduerrere & insequi mētem disponentis.
 Socinus in l. in ambiguo. ff. de rebus dubiis. Ias. in l. iurigen-
 tium. §. prætor ait. colum. ij. ff. de pactis. Ange. consilio cclxxj.
 visis & examinatis. colum. final. Barbat. libro j. consilio xij. cle-
 mentissimi. col. ij. etiam verba impropiando, vt Barbat. con-
 silio lxj. colum. ij. incipien. scribitur libro j. & libro ij. consil. x.
 sapienter. colum. vj. nam mens, ratio, & causa idem sunt. Bald.
 in consilio schismatis, columna xj. vbi subiicit, quòd iustificat
 suum causatum: licet in sua constitutione principis spiritua-
 lis possit de minima ratione magnam facere: ex quo placet
 Hostien. in summa de rescrip. §. quas vires. colum. ij. ideo non
 in foliis sed in radice rationis consistit euangelium. j. quæst. j.
 Marcion. Hadrianus Florentius. de Traiecto Cancellarius Bo-
 moniensis. nunc Papa noster, in suis Quodlibetis. quæst. ij. col.
 antepenultima. facit Marascotus in capit. j. de constitut. libro
 vj. colum. ij. & qui tantum verba sectatur, nihil habebit: qui au-
 tem possessor est mentis, est custos prudentiæ. Prouerbio xix.
 & Felin. in capit. ad audientiam. el. j. colum. iij. de rescriptis.
 dicit: quòd virtus humanorū actuum nō stat in modico atra-
 mento, id est in verbis, sed in eo quod maximum est, scilicet in
 mente hominis, latē Barbat. in c. j. col. x. de iur. calum. Paul. de
 Castr. libro j. consilio. cccxxx. incip. iudex est minister Dei in
 princ. & dicit Seneca, quē refert Barb. in rep. rub. C. qui admit.
 col. xliij. philosophia non est popolare artificium, neq; ostē-
 tatione

Quomodo
 possit quis
 cogi ad con-
 cordiā etiā
 remittendo
 de suo.

ratione parata: non in verbis, sed in rebus consistit Philoso-
 15 phia. sicut anima regit corpus: ita mens regit dispositionem.
 Curtius consil. xliij. statuto. colū. vj. Calcaneus consil. j. colum.
 xvij. & ibi col. xv. dicit, qd ratio & mens idem sunt. l. cum mu-
 lier. ff. solut. mat. prout Barbat. in d. consil. x. vnde in legibus &
 statutis debemus attendere rationem & mentem: vt per eum,
 & Barb. lib. iij. consil. lxxj. pręclare. colū. pen. Lancel. Politus
 in tract. de offic. aduoc. rubr. de scientia chart. j. Nata in repet.
 c. quāuis de pact. lib. vj. col. pe. dixi in meis clausulis generali-
 bus instrumentorum. in verbo, & hæredes. vbi latē de ratione
 legis. Et hoc etiam procedit in diuinis scripturis. Roch. in tra-
 ctatu de consuetudine. chart. x. colum. ij. Et non solum ex con-
 iecturis elicitis ex dispositione, sed extra dispositionem. Ang.
 in l. hoc iure ff. de euct. Bald. in l. voluntatis. C. de fideicom.
 quas tamen secundum aliquos oporteret probari per septem
 testes, si sint in materia testamenti. Bart. in l. cum proponeba-
 tur. ff. de leg. ij. distinguentem vt per eum, quem sequitur Cur-
 tius Senior in rep. l. admonendi. de iureiur. col. lviij. Ias in l. er-
 rore. col. fi. C. de testam. Felin. in c. ex literis. col. iij. de fid. instr.
 Alex. in rub. ff. de acquir. pos. Et non solum attenditur expres-
 sa, sed etiam præsumpta: videlicet illa de qua verisimiliter sta-
 tuentes seu disponentes interrogati respondissent. gl. in l. tale
 pactum. ff. de pact. vbi Iason dicit hoc procedere in legibus,
 statutis, conuentionibus, & rescriptis, vt illud habeatur pro
 disposito, quod verisimiliter fuisset statutum, si de hoc fuisset
 interrogatus Idem vult Felin. in c. cum ecclesiasticæ de excep.
 formaliter Curtius consil. xliij. statuto. col. v. Ias in l. cum res.
 per illum tex. col. iij. ff. de leg. j. text. melior de iure secundum
 Clud. ibi in l. mulier. in princip. ff. ad Treb. qui de hoc remis-
 siones allegat in l. ex facto. col. ij. ante fi. ff. de vulg. & pup. An-
 gel. Maleficius glo. facit insultum. iiii. col. Campezius de dote,
 vlt. parte. q. xxij. Decius consil. lxxix. col. v. in c. suggestum.
 col. ij. de appel. Hipp. in l. si quis viduam. col. iij. ff. de quæst. &
 licet Ias in d. l. tale pactum ad fin. impugnet vnam limitationē
 d. Ant. de Butr. ad hoc dictum. tamen ego vidi vnum cōsiliū
 eius, vbi in chart. si. illam sequitur. Aliiter limitat Lancel. in l.
 Gallus. col. pen. ff. de lib. & posth. vt procedat quando talis ca-
 16 sus erat in potestate disponentis aliās. † Vnde licet solus Deus
 sit scrutator. xxxij. dist. c. erubescāt. quia nec dæmon potest sci-
 re cogitationes hominum. Panor. in c. nouit. j. not. de iudic.

Mens veri-
 smilis.

vbi

vbi Decius. Marfilus Ficinus libr. vj. epist. mitto varicinium.
chart. cxvj. potest tamē mens & intērio alicuius esse nota pru-
dentibus per indicia & coniecturas, sicut vultus respicientium
respēdet in aquis. Ang. in l. inter stipulantem. §. j. col. iij. ff. de
verb. oblig. ad quem locum se remittit ipse in l. a. executione.
ad fin. prin. ff. de appe. Idem Ang. consil. xxxix. visis & inspectis.
col. iij. circa mediū. & cccxiiij. viso d. testamento. ante fin. Verba &
facta decla-
rant intētia
mens non solūm declaratur ex verbis, ex quibus iusta mens
ipsa probatur. Fortunius de fine iuris. col. lvi. Felin. in rubr. de
fid. instrum. in primis verbis. vt Barb. libr. iij. consil. lxxvj. ma-
gnus col. ij. & lxxxij. ad fi. in eodē. & etiam ex factis. Quia ma-
gis realitatem actus, quā verba. Bald. in cap. j. de postul. pra-
la. col. j. ideo facta sunt fortiora ad declarādum mētem quā
verba, quæ sepe proferuntur contra intentionem proferentis
l. de quibus. vbi Ias. colū. ix. in iij. not. ff. de legib. Socin. consil.
cxxxiiij. profectō. in fin. col. iij. & cxcij. capio col. iij. per l. Pau-
lus. non tantūm verbis. ff. rem ratam habe. Lancel. in l. cūm fi-
lio. col. ix. in fin. ff. de leg. j. Nicol. Boerij in tract. de seditionis.
charta xxviii. Alex. lib. vj. consil. cxxxv. redemptoris. num. v. &
consil. liij. num. xliij. replicato consil. cxix. idem Lancel. in l. re-
prehēdēda C. de inst. & substit. Paris de duello & re milit. char-
ta xl sub rub. quando vnus pugnantium. dixit Ioann. Mirand.
col. fin. vbi allegat Iudæos dicentes. Ave rex Iudæorum. & ta-
men dabant ei alapas. facit Monferra. in repet. l. si constan. ff.
sol. mar. col. xxxv. allegat c. ex ore. de his quæ fiunt à mai. par.
capit. facit Decius in serm. concil. Pisani. post suum consiliū
clj. col. fi. Igneus in repet. l. dudum. C. de contrahen. empt. col.
iiij. Socin. consil. clx. in presenti. col. ij. Petr. de Vbaldis in tra-
ctatu de societate. iij. parte cap. qūm ist i fratres. est cōsiliū Ro-
ma. Bald. in proce. rex pacificus. colū. iij. & in fi. allegando Iob.
Animam meam in manibus porto. id est cor meū in operibus
meis. & in cap. ne innitaris. de constit. dicit. † quod tenor vitæ
ostendit conscientiam. benē fateor quod illud quod venit ex
mente & verbis censetur fortius quā id quod venit ex mēte
solūm. Signor. consil. clxxv. factum. col. v. in fin. versic. iij. sic vt
Barbat. libr. iij. consil. lxxvj. magnus col. ij. & lxxxij. ad. fi. in
cod. sed etiam ex factis. † Et propterea dicimus, quod volun-
tas testatoris in vltimis voluntatibus semper est inspicienda. l.
in conditionibus primum locum. ff. de condi. & demonst. l. iij.
vbi Iason aggregauit com. cor. C. de lib. erat. Decius consil. xv.

& lxxx.col.iiij. lxxxix.col.ij. & in cap. in praesentia.col. xxxiiij. de probat vbi dicit quod est illa quae facit totum. & hoc procedere etiam si faciat contra religionem. Ange. consilio cxciiij. quoniam vbi in primis verbis hoc dicit procedere etiam si verba repugnarent. Galiura in repet. l. centurio. ff. de vulg. & pup. chart. xv. num. cxcliij. pulchre Fortunius in repet. l. Gallus. §. & quid si tantum.col. xxxix. num. xcix. ff. de liber. & posthu. & col. xxxviiij. num. xciiij. dicit, quod est metrum & mensura iuris testamentorum. & dicit Iason. in l. si res obligatas. j. not. ff. de leg. j. quod omnis regula contraria fallit in hoc: quia in vltimis voluntatibus praeter l. nemo potest. de leg. j. voluntas testatoris tanquam regina est illa quae dominatur & attenditur: & sola mens testatoris attendi debet, etiam quod sit tacita, & ex coniecturis colligatur. l. pen. ff. de leg. j. cum proponeretur. in fin. ff. de leg. ij. cum sim. vt Decius consil. cxxij. col. ij. Panor. consil. lxxviij. punctus in j. col. lib. ij. Bol. consil. xliij. colum. vij. pulchre Angel. consil. cxciiij. incip. quoniam, in princip. Alex. lib. iij. consil. liij. col. j. & ij. Et dicit Claud. in l. Gallus. in princ. ff. de liber. & posthum. col. ij. quod verba impropriatur ad hoc vt mens defuncti seruetur in forma specifica. l. Proculus. ff. de vfufr. & dicit hoc esse singulare: pro quo Curtius consil. lxxv. dominus Lud. col. v. & lj. super colu. j. Et dicit Aret. in l. verbis civilibus. iij. not. ff. de vulg. & pup. per illu text. quod debet seruari voluntas defuncti: etiam si dispositio redderetur inutilis. dicit semper menti tenendum. Et post multa alia dicit Baldus.

19 Nouellus in tractatu de dote. in princ. v. partis. quod veniens contra voluntate testatoris dicitur iura pietatis violare. etiam si homini voluntas tendat contra fauorem libertatis. l. contra voluntatem. C. de test. manu. Et dicit Igneus in sua subtili repet. auth. ex causa. C. de lib. prae. colu. xxij. quod voluntas testatoris debet impleri in forma specifica: praesertim vbi lex non inuenitur resistere tali voluntati, licet non assuetat. Et ibidem col. xxxiiij. quod opinio testantis praesertur significationi terminorum. l. seruo manumisso. cum glo. ff. de condictione deb. facit Ias. in l. quotiens in stipulationibus. v. col. ff. de verb. oblig. Calc. consil. lxxviij. magister Toninus. colum. iij.

- 20 Item mens contrahentium semper est inspicienda l. fin. C. qui res pig. oblig. poss. l. in conventionibus ff. de verb. signi. est enim ipsa quae dat esse contractui in genere. Igneus in l. contractus. col. vj. ff. de reg. iur. Socin. consil. xliij. in praesenti. col. iij. &

iiiij. & consil. cxxiiij. in presenti col. fin. Decius consil. xlviiij. col. fi. & xliij. col. pen. cxc. col. ij. Ias. in l. iij. C. de liber. prater. vel. Et adde quòd regula Pau. de Cast. lib. j. cõsil. cxviiij. viso & examinato. colum. j. vbi etiam ponit quomodo cognoscitur talis mens contrahentium. facit Corn. lib. j. consil. xvj. repet. libr. iij. consil. xij. in presenti. col. ij. in fi. Alex. in l. si tibi. ff. si cert. per. vbi Ias. & Socin. iij. not. dicit & si oporteat impropriare verba. Riminal. in l. si. de certa. C. de trasact. dicens quòd verba generalia contrahentium restringuntur secundum eorum mentem. facit Bon. in tract. de nobilitate. iij. parte. num. clxxxj. Paninus in tract. de auth. capituli sede vacante. in iij. preludio. vbi dicit idem in rescriptis. latè Hippol. in l. sed sciendum. col. ij. ff. de Paric. panor. in c. pastoralis de deci. in fin. Calc. consil. xiiij. viso instrumento. col. viij. vbi dicit, quòd ad mentem contrahentium & non ad verba inspicere debemus, prout & fit in legibus: quæ autè sint de mente contractus, dixi in meis clausulis generalibus. in versic. contenta. Intellige semper prædicta procedere quando disponēs processisset ad dispositionem: alias enim non sufficeret ita voluisse, nisi disposuisset. ita Ias. in d. l. iij. C. de liber. prate. in j. fallen. in l. quicquid astringendæ. col. iij. versic. adde. in j. membro. de verb. oblig. in l. si res obligata. col. v. versic. circa secundam partem. ff. de verb. oblig. Pich. in rep. §. Titia. col. lvij. Roynus in l. Gallus. §. & quid si tantum. col. x viij. post med. vbi Monfer. in fin. col. xiiij. de lib. & posth. Socin. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. vbi facit x. conclusiones circa hoc, quamquam Igneus in d. authen. ex causa. col. lxxxv. dicat, quòd vbi expressa morientis voluntas apparet, licet non sit testatus: tamen seruatur illa voluntas ex quadam æquitate legis, per §. quamobrem. in authen. de nupt. l. ab intestato. ff. de iur. codicil. per rationem l. quædam. ff. de acquirend. hæred. Et quia Ias. in dicta l. iij. C. de lib. prater. ponit quatuor fallen. adde aliam quam ipse ponit in d. l. si res obligata. j. not. vt non procedat quando talis dispositio esset contra legem.

§ Item in dubio in princip. causæ. & sic in his quæ respiciunt ordinationem litis, magis fauetur actori quàm reo in medio causæ. & sic circa processum & probationes pariter fauetur vtrique. In decisione, & sic in fine causæ plus fauemus reo. Bart. Ias. & alij in l. inter stipulantem. §. j. ff. de verb. obligat. fuit doctrina Azon. quam latè examinant Moder. in l. de die. vbi Ias. col. ii. & iii. ff. qui satisd. cog. & dum dicitur fauendum reo, li-

In iudicio
cui fauen-
dum.

N a s mita

mita nisi in causa testamenti, dotis vel aliàs fauorabili: quia ille versus. vj. limita. facit Philosophus, part. xxi. probl. xiiij. & seq. ¶ Item in dubio adhærendum est regulæ, & pro ea pronuntiandum. l. ab ea parte. ff. de probat. cap. ij. de coniug. leprof. Et citenaciter inhærendum. Bartol. in l. si tutor. in fin. C. de ser. pig. da. man. l. as in l. ex quacunque columna vj. ff. si quis in ius voc. non ierit. in l. si. columna v. C. de edic. diui. Hadria. tol. in l. qui se patris. colum. xv. C. vnde lib. in l. ab antiquis C. de testam. colum. iij. Felin. in cap. j. col. iij. & seq. de re iudic. Alex. in l. ex diuerso. §. in iudicio. col. iij. ff. solut. matrim. Rom. consil. ccvii. incip. hæc impetratio. Barbat. lib. j. consilio ij. colum. j. Et ei inhære debemus, vt Bononiensis Carroto. Iason in l. à diuo Pio. num. viij. ff. de re iudic. in l. si cōstante. num. xv. ff. sol. matri. Roch. in tractatu de iure patronatus. in verb. honorificum. col. pen. Et quando à regula receditur, debet exprimi causa. Decius in cap. consuluit. el. j. de appel. & qui habet regulam pro se, dicitur habere rem certā. Decius in cap. cum à Deo ij. not. de rescript. Et dicit Iason in l. cetera. iij. not. ff. de leg. j. quod semper est pro regula pronuntiandum, & pro regula plura ponit Decius in cap. translato. iij. not. de constit. & in ij. lect. & in cap. cum à Deo in fin. iij. not. de rescript. & in cap. sicut. colum. ij. & in cap. in præsentia. colum. ix. de probat. & in cap. ad nostram. in fin. & in consilio cxlij. colum. iij. in rubr. ff. de regulis iuris. numero viij. & dicit Curtius Iunior consil. vij. columna viij. quod in dubio tenendus est intellectus per quem minus læduntur regulæ iuris cōmunis. † Et est lata culpa ignorare regulas. secus de fallentiis. Iason in l. quod te. colum. iij. ff. si certum pet. vbi Socin. colum. fin. Ioannes Pyrrhus in rubric. ff. de regul. iur. in l. qui cum alio. circa medium. cod. titulo. dixi suprā in viij. limitatione de decif. in terminis. vbi quod est nihilominus ineptum, regulam nō fallere, vbi æquitas suadeat. & quod exceptio est fundata in æquitate, dic vt ibi. Et dicit Salicetus, quem refert Cacialup. in tractat. de modo studendi columna vndecima. quod debemus stare regulis, & non ponere caput ad casus singulares & peregrinos: quia est doctrina periculosa. Salamon. in §. responsa. instit. de iure naturali. charta. v. Afflictus de iure protomiscos. col. ij. Nec mirum, quia dicit Fortunus in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. num. clxxxvij. quod quando Doct. aliquid iniust

iniustum eliciunt ab aliquo text. illud notandum dicunt singulariter, & menti tenendum. est tamen temerarium dicere text. vel gloss. singularem, vt supra dixiloquendo de auctoritate glossæ.

¶ Item in dubio amplectimur eam opin. quæ minus lædit ius commune. Galiaura in repet. l. centurio. chart. x. num. clij.

¶ Item in dubio amplectenda est opin. per quam redimus ad ius antiquius. Codrus ser. xj. nescio. vbi, chart. j. dicit, Legibus quidē antiquis vtere ius cibis verò recent. bus. Quotiēs tractamus de redeundo ad ius primæuum, siue cōmune. etiam si sumus in materia correctoria, semper dicitur fauorabilis & extendenda. gl. not. in c. statutum. in verbo, numerandum. de preben. lib. vj. quam ad hoc reputat notabilem doct. Alexan. in l. si constante. in princ. in iij. col. ff. sol. matr. quam per plura comprobatur in l. nemo potest. ij. lect. col. vij. de leg. j. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. col. iij. ff. de pact. & in l. omnium in princ. iij. col. C. de testa. in l. properandum in princ. col. pen. C. de iud. Monfer. in d. l. nemo potest. col. x. Socin. cons. vlt. ij. vol. ad fin. Brunus de statutis. vij. art. q. ij. Felin. in c. cum omnes. col. iij. in c. cum accessissent. col. iij. de constit. in c. veniens. col. iij. de prescript. Guilielmus Monferrat. in tract. de successione regū. chart. viij. num. x. in quibus omnibus locis inter cetera dicunt per illam gloss. quod si populus fecit aliqua statuta contra ius commune. quæ postea fecit confirmari à principe. si idem populus voluerit postea tale statutum destruere. poterit hoc facere sine licentia principis. Hinc est quod Curt. lun. consil. ij. in fin. per illam gloss. dicit quod in diuersis consuetudinibus statum illi pro qua est ius commune. ¶ Hinc est quod stantibus 24 paribus probationibus statum illi quæ concordat cum iure communi. Bald. in authen. omnes peregrini. C. com. de success. cum fin. vt tradit Fran. de Curte in tract. testium. conclus. ix. & consil. xxiiij. col. ij. Decius in c. cum in presentia. col. xxvij. & probatur Corser. singu. ccc. viij. incip. statut. Hinc dicit Aegidius Bellamera decisio. dvij. conclusio. quod in casu quod si ius commune concedit aliquid specialiter in aliquibus casibus. si obtineatur postea aliquod privilegium. reduceus nos ad ius regulare, dicitur fauorabile. idem tenet Aret. in c. fin. in li. col. antepenult. de rescript. Campezius inter feudalia Brun. consil. ij. col. x. Et dicit Hieronym. Zanctinus in disputat. incip. in sacro. col. iij. quod vbi possumus aliquid interpretari secundum

23

In dubio redeundum est ad ius antiquum

24

- dum ius commune & secundum ius speciale, semper debemus interpretari secundum ius commune. Et dicit Decius consil. cxliij. col. iij. quòd factū superioris debet semper intelligi secundum ius commune quantum fieri potest. & consil. cxviij. dicit, quòd pactum consonans iuri communi nunquam potest dici simoniacum. Et dicit Curtius Iunior consil. v. col. xvij. & consil. ix. col. fin. & consil. seq. col. iij. in l. qui se patris. chart. xx. quarta. C. vnde liberi. quòd statuta excludētia fœminas à successione propter masculos, quia reducunt nos ad ius primæuum xij. Tabularum, sunt fauorabilia. Et dicit idem Curtius consil. vi. col. xi. post Philip. Corneum per eum relatum quod l. fin. C. de indict. vid. tol. quæ corrigit l. Viscelliam, est fauorabilis & extendenda, licet si correctoria, ex quo reducit nos ad ius primæuum, quo etiam reiciebatur conditio viduitatis. Et dicit Ioannes de Monteferrato in rub. de rescrip. lib. vi. col. penult. † quòd sicut omnis recessus à iure communi est odiosus: ita omnis reditus ad ius cōmune est fauorabilis. Et dicit Brunus in tract. de forma. chart. lvij. vers. decimo octauo. inuenio limitari quòd regula, quòd actus sit nullus nō seruata forma, non procedit quando per talem actum redimus ad ius commune. & plures decis. allegat. ad hoc. Et debemus redire ad ius commune quantum possumus etiam per improprietatem verborum. Rom. consil. cccxxvij. col. fin. Et dicit dom. Fabianus de monte sancti Sauini in tractatu de emptione & vendit. in iij. q. vij. quæstionis principalis. quòd ideo priuilegia contra ius facilius tolluntur: quia vnaquæq; res de facili redit ad ius cōmune, quod vocatur natura. & ibidem in fine subdit, quòd propterea tenenda est opinio illa quòd non præscribatur pæcto quòd quis possit perpetuò recatare rem venditam: quia res facilius reuertitur ad priorem Dominum: ideo interpretatione iuuandum. Et dicit Igneus in authen. ex causa. colū. xxj. in fi. † quòd voluntas testatoris potius debet interpretari secundum ius commune, quàm secundum cōsuetudinem. Et dicit Rochus de Curte in d. c. cū accessissent. de constit. chart. x. quòd talis materia bene est fauorabilis, nisi quis priuaretur iure suo. Et dicit Rom. consil. cccxvij. incip. quæritur etiam. quòd verba nouæ constitutionis per quam reditur ad ius commune primæuum, sunt latissimè intelligenda. Et dicit Corn. lib. ij. consil. xliij. ad huius. colū. ij. quòd statutum derogans iuri communi reducens ad ius antiquum dicitur fauorabile & extendendum.

tendendū. Et liiij. videtur litera p. q̄ in interpretatione cuius-
que legis nouē debemus minus recedere à iure antiquo, quā
sit possibile. Et dicit Socin. consil. iij. in Bononiensibus. colū.
v. & seq. incipien. super questione. quod exemptus potest se sub
mittere ordinario sine licentia: quia res de facili reuertitur ad
naturam suam. & ideo Castrum quod ab antiquo non erat de
demaiano, licet postea factū, de demaiano potest alienari: quia
de facili redit ad naturam suam. Et dicit Cacialupus in repet.
l. omnes populi. col. j. quod statutum disponens quod idem ius
reddatur clericis in foro seculari quod redditur laicis in foro
ecclesiastico: videlicet quia reducit clericos ad ius commune.
¶ In dubio etiam iudicandum pro pupillo, vidua, paupere,
vel infirmo, intellige quando dubitatio habuit originem in
propria persona talium personarum fauorabilem, vel saltem
postquam ius deuenit ad personam fauorabilem. aliās secus
Matheſi. in trac. de elect. verioris op. col. j. Iſti enim tales sunt
miserabiles personæ, vt dicit Alber. in suo dictionario. in ver.
miserabilis. Barb. Felin. post Canonistas in c. significantibus.
de offic. delegat. Bar. & alij in l. j. C. quando imper. inter pupil.
& vidu. ¶ Non tamen propterea illis tantum fauere debemus
quod ceteris iniustitiam faciamus. c. ex tenore de foro cōpe-
ten. facit l. fin. §. sed si quis. in fi. C. com. de legat. Decius in c. j.
col. fi. de cōstit. in c. in præsencia. col. xxxv. de probat. frater Lu-
douicus Viualdus in Opere regali, de laudibus trium liliorū,
circa fin. iij. q. allegat illud Deuter. xxij. pauperis non misere-
beris in iudicio. ¶ Et dicuntur miserabiles etiam mercatores,
dum sunt in mercimoniis & peregrinat. Alexan. lib. vij. consil.
cxxxj. omnipotentis. ad fin. Demum dicuntur miserabiles, se-
cundum Alber. vbi §. omnes ad quorum commiserationem na-
tura nos inclinat. Afflictus in constitutione, lege præsenti. iij.
not. licet ipse sentiat contrarium in constitutione, omnes no-
stri. ij. not. quia meretrix esset miserabilis, & tamen non est di-
gna legum laqueis innodari. idem tamen quod Albericus te-
net & Ioan. Lup. in tract. de don. inter vir. & vxor. chart. lxvj.
col. iij. est in repet. c. per vestras. vbi dicit ¶ quod quantum ad
hoc dicitur vidua illa quæ caret marito, licet nunquam fuerit
nupta: vel quæ habet maritum inutilem, puta bannitum, vel
absentem, vel damnatum ad perpetuum carcerem. l. fin. C. ad
leg. Fla. de plag. vbi gl. & Bal. Alex. iij. vol. consil. cxxvj. incip.
in hac hēsitatione. & intelligere debemus de vidua honeste vi-
uentē.

27
Pro pupil-
lo, vidua,
& paupere.

Miserabi-
les perso-
næ.

28

29

30

- 31 uente. Felin. in d. c. significantibus. † Itē orphanus dicitur mīserabilis. Formularium prouinciale. chart. xxiiij. Item pauper est miserabilis. hinc dicimus quōd in dubio pro pauperiore in auth. de ecclesiast. titul. §. si quis in nomine magni Dei & causa pauperis debet citius expediri, quā causa diuitis. gl. in c. in primis ij. q. j. Et pauper litiganti debet aduocatus patrocinari sine salario. Ias. in l. j. in fi. j. colum. ff. de officio proconsul. & leg. in §. tripli. colum. penult. insit. de actio. vbi subiungit quōd notarius conficiens instrumentum inter pauperes, nihil debet ab eis petere pro salario. idem vult Decius in cap. j. col. liij. de probation. & Rota in antiquis decis. dccciiij. incip. nota. idem
- 32 dicit de aliis scripturis. † Et si diues litigat cum paupere, diues cogitur sibi ministrare expensas ad litigandum. l. si instruita. C. de in officioso. el secundo. ff. de inofficioso testam. vbi Paulus de Castro in simil. vt Paris de Puteo in tract. de Syndicato. in vers. expensae. col. ij. est chart. xxiiij. Bald. Nouellus in tract. de dote. ix. parte. vij. speciali. in cap. si qui test. colum. penult. de testib. Et hoc facit Rex Francorum pauperibus secum litigantibus. dixi inter feudalia Bruni consil. xij. col. iij. intellige quantum pauper habet pro se praesumptionem iustitiae. Ioan. Lup. de donat. inter virum & vxor. chart. lxxj. col. j. vt ampliatibus. viij.
- 33 & xx. † Et rationem quare sit fauendum debilioribus, ponit Isocrates in oratione panegyrica, incip. illos. chart. vj. ad rem redeo, ad istam misericordiam quae est infinitus naturae secūdum Fabia. in authent. nouissima. C. de inoffic. testam. ij. quae
- 34 stione moueri possumus pluribus de causis † ideo lex remittit in arbitrio iudicis quae dicatur persona miserabilis: vt per omnes Doct. in dictis locis. Ias. in l. Titiz, textores. colū. iij. de legatis j. qui refert Alexand. consilio cxxj. lib. j. ad fin. dicere
- 35 † quōd vidua seu pupillus nō dicerentur miserabiles, nisi concurrat etiam paupertas. & fuit originale dictum Spec. in tit. de instrumen. edit. §. nunc aliqua. vers. lxxij. pro quo Petrus de Vbald. in sua canonica episcopali. x. c. principali. Sed illud dictum resoluit Decius in cap. ceterum. col. x. de iudic. versicul.
- est aut si agatur, dicens quōd etiam vna Regina inspecta qualitate eius personae potest dici miserabilis. arg. l. sed si suscepit. cum gl. in vers. modica. ff. de iudic. Et quōd etiā si sit diues, est sub protectione ecclesiae. licet d. Roch. ibidem pro Alex. alleget Panor. in cap. ex parte b. colū. penult. per generalitatem illius text. & cap. ex tenore. de foro comp. Illud dictum Alexan.

& Spec. Secundo resoluit Bulg. in l. j. ff. soluto matrimonio col. vij. versi. tertius casus. post Bald. Nouellū in tractatu dotium. nona parte. in xvi. speciali, dicens quòd opinio Specul. procedit quantum ad effectum: de quo ibi, scilicet an relictum eis factum dicatur relictum ad pias causas. Sed quantum ad effectum competentie iudicis, omnis vidua diceretur indistincte miserabilis. facit, † quia per se non potest stare in iudicio. Card. quē refert Afflictus in constitutione, presenti lege iij. not. licet dicat quòd opin. quòd requiratur etiam paupertas, est verior, quòd videtur casus in d. cap. significantibus. Ad rubricā quam ponderat Alex. C. quando imper inter pup. in. & vid. respondet Parpalia in l. j. C. de sacrosanct. quòd ibi subiicitur verbum, aliās, quòd non obstanti disunctiua importat similitudinem & æquiparationem. Felin. in cap. sedes col. fin. de rescrip. vnde sequeretur quòd illa rubrica non loqueretur nisi in diuitibus propter disunctiuam, vel. Et sic oporteret incurrere in alterū de duobus inconuenientibus: nam si tenemus quòd in princ. illa rubrica loquatur de non miserabilibus propter disunctā: sequitur contra Alex. & Specul. quòd etiam diuites gaudebūt illo priuilegio: quia ibi textus æquiparat. Si verò tenemus quòd loquatur de pauperibus, oporteret concludere quòd siue diuites siue pauperes semper sunt miserabiles. & propterea dicit Parpal. melius esse tenere quòd relinquatur arbitrio iudicis. Afflictus d. constitutione, omnes nostri. ij. not. subiiciens, † quòd impetrās priuilegium à principe propter miserabilitatem, debet exprimere qualitatem miserabilitatis. Et illud priuilegium illius tit. C. quando imper. inter pup. & vid. quod habet vt non possint cogi litigare extra prouinciam. Item & vt possint quandocunque petere se remitti coram supremo principe omisso medio. In tantum procedit quòd non potest illi renuntiari, secundum gl. in d. l. j. in ver. excedere. quam ibidem sing. reputat Bolog. post alios ibidē & in l. pen. C. de pact. Rom. consi. cclxix. incip. non est dubium. Felin. in cap. si diligenti de foro compet. in iij. Fallen. in ij. correlario. Bertach. in tract. de gabellis. vij. parte. q. xxvij. Bald. in cap. de causis. col. i. antepenul. de offic. deleg. † Et propterea d. meus Thom. Parpalia in d. l. penult. dicebat se vidisse in causa cuiusdam viduæ quæ coram ordinario iam erat apunctuata ad ius, & quæ petiit se remitti coram principe, quòd ipsa ibi remissa fuit: quia per consensum præstitum in litigando corā ordinario, nō potuit

57
Priuilegiu
miserabili
personaru

38
Etiam
pendē
test. i.
priaci

TCBVA

renuntiare privilegio dictæ l. j. Idem tenet Afflictus constitutione, statuimus. col. x. q. xiiij. limita tamen nisi cum misera bili esset admixta persona non miserabilis: quia ratione connexitatis debeat remanere coram priori iudice. Aret. consi. lxxxiii. quia multa. col. iiii. vers. vlt. dicebam quod videtur durū, quia magis privilegiatus deberet trahere minus privilegiatū. Ias. in l. imperium. ff. de iurisd. om. iud. col. iiii. vbi infert quod vbiunque in eodem negotio interueniūt clericus & laicus, semper iudex ecclesiasticus tanquam iudex clerici, qui est dignior, de eo cognoscet: quia magis dignum trahit minus. Bar. in l. præcipimus. §. eodem obseruando. C. de appel. Barb. lib. ij. consi. j. in fin. col. vi. & consi. xxxi. clementissimi. col. ii. Rom. consi. cclxxv. in casu proposito. Mōferrat. in tract. de successione regū char. x. num. xxii. facit Panor. in cap. super quæstionum. in §. si verò. de offic. deleg. vbi in causa commissa inquisitori & ordinario appellabitur ad Papam superiore inquisitoris. & sic ad digniorem, non autem ad Metropolitanum. hinc infertur quod si plures laici inquiruntur à iudice seculari, si inter eos reperitur vnus solus qui sit clericus, debebunt omnes remitti coram iudice ecclesiastico tam laici quàm clerici. ita in terminis Ant. de Prato, quem refert & sequitur Marian. Socin. relatus per Hipp. suo not. clxxx. incip. plura. vbi valde extollit istud dictū vltra omnia eius dicta singularia. poterat dicere vt in simili Barb. in cap. i. col. i. de probat. nec est de plebe Deo, vt inquit Ouid. & Cicer. in Paradox. quæ Stoici vix in otio, in gymnasiis probāt. & Hipp. etiam hoc dictum extollit in l. de incestu. ff. de quæstion. Socin. in l. cum senatus. ad fin. ff. de reb. dub. & Feli. quem latè refert Thom. Ferrat. caus. x. incip. si contingat. Roch. de Cur. in cap. ex literis. iij. not. de constit. facit etiā quia de connexis idem est iudicium. Ias. in l. i. C. de trans. Decius in cap. translato. iiii. not. de constit. vbi Roch. col. ii. post Felin. dicit, quod connexum dicitur quando vno & eodem tempore quid factum fuit, per illum text. ibi, sub eadem spōsione. vnde continentia causæ diuidi non debet. Ias. in l. nulli. C. de iudic. Felin. in cap. ex tenore. colū. fin. vers. extra dictos casus. de re script. † facit, quia ratione adiuncti quis consequitur ex persona alterius quod ex persona sua cōsequi non posset. Alexand. lib. iiii. consi. cxii. viso puncto. columna iii. Barbat. libro ii. consi. xxxvi. Sapienter. col. ix. & tribus sequentib. Hip. in l. de minore. §. tormenta columna iii. de quæst. latè Nata. in repet. cap.

cap. quamuis. col. ij. de pact. lib. vj. & in locis relatis per Bonif. in tract. de nobilitate. ij. parte num. cix. xxvj. Stephan. Ma-
lereti in tractatu de electione. char. xx. & seq. Est fortis decisio
& vtilis, quia longè mitius agitur cum delinquentibus in fo-
ro ecclesiastico, quàm in foro seculari. Et licet non inueniam
illam decisionem hactenus ab aliquo impugnata.

¶ Tamen contrariū facit quod vult Spec. in tit. de cleric. con-
iug. col. ij. vers. qui si clericus habens. vbi si clericus & laicus
fratres habent patrimonium iudicium: tamen laicus propter
hoc non consequetur excusationē a muneribus, quia publica
utilitas non debet vacillare obtentu priuilegiy clericali.

¶ Secundò facit quòd vult Bart. in l. fin. col. ij. vers. coram
quibus. ff. de colle. illic. vbi si in vniuersitate sint tot laici quot
clerici, bene procedit illa regula, quòd magis dignum trahit
minus. secus autem quando laici essent plures. & licet allegetur
Barto. contrarius. vt per Nizel. concord. cciiij. incip. notum
est. post Mathesil. not. cxlij. incipien. not. quòd si in causa indi-
uidua. tamen ipsi eum concordant.

¶ Tertiò adduco quod vult Bald. in l. fin. vlt. char. in vj. quæst.
principali. C. de edict. diui. Hadr. tollend. vbi dicit quòd torus
delicti tanquam principalior debet attendi & quia maior pars
patrimonij spectat laico ideo punitio spectabit iudici laico.

¶ Quartò facit quod vult Nicol. de Neap. & Bald. in l. iurisper-
itos. §. j. ff. de excus. tut. vbi dicunt, quòd si vnus arbitrorū sit
clericus, alter laicus, ambo iudices superiores arbitrorū debe-
bunt adiri. in delictis autem. quia de eis non conuenit sapius
quæri, is procedet coram quo prius lis fuerit contestata.

¶ Quintò facit quod vult domi. Alexand. in l. i. p. ff. de re
iudicata. colum. xj. vbi etiam in connexis delictis absolutoria
siue condemnatoria lata de vno ex delinquentibus, nō nocet,
nec prodest alteri.

¶ Sextò facit quòd vult Panorm. lib. ij. consi. xxxij. inci. præ-
sidio. colum. fin. vbi lata sententia per arbitros contra duos so-
cios, quorum vnus erat clericus, poterit iudex secularis adiri
pro executione contra alium socium qui erat laicus, nō obstā-
te connexitate causæ.

¶ Septimò facit quod vult Felin. in rubr. de appel. col. penult.
vbi vult quòd quando qualitas clericatus nō concurren-
tialit ad actum qui tunc fit, puta ad exercitium iurisdictionis,
tunc nihil repugnat quominus possit adiri superior laicus.

O o

¶ Octauò

¶ Octauò facit Felin. in cap. quem sit. de Iudæis. j. nota. quem pro contrario allegat Hippolyt. in dicto singulari. in fine. vbi laicus ita demum gaudet priuilegio clerici consocij. si aliter priuilegium clerici non valeret. sed hic bene valet: ergo laicus non gaudebit.

- 43 ¶ Non obstat quòd præmissa procederent vbi causa esset diuidua. sed Antonius de Prato loquitur vbi est indiuidua. quò casu omnes videntur velle quòd ecclesiasticus etiam cognoscat de laico. saltem vbi sunt æquales. Roch. in cap. quanto. secundo not. de iudic. Roma consilio. cxcv. in casu præmissio. ad fin. Bologn. consil. xxxiiij. colum. iij. Bertachin. in tractatu de episcopo. secunda parte. libro iij. quæstione vigesima septima. est charta xxvij. Felin. in cap. cum M. v. colum. versicul. est tamen. de constitut. in cap. fin. colum. j. versicu. fallit quartò: de exceptioni. & in terminis quæstionis nostræ. in capite primò. colum. iij. de præscriptionibus. vbi semper doctores faciunt istam considerationem. An sit pro causa diuidua. vel indiuidua. vnde cum hæc causa sit indiuidua ergo cognitio spectabit ecclesiastico. imò si esset diuidua. dummodo tamen cū difficultate fieret diuisio ex quo deberet tunc integra vni assignari. §. fin. institut. de offic. iud. Modern. in l. si idem cum eodem. §. j. ff. de iurisdictione omnium iudicum: ideo ecclesiastico vt dignior assignabitur. Sed responderet Felin. in dicto cap. ex tenore. col. fin. versic. extra dictos casus. dum dicit inspiciendam esse originē facti. vnde cum à principio potuerit diuidi processus. & formari inquisitio contra quemlibet de per se. videtur quòd possit adhuc hoc fieri remittendo clericum coram ecclesiastico. Et sic causa erit diuidua. Aliter potest responderi. prout Decius in dicto cap. ex literis. v. notab. Et ibi Roch. allegando Marianum in cap. primo. versiculo. decimoquarto declarando. & versiculo sequen. de foro competen. Et propterea bene cogita: quia disputatiuè id dictū velim. iuxta illud. Appelles faciebat. vt in simili dicit Ioan. Pyrrhus in l. prima. C. vn. de liberi. ¶ Tales enim miserabiles personæ sunt etiam sub protectione iudicis ecclesiastici: taliter quòd ipse de eis licet essent personæ laicæ posset cognoscere. Barbat. Felin. & alij in dicto capit. significantibus. pulchrè Imol. in capit. nouit. de iudiciis. columna octaua. Et si Ius Civile contradicat iuri canonico. stabimus iuri canonico. Felinus in capit. in causis. columna prima. de testibus. in dicto capitulo significantibus. in capit.

44
Sunt sub
protectione
ecclesiæ.

cap. ecclesia sanctæ Mariæ, de constitutionibus. colum. xv. Alexander in Apostilla ad Bartol. in l. privilegia C. de sacrosanct. eccle. in Defensorio montis, per Bultum, charta xlv. colum. iij. Et Afflictus decisione ducētesima quinquagesima septima, incipiente. dicit constitutio. ampliat privilegium huc procedere in ecclesia quod dicatur miserabilis. & limitat procedere, nisi ille qui dicitur pro iudice habeat iurisdictionē in conuentum à miserabili persona.

¶ Item limitat quando reus esset privilegiatus de iure communi, vt per eum, sed pone quod persona miserabilis petat se remitti coram præside, quia non est comp. regis vel supremi domini, nunquid debeat remitti? credo quod sic, per rationem iurium prædictorum: tamen non inueni in specie decisum. & quod istis pauperibus & miserabilibus sit fauendum, & in dubio pro eis pronuntiandum, tenet Mathefil. in dicto tracta de elect. verior opin. Iac. in l. inter pares. ff. de re iudica. colum. j. vbi dicit etiā quod in omnibus casibus in quibus ius vult alicui fauere in iudicando: pari modo, idem fauor debet præstari in probationibus. idem Iac. in l. de die, ad fin. princip. ff. qui falsida. cog. Barba. in tractatu. de Cardin. quæst. xi. col. j. & benignior dicitur illa quæ minus obligat. Ange. consil. cccxxvij. non reuocando. libro ij. colum. ij. Et illa quæ fauet doti & matrimonio, maximè vbi agitur de impedimento inducto à canone. Felin. in cap. licet ex quadam de testi. colum. ij. & quod fauendum sit benigniori, pulchrè text. in capit. fin. de transact. vbi in quibus ius non inuenitur expressum, & equitate seruata procedendum est semper in humaniorem partem declinādo. secundum quod personæ, causæ, loca, & tempora postulant. Signorol. consilio fin. colum. xij. quod tantum procedit, quia licet in dubio probatio sit interpretanda contra probantem. l. non hoc. C. vnde legit. tamen benignior interpretatio solet etiam sumi. Et ideo in cōcursu istarum interpretationum hæc vltima præualeat: ita quod in dubio interpretatur probatio pro producente, si hoc sit benignius. Alexand. in l. diuortio. iij. colum. ff. soluto matrimonio. Ruinus in repet. §. Cato. colum. xliij. in fin. ff. de verborum oblig. Benignior etiam dicitur quæ fauet testamento.

¶ Et idem in dubio iudex debet amplecti viam benigniorem. l. benignius. ff. de legi. cap. fin. de re iudic. idem pro miserabilibus personis & aliis de quibus infra. Iac. in l. inter pares.

45.
Benignior,
via.

primo notab. ff. de re iudic. vbi limitat. nisi esset euidens nullitas seu iniquitas: vel nisi vbi agitur de vtilitate animæ, quod il la præfertur viæ benigniori. Hippol. not. clj. incip. semper.

- 46 ¶ Item in dubio pro dote, matrimonio, testamento, pro potestate clauium. vt etiam suprâ dixi in ix limitatione.

¶ Item pro causa studij. Decius consil. lxx. in fin. Item in dubio capimus partem tutiorē pro corpore. l. imò. ff. de lib. caus. Ripa in tractatu de Peste. charta lxxvj. num. ccccixxxiij.

Euitatur
peccatum.

¶ Item pro ea opin. qua euitatur peccatū: & sic quæ fauet animæ. cap. ad aud. de homicid. cap. iuuenis de sponsal. Rosarium Busti prima parte. serm. xxvj. litera x. ad fin. Ripa vt suprâ in cap. auditis. col. xxj. de præscript. versic. ij. limita. tal. in authen. quas actiones. colū. viij. C. de sacrosanct. Ioannes de Anan in cap. de ciuitate. de vsuris. colum. iij. Anton. de Prato in tractatu de secund. nup. chart. xv. col. j. & ij. Ang. in vers. dubium. num. j. & ij. dicens serus in foro contentioso. inferens propterea an in dubio quis debeat iudicari irregularis.

¶ Itē in dubio existentes in iure matrimonij melius est dimittere copulas, quàm disungere coniunctos contra statuta Dei. c. licet ex quadā de testi. Angelica vbi s. in fin. ex quo inferitur, quod in dubio debemus tenere opi. quæ fecit seruare iuramentum. Ant. Bauerna in tract. de virtute iuramenti. col. fin. versic. item hoc præcipuum. Barba. in trac. de card. vij. q. col. si. Ferracautel. xvij. incip. magna. in fin. ij. col. Alex. lib. iij. consil. xlix. incip. paucis in fin. & propterea dicebat Gemin. consil. cxij. in fin. quod in dubio iudicandus est contractus vsurarius. Calcanus cōl. xxv. col. xij. incip. prima facie. & lxxiij. quod dictus. in fin. facit Hippol. notab. clj. semper. Marianus in repetit. c. ad audientiā. de homic. Capol. de contractibus simulatis. col. fin. sed contrariū vult Socin. in l. rogasti. in fi. principij. ff. si cer. per. Burgos in cap. ad nostram. de empt. & vend. col. j. tacit, quia in dubio quantum ad forum iudiciale iudicamus potius quod quis non sit excommunicatus. Decius in c. præterea col. si de appel. Et sic dicere possumus quod contraria procedunt in foro pœnitentia. Marianus vbi suprâ & Corneus vol. ij. consil. ccj. in hac. ad si. dicens quod licet sit fauēdum animæ, per hoc tamen non debemus à iuris censura recedere.

- 47 ¶ Item in dubio tutior via est eligenda. c. nisi. circa si. de renunt. Et in dubio tene certum, relinque incertum. c. nullus. de pœnit. dist. vij. Calcanus consilio ccx. spectabilis. col. iij.

¶ Item

¶ Item in dubio pro causa funeraria seu primipilari. Ias. in l.j. col.ij. ff. solu. matrimo.

¶ Item pro illo qui est in possessione. Ias. vbi suprā. facit §. cōmodum. institut. de interdictis hinc dicimus. Beati possidentes. gloss. in cap. j. §. si tres. in versi. à duobus. de pace tenenda. Alexan. lib. j. consil. cxxix. col. j. Decius in cap. ex literis. col. ij. de probat. Sando. in l. si inter. col. ij. ff. de reb. dub. decem alias utilitates possessionis ponit Curtius Senior in repet. l. admo-

nendi colum. lxxxvj. & seq. ff. de iureiurando.

¶ Item in dubio iudex debet esse procliuor ad approbandum donationem factam per maritum vxori. Monferr. in repet. l. si constante. col. lvij. in fin. ff. sol. matr. Et quod non sit reuocata, Socin. & Sando in dicta l. si inter virum ff. de rebus dubiis.

¶ Item in dubio quod instrumentum non sit falsum, gl. in l. iur. isgentium §. quod ferē. ff. de pact. Alexā. lib. j. consil. lxxiiij. vis. o. testamento. col. penult. & lxx. viso processu. col. j. Cæpol. qui in illo casu consuluit consil. xxj. col. viij. & consil. seq. col. iij. Idem vult Barba. in rubr. de fid. instr. col. v. Corset. sing. cxxvij. in versic. probatio. dicens esse gloss. singularem, vt Bologn. & Ias. super ea. Alexand. lib. v. consil. xciiij. in causa & lite. col. penult. Curt. Senior cōsil. 50. incip. præsens cōsultatio. in fi. col. xj.

¶ Itē in dubio quod actus potius valeat quā pereat. l. quotiens. & l. vbi verborū. & vtrobiq. Socin. ff. de reb. dub. Hipp. in l. j. §. si seruus. iij. col. ff. de quæstio. Decius cōs. cxl. col. ij. Ias. in l. j. §. si seruus. iij. col. ff. de vul. & pup. in l. j. §. not. ff. de eo quod cer. loc. Latius in l. quoties de stipulationibus ff. de verb. oblig. vbi quod in dubio tenenda est opin. quæ fauet substantiz actus. Et ista præsumptio alijs præfertur. Decius cōs. lxxvij. col. v. quod facit ad multa. Sed Ferdinandus in repetit. §. diuinum. xxvj. dicit quod interpretatio vt odium excludatur, præfertur isti. Ias. in l. nominatum. ad fi. ff. de libe. & posth.

¶ Item in dubio quod contractus sit potius sensualis quā emphyteuticus. Ias. in authen. qui rem. C. de sacrosanct. eccles. in trac. de iure emphyteu. colum. lxxix. versic. viij. Modern. in apost. Panorm. in cap. constitutus. colum. fin. de relig. domib. Hippoly. not. xcvi. incipien. contractus. vide tamen Socin. consilio clxvij. col. ij. & iij.

¶ Item in dubio debet intelligi vt minus liget, quā magis. Nata in clemen. 7. §. fin. col. iij. de verbor. signific.

¶ Item compromissum non esse sciendum. Socin. consilio ccc.

Quod actus
valeat non
pereat.

Compromissum.

¶ Item actus principis potius adaptetur ad iure factū, quā ad non iure. Felin. in c. ex literis. col. ix. de constitut.

¶ Item quod quis excusetur à muneribus. Angel. instit. de excusat. tut. in princ. in col. penult.

¶ Item pro religione & pro ecclesia sunt personæ. ff. de relig. & sumpt. funer. Roch. in c. at si clerici. chart. xij. de iud. nō tantū quod propterea desit iudiciū rationis c. non solum. de reg. lib. vj. circa prin. Ias. in l. si sic. in princ. de leg. j. Decius in c. quæ in ecclesiarum. col. iij. de constitut. nec in tantum quod propterea enervetur iurisdicctio laicorū. Ioā. And. & alij in c. nouit. de iudic. c. per venerabilē. vers. rationibus igitur. qui filij sint leg. Moder. in tract. de perfecto clerico. chart. lxxv. Bolch. in rep. rub. de constitut. col. xv. Hadr. Papa noster in Quodlib. chart. xij. & chart. xv. q. a ecclesia est cultrix institutæ. Decius cōs. clj. col. xij.

¶ Item pro reo Decius in cap. ex literis col. iij. de probat. Ias. in l. de die. ad fin. princip. vbi limitat quatuor modis. ff. qui satisf. cog. Mathesil. vbi supra.

¶ Item contra illum qui probat, Decius in cap. in præsentia. de probatio. col. xj. dicens hoc procedere etiam si materia sit favorabilis.

¶ Item in materia successionis in dubio pro agnatis contra agnatos. Bolog. consil. lxx. vt in præsent. col. fin.

Pro hærede.

¶ Item in dubio pro hærede contra legatarium l. vnum ex familia. § si rem. de leg. ij. Lance. in l. talis scriptura. iij. col. de leg. j. Paulus de Cast. & Socin. in l. si fuerit. ff. de rebus dubiis. Decius consil. xcij. col. ij.

¶ Itē in dubio iudicamus id quod est vtilius filio in materia filiationis Decius in cap. per tuas. col. ij. de probat.

¶ Item iudicamus in dubio substitutionem esse prout erit vtilior filiis. Socin. in l. j. col. lx. de vulg. & pupil.

¶ Item in dubio iudicamus quod substitutio potius sit directa, quā fideicommissaria. Socin. in l. centurio. col. xj. ff. de vulg. & pupil. vbi Aretin. col. xix.

¶ Item in dubio iudicamus quod dispositio sit potius modalis quā conditionalis. Alex. lib. j. consil. cij. incip. visis. col. ij.

¶ Item in dubio quod verbum iter specialiter, non regulariter. Bartol. in hoc legatum. ff. de leg. j.

¶ Item in dubio verba statuti adaptantur ad frequentius continentia Bologn. consil. xlj. col. ij.

¶ Itā in dubio tenere debemus opi. per quā fratres reducuntur
ad æqu

QVOMODO IVD. PRO COM.OPIN.

ad æqualitatē. Socin. consi. iij. lib. j. ante si & lib. iij. cōsil. cvij.
 casus, ser. ad si. in repet. l. cū auus. col. xx. dixi in meis clausu-
 lis generalibus. in verb. & hæredes. ¶ In dubio appellatio de-
 bet admitti. Iac. in l. j. col. iij. in vi. nota ff. si quis cau. Decius cō-
 sil. xxxviii. col. ij. & si. & xxxiiij. col. ij. & xlix. col. ij. clxii. col. iij.
 in c. vt debitus col. antepen. de appel. Præpos. in c. ex ratione.
 col. ij. eod. titu Socin. consi. cxv. circa primum. col. iij. Felin. in
 c. significau. rūt de testi. in prin. ij. col. Alex. lib. vij. consil. cxx-
 ix. viso puncto col. x. in c. super eo. iij. col. de app. vbi etiam di-
 cit. quod in iudicio debemus dicere appellationem non esse
 desertam, quia secundum eum in dubio iudex debet eligere
 viam per quā vtriq; parti consulitur. quod limitat Decius ibi,
 nisi essemus in materia in qua regulariter appellatio non ad-
 mittitur: nam in dubio debemus stare regulæ. vt latè dixi pau-
 lō s. ¶ Item in dubio omnia interrogatoria debent admitti.
 Inola & Panor. in cap. per tuas. de testib. Idem de positionibus
 & capitalis. Curtius de positio. in ix. Breuiloquio Iac. in auth.
 ad hęc C. de iud. ¶ Item in dubio contra fiscum l. non puto. Contra
 ff. de iur. fil. & cōtra volentes cum impinguare, practica Petri
 Iacobi de cōtradi. l. §. quadrupli. insti. de act. col. antep. & rub.
 seq. col. iij. Intellige tamen semper quando fiscus tractaret de
 lucro captando, & priuatus de damno euitando: puta quia fi-
 scus ageret de pœna sibi acquirenda: secus si veniret ex cōtra-
 ctu, vel successisset alicui priuato: quia tunc in dubio fauere
 mus fisco, vt est de mēte Bolog. ibi in suis nouis interpretatio-
 nibus. in j. par. & in Theodosiana. in verbo, die nono. est char-
 ta xxv. cūm. & Alex. in l. j. ff. sol. mat. vbi Iac. col. xj. Ang. de Are-
 tin. quem sequitur Iac. in l. de die. ad fin. prin. ff. qui satisd. cog.
 Et vtroque allegat Angel. de Are. & dicit Iac. se ita consuluif-
 se. Felin. in cap. pastoralis. col. v. de rescrip. in cap. duobus. col.
 ij. de re iud. Roch. de Curt. in rub. extrā de iudic. chart. fin. vbi
 Decius in ij. lectu. ad finem. intelligit eam procedere quando
 agit de privilegio fisci contra priuatum: quia in dubio contra
 fiscum ne fiat multiplicatio privilegiorum: prout etiam ipse
 dixit in cap. iij. col. ij. de probat. Hippol. in repetitione rubri-
 cæ. C. de probat. col. lxxix. versic. teneas tamen menti. cōfirma-
 tur hæc opin. ex eo quod supra dixi quod in dubio fauendum
 est pauperiori & debiliori contra fiscū qui est d. tior & poten-
 tior. Item quia communiter quodāmodo iudex in causa pro-
 pria, quod est valde absolum. Bauerus in §. si seruum. col. iij.
 instit.

instit. de hæred. instit. Maleretus in tractatu de electione. cap. lxxix. Corset in tractatu de pot. regia. questione xlv. Propterea dicit notanter Bartol. in l. qui iurisdictioni. in secunda lectura. ff. de iurisd. omnium iudic. quod sicut recusatur quis ne sit iudex in causa propria: pari modo potest recusari ille quem ille in iudicem dare voluerit. nec memini me alibi legisse. Est verum quod intellectus illius l. non puto. multum trutinatur per Modernos in d. l. j. soluto matrimon. vbi Socin. columna ij. & Bulgar. columna iij. & Curtius in l. prima. C. de edendo. tenebat opin. Bulgar. quod ille text. nō probaret hanc regulam. sed solum ibi dicatur quod iudex non errat si pronuntiat contra fiscum, quasi velit quod fiscus non sit privilegiatus, quod pro eo in dubio debeat iudicari: sed relinquat in dispositione iuris communis: & secundum eum si hæc regula esset vera, destrueretur tota materia tit. C. de iur. fil. & de privileg. fil. Bald. Nouellus autē in tract. dotium in ix. part. in j. privilegio. dicit d. l. non puto. solum procedere quando esset aliquod dubium super aliquo articulo iuris: quia tunc fieret interpretatio contra fiscum, subdeus idem esse quando esset super dubio facti.

¶ Item in dubio prouiores sumus ad absolendum quam ad condemnandum l. absentem. in principio. ff. de pœn. Barbat. lib. iij. consil. ij. illud ad finem. Et propterea dicit Decius consilio clxxv. in causa falsitatis. columna fi. quod curia maiorem honorem consequitur ex absolutione, quam ex condemnatione. fuit dictum Pittaci philosophi quando pepercit occisori filij sui.

¶ In dubio minor pœna est eligenda. l. penult. & fin. ff. de pœn. facit Iac. in inuestigatione. in versiculo, dicti vasalli promiserunt recognoscere dictum feudum. columna v. dicens quod pœnæ ponuntur magnæ vt homines magis timeant, nō vt exigantur ad vnguem. facit quod vult Ang. in §. furtum. instit. de obligationibus quæ ex delicto nascuntur. vbi dicit quod quando pœnæ fuerunt taxatæ. homines erant doctiores, quia habebant rem publicam, nunc autem sunt sub dominis. Ideo non possunt in totum exigi. facit Baldus in l. prima. C. de secund. nuptiis. infiguratione casus, dicens quod pœnæ imponuntur ad malos mores corrigendos, non vt fiscus locupletetur. facit Felin. in cap. irrefragabili. §. cæterum. de offic. ordin. dum inuehit contra conditores legum, qui dum fingunt tendere ad correctionem morum, gerunt curam marsupij. pro quo gloss. in clementina ij. in verb. consumit. de cens. faciunt

enima

In dubio
minor pœ-
na eligitur.

enim vt Iudas. Io. ann. xij dum fingebar pietatem pauperū, di-
cens, Poterat vnguentum hoc venundari multò, & dari pau-
peribus: & volebat implere loculos. Facit illud quod dicitur
de lupo, quidum agnū errantem sine matre conspexisset, com-
passionē fingens quòd expauesceret agnus, quia solus esset, &
sic tenerē ætatis, illum deuorauit. & vide gloss. in regula Can-
cellariē viij. & xxvj. xxix. & xxxij. vltima chart. & xlvj. dixi in
meo inuentario librorum iuris, charta penultima. addo nunc
Had Pap. nostrū in Quodlib. q. vj. litera h est charta. lvi. col. j.
a Luc de Penna in lege mulieres. colum. vij. C. de incol. lib. x.
¶ Item in dubio debemus tenere illum intellectum ad legem
per quam videtur eam fuisse conditam super casu magis dubi-
tabili. Ioannes Lupus de don. inter virum & vxorem. charta
lxxviij. columna j. in versic. x. & vltimo. quia lex debet esse de
dubitabili. l. quod Labeo. vbi gloss. ff. de Carbon. edic. cap. cum
in iure peritus. vbi Panor. & Barbat. primo not. de offic. deleg.
capitulo rursus. vbi Præpos. vlt. not. qui cler. vel vouē. qui sub-
iungit quòd in quæstione indubitabili non est aliter respon-
dendum, nisi quòd non habet dubium. Panor. in capitul. super
quæstionum §. si verò. colum. iij. de offic. deleg. Et dicit Roch.
de consuetud. charta xj. columna j. quòd ratio est, quia lex de-
bet esse edita ob necessitatem: ergo non debet esse de casu in
dubio, quia esset superflua. pro quo facit Salomon. in repet. l.
Callus. §. & quid si tantum. columna ij. ff. de liber. & posthum.
dicēs quòd aliquid noui debet lex decidere. Limite tamē præ-
dicta vt sufficiat quælibet minima ratio dubitandi. not. in l.
eunuchis. C. qui testam. fac. poss. ita Gammarius in tract. de ex-
tensione. columna viij. versic. quintum igitur. Secundò limi-
ta in casu quo essemus clari, quòd legislator decidit etiam de
casu indubitabili: quia tunc non procedunt prædicta. & pro-
pterea formata est conclusio in dubio. Decius in cap. j. prima
lect. de iudic. colum. xj. versic. & ideò aliàs senis. & sæpe exem-
plificari potest in legibus Imperatoris, quia ipse respondebat
super facti contingentia. ideò si proponebatur factum indu-
bitabile, oportebat quòd super illo responderet. Lancel. in l.
quod in rerum. §. j. colum. iij. ff. de leg. j. Tertiò limita vt suffi-
ciat fuisse dubium ante talem legem cōditam. & quòd nō fue-
rit postea. l. iij. ff. de nat. test. & inst. pro socio. ibi, nec vnquam
fuit. Bartolus in repetitione l. vbiunq. ff. de inter. act. colum.
sexta. in versiculo, vltimo oppo. vbi ponit quartam limitationē

ut sufficiat fuisse dubium apud imperitos, licet non esset apud doctos. facit l. fin. C. de indict. vidu. tol. circa princ. versic. nec tamen. § Item in dubio debemus evitare absurdum. dixi supra in argumentis. præpos. in cap. rursus. colū. v. qui clerici, vel vouen. Cæpol. in l. si fugitiui. col. vi. & seq. C. de ser. fug. Claud. in l. ex. facto. §. facto. colum. fin. ff. ad Trebell. vbi inter plures decisiones quas referunt, not. vnam quam ibi ponit. & etiam in repet. l. ut vim col. xxvj. versic. ad idē. ff. de iusti. & iur. quod si statutū pro delicto ponat pœnam capitalem vel capitis, intelligetur de minori, & sic de deportatione, quæ etiam pœna capitis dicitur: dicens esse signandum, quia quis posset de hoc lucrari vnam bonā vestē: quia vbi agitur de vita, pecunia concurrat: quia vbi agitur de causa capitali, debet aduocato bene solui. Ange. & Koch. in l. si pater. ff. de donat. & quod intelligatur de minori vult, Ionn de Vilemati in repet. l. diuus. ff. de fidei. not. lvii. Idem Iason in l. transigere. colū. iij. C. de pact. in l. si quis iniquum. §. hæc pœna. col. j. ff. quod quis iur. in diuor. tio colū. iij. ff. sol. matr. Decius in capitul. at si clerici. in princ. columna xxv. de iudic. Alexander libro tertio. consil. cxvj. in causa inquisitionis. Belog. in suis nouis interpretationibus. primæ partis. in l. ij. C. ne Christianum mancipium. Felin. in capitulo ex literis. columna x. versicul. & tenēdo hanc partem. de constit. Card. in c. dictum est à domino. §. quod dicam. in si. j. quæstionis. j. vbi dicit quod propterea Bonon. fuit liberatus quidam falsarius monetæ. Idem Gasper Portugalēsis in repet. l. imperium. ff. de iur. omnium iud. colum. xlvij. versic. circa tertium gradum. & col. xlvij. versiculo, est tamen aduertendum. Est verum quod in contrarium vidi aliàs ponderari l. quoniā. nouella. C. ad legem Iul. de vi publ. vbi appellatione supplicij venit pœna mortis. & text. cum gloss. in l. j. §. fin. ibi. supplicio capitali. iuncta etiam alia gloss. fin. l. ij. C. de fal. mo. Ideo vide Rimina. in dicta l. imperium. col. xvij. ff. de iur. omnium iud. die. vbi disputat nunquid prædicta procedant quando statutum vteretur verbo capitis. Et ibi limitat, nisi aliter appareret de mente statuentium. Item nisi essemus in casu quo ius civile pœnam mortis imponderet. quia tunc tale statutum deberet intelligi secundū ius civile. super qua cogita. quia mihi non placet. § Intellige primò hanc regulam, dummodo per eam non recedamus à proprietate vocabuli. Iason in l. stipulatio ista. §. cum qui ita. ff. de verborum obligat. in l. si quis testamento in princ.

princ. de leg. j. Lancel. in l. fin. ff. de annu. leg.
 ¶ Intellige & secundò regulam procedere prout loquitur, sci-
 licet quando agitur de maiori vel minori pœna: secus quando
 dubitaretur an pro delicto, de quo constat quis sit puniendus
 vel absolvendus in totū: quia potius est cōdemnandus, quàm
 absolvendus. Socin. qui dicit esse not. in l. quidam relegatus.
 columna iij. ff. de rebus dub. Iason. in l. cū quidam. colum. fi.
 versic. & si contra istam. ff. de liber. & posthum. Et isto modo
 potest saluari dictum Bart. in l. quemadmodum. C. de agri. &
 censu. lib. xj. vbi circa med. dicit, quòd cū sit fauor reipublice
 delicta coercere, quòd lex pœnalis est extendenda. refert Ias.
 in l. si certus annis. in principio. C. de pact. in l. si quis id quòd.
 col. ix. & in verb. v. ff. de iurisd. omnium iudic. vbi etiam Clau.
 colum. ij. Ias. in l. si is qui pro emptore. ff. de v. l. cap. col. lxxvj.
 versic. vj. pro ista. Decius in consil. lxxvij. col. Roch. in capitu-
 lo quanto. colum. v. de iudic. in capitulo at si clerici. §. de adult.
 char. xij. eodem tit. vbi per multa ponit qualiter exorbitantia
 possint dici fauorabilia. Claud. in l. vt vim. colum. xxv. ff. de iu-
 stit. & iur. in l. ij. columna. ff. de oper. noui nuntia. in l. qui Ro-
 maz. §. ea lege. vlt. colum. ff. de verb. oblig. in l. ij. colum. penult.
 C. de in ius vocand. vbi etiam ponit quando dicatur pœna sta-
 tuti esse fauorabilis, & sic extendenda. Angel in maleficiis in
 verbo nec non ad denuntiationem. colum. xiiij. in §. in perso-
 nam. viij. colum. instit. de act. in §. ius autem ciuile. colum. xviij.
 instit. de iur. nat. facit Bald. per illum text. in cap. j. §. porrò. quæ
 fuit prima causa benef. amit. dicens esse meliorem text. de iu-
 re, quòd statuta pœnalia extenduntur. Anch. in capitulo ca-
 nonum statuta. penult. chart. Alexand. in l. j. in princip. ff. de
 verb. obligat. vbi Socin. colum. iij. dicit, quòd causa mediata est
 odium delinquentis. Et immediata est vtilitas publica. Lancel.
 in l. cætera. §. sed & si quis. ad. fi. ff. de leg. primo. Nata in clem.
 sæpe. §. fin. colum. xxiiij. de verb. signi. Corset. sing. c. incipien.
 licet. est in verb. extensio. Monferr. in c. ij. col. fin. de const. libr.
 vj. Et dicit Ias. in l. fratres. in fi. ij. col. C. de inoffic. testa. quòd in
 correctoriis dummodo agatur de fauore publico secundario,
 licet non principaliter licita est extensio.
 ¶ Tertiò limita in grauioribus delictis, quia in illis seuerita-
 tem legum subsequi oportet. l. respiciendum. ff. de pœn. Cepol.
 consil. xxxiiij. incip. si vnquam. col. antepen. versic. x.
 ¶ Item in dubio dicimus, quòd quis censetur condemnatus
 eo mod

Materia pœ-
 nalis est fa-
 uorabilis.

eo modo quo euitatur infamia. Decius in l. certi conditio, vij. col. ff. si. cert. pet.

¶ Item in dubio pœna videtur temporalis, non perpetua. Decius in cap. ex literis. col. v. de constitut. vbi col. ix. dicit quòd in dubio quis præsimitur potius condemnatus ex contumacia, quàm ex delicto.

¶ Item ad pœnam euitandam in dubio contractus diceretur conditionalis. Decius consilio. ij. col. iij.

¶ Item in dubio sequitur illud quod est minimum. l. cum testamento. vbi Socin. limitat. ff. de reb. dub.

¶ Item in dubio fauemus illi qui tractat de damno euitando. l. fin. §. si verò. C. de iur. delib. Item est aliquando ita fauorabilis vna causa sicut alia: vt in causa filij, quæ est ita fauorabilis sicut causa ecclesiæ. Propterea infert Socin. in l. iij. colum. ff. de reb. dub. quòd sicut in legato fundi factò ecclesiæ veniunt adiacentia postea emptæ: ita in legato fundi factò filio: quia sicut dispositio cap. in præsencia. de probat. locum non habet ecclesiæ instituta: ita non habet locum filio instituto, & quòd ita fuit iudicatum Senis. Catel. in ij. parte Memoral. in ver. amor licitus. & idem Socin. in repet. l. cum auus. ff. de cõdit. & demonst. col. xx. infert, quòd dispositio l. si vnquam. C. de reuoc. do. procedit etiam in donatione facta ecclesiæ. Idem vult Alex. lib. iij. consi. xcij. super eo. col. ij. Fab. in repet. auth. nouissima. chart. xiiij. q. xiiij. Corset. sing. lxxxvij. incip. licet donatio. est in ver. donatio. Quod tamẽ non procederet in donatione remuneratoria. Marian. in d. tract. de oblat. lib. xv. in primo casu. Imò in legitima plus fauetur filio quàm ecclesiæ gl. in l. si quis ad declinãdam. C. de episc. & cler. Panor. in repet. cap. cum esses. col. vj. de testam. Signorol. consi. lxxvij. quædam mulier. in fin. Baueria. instit. de testam. in princ. in col. xxxij. & in §. testes autẽ. col. v. quia filius etiam si sit heres patris, illam detrahit de legatis factis ecclesiæ. Marian. in tract. de obla. lib. xv. in primo casu. Doct. in l. j. §. ad municipium. ff. ad leg. Falcid. Felin. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. col. xxxvj. vers. vbi lex. de constit. Scrutinium charta xxij. Ias. in l. si fundum sub condit. §. Stichum. col. ij. de leg. j. Bar. consi. xxxij. Maxius. Barb. j. volum. consi. xiiij. clementissim. col. vij. xxxij. scribitur. colum. j. xxix. illud col. ij. xxxiiij. clementissim. col. j.

¶ Item limita dictam glos. l. si quis ad declinãdam. non procedere in legato factò pro exoneranda conscientia testatoris. Barb.

Barb. libro ij. consilio v. præclare. col. xj.

¶ Item limita vt procedat quantum sit pro legitima debita filio: quantum verò ad residuum vltra legitimam bene plus fauetur ecclesiæ quàm filio. Barb. Fabian. Marian. & Socin. & alij in locis prædictis. Decius in cap. in præsentia. col. xxxvij. versu. & circa istam, de probat. Ias. in l. j. ii. lect. col. v. C. de sacrosanct. eccles. in l. licet. iiii. not. C. de pact. in l. tale pactum. §. si. col. iij. ff. eod. in l. generaliter. §. cum autem. col. ii. de instic. & substit. in l. si cui legetur. §. hoc autem. col. fin. de leg. i. Alexand. & Riminal. in l. pactum quod dotali. col. ii. C. de pact. Et propterea inferunt Alex. in d. consi. & Socin in d. l. cum auus. col. xx. quòd si est substituta ecclesia non habet locum dispositio l. cum auus. cum simil. Idem vult Hercul. in disput. incip. Perusinus. col. pen. Paul. de monte Picho. in repet. §. Titia. q. xiiii. Cornel. lib. i. consi. cclxxvi. viso. Et sic vna causa est fauorabilior altera. Item pro causa fauorabili in dubio iudicabimus contra reum, licet aliàs diceremus quòd in dubio pro reo. Ias. in l. de die. ad fin. princ. ff. qui satisd. cog. Decius in rubr. de probat. col. liii. versu. vi. limita & consil. cix. col. fin.

¶ Item quia potius pro mulieribus religiosis quàm pro religiosis masculis. Præpos. in cap. verum. col. iiii. de cond. app. Decius in cap. in præsentia. col. x. de probat.

¶ Item plus fauemus minori, quàm mulieri in dote. Monfer. in repet. l. si constante. col. lii. ff. sol. matr.

¶ Item in materia feudali plus fauemus filio. Præpos. in cap. i. col. iiii. de eo qui sibi vel hered. suis masc.

¶ Itē plus fauemus libertati, quàm pupillo, vel reipub. l. illud sciendum. la. ii. de app. imò plus quàm pæ causæ. l. Papinian. §. quarta autē. vbi Fulg. iii. not. ff. de inoffic. testam. Ias. in l. si cui legetur. §. hoc autem. col. fin. in l. si fundum sub conditione. §. Stichum. col. ii. ff. de leg. i.

¶ Item in dubio plus fauemus ecclesiæ Rom. quàm aliis ecclesiis suis Card. Alexan. in cap. omnes. xxii. distin.

¶ Item plus fauemus animæ, quàm cunctis aliis rebus. c. præcipimus. xii. q. ii. cap. cum infirmitas. de poenit. & remis. l. fancimus. C. de sacrosanct. cum sim.

¶ † Viso qualiter debeat se continere iudex in iudicando, supra 48 perest videre qualiter debet se cōtinere in exequendo. Sed quia duo magna luminaria, scilicet dom. Alexan. & Felin. cumulatissimè commentarunt illos titulos extrà & ff. de re iud. ad eos

RUM

rum dicta recurri potest.

49
Qualiter
obediendū
rescripto.

§ † Qualiter autem debeat se continere in exequendo rescripta principis, dicendum est quod si iusta sunt, illis parendū est: si iniusta, debet iudex super sedere & relictū principi. & expectare secundam iussione. §. fin. in auth. de iudicibus. in auth. ut nulli iudicium. §. & hoc verò iubemus. laf. & Parpal. in l. nec damnosa. C. de precib. imper. off. Decius consi. cxxxvij. colū. ij. Barbo. dicit quod si Papa peccat. est sine reparatione ad instar diaboli, ut ipse not. in cap. ar. si clerici. colū. penul. de iudic. not. c. ij. Præsumuntur enim talia rescripta per importunitatem obtentū, quando lædunt tertium, ut per eos. & Riminal. in l. causas. colū. j. C. de transact. Alexand. lib. j. consi. xxv. incip. in causa mota. per Ang. col. ij. vers. & ita repetito. iij. volum. consi. xxxvj. Imò tales malitiosè impetrantes puniuntur. Bald. in rubric. de rescrip. col. iij. vers. quæro nunquid debeat. Guido Papæ lib. iij. col. cxcv. incip. in causa. col. iij. Etenim princeps contentatur si rescriptum quod videtur iniustum continere, non manderetur executioni per inferiorem: & ei nullam iniuriam facimus, si eum bonum & æquum reputamus. Barbat. inter cōsilia Alex. lib. iij. consi. cxxij. Riminal. in d. l. causas. Marascolus in repet. c. j. col. iij. de cōstit. lib. vj. vers. amplia. adeò post Cepol. caute. ij. in fin. ij. colū. inuenit contra miseros prelatos, qui tantum literas domini Papæ timent. quod contradicere non audent. facit Papa Pius epistola xix. Bal. lib. iij. consi. xliij. d. Bailardinus. Ioan. Montolon. in Promptuario iuris. in vers. Ozias. ante fin. nam quando imperator facit contra ius, dicitur vnum pecus. Lau. in cap. si facta. si de feud. fuer. controuer. inter dom. & agnat. & propter peccatum citius moreretur. dixi inter feudalia Bruni consi. xij. in fin. primæ orationis. hinc dicit Socin. cōsi. clxv. col. viij. in fin. quod mors regū est frequens. facit Ioan. Andr. in cap. j. colū. ij. de privil. lib. vj. qui subiungit quod si esset contra publicam utilitatem, deberet rescriptū auferri de manibus exhibentis. Card. consi. cxlij. incip. punctus quæstionis. col. penul. dicens quod saltem cogitur impetrans cum literis redire ad principem. licet quidā officiales qui consueuerunt seruire domino per fas & nefas. Felin. in cap. in literis. col. ij. de testib. pulchrè Vdalr. l. ij. ff. de orig. iur. col. xxij. & seq. Bald. in cap. quanto. de translat. epis. & qui fortè sunt hi de quibus loquitur Sidonius lib. v. epistola vij. incip. indagauimus. qui faciunt ut Pilatus, qui ob timorem CHAISTVM

iniu

iniuste damnauit, & stulti præponentes amorem principū diligentiū obediētiore nō aduertunt quōd obediendo peccent. Lancel. Polit. in tract. de offic. aduoc. in rubr. de seruit. timore. text. & ibi Ang. in §. fin. in authen. de iudic. Afflictus decif. cccxcj. col. penul. in simili. Iacobi. in inuest. in versū. & promiserunt debita seruitia. col. iij. q. i. An vassallus debeat iuuare dominum in bello iusto, & deberēt dicere, da veniam d. Imperator, tu carcerem, ille gehennam minatur. cap. qui resit. xj. q. iij. Cyprianus Benetus in tract. de autoritate Romanæ ecclesiæ. chart. viij. & Plus obediendum Deo, quā hominibus, Actuum v. Hadr. Papa noster quodlib. ij. litera g. est chart. xix. col. j. Pet. Bertrandi in tract. de orig. iuris. q. ij. Et videtur rationabile, quia principes aliquando iubent in iracundia, quæ quantum noceat principi, ponit Guil. de Monteferrat. in consilio pragmaticæ Sanctionis. v. parte. est chart. lxv. frater Lud. de Veritate contritiōis. in tract. de ira. cap. iij. quod ira tollit misericordiam & compulsionē, & alia pulchra. & frater Isidorus de regim. princ. lib. iij. cap. x. Iodocus in tract. de nobilitate. c. xij. char. ij. allegādo versus Senecæ. & cap. xij. vbi latius. hinc dicimus quōd si Dominus iratus expellat famulum qui debebat seruire per annum, non intelligitur famulus liberatus. Benedict. de Plumbino in l. st. tuliberos. §. si ita sit qui est §. fin. ff. de statulib. dixi §. de ira mulierum, vel inaduerteret aliqua concedunt, postea dolēt esse executi: vt dicitur de Theodosio imperatore in cap. apud. Thessalonicam. xj. q. iij. qui propter ea facit l. si vindicari C. de pœ. ad quā Cepola cautel. ij. col. ij. Fely. in cap. purgantium. col. fin. de re iudic. l. fin. l. j. ij. lect. col. ij. C. de sum. Trin. in l. puniri. in fi. C. si contra ius vel vtil. public. in l. debitoribus. col. fin. ff. de re iud. vbi enumerat vij. casus in quibus superfederetur ab executione sententiæ. Paris de Syndicatu. chart. v. de excels. consiliarij. & chart. lxxxix. c. mandauit. & chart. lxxix. est in versū resistentia. col. ij. Iodocus in tract. de nobilitate. cap. xij. Marti. de Laude in tract. de consiliarij. princ. q. vj. incip. consiliarij. maximē Igneus in reper. l. donationes. col. v. & in disput. seq. incip. cum me legente. col. l. xlvij. vbi responder ad quædam dicta Cy. Honoratus in Arbo re bellorum, lingua Gallica cōposito. chart. vltim. de quo meminut curia. Delphinatus. q. cxij. in facto guerrarum. circa fi. facit Guil. de Monteferrat. in commento Pragmaticæ Sanctionis. v. parte. chart. lxv. Bene faciunt quæ moraliter dicit Pon-

Principes do
let iustum
suum fuisse
executum.

LIUUS

- tanus in tract. de obedientia lib. iij. in rubr. † an parendum sit decreto quod iniustum videtur, vbi refert plures principes antiquos & Moder. in iracundia quosdam iussisse interfici, quos postea desiderauerunt. latè Decius in c. si quando. ij. not. post Felin. de rescrip. vbi dicit quòd saltem debet rescribi principi & expectari secunda iussio. Riminal. vbi §. & dicit esse tutius Igneus d. col. xlvij. & Parpal in d. l. non dānosa. Paris in tract. de Sindic. chart. xij. vers. si per statutū. & chart. lvij. col. ij. vers. officialis non debet. & chart. lxx in fin. col. ij. quæ si emanauerit adhuc non debet obedire, vt latè inuehit Fortun. in repet. l. Gallus §. & quid si tantūm num. 230. ff. de lib. & posth. facit Corset. in repertor. ad abbatem in vers. absolutio. col. ij. maxime vbi agitur de vita hominis. Aristot. quem allegat Afflictus d. decisi. cccxcj. vbi vult quòd licet aliquando ex causa tolleretur factum iniustum principis, nunquam tamen vbi agitur de vita hominis. facit d. cap. qui resistit. & potius debet renūtiare officio, si vult esse tutus in conscientia, quàm parere. Felin. in cap. consanguinei. de re iudic. in cap. veniens. col. fin. de simon. vbi loquitur de rectore collegij & ita tenet glos. Pragmaticæ.
- 51 chart. xxvij. col. j. reprehendendo Cy. † melius est enim pro veritate pati supplicium, quàm pro adulatione beneficium. cap. nemo peritorum. xj. q. iij. potius pati omnia mala, quàm malo consentire. xxxij. q. v. ita Hadr. Papa noster in quodlibet. ij. est chart. xx. col. ij. pulchrè Afflictus constitutione, inquisitionis. §. etiam dura. in fin. Luc. de Penna in l. quotiens. C. de naufra. lib. xj. col. ij. vel inter religionē, vt frater lo. de Capistr. quem refert Hippol. in l. de minore. col. iij. ff. de quest. Afflictus in constitutione patarenorum. col. ij. Barbat. in cap. j. col. iij. de iura.
- 52 cal. † quia hodie quandoque principes plus mouentur voluntate, quàm ratione. Ias. in l. si testamētū. col. j. C. de testam. ideo si principibus seculi plus liceat quàm par est, plus valent quàm liceat. Steph. Malereti in tract. de elect. chart. xliij. in fi. col. iij. vbi chart. lxxv. col. iij. quòd à Deo non capiunt potestatem peccandi. Quandoq; & secundo † princeps ita inuerecunda petētium inhiatione constringitur, vt etiam non concedenda tribuat. l. j. C. de petitionib. bon. sublat. lib. x. cum sim. vt Dec. post Felin. in cap. quæ in ecclesiariū. col. antepen. de consti. Hippol. nor. vj. incip. in princ. Barbat. lib. ij. consi. xxij. clementissimi. col. iij. Aret. consi. xv. reuerendissime. col. iij. versicul. præterea quando. Fulg. consi. xx. pro pleniori. vers. superest tertius. & consil.

consil. lxj. domina Caterina. col. ij. ver. iij. quia rescriptum. Io. Lup. de donat. inter vir. & vx. char. xlix. ver. tertius casus. Quādoq; & tertio princeps per curiales & magnates in curia infestat; & alia rescripta etiam presumuntur impetrata per importunitatem. l. j. C. de fun. limitroph. li. x. & dicit ibi And. de Barulo, quē sequitur Bar. & Iac. Rebus. quod est ipso iure nullum, quādo infert alicui praeiudiciū. Lancel. in l. si. mihi & tibi. in §. in legatis. col. iij. ver. ij. not. de leg. j. Fulgō. d. con. xx. Et allegat illud Lucan. Nulla fides pietasq; viris qui castra sequuntur. & c. Corf. sing. ccl. xxxv. rescriptum. Ioan. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. chart. xlix. Quandoq; & quarto prae nimirum lētitia, quo casu quod faciūt nihil valet, tanquam sint extra mentem arg. c. vnusquisq; iuncta gl. xxij. q. iij. tex. cū glo. bene intellecta. instir. de liberu. §. serui verō. in versu. balneum. gl. in proce. regularum Cancellariar. Io. de Selua in trac. de benefic. j. parte q. ij. col. x. ver. j. beneficium est. chart. v. vbi dicit quod signaturae quas facit Papa antequam exeat de conclau. sunt nullae, propter nimiam lētitiā Papae. & Io. Lup. in rubr. de donat. inter vir. & vxor. chart. xliij. col. iij. dicit quod donatio per Regem facta tēpore guerra, vel in principio acquisitionis status & regni, non valet. Est enim lētitia consilio inimica, vt Petrarcha epist. li. j. ancipiti. & dicebat Cato senior, quod secundae res lētitiā transuersum trudere solent à verō consulendo & intelligendo. Vdalt. in l. ij. ff. de orig. iur. col. lj. ¶ Quādoque & quinto ad requisitionem mulierū. propterea Burgos in c. 56 peruenit col. v. de emp. & vend. refert Barb. mirari quod Papa ad allegationes vnus mulieris fecerit illam decisionem. ideo tunc succedit quod in simili dicit. Felin. in c. si quādo. col. viij. versic. vbi verō. col. ij. de rescript. dum loquitur de rege Franciz. Bald. in c. j. col. fi. de constit. vbi refert Imperatorem dicentem quādam mulierem, cuius amplexus dicebat illicitos, Imperatori dixisse: Domine, si libet, scilicet facere quid vis de plenitudine potestatis. Et meritō Bald. adducit, quod est dictum mulieris impudicē. prout in simili de Virgin. dicit Capol in tract. de imper. mil. delig. char. xij. est in c. pro imperatore verō gentili. col. vij. vbi dicit quod meritō Virgil. induxit illud, Dolus an virtus, quis in hōste requirat. esse dictū pueri, non autem viri grauisimi. ¶ Quia plenitudo potestatis non extenditur ad aliquid iniquum. Curtius consil. lxxij. col. xxix. in fi. Fulg. in d. consil. lxj. col. penul. Barba. lib. ij. dicto consil. xxiiij.

Plenitudo potestatis.

P p

col

col. iij. Card. cōsil. cxlij incip. pūctus. col. ij. Barb. in c. quanto,
 de iureiur. dicēs figendū cordi in c. cū omnes in prin. decō-
 stit. Moder. in l. rescripta. C. de precibus. imper. off. Nec debet
 exerceri nisi cum magna causa. Ias. in l. Barbarius. col. vij. ff. de
 offic. prator. Inn. vbi Panor. ad fin. in c. innotuit. in c. illa quo-
 tidiana. ij. not. de elect. aliās diceretur vti plenitudine tēpesta-
 tis. Io. de Selua. in tract. de beneficio. j. q. ij. partis. col. vj. & tri-
 bus seq. Socin. lib. iij. cōf. cxx. memini. col. pen. Alberic. in Di-
 ctionario, in vers. argumentū. col. vj. Perul. in rub. de testa. libr.
 vj. col. fin. vbi loquitur in Papa qui habet maiorē potestātē in
 subditos, quā imperator, secundum Præpos. in rub. de appe.
 col. vj. vers. sed diceret quispiā. posui inter feudalia Bruni, cōf.
 xij. col. xxvj. & dispēsatio sine causa dicitur dissipatio. Archid.
 in c. cōsequens. xj. dist. Io. And. in c. de multa. col. v. de præbē.
 38 Roch in c. si de cōsuet. char. x. col. j. vers. extra istā. † Et nō de-
 bet exerceri plenitudo potestatis, nisi præmissa clauē discretio-
 nis. Innoc. in d. c. quāto de iureiur. Et de raro. Bal. in l. j. §. cū
 autē. C. de cad. tol. in l. ij. C. de com. rer. alien. & nō in præiudi-
 cium subditorū. Pet. de Rauē. in alphabeto Iuris. vers. priuile-
 giū. col. ij. aliās peccat mortaliter. Paul. de Cast. consil. xxvj. in-
 cip. super primo videtur dicendū. est in ij. vol. cōsil. xxxiiij. Pa-
 ris de Sindicatu. iij. char. de excessibus. col. ij. in fin. & propter
 peccatū princeps quādoq; perdit dominiū. c. si de rebus. xxxiiij.
 q. j. & citius moritur. c. episcopi. xj. q. iij. potest ad prædicta vi-
 deri Socin. cōsil. clxiiij. incip. visa bulla. & ex pluribus aliis etiā
 causis quandoq; cogūtur principes ad complacendum postu-
 lantibus indebita quæ vix enumerari possent. Sed caueāt inde-
 bitē cum istis impetrationibus opprimentes tertiu à precibus
 quas dicit se pro episcopo suo effudisse Francisc. Vuillonus in
 suo testamento lingua Gallica cōposito: nā cū vox oppressio-
 rum clamit ad cælū, visi sunt plures annum nō superuixisse.
 Et hæc pro nunc sufficiant, & omisiss quæ dicit Andr. Bar-
 bat. in fin. rubr. C. qui admit. si quid boni est, laudetur Deus: si
 mali, compatiatur benignus lector, & dignetur corrigere, sen-
 sūmq; verbis præferre. Cupiebā enim prodesse, & nemini dis-
 pllicere, quod est valde difficile loquēti de moribus, quin saltē
 seruare deberet illud Horat. quod refert Persius satyra j. vbi
 Britannicus commentator, Omne vaser vitiū ridenti Flaccus
 amico &c. & quod feci quoad potui: veritas enim, quia corri-
 git odium parit, Matth. Bosius epist. vij. col. j. processiq; celeri
 faciliq;

faciliq; compendio, vt se dicit fecisse Gellius in vli. c. Noctiū
Atticarū. & potius per modū cuiusdā reperiōrij, vt se facere
dicit Nellus in tract. bannitorum. col. j. licet aliter Præpos. in
proo. feudo. ad si sed ibi erat in lectura licet tacita, hic quisq;
ex inspectione facile percipiat nō me ex repertoriis collegisse.
sed longo discursu variorum operum: quia de his copiosius
disserui de quibus nulla mentio in aliquibus repertoriis habe
tur. nullius auctoritatē spreui. modernam vel antiquam. post
quam omnes scripturæ de quarum improbatione non constat
possunt allegari. Io. Bagnioni in tract. de potestate dominorū,
imò & hæreticorum in his quibus non errarunt. Ba. in c. fi. de
sum. Trin. vbi de origine. facit Luc. de Pēna in epistola ante le
cturā triū librorū C. de Ifern. in prologo feudorū. q. vj. col. fi.
facit frater Syluest. cōtra Luth. char. lxvij. dū loquitur de Ioā.
Taulero. facit Barb. in c. cū omnes. col. xij. de cōsti. vbi dicit
q; licet in causis allegare Philosophos & sacram Scripturā. latē
Ias. in l. j. col. vj. ff. si cer. pet. Felin. in c. ex parte. el. j. de rescript.
char. pen. in c. qualiter & quādo. el. ij. de accus. Bertach. in trac.
de episcopo. j. parte lib. ij. q. xlvij. est char. xij. facit illud Ouid.
quod suprà retuli loquēdo de exēplis in iij. ratione, q; est vti
le nubere, fas est & ab hoste doceri. Et quæ s̄ dixi respondēdo
ad vj. de fatuitate, q; etiam dicta fatuorum, imò & ab anniculo
paratus est August. edoceri. Bertach. vbi s̄ pulchrē Symphoria
nus in libello Medicinali. char. ix. allegādo Augu. de Christia
na religione dicere, q; ab Ethnicis ea quæ ad doctrinā faciunt
Christianā esse serripiēda, tanquam ab iniustis possessoribus.
Et dicit Hug. lib. iij. Didascalicon, q; sapientior omnibus eris,
si ab omnibus discere volueris, & allegat Chrysippū: Quod tu
nō nosti, fortassis nouit asellus. facit quod dixi s̄. de iuuenibus
doctorib. & de laudib⁹ Homeri, & q; allegetur à Iurecōsultis.
Codrus ferm. ij. latē & in illo opere. char. xxix. lvj. lxy. lxvj. &
septē vrbes certant de citis ortu, vt ibi. & Iaco. Bonon. in anno
tationibus variorum char. cxvij. ad epistolas Plinij. & in eo
bene verificatū est illud quod cæcorum sunt perfectiora phan
tasinata. Læcel. in l. cæcus. ff. de iudi. & ad illud Hier. quod fue
rit vapulatus, quia legeret Ciceronē, vide Carmelitanū in apo
logia ante Partnenices Marianas. incip. quoniā. char. pen. Imò
q; fuerit somniū, non veritas, testatur ipse Hieron. quem refert
Politia. centuria. j. c. j. col. ij. Quinimo & Vetus testamētū al
legauī sæpius, quia licet omnis obligatio dispositione veteris

legis inducta, morte Christi sit extincta. Hadr. Papa noster in Quodlibet. q. v. col. v. & multa permittuntur in veteri testamento, quorum exemplis hodie vti non licet. xij. q. ij. c. quod ait fratribus suis Ioseph multaq; cōcedebantur, quæ nunc prohibentur. c. nos si incōpetenter. ij. q. vij. col. ij. §. his ita & patet in exēplo quod ponit Przpos. in rub. de spōsa duorū ad fin. quōd hodie etiam pro habenda prole, quam quis non potest habere ab uxore, nō est licitum tenere concubinam. Item multa sunt Dei opera quæ admirari magis conuenit, quā imitari. Papa Pius epist. v. col. vij. & d. c. nos si incōpetenter. §. his ita. Mart. Laud. in tract. de primogenitura. col. penul. Hostiē. in summa de cleric. pugni in duello. §. an sit offerēdum. tamen si quis negat historias Veteris testamenti, pertinaciter est hæreticus. Afflictus constitutione, inconsutilem. col. vij. in ix. q. vbi an liceat tenere libros hæreticorum. Et vetus testamentū & Iudæis & Christianis & Sarracenis cōmune est. Papa Pius epist. vij. in opere est charta lxvj. vbi subiungit quōd vana est argumentatio sine diuinæ legis veritate, & testimonio. allegauit etiam philosophos, & poetas, & historicos, & medicos, quoniam veritas à quocunq; dicatur, à Spiritu sancto est. Zacha. in sermone cōciliij Pis. in principio. varietas huiusmodi omni operi plurimum ornatus & gratiæ solet asserre, secundum Iodocum in tractatu de nobilitate, in sua peroratione, quam posuit in fine operis. chart. pen. & vt varietas ciborum inducit appetitum, ita varietas allegationū excitat appetitum videndi. facit Bagnionus in tractatu de potestate dominorū in j. membro ij. ratione. Item quia multiplici lectori melius est satisfactū ex aliqua allegatione suæ professionis. Et etiam quia fortē horum scripta sunt diutius duratura quā Legistarum, cū propter multitudinē scriptorum necesse sit iura reformare. secundum Petrum Iacobum de statu Curia Romanæ, quem refert Formariū Cancellaria. char. l. & seq. Et inter Iuristas nouissimos libetius allegauit non pro autoritate: quia fons, nō riui. esset adducendus. c. ieiunium. e. ij. lxxvj. dist. Augustinus in Scrutinio consiliorū. chart. xlix. sed hoc feci studio breuitatis: quia per hos riuiolos fontes possumus inuenire de facili, qui ad eos nos ducāt, cū moderniores antiquos referunt. & ita fieri docet Fehus in cap. Rodulfus. col. xiiij. versicu. ortus autem. de rescript. Afflictus in decil. Neapol. questio. c. incipiē. in causa. Pet. Francisc. de Ripa in tract. de Peste, char. lxxij. num. xxij. vbi propterea damnat

damnat consuetudinem taxandi salarium allegationum per
numerus chartarum. nullius nomen subicui, quia vt Aeneas
Syluius in tracta. de educatione liberorum in rubr. qui orato-
res legi debet. post Plinium nullus liber est tam malus, ex quo
non possit aliquid utilitatis excerpti. Et quamuis liceat de li-
bris antiquis elicere & in suos transportare. glo. iiii. in authen.
de mand. princ. & que dixi supra. chart. j. facit Luc. de Penna in
procemio trium librorum. C. Ros. post suum tractatum libel-
lorum. in procemio suarum questionum Sabbatarum. Anto-
nius Zaxi. in florida corona medicinae. cap. ij. d. Sapia in ora-
tione funebri. Ias. charta iij. Imo magnarum virum est aufer-
re clauam de manu Herculis: vt respondebat Vergilius, quem
refert frater Ludouicus Viualdus in tract. de Veritate contrit.
dum loquitur de inuidia. vbi per plura capitula sequentia ibi
proxime. Et si aliqua cogitamus quæ scripta & cogitata sunt,
non minus nobis debetur. quam his qui prius cogitauerunt. in-
telligendum semper est, dum tamen furtum non committa-
mus. nec credendum eos modernos fures qui diuitiis ingenij
sui satis fruuntur. Fortun. in li. iuris gentium. §. prætor ait. colū.
x. ff. de pact. licet quidam dedignantur modernos allegare. vt
inuehit Barbat. contra dedignantes allegare Panorm. in capit.
in præsentia. colum. lxxx. de probationibus. in capit. significa-
sti. columna finali. de foro competent. Alij dedignantur refer-
re aliquos, contra quos Igneus in disputatione an rex Fran-
ciae recognoscat Imperatorem. colum. ij. benignum tamen &
plenum ingenui pudoris est, fateri per quos profeceris, secun-
dum Plinium, quem refert Cardin. Alexander in fin. commen-
ti ad iij. Decretal. Ias. in fine commenti institut. de actio. Bar-
bat. in fine procem. de constitut. in cap. nonnulli. §. sunt & alij.
columna v. de rescript. regula Cancell. xxvij. in commento. in
annotatis variis. Baptista Pius in posterioribus. capit. xxj. fa-
cit Curtius Senior consilio lxv. super præmissa, dicens quod
secus facientes possunt dici fures alienæ laudis. l. hereditarium.
§. fin. ff. ad l. Falcid. Ias. de iure emphyteutico. col. clix. Sandol.
in repetit. l. quod te. ff. si certum pet. col. xxv. Parpal. in princip.
prælud. feud. Lucas de Penna in l. j. C. de stud. liber. lib. xj. col.
viij. vbi allegat Vitruuium. Barbat. in rubri. C. qui admit. col.
vj. Alber. in procem. C. incipien. quoniam col. ij. & cōtra tales
etiam inuehit Lancel. in l. licet. in fin. ff. de iudic. Felin. in cap.
ex parte. in vers. periturus. ad fin. est colū. iij. de rescript. Opizo.

in repet. §. diui. col. lxxj. & xliij. vbi taxat de hoc Alexandrum col. lxxxij. ij. fallen. Et ibidem de hoc eū damnat postea Mon ferr. columna xvij. versic. demum. Bart. meritō ergo. Lancel. Politus in tractatu Substit. in materia exemplaris. columna quarta. exclamant quōd homines quandoque in aliis reprehendendis sunt adeō incircūspecti quōd in illud vitii in reprehendendo incidunt: cuius alterum arguunt, vt quidā qui composuit tractatum contra superbiam & vanam gloriam, & ipse semper inter scriben. illum suum tractatum adeō extollebat quōd se gloriosissimum demonstrabat. videtur Plato de Diogene. quōd factum fastu calcaret. taxant enim alios de furto, ipsi qui nedum fures, sed trifures existunt. secundum Codrum. At non sic fecit Hostien. in summa de testibus. §. quis possit esse testis, columna penultima. dum dicit, quod nescit si scriptor errauerit etiam de tali furto. Baldus taxat Bartol. in l. precibus. columna antepenultima. C. de impub. Et in l. si donatione. columna secunda. C. de collationib. quod ibidem sibi attribuit quzdam dicta Nicol. de Matarel. eum etiam taxat Barbat. in cap. licet columna quinta de foro comperenti. dicens quōd Bart. sibi appropriauit vnam distinctionem Pauli de Leaza. & Ioannes Petrucius idem facit de motiuis. l. mol. secundum Barbatiam in Ioannina, columna cix. vbi columna cxij. dicit, quōd multi hac ætate miseri ascribunt sibi dicta. Et ambo Raphaëles idem de opin. dom. Christophori de Castil. subtilitatum principis eorum præceptoris. cuius nouas opin. semper sibi impudenter ascribunt. secundum Iason. in l. prima. columna liij. ff. de pact. idem fecit Ias. de dictis Cornei. vt detegit Lancel. in l. prima. C. de secund. tab. & de Salic. d. Alexand. vt idem Lancel. in l. si quis duobus. C. de impub. & Ioan. And. in addi. Spec. de consiliis Oldr. vt Ias. saepe legendo dicebat. & pater ex locis glomeratis in fi. consiliorum Oldr. & dicit Brunus in tractatu de augmento. charta. xxij. colum. ij. quōd illorum consiliorum solebat Ioan. Andræas esse fur. & fecit idem practicus Pap. de practica Petri Iacob. secundū Cæpol. de ferui. vrbani. cap. l. de furno. & Aiber. d. Signoroi. in rub. ff. de verb. oblig. columna prima. prout & Raynerius, vt in consiliis Signor. consil. lxxij. quzdam. columna iij. in princ. & Io. Igneus allegando pulchrum text. in disput. sua, An rex Francie recognoscat Imperatorem. col. ij. & contra queritur Ang. de Aret. instit. de exhered. lib. in fi. prin. qui quidem sibi appropriauit

priauit quosdam casus, quos sibi cumulauerat. Et etiam Felia.
in c. j. de treug. & pac. col. vj. de vna apostilla sua quam alius si-
bi appropriauit, nimirum si doleant de tali furto, vt Virgilius
dum fecit, Sic vos non vobis. Dicerentur enim nati quarta Lu-
na, hi qui exemplo Herculis alijs tantummodo laborant. Po-
litianus centur. j. in c. viij. licet ipse non curet in fi. primæ cen-
turæ, & facere vt candela quæ se consumit pro illuminando
alios. c. fin. xv. q. fi. vbi ille piger Neapolitanus nolebat opera-
ri, dicēs quodd nobilis suus sibi postea pecuniam extorquebat,
à nobili postea baro, à barone rex, & quodd rex ipse operaretur
si vellet, alteri tamen prodesse cogitis si tibi vis viuere. Bald.
in l. liberti libertæque colum. iij. C. de oper. liber. Et licet Ias.
legendo sæpe diceret talia furta non mereri furcam. pro quo
Luc. de Penna vbi suprâ. & Græci magni fures fuerunt, vt Eu-
sebius in Euangelica præpa. lib. x. c. j. sunt tamen irrident. Po-
litianus in Lamia. col. j. Feli. in c. postulasti. col. ix. de rescript.
vbi irridet Barbat. quia multiplicata impressura omnia eius
furta detegit, & ideo nullo modo cōmittenda, vt patet ex præ-
dictis. Quinimo nedum alia dicta furari prohibemur, sed &
eorum longa recitatione vt vituperosum semper fuit de tem-
pore antiquorum: vt Cyn. & Ioan. Fab. statim allegadi, quan-
to magis in tanta librorum vbertate, quam vt dicit cauda ad-
dita glos. in verb. tribus annis. in l. ij. C. de vere. iur. enucl. Feli.
in d. c. postulasti impressura nobis præbuit. & de recitatione
vide quomodo Cy. in l. iudices in princ. C. de iud. irrideat Spe-
cul. quodd referat tractatum Ioann. Fastoli de pis. de verbo ad
verbum, more corniculæ ad consilium accedentis. facit quodd
dixi suprâ charta j. & Barbat. & cap. quæret. j. not. de offic. de
leg. nec debemus transplantare de charta in papyrus. Ias. in l.
non dubium. in fin. vj. colū. C. de leg. Panor. in c. relatâ. de cler.
non resi. Feli. in cap. etfi cōquestus. de fimo. colum. fin. Igneus.
in auth. ex causa. C. de libe. præter. colū. lxviij. Afflictus in con-
stitutione, si quis in posterum, in fi. post Io. Fab. in §. adeo. in-
stit. loca. ad fin. qui dicit quodd dicuntur lauare sinapum: id est
mutare de vna scutella in aliam. Monfer. in repet. §. diui. colū.
xij. nisi fieret cum aliquo additamento. Bon. in tractatu de no-
bilitate. iij. par. vum. clix. possunt enim vocari pedarij senato-
res: id est qui sententiam in senatu non dicerent, sed in aliam
sententiam pedibus irent. Gellius lib. iij. c. xvij. nō pauci. hunc
Barb. in c. fi. diligenti. col. iij. de foro compet. dicit qd non cu-

rat referre alios: quia habito vno videntur haberi omnes, quia nihil noui afferunt. hinc Bald. in l. j. ad fin. C. de sacrofan. dicit, quòd non intendit esse transcriptor, sed aut inuentor, aut declarator, vel nisi in legibus dubiis: quia non debet pudere totum repetere. Igneus in d. auth. ex causa. col. ix. facit Gellius libro ix. c. ix. quando. & sic vides quomodo vnus doctor alium mordet, vt etiam in l. Gallus. ff. de libe. & posth. per discursum. & frater Ludouicus Vivaldus de Veritate contritionis, dum agit de inuidia, vt Polydorus Prouerb. cclxviij. & Erasmus in parte j. Prouerb. dccccxviij. suspendio arbor eligenda. in annotationibus variis. chart. xxix. Ang. Polit. centur. prima. c. xc. post medium. & in chart. cv. Baptista Pius c. incip. August. Luc de Penna in epistola ante commentum suum trium librorum C. & Celsus irridebat sententiam Labeonis in l. sed an vltio. §. j. ff. de neg. gest. postea Labeo irridebat consultationem Celsi. l. Domitius Labeo. ff. de testam. ad quam Fortun. in l. Gallus. §. idem credendum. col. iij. ff. de libe. & posth. vbi Galiura in primis verbis illius l. in princ. Bauria in §. sed hæc. col. penult. instit. de testam. Et plures valentes scriptores qui habuerunt detractores, refert Rom. & inuehit singul. dclxxj. incipi. quid aliud. & de Grammaticis & Philosophis quomodo vnus alium mordeat. Lancel. Paxius in proëm. Quintil. de literatura non vulgari. vbi in fin. excusat eos per illud Columella de re rustica, quòd nulla est ars quæ singulari consummata sit ingenio: & sufficit aliis viam parare veritatis inuestigandæ. Alber. in proëm. C. incip. quoniam. colum. ij. & secundum Quintilianum, rerum cognitio quotidie crescit. facit Bald. in c. post translationem. j. not. de renunt.

¶ Et sic finem capit Sylua Nuptialis, in qua vt inquit Felin. in c. ecclesia sanctæ Maræ. de cõstit. in vltimis verbis. nihil proderit emendasse librum, nisi emendatio Librariorum diligentia conseruetur: quia impressores sæpe deprauant, vt videmus quotidie. & de deprauatione lect. Alexand. dolet Ias in l. maritus. col. j. C. de procur. facit Codrus sermone j. charta xx. Sabellicus in annotationibus. Liuij. lib. xxj. est chart. penult. vide vnã epistolam post Diodorum Siculum, & Nicolãum Siphontinum in fin. Cornucopiæ. epistola incipien. solebam nuper. vbi colum. j. deplorat hanc corruptelam. & colum. ij. ponit remedium quod posset adhiberi. Adde quod esset necesse quòd impressor haberet tot literas, quæ possent sufficere compositor.

toribus pro duobus diebus, absque eo quod oporteat eos dis-
componere formas iam compositas proponendo subsequen-
tem: nam quando una aliam sic statim infectatur, & stimulat,
non est possibile quod correctores adhibeant eam diligentiam
quæ esset necessaria. Item esset opus quod transiret per manus
trium vel quatuor correctorum qui essent docti & experti, vt
quod unus non aduertisset, alius suppleret: quia plus vident
oculi, quam oculus. cap. in nostra. de testib. l. hac consultissi-
ma. in fin. C. quæ testam. facere possunt. cap. prudentiam. de off.
deleg. At Bibliopolæ conqueruntur quod libri sunt in tam vili
pretio quod non possent hanc ferre impensam: sed bene sciunt
quod male dicunt: quia lucrantur ultra ceteros artifices. & opti-
mè, vt experientia docet: sed eorum auaritia hæc causat: ideo
bonum esset vt principes quando concedunt eis priuilegia, &
nemo possit imprimere vel videri aliquod opus præter eos, vt
imponerent eis conditionem: dum tamentales codices emen-
datissimos proferant: aliàs careant tali priuilegio. Bene scio
quod non fiet, sed sufficiat dixisse. Audiui tamen quandam
principem super huiusmodi speciales deputasse officiales qui
habeant aduertere, & contra facientes punire: quod esset opus
sanctissimum & reipubl. vtilissimum.

¶ Satisfaciendo promissis in respondendo ad nonum de infi-
nitis sinistris moribus, sequuntur carmina magnifici Equitis
sacri Sepulchri, Philippi Vagnoni de Monte calario, illustrissi-
mi ducis Sabaudie hospitij, magistri Iurisconsulti & poetæ fa-
mosissimi, nondum impressa.

*De conditionibus hominum
eius temporis.*

Si modò quid faciant homines fortasse requiris,
Quid quoque Vagnonus fortè Philippus agat:
Pontifices fatagunt summi grandire nepotes,
Principibus Cæsar quod iubet, ipse facit.
Impius ignescit miles Mauorte rapaci:
Aulicus infidus ambitione premit.
Opprimat & populos, nec Rex sua fœdera seruat.
Summa sacerdotes torquet auaritia.

P P S

Sepe minus credunt superos qui arcana tuentur;

Hos tenet in ficta religione pudor.

Inuehit incassum qui publica crimina taxat:

Laudat & auditor verba, nec ullus agit.

Quas coluit sectas delirus apostata damnat,

Arserat aurigam cura rebellis equi.

Blasphemat lulor, protellat crassina iudex,

Quæ reus obtulerit munera prator amat.

Sportula iudicium totiens recidiua perennat;

Legibus & natus cereus esse solet.

Iurisconsultus promittit, & accipit aurum:

Orator mendax, ære poeta caret.

Scriba notat lites, inter distantia sulcus

Linquritur, vt medio rana natatæ queat.

Fertile caudidicus studium, venator inane

Prosequitur, mimus pigmata, scurra iocos;

Accelerat lites actor, differre reorum est;

Augur ab incerto sydere falsa canit.

Publica res curis agitur, nauta periclis,

Spe quoque piscator fallitur, arte magus.

Vana sophistarum replent præludia circos:

Si necer aut sanet physicus, æra petit.

Semper amat lites chirurgus, vulnera, rixas;

Oderunt fures lumina, vincla, crucem.

Rustica discutiat tonfor subitarius ora,

Solus & hic domino furta sciente facit.

Furatur pauper, diues vult ditior esse:

Peierat mercum venditor æris amans.

Mercedem ex vno duplicem vult sumere pactæ

Proxenetæ: fugam quærit ab arce reus.

Infamis leno græcatur panibus vinctis,

Miraque liçtori carnificina placet.

Segnis & assiduo sibi parçit seruulus astu,

Et meretrix fallax, ingluuiosa, procax.

Nutibus & tortis oculis fatuantur amantes,

Exurdat coniunx garrulitate virum.

Interdicta cupit diuorua sepe maritus,

Vestalem tædet abstinuisse toro.

Defraudat verum qui vendit aromata pondus,

Atque loco milij sepe ministrat olus.

Offic

- Officina tenet lanium carnaria, cultro
 50 Decipit emptores, vendit & ossa simul.
 Tessellulis geminat numerum si voluis ocellum,
 Et premitur digito prona libella graui.
 Radit in æqualem Cererem pistoria tractans,
 Lixiuio si vis pinsere, farra tument.
 55 Pollice sub refluo cubitalis labitur vlna,
 Pennus in obscuro venit & ipse loco.
 Vendet & inuito tibi blandus Cecropa merces
 Cerdo, faber, lucrio tendit in arte dolos.
 Et fullo & sartor, fuit hic, vel it ille, sed vrit:
 60 Hic cita puncta trahens festa, profecta facit.
 Vestibus agninas hyemalibus addere pelles
 Pellio promittit, vellera ponit ouis.
 Hic quoque dente tradit crepidas, sandalia, soccos,
 Ut premat alluces solea parca tuos.
 65 Excreat in palmis lignarius vt requiescat,
 Duraque languidula tigna bipenne dolat.
 Quique locant operas, tardo conuicia soli
 Dicunt, conductor sole cadente dolet.
 Deferit instabili ceptum mercede recepta
 70 Pictor opus: si vis finiat, æra tene.
 Rara inter crustas ponit cementa redemptor,
 Fartaque cementis mœnia calce carent.
 Vrere vis clibanum, vini fornarius obam
 Fac bibat, aut panes cornua nulla ferent.
 75 Hic tenues inflat calices vt sæpe lucretur;
 Sunt figulo fragili vasa caduca luto.
 Crucifas intermitcent farcimina muscas
 Fartores sorbenti iuscula crassa coqui.
 Aurifices mixtim liquefactum dicitis aurum
 80 Non focus, at fartum garrula lima facit.
 Ducite fulores, veloces ducite folles,
 Transmutat species solus & æra Deus.
 Fercula conuiuij laudat dum curritat hospes:
 Versiculos laudat Biliapola meos.
 85 Simia turpiculos cauiolos putat esse decoros,
 Nec secus egregium quilibet author opus.
 Negligit authorem si quid superadditur, author,
 Tertia cui medium litera iungit onus.

Su ar

- 90 Sunt tamen authores quibus est suprema potestas,
 Exauthorari quos facit aura leuis.
 Inter delitias gemebunda puerpera pinguet,
 Et lac sub rimio neque colostra negat.
 Et quæ conuertit vuluas, dicítque fecundas,
 Infantis nasum indicat esse patris.
 95 Pastillos nutritrix petit, oua, vinúmque merúmque,
 Nec vetat in venerem perniciofa malam.
 Basiat in somnis arfura venefica Manes:
 Retia sæpe carent aucupis alitibus.
 100 Sunt cita tutori pupillo tempora longa:
 Postulat vt solem villicus, imber adest.
 Subdola rusticitas patitur violenta, superbit
 Nobilitas, hospes mitis & inde rapax.
 Difficile est iuuenem sapientem, & cernere sanum
 Deerepitum, inuidia vel caruisse pares.
 105 Incolumis nescit sese superesse beatum:
 Vt valeat, Cræsi traderet æger opes.
 Discordant fratres, communio, particulones:
 Et malè communi bulliat olla foco.
 Pignora damnistæ præscribunt, tempora vendunt:
 110 Lanifices pannum tuncque rotisq; trahunt.
 Piratis misera est, & suspiciosa tyrannis
 Vita, pater durus vel pia mater amant.
 Pascit herus famulos tantùm durante labore:
 Est quoque priuignis dira nouerca suis.
 115 Sic vbi felis abest saluunt per scrinia mures:
 Sic domina ancillæ digrediente domo.
 In speculo gaudent faciem spectare puellæ:
 Infanti querulo dulcía præbe silet.
 Non opus est placeat sibi qui laudare choream,
 120 Te nisi cantator sæpe rogante canit.
 Dic hera consuetæ velut redimita recedas,
 Es Tethys & tergo lanna parata sonat.
 Semper habent lites vicini, iurgia glories,
 Et petit infesto tibicen ara sono.
 125 Histrióque alludit plebi: sed puluiger affert
 Mandragoram medio pharmacopola foro.
 Anguib; inuoluit guttur. Gallique cerebrum
 Pungit acu, & modico puluere curat auem.

13. Qui iumenta locat meritoria seu veterina,
Dat successorem quem male scissor alit.
Verberat infantes hic post cōiicia mutos:
Hic celerem sꝑuo calcare pungit equum.
Sꝑuit & in tauros sumpto perone bubulcus:
Nec vetat in vites argolus ire capras.
- 135 Dūmque sꝑes vastant segetem dormite subulci:
Sic ouium custos prata secanda terat,
Et messor pueris post terga relinquit aristas:
Fœniscæ falcem cute madente parant:
Et qui poma legunt opplent melioribus alium,
Vua replet qualos super acerba tuos.
- 140 Non se, non alios felix cognoscit amicos:
Cogitur infelix quilibet esse pius.
Et sapiens qui se sapientem credidit, errat:
Dicitur insipiens qui putat esse scient.
- 145 Prosperitate licet careat bonus, ardua temnit:
Sera licet veniant debita pœna mala.
Aurículas pretio mulcent suadente coraules:
Ardua contemnit delitiosus homo.
Victuros semper dum viuimus esse putamus:
Victurum stadio super athleta putat.
Vxorem moriens raperet cum prole Penates,
Si tergum Aenæ posset habere Phrygis.
Condat & elogium si vult cum testibus octo:
Nuper apud Samios mortua musa iacet.
Hæres pullata gemitu sub veste, sub imo
Pectore dat risum, nꝑnia parua placet.
Et fideicommissa negat, negat æs alienum:
Et nisi successor dictus inuncat opes.
Ducitur affectu testis qui traditur obfcs,
Vincla ferat, rumpet vel tibi calce fidem.
Euaduntque vades, capitisque pericula vitant,
Desponsore reus, præs quoque fiet inops.
Currite Legulei cuncti sunt fecta per urbem:
Mergite lectoris pulpita sub paleis.
Frangite nocturnis res tardis hostia rixis:
Mitte pater nummos, scribite, mitte pater.
Mitte pater nummos, pariunt scœnuscūla fortum,
Et crescunt nostris credita codicibus.

partes pueri meum. patrum fol. 18
Fœnerat Hebræus nummos damnista, sed vsque
Nam sua transacto pignora mense facit.
Addite, si fuerit argentum mandare morosus
Et citò quæretis religionis iter.
Ibitis ad bellum, vel quod pergetis ad Indos,
Interea ceptum continuemus opus.
Curramusque inter laruas agalénata læti,
Inter delicias tympana, vina, iocos.
Quisque choris, epulis, ludis, & amoribus instet,
Ille vorat numerum, psalteria luna suum.
Perfora, per choreas, per templa, per arua, per hortos.
Hanc sequor arte fidem, lumine, mente, pede.
Discipuli ferulam fugiunt: ludique magister
Sæuit in ignaros deficiente stipe.
Ipse ego quicquid agam, vel qualia carmina scribam,
Luna meos actus format & vna modos.

Quid ergo agendum, alter sic dixit.

Quisquis amas mundi fallacia dona caduci,
Inspicias cur sis natus in orbe miser.
Respice quàmque brevis mundi sit gloria: nōne
Quotidie vitæ pars fugit vna tuæ?
Viue memor lethi: iuuenes libitina senésque
Obruit, & soli parcit auara Deo.
Cur igitur tantum te fœtor detinet huius
Fallacis mundi, nec sua sceptrâ fugis?
Eia age rumpe moras, mundi fœtore relicto,
Fac subeas gratum religionis onus.

¶ Ioan. Neuizanus Legum doct. ciuis Astensis. Ad laudē Dei
& sub correctione cuiuslibet melius sentientis.

LIBRORVM SEX SYLVAR
NPTIALIS
FINIS.

LV G DV NI,
Excudebat Joannes
Marcorellius,

1572.

Ayuntamiento de Madrid